



# The New Testament of our Lord and Saviour Jesus Christ

Western Apache New Testament

## Contents

The Gospel according to Matthew	1
The Gospel according to Mark	45
The Gospel according to Luke	72
The Gospel according to John	118
The Acts of the Apostles	150
The Epistle of Paul the Apostle to the Romans	193
The First Epistle of Paul the Apostle to the Corinthians	215
The Second Epistle of Paul the Apostle to the Corinthians	235
The Epistle of Paul the Apostle to the Galatians	248
The Epistle of Paul the Apostle to the Ephesians	256
The Epistle of Paul the Apostle to the Philippians	263
The Epistle of Paul the Apostle to the Colossians	268
The First Epistle of Paul the Apostle to the Thessalonians	273
The Second Epistle of Paul the Apostle to the Thessalonians	278
The First Epistle of Paul the Apostle to Timothy	281
The Second Epistle of Paul the Apostle to Timothy	287
The Epistle of Paul the Apostle to Titus	291
The Epistle of Paul the Apostle to Philemon	294
The Epistle to the Hebrews	295
The General Epistle of James	310
The First General Epistle of Peter	315
The Second General Epistle of Peter	321
The First General Epistle of John	325
The Second General Epistle of John	330
The Third General Epistle of John	331
The General Epistle of Jude	332
The Revelation of Saint John the Divine	334



## **The New Testament of our Lord and Saviour Jesus Christ**

### **New Testament in Apache, Western (US:apw:Apache, Western)**

Language: Western Apache (Apache, Western)

Provided by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit [www.dbs.org](http://www.dbs.org) (USA), [www.bibleleague.ca](http://www.bibleleague.ca) (Canada), and [www.opendoors.org](http://www.opendoors.org) (Europe).

### **Copyright and Permission to Copy**

Copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society ([www.dbs.org](http://www.dbs.org)).

---

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

d031c8f4-acb9-587a-9658-4dc92c289add

ISBN: 978-1-5313-0048-7

## THE GOSPEL ACCORDING TO

## MATTHEW

**1** Abraham bits'á'dí' hanádaahi-nolt'ijíí Jesus Christ, David bá nítíni nyáázhi' naltsoos besi'aaníí. <sup>2</sup>Isaac Abraham bá hizhchij; Jacob Isaac bá náánázhchí; **Judas** hik'e bik'isyú Jacob bá hizhchij; <sup>3</sup>Thámar, Pháres hik'e Zára Judas yá yishchij; Éstrom Pháres bá náánázhchí; Áram Éstrom bá náánázhchí; <sup>4</sup>Aminádab Áram bá náánázhchí; Náasson Aminádab bá náánázhchí; Sálmon Náason bá náánázhchí; <sup>5</sup>Ráchab, **Bóoz** Sálmon yá yishchij; Ruth, Óbed Bóoz yá yishchij; Jesse Óbed bá hizhchij; <sup>6</sup>David, íziso nant'án nlíni, Jesse bá hizhchij; **Urías** n'íí bi'aahíí Sólomon David, íziso nant'án nlíni, yá yishchij; <sup>7</sup>**Robóam** Sólomon bá hizhchij; Abíah Robóam bá náánázhchí; Asa **Abíah** bá náánázhchí; <sup>8</sup>**Jósaphat** Asa bá náánázhchí; Jóram Jósaphat bá náánázhchí; **Ozías** Jóram bá náánázhchí; <sup>9</sup>**Jóatham** Ozías bá náánázhchí; **Áchaz** Jóatham bá náánázhchí; **Ezékias** Áchaz bá náánázhchí; <sup>10</sup>**Manásses** Ezekías bá náánázhchí; Ámon Manásses bá náánázhchí; **Josías** Ámon bá náánázhchí; <sup>11</sup>Bábylonyú isnáhgo odestíjdá', áí hadá' **Jechonías**, hik'e bik'isyú Josías bá náánázhchí; <sup>12</sup>Bábylonyú isnáhgo odestiiníí bikédí'go: Saláthiel Jechonías bá hizhchij; **Zoróbabel** Saláthiel bá náánázhchí; <sup>13</sup>Abíud Zoróbabel bá náánázhchí; Elíakim Abíud bá náánázhchí; Ázor Elíakim bá náánázhchí; <sup>14</sup>**Sádóc** Ázor bá náánázhchí; Áchim Sádóc bá náánázhchí; Elíud Áchim bá náánázhchí; <sup>15</sup>Eleázar Elíud bá náánázhchí; Mátthan Eleázar bá náánázhchí; Jacob Mátthan bá

náánázhchí; <sup>16</sup>Joseph Jacob bá náánázhchí, Josephíí Mary holzéhi bika' nlijí ni', Maryhíí Jesus, **Christ** holzéhi, yishchij. <sup>17</sup>Áík'ehgo Abraham bits'á'dí' David nehená'zhi' dííts'adah hanáolchij; David bits'á'dí' isnáhgo odestijzhi' dííts'adah hananáolchij; áí'dí' isnáhgo odestiiníí bits'á'dí' Christ nyáázhi' dííts'adah hananáolchij.

<sup>18</sup>Díí k'ehgo nko Jesus gozlijí: Báq Mary holzéhi ilk'idá' Joseph baa hiiltij, ndi doo hwahá yił niinéh da ndi Holy Spirit bits'á'dí'go biyi' mé' silij. <sup>19</sup>Yił niinéhihíí, Joseph holzéhi, nnee nt'éégo at'éhi, Mary doo dénchq'égo bich'í' godigháh hát'íí dahíí bigha, doo hadín yígólsiného bił ilk'inásht'aash, nzi. <sup>20</sup>Áídá' yaa ntsekees nt'éégo, nayeelgo Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká' dí'ihíí bich'í' hadziigo gáníí, Joseph, David biye' rílni, Mary ni'aa ándle'zhi' doo néndzid da; hiltsaq siliiníí Holy Spirit bits'á'dí'go at'éé. <sup>21</sup>Bizhaazhé ishkiinhi goleeh, áí Jesus holzeego ádnííí: bik'íí binchq'íí bits'á'zhi' hasdáyihinííí doleełhíí bigha. <sup>22</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi áníí n'íí begolne'go be'ánagót'íid, gáníígo, <sup>23</sup>Isaq, na'ilíln doo hwahá nneh dahíí hiltsaq hileeh, bizhaazhé ishkiinhi goleeh, áí bizhi'íí Emmánuel golzee doleeł, áí, Bik'ehgo'ihí'nań nohwił nlij, golzeego ágolzee. <sup>24</sup>Áídí' Joseph ch'ínádzidgo, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á ábilnñiidyú ádzaago Mary yił nnaá: <sup>25</sup>Áídá' doo yaa naghaa da, bizhaazhé dantsé ishkiinhi gozlijzhi'; áń Jesus yizhi' yá áyíílaa.

**2** Judéayú Bétlehem golzeegee Jesus gozlijdá' Hérod nant'án nlij lék'e, áídá' ya'ái hanadáhdí' nnee daagoyánihi hikai, Jerúsalemzhi', <sup>2</sup>Gádaaniigo, Jews binant'a' gozlijhíí hayú? Ya'ái hanadáhdí' bits'ísqosé dah hiit'ijhíí bigha daahohiikaqahyú dekaí. <sup>3</sup>Hérod nant'án nlíni la'íí nnee



Da'igolíyyú hadínshj dilwosh, NohweBik'ehń bádihyú ilch'í' daagohle', intín ilk'ídezdoqho bá ádaahle', niigo. <sup>4</sup> John bidiyáge bighán ha'í'áhíí bighaa alzaa, ikał hilchii biziz alzaa; nágonech'iidi hik'e dziyú gosnihií biłgo bihidán lék'e. <sup>5</sup> Áídá'go Jerúsalemđí' Judéa dahot'éhé ni' nagoz'aqđí' la'íí túnlínní Jórdan holzéhi binaayú dahot'éhé ni' nagoz'aqđí' baa nánzáá, <sup>6</sup> Áík'ehgo bi'ádaat'e' ncho'íí yaa nanádaagosni'dá', túnlínní Jórdan holzéhi biyi' John baptize ádaabizlaa.

<sup>7</sup> *Pharisees* daanlını hik'e *Sadducees* daanlını baptize ádaalnéhíí yigha neheskaigo yiłtsaqđá' gáyínni, Nohwíí, ch'osh bik'asda' golííhíí k'ehgo daatinott'ííhíí, hadín lá nohwádihyú nohwiniigodilne' goz'aaníí bits'á'nohkáh nohwínniid? <sup>8</sup> Da'anii nohwincho'íí bits'á' ádaahdzaayúgo ch'í'nah ádaadi'nolsj, nest'a' nť'éégo nádaant'íhíí k'ehgo nohwaa daide'aah. <sup>9</sup> Abraham bits'á'dí' daadihe'na'i doo idíłdaadoh'ni da: Bik'ehgo'ihí'nań díí tséé naznilií nnee Abraham bits'á'dí' daadihezna'híí k'ehgo áile'yúgo áile', nohwíłdishnii. <sup>10</sup> Ch'il nkedn'aagee ilk'idá' bénil'aqđgo ácha nmit'aq: ch'il dawa doo nest'án nť'ééhíí baa dahndéh dayúgo yó'ok'ehgo kq' dilti' yuyaa olkaadhi at'éé. <sup>11</sup> Shihíí tú bee baptize ádaanohwish'ij gádnii, nohwincho'íí bits'á'zhí' ádaasohdzaayúgo: ndi shik'éđí' la' shitisgo at'éhi higháh, bikee hishleełíí ndi doo bik'eh sitíí da: án Holy Spirit hik'e kq' yee baptize ádaanohwi'ij doleeł. <sup>12</sup> Be'ilch'íhé dahyot'ij, t'oh naghái ilch'íhi goz'aagee nágosho doleeł; binest'a'híí ilk'eyihinił; áídá' bizhoolíí kq' doo ntsésihi biyi' yuyaa yidiłid.

<sup>13</sup> Áídí' Jesus Gálileedí' Jórdan túnlíízhí' nyáá, John baptize ábile'híí bigha. <sup>14</sup> Áídá' John doo hat'íí dago gáníí, Shíígo née shaa nyaa, shíí ni

baptize áshííle'go dávik'ehdá'? <sup>15</sup> Jesus gábiłnii, Ch'ík'eh ndi nzhqo k'adíí: nzhqogo ágot'eehíí dawa be'iidle'go dávik'eh. Áík'ehgo John baptize ábíłlaa. <sup>16</sup> Jesus baptize ábi'delzaadá' tú biyi'dí' dagoshch'í' hanázzaa: áídí' yáá bich'í' ilts'á' ádzaago Bik'ehgo'ihí'nań biSpirit hawú k'ehgo bich'í' nke'eníhgo yiłtsaaníí dábiłgo biká' dahnezdaa: <sup>17</sup> Nť'éégo yaaká'dí'go yati' gáníígo yidezts'aq, Díínko shiYe' shił nzhóni, án baa shił gozhqó.

**4** Áídí' Jesus Holy Spirit nabiłaago da'igolíyyú ch'iidn nant'án nabintaahyú óyáá. <sup>2</sup> Dá doo iyáne dizdin behiskaq, áí aqł hiskaqđá' shiná' silij. <sup>3</sup> Na'íntaahíí baa nyáago gábiłnii, Ni Bik'ehgo'ihí'nań biYe' níłíyyúgo, díí tsééhíí bán náodleeł, nni. <sup>4</sup> Áídá' Jesus gábiłnii, Ágágołzeego k'e'eshchij, Nnee doo dá bán zhá yee hiıaa da doleeł, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań biyati'íí bizé'dí' behagohigháhíí dawa yee hiıaa doleeł. <sup>5</sup> Ch'iidn nant'án godiyihgo íziso kq' goznilyú Jesus yił o'áázgho kq' biyi' da'ch'okaqahíí ts'ídago goz'aaníí bilatahyú yił n'áázgho, <sup>6</sup> Gánábiłdo'niid, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' níłíyyúgo gódał ch'í'nt'e': ágágołzeego k'e'eshchij, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolínní nť'éégo binádaadeh'íí doleeł, ná daayíłdoniil: áídí', Doo tséé hitałgo hayaa ngeeh dahíí bigha anádaanooteł doo. <sup>7</sup> Jesus bich'í' hananádziigo gábiłnii, Ágágołzeego k'ená'ishchij, Bik'ehgo'ihí'nań neBik'ehń doo nabíntaah da. <sup>8</sup> Áídí' dzil dázhqó yúdahi biká'yú yił hananát'aazgho nnee íltah at'éégo hadaazt'i'íí dawa la'íí bi'íziso ágot'eehíí bił ch'í'nah áyíłlaago; <sup>9</sup> Gábiłnii, Díí nagoz'aaníí dawa naa dinish'aa doleeł, hayaa áñne'go shonkaqahyúgo. <sup>10</sup> Jesus gánábiłdo'niid, Yuwehyú, Satan: ágágołzeego k'ená'ishchij, Bik'ehgo'ihí'nań

neBik'ehń zhá honkaqah, da án zhá bá na'izíid. <sup>11</sup>Áídí' ch'iidn nant'án bits'á'zhi' onáádzaadá' Bik'ehgo'ihí'nań binadaal'a'á yaaká'dí'hi baa hikaigo bich'odaazni'.

<sup>12</sup>Áídí' Jesus John ha'áneztjigo ya'ikonziidá' Gálileeyú óyáá; <sup>13</sup>Názarethdí' dahiyaago Capérnaumyú ngonle', túsikaaní' bahyú, **Zábulon** hik'e **Néphthalim** bigodesdzogí' biyi': <sup>14</sup>**Esías**, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi, gánniid n'íí begolne'go, <sup>15</sup>Zábulon bini' hik'e Néphthalim bini' Jórdan túlíníí hanaayú túsikaaní' bich'í' Gálileeyú, doo Jews daanlii' dahí' bini'yú; <sup>16</sup>Godihíyú naháztaq n'íí kq' bená'dindiingo daayiltsaq; da'itsaah bichagosh'ohyú naháztaq n'íí bich'í' idindláád silij.

<sup>17</sup>Áídí' godezt'i'go, Nohwinchq'íí bits'á'zhi' ádaahne', yaaká'yú dahsdaahn nant'aahí' biká' nagowaa, niigo Jesus yati' nkegonyaa.

<sup>18</sup>Jesus túsikaaní' Gálilee holzéhi bahyú higaaldá', nnee ilk'isyú naki, Simon, da'án Peter holzéhi, hik'e bik'isn Andrew lóg behaidlehé nanest'óli téh nádaayi'aa'go yiłtsaq: áí lóg hadaayihileehí' daanlii'. <sup>19</sup>Áík'ehgo gádaayihni, Shiké' dahdoh'aash; lóg hayihileehí' k'ehgo nnee shá nádaa-hohłángo ánohwishle'. <sup>20</sup>Dagoshch'í' lóg behaidlehé nanest'ólihí' da'áígee ndaistsoozdá' Jesus yiké' dahn'aazh lék'e. <sup>21</sup>Áídí' dahnáidiidzaago ilk'isyú naki naayiltsaq, James, Zébedee biye', hik'e bik'isn John, áí bitaa Zébedee biłgo tsina'eelí' yiyi' naháztaq, biłogbehaidlehé nanest'ólihí' nádaikadgo; áík'ehgo yich'í' ánniid. <sup>22</sup>Dagoshch'í' bitaa tsina'eelí' yiyi' sidaadá' yits'á' dahn'aazh, Jesus biké'.

<sup>23</sup>Áídí' Jesus, Gálileeyú dahot'éhé Jews ha'ánáseh nagoznilyú ilch'igó'aahgo, yaaká'yú dahsdaahn bilałt'áhgee begoz'aaní' nnt'éégo baa

na'goni'íí yaa yałti'go, la'íí nnee bitahyú iltah at'éégo kah yaa nadaakaihí' hik'e daannihí' náyihilziingo anádaał. <sup>24</sup>Syria golzeeyú dáhot'éhé Jesus baa daach'ini: ákú iltah at'éégo daannihí' hik'e kah yaa nakaihí', góyéégo bich'í' nadaagowaahí', ch'iidn yisná ádaabisińí', onádaatshihí', la'íí daadi'ilihí' yił nadaaskaigo Jesus nnt'éégo ánadaayisdlaa lék'e. <sup>25</sup>Áík'ehgo nnee ląągo Gálilee, Decápolis, Jerúsalem, Judéa, la'íí Jórdan túlíníí hanaad'hi biké' anáłseeł lék'e.

**5** Jesus nnee biké' anáłseełi' yiłtsaqo dzilyú hayaa: áígee nezdaago bitsilke'yu aldó' baa hikai: <sup>2</sup>Yił ch'ídaago'aah nkegonyaa, gáníigo: <sup>3</sup>Hadí' ídaagoch'iyolba'íí biyaa daagozhqó le': yaaká'yú dahsdaahn bilałt'áhgee daanlińí' itah daanlii'. <sup>4</sup>Chaał nadaakaihí' biyaa daagozhqó le': bá nádaagodojooł. <sup>5</sup>Bijíidí' isht'edaagodnt'éehí' biyaa daagozhqó le': ni'gosdzán dá goz'aq nnt'éégo bíyée doleeł. <sup>6</sup>Nzhqogo ágot'eehí' dázhqó hádaat'ihí' bigha shíná' hik'e dibá' daanlińí' biyaa daagozhqó le': áí náda'doldijł. <sup>7</sup>Bił daagoch'oba'íí biyaa daagozhqó le': bíí aldó' baa goch'oba' doleeł. <sup>8</sup>Bijí' biyi' daagozhóóní' biyaa daagozhqó le': áí Bik'ehgo'ihí'nań daidołtséel. <sup>9</sup>Ilch'í'gont'éehí' benadaago'aahí' biyaa daagozhqó le': áí Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daabildi'ni doleeł. <sup>10</sup>Nzhqogo ágot'eehí' ye'ádaat'eehí' bigha bich'í' nadaagoch'inłkaadí' biyaa daagozhqó le': yaaká'yú dahsdaahn bilałt'áhgee daanlińí' itah daanlii'. <sup>11</sup>Shí' shigha nnee yati' yee daanohwokáalyúgo, nohwiniidaagodnłsyúgo, la'íí léda'ılchoogo yati' dénchq'éhí' yee nohwaa yádaalti'yúgo, nohwiya daagozhqó le'. <sup>12</sup>Nohwił daagozhqó le', dázhqó nohwił daagozhqó le':

yaaká'dí'go íziso ágot'eehíí nohwaa hi'né' dolee: nohwíí dánohwintségo Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziid n'íí da'ágát'éégo bich'í' nadaagoch'inlkaad ni'.

<sup>13</sup> Nohwíí ni'gosdzán bi'ishííh daanohtí: áídá' ishííhíí doo nk'óqzh da silíyúgo, nt'é bee nk'óqzh ánálné'? Doo nt'é bee nlt'éé da, daazhógo ch'élkádgo biká' nach'ikai doo.

<sup>14</sup> Nohwíí ni'gosdzán biká' nnee bá'idindláádíí daanohtí. Dził biká'yú íziso kñh nagozñil dahgoz'aayúgo, doo hagotéégo nant'í' da. <sup>15</sup> Ła'íí ik'ah k'íí ch'idnłtłah l'ek'eyúgo, doo táts'aa bił hayaa nch'i'áah da go'íí, áídá' ik'ah k'íí biká' dahnásilt'áhé biká' dahch'ilt'aah go'íí; áík'ehgo hadíí kñh yune' naháztaaníí dawa yee daago'íí. <sup>16</sup> Nnee bináál nohwits'á' idindláád le', áík'ehgo nlt'éégo ánádaht'ííhíí daayo'íigo nohwitaa yaaká'yú dahsdaahn íziso at'éehíí bee ch'í'nah ádaanołsı.

<sup>17</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníí dagohíí Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziid n'íí bek'e'eshchiiníí doo anábiyishdñihyú n'yáá daashoh'níí da: doo anábiyishdñihyú n'yáá da, áídá' dawa begolne'go n'yáá.

<sup>18</sup> Da'anii gánohwıldishñii, Yáá hik'e ni'gosdzán biłgo bech'fgonáhzhı' begoz'aaníí biyi'dı' ayáhago isdzohíí ł'íí dahts'idilñihíí doo daazhógo dá dahgoz'aq nt'éégo da, aqł alzaazhı.

<sup>19</sup> Hadín díí Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníí ayáhago ágot'eehíí ndi doo yikísk'eh at'éé dahíí, ł'íí áík'ehgo nnee yił ch'ídaago'aahíí, án yaaká'yú dahsdaahn bilałt'áhgee daanliiníí bitahyú dážhó doo íłł dahíí bee hojıí dolee: áídá' hadín díí begoz'aaníí yikísk'eh at'éehíí ł'íí yee ilch'ígó'aahíí, án yaaká'yú dahsdaahn bilałt'áhgee daanliiníí bitahyú íziso at'éehíí bee hojıí dolee.

<sup>20</sup> Begoz'aaníí ye'ik'eda'ilchíhi hik'e **Pharisees** daanlíni bitisgo nlt'éégo

ádaanoht'eeyúgo zhá yaaká'yú dahsdaahn bilałt'áhgee daanliiníí itah daahleeh go'íí, nohwıldishñii.

<sup>21</sup> Doo aníídá' díí k'ehgo nnee bángot'aqgo daadesots'aq ni', Doo izil'héé da; hadín izis-hı'íí góyéégo bágóz'áni at'éé, golzeego: <sup>22</sup> Áídá' gádaanohwıldishñii, Hadín bik'isn doo nt'é bigha dayú yik'ennihíí góyéégo bágóz'áni at'éé: hadín bik'isn, Ráca, yiñnihíí baa yá'iti'go bágóz'áni at'éé: hadín bik'isn, Doo gonyáq da, yiñnihíí ch'iidn biko' diltı' yuyaa bágóz'áni at'éé. <sup>23</sup> Áík'ehgo bech'okaqhíí biká' dahnási'níhíí goz'aqgee nt'éhéta Bik'ehgo'ihí'nañ baa nánne'yúgo, nik'isn bił dahgosín'áqahíí bínálniihyúgo; <sup>24</sup> Da'áigee da'ch'okaqh goz'aqgee nt'éhéta nánne' n'íí siné'dá' nik'isn bich'í' nñahgo ilk'ínágodolđoq; áídı' t'aqzhı' nádndáhgo aníita Bik'ehgo'ihí'nañ baa nánne'. <sup>25</sup> Hadín naa dahgoz'aaníí dagoshch'ı' bił ilk'ínágodnłđoq, yáná'iti'héyú bił hi'ashdá'; dahyúgohíí dánko aayanáltihíí yaa nide'ahi at'éé, aayanáltihíí aasitini yaa niłtéehgo ha'anil'e'. <sup>26</sup> Da'anii doo ch'ínánódáh át'éé da, dá aqł na'fñilgo zhá, niłdishñii.

<sup>27</sup> Doo aníídá' ágádaach'iniigo ba'ikodaanołsı lán shı, Doo nant'ı' nahkai da, golzeego: <sup>28</sup> Áídá' shıí gádaanohwıldishñii, Nnee isdzán dážhó hát'íígo dénch'égo yine'íıdíí ilk'ídá' bijıí biyi' yuyaa nant'ı' deyaa. <sup>29</sup> Niñáá dihe'nazhinéégohíí nch'q'go anát'ıłł anıłsıyúgo ha'aahgo yó'olne': nits'ı łahzhı' da'adıhyúgo doo nzhoq da, áídá' nits'ı dabiighago ch'iidn biko' diltı' yuyaa, hell holzéhi, oni'dolt'e'yúgo itisgo doo nzhoq da. <sup>30</sup> Nigan dihe'nazhinéégohíí nch'q'go anát'ıłł anıłsıyúgo nadnłgeeshgo yó'olt'e': nits'ı łahzhı' da'adıhyúgo doo nzhoq da, áídá' nits'ı dabiighago ch'iidn



bikq' dilti' yuyaa oni'dolt'e'yúgo itisgo doo nzhqo da. <sup>31</sup> Gánádaadi'nii ni', Hadín bi'aa yó'onáyilt'e' hat'íiní, naltsoos yiká' ilk'ínát'aash: <sup>32</sup> Áída' shíi gádaanohwíldishnii, Hadín bi'aa doo nnee la' yil nant'i' na'aash dadá' yil ilk'ínát'aazhyúgo, nant'i' nagmaago áile': hadín isdzán yó'olt'e' n'íi yil nnaáyúgo, áí nneehíi yil nant'i' na'aash hileeh.

<sup>33</sup> Doo ánídá' gádaach'iniigo ba'ikonaadaanohdzí lán shí, Doo daazhógo nit'a dahnádinlniih da le', áída' Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee hagog'éégo ánniihíi k'ehgo áile': <sup>34</sup> Áída' shíi gádaanohwíldishnii, Doo yaaká' bee nohwit'a dahnádaadidoñiih da; áígee Bik'ehgo'ihí'nañ nant'aago dahsdaahíi bigha: <sup>35</sup> La'íi doo ni'godzán bee nohwit'a dahnádaadidoñiih da; áí Bik'ehgo'ihí'nañ dahnádil'iséhi at'éé: doo Jerúsalem ndi bee da; áí ízigo kih goznílii nant'án ízisií golínihi at'éehíi bigha. <sup>36</sup> Doo nitsits'in ndi bee nit'a dahnádinlniih da, nitsizil da'la'á ndi doo ligaigo dagohíi diñiigo áóléh át'éé dahíi bigha. <sup>37</sup> Ha'oh, dagohíi, Dah, zhá daadohñii, doo nohwit'a dahnádaadidoñiih da ndi da'aniigo ádaadohñii: la'ihíi ncho'ihíi bits'á'dí'go at'éé.

<sup>38</sup> Doo ánídá' gádaadi'niigo ba'ikodaanohsi lán shí, Nohwináá hayi'ááyúgo bináá hanádoh'aal, nohwiwoo hayi'ááyúgo biwoo hanádoh'aal: <sup>39</sup> Áída' shíi gádaanohwíldishnii, Nnee ncho'go nohwich'i' at'éehíi doo bich'i' t'aazhi' ádaanoht'ee da: hadín nit'aah yonnts'íyúgo, lahzhinéé bich'i' nnanínt'aah. <sup>40</sup> Dahadín ni'íi bigha naa yá'iti'dá' nahayii'tsoozyúgo, ni'íicho a'ldó' doo baa nchí' da. <sup>41</sup> Da'la'á dahgostq'yú ni'ndeyoodyúgo, nakidn dahgostq'yú bił n'aash. <sup>42</sup> Hadín dant'éhéta níyókeedíi baa nné', hadín

dant'éhéta bá ch'ínné'yúgo doo bich'i' t'aazhi' hónta' da.

<sup>43</sup> Doo ánídá' gánádaadi'niigo ba'ikonaadaanohdzí lán shí, Nit'ahdí' gólíiníi zhá nił nzhqodá' nik'enniihíi bik'enníi le'. <sup>44</sup> Áída' shíi gádaanohwíldishnii, Nohwik'enniihíi nohwil daanzhqq le', yati' yee daanohwokáalíi biyaa daagozhqó doleel daahoh'níi le', hadíi bił daanothq'íi nt'éégo bich'i' ádaanoht'ee le', ncho'go nohwich'i' ádaat'eehíi la'íi nohwiniidaagodnłsiníi bá da'ohkaah le'; <sup>45</sup> Áík'ehgo nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahíi bizhaazhé daanoht'ii: án ncho'íi hik'e nzhqohíi dálelt'eego biká'zhi' ya'ái hanadáhgo áyłsi, nt'éégo at'éehíi hik'e doo dávik'ehyú ádaat'ee dahíi dálelt'eego biká' nagot'iihgo áyłsi. <sup>46</sup> Hadíi bił daanothshooníi zhá nohwil daanzhqqyúgo, nt'é bigha nohwich'i' nahi'níi? Tax bich'i' nadaahi'niíi ndi hadíi yil daanzhooníi bił daanzhqq ya'? <sup>47</sup> Nohwik'isyú zhá bilák'e nádaadoñiihyúgo, la'ihíi hant'é bee bitisgo ádaanoht'ee? Tax bich'i' nadaahi'niíi a'ldó' da'ágát'éé ya'? <sup>48</sup> Áík'ehgo nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahíi dážhó nt'éégo at'éé, nohwil a'ldó' ágádaanoht'ee le'.

**6** Doo dá nnee binadzahgee zhá nnee bich'i' nt'éégo ádaanoht'ee da, daazhógo dédaanohwini'íi híi bigha: ágádaat'iiyúgo nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahíi bits'á'dí' doo nt'é nohwich'i' naho'níi at'éé da. <sup>2</sup> Tédaat'iyehíi dant'éhéta baa nné' l'ek'eyúgo, doo nádih higaalíi bésh dilwoshé yee aniigo da, daanzhqq ádaadil'iiníi Jews ha'ánátséh nagoznil yune' la'íi intínyú nnee bada'okíhíi bigha ágádaat'iihíi k'ehgo doo ánt'ii da. Da'anii gánohwíldishnii, Iłk'idá' áí bich'i' nahasñili at'éé. <sup>3</sup> Áída' tédaat'iyehíi dant'éhéta baa nné'yúgo nigan dihe'nazhinéé anát'iihíi

ne'eshganzhinééhíí doo yígótsi da le'. <sup>4</sup>Dánant'i'ego baa nné': áík'ehgo dánant'i'ego ánáda'ch'ol'ijíí ndi yo'iiníí, niTaa, da'án nnee binadzahgee nich'i' nado'oníí at'ée.

<sup>5</sup>Onkaqahgee doo daanzhoq ádaadil'ijíí k'ehgo ánt'ée go da: áí ha'ánázéh yune' la'íí ilk'ída'itingee nazijgo da'okaqahgo bíl daagozhóq, nnee daabine'l'ijgo. Da'anii gádaanohwíldishnii, Ilk'ídá' áí bich'i' nahasnili at'ée. <sup>6</sup>Áídá' ni, onkaqahyúgo, ntééh yune' ha'ánnángo, ídíí da'dént'ijhdá' niTaa nagont'i'yú honkaqah; án dánant'i'ego ánáda'ch'ol'ijíí ndi yo'iiníí, niTaa, da'án nnee binadzahgee nich'i' nado'oníí at'ée.

<sup>7</sup>Da'ohkaqahgee be'ádaadohniíí doo dayúweh doo nt'é bighayú be'ádaadohnií da, doo Jews daanlij dahíí ádaat'eehíí k'ehgo: áí lággo yádaasiilti'yúgo zhá Bik'ehgo'ihí'nañ nohwidits'ag, daanzí. <sup>8</sup>Doo áík'ehgo ádaanoht'ee da: nohwiTaa hant'é bídaanohdijíí yígótsi, t'ah doo hwahá bíhóhkeed da. <sup>9</sup>Díí k'ehgo nkó da'ohkaqah: NohwiTaa yaaká'yú dahsínadaahíí, Nizhi'íí dilzihgo bigózih le'. <sup>10</sup>Nant'án níííhíí begodowáh. Hagot'ée go ánni'yú yaaká'yú benagowaahíí k'ehgo ni'gosdzán biká'yú áldó' begodolníí. <sup>11</sup>Díí jji daahiidaq doleelíí nohwá ágonstí.

<sup>12</sup>Hadíí ncho'go nohwich'i' ádaaszaahíí bigha baa nágodent'aqahíí k'ehgo néé áldó' ncho'go ádaasiidzaahíí bigha nohwaa nádaagodin'áah.

<sup>13</sup>Nanohwída'dintaah yune' onohwoníííí hela', áídá' ncho'go at'ée híí bits'á'zhi' hanánohwihi'níí: Dahazhi' dawa bá nant'áá, la'íí ninawodíí itisyú át'éhi, la'íí ízigo ánt'éhi dahazhi' bee sínzjii doleel. Doleelgo at'ée. <sup>14</sup>Nnee bincho'híí bigha baa nádaagodeso'aqayúgo, nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahn áldó' nohwaa nágode'aahi at'ée: <sup>15</sup>Áídá'

nnee bincho'híí bigha doo baa nádaagodeso'aq dayúgo, nohwiTaa áldó' doo nohwaa nágode'aahi at'ée da.

<sup>16</sup>Dáshiná' da'ohkaqah lék'eyúgo, daanzhoq ádaadil'ini doo k'ehgo adaanoht'ee da: áí dáshiná' da'okaqahgee ídaadaagoch'iyolba'go binii hago ándaayol'ijíí, nnee dáshiná' oshkaqahíí yídaagołsi le', daanzigo. Da'anii gádaanohwíldishnii, Ilk'ídá' áí bich'i' nahasnili at'ée. <sup>17</sup>Áídá' ni dáshiná' onkaqah lék'eyúgo, nitsizilíí mnt'ag, ninii tángis; <sup>18</sup>Áí bee nnee dáshiná' onkaqahíí doo yídaagołsi da, niTaahíí zhá na'gont'i' ndi yígótsi: áík'ehgo dánant'i'ego ánáda'ch'ol'ijíí ndi yo'iiníí, niTaa, da'án nnee binadzahgee nich'i' nado'oníí at'ée.

<sup>19</sup>Ni'gosdzán biká' dawahá nohwił da'ilíínií doo nadaanohnií da, dánko gólchoozhi nohwits'á' da'iyaa, beshihii nohwits'á' dichíí, la'íí da'in'ijíííí nohwee dain'ijíí: <sup>20</sup>Áídá' yaaká'yú zhá nada'nohnií, akúyúgo zhá gólchoozhi doo nohwits'á' da'iyaa da, beshihíí doo nohwits'á' dichíí da, la'íí da'in'ijíííí doo nohwee daino'ijíí at'ée da: <sup>21</sup>Dahayú nohwił ilni sínilyú, áí zhá baa natsídaahkees doo. <sup>22</sup>Konáá'íí kots'í biko'i at'ée: áík'ehgo konáá nht'éyúgo kots'í dahot'éhé biko' golíni at'ée. <sup>23</sup>Áídá' konáá doo nht'ée dayúgo híí, kots'íhíí dahot'éhé dííhíí at'ée. Koyi' ná'dindíííí n'íí kots'á' dííhíí silijiyúgo, áí dázhó dííhíí at'ée.

<sup>24</sup>Doo hadín binant'a' naki da, da'á'á bíl ncho'dá' la'ihíí bíl nzhqo doleelí at'ée híí bigha; dagohíí da'á'á yotá'dá' la'ihíí yich'olaa doleelí at'ée. Bik'ehgo'ihí'nañ hik'e hágóldzilíí dá'á' doo hagot'ée go bá na'ch'iziidi at'ée da. <sup>25</sup>Áí bigha gádaanohwíldishnii, Nohwi'ihí'na'íí doo baa nohwił daagoyéé da le', hant'ésha' hishaq doleel, daanohsigo; dagohíí nohwits'í doo baa nohwił daagoyéé da le', hant'ésha' ágoshdle', daanohsigo. Ya'

idánhíí ihi'naahíí bitisgo ilij gá, ya' diyágé kots'ihíí bitisgo ilij gá? <sup>26</sup>Dló' yúdahyú nada'iniihíí baa natsídaahkees: doo k'eda'dilee da, doo náda'igeesh da, doo hayú binon'ilk'edaayihiniíí bá gowa' goz'aa da; da'ágát'éé ndi nohwíTaa yaaká'yú dahsdaahn bá da'diiné'. Ya' nohwíí aí bitisgo da'inohlij gá? <sup>27</sup>NohwitaHyú hadín daahohneezií yaa natsékeesíí zhá bee ayáhágo ndi ts'ídag ndíkséhgo ádidle' gá? <sup>28</sup>Hant'é bighá diyágé baa nohwíí daagoyéé? T'oh dénzhónéhíí baa natsídaahkees; doo nada'iziid da, doo da'it'ool da ndi n't'éégo daanoosek: <sup>29</sup>Da'ágát'éé ndi Sólomon ízisgo at'éé lək'e ndi doo díí t'oh dénzhóné k'ehgo ik'e'isdlaa da, nohwíldishnii. <sup>30</sup>T'oh díí jii noosekíí, ádí' iskąą daadidlidíí ndi Bik'ehgo'ihí'nań n't'éégo bik'e'islaadá' danilt'eego ya' aí t'ohíí bitisgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwik'e'islaa gá, nohwíí nohwí'odlq' ádaayáháhi? <sup>31</sup>Áík'ehgo, Hant'é da'iidaą shihíí? dagohíí, Hant'é da'iidlaą shihíí? dagohíí, Hant'é ádaagohiidle' shihíí? doo daadohniigo baa nohwíí daagoyéé da le'. <sup>32</sup>(Doo Jews daanlij dahíí aí zhá itisgo hádaat'íí:) ádá' aí dawa bídlj daanojhííhíí nohwíTaa yaaká'yú dahsdaahn yígótsi. <sup>33</sup>Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníí hik'e bits'á'dí' nzhoggo ágot'eehíí ntsé biká hádaah'tij; áík'ehgo díí dawahá áldó' nohwíyéé doleeł. <sup>34</sup>Áík'ehgo yiskaągo hago ágot'eehíí doo baa nohwíí daagoyéé da le': aí dabíí na'ídint'og ndi at'éé. Dała'á jii nagont'ogíí da'ái zhá dávik'eh.

**7** Doo hadín baa nádaah'tij da le', áík'ehgo nohwíí áldó' doo nohwaa nádaach'it'ij da doleeł. <sup>2</sup>Aanádaah'tijhíí k'ehgo nohwíí áldó' nohwaa nádaach'it'ij doleeł; dáholąago kaa daasohné' lán shj n'íí k'ehgo da'ágáholąago nohwaa nádo'né'. <sup>3</sup>Hant'é bighá nik'isn bináá yune' tsj

alts'íséę sitaaníí hí'íí, ádá' nihíí nináá yune' tsj nchaahi sitaaníí doo hí'íí da? <sup>4</sup>Ni nináá yune' tsj nchaahi sitaądá', hago't'éégo nik'isn gáłnii, Shik'isn, ai tsj alts'íséę nináá yune' sitaaníí ná haoshtijh? <sup>5</sup>Ni, nzhog idín'ini, ntsé nináá yune' tsj nchaahi sitaaníí hatijh; áík'ehgo n't'éégo go'íí nleehgo ániita nik'isn bináá yune' tsj alts'íséę sitaaníí bá hatijh.

<sup>6</sup>N't'é dilziníí doo gósé baa daahohniil da, la'íí nohwíyo' n't'éhíhíí doo góchi bich'í' odaaholkaad da, ágádaah'tijyúgo dánko yiká' nakai doleeł, ádí' nohwich'í' nádiikeego nohwik'idahjeeh.

<sup>7</sup>Ídaadohkeed, áík'ehgo hant'é ídaadohkeedíí nohwaa hi'né'hi at'éé; hádaadoh'íí, áík'ehgo hant'é hádaadoh'iiníí nádaadohné'hi at'éé; dáádítj nádaanołts'j, áík'ehgo nohwá ch'í'ítijhi at'éé: <sup>8</sup>Hadín ídókeedíí baa hi'né'hi at'éé; hadín hádéz'iiníí hant'é hádéz'ij shihíí náidiné'hi at'éé; hadín dáádítj nádaalts'ihíí bá ch'í'ítijhi at'éé. <sup>9</sup>NohwitaHyú la' nnee biye' golíni, biye' bán bíyókeedyúgo, ya' tséégo yaa yi'aah gá? <sup>10</sup>Dagohíí łóg bíyókeedyúgo, ya' ch'oshgo yaa yilteeh gá? <sup>11</sup>Daanołchq' ndi nohwichagháshé n't'é n't'éhi baa hi'né'íí bídaagonołsyúgo, itisgo nohwaa natsekeesgo nohwíTaa yaaká'yú dahsdaahn hadín dant'éhéta n't'éhíhíí bíyókeedíí yaa yiné'hi at'éé. <sup>12</sup>Áík'ehgo nnee hago't'éégo nohwich'í' ádaat'eego hádaah'tijhíí k'ehgo nohwíí áldó' bich'í' ágádaanoht'ee: aí Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí hik'e binkááyú nada'iziid n'íí ye'ılch'ídaago'aahíí bik'ehgohi at'éé.

<sup>13</sup>Ágołts'óségo ch'ígót'i'yú ch'ínohkáh: nteelgo ch'ígót'i'ihíí, go-teelgo intínhíí góyéé nágost'aayú intín, łąągo ákóne' ha'ánálséh. <sup>14</sup>Ágołts'óségo ch'ígót'i'ihíí, ágołts'óségo intínhíí, aí zhá ihi'naa bich'í' intín, da'akwíyé zhá ákú ch'ekáh, doo łąągo da.

15 Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidíí ádaadil'ini baa daagonohsaą, áí dibelíí bikágéhíí daabidiyágégo nohwaa hikáh, áídá' biyi' yuyaahíí ma'cho dázho shiná' daanliiníí k'ehgo at'éhi ádaat'ee. 16 Dá binest'a'híí bee bídaagonońsı doleeť. Ya' dahts'aa'íí hosh baa ndaach'ihiniń née, née figs kọ'dahosh baa ndaach'ihiniń née? 17 Ch'il nńt'éhiihíí nest'án nńt'ééhíí bah dahnándahi at'éé; áídá' ch'il dénchọ'éhíí nest'án dénchọ'éhíí bah dahnándahi at'éé. 18 Ch'il nńt'éhiihíí doo nest'án dénchọ'éhíí bah dahnándahi at'éé da, ła'íí ch'il dénchọ'éhíí doo hagot'éégo nest'án nńt'éhiihíí bah dahnándahi at'éé da. 19 Ch'il dawa doo nest'án nńt'ééhíí bah dahndéh dayúgo, yó'ok'éhgo kọ' dilti' yuyaa olkaadhi at'éé. 20 Áík'ehgo binest'a'ihíí bee bídaagonońsı doleeť.

21 SheBik'ehń, sheBik'ehń, daashińiihíí doo dawa yaaká'yú dahsdaahn bilatť'áhgee daanliiníí itah daaleeh da; hadín shiTaa yaaká'yú dahsdaahn ańiihíí yikísk'eh at'ééhíí zhá itah daaleeh. 22 Áí bijii nnee łaągo gádaashińii doleeť, NohweBik'ehń, nohweBik'ehń, ya' doo daanónjiigo Bik'ehgo'ihí'nań nohwinkááyú yałti' da lán? Ya' doo nich'ı' ádaan'niigo ch'iidn hadaaniidzood da lán? Ya' doo nizhi' biláhyú ízigo ánagot'ıíłíí be'adaant'ee da lán? 23 Nohwíí doo nohwídaagonsini ádaanoht'ee da: yúwehzhı' nohkáh, nchọ'go ádaaht'ini, biłdidishńii.

24 Dahadín shíyéstsaągo shiyati' yikísk'eh at'ééhíí díí k'ehgo nkó at'éhi at'éé: nnee goyáni tséé yiká' bigowaą ágodlaa: 25 Łąągo nanágołtji, ła'íí tú ná'dijoł, ła'íí bigowaą bich'ı' nádiyol; ndi doo nagongeeh da: tséé biká' goz'aąhíí bigha. 26 Áídá' dahadín shíyéstsaą ndi shiyati' doo yikísk'eh at'éé dahíí, díí k'ehgo nkó at'éhi at'éé: nnee doo goyánihi sái biká' bigowaą ágodlaa:

27 Łąągo nanágołtji, ła'íí tú ná'dijoł, ła'íí bigowaą bich'ı' deyolgo nangóngo': gowaą nabigoztł'iih silii. 28 Jesus áí aął yaa nagosni'dá' ich'ıgon'áąhíí bigha nnee bił díyadaagot'ee lék'e: 29 Yebik'ehíí k'ehgo yił ch'ıgó'aahíí bigha, doo nnee begoz'aaníí ye'ik'eda'ichíhi ádaat'eehíí k'ehgo da.

**8** Dził biká'dí' nkenádiidzaadá' łaągo biké' anázeel lék'e. 2 Nńt'éégo ła' nnee łóod doo ínádih dahi, léprosy holzéhi, yaa nagháhi biyahzhı' hayaa adzaago gábińii, SheBik'ehń, náshíńłziihíí bik'e síntjiigo nígonsı, hánt'ıiyúgo náshíńłziih. 3 Áík'ehgo Jesus yich'ı' dahdidilńiid' yiká' ndelńiihgo, Hasht'ıí; nándziih, yińii. Áí dábiłgo łóod n'ıí ínásđjđd lék'e. 4 Áídı' Jesus gábińii, Hadín dánko bił nagolńı' hela'; ti'ı, okąąh yebik'ehi bich'ı' ch'ı'nah ádndle'go, nńt'éhéta be'okąąhíí Bik'ehgo'ihí'nań baa nné', Moses ngon'aą lék'ehíí k'ehgo, áík'ehgo nándziihíí nnee yídaagońsı doleeť.

5 Jesus Capernaum golzeeyú nyááadá', áígee silááda dała'á gonenadín binant'a'ıí nábokaąhgo baa nyáágo, 6 Gábińii, ShiNant'a', shána'iziidíí di'il silńnihi yaat'éégo bił na'dińı'go gowaýú sitji. 7 Jesus gábińii, Ákú dishágo naszfıh. 8 Silááda nant'án gábińii, ShiNant'a', shigowaą yuńe' ha'ánnángo ndi doo bik'eh sitji da: déhadziihgo ndi shána'iziidi nadzfıh ndi at'éé. 9 Shíí ałdó' shinant'a' golji, shihí silááda bá nansht'aa: dała'á, Dah nńah, biłdishńiiyúgo dahdigháh; ła'ı, Yushde', biłdishńiiyúgo shaa higháh; ła'ı shána'iziidi, Díí áńle', biłdishńiiyúgo áí áńle'. 10 Jesus áí yidezts'aądá' débiłdıyagodzaago nnee biké' náłseełi gáyıńii, Da'ani gádaanohwıłdishńii, Israel hat'ı'ıí bitahyú ndi doo hadín díí k'ehgo bi'odł' golni baa nsháh da. 11 Ła'ı gánádish'ńii, Łąągo ya'ái hanadáhdı' ła'ı ya'ái onadáhdı'

nihikáhgo, Abraham hik'e Isaac ła'íí Jacob yił dahnáhaztąą doleeł, yaaká'yú dahsdaahn bilatt'áhgee daanliinií bitah: <sup>12</sup> Áída' nnee, yaaká'yú dahsdaahn bilatt'áhgee daanlii le'at'éé n'íí, chagołheel yuñe' ohilkaad doo: áígee daach'ichag hik'e kowoo lıdaach'idiłk'ash doleeł. <sup>13</sup> Jesus siláada binant'a'íí gáyilñii, Nádndáh; hagog'éégo osíndlaądí da'áf k'ehgo ná begolzaa. Áík'ehgo siláada binant'a' bána'iziidihíí da'áígee dagoshch'í' nadziih.

<sup>14</sup> Áídf' Jesus Peter bigowa yuñe' ha'ayáadá' Peter bi'aahíí bimaa nezgaigo sitiigo yiłtsąą. <sup>15</sup> Bigan yedelñiih, áík'ehgo nezgai n'íí bits'ą' gonyáá: áídf' nádiidzaago yá da'dezné'.

<sup>16</sup> Áídf' o'i'ąązhi' godeyaago ląągo ch'iidn isná ádaabiłsiníí bich'í'yú yił neheskai: áík'ehgo hadaadzi'íí zhą bee ch'iidn hainiheyood, ła'íí daanniihíí dawa nádaayilziih: <sup>17</sup> *Esáias*, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi, gánñiid n'íí begolne'go, Néé doo daanldzil dahíí, ła'íí nohwikah n'íí dawa dabızhá ídá'ayıidlaa.

<sup>18</sup> Jesus binaayú nnee łani ıła'at'éehíí yiłtsąądá', Hanaazhi' nohwił nada'do'eeł, nniid. <sup>19</sup> Áígee begoz'aaníí ye'ik'e'ılchłhi baa nyáágo gábiłñii, łch'ígó'aahíí, dahayú anadááyú níké' anáshdał doo. <sup>20</sup> Jesus gábiłñii, Ma' ndi bi'i'án daagolíí, dló' yúdahyú nada'iniihíí ndi bit'oh daagolíí; áída' shíí nnee k'ehgo Niyááhíí doo hayú nshteehi at'éé da. <sup>21</sup> Ła' bitsilke'yuhíí gábiłñii, ShiNant'a', haląą shitaa ntsé łehishteehyú dósha'. <sup>22</sup> Jesus gábiłñii, Shiké' hínáál; áída' nanezna'íí dabíí łedaahii'niil le'.

<sup>23</sup> Áídf' tsina'eełíí yehiyaadá' bitsilke'yu aldó' ehikai. <sup>24</sup> Nt'éégo tú yat'éégo bił deyol, áík'ehgo tsina'eełíí tú nádidáhíí beh nádiłk'ooł: áída' Jesus-híí iłhosh lék'e. <sup>25</sup> Áík'ehgo bitsilke'yu

bich'í' nnikaigo ch'ínadaabisidá' gádaanii, NohweBik'ehń, hasdánohwińíł: dak'azhá téłt'áh nohwił ogo'eeł. <sup>26</sup> Áík'ehgo gádaayilñii, Hant'é lá bighá ndaaldzid, ntsółąą'at'éégo nohwi'odłá' doo hwoi da? nií. Áída' nádiidzaago nyolhíí túhíí biłgo yich'í' hadziigo nkenágohełtó'. <sup>27</sup> Áík'ehgo nnee bił diyadaagot'éégo gádaanii, Nnee ıłą daat'éhi díí, nyolhíí ła'íí túhíí ndi da'ayıłñiiyú ádaat'íi!

<sup>28</sup> Hanaayú Gérgenes daagolíyyú bił nada'diz'eeldá' nnee łena'niłí goz'ąądí nnee naki, ch'iidn isná ádaabiłsinihíí, Jesus yaa n'ázah, bédaach'ildzidhíí bighá doo hadín athánégo bit'ah ch'egháhi da. <sup>29</sup> Yat'éégo gádaanii, Hago ląą ánohwile'go ánt'íí, Jesus, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' níłni? Nohwini-godilne'íí doo hwahá biká' ngonáh dadá' nohwiniigodnle' née? <sup>30</sup> Áígee da'anahyú góchi da'iyąągo nanalse'. <sup>31</sup> Áík'ehgo ch'iidn náda'okąąhgo gádaabiłñii, Hanohwinyóódyúgo, góchi nanłsé'íí beh nohwinyóód. <sup>32</sup> Áík'ehgo, Hahkeeh, yiłññiid. Hakíjdá' góchi nanłsé'íí yeh hikíj: nt'éégo góchi dawa hayaa nádñkįigo túsikáni yeh hikíj, áík'ehgo tú yił daadesdzii. <sup>33</sup> Áídf' góchi yinádaadéz'ii n'íí nádñkįigo kįh goznilyú okai, áígee ch'iidn isná ádaabiłsi n'íí hago ádaabi'deszaahíí dawa yaa nadaagosni'. <sup>34</sup> Áídf' kįh goznilgee daagolínií dawa Jesus yich'í' ch'ínáłsąą: áík'ehgo daayiltsąądá' náyokąąhgo gádaayilñii, Nohwini'dí' ch'ínąh.

**9** Áídf' Jesus tsina'eełíí yeh hiyaago hanaayú dabíí gólíyyú bił oná'r'éeł. <sup>2</sup> Nt'éégo ıa' nnee di'ili baa daach'iskąą: Jesus daabi'odłá' yígolsjídá' nnee di'ilihíí gáyilñii, Shiye', nił gozhóq le'; ninchó'híí bighá dák'ad naa nágodet'aah. <sup>3</sup> Áída' begoz'aaníí ye'ik'eda'ılchłhi ıa' dábiyi'yú, Díí nnee Bik'ehgo'ihí'nań ádil'įigo ánií,

daanzj. <sup>4</sup>Natsídaakesí Jesus yígótsjgo gádaabilñii, Nt'é bigha nohwijí biyi' yuyaa nchó'go natsídaahkees? <sup>5</sup>Hadíihí doo nyeeo ách'inih da, Ninchó'hí bigha dák'ad naa nágodet'aah; dagohí, Nádnáhgo dahnáh? <sup>6</sup>Ni'godzán biká' nnee binchó'hí bigha baa nágodet'aahí shíí, nnee k'ehgo Niyááhí, beshik'ehgo bídaagonótsj doleethí bigha, (nnee dí'ili sitiiní gáyiñniid,) Nádnáhgo biká' síntiiní dahnádné'go gowayú nádndáh. <sup>7</sup>Áík'ehgo nádiidzaago gowayú onádzaa. <sup>8</sup>Nnee lággo íla'adzaahí díí daayo'jidá' bí díyadaagot'eego Bik'ehgo'ihí'nañ ya'ihédaanzj, nnee díí k'ehgo á'it'jigo yaa goden'aahí bigha.

<sup>9</sup>Jesus ádí' higaalgo nnee Matthew holzéhi tax nanáhi'niígeee sidaago yit-saqáda', Shiké' dahnáh, yilñii. Áík'ehgo nádiidzaago biké' dahiya.

<sup>10</sup>Jesus iyáago nezdaago, tax bich'j' nadaahi'niíhíhik'e nnee doo dábik'ehyú ádaat'ee dahí lággo hikaigo Jesus hik'e bitsilke'yu yil da'iyáago dahdinezbih.

<sup>11</sup>**Pharisees** daanlíni daabo'jidá' Jesus bitsilke'yu gádaayilñii, Nt'é bigha nohwit'í'gó'aahí tax bich'j' nadaahi'niíhí hik'e nnee doo dábik'ehyú ádaat'ee dahí yil da'iyá? <sup>12</sup>Jesus áí yidezts'aqáda' gádaabilñii, Doo hago'adaat'ee dahí izee nant'an doo yaa nakáh bik'eh da, daannihí zhá. <sup>13</sup>Hant'é niigo ágodi'niihí bídaagonó'aah, Dawahá nastseedgo bedaashich'okáahí bitisgo nnee íadaach'oba'íí hásh't'íí, niigo: shíí nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahí, Nohwinchó'íí bits'á'zhj' ádaahne', bíldishñiiyú níyáá, ádá' doo nnee dábik'ehyú ádaat'eehíí ágáldishñiiyú níyáá da.

<sup>14</sup>John bitsilke'yu Jesus yaa hikaigo gádaanii, Nt'é bigha néé hik'e **Pharisees** daanlíni íahgee dáshiná' da'ohiikaah, ádá' ni nitsilke'yu doo dáshiná'

da'okáah da? <sup>15</sup>Jesus gádaabilñii, Ya' ni'í'nehgee nnee íla'adaat'eehí nnee niínehíí yil nakaiyúgo doo bí daagozhó' da néé? Dahagee nnee niínehíí bits'á' nádilteeh ndi at'éé, ágee dáshiná' da'okáah doleel. <sup>16</sup>Ko'íí dénchó'éhíí doo nak'á' ánídéhíí ch'idi'aah da; ágách'idzaayúgo ánídéhíí ílhanigháhgo dayúwehgo onánlaad. <sup>17</sup>Ía'íí wine ání alzaahí ikagé wine benaktiníí dénchó'éhíí doo biyi' tádaach'inií da: ágách'idzaayúgo wine benaktiníí kots'á' daidíldoh, áík'ehgo winehíí aal ha'ijool, ía'íí wine bee nati' n'íí da'ííí hileeh: ádá' wine ání alzaahí wine benaktiníí ánídéhíí zhá biyi' tádaach'inií, áík'ehgo da'íla n't'éé.

<sup>18</sup>Jesus t'ah bich'j' yati' nt'éego nant'an ía' baa nyáago biyahzhj' hayaa adzaago gábilñiiid, Shitsi' ání daztsaq: ndi yushdé', biká' ndenlñihgo nnaahó'naa. <sup>19</sup>Áík'ehgo Jesus nneehíí yiké' dahiyaago bitsilke'yu aló' biké' dahiskai.

<sup>20</sup>Nt'éego isdzán díí bighánl'ígo nakits'adah bí íegodzaahi Jesus yine'dí' ninyaago bí'íí bidá'yú yedelñiih: <sup>21</sup>Ídíí yati'go gáníí, Bí'íí zhá ndi bedenshñiihyúgo n't'éé náshdleeh. <sup>22</sup>Jesus íediidzaago bíltsaq, áík'ehgo gábilñii, Shilah, nií gozhó' le'; ni'odl'íí n't'éego ánániidlaa. Áík'ehgo dagoshch'j' n't'éé násdlíí.

<sup>23</sup>Ádí' Jesus nant'an bigowá yune' ha'ayáago, tsjól yeda'do'aadíí hik'e nnee daagodnch'aadíí yit'saago, <sup>24</sup>Ch'ínokáh, yilñiiid: na'ilíhn doo daztsaq da, daazhógo ílhoshgo at'éé. Áí bigha baa daach'odloh lék'e. <sup>25</sup>Nnee íla'adzaahíí dawa ch'ínání'saqáda' Jesus ha'ayáago na'ilíhnií bigan yitsoodá' nádiidzaa. <sup>26</sup>Áík'ehgo áí bínaayú dahot'éhé ágodzaahíí baa ch'inií lék'e.

<sup>27</sup>Ádí' Jesus dayúweh higaalgo nnee naki bínaá ádaagodini biké' dahizh'aazh, adíid daadilwoshgo

gádaanii, David biye' nílni, nohwaa ch'onbáah. <sup>28</sup> Kìh yune' ha'ayáágo nnee bináá ádaagodini baa n'áázh: Jesus gádaayihni, Ya' ágá'ishléhgo nohwi'odla' golíí née? Ha'oh, nohwiNant'a', daabihiini. <sup>29</sup> Áík'ehgo bináá ádaagodini bináá yiká' ndelniigo, Hago nohwi'odla' nel'aaní dábik'ehgo nohwá begolne', bihniid. <sup>30</sup> Áík'ehgo bináá nádaagosdliigo, Hadín yígonoksíh hela', Jesus ndzilgo baa daasni'. <sup>31</sup> Da'ágát'éé ndi o'áázhyú dahot'éhé yaa nadaagosni'.

<sup>32</sup> Áídí' dahnádikáh nt'éégo nnee doo yafti' dahi, ch'iidn isná ábitsini, Jesus baa bił ch'ikai. <sup>33</sup> Áík'ehgo nnee-híí biyi'dí' ch'iidn habi'dinodzoodá', nnee doo yafti' da n'íí hadzii: áík'ehgo nnee íla'adzaahíí bił díyadaagot'eego gádaanii, Israel hat'i'íí bitahyú doo hak'i díí k'ehgo ágot'eehíí daahilséhi da. <sup>34</sup> Áídá' *Pharisees* daanlíni, Ch'iidn nant'an binawodíí bee ch'iidn hainihyood, daanii. <sup>35</sup> Áídí' Jesus kìh nagozniilyú hik'e gotahyú yitah naghaa, Jews ha'ánátséh nagozniilyú íłch'ígó'aahgo, yaaká'yú dahsdaahn bilatt'áhgee bezog'aaníí baa na'goni'íí nnt'éhi yaa yafti'go, ía'íí nnee bitahyú íltah at'éégo daannihíí hik'e kah yaa nakaihíí dawa náyihilziihgo naghaa.

<sup>36</sup> Jesus nnee láni yo'jigo, dibelíí nadaabinyoodíí da'ádihgo nakai łehíí k'ehgo doo daanłzil dago íltanáhosaahíí bighą dážhó yaa ch'oba' lək'e. <sup>37</sup> Áídí' bitsilke'yu gádaayihni, Nest'án dážhó łąągo nest'aądád' nada'iziidíí doo łąą dahíí bighą doo hwoi da; <sup>38</sup> Áík'ehgo nest'a' yeBik'ehń bich'i' da'ohkaąhgo gádaabiłdohniih, Nada'iziidíí ninest'a' nádaayihigeshyú daadn'áá.

**10** Jesus bitsilke'yu nakits'adahíí yushdé' daayihniidá' spirits daancho'i hadainihyóód doleełgo yedaabik'ehgo yaa daagodez'ąą, íltah

at'éégo daannihíí hik'e kah íltah at'éehíí yaa nadaakaihíí nádaayilziihgo ałdó' yaa daagodez'ąą. <sup>2</sup> Nakits'adah nadaal'a'á gádaaholzee; dantséhíí Simon, da'án Peter holzéhi, hik'e bik'isn Andrew; James Zebedee biye'hi, hik'e bik'isn John; <sup>3</sup> Philip hik'e Barthólomew; Thomas ía'íí Matthew, tax bich'i' nahi'nií; James, Alpheús biye'hi, hik'e Lebbéus, da'án Tháddeus holzéhi; <sup>4</sup> Simon, Cánaanite nílni, ía'íí Judas Iscariot, Jesus ch'iyido'aafíí. <sup>5</sup> Díí nakits'adahíí Jesus odaahí'aago gádaayihni, Doo Jews daanlii dahíí bitahyú dohkáh hela', ía'íí Samáriayú kìh nagozniilyú dohkáh hela': <sup>6</sup> Israel hat'i'íí bitahyú, dibelíí ch'a'onehezdeehíí k'ehgo zhą bich'i' dohkáh. <sup>7</sup> Desohkaiyú, Yaaká'yú dahsdaahn nant'aahíí biká' nagowaa, daadohniigo baa yádaafti'. <sup>8</sup> Daannihíí nádaaholziih, nnee lóód doo ínádih dahi, leprosy holzéhi, yaa nakaihíí nt'éégo ánadaahdle', nanezna'íí nádaabiho'naah, ch'iidn nnee biyi'dí' hadaanohohsood: daazhógo nohwaa daas'né', daazhógo nadaahniih. <sup>9</sup> Nohwibestso bisis biyi' yuyaa óodo, béshłgai, dagohíí zhaali łitsogé odaahníł hela'; <sup>10</sup> Hohkaahyú izis bena'iltiníí, dagohíí nohwi'ícho naki, ik'e'an nohwiikee, ía'íí tsj be'idiltishé dahdaadohniil hela': nnee na'iziidíí bá di'né'go goz'ąą. <sup>11</sup> Dahadíí kìh nagoznil dagohíí gotahyú dohkáhyúgo, hadín nt'éégo at'éehíí biká' na'ídaadołkidgo, łahyú naadohkáhzh'i' bił nahísóotąą le'. <sup>12</sup> Gową yune' ha'ahkaigee, íłch'i'gont'éehíí díí gową yune' be'ágót'ee le', daadohni. <sup>13</sup> Áígee daagolíiníí nt'éégo ádaat'eeyúgo nohwił íłch'i'gont'éehíí yił daanlii doo: doo nt'éégo ádaat'ee dayúgo, nohwił íłch'i'gont'éehíí dánohwił nohwił nádodleeł. <sup>14</sup> Dahadíí doo hádaanohwit'jį dayúgo, nohwiyati' doo

yídaayésts'aq dayúgo, aí gowa dagohíí k̄ih goznííí bits'á' dahnádohkáhgo, nohwiikee baq̄ leeziíí baa daaŋhaaŋ. <sup>15</sup> Da'anii gádaanohwíldishnii, Bik'ehgo'ihina' nnee yándaago'aahíí bijjii Sodom hik'e Gomórrah golzeegee daagoljii n'íí biniidaagodilne'íí bitisgo aí k̄ih goznilgee daagoljíníí biniigodolnii. <sup>16</sup> Ma' bitahyú dibeljii k'ehgo daanohwide'a': aí bigha ch'osh goyáq̄híí k'ehgo daagonohsaq̄, hawú ga'ádaanoht'eego doo t'aq̄zhi' nádaadoŋghash da. <sup>17</sup> Nnee baa daagonohsaq̄: yánadaaltihíí yaa nádaanohwide'aah doleeŋ, ła'íí Jews ła'anát'ijh nagoznil yune' hanohwínada'iltas doleeŋ; <sup>18</sup> ła'íí nant'ančan hik'e ízisgo nant'anhií biyahzhi' nnádaanohwich'ittech doleeŋ, shíí shigha, aí hik'e doo Jews daanljii dahíí aldó' bináál shá nadaagoŋni' doleeŋ. <sup>19</sup> Nohwaa yá'ti'yú nohwił ch'ideskaiyúgo, hagog'éégoshá' hasdzii, hant'éshá' dishnii, doo daanohtsi da: hant'é daadohniihíí da'ái bik'ehenkéézee nohwaa hi'né' ndi at'éé. <sup>20</sup> Ái doo dánohwíí hahdziih da, ndi nohwiTaa bits'á'dí'go Spirit-híí nohwinkááyú hadziih ndi at'éé. <sup>21</sup> Nnee ła' bik'isn zideeyú nyide'aah doleeŋ, ła'íí nnee ła' bizhaazhé ágáyidolii: chagháshé báq̄ hik'e bitaa yich'í' nanádaagonkaadgo bik'ehgo nabi'ditseed doleeŋ. <sup>22</sup> Shizhi' bee daanohwich'ozhiihíí bigha nnee dawa bił daanohchq' doleeŋ: áídá' dahadín dāngont'í'zhi' dahildq̄híí hasdabi' dolteeŋ. <sup>23</sup> ła' k̄ih goznilgee nohwiniidaagoch'idn̄sjyúgo, ła'hyúgo náádohkáh: da'anii gádaanohwíldishnii, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nánsdzaazhi' Israel hat'i'i bik̄ih nagozniií t'ah doo hwahá dawago nohkáh da doleeŋ. <sup>24</sup> Biłch'ígót'aahíí biłch'ígó'aahíí doo yitisgo at'éhi at'éé da, ła'íí na'iziidíí doo binant'a' yitisgo at'éhi at'éé da.

<sup>25</sup> Biłch'ígót'aahíí biłch'ígó'aahíí yilgo dáteft'eego dávik'eh, ła'íí na'iziidíí binant'a' yilgo dáteft'eego dávik'eh. Bigowa golííníí Beélzebub daalch'iniigo daabich'ozhííyúgo, bichagháshé itisgo nchq'go daabich'ozhíí doleeŋ. <sup>26</sup> Áík'ehgo doo bédaaldzid da: k'ad dawahá bił te'izkaad n'íí ch'í'nah ádolnii; ła'íí k'ad dawahá nanl'í' n'íí bígózijhgo ádolnii. <sup>27</sup> Godilhił yune' nohwił nagoshni'íí idindláadyú baa nadaagoŋni: nant'í'ego bee nohwich'í' ha'odziihíí k̄ih biká'dí' daadołwoshgo baa nadaagoŋni'. <sup>28</sup> Hadíí kots'í nadaitseedá' koyi'siziiníí doo nadaitseed at'éé dahíí doo bédaaldzid da; áídá' ch'iidn bikq' dilti' yuyaa kots'í hik'e koyi' siziiníí oyiné'híí, án zhá bédaaldzid. <sup>29</sup> Ya' dlq'dichiné naki zhaali hich'í' dała'á íljigo nahinih gá? Da'ágát'éé ndi nohwiTaa doo hat'íí dayúgo dała'á ndi doo ni'yú bits'á' naokáad at'éé da. <sup>30</sup> Nohwitsizil ndi dawa iłk'idá' hotagi at'éé. <sup>31</sup> Áík'ehgo doo nédaaldzid da, dlq'dichiné doo alch'idé bitisgo da'inohljii da. <sup>32</sup> Dahadín nnee binadzahgee, Án bígonsi, shiñiihíí, án shiTaa yaaká'yú dahsdaahn binadzahgee ágáldidishnii. <sup>33</sup> Áídá' dahadín nnee binadzahgee, Án doo bígonsi da, shiñiihíí, án shiTaa yaaká'yú dahsdaahn binadzahgee ágáldidishnii. <sup>34</sup> Ni'goszán biká'zhi' iłch'í'gont'ééhíí nkeniné' doo daasho'níí da: doo iłch'í'gont'ééhíí nkenishné'híí bigha niyáá da, bésh be'idiltishé niitáq̄go niyáá. <sup>35</sup> Nnee ła' bitaa bił hił nanágonkaad doleeŋ, isdzán bi'isdzā' bił hił nanágonkaad, ła'íí isdzán hik'e bá'iyéhíí aldó' bił hił nanágonkaadgo ashle'híí bigha niyáá. <sup>36</sup> Nnee dabíí bichagháshé bich'í' nanádaagonkaad doleeŋ. <sup>37</sup> Dahadín bitaa dagohíí báq̄ shíí shitisgo bił nzhooníí doo shíyée hileehgo dávik'eh da: ła'íí dahadín biye' dagohíí bitsi' shíí shitisgo bił



nzhooní doo shíyée hileehgo dávik'eh da. <sup>38</sup>Dahadín bits'i'lna'áahí doo dahiditijhgo shiké' dahdigháh dahí doo shíyée hileehgo dávik'eh da. <sup>39</sup>Dahadín bi'ihí'na' bił ilíiní bits'á' da'ilí hileeh: áidá' dahadín shí shighá bi'ihí'na' doo bił ilí dahí, án zhá dahazhí' ihí'naahí yaa higháhi at'ée.

<sup>40</sup>Dahadín nánohwidnłtiiní shíí áldó' náshidnłtini at'ée; dahadín náshidnłtiiní shides'a'íí áldó' náidnłtini at'ée; <sup>41</sup>Dahadín nnee Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi nłjhi' bighá nádnłtiiní, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi nt'é Bik'ehgo'ihí'nań bainé'íí án áldó' da'áik'ehgo baa hi'né'hi at'ée; dahadín nnee dávik'ehyú át'ée'hi nłjhi' bighá náidnłtiiní, nnee ágát'ehi nt'é Bik'ehgo'ihí'nań bainé'íí án áldó' da'áik'ehgo baa hi'né'hi at'ée. <sup>42</sup>Dahadín, Jesus yiké' higaahí bighá, díí doo ízisgo at'ée dahí idee bee tú sik'azíí ndi yá ná'iksijhyúgo, da'aniigo gádaanohwłdishnii, Bik'ehgo'ihí'nań bich'i' nayihinihí da'aniigo bíyée doleé.

**11** Jesus bitsilke'yu nakits'adahí ałł ył ch'idaagoz'aqadá' Jews daanłni bikih nagoznilyú ilch'ígó'aahgo hik'e yati' baa gozhóni yaa nagolni'go onanádzaa. <sup>2</sup>John ha'ásitji yune' Christ ánát'ijhí ya'ikonzi'ídá' bitsilke'yu naki Christ yich'i' oyil'a'go, <sup>3</sup>Gáyilnłiid, Ya' ni higháhi n'íí ant'ji née, dagohí łá'i biká daadéet'ji née? <sup>4</sup>Jesus gábilnii, John bich'i' nádoht'aashgo díí disołts'aaní łá'íí hoł'iiní baa bił nagolni': <sup>5</sup>Bináá ádaagodih n'íí bináá ánágodle', doo nadaakai da n'íí náhikáh, nnee lóód doo ínádih dahi, leprosy holzéhi, yaa nadaakai n'íí nt'ée'go ánádaidle', bijeyi' ádaagodih n'íí da'idits'ag ánádaidle', nanezna' n'íí naahikáhgo ánádaidle', tédaat'iyéhi yati' baa gozhóni bee bich'i' yáda'iti'.

<sup>6</sup>Hadín shodłago doo t'aazhí' at'ée dahí biyaa gozhó' doleé, nii.

<sup>7</sup>Onát'aazhdá' Jesus nnee łła'at'ée'hi John yaa nagolni'go yich'i' yalti'go nkegonyaa gánigo, Da'igolíyú nt'é hádaadeh'íyú nasohkai? T'oh bit'aq nteelí bił godiyokí née? <sup>8</sup>Nt'é hádaadeh'íyú nasohkai áidá'? Nnee nt'ée'go bik'e'izłahi née? Hadí bidiyágé nt'ée'hi nant'an golíígee nadaakaihi at'ée. <sup>9</sup>Nt'é łá' hádaadeh'íyú nasohkai áidá'? Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi née? Ha'oh, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi yitiso at'ehi, nohwłdishnii. <sup>10</sup>Díí baa k'e'eshchji n'íí án át'j, Shinal'a'a nádih dish'aa, nádih ilch'i'gole'go. <sup>11</sup>Da'aniigo gánohwłdishnii, Nnee daagoliiiní bitahyú doo ła' John Baptize ágole'íí yitiso at'ée da: áidá' yaaká'yú dahsdaahn bilalt'áhgee daanliiní bitahyú hadín dázhó doo ilí dahí John yitiso at'ée. <sup>12</sup>John Baptize ágole'íí ni'gosdzán biká' naghaadí godezt'i'go nnee yaaká'yú dahsdaahn bilalt'áhgee daanliiní itah daaleeh dázhó hádaat'ijigo idéedaalnaa. <sup>13</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí łá'íí begoz'aaní baa k'e'eshchiiní ágone'íí dabintsédá' yaa ył nadaagosni', John nyáázhi'. <sup>14</sup>Shiyati' nádaagodoh'aah hádaaht'ijyúgo gánohwłdishnii, *Elias*, higháh n'íí, át'j. <sup>15</sup>Hadín bijeyi' golíiní, íyéstsa'q le'.

<sup>16</sup>Dzaagee nnee daalnołt'ijhí hant'é bił łshhah nishłeego baa nagoshni'? Na'inih nagoz'aagee chagháshé łła'at'ée'go ilch'i' ádaaniigo, <sup>17</sup>Tsjól bee nohwich'i' da'nt'aal ndi doo hak'i da'olzhizh da; nohwich'i' daahichag ndi doo hak'i ch'adaashinołzhil da, daahłdi'niihí nnee díí goldohgee daagoliiiní bił dáłt'ee. <sup>18</sup>John doo iyago łá'íí doo idłago nyáa dadá', Ch'iidn biyi' golíí, daalch'ini. <sup>19</sup>Shíí, nnee k'ehgo Niyáahíí, ishago łá'íí

ishdlaago niyáadá' gádaashilch'inii, Án dichini la'íi idlánihi, tax bich'i' nadaahi'niilíi la'íi nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi bit'eké nlini, daach'inii. Da'anii igoyá'íi nt'é ádaat'íiíi bee bígózih.

<sup>20</sup> Kih nagozníli biyi' Jesus ízisgo áná'ol'íiíi lággo ye'ánát'íildá' binchó'íi doo yits'á'yúgo ádaane' dahíi bighá yil daaditee nkegonyaa, gáníigo, <sup>21</sup> Korázinge daagonohiiníi, nohwá góyéé dolee! Bethsáidagee daagonohiiníi áldó' nohwá góyéé dolee! Nohwitaahyú ízisgo ánágot'íiíi Tyre hik'e Sídongee ágágodzaayúgo, áígee daagolíníi doo áníidá' nak'á'dich'ízhé bik'inazlaadá' ilch'ii yiyi' naháztaago binchó'íi yits'á'zhí'go ádaasdzaa dolee ní'. <sup>22</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ nnee yándaago'aahíi bijji Tyre hik'e Sídon bitisgo nohwini-godidolniil, nohwildishnii. <sup>23</sup> Nohwíi, Capérnaumgee daagonohiiníi, yaaká'zhí'go hanohwidí'niilíi, nohwíi ch'iidntahzhí'go nohwidido'niil: nohwitaahyú ízisgo ánágot'íiíi Sódomee ágágodzaayúgo, díi jji Sódomee t'ah goz'áa dolee ní'. <sup>24</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ nnee yándaago'aahíi bijji ní', Sódomee golzeehíi, bitisgo nohwini-godidolniil, nohwildishnii.

<sup>25</sup> Áidá' Jesus Bik'ehgo'ihí'nañ yokaqahgo gáníi, ShiTaa, yaaká'zhí' hik'e ní'zhí' nant'án nlinihi, díi ilch'ígót'aahíi nnee daagoyáágo bil ídaagózinihíi baa ch'anani'í' níi mé' ga'adaat'eehíi bich'i' ch'í'nah ánleehíi nich'i' ba'ihénsi. <sup>26</sup> Da'áik'ehgo ágot'ee le', shiTaa; da'áik'ehgo hánt'ijigo ágónlaahihi. <sup>27</sup> ShiTaa bits'á'dí'go dawa shaa hi'níi: doo hadín shíi, Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' nshlíni, shígólsini at'éé da, shiTaa zhá; la'íi doo hadín shiTaa yígólsini at'éé da, shíi biYe' nshlíni zhá, la'íi dahadínta shiTaa bich'i' bígózihgo áshlé'íi áldó' shiTaa yígólsi.

<sup>28</sup> Daanohwigha nada'ohsiidíi la'íi ndaazgo dahda'ohheefíi shich'i' nohkáh, áik'ehgo hádaasolgo ánohwishlé'. <sup>29</sup> Izénázwodíi lãhdí' nábiyi'hishaalgo shits'á'dí' ígonf'áah; shijíi yune' isht'egodnt'ee, doo itisgo ídésht'íi da: áik'ehgo nohwiyi' siziiníi hanáyoł dolee. <sup>30</sup> Izénázwodíi lãhdí' nábiyi'hishaalyúgo doo ná nyee da dolee, da'ighéelgo ánisiníi doo ná ndaaz da dolee.

**12** Áidá' Jews daagodnnsiníi bijji Jesus t'oh naghái hentíníi yiyi'yú higaak; bitsilke'yu yil hikaahgo shiná' daasilijigo t'oh naghái binest'á' nadaayiniilgo daayiyaq nkegonyaa. <sup>2</sup> *Pharisees* daanlini daabitssaqadá' gábilnii, Díni'íi, godilziníi bijji doo baa nach'ighaa dahíi nitsilke'yu yaa nakai. <sup>3</sup> Jesus gádaabilnii, Ya' David hik'e yil nakaihíi bilgo shiná' daasilijigo, hago ádaasdzaa lán shihíi doo hwahá baa da'ohshiih da née? <sup>4</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ daach'okaqah goz'áa yune' ha'akaigo, bán Bik'ehgo'ihí'nañ ye' okaqahgo baa hi'né'go níi'né' níi, doo daayiyaqo bágoz'ánihi daayiyáq, ái bánhíi okaqah yedaabik'ehi zhá daayiyaqo goz'ánihi. <sup>5</sup> Da'ch'okaqah goz'áa yune' okaqah yedaabik'ehi godilziníi bijji doo daagodnnsi da ndi doo bee bída'itah dahíi, begoz'aaníi bek'e' eshchiiníi biyi' doo hwahá baa da'ohshiih da née? <sup>6</sup> Dzaqagee hadín da'ch'okaqah goz'aaníi yitisgo at'éhi naghaa, nohwildishnii. <sup>7</sup> Dawahá nastseedgo bedaashich'okaqahíi bitisgo nnee laadaach'oba'íi hásh't'íi, niigo aníhíi bídaagonólsiyúgo, shíi, doo shaa dahgoz'áa dahíi, doo shaa yádaalti' da dolee ní'. <sup>8</sup> Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, godilziníi bijji ndi beshik'eh. <sup>9</sup> Áidá' dahiyaadá' Jews ha'ánátséh goz'áa yune' ha'ayáa.

<sup>10</sup> Áígee nnee bigan dała'ázhinéé binawod ásdjidi itah sidaa lék'e. Nnee

la'i Jesus dant'éhéta bee baa dahgosit'aa daanzigo nayídaadiikid gádaanniigo, Ya' godilziníí bijjí ná'ch'ilzihií begoz'aa née? <sup>11</sup> Jesus gádaabiñii, Nohwitaahyú nnee la' bidibehíí da'áhi godilziníí bijjí o'i'án yuné' ogo'yúgo, yitsoodgo hanáidishood ya'? <sup>12</sup> Nnee dibehíí yitsoo ilíí go'íí! Áík'ehgo godilziníí bijjí nht'éego anách'ot'íígo goz'aa. <sup>13</sup> Áídí' nnee bigan binawod ásdjidi yich'i' gáníí, Yushdé' dahdinlñh. Áík'ehgo bich'i' dahdidilñiigo bigan nádzii, lahzhin'éehíí ga'at'éé násdlíí.

<sup>14</sup> Áídí' **Pharisees** daanlíni ch'ékaigo, hagot'éégo Jesus daayizííthee doleeíí yaa nadaagoshchjí. <sup>15</sup> Jesus díí yígólsigo áídí' dahnnya: nnee biké' dahnánssa, áí dawa náyihilzihi; <sup>16</sup> Áídí' gádaayíñii, Ch'ídaashinoh'aah hela': <sup>17</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi, **Esaiás** holzéhi, gánniidíí begolne'go anágot'íí, <sup>18</sup> Shinal'a'á, ha'tíínií, shíí nzhóni, shiyi'siziinií bíí dábik'ehyú át'éhi daane'íí: shiSpirit-híí biká'zhi' ash'éhgo doo Jews daanlji dahíí bich'i' dábik'ehyú ágot'eehíí yaa nagolní' doleeí. <sup>19</sup> Doo nagont'og nago'aa da, doo dilwosh da doleeí; da'intínyú bizhihíí doo hadín yidits'ag da doleeí. <sup>20</sup> Dábik'ehyú anách'ot'ííki itis siljígo áyílaazhi' t'oh hichqodíí doo yitñ da, túkq'íí beh hiit'i'íí dé't'ñ dachihíí doo yintsees da doleeí. <sup>21</sup> Bíí bizhi'íí doo Jews daanlji dahíí bada'ohí doleeí.

<sup>22</sup> Nnee la' ch'iidn isná ábilsini bináá ágodñ, la'íí doo ya'ti' dahi baa bíí ch'ikaigo náyilzihi: áí nnee doo ya'ti' da n'íí ya'ti' la'íí go'íí násdlíí. <sup>23</sup> Nnee dawa bíí díyadaagot'eego gádaanniid, Án David biYe' at'íí ya'? <sup>24</sup> **Pharisees** daanlíni áí daidezts'aqadá' gádaannii, Ch'iidn nant'an, Beélzebub holzéhi, binawodíí bee díí nnee ch'iidn hainihyood, dañii. <sup>25</sup> Natsídaakeesíí Jesus yígólsigo gádaayíñii, Nnee da'aháyú binant'a' golínií dabíí ílch'i'

nanágonkaadyúgo da'ííí hileeh; kíh gozñilgee daagolínií dagohíí dáfa' naháztaaníí dabíí ílk'ídahnájahyúgo doo anahyú bengenowáh át'éé da: <sup>26</sup> Satan nnee biyi'dí' Satan hainihyoodyúgo, dabíí ích'i' naná'idziid; áík'ehgo yebik'ehíí hagot'éégo názaad begoldoh? <sup>27</sup> Shíí Beélzebub bee ch'iidn haniisoodyúgo, nohwíí daanohwiye'íí hadín bee ch'iidn hadainiyood áídá? Áík'ehgo daanohwiye'íí ch'ñnah ádaanohwile'. <sup>28</sup> Áídá' Bik'ehgo'ihí'nañ biSpirit bee ch'iidn haniisoodyúgo, Bik'ehgo'ihí'nañ nohwitaahyú ílk'idá' nant'aa. <sup>29</sup> Hagot'éégo la' nnee nalwodi bigowá yuné' ha'ách'ighaago dawahá býyéehíí ch'in'ííh? Nnee nalwodíí ntsé ích'ilt'ó hik'e go'íí. Áídá' dawahá býyéehíí bits'á' ch'in'ííh. <sup>30</sup> Hadín doo bíí gonsht'íí dahíí shich'i' got'ínihi at'éé; hadín doo bíí íla'aná'ishdle' dahíí shits'á' ts'ílt'íígo áile'hi at'éé.

<sup>31</sup> Áík'ehgo gádaanohwíldishnii, Konchq'íí dawa la'íí Bik'ehgo'ihí'nañ dénchq'go baa yách'ílti'híí bighá kaa nágodit'aah doleeí: áídá' Holy Spirit dénchq'go baa yách'ílti'yúgohíí doo kaa nágodinot'aah at'éé da. <sup>32</sup> Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dénchq'go shaa yách'ílti'híí bighá kaa nágodit'aah doleeí: áídá' Holy Spirit dénchq'go baa yách'ílti'híí bighá doo kaa nágodinot'aah at'éé da, díí jji goldohíí hik'e nágoldohíí ndi. <sup>33</sup> Ch'il nht'ééyúgo, binest'a' áldó' nht'éé ngolníí; áídá' ch'il dénchq'yúgo, binest'a' áldó' dénchq' ngolníí; ch'il hago'at'éehíí binest'a' bee bígózini at'éé. <sup>34</sup> Ch'osh bik'asda' golínií k'ehgo hañnoht'ííhíí, hagot'éégo nht'éégo yádaakti', nchq'go ádaanoht'eedá? Kojíí yuné' hagot'éégo goz'aa shíhíí bee yách'ílti'hi at'éé. <sup>35</sup> Kojíí yuné' nht'éégo goz'aaníí bee nht'éégo ách'ít'éhi at'éé: kojíí yuné' nchq'go goz'aaníí bee nchq'go ách'ít'éhi at'éé. <sup>36</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ

nnee yándaago'aahíí bijjii nnee yati' da'ilíníhíí dawa yee hadaadzi' n'íí bigha baa yá'iti'doleel, nohwíldishnii. <sup>37</sup>Niyati' n'íí bee nt'éégo ánt'éehíí ná ha'dodzh, dagohíí niyati' n'íí bee nángodot'aał.

<sup>38</sup>Begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchíhi hik'e **Phárisees** daanlíni ła' Jesus gádaayihni, íłch'ígó'aahíí, godiyihgo be'ígóziníí ła' nohwíł ch'í'nah áńle'. <sup>39</sup>Yich'í' hananádziigo gádaayihni, Nchq'go ádaat'éhi nant'í' nakaihi daalinolt'íłhíí godiyihgo be'ígóziníí yiká daadéz'ij; áídá' be'ígóziníí doo bíł ch'í'nah ádaalne'hi at'éé da, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí, **Jonas** holzéhi, nnee bich'í' be'ígóził alzaahíí zhá.

<sup>40</sup>Jonas taagi jji hik'e taagi t'é' łóg nchaahíí bibid sitíłhíí k'ehgo shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, taagi jji hik'e taagi t'é' łeyi' sitíł doleel.

<sup>41</sup>Bik'ehgo'ihí'nań nnee yándaago'aahíí bijjii nnee Nínevehgee daagolíí n'íí daahizijgo nnee daalinolt'íłhíí yaa yádaałti'go, Nohwíí nohwitiso daanchq' ni', daadidońiik: Nínevehgee daagolíníí Jonas yałti'go daidezts'aqadá' binchq'íí yits'á'zhí' ánádaasdzaa; áídá' k'adíí Jonas bitisgo ánsht'éhi niyáá.

<sup>42</sup>Bik'ehgo'ihí'nań nnee yándaago'aahíí bijjii isdzán nant'ánihi hayaad'go nyááhíí hizijgo nnee daalinolt'íłhíí yaa yałti'go, Shíí shitisgo daanchq' ni', didońiik: áń dážq'ń zaadí'ń yáá, Sólomon bigoya' yidits'łhgo; áídá' k'adíí Sólomon bitisgo ánsht'éhi niyáá.

<sup>43</sup>Spirit nchq'íí nnee yiyi'dí' háyááda' tú áđihyú aanádaał, hayú hanayóohíí yiká hantaago; áídá' doo hagee da lęk'e. <sup>44</sup>Áík'ehgo gáníí, Shíí shigowayú hadí'ń yáá n'íyú nádésdzá; bigowá n'íí doo nt'é siné' da, nágolzhoo go dawahá nzhqogo neheshjaayú nádzá.

<sup>45</sup>Áík'ehgo spirits gots'idi daanchq'i yil nakai, bíł bitisgo daanchq'ihí, áł gowá yune' yil ha'akáhggo áígee ndaagoleeh:

áík'ehgo nnee ntsédá' át'éé n'íí bitisgo at'éé hileeh. Áík'ehgo díí nchq'go daalinolt'íłhíí áłdó' ágát'éé doo.

<sup>46</sup>Jesus nnee íła'adzaahíí t'ah yich'í' yałti'dá', báq hik'e bik'isyú dadányú nadaazi, yich'í' hadaadzii hádaat'ijgo.

<sup>47</sup>Nnee ła' gábilnii, Nímaa hik'e nik'isyú dadányú nadaazi, nich'í' hadaadzii hádaat'ijgo. <sup>48</sup>Nnee bíł nagosni'íí gáy-ihni, Hadín shímaa, hadín shik'isyú?

<sup>49</sup>Bitsilke'yu yich'í' dahdidilniigo gáníí, Kú shímaa hik'e shik'isyú! <sup>50</sup>Dahadín shiTaa yaaká'yú dahsdaahn yikísk'eh at'ééhíí shik'isn, dagohíí shilah, ła'íí shímaa at'éé.

**13** Da'ái bijjii Jesus kihdí' ch'ínyáago, túsikaaníí bahgee nezdaa. <sup>2</sup>Áígee nnee łáago baa náńłsáq, áík'ehgo tsina'eelíí yeh hiyaago dahnezdaa; áídá' nneehíí tábaayú íła'adzaa. <sup>3</sup>Áígee na'goni'íí yee łáago yil ch'ígó'aah, gáníigo, K'edileehíí yil ke'go k'edileeyú óyáá; <sup>4</sup>K'edileege k'edilzíí ła' intín bahyú nanehezdee, áík'ehgo dló' íła'adzaago aqł nádaíhezlaa: <sup>5</sup>Ła' k'edilzíí tsétahyú nanehezdee, ákú łeezh doo dážq' łáayú da: łeezh da'ayáłháhíí bigha dagoshch'í' hadaazhjeed. <sup>6</sup>Áídá' ya'ái hanadáhggee dilid; bikeghad doo yúyahyú nel'aq dahíí bigha nádaahesga. <sup>7</sup>Ła'ihíí hosh bitahyú nanehezdee; áík'ehgo hoshihíí igháńłsągo nadaistseed. <sup>8</sup>Ła' k'edilzííhíí łeezh nt'ééyú nanehezdee, áł zhá nest'án áyíłlaa, ła' dał'a gonenadín, ła'íí gostądin, ła'íí tádin bitisyú análzaa. <sup>9</sup>Hadín bijeyi' golínií íyést'saq le'. <sup>10</sup>Bitsilke'yu baa hikaigo gádaabilnii, Nt'é bigha íłch'ígót'aahgo na'goni'íí bee bich'í' yáńłti'? <sup>11</sup>Áík'ehgo gábilnii, Yaaká'yú dahsdaahn bilatt'áhgee begoz'aaníí doo bígózi da n'íí nohwíí bídaagonłsijhgo nohwaa daagodest'aqadá' bíhíí doo baa daagodest'aq da. <sup>12</sup>Dahadín íyést'saqo ígol'aahíí, bigoya'íí itisgo

baa nádo'né', áík'ehgo dayúweh bigoyá' bá ínágododaał: áídá' dahadín doo íyésts'aą dahíí, ayáhágo ígoł'aą n'íí ndi bits'á' da'ílíí nádodleeł. <sup>13</sup> Áí bighá íłch'ígót'aahgo na'goni'íí bee bich'í' yádaashti': dédainef'íí ndi doo daayo'íí da; dédaidits'ag ndi doo ídaayésts'aą da, doo bił ídaagozi da. <sup>14</sup> T'ah doo hwahá gágonéh dadá' **Esáias** yaa nagolni' n'íí begolzaa, gánniidhi, Dédaadohts'ag ndihíí doo nohwil ídaagozi da doleeł; dédaaneł'íí ndihíí doo daah'íí da doleeł: <sup>15</sup> Díí nneehíí bijíí daantł'iz daazlił, doo da'dits'ag da daazlił, ła'íí daaneshch'il daazlił; doo ágádaat'ee dayúgo bináá yee daago'íí doleeł ni', bijeyi' yee da'dits'ag doleeł ni', bijíí yee bił ídaagozi doleeł ni', áík'ehgo shich'í' ádaane'go nádaasziih doleeł ni'. <sup>16</sup> Nohwíí nohwináá biyaa gozhóq, go'íihíí bighá: nohwijeyi' biyaa gozhóq, idits'ag-híí bighá. <sup>17</sup> Da'aniigo gádaanohwıldishnií, Doo ałch'ídé Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi, ła'íí nnee nt'éeqo ánát'íihíí daah'inií daayiłtséh hádaat'íí ndi doo hak'i daayiłtsaą da; daadohts'agíí daidits'íh hádaat'íí ndi doo hak'i daidezts'aą da.

<sup>18</sup> Áík'ehgo k'edileehíí íłch'ígót'aahgo baa nagoni'íí nt'é golzeego ágolzeehíí ídaayesółts'aą. <sup>19</sup> Hadín yaaká'yú dahsdaahn bilaltł'áhgee begoz'aaníí baa yá'iti'íí íyésts'aągo doo bił ígózł dadá', nchó'i nliłhń baa nyáágo bijíí yune' k'edolzaa n'íí bits'á' haiyiné'. Áń k'edilzií intń bahyú nanehezdee n'íí át'ée; <sup>20</sup> Áídá' tsétahyú nanehezdee n'íí, yati' yidits'ago dagoshch'í' bił gozhóqgo náidnné'híí át'ée; <sup>21</sup> Áídá' biyi'yú bikeghad doo yúyahyú nel'aą dago, da'anahzhi' begodigháh: áídá' yati'híí bighá nagontł'ogíí, dagohíí biniigonłt'ééhíí baa gowáhgee dagoshch'í' t'aązhi' nanánihidéh. <sup>22</sup> Hosh bitahyú nanehezdee n'íí yati' yidits'agdá' ni'gosdzán biká'zhi'

nabi'dintl'ogíí, hágoldzilgo hí k'izé'idiłteehíí igháńłsáągo yati' k'edolzaa n'íí naistseed, áík'ehgo doo binest'a' goleeł da. <sup>23</sup> Leezh nt'éeýú nanehezdee n'íí, yati' yidits'ago bił ígózinií át'ée; áń nest'án ánál'íih, ła' dała'á gonenadń, ła'íí gostądin, ła'íí tádin bitisyú ánál'íih.

<sup>24</sup> Áídł' Jesus íłch'ígót'aahgo na'goni'íí ła' ch'í'nah anágodłaa, gáníigo, Yaaká'yú dahsdaahn bilaltł'áhgee begoz'aaníí díí k'ehgo at'ée: nnee bik'edolzaayú k'edilzií nzhoníí k'eidnláa: <sup>25</sup> Áídá' nnee da'ałhoshdá' nnee bó'ni'íí áígee nyáágo, t'oh naghái bitahyú t'oh dénchó'éhi k'eidnláádá' onádzaa. <sup>26</sup> T'oh naghái hájéédá' binest'a' gozliłgee t'oh dénchó'éhi áldó' hájééd lęk'e. <sup>27</sup> Bik'edolzaa golínií bánada'iziidíí baa hikaigo gádaabiłnií, Nohwinant'a', k'edilzií nt'éhi ła' k'edíłłaa ni'dá' díí t'oh dénchó'éhi hadł'go hájéédhi gá? <sup>28</sup> Gábiłnií, Shó'ni'íí át'íí. Bánada'iziidíí gádaabiłnií, Ya' áí t'ohíí daah'niizh née? <sup>29</sup> Dah; t'oh daahnizhyúgo, t'oh nagháihíí dánko bił daahnizhi at'ée. <sup>30</sup> Ch'ík'eh dała' nłseeł le', inest'aązhi': áík'ehgo inest'aągo t'oh naghái daigeeshíí gádaaldishniíh, T'oh dénchó'éhíí ntsé bee da'ohł'ó'go didlid doleełhíí bighá: áídá' t'oh nagháihíí shítł'oh naghái bágowá yune' ndaanohńíł.

<sup>31</sup> Áídł' Jesus íłch'ígót'aahgo na'goni'íí ła' ch'í'nah anágodłaa gáníigo, Yaaká'yú dahsdaahn bilaltł'áhgee begoz'aaníí díí k'ehgo ánánát'ée: nnee bik'edolzaayú ch'il mustard holzéhi biyigé k'eidnláa. <sup>32</sup> Áí biyigéhií dážhó akts'íséhi, ndi k'edolzaayúgo, dážhó nchaa hileeh, ch'il dawa bitisgo nchaahi, áídł' ch'il dážhó nneezgo hileehgo dló' yúdahyú nada'iniihíí bits'ádaaz'aahíí biyi'yú bit'oh ádaagole'.

<sup>33</sup> Íłch'ígót'aahgo na'goni'íí yee nanágonni' gáníigo, Yaaká'yú

dahsdaahn bilalt'ahgee begoz'aanii dí k'ehgo anánat'ée: isdzán ik'áan táadn ha'okáágo, bán benilzoolé yí n'ist'oodgo aqł dahndiilzoolzhi'. <sup>34</sup> Dí dawa ilch'ígót'aahgo nada'goni'íi Jesus nnee flá'adaadzaahíi yee yí nagosni'; dá ilch'ígót'aahgo nada'goni'íi zhá yee yich'i' yahti' lék'e. <sup>35</sup> Ái Bik'ehgo'ihinañ binkááyú na'iziidi gáníi n'íi begolne'go, ilch'ígót'aahgo nada'goni'íi bee yashti' doleeł; ni'gosdzán alzaad' yushd' godezi'igo nal'i' n'íi baa nagodishnih, nii ni'. <sup>36</sup> Jesus nnee lani nádohkáh yihniidá kih yune' ha'ayáa: áígee bitsilke'yu baa hikaigo gádaabiñii, T'oh dENCHQ'ÉHI k'edolzaayú hentíi, nniigo nagosíñni'íi nohwil ch'í'nah áñle'. <sup>37</sup> Áik'ehgo gádaabiñii, K'edilzií nzhóni k'edileehíi shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi ánsht'ee; <sup>38</sup> K'edolzaahíi ni'gosdzán át'ée; k'edilzií nzhónihíi yaaká'yú dahsdaahn nnee bilalt'ahgee sinilíi át'ée; áidá' t'oh dENCHQ'ÉHÍI nchQ'i nliñh bichagháshé át'ée; <sup>39</sup> Ó'ni'hi k'edilzií dENCHQ'ÉHÍI k'eidnlááhíi ch'iidn nant'án at'ée; aqł inest'aanii nnágodáhíi át'ée; la'íi náda'igeeshíi Bik'ehgo'ihinañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníi ádaat'ee. <sup>40</sup> T'oh dENCHQ'ÉHÍI dała' alzaago kQ' yune' didlidhíi k'ehgo nnágodzaago ágágot'ee doleeł. <sup>41</sup> Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, shinal'a'á yaaká'yú daagolíníi daadish'aago, da'ilchQqhi' la'íi nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi shíi shilalt'ahgee goz'aanii biyi'dí hadaayiniil; <sup>42</sup> Áidí' kQ' yáádinah yuyaa oyihikaad: ákú daach'ichag la'íi kowoo lidaach'idiik'ash doleeł. <sup>43</sup> Áidá' nnee dávik'ehyú ádaat'eehíi ya'ái k'ehgo bik'inada'didlaad doleeł, biTaa bilalt'ahgee goz'ayú. Hadín bijeyi' golínií, iyésts'aq le.

<sup>44</sup> Yaaká'yú dahsdaahn bilalt'ahgee begoz'aanii dant'éhéta koł ilíni ték'eyú nách'ides'ij léhíi k'ehgo at'ée; nnee

náidnné'go náides'ijigo bił gozhQqgo bíyéé dawa baa nahazniigo ték'ehíi nagoheñii.

<sup>45</sup> Yaaká'yú dahsdaahn bilalt'ahgee begoz'aanii dí k'ehgo anánat'ée: nnee bana'nihi yoo' lán ilíni, dilkQqhé holzéhi, yíkantaa: <sup>46</sup> Áik'ehgo yoo' lán ilínihi yaa nyáágo, bíyéé n'íi dawa baa nahazni'igo yoo' n'íi nayihesni'.

<sup>47</sup> Yaaká'yú dahsdaahn bilalt'ahgee begoz'aanii dí k'ehgo anánat'ée: lóg behaidlehé nanest'óli tayi' yuyaa olkaadgo, lóg iltah at'éehíi lQágo bee hanáltaq: <sup>48</sup> Dáhalk'ilgo, tábaqzhi' ndaidisto'go dinezbih, nnt'éehíi táts'aa yiyi' odaiheñil, áidá' doo nzhQq dahíi yó'odaiskaad. <sup>49</sup> Dí k'ehgo ágot'ee doleeł nnágodáhgee: Bik'ehgo'ihinañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníi híkáhgo, nnee dávik'ehyú ádaat'eehíi yits'á'zhi' nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi yita'iláh, <sup>50</sup> Áidí' doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi kQ' yáádinah yuyaa oyihikaad: ákú daach'ichag la'íi kowoo lidaach'idiik'ash doo. <sup>51</sup> Jesus gádaabiñii, Ya' dí dawa nnt'éégo bídaagonołsi' née? Ha'oh, nohweBik'ehí, daabiñii. <sup>52</sup> Jesus gánabiłdo'niid, Begoz'aanii ye'ik'eda'ilchíhi dała'á ntíigo yaaká'yú dahsdaahn bilalt'ahgee begoz'aanii baa bił ch'ígót'aanii dí k'ehgo at'ée: nnee bikih golínií nainoníhíi biyi'dí dawahá ánídéhí hik'e sá'áhíi ndi hanáyihí'niil.

<sup>53</sup> Jesus dí ilch'ígót'aahgo na'goni'íi aqł yaa nagosni'dá' dahnasdzá. <sup>54</sup> Áidí' dabíi bini'yú nyáágo Jews ha'anátséh goz'aq yune' yí ch'idaago'aahgo, nnee bił díyadaagot'eego gádaanii, Hadí'go dí nneehíi bigoyá' gozlíni, hagit'éégo ízigo anát'ijí? <sup>55</sup> Díni la' kih ágole'íi biye', báq la' Mary holzee, bik'isyú James, Joses, Simon la'íi Judas daaholzee? <sup>56</sup> Bilahkiíyú la' áldó' kú nohwil daanli? Díi nneehíi

hadí' díí dawa nágodn'áni? <sup>57</sup> Áí bigħa bik'edaach'ishch'ii lèk'e. Áík'ehgo Jesus gádaabiñii, Bik'ehgo'ihinañ binkááyú na'iziidi dahot'éhé nnee daabidnəsi, áídá' dágolǵee, bik'íi bitahyú doo hadín bidnəsi da, ñii. <sup>58</sup> Áígee doo lǵágo ízisgo ánat'ijǵi da lèk'e, doo daabodlaq dahíi bigħa.

**14** Áídá' nant'án, Hérod holzéhi, Jesus ánat'ijǵi ya'ikonziǵdá', <sup>2</sup> Bana'iziidi gádaayiñii, Án John Baptize ágole'íi n'íi á't'íi laq; daztsaqádí' naadiidzaa; áí bigħa ízisgo ánat'ijǵi.

<sup>3</sup> Dabíntsedá' Hérod John yiltsoodgo híyist'qoqo ha'áyiłt'e' ni', Hérod bik'isn Philip bi'aa, Heródias holzeehíi bigħa.

<sup>4</sup> John gábiñniidhíi bigħa, Án doo bił na'aashgo ná goz'aq da. <sup>5</sup> Hérod John yizilhee hát'íi ndi, nnee lani yénaldzid lèk'e, Bik'ehgo'ihinañ binkááyú na'iziidi daanzihíi bigħa.

<sup>6</sup> Hérod bił lenágodáhgee nnágodzaago daagoch'inejigo Heródias bizhaazhé na'ilhnií biñáál ilzhishgo, Hérod yił goyiłshóq lèk'e. <sup>7</sup> Áík'ehgo Hérod bit'a dahdidilñiihgo gáyiñniid, Dant'éhéta shíhónkeedíi naa nshné'. <sup>8</sup> Áík'ehgo na'ilhnií báq ábiñiigo, Hérod gáyiñniid, Bena'ikaahíi biká' John Baptize ágole'íi bitsits'in dahs'aago shaa nkáah.

<sup>9</sup> Nant'ánhíi doo bił gozhóq da, áídá' bit'a dahdidilñiih n'íi bigħa, la'íi nnee yił da'iyaqhíi bigħa, Baa daanohkaah, ñii lèk'e. <sup>10</sup> Ákú ił'aago, ha'ána'ilka' yune' John bitsits'in nadain'aq. <sup>11</sup> Áídí' bena'ikaahíi bee bitsits'in ha'adaiskaqo na'ilhnií yaa yinkáq: áídí' báq yaa nainkáq.

<sup>12</sup> John bitsilke'yu akú hikaigo bits'ihíi nádaidnətjigo, ləhdaistj, áídí' Jesus yaa hikaigo yił nadaagosni'.

<sup>13</sup> Jesus díí ya'ikonziǵdá' dasahn bił o'í'éel, doo hadín naghaa dayú: áídá' nnee Jesus oyááhíi ya'ikodaanzǵdá' ił'anigo kǵh nagoznildí' dani' biké' nádesaq. <sup>14</sup> Jesus ákú nyáádá', nnee

lǵágo yo'ij, áí yaa daach'oba'go, daannihíi nádaayilziih.

<sup>15</sup> K'ad o'í'aahgo bitsilke'yu baa hikai, gádaaniigo, Kú doo hadín gólǵi da, k'ad o'í'aahzhí' goldoh; áík'ehgo nneeheeí dahayú gotahyú nádaadn'áa, idán nadaayiñnihyú. <sup>16</sup> Doo nádikáh bik'eh da; nohwígo bá da'dohné', ñii, Jesus. <sup>17</sup> Bitsilke'yuhíi, Bán dijolé dá'ashdla'á zhá hik'e lóg dánakiyé biłgo nadaahii'né', daabiñii. <sup>18</sup> Áí shaa daanohné', daabiñii, Jesus. <sup>19</sup> Nnee dawa, Ni'yú t'oh biká' dinohbijh, yiñniidá' bán dijolé ashdla'ihíi hik'e lóg nakihíi biłgo náidnne'go hadag déz'jigo ya'ihenzigo oskaqádí' iłk'idaizné'go bitsilke'yu yaa daizné', áí nnee dawa yitada'izni. <sup>20</sup> Áígee nnee dawa da'iyaqo náda'isdjíd lèk'e: áídí' ch'ékaadíi táts'aa nakits'adah bik'ehgo nádaizezlaa. <sup>21</sup> Chəgháshé hik'e isdzané doo bił otago da, dá nnee zhágo ashdladn doo náhóltagyú áhołáni shi da'iyaa.

<sup>22</sup> Áídí' Jesus bitsilke'yu gáyiñii, Tsina'eełíi behohkáh, shádijhyú nohwil ido'eeł hanaayú, shíi nnee nádohkáh, biłdishniidá'. <sup>23</sup> Nnee nádohkáh yiñniidá', dasahndi wá'yú óyáa, okaqahyú: o'í'áqyú ákú dasahndi naghaa lèk'e. <sup>24</sup> Áídá' tsina'eełíi tú iłn'yú hi'olyú tú nádidáhíi nabihinaa lèk'e: bidázhí' nyolhíi bigħa. <sup>25</sup> Doo hwahá ha'í'aah dayú Jesus bich'í' higaal, tú yiká' higaalgo. <sup>26</sup> Tú yiká' higaalgo bitsilke'yu daabiłtsaqo, tsídaadolyizgo, Ch'iidn á't'íi, daaniigo ndaaldzidyú daadilwosh. <sup>27</sup> Dagoshch'í' Jesus bich'í' hadziigo, Nohwil daagozhóq le'; shíi ást'íi; doo nédaaldzid da, daabiñii lèk'e. <sup>28</sup> Peter gábiñii, SheBik'ehn, da'anii ánt'ijyúgo, Tú biká' shich'í' nñah, shiñni. <sup>29</sup> Jesus, Yushde', biñii. Áídí' Peter tsina'eełíi biyi'dí' gódah ch'eyáago Jesus yich'í' tú yiká' deyaa lèk'e. <sup>30</sup> Áídá' Peter adjđ

nyolgo yígolsjido neldzid; hayaa dezkaadá' nádildilghaazh, SheBik'ehni, hasdáshtēeh, niigo. <sup>31</sup> Dagoshch'i' Jesus bich'i' dahdidilniidá' yiltsoodgo gábiñii, Ni'odla' lántsoh ayáhá, hant'é bigħa nił nagoki? <sup>32</sup> Áídí' tsina'eehí yiyi' onát'aazhdá' nyolíí isht'idedzaa. <sup>33</sup> Tsina'eehí yiyi' naháztánihií Jesus daayokaħħ lēk'e, Da'anii Bik'ehgo'ih'i'nañ biYe' nłini laħ, daayihniigo.

<sup>34</sup> Hanaayú bił nada'dez'eeldá' ni' Gennésaret golzeeyú hikai. <sup>35</sup> Nnee áígee daagolíníí Jesus ya'ikodaanzjídá' daagotahyú dahot'éhé anákeelgo, kah yaa nakaihií dawa baa daayihesnil; <sup>36</sup> Nidiyágé bidá'yú zhá ndi bedaadenolñih, daabiñniigo nádaabokaħħ: dawa bedaadelniihíí nádaabi'dilziih lēk'e.

**15** Jerúsalemđí' begoz'aaníí ye'ik'eda'ilchíhi hik'e *Phárisees* daanlíni Jesus yaa hikai, gádaayihniigo, <sup>2</sup> Hant'é bigħa nitsilke'yú ilk'idá' nnee yánazjii n'íí yendaago'aahíí doo yikísk'eh ádaat'ee da? Dá doo daagonsjigo táda'digisé da'iyaa. <sup>3</sup> Jesus gádaabiñii, Nohwíí hant'é bigħa ilk'idá' nnee ye'ádaaniihíí zhá daahonohta'go Bik'ehgo'ih'i'nañ yegos'aaníí doo bikísk'eh ádaanoht'ee da? <sup>4</sup> Bik'ehgo'ih'i'nañ díí k'ehgo gos'aa, Nitaa hik'e nimaa dintsí, nii: la'íí, Hadín bitaa dagohíí báq yati' yee yokáahíí zideego bá goz'aa. <sup>5</sup> Áídá' nohwihíí gádaadohñii, Hadín bitaa dagohíí báq, Nt'éhéta naa nshné' doleel n'íí Bik'ehgo'ih'i'nañ baa nshné', yihniihíí; <sup>6</sup> La'íí bitaa, báq biłgo doo yidnłsi da ndihíí, da'áik'eh nt'éeé, daabiłdohñii. Áik'ehgo ilk'idá' nnee yendaagos'aaníí bee Bik'ehgo'ih'i'nañ biyati'íí doo nt'égo ádaanołsi da. <sup>7</sup> Nohwíí, nnee nzhóni ádaadoł'iiníí, *Esías* da'aniigo dabintsé nohwaa nagolñi' lēk'e, gániigo, <sup>8</sup> Díí nneehíí dáyati' zhá yee ałhánego shit'ah

daanlii, dáyati' zhá yee daashidnłsi, áídá' bijíí yee doo daashidnłsi da. <sup>9</sup> Daashokaħħ ndi ch'éh ádaat'ij, nnee yegos'aaníí zhá yee ilch'ídaago'aah.

<sup>10</sup> Jesus nnee láni yushdé' daayihniidá' gádaayihñii, Shídaayelts'áago bídaagono'aah. <sup>11</sup> Kozé' yune' be'ogohigháhíí doo nchq'go kodilteeh da; áídá' kozé'dí' behagohigháhíí zhá nchq'go kodilteehi at'éé. <sup>12</sup> Áídí' bitsilke'yú baa hikaigo Jesus gádaayihñii, Áí annihií *Phárisees* daanlíni daidezts'áago doo bił daanzhqq dahíí bígonsíí née? <sup>13</sup> Áídí' gáyihñii, K'edolzaahíí dawa shiTaa yaaká'yú dahsdaahn doo k'eidnláá dahíí hi'nizh doleel. <sup>14</sup> Ch'ik'eh da'áik'ehgo ádaat'ee: nnee biñáá ádaagodiníí la' biñáá ádaagodini łołqosíí k'ehgo ádaat'ee. Biñáá ágodiníí la' biñáá ágodini łołqosyúgo, da'la o'i'án yuyaa oħideel.

<sup>15</sup> Peter gábiñii, ilch'igon'áahgo nagosínłni'íí nohwil ch'i'nah áñle'.

<sup>16</sup> Jesus gádaabiñii, Ya' nohwíí áldó' t'ah doo nohwil ídaagozi da née?

<sup>17</sup> Ya' doo hwahá bídaagonołsijhda, hadíí kozé' yune' be'ogohigháhíí kobidyú bendaagowa', áídí' nłahyú bech'igohigháh? <sup>18</sup> Hadíí kozé'dí' behagohigháhíí kojíídí' behagohigháhi at'éé; áí nchq'go kodilteehi at'éé.

<sup>19</sup> Nchq'go nats'ikeesíí, izideehíí, nant'j' na'idaahíí, iké' na'idaahíí, ich'in'ijihíí, lé'ilchoogo ánách'it'ijihíí, nchq'go yách'ilti'íí, díí dawa kojíídí' behagohigháhi at'éé. <sup>20</sup> Áí nchq'go daakodihniihíí at'éé: kogan dá doo tách'igisé da'ch'iyaaħíí doo nchq'go kodilteehi at'éé da.

<sup>21</sup> Áídí' Jesus dahiyaago Tyre hik'e Sídon golzeehíí binaayú óyáá. <sup>22</sup> Isdzán áizh'j' golíni, Cánaan hat'i'íí nłini, baa nyáágo gábiñii, ShiNant'a', David biYe' nłini, shaa ch'onbáah; shizhaazhé na'ilíhnií góyéego bich'i' nagowaa, ch'iidn biyi' golíigo. <sup>23</sup> Da'ágát'éé ndi



doo yich'i' hadzii da. Bitsilke'yu baa hikai, gádaabiñiigo, Yúwehyú nádń'áá; án nohwiké' dilwoshgo anádaa. <sup>24</sup> Jesus gání, Israel hat'i'íi bitahyú nnee dibehí ch'a'onehesdee'hí k'ehgo ádaat'eehí zhá bigha niyáá. <sup>25</sup> Áíd' isdzánhíi biyahzhi' hayaa adzaago bokaqahgo gábiñii, ShiNant'a', shich'oniih. <sup>26</sup> Jesus gábiñii, Chagháshé bán bits'á' nách'idiné'go gósé bich'i' och'ilkaadgo doo bik'eh da. <sup>27</sup> Isdzán gánábiłdo'niid, Da'anii, shiNant'a': da'ágát'éé ndi bán bizhool nnee bibiká'idáné biká'dí nanihidéhí, gósé daayiyaa. <sup>28</sup> Jesus gánábiłdo'niid, Isdzán, dážhó n'odla' golí lą! Dá hánt'ihí k'ehgo ná łalne' dolee. Áík'ehgo da'ái bik'ehenkééegze bizhaazhé nht'éé násdlí. <sup>29</sup> Jesus dahnadiidzaago túsikaaní Gálilee holzéhi bit'ahyú n'yáá; áíd' dziyú óyáago akú dahnezdaa. <sup>30</sup> Nnee doo alch'idé baa náńsáqágo, nnee doo nakai dahí, bináá ádaagodinií, doo yadaalti' dahí, baa dahnagoz'aaní, ła'íi ik'e'an łáqágo, Jesus dées'eezgee ndaiheznilgo nádaailiih: <sup>31</sup> Ái bigha nnee ła'at'éehí nnee doo yadaalti' da n'íi yadaalti'go nádaasdljigo daayiltsaago, ła'íi baa dahnagoz'aq n'íi nht'éé nádaasdljigo, doo nadaakai da n'íi nht'éégo nakai nádaasdljigo, bináá ádaagodih n'íi bináá nádaagosdljigo daayiltsaago bił díyadaagot'ee: áík'ehgo Israel hat'i'i Bik'ehgo'ihinań daayokaqahí ya'ihédaanzj lək'e.

<sup>32</sup> Áíd' Jesus bitsilke'yu yushd' daayihniidá' gáyihni, Díi nnee shaa náńsáqáhíi baa daach'oshba', dá bił nashkaigo taagiskaq, k'adíi doo nt'é daiyaa da: doo dá shina' nádaadish'aa hasht'íi da, ágádaadzaayúgo nákaahyú dánko shina' yik'e odaatlizh. <sup>33</sup> Bitsilke'yu gádaabiñii, Da'igolíígee hadí' bán díi nnee doo alch'idé dahí bá daan'né'go nádaadihii'né'? <sup>34</sup> Bán dijolé da'kwíi nadaahné', daabiñii,

Jesus. Gosts'idi, ła'íi lóg alts'íséhi ayáhago biłgo, daabiñii. <sup>35</sup> Áígee nneehí, Ni'yú dinohbiłh, daayihni. <sup>36</sup> Bán dijolé gosts'idihí, lógíi biłgo náidnné'go ya'ihénzigo oskaqád' iłk'idaizné'go bitsilke'yu yaa daizné'go nnee yitada'izni. <sup>37</sup> Dawa da'iyáago náda'isdjíd lək'e: áíd' ch'ėkaadíi táts'aa gosts'idi bik'ehgo nádaihezlaa. <sup>38</sup> Isdzáné hik'e chagháshé doo bił otago da, dá nnee zhágo dífdn doo náhóltagyú áhołani shj da'iyáq. <sup>39</sup> Áíd' nnee baa náńsáqá n'íi onádaihes'a'dá, bhií n' Mágdala golzeehíi binaayú bił o'í'éeł.

**16** Phárisees hik'e Sáducees daanlíni Jesus yaa hikai, nabídaantaah daanzigo, Yaaká'dí' godiyihgo be'ígóziníi nohwil ch'í'nah ánle', daabiñii lək'e. <sup>2</sup> Jesus gádaabiñii, O'iaahgee gádaadohni dák'eh, Gont'éé dolee łą ko: yaak'os lichihíi be'ígózi. <sup>3</sup> Áídá' t'ahbídá' gádaadohni dák'eh, Dégócho'go o'iaah łą: yaak'os lichiiigo dábégódzidgo bił hayilkaqáhíi be'ígózi. Nohwíi nnee nzhóni ádaagono'inií, yáa daane'íigo hago ágonéhíi bídaagono'sj; áídá' k'ad ágonéhíi doo bídaagono'sj da. <sup>4</sup> Ncho'go ádaat'éhi nant'í' nakaihi daalinolt'ijlíi godiyihgo be'ígóziníi yiká daadéz'ij; áídá' be'ígóziníi doo bił ch'í'nah ádaalne'hi at'éé da, Bik'ehgo'ihinań binkáayú na'iziidi, **Jonas** holzéhi, nnee bich'i' be'ígóziłh alzaahí zhá. Áídá' Jesus bits'á' dahnasdaa. <sup>5</sup> Jesus bitsilke'yu hanaazhi' bił naná'diz'eeldá', bán yínadaasnah lək'e. <sup>6</sup> Jesus gádaabiñii, Bán benilzoolé, **Phárisees** hik'e **Sáducees** daanlíni bíyééhí, baa daagonohsaq, nii. <sup>7</sup> Bitsilke'yu ilch'i' yadaalti'go gádaanii, Bán doo daasii'né' dahí bigha aníi. <sup>8</sup> Jesus ádaanihíi yígósiigo gábiñii, Nohwíi nohwi'odla' da'ayáhahi, hant'é bigha bán doo daasooné' dahi baa ilch'i' yadaalti'? <sup>9</sup> Ya' doo hwahá

bídaagonoŋsih da? Bání dijolé ashdla'i nnee ashdladn doo náhóhtag dago bá da'desné' n'dá' ch'ékaadí da'kwíí táts'aa bik'ehgo ndaahesoolaa n'íí, ya' doo bínádaaŋhih da née? <sup>10</sup> Łah áldó' bání dijolé gosts'idi, nnee díídn doo náhóhtag dago bá da'desné' n'dá' ch'ékaadí da'kwíí táts'aa bik'ehgo ndaahesoolaa n'íí, ya' doo bínádaaŋhih da née? <sup>11</sup> Nt'é bigħa doo nohwíl ídaagozi da? Bání benilzoolé Phárisees hik'e Sádducees daanlíni bíyééhíí baa daagonohsaą, nohwíldéniidíí, bání doo baa yashti'go ádishnii da. <sup>12</sup> Bitsilke'yu áníta yídaagoŋsih, Bání benilzoolé baa daagonohsaą, doo niigo aníí da, áídá' **Phárisees** hik'e **Sádducees** daanlíni hagot'éégo ílch'ídaago'aahíí baa daagonohsaą, niigo aníí lək'e.

<sup>13</sup> Jesus Caesaréa Philíppi golzéhi binaayú n'yáago bitsilke'yu nayí-daadiłkidgo gáyihii, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nnee hadín nshłji daashiłnii? <sup>14</sup> Bitsilke'yu gádaabiłnii, Ła', John, Baptize ágoł'ji n'íí át'íí, daaniłnii; łá'ihíí, **Elías** at'íí; łá'ihíí **Jeremías**; dagohíí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí át'íí daaniłnii. <sup>15</sup> Jesus gánábiłdo'niid, Nohwíí nohwich'iyúgohíí, hadín át'íí daashiłdohii? <sup>16</sup> Simon Peter gábiłnii, Ni **Christ** ánt'íí, Bik'ehgo'ihí'nań hińáhi biYe'. <sup>17</sup> Jesus gábiłnii, Simon **Bar-jóna**, ni niyaa gozhóq le': its'í hik'e dił nílni doo nił ch'í'nah áyíłlaa da, shiTaa yaaká'yú dahsdaahn zhá nił ch'í'nah áyíłlaago ádínniid. <sup>18</sup> Ła'íí gániłdishnii, Ni Peter honlzéhi, daashodlaaníí kłh ágoch'ile'híí k'ehgo díí tsééhíí biká' yishtł'j: áfk'ehgo ch'iidntahd' ch'iidn binawodíí doo bitis hileeh da. <sup>19</sup> Yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgee goz'aaníí bá be'igeęsé naa nshníł: áfk'ehgo nt'éhéta ni'gosdzán biká' łesíntł'ooníí yaaká'yú áldó' łestł'qo doleeł; nt'éhéta ni'gosdzán biká' k'e'ín'aahíí yaaká'yú áldó' k'e'dot'aah

doleeł. <sup>20</sup> Jesus bitsilke'yu gádaayihii, Shíí Jesus, Christ nshliiníí hadín bił nadaagolni' hela'.

<sup>21</sup> Áídí' godezt'i'go Jesus, Jerúsalemyú deyaago Jews yánazíni, okągh yebik'ehi itisyú nadaandeehi, łá'íí begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchíhi biniidaagodnle'íí, łá'íí bidizideedf' taagi jji hileehgo naadiidáhíí dahkodá' bitsilke'yu yił na daagolni'go nkegonyaa. <sup>22</sup> Peter t'ąązhi' bich'í' hananádziigo gáníí, SheBik'ehń, díí nits'ą'zhi' begoz'ąa le': nich'í' begolne' hela'. <sup>23</sup> Jesus t'ąązhi' adzaago Peter yich'í' hadziigo, Satan, yúwehyú shiká'zhi' áńne': ni shíł godnłkish: Bik'ehgo'ihí'nań binatsekeesíí k'ehgo doo natsínkees da łąą, nnee binatsekeesíí zhá bee natsínkees, biłnii.

<sup>24</sup> Jesus bitsilke'yu gádaayihii, Dahadín shiké' dahdigháh hát'íyúgo, ídaayo'nahdá' bitsi'ihna'áhi dahyidotjihgo shiké' dahdowáh. <sup>25</sup> Dahadín bi'ihí'na' yaa bił goyééhíí, áí bits'ą' da'ilíí hileeh: áídá' dahadín ídaayis'nahgo shíí shigha bi'ihí'na' da'ilíí silł'íí, án ihí'naa doo ngonel'ąa dahíí yee hińaa doo. <sup>26</sup> Ni'gosdzán dągoz'ąa nt'éégo ch'ist'íjdá' koyi'siziiníí da'ilíí silłiyúgo, áí hant'é bits'ą'df' ch'it'ijh? Dagohíí koyi'siziiníí hant'é bidená nch'iné'? <sup>27</sup> Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, shiTaa bits'ą'idindláádíí bee shits'ą'idindláádgo, binal'a'á yaaká'yú daagolíníí bił nánshkáh; áígee nnee dał'a'á daantłłgee ánat'íjdíí dávik'ehgo bich'í' nadi'ish'nił. <sup>28</sup> Da'ani gánohwíłdishnii, Kúgee nadaaziiníí łá' dá doo da'itsaahíí dailłjhé shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nant'án nshłjigo náshdałgo daashiłtsągo zhá.

**17** Áídí' gostán iskaągee Peter, James, hik'e John, bik'isnhíí, biłgo Jesus dasahndi yił okai lək'e, dził n'ááyú. <sup>2</sup> Áígee binadzahgee Jesus łahgo ánołj silłj: binii bik'ina'didlaad

silii, ya'ái k'ehgo, bidiyágéhíí ligai silii, idindláádhíí k'ehgo. <sup>3</sup>Nt'éégo áígee Moses hik'e **Elías** bił daanliigo silii, Jesus yił yádaakti'go. <sup>4</sup>Peter Jesus gáyihni, NohweBik'ehń, kú nkaihi nohwá nzhqo: hánt'iyyúgo dzaagee t'ohdahskáń taago ádaagohiidle'; la' ni ná, la'ihíí Moses bá, la'ihíí Elías bá. <sup>5</sup>T'ah yatti'go áígee yaak'os dázhq bits'á'idindládi biká' dahiyaa: nt'éégo yaak'os biyi'dí' yati' yidezts'aq gánígo, Díńko shiYe' shił nzhóni, baa shił gozhóni; áń hódaayolts'aq. <sup>6</sup>Díí daidezts'aqgo Jesus bitsilke'yu hayaa ádaasdzaa, ndaaldzidgo. <sup>7</sup>Jesus baa nyáago bedaadesniigo gádaabińii, Daohsih, doo ndaaldzid da. <sup>8</sup>Hadag daadéz'ii hik'e nnee doo la' dadá' Jesus zhá daayo'ii. <sup>9</sup>Dzilđí' hayaa nákahdá' Jesus gádaabińii, Daahotsaq n'íí hadín bił nadaagońi' hela', shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dasitsáqđí' naadiszaago zhá. <sup>10</sup>Bitsilke'yu nabídaadiłkidgo gádaabińii, Hant'é bigha Elías dantsé hígháh, daanii, begoz'aaní ye'ik'eda'ik'chíi? <sup>11</sup>Jesus gádaabińii, **Elías** da'anii dantsé hígháhgo dawahá iłch'i'nádaidle'. <sup>12</sup>Áídá' gánohwiłdishni, Elías iłk'idá' n'iyáá, ndi doo bídaagoch'ıłsı da ni', áídá' dá hádaach'it'iyyú ánadaach'ol'ııł l'ek'e. Áí k'ehgo shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, áldó' ádaashich'idolił. <sup>13</sup>John, Baptize ágoł'ii n'íí, áyiniigo bitsilke'yu yídaagolsııđ.

<sup>14</sup>Nnee l'áqgo ıla'at'éehíí yaa hikaigo nnee la' Jesus yaa nyáago yich'i' hilzhiizhgo gábińii, <sup>15</sup>ShiNant'a', shiye' baa ch'onbáah; onátlishgo goyéégo bich'i' nagowaa: lahgee kq' yeh naká', lahgeehíí tú yeh naká'. <sup>16</sup>Nitsilke'yu baa bił ni'áázh ndi doo hagog'éégo iłch'i' ánadaidle' da. <sup>17</sup>Jesus gádaabińii, Nohwi'odla' édaadihgo, dánohwíí zhá daanohwik'ehgo daalinoł'ııhíí, dahosahzhi' nohwil

nahashtáq? Dahosahzhi' laq nohwidag ánsht'ee? Yushde' niye' shich'i' bił nn'áash. <sup>18</sup>Jesus ch'iidn nkdzilgo yich'i' hadziigo ishkiini' yiyi'dí' háyáa: áík'ehgo da'ái bik'ehenkéézgee nht'éé násdliı. <sup>19</sup>Áík'ehgo Jesus bitsilke'yu dasahndiyú baa hikaigo, Néehíí hant'é bigha doo hadaandzód da lán? daabińii l'ek'e. <sup>20</sup>Jesus gádaabińii, Nohwi'odla' da'ayáháhíí bigha: da'anii gádaanohwiłdishni, Nohwi'odla' mustard biyigé ga'at'éé ndi, díí dzilíí bich'i' hadaahdziiigo, Yúwehégo dihi'náh, daabiłdohniiyúgo, ágánéh: doo nt'é ch'eh ádaał'ıı da doleet. <sup>21</sup>Áídá' díí ga'at'éhíí dáshiná' da'ch'okáqahgo zhá habidi'nedzódihí at'éé.

<sup>22</sup>Gálilee golzeegge naháztaqđá' Jesus bitsilke'yu gádaayińii, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, shik'edaannihił bilák'e shi'doltee: <sup>23</sup>Daashizilheedá' taagi jii hileehgo naadishdáh, nii. Áí bigha bitsilke'yu bijíí daannił l'ek'e.

<sup>24</sup>Capérnaum golzeeyú hikaigo **tribute** bich'i' nada'ch'iniłíí Peter yaa hikaigo, Ya' niłch'ıgó'aahíí naná'i'niłhíí nayinił n'ee? daabińii. <sup>25</sup>Peter, Ha'oh, nii. Kih yuńe' oyáago Jesus ntsé bich'i' hadziigo gábińii, Hagog'éégo baa natsínkees, Simon? Ni'gosdzán biká' ízisgo nant'án daanliinił, hadín tax dagohíí tribute bich'i' nayinił? Ya' dabíí bichagháshéhíí n'ee, dagohíí nanidí' nakaihił n'ee? <sup>26</sup>Peter, Nanidí' nakaihił, nii. Jesus gánabiłdo'niid, Áík'ehgo bichagháshé doo nada'hinił da. <sup>27</sup>Da'ágát'éé ndi, doo hadaashkee da doleethíí bigha, túsikaqayú n'áh, lóg behahidleehe' táyi' oldeelgo, lóg dantsé hánlee'ıı bizé' ıłts'á' ánle'; ákóné' zhaali siné'ihíí hanné'go tribute bich'i' nada'ch'iniłíí shíí shá la'ıı ni ná bich'i' nahinił.

**18** Áídá' Jesus bitsilke'yu baa hikaigo gádaabińii, Yaakáyú dahsdaahń bilałt'áhgee

daanliiníí bitahyú hadín itisgo nlii?  
<sup>2</sup> Áík'ehgo Jesus chagháshé alts'íséhi dała'á yushdé' yihniigo, bit'ahdí' dahyinesdaago, <sup>3</sup> Gáníí, Da'aniigo gánohwiłdishnii, Nohwinchq'íí bits'á'zhí' ádaahne'go chagháshé alts'íséhi k'ehgo ádaadohdle'yúgo zhá yaaká'yú dahsdaahn bilalt'áhgee daanliiníí itah hohleeh. <sup>4</sup> Dahadín díí chagháshéhíí k'ehgo ídaagoch'iyolba'íí, yaaká'yú dahsdaahn bilalt'áhgee daanliiníí bitahyú da'án itis nlii. <sup>5</sup> Dahadín shizhi'íí binkááyú chagháshé díí ga'at'éehíí náidnttjyúgo, shíí náshidnttini at'éé. <sup>6</sup> Dahadín díí doo ízigo ádaat'ee da ndi daashodlaqahíí dała'á nchq'go at'íígo áile'íí, án tséé be'ik'áhi nchaahi bik'osyú bidest'qoggo túnteel beh hilt'e'go tú yit didziihgo bá nzhqo doleeł ni'.

<sup>7</sup> Ni'goszán biká' nnee nakóntaahíí bá góyéé doleeł: nakódintaahíí dá begolneh go'íí; áidá' hadín na'intaahíí bá góyéé doleeł! <sup>8</sup> Áík'ehgo nigan dagohíí nkee nchq'go ánát'ijł ánłsiyúgo, nadnłgeeshgo yó'olt'e': doo hagot'éégo nanńaa da ndi, nits'í łahzhí' áđih ndi dahazhí' ihi'naahíí biyi' onńahgo doo hago'at'éé da, áidá' nigan nakigo hik'e nkee nakigo kq' dahazhí' diltł'íí biyi' yuyaa oni'dilt'e'yúgo doo ná nzhqo da. <sup>9</sup> Nináá nchq'go ánát'ijł ánłsiyúgo, ha'aahgo yó'ohne': nináá dała'á áđih ndi dahazhí' ihi'naahíí biyi' onńahgo doo hago'at'éé da, áidá' nináá nakigo ch'iidn bikq' diltł'i biyi' yuyaa oni'dilt'e'yúgo doo ná nzhqo da. <sup>10</sup> Ídaa daagonohdzaq, díí doo ízigo ádaat'ee dahíí ła' doo daach'ohłaa da; yaaká'yú Bik'ehgo'ihí'nań binadaal'a'á binádaadéz'iinihíí, shiTaa yaaká'yú dahsdaahn biniizhí' dahazhí' daabineł'íí, nohwıłdishnii. <sup>11</sup> Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, ch'a'onehesdeehíí hasdáhishniłhíí bigha niyáá. <sup>12</sup> Díí hagot'éégo baa natsídaahkees? Nnee

bidibeł'íí dała'á gonenadín golłıdád' dała'á ch'a'oyááyúgo, ngost'ádin ngost'álıhíí dákú nyiniłdád' dzılıyú ch'a'oyáá n'íí hantaa gá? <sup>13</sup> Da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Náidnttjyúgo ngost'ádin ngost'ái doo hak'i ch'a'okai dahíí dawa bitisgo náid nntiiníí yaa bił gozhqó. <sup>14</sup> Áík'ehgo shiTaa yaaká'yú dahsdaahn díí doo ízigo ádaat'ee dahíí dała'á ndi doo ch'a'okaad hat'íí da.

<sup>15</sup> Nik'isn nich'i' nchq'go adzaayúgo, bich'i' nńahgo bi'at'e'íí dasahndi bee bich'i' yánłti': nidits'agyúgo, nik'isn hosínłbáni at'éé. <sup>16</sup> Áidá' doo nidits'ag dayúgo, dała'á dagohíí naki biłgo bich'i' bił nkáh, áík'ehgo naki dagohíí taagi hilt'eego bináát bee yá'iti'íí da'aniigo bee bígozi doleeł. <sup>17</sup> Díí ndi doo yidits'ag dayúgo, Bik'ehgo'ihí'nań daayodlaaníí ha'ánáłséhyú baa nagolní': áí ndi doo yidits'ag dayúgo, doo Jew nlii dahíí, tax bich'i' nahi'niłhíí k'ehgo baa natsínkees doleeł. <sup>18</sup> Da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Nt'éheta ni'goszán biká' lédaasolt'qohíí yaaká'yú aldó' łest'qo doleeł; nt'éheta ni'goszán biká' k'éda'so'aahíí yaaká'yú aldó' k'e'do't'aah doleeł. <sup>19</sup> Gánánohwiłdishnii, Naki dołt'eego ni'goszán biká' nt'éheta dała' haht'íí łék'eyúgo hohkeedgo, shiTaa yaaká'yú dahsdaahn nohwá áile'. <sup>20</sup> Dahayú naki dagohíí taagi hilt'eego shizhi' yee da'okaqhgo łła'at'ééyúgo, áígee ihni'gee shíí nshłj.

<sup>21</sup> Peter baa nyáágo gábiłnii, SheBik'ehń, shik'isn shich'i' dENCHq'go ánát'ijlyúgo, da'kwıidnshq' baa nágodinsh'aah, gosts'idn née? <sup>22</sup> Jesus gábiłnii, Gosts'idn doo niłdishnii da, ndi gosts'idinhíí gosts'idngo.

<sup>23</sup> Yaaká'yú dahsdaahn bilalt'áhgee begoz'aaníí nant'án bánada'iziidíí baa hadaaz'aahíí ilk'ídaagodiłdqoh hádaat'ijhíí k'ehgo at'éé. <sup>24</sup> Yołtag nkegonyaagee, bána'iziidi ła' gonenán

doo náhóltagyú **talents** golzeego baa ha'ááhi baa híl'a'. <sup>25</sup> Doo hagog'éeego na'ñiil dahíi bigha, Díi nñeehíi, bí'aahíi, hik'e bichagháshéhíi, la'íi dawa bíyééhíi bílgo nahoníi, ái bee shich'í' nanáhó'níi, ñiigo bángon'áá, binant'a'. <sup>26</sup> Áík'ehgo bána'iziidíi bich'í' hayaa adzaago nábokaqahgo, Shinant'a', ntsé nt'ah, aqal nich'í' na'ishñiil ndi at'éé, bíñii. <sup>27</sup> Áík'ehgo binant'a'íi baa ch'oba'go, Doo shich'í' na'ñiil da ndi nzhqo, bíñiigo nanábines'íi. <sup>28</sup> Áídá' án ch'ínyáágo la' yí na'iziidi, da'la'á gonenadín **pence** golzeego baa hayil'áhi, yiltsaa: án yizidntsoodgo, Shaa hánl'aahíi shich'í' nanáhí'níi, yíñii. <sup>29</sup> Yí na'iziidíi bich'í' hayaa adzaago nábokaqahgo, Ntsé nt'ah, dawa nich'í' na'ishñiil ndi at'éé, bíñii. <sup>30</sup> Ndi, Dah, ñiigo ha'áyí't'e', baa ha'ááhi na'hazñilzhí'. <sup>31</sup> La' yí nada'iziidíi daabiłtsaago doo bíl daagozhqo dago díi ágodzaahíi dawa binant'a' yí nadaagosni'. <sup>32</sup> Áídí' binant'a'íi biká'í' aadgo gábiñii, Ni shána'iziidíi dázho' ncho' lqa, ni shaa hánl'áhi doo shich'í' nanáhí'níi da ndi nzhqo, níkdéniid ni', náshonkaqahgo: <sup>33</sup> Áík'ehgo ni áldó' bíl na'iziidíi baa ch'onba' le'at'éhi, shíi naa ch'osibáadhíi k'ehgo, <sup>34</sup> Áík'ehgo binant'a' hashkeego ha'ána'ilka' yune' obi'a' biniigodilnéhgo, baa ha'ááhi dawa nanáyiheznilzhí'. <sup>35</sup> Díi k'ehgo shiTaa yaaká'yú dahsdaahíi ádaanohwile', doo nohwijíidí' nohwik'isn nohwich'í' ncho'go at'éehíi bigha baa nádaagodinoh'aah dayúgo.

**19** Jesus díi aqal yee nyánti'dá' Gálileed' dahnyaa lək'e, ni' Judéa golzeeyú, túlíinií Jórdan holzéhi bitisyú nyáá; <sup>2</sup> Áígee nñee biké' náíłsáágo nádaayilziih lək'e.

<sup>3</sup> **Pharisees** daanlíni áldó' baa hikaigo nabídaantaahgo gádaabiñii, Ya' nñee hant'éhéta bigha bí'aa yí ilk'ínát'aashgo

goz'aq née? <sup>4</sup> Jesus gádaabiñii, Ya' díi doo hwahá daahohshiih da née, dantsé godeyaadá' Bik'ehgo'ihí'nañ nñee áyílaahn, nñee la'íi isdzán áyílaa lək'e, <sup>5</sup> Gáníigo, Díi bigha nñee bitaa hik'e báq yits'á'ghángo bí'aa yí nlii dolee: ái naki n'íi da'la'á nádodlee. <sup>6</sup> Áík'ehgo doo naki dilt'ee dadá' bits'í da'la'á sillí. Áík'ehgo dahadín Bik'ehgo'ihí'nañ layinlááhíi, dahadíníta ilk'íyóléh hela'. <sup>7</sup> Phárisees gádaabiñii, Ágát'éédá', nt'é bigha naltsoos bee ilk'ínch'ít'aashíi layile'go isdzánhíi yí ilk'ínát'aashgo Moses ngon'áá lán gá? <sup>8</sup> Jesus gádaabiñii, Moses nohwijíi daant'ízií bigha nohwí'aa bíl ilk'ínát'aashgo nohwá ngon'áá lək'e: ndi dantsé godeyaadá' doo ágágot'ee da ni'. <sup>9</sup> Shíi gádaanohwíłdishñii, Hadín bí'aa doo nñee la' yí nant'í' na'aash dadá', yí ilk'ínát'aazhdá' yí naná'nááyúgo nant'í' nagháhi at'éé: hadín isdzán yó'olt'e' n'íi yí nnááyúgo, án áldó' nant'í' nagháhi at'éé.

<sup>10</sup> Bitsilke'yu gádaabiñii, Na'í'neehíi ágát'éeyúgo, doo nch'ínéh da ndi nzhqo. <sup>11</sup> Jesus gádaabiñii, Doo nñee dawa díi yídaanel'aq da, hadíi ye'at'éé dolee'go baa daadest'aaníi zhá. <sup>12</sup> Nñee la' doo nnádaalsé' dago daabi'deshchíni ádaat'ee: áídá' la'íi doo nnádaalsé' dago ádaalne': la'íi dabíi hádaat'íigo yaaká'yú dahsdaahíi bilat'í'áhgee begoz'aqahíi bigha doo nnádaalsé' da. Hadín díi yínel'aaníi ch'ík'eh ye'at'éé le'.

<sup>13</sup> Jesus chagháshé atts'íséhi baa bíl nch'íhezkaí lək'e, yiká' ndaadilñiihgo yá okqah daabich'o'níigo: áídá' bitsilke'yu Doo ágádaant'íi da, daakoñii. <sup>14</sup> Áídá' Jesus gáníi, Ch'ík'eh chagháshé shich'í' nihikáh le', doo t'aqzhí' daahínóhtá' da; bíi ga'adaat'eehíi yaaká'yú dahsdaahíi bilat'í'áhgee daanlii. <sup>15</sup> Chagháshé aqal yiká' ndaadesniihdá' onázzaa.

<sup>16</sup> Nt'éégo nñee la' Jesus yaa nyáágo gáyíñii, Ilch'ígó'aahíi nht'éhi nílinihi, hago lqa nht'éhi áshne'go ihí'naa

doo ngonel'aa dahíí yaaká'yú bee hinshnaa dolee? <sup>17</sup> Jesus gábilnii, Nt'é bigha nht'éhi shiñnii? Doo hadín nht'éé da go'íí, da'á'á zhá, Bik'ehgo'ihí'nañ zhá: áidá' ihí'naa nht'éhi biyi' onnáh hánt'íyúgo, Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníí bikísk'eh ánt'ee le'. <sup>18</sup> Daat'éhíhíí? nii. Jesus gábilnii, Doo ich'izilhee da, Doo nant'í' nach'ighaa da, Doo ich'in'íh da, Doo lé' ch'ichoo da, <sup>19</sup> Kotaa hik'e komaa ch'idnksj: la'íí, Kot'ahdí' góliníí koł nzhqo, dakíí idil ch'ijqohíí k'ehgo. <sup>20</sup> Nnee áníí nagháhihíí gábilnii, Ánists'ísédí' godezt'i'go díí dawa be'ansht'ee: áidá' nt'é zháshá' doo be'ansht'ee da? <sup>21</sup> Jesus gábilnii, Nzhqo nleeh hánt'íyúgo, ti'i, dawahá níyééhíí naa nahonihgo zhaalihíí tédaat'iyéhií bita'inííh, áik'ehgo yaaká'yú dawahá lán ilíni níyéé dolee: áidí' yushd'é shiké' dahsinnáh. <sup>22</sup> Áidá' nnee áníí nagháhihíí díí yidezts'áadá', doo bil gozhóq dago onádzaa: dázhqó háldzilhíí bigha.

<sup>23</sup> Jesus bitsilke'yu gádaayilnii, Da'aniigo gánohwíldishnii, Nnee háldzili yaaká'yú dahsdaahń bilatt'áhgee daanliiníí itah hileehgo bá nyee. <sup>24</sup> Gánádaanohwíldish'nii, Ljí bighán ha'i'áhíí bená'kadé bigha'í'ányú ch'égháhgo bá nyeedá' nnee háldzilíí Bik'ehgo'ihí'nañ bilatt'áhgee daanliiníí itah hileehgo itisgo bá nyee. <sup>25</sup> Bitsilke'yu díí daidezts'áadá' bil díyadaagot'eego gádaanii, Áidá' hadín zhá hasdábí'dilteeh? <sup>26</sup> Jesus daabine'íígo gáníí, Nneehíí áí doo layole' at'éé da go'íí; Bik'ehgo'ihí'nañ zhá dawa layile'hi at'éé.

<sup>27</sup> Peter gábilnii, Isaa, nohwíyéé dawa bits'á' dahdihikaidá' níké' dahsiikai ni': áígee nt'é nohwich'í' nahí'nii? <sup>28</sup> Jesus gádaabilnii, Da'aniigo gánohwíldishnii, Dawa ánídégó ánálzaago, shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nant'án biká'dahsdáhá

bits'á'idindláádíí biká' dahsidaago, nohwíí shiké' nahkaihíí áldó' nant'án biká' dahsdáhá nakits'adah biká' dahnahísóotaq dolee, Israel nakits'adah hat'i'íí yaa yádaalti'go. <sup>29</sup> Dahadín bigowa, bik'isyú, bilahkíyú, bitaa, báq, bi'aa, bichagháshé, dagohíí bini' shizhi'híí bigha yits'á' dahnyaahíí, da'á'á gonenadín ánáho'áago baa det'aahi at'éé, la'íí ihí'naa doo ngonel'aa dahíí yee hi'naa dolee, yaaká'yú. <sup>30</sup> Áidá' l'áago dantsé daanlij n'íí iké'yú dolee; la'íí iké'yú daanlij n'íí dantsé dolee.

**20** Yaaká'yú dahsdaahń bilatt'áhgee begoz'aaníí díí k'ehgo at'éé: nnee dahts'aa hentíiníí bíyéé gólini dázhq t'ahbiyú bánada'iziidíí hantaayú dahiyaa. <sup>2</sup> Nnee bánada'iziidíí **penny** yich'í' na'iniiigo yágon'áqádá' bidahts'aa hentíyú odais'a'. <sup>3</sup> Ngost'ái bik'ehenkéézyú shi onanádzaago na'hinih nagoz'ayú la' daazhógo nadaazjigo yiltsaago, <sup>4</sup> Gádaayilnii, Nohwíí áldó' shidahts'aa hentíyú dohkáh, dávik'ehgo nohwich'í' nahishniil ndi at'éé. Áik'ehgo áí áldó' ákú okai. <sup>5</sup> Isk'áhnyááyú la'íí taagi bik'ehenkéézyú shi onanádzaago da'ágánánádzaa. <sup>6</sup> Ashdla'i bik'ehenkéézyú shi onanádzaago ákú la' daazhógo nadaazjigo náyiltsaa, Hant'é bigha daazhógo nasozjigo o'í'áq? yilnii. <sup>7</sup> Doo hadín na'idziid nohwaidi'aah dahíí bigha, daabilnii. Nohwíí áldó' shidahts'aa hentíyú dohkáh, yilnii. Dávik'ehgo nohwich'í' nahishniil ndi at'éé. <sup>8</sup> O'í'áqyú dahts'aa hentíiníí bíyééhíí bik'ehgo na'idziidi gáyilnii, Shánada'iziidíí bich'í' ádaanniigo bich'í' nada'hiníí, da'iké'yú náda'nziidíí ntsé, áidá' dantsé náda'nziidíí iké'yú. <sup>9</sup> Ashdla'i bik'ehenkéézyú shi náda'nziid n'íí ákú hikaigo da'á'á ntíígo **penny** bich'í' nahas'nil. <sup>10</sup> Dantsé náda'nziid n'íí ákú

hikaigo, néé itisgo nohwich'i' nahi'niil, daanzí lèk'e; da'ágát'éeé ndi dała'á ntíigo penny zhá bich'i' nahas'nil. <sup>11</sup> Díí bich'i' nahas'nilhíí bigha nnee bidahts'aa golííníí yída'itahgo, <sup>12</sup> Gádaabiñii, Dała'ádn lédihikeezhí' nada'iziid n'íí néé bíł dálełt'eego nohwich'i' naháñnil, néé gozdogyú nyeego nada'idziidgo o'i'áá. <sup>13</sup> Nant'ánhíí na'iziidíí la' gáyíñii, Shit'eké, doo hagot'éégo nich'i' nateskees da: penny nich'i' nadihishniil, niłdishniigo, da'áigeé nił nzhog ni' ya'? <sup>14</sup> Nich'i' na'heniilhíí nádnné'go nádndáh: díí iké'yú na'nziidíí án áldó' nich'i' na'hánñilhíí k'ehgo bich'i' na'hishniil. <sup>15</sup> Dashíí shíyééhíí dashíí hást'ííyú ánásh'ííłgo, áí doo shá goz'aq da néé? Ya' nił nñii néé, nlt'éégo ánsht'eehíí bigha? <sup>16</sup> Áík'ehgo iké'yú daanlii n'íí dantsé doleel, la'íí dantsé daanlii n'íí iké'yú doleel: ląágo yiká ádaanniid ndi da'akwíyé habi'do'nil.

<sup>17</sup> Jesus wá'yú Jerúsalemyú bitsilke'yu yił hikaahgo k'ihzhi' yił nikaigo gádaayiñii, <sup>18</sup> Isaa, Jerúsalemyú dekai; ákú shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, okąah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí hik'e begoz'aaníí ye'ik'eda'ichihíi biłgo baa shi'diltehdá' shidizideego shá ngot'áah doleel, <sup>19</sup> Áídí' doo Jews daanlii dahíí yaa daashiltéehgo shaa daadloh doo, hashída'itśaas doo, áídí' ts'i'ılna'áhi bídaashilkałgo daashizilhee doleel: áídí' taagi jii hileehgo naadishdáh.

<sup>20</sup> Zébedee bichagháshé báąhíí binne'híí Jesus yaa yił hikaigo yich'i' daahilzhiizh, nahídóshkid nziigo. <sup>21</sup> Nt'é hánt'íi gá? biñii, Jesus. Isdzán gábiñii, Nant'án síñliigo dahnándaago díí shinne'yu nakihíí la' nigan dihe'nazhineé dahsdaa doleelgo, la'íí ni'eshganzhineé dahsdaa doleelgo bá ngon'áah. <sup>22</sup> Áídá' Jesus gádaabiñii, Nt'é biká hádaht'iiníí doo bídaagonołsi da laq. Idee be'ishdlaąhíí

be'ohdlaągo bínołdzil néé, la'íí baptize be'áshí'dilne'íí bee baptize ánohwi'dilne'go bínołdzil néé? Bínłdzil, daabiñii. <sup>23</sup> Jesus gánábikdo'niid, Idee be'ishdlaąhíí da'anii be'ohdlaą doleel, la'íí baptize áshí'dilne'íí da'anii bee baptize ánohwi'dilne' doleel: áídá' shigan dihe'nazhineé doleehíí shi'eshganzhineé sodaa doleehíí, doo shíí nohwaa godesh'aah da, áí dahadín shiTaa yágoz'aaníí zhá bągoz'áni at'ée. <sup>24</sup> Ik'isyú nakihíí ádaanihíí Jesus bitsilke'yu gonenanhíí daidezts'aądá' doo bíł daabik'eh da. <sup>25</sup> Jesus bitsilke'yu lla'áyíłlaago gádaayiñii, Doo Jews daanlii dahíí binadaant'a'íí isná ádaabiłsigo bá nadaant'aah, la'íí bitahyú nnee ízigo ádaat'eehíí da'ánífyú ádaat'igo ádaabiłsigo bídaagonołsi. <sup>26</sup> Áídá' nohwiñii nohwitahyú doo ágagot'ee da doleel: áídá' dahadín nohwitahyú ízigo ánsht'ee le' nzihíí, án nohwá áil'ij le'; <sup>27</sup> Nohwitahyú dahadín nant'án nshlii le' nzihíí, án nohwá na'iziid le': <sup>28</sup> Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí nshlii ndi, doo hadín shich'oniihíí bigha niyáá da, áídá' nnee bich'oshniihíí bigha niyáá, shi'ihí'na'íí nnee lani bá nahishniilhíí bigha niyáá. <sup>29</sup> Jérikodí' dahnanaskaigo, Jesus biké' naadezaq.

<sup>30</sup> Nt'éégo nnee naki biñáá ágodini intín bahyú sikee lèk'e, áí Jesus higaalgo ya'ikodaanzigo nádaadilghaazhgo, NohwiNant'a', David biye' nłni, nohwaa ch'onbáah, daaniigo nádaabokaąh. <sup>31</sup> Nnee Jesus biké' náseełíí, Godnch'áad, daabiñniid: áídá' da'tiségo nanádaadilghaazhgo, NohwiNant'a', David biye' nłni, nohwaa ch'onbáah, daaniigo nanádaabokaąh. <sup>32</sup> Jesus ninyáago bich'i' ánniido, Nt'é nohwá áshle'go ádohñii? biñii. <sup>33</sup> NohwiNant'a', gohiit'igo ánánohwidle', daabiñii. <sup>34</sup> Jesus baa daach'osbaadgo biñáá

yedaadolniihgo dagoshch'i' daago'ii nadaasdljigo biké' dahish'aazh lék'e.

**21** Áídí' Jerúsalem k'ad yaa hikáh, Béthphage golzeezhí', áí dził Olives holzéhi si'áagee, áídí' Jesus bitsilke'yu naki oyi'a', <sup>2</sup> Gáyilniigo, Ti'i, nohwáđihyú gotahyú doh'aash, áígee dagoshch'i' túlgayé bizhaazhé biłgo dahst'qogo baa noh'aash: áí k'e'oh'adgo shaa nánohłqos. <sup>3</sup> Nnee la' nt'éhéta nohwiłniiyúgo, NohwiNant'a' hát'íjgo áhiit'ij, biłdohniih; áík'ehgo dagoshch'i' nohwaa gode'aahgo nádohłqos. <sup>4</sup> Díí ánágot'ijlílí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi gáníí n'íí begolnéhgo ánágot'ijl, <sup>5</sup> **Sion** bizhaazhé bił nadaagołni', Díń'ij, ízigo niNant'a' ídaagoch'iyolba'go túlgayé, áí túlgayé bizhaazhéhi, yiká' dahsdaago nich'i' boghééł. <sup>6</sup> Áík'ehgo Jesus da'ánííyú bitsilke'yu ádaadzaa, <sup>7</sup> Túlgayé, bizhaazhé biłgo, baa daizłqozgo bidiyágéhi yiká' dahdaiheznildá' Jesus yiká' dainesdaa. <sup>8</sup> Nnee ląágo bidiyágé intínyú yidaagosteel lék'e; la'ihíí ch'il palm bits'adaaz'aahíí nadaayihłgeeshgo intínyú yidaagosteel. <sup>9</sup> Nnee báđih náłseełí, la'íí biké'dí' náłseełí daadilwoshgo gádaanii, Hosánna, David biYe' nłni: NohweBik'ehń bizhi' yee higaakí ba'ihégosini at'éé; da'itise goz'aqđí' Hosánna. <sup>10</sup> Áídí' Jerúsalem yú nyáágo áígee daagolíníí dawa, hago ląą ágodzaa daanzigo, Díí hadńń át'íj? daanii. <sup>11</sup> Nnee biké' náłseełí gádaanii, Díí Jesus, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi at'íj, Názarethđ' nagháhi, áí Gálılee bigodesdzogíí biyi'dí'.

<sup>12</sup> Áídí' Bik'ehgo'ihí'nań daach'okąąh goz'aą yune' Jesus ha'ayáágo, baa nada'inihi la'íí nada'ihnihi ch'iinihiyood, la'íí zhaali yiká' ilkáh ch'ínadainiíhíí naz'aaní nanyihesgo', hawúcho baa nadaahinihií biká'dah'sdáhá akdó' nanyihesgo', <sup>13</sup> Gáyilniigo, Ágánígo bek'e'eshchij,

Shikihíí kih biyi' da'ch'okąąhíí holzeego hojii doleeł; áídá' nohwiłíí daan'ijhíí bigowa' ádaagosolaa ląą. <sup>14</sup> Bináá ádaagodiníí la'íí doo nadaakai dahíí da'ch'okąąh goz'aągee baa hikai; áígee nádaabitziih lék'e. <sup>15</sup> Okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí hik'e begoz'aaníí ye'ik'eda'ichíhi Jesus ízigo áná'ol'ijlílí daayitsąągo, la'íí da'ch'okąąh goz'aągee chągháshé daadilwoshgo, Hosánna, David biYe' nłni, daaniigo daayitsąągo, dážhó doo bił daagozhłqó da lék'e. <sup>16</sup> Áík'ehgo gádaabiłni, Ya' díí ádaaniihíí dints'ag née? Jesus gábiłni, Ha'oh; ya' díí doo hwahá daahohshiih da née, Chągháshé alts'íséhi la'íí mé' t'ah da'ılbe'i dážhó nt'éégo ihédaanzigo ádaasíłlaa?

<sup>17</sup> Áídí' bits'ą' dahiyaago kih goznildí' Béthany golzeezhí' nyáá; áígee sidaa lék'e. <sup>18</sup> T'ahbiyú kih goznilyú nádesdzaago, shiná' silij. <sup>19</sup> Ch'il fig intín bahyú o'áágo yiłtsąągo yaa nyáá, binest'a' da'ádihdá' bit'aą zhá gólłigo yıgolsıidgo gáyilni, Kodí' godezt'i'go dahazhí' ninest'a' da'ádih doleeł. Áík'ehgo dagoshch'i' ch'il fig náhesgą. <sup>20</sup> Bitsilke'yu díí daayiltsąągo bił díyadaagot'eego gádaanii, Hagot'éégo ch'il fig dagoshch'i' náhesgą ląą! <sup>21</sup> Jesus gádaabiłni, Da'anii gánohwıldishni, Nohwi'odł' golłiyúgo, doo nohwił nadaagoki dayúgo, doo díí ch'il fig ádzaahíí k'ehgo zhá ádaahne' da, áídá' díí dziłíí bich'i' hahdziigo, Yúwehégo dihi'náhgo túnteel biyi' onidolné', daadohniiyúgo, nohwá ágáne'. <sup>22</sup> Da'ohkąąhgo dant'éhéta daahohkeedíí, da'ohdłąągo ádaadohniiyúgo, dawa nohwaa hi'né'hi at'éé.

<sup>23</sup> Jesus da'ch'okąąh goz'aą yune' i'ayáágo, áígee nnee yił ch'ígó'aahgo, okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi, nnee yánazini biłgo baa hikaigo gádaabiłni, Hadńń bik'ehgo ánánt'ijl?



Hadín naa godin'áágo ánt'íih? <sup>24</sup> Jesus gádaabiñii, Shíí áldó' dała'ándi nanohwídishkid, shíł nadaagoñi'yúgo, shíí áldó' hadín bik'ehgo ánásh't'íihí nohwił nagoshñi' doleel. <sup>25</sup> John baptize ádaagole'íí hadí' begoz'áni? Yaaká'dí'go née, dagohíí nnee bits'á'dí'go née? Líł yádaalti'go gádaahildí'ñii, Yaaká'dí'go daan'niihyúgo, gánohwiñiih, Áídá' nt'é bigha doo daahohdlaa da lań? <sup>26</sup> Áídá', Nnee bits'á'dí'go, daan'niihyúgo, nnee bédaahildzid; nnee dawa John Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi nlii daanzihí bigha. <sup>27</sup> Áík'ehgo Jesus gádaayíñii, Néé doo bídaagonlzi da. Jesus gánábíldo'ñiid, Shíí áldó' hadín bik'ehgo ánásh't'íihí doo nohwił nagoshñi' da.

<sup>28</sup> Díí hagot'éégo baa natsídaahkees? Ła' nnee biye'ke naki; dała'á yaa nyáágo, Shiye', díí jii shidahts'aa hentíyú na'iziidyú nńáh, yiñii. <sup>29</sup> Áń bich'í' hadziigo, Dah, doo akú disháh da, biñii; áídá' bikédí'go biini' łahgo ánáyiidlaago akú óyáá lék'e. <sup>30</sup> Biye' ła'ihíí yaa nanádzaga da'ágánáyíldo'ñiid. Áík'ehgo, Akú disháh, nñiid; áídá' doo akú óyáá da. <sup>31</sup> Díí nakihíí hadíí bitaa áńíyú ádzaa? Dantséhi, daañii. Jesus gádaabiñii, Da'anii gánohwídishñii, Tax bich'í' nadaahi'ñiihí łá'íí nant'í' nakaihi danohwintsé Bik'ehgo'ihí'nań bilátt'áhgee daanliini' itah daaleeh. <sup>32</sup> John nńt'éégo ágot'eehíí yaa yałti'go nohwitahyú nýáá, ndi doo daahohdlaa da; tax bich'í' nadaahi'ñiihí łá'íí nant'í' nakaihií zhá daabodlaa; nohwíí bídaagonołsi ndi bikédí'go nohwiini' doo łahgo ánádaasohdlaago daahohdlaa da.

<sup>33</sup> Iłh'ígót'aahgo naná'gonihíí łá' ódaayełts'áá: łá' nnee bidák'eh golíini' dahts'aa k'eidnłáago yinaayú na'nezñil, dahts'aa hahigeęę doleelgee yá ogogeed, biká'dí' ídést'iini' ágólaa, łá'íí bá yiná-

daadéz'ini yá ch'ígohet'aadá' nzaadyú ni' goz'aayú óyáa: <sup>34</sup> Da'nest'aagee ngonyáágo bánada'iziidi bidahts'aa bá yinádaadéz'ini yich'í' oyi'a', binest'a' łá' bá náyiné'go. <sup>35</sup> Áídá' bá inádaadéz'ini nada'iziidíí yił ndaazdeelgo dała'á nyída'eshtłizh, łá'ihíí daizes-híí, łá'ihíí tséé bee daayitséed. <sup>36</sup> Bánada'iziidíí ntsédá' oyi'a' n'íí bitisgo onayíł'a': áí ágánadaayiidlaa. <sup>37</sup> Da'iké'yú biye' oyi'a', Shiye' daidnłsi doleel, ñiigo. <sup>38</sup> Áídá' biye' daayiltsaadá', dahts'aa yinádaadéz'ini gádaahildí'ñii, Díí dahts'aa hentíini' bíyéé doleelíí át'éé; yushdé', daazołdee, áík'ehgo bíyéé doleel n'íí daanohwíyéé doleel. <sup>39</sup> Áík'ehgo yił ndaazdeelgo dahts'aa hentíidí' ch'ídaist'e'go daizes-híí. <sup>40</sup> Áík'ehgo dahts'aa hentíini' bíyéehíí nádzáago bidahts'aa bá yinádaadéz'inihíí hagosh'a' ádaile'? <sup>41</sup> Jesus gádaayíñii, Bidahts'aa golíini' nnee doo bik'ehyú ádaat'ii dahíí naitseedá', bidahts'aa hentíini' bá yinádaadéz'ini łá'ihíí yá ch'ínagohe't'aah, áí inest'aago nest'ánhíí baa daach'ihinił doo. <sup>42</sup> Jesus gádaabiñii, Díńko Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiini' doo hwahá daahohshiih da née? Tséé kih ádaagole'íí yó'odaisne'i n'íí, hagon'áágee dantsé si'aani' silji: díí nohweBik'ehń bik'ehgo ánágot'ijł, áí daanéel'ijgo nohwił diyadaagot'ee. <sup>43</sup> Áí bigha gádaanohwídishñii, Yaaká'yú dahsdaahn bilátt'áhgee daanohłijgo nohwaa ch'ígót'i' n'íí nohwaa nágodit'aahgo łahgo hat'íí, Bik'ehgo'ihí'nań yikísk'eh hikaahíí, baa godidot'aał, nohwits'á'. <sup>44</sup> Dahadín áí tséé yiká' nágo'yúgo, ałts'íségo nihiltqod: áídá' dahadín áí tséé biká' naltq'yúgo, di'ílégo bik'aa doleel. <sup>45</sup> Okqał ye bik'ehi itisyú nadaandeehíí hik'e *Pharisees* daanliini iłh'ígót'aahgo na'goni'i Jesus yee hadzii n'íí daidezts'aadá', bíí ádaabiñiigo

yídaagolsjíd. <sup>46</sup> Ha'ádait'e' hádaat'íi ndi nnee láni yédaaldzid, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi nlii daanzihíi bigha.

**22** Jesus ilch'ígót'aahgo na'goni'íi yee yił nanágołni'go gáníi, <sup>2</sup> Yaaká'yú dahsdaahn bilatt'áhgee begoz'aaní díf k'ehgo at'éé: ízisgo nant'án biye' niinéhi bá da'idaago ngon'áá. <sup>3</sup> Áík'ehgo binadaal'a'á ni'i'néhyú nohokáh daayilnniid n'íi, yushdé' biłniigo yił'aa: ndi doo ákú h́káh da. <sup>4</sup> Nadaal'a'á la'i onáyil'a' gáníigo, Daabi'dokeedíi gábilđohnii, Hidán dawa łalzaa: shimagashi hik'e bizhaazhé lik'ahíi nasiltseed, dawa aął nł'éégo alzaa: yushdé' ni'i'néhyú nohkáh. <sup>5</sup> Áídá' ái doo akú ádaat'ee da, dabíi hádaat'íiyú oheskai, la' bidák'ehyú óyáá, la'ihíi baa na'hiñiihyú óyáá: <sup>6</sup> La'ihíi nant'án binadaal'a'á yił ndaazdeelgo yiniidaagodezlaadí' nadaistseed. <sup>7</sup> Nant'ánhíi díf ya'ikonziidá' hashkee: áík'ehgo bisiláadahíi daił'aago nnee ádáat'íid n'íi nadaistseed, la'íi bikih nagoznilií daidnhd. <sup>8</sup> Áídá' nant'án binadaal'a'á gáyilnii, Ni'i'néhgo da'idaahíi łalzaa ndi daabi'dokeedíi doo yik'e shijeed da. <sup>9</sup> Ái bigha da'ditinyú dohkáh, áígee hadín daah'iiníi dawa ni'i'néhyú nohokáh, daabilđohnii. <sup>10</sup> Áík'ehgo nadaal'a'á intínk'ehyú okai, hadíi daayiltsaąhíi dawa, doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi la'íi nł'éégo ádaat'eehíi łá'ádaizlaa: áík'ehgo nnee láni ni'i'néhyú hikai.

<sup>11</sup> Áígee nant'án ha'ayáadá' nnee niheskaihíi yineł'íigo, nnee la' ni'i'néhgo íhíi doo gołíi dago yiltsaą: <sup>12</sup> Áík'ehgo gáyilnii, Shit'ekéhe, hagot'éégo kóne' ha'ányaa, ni'i'néhgo íhíi doo ágondlaa dago? Áídá' nneehíi doo nt'é nii da. <sup>13</sup> Nant'ánhíi binadaal'a'á gádaayilnii, Bigan hik'e bikee łidaatt'oogo godilhiyú ch'ídaanoł'e'; akú daach'ichag

la'íi kowoo łidaach'idiłk'ash doleeł. <sup>14</sup> Łáągo yiká ádaanniid ndi da'akwíyé habi'do'nil.

<sup>15</sup> **Phárisees** daanlíni hagot'éégo Jesus yalti'gee daabihiljizh doleełgo ndaagoshchii. <sup>16</sup> Phárisees biké' anákahíi hik'e Hérod yił daagot'ini Jesus yich'í' odais'a', gádaabiłniigo, ilch'ígó'aahíi, da'aniigo ánniigo, la'íi Bik'ehgo'ihí'nañ bich'í'zhineégo goz'aaní da'aniigo baa ilch'ígon'áahgo bídaagonłzi, nnee doo bénildzid dago yałłti': nnee doo la' itisgo síłłłti da. <sup>17</sup> Ái bigha nohwil nagolní', Díf hagot'éégo baa natsínkees? Ya' **Caesar** bich'í' tax nadaach'iniłgo begoz'aą née? Née dah née? <sup>18</sup> Ái nneehíi doo bik'ehyú ádaat'ee dago Jesus yígółsigo gádaayilnii, Nt'é bigha yashti'íi bee daashołjizhgo ádaashiłđohnii, nohwíi daanołshoq ádaadoł'ini? <sup>19</sup> Zhaali tax bidená nahi'niłíi shaa noh'aahgo nesh'íi. Áík'ehgo zhaali la', penny holzéhi, baa daiz'aą. <sup>20</sup> Hadín be'ilzaa, hadín bizhi' biká' dahgoz'aą? daayilnii. <sup>21</sup> Caesar bíyéhi laą, daanii. Jesus gádaabiłnii, Caesar bíyéehíi Caesar baa daanołnił, áídá' Bik'ehgo'ihí'nañ bíyéehíi Bik'ehgo'ihí'nañ baa daanołnił. <sup>22</sup> Díf daidezts'aądá' bił díyadaagot'ee go bits'á'yú dah hiskai.

<sup>23</sup> Da'ái bijii Sádducees daanlíni, nanezna' n'íi doo naadikáh da daanihi, Jesus yaa hikaigo nayidaadiłkid, <sup>24</sup> Gádaayilniigo, ilch'ígó'aahíi, Moses gáníi ni', La' nnee bichagháshé doo la' dago daztsaąyúgo, bik'isnhíi bi'aa n'íi yił nnádo'neełgo, bik'isn n'íi chagháshé bá ágodolniił. <sup>25</sup> Ilk'isyú gosts'idi nohwitahyú daagolíi ni': dantsé nnaáhíi daztsaą, bichagháshé doo la' da, áík'ehgo bi'aa n'íi bik'isn yił naná'náá: <sup>26</sup> Nakigeehíi ágánánázdaa, taagigeehíi ałdó', da'áik'ehgo gosts'idzhi' dawa nanezna'. <sup>27</sup> Da'ík'é'yú isdzánhíi ałdó' daztsaą. <sup>28</sup> Áík'ehgo nanezna'dí'

naach'idikáhgee díí gots'idihíí shá' hadíí bí'aa doleeł, dawa yíł nadaaznaadaá'? <sup>29</sup> Jesus gádaabiñii, Da'olsiih, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiinií ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí doo bídaagonosj dahíí bighá. <sup>30</sup> Naach'idikáhgee doo nná-daach'ilse' da, doo ndaagoch'ihiniilgo nnádaach'ilse' da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíhíí k'ehgo daagoch'ilíí. <sup>31</sup> Áídá' nanezna'íí naadiikáhíí, Bik'ehgo'ihí'nań baa nohwich'í' yałtı'í, ya' doo hwahá baa daahohshiih da née, gáníígo, <sup>32</sup> Shíí Abraham Bik'ehgo'ihí'nań yokaqahíí nshíí, Isaac, Jacob ałdó' Bik'ehgo'ihí'nań yokaqahíí nshíí. Bik'ehgo'ihí'nań doo nanezna'íí yokaqahíí nlii da, daahinaahíí zhá. <sup>33</sup> Nnee ła'at'ééhíí díí daidezts'aqgo, ilch'ígó'aahíí bighá bił díyadaagot'ee.

<sup>34</sup> Jesus Sádducees daanlíni doo nt'é ndaado'nii dago áyíílaago Phárisees ya'ikodaanzíigo, ła'adzaa. <sup>35</sup> Áí ła' begoz'aaníí nht'éégo yígólsini Jesus yich'í' hadziigo nabíntaahgo nabídíikid, <sup>36</sup> Ilch'ígó'aahíí, Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí hadíí itisgo at'éé? niigo. <sup>37</sup> Jesus gábiñii, Bik'ehgo'ihí'nań neBik'ehń nijí dawa bee nił nzhqo le'. niyi'siziinií dawa bee, ła'íí ninatsekeesí dawa bee nił nzhqo le'. <sup>38</sup> Áí Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí dantséhi ła'íí itisgohi at'éé. <sup>39</sup> Nakigeehíí ałdó' ágánánát'éé, Nit'ahdí' gólínií nił nzhqo le', dani ídił njóqohíí k'ehgo. <sup>40</sup> Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí k'eda' eshchiinií dawa díí nakihíí bits'á'dí'hi at'éé.

<sup>41</sup> **Phárisees** daanlíni t'ah ła'at'éégee, Jesus nabídaadiłkid, <sup>42</sup> Gáníígo, Christ-híí hagog'éégo baa natsdaahkees? Hadíń biye' nlii? David biye' nlii, daabiñii. <sup>43</sup> Jesus gánádi'nii, Hagog'éégoshá' David Holy

Spirit yábiyilti'go, SheBik'ehń, biñii, gáníígo, <sup>44</sup> Bik'ehgo'ihí'nań sheBik'ehń gáyíñniid, Shigan dihe'nazhin'éégo síndaa, ni'ina' benik'eh silíigo nikelť'ááhyú niníñilzhí'. <sup>45</sup> David, SheBik'ehń, biñiiigo bozhííyúgo, hagog'éégoshá' biye' nlii áídá'? <sup>46</sup> Jesus nnee doo ła' bich'í' hanadziih da lék'e, áí bijíidí' godezt'igo nnee daaste'go, doo hadíń nabínánłkid da.

**23** Jesus nnee ła'at'ééhíí hik'e bitsilke'yú yich'í' hadzii, <sup>2</sup> Gáníígo, Begoz'aaníí ye'ik'eda'ilch'íhi hik'e **Phárisees** daanlíni Moses nnee yá sizíi n'íí k'ehgo nnee yá nazíi: <sup>3</sup> Áí bighá da'adaanohwilniiyú ádaanoht'eego ádaah'tí; ndi doo ádaat'íhíí k'ehgo ádaah'tí da: áí ádaaniiyú doo ádaat'í da ndi ádaanii. <sup>4</sup> Áí nneehíí nnee biwosyú ndaazgo dázhqo nyeego dahda'ogheelgo ádaayilsi; áídá' da'ayáhá ndi doo ich'odaanii da. <sup>5</sup> Nht'éégo ánádaat'íhíí dawa nnee dá bo'íi hádaat'íhíí bighá ánádaat'íhí: Bik'ehgo'ihí'nań biyati' ła' bídaadest'óqohíí nteelgo ádaile', bi'íí bidá'yú ałdó' nteelgo na'izlaago ádaayilsi. <sup>6</sup> Da'idaqgee nnee íziso doo ádaat'eehíí dahnádinbihyú itah dahnaháztaqgo zhá bił daanzhqq, ła'íí Jews ha'ánálséh nagozníl yune' nnee yánazíni dahnádinbihyú itah dahnaháztaqgo ałdó' bił daanzhqq, <sup>7</sup> Na'hiniih nadaagoz'aayú bich'í' ádaach'iniigo, ła'íí, Ilch'ígó'aahíí, Ilch'ígó'aahíí, daabiñiiigo zhá bił daanzhqq, <sup>8</sup> Áídá' nohwihíí doo hadíń, Ilch'ígó'aahíí, nohwilñii da le': dała'á nohwil ch'ígó'aahíí nlii, Christ zhá; ła'íí nohwihíí daanohwigha ilk'isyú daanohlii. <sup>9</sup> Ni'gosdzán biká' nnee doo ła', ShiTaa, biłdohñii da le': dała'á, yaaká'yú dahsdaahń zhá, nohwilTaa at'éé. <sup>10</sup> Doo hadíń, ShiNant'a', nohwilñii da le': dała'á nohwilNant'a' nlii, Christ zhá. <sup>11</sup> Hadíń

nohwitaahyú ízigo at'éehíí, nohwá na'iziid le'. <sup>12</sup> Hadín itisgo ídéstiiníí ídaagoch'olba'go ádolniił; áídá' hadín ídaagoch'olba'íí itisgo at'éégo ádolniił.

<sup>13</sup> Begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchíhi hik'e **Phárisees** daanołhíni, daanołshoq ádaadoł'íni, nohwá góyéé dolee! Yaaká'yú dahsdaahn bilatł'áhgee goz'áni nnee bits'á' daanáda'dohtł: nohwíi doo itah daahleeh dadá', nnee itah daaleeh doleeł n'íí t'ąązhí' ádaanołsi. <sup>14</sup> Begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchíhi hik'e Phárisees daanołhíni, daanołshoq ádaadoł'íni, nohwá góyéé dolee! Isdzáné itsaa daanlíni bigowa bits'á' nádaahohnił, ła'íí daazhógo ádaadołniiigo nzaad gont'i'go da'ohkaąh: áí bigha nohwíi itisgo nohwiniigonł'éégo nohwá ndaagodot'aał. <sup>15</sup> Begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchíhi hik'e Phárisees daanołhíni, daanołshoq ádaadoł'íni, nohwá góyéé dolee! Tú biká' ła'íí ni' biká' dahot'éhé nadaanohtaah, dała'á ndi nohwíhiigháhíí bigha; nohwíhiyaayúgo nakidn nohwitisyú lenágołchoqodgo ch'iidn biko' diltłi' yuyaa bágoz'ąą. <sup>16</sup> Nohwińáá ádaagodih ndi ła' bádih nadaahkaihií, nohwá góyéé dolee! Dahadín da'ch'okaąh goz'aaníí biláhyú bitł'a dahnádidilniihdá', áí doo nt'é da, daadołnii: ndi hadín óodo da'ch'okaąh goz'ąą yune'hi biláhyú bitł'a dahnádidilniihií, án zhá da'áníyú át'éé le', daadołnii! <sup>17</sup> Nohwíi doo daagonohsąą da, nohwińáá ádaagodini: hadíi itisgo at'éé, óodohíí nées, nées da'ch'okaąh goz'aaníí bits'á'dí' óodo dilzihgo alzaahíí nées? <sup>18</sup> ła'íí, Dahadín be'okaąhíí biká' dahnási'nii goz'aaníí biláhyú bitł'a dahnádidilniihdá', áí doo nt'é da, daadołnii; ndi hadín Bik'ehgo'ihí'nań baa hi'né'ihíí áí yiká' dahsiné'íí biláhyú bitł'a dahnádidilniihií, án zhá da'áníyú át'éé le', daadołnii. <sup>19</sup> Nohwíi doo

daagonohsąą da, nohwińáá ádaagodini: hadíi itisgo at'éé, Bik'ehgo'ihí'nań baa hi'né'ihíí nées, nées yiká' dahsiné'íí Bik'ehgo'ihí'nań baa hi'né'ihíí dilzihgo áile'ihíí nées? <sup>20</sup> Áík'ehgo dahadín Bik'ehgo'ihí'nań baa hi'né'í yiká' dahsiné'í biláhyú bitł'a dahnádidilniihií, áí hik'e biká' dah sihi'niił dawa ałdó' biláhyú bitł'a dahnádidilniih. <sup>21</sup> ła'íí dahadín da'ch'okaąh goz'aaníí biláhyú bitł'a dahnádidilniihií, áí hik'e ákóne' golínií ałdó' biláhyú bitł'a dahnádidilniih. <sup>22</sup> ła'íí dahadín yaaká'yú biláhyú bitł'a dahnádidilniihií, Bik'ehgo'ihí'nań dahsdaagee goz'aaníí hik'e áígee dah sdaahíí ałdó' biláhyú bitł'a dahnádidilniih. <sup>23</sup> Begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchíhi hik'e Phárisees daanołhíni, daanołshoq ádaadoł'íni, nohwá góyéé dolee! Tł'oh mint, ánise, hik'e cúmmín daaholzéhi dá goneznanyú ilk'é'níłgo, dała'á Bik'ehgo'ihí'nań baa nádaahné', áídá' Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí itisgo at'éehíí doo bee ádaanoht'ee da, dá bik'ehyú ánách'ot'jiií, koł goch'oba'íí, ła'íí ko'odłą golínií: díí bee ádaanoht'ee le'at'éhi, ła'ihíí doo baa daayołnah dago. <sup>24</sup> Nohwińáá ádaagodih ndi ła' bádih nadaahkaihií, dó' áłts'íséhi bitádaadołkaaldá' łjii bighán ha'i'áhi odaaholneeh. <sup>25</sup> Begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchíhi hik'e Phárisees daanołhíni, daanołshoq ádaadoł'íni, nohwá góyéé dolee! Idee hik'e its'aa biká'yú zhá tádaahgisdá', aadaach'ihí'niił ła'íí doo ádaagoch'idzaa dahíí zhá biyi' yune' begoz'ąą. <sup>26</sup> Phárisee níłni, nináá ágodini, idee hik'e its'aahíí biyi' yune' ntsé tángis, áík'ehgo biká'dí' ałdó' nłt'éé doleeł. <sup>27</sup> Begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchíhi hik'e Phárisees daanołhíni, daanołshoq ádaadoł'íni, nohwá góyéé dolee! Nnee ła'shijeedíí biká'gee alzaahíí łigaigo ánálzaahíí k'ehgo ádaanoht'ee, áídá'

ái biyi' yune'híi nnee daztsáni bits'in zhá sinil, ncho'íi zhá dawa begoz'aa.  
<sup>28</sup> Nohwíi ałdó' nohwiká'dí'go zhá nnee bináál nt'éégo ádaanoht'ee, áidá' nohwiyi' yune' nzhqo ách'idil'iiníi hik'e ncho'híi bee hagolk'it.  
<sup>29</sup> Begoz'aaníi ye'ik'eda'ilchíhi hik'e Phárisees daanołfíni, daanołshqo ádaadoł'ini, nohwá góyéé doleel! Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íi le'shijéédíi biká'gee dant'éhéta bee bínadaach'ilniihíi ádaagołe', la'íi nnee dávik'ehyú ádaat'ee n'íi le'shijeedíi biká'gee alzaahíi dénzhónégo ánadaahdle'híi bigha,  
<sup>30</sup> Gádaadołniigo, Nohwitaa n'íi t'ah daahinaadá' daagondlijjúgo, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íi naatseedgee doo itah daandlij da doleel ni'.  
<sup>31</sup> Ádaadołniigo, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi ndaistseed n'íi bichagháshé daanołjigo dánohwíi ádaa nadaagolní'.  
<sup>32</sup> Nohwitaa n'íi ncho'go ádaat'ijj n'íi aqłzhi' beda'ohle'.  
<sup>33</sup> T'iish k'ehgo daanołfíni, ch'osh bik'asda' golíiníi k'ehgo hałinołt'ijj, ch'iidn biko' dilti' yuyaa nohwá goz'aaníi hagot'éégołe' bitis hahkáh?

<sup>34</sup> Ái bigha Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi, nnee daagoyáni, hik'e begoz'aaníi ye'ik'eda'ilchíhi nohwich'ij daadel'a: ái la' nadaaktseed doleel, la'íi tsj'ina'áhi bídaaohkał doleel; la'ihíi íla'ánadaaht'ijjee habída'otśaas doleel, la'íi daabi'odla'híi bigha yóiyahgo biní'da'dołn'ih doleel, k'ij goznildí' lahyúgo k'ij goznilzhi':  
<sup>35</sup> Ái bigha ni'gosdzán biká' nnee dávik'ehyú ádaat'eehíi nadaaztseedíi dawa bidil nohwik'izhi' didot'aał, dávik'ehyú át'éhi, Abel holzéhi, zesdijidí' Barakías biye', Zakarías holzéhi, zesdijizhi', Zakaríasíi k'ij biyi' da'ch'okaqahíi hik'e be'okaqahíi biká' dahnási'nihíi goz'aaníi bigizhgee daazesohijj

n'íi.  
<sup>36</sup> Da'aniigo gánohwıldishnii, Díi dawa díi daafinołt'ijj bik'izhi' didot'aał.  
<sup>37</sup> Jerúsalem, Jerúsalem nílni, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi natsínłtseedíi, la'íi nich'ij' daahil'aadíi tséé bee nbida'tsínłne'íi, tazhik'áne bi'aadíi bit'ats'in bit'ááh yune' bizhaazhé onáyiniłk' k'ehgo nichagháshé doo alch'idn lináhishniil hasht'ijj ndi doo hádaaht'ij da ni'!  
<sup>38</sup> Nik'ihíi yó'agodoł'aa.  
<sup>39</sup> Gádaanołwıldishnii, Bik'ehgo'ihí'nań bizhi' yee higaakíi ba'ihégołini at'éé, daadołniihíi bijj zhá nadaashołśéh.

**24** Jesus da'ch'okaqah goz'aadí' ch'ínyáadá', bitsilke'yu baa hikai, gádaabiłniigo, Díi da'ch'okaqah goz'aagee k'ij nagoznili níln'ij.  
<sup>2</sup> Jesus gádaabiłnii, Díi dawa daah'ij née? Da'aniigo gánohwıldishnii, díi tséé ílká' dahnagoznili doo la' ílká' dahnast'áq da doleel, dawa nanehiłkaad doleel.

<sup>3</sup> Áidí' Jesus dził Olives holzéhi biká'yú dahsdaago bitsilke'yu dasahndiyú baa hikaigo gádaabiłnii, Nohwił nagolní' da'os'ah ágonéhi? Nádndáhíi hik'e nnágodáhi biłgo hant'é bee bígozi doleel?  
<sup>4</sup> Jesus gánadaabiłd'ni, Ídaa daagonohdzaa, nnee la' ch'a'onoholt'e' hela'.  
<sup>5</sup> Nnee ląágo shizhi' yee daahikáh doleel, Shíi Christ nshijj, daaniigo; ái nnee ląágo ch'a'odaayilkaad doleel.  
<sup>6</sup> Nagonłkaadíi ba'ikodaanołsi, la'íi nagonłkaadíi baa ch'ini daadoht'sag doleel: áidá' doo nohwijj natsidaahiltq' da le': díi dawa begolne'hi at'éé, ndihíi t'ah doo hwahá nnágodáh da.  
<sup>7</sup> Nnee íłtah at'éégo hadaazt'íi ilch'ij' nanágonłkaad doleel, la'íi nnee dała'á binant'a' daagolinihíi ałdó' ilch'ij' nanágonłkaad doleel: da'adzaayú shina' góyéehíi benagowaa doo, nadaagont'ogíi íłtah at'éehíi benadaagowaa doleel, la'íi ni' nagohinaa doleel.  
<sup>8</sup> Ái koniidaagont'éehíi begodigháh

doleef. <sup>9</sup>Áígee nohwini' daach'idiñi' go oidaanohwiniyood doleef la'íi nadaanohwiltseed doleef: la'íi shizhi' daanohwich'ozhíhíi bigha nnee iltah at'éego hadaazt'i'íi dawa bił daanohchq' doleef. <sup>10</sup>Áígee nnee ląągo t'aazhi' anada'ne' doo, laa nadaagolni' doo, la'íi ilk'edaadi'niih doo. <sup>11</sup>Bik'ehgo'ihinañ binkáayú nada'iziidi ádaadil'ini hahikáh doleef, áik'ehgo nnee ląągo ch'a'odaayiikaad doleef. <sup>12</sup>Doo bik'ehyú ágot'ee dahíi dązhq' ląągo begoz'aahíi bigha nnee ląągo bił'ijóónií edjiłgo nádaanihik'as doleef. <sup>13</sup>Áidá' dahadín dąngont'i'zhi' dahildq'hií hasdabi'dolteef. <sup>14</sup>Yaaká'yú dahsdaahn bilalt'áhgee begoz'aanii nt'éego baa na'goni'íi ni' dągoz'aq' nt'éego be'anágoldoh doleef, nnee iltah at'éego hadaazt'i'íi dawa yidiits'ih doleefhií bigha; ái bikédí'go nnágodáh doleef. <sup>15</sup>Áik'ehgo gołchqohgo o'ni'ihíi Bik'ehgo'ihinañ binkáayú na'iziidi, Daniel holzéhi, yaa yahti' n'íi, godiyihgo goz'aagee sizijgo daah'iidá', (dahadín ái yózhíhíi bił igózi le') <sup>16</sup>Hadíi Judéa golzeeyú daagolfiníi, dził naz'aanii yich'i' okeeh doo: <sup>17</sup>Dahadín kih biká'yú dahsdaahíi nt'éhéta náidiiné'go gódah ch'inádáh hela': <sup>18</sup>La'íi dahadín k'edolzaahíi yiyi' na'iziidi t'aazhi' bidyágé yaa nánódáh hela'. <sup>19</sup>Áígee goldohíi daaltsaaníi la'íi isdzané mé' daabiłbe'íi bá góyéé doleef! <sup>20</sup>Haihií biyi' la'íi godilziníi bijii ágónéh hela', daadohniigo da'ohkaah. <sup>21</sup>Áígee dantsé godeyaadi' godezt'i'go díi jizhi' goyéego nagowaahíi ái ga'at'éhi doo hwahá be'ágone' da, ái doo be'ágánágo'néh át'éé da. <sup>22</sup>Áígee goldohíi doo dé'igodégo análzaa dayúgo, nnee doo la' hasdawáh át'éé da: áidá' nnee bitahasdlaahíi bigha áígee goldohíi dé'igodégo ánadolnií. <sup>23</sup>Áígee nnee la', Daadeh'íi, Christ kú naghaa, dagohíi, nlahyú naghaa, nohwiniyúgo,

doo daahohdlaq' da. <sup>24</sup>Christ ádaadil'iinií, la'íi Bik'ehgo'ihinañ binkáayú nada'iziidi ádaadil'iinií hahikáh doleef, ái godiyihgo be'ígóziníi ch'inañ ádaile' la'íi izisgo ánda'ol'ih doleef; yidaanel'aayúgo ái bee nnee bitahasdlaahíi ndi ch'a'odaikaad doleef. <sup>25</sup>Ídaayesólts'aq, ilk'idá' dabíntse baa nohwil' nagosisni'. <sup>26</sup>Christ da'igolfiyú naghaa, daanohwiłch'iniyúgo; ákú dohkáh hela': nagont'i' goz'aq' yune' sidaa, daanohwiłch'iniyúgo; ái doo daahohdlaq' da. <sup>27</sup>Ya'ái hanadáhdí' ya'ái onadázhí' hada'didla'íi k'ehgo shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, nádishdaaf. <sup>28</sup>Dahayú its'í siné'yú ch'ishoogi íla'at'éé doleef.

<sup>29</sup>Goyéego nagoyaahíi bikédí'go ya'ái diłhił doleef, t'égoná'áhií doo bee got'ii da doleef, ts'isqosé yáadi' nanihidéh doleef, la'íi yáazhi'go inawodíi nagohi'naa doo: <sup>30</sup>Áígee shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, yaaká'yú beshígóziníi ch'inañ hileeh; áik'ehgo ni'godzán biká' nnee iltah at'éego hadaazt'i'íi doo bił daagozhq' dago daachag doleef, shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, yaak'os biyi'dí' shinawodíi bee la'íi dązhq' shits'á'idindláadgo náshdaafgo daashidołtsee. <sup>31</sup>Áid' shinadaal'a'á yaaká'dí' ohish'aa doleef, besh dilwoshé ádaaniigo bitahelááhíi díidi', ni'godzán nel'aadi' yáa nel'aazhi' íla'adaile'. <sup>32</sup>Ch'il fig holzéhi bits'á'dí' nohwil' ch'ígót'aah; bits'adaaz'aahíi dit'odé daaleehdí' bit'aq' daagoleehyúgo, k'ad shíi nągodleehgo bídaagonołsj. <sup>33</sup>Da'áik'ehgo ái be'ádaagone'íi goldohgo daah'iidá', k'ad náshdaalzhi' athánégo godziihgo bídaagonołsj doleef. <sup>34</sup>Da'aniigo gádaanohwiłdishni, Díi daafinolt'iihií doo nohwee ch'igonáh da, díi ádaanohwiłdéniiidíi dawa begolzaago zhá. <sup>35</sup>Yáa hik'e ni'godzán biłgo bech'igonáh doleef, áidá' shiyati'íi doo bech'igowáh da doleef.

<sup>36</sup> Hadíí bijjii shihíí, dagohíí da'kwíí bik'ehenkéézgo shihíí ágone'íí nnee doo la' yígólsj da, Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníí ndi doo yídaagolsj da, shiTaa zhá yígólsj.

<sup>37</sup> Noe t'ah golíídá' ágot'ee n'íí k'ehgo shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nánshdáhíí bijjii áldó' ágágot'ee doleeť.

<sup>38</sup> Tú'idezjoolíí dabíntségo ágot'ee lék'ehíí k'ehgo ágot'ee doleeť, da'ch'iyaa ni', da'ch'idlaa ni', nnádaach'ikse' ni', la'íí laa daagoch'ihiniilgo nnádaaze' ni', Noe tsina'eelíí yi'yi' oyaahíí bijjizhí',

<sup>39</sup> Tú'idezjoolíí doo yídaagolsj'égo tú idezjoolgo dawa bił ogo'éel; shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nánshdáhgo áldó' ágágot'ee doleeť. <sup>40</sup> Áí bijjii nnee naki k'edolzaayú na'aashyúgo, dała'a nádilteehdá' la'íí da'akú sizjii doo.

<sup>41</sup> Isdzané naki da'ik'aayúgo, dała'a nádilteehdá' la'íí da'akú sidaa doo.

<sup>42</sup> Áí bigha biká nádaadeht'íih; da'kwíí bik'ehenkéézgo shíí, nohweBik'ehníí, nánshdáhíí doo bídaagonolsj da. <sup>43</sup> Díí bídaagonolsj, nnee bigowa golíníí da'os'ah in'íihíí hígháhgo yígólsiyúgo, yiká déz'jii doleeť ni', álk'ehgo bigowa doo ch'ínódzjís át'éé da. <sup>44</sup> Nohwíí áldó' dahkodá' ich'í'daanoht'ee: shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dahagee nánshdáh, doo ndaashońíí dagee. <sup>45</sup> Áídá' hadín na'iziidi begondlijhíí góyáni, binant'a' bigowańíí yebik'ehgo nbilťjii n'íí, dahagee idán nana'níihgee idán nayiniih. <sup>46</sup> Na'iziidíí binant'a' ábiłniiyú át'íigo, binant'a' nadzáayúgo, án biyaa gozhóq doleeť. <sup>47</sup> Da'aniigo gádaanohwíłdishnii, Nant'án nt'é bíyéehíí dawa yebik'ehgo na'iziidíí nbilťéeh doo. <sup>48</sup> Áídá' áí na'iziidi nchó'ihíí, Shinant'a' doo hwah nadáh da, ídiłd'niiyúgo; <sup>49</sup> Isdzané hik'e nnee la' nada'iziidíí nadainkaad nkegonyaago bił nágodizyisí biłgo da'iyaa hik'e da'idlaayúgo; <sup>50</sup> Áí

na'iziidi binant'a' doo yiká déz'jii dagee, doo nyohíí dagee nadáhgo, <sup>51</sup> Nbiłłgeesh, ádí' hadíí daanzhóq ádaagodil'inihíí bich'í'zhin'éego nilteeh: áígee daach'ichag la'íí kowoo kidaach'idiłk'ash doo.

**25** Yaaká'yú dahsdaahn bilatł'áhgee begoz'aaníí díí k'ehgo at'éé: ch'ekíí gonenan kó' nałbaańí dahdaayo'aalgo nnee niinéhíí bich'í'yú deskai. <sup>2</sup> Ashdla'ihíí daagoyáq, áídá' ashdla'ihíí doo daagoyáq da. <sup>3</sup> Doo daagoyáq dahíí kó' nałbaańí dahdaayo'aal ndi túkó'íí ik'e'an doo la' dahdaidnziid da. <sup>4</sup> Áídá' daagoyááníí túkó'íí tús biyi' siziidgo ik'e'an dahdaidn'aa lék'e, kó' nałbaańí biłgo. <sup>5</sup> Nnee niinéhíí t'ah doo hwahá hígháh dadá', ch'ekíí bił daanzjigo da'ihhaazh. <sup>6</sup> T'é'is'ahyú la' nádiłilghaazh gáníigo, Daadeh'íí, nnee niinéhíí kodí' higaal; bich'í' dohkáh. <sup>7</sup> Álk'ehgo ch'ekíłhíí nádiikaigo bikó' nałbaańí iłch'í'daizlaa. <sup>8</sup> Áídá' doo daagoyáq dahíí daagoyááníí gádaayihni, Túkó'ííla' nohwaa daanohsiid; nohwikó' nohwits'á' daanestsiz. <sup>9</sup> Daagoyááníí gádaabiłnii, Dah; ágádaasiidzaayúgo, doo hwoi da hileeh: áídá' hayú nahiniih goz'ayú dohkáhgo la' nadaaholniih. <sup>10</sup> Nada'ihniiyú okaidá' nnee niinéhíí nyáá; álk'ehgo iłk'idá' nt'éégo ádaadeszaago naháztaaníí ni'í'néh yune' okai: ádí' da'det'aa. <sup>11</sup> Bikéd'go la' ch'ekíí n'íí nákaigo gádaanii, Nohwinant'a', Nohwinant'a', nohwá ch'í'íntjiih. <sup>12</sup> Áídá' nnee niinéhíí gádaabiłnii, Da'aniigo gánohwíłdishnii, Doo nohwídaagonsj da. <sup>13</sup> Álk'ehgo biká nádaadeht'íih; hadíí bijjii shihíí, da'kwíí bik'ehenkééz shihíí shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nánshdáhíí doo bídaagonolsj da.

yushdé' nnohkáh yiñniigo, bíyééhíí yináadaadéz'jigo yaidin'áá lék'e. <sup>15</sup>Ła' bestso **talent** holzéhi ashdla'i yaidin'áá, ła'íi naki yaidin'áá, ła'íi dała'á yaidin'áá; dawa daantíígee dá yídaanel'aagee yaidin'áágo; áidí' nant'ánhíí dagoshch'í' dahnyaa. <sup>16</sup>Nnee talents ashdla'i baadet'aaníí hant'é nayiheshniihíí baa nanáhzniigo ashdla'i bá ígoya. <sup>17</sup>Ła'íi talents naki baadet'aaníí aldó' naki bá ígoya. <sup>18</sup>Áidá' talent dała'á baadet'aaníí łeyi' ogopeed yuyaa binant'a' bibestsohíí náyides'jíd. <sup>19</sup>Áidí' nzaad godeyaago binant'a'íi nádzáago yił daayołtag. <sup>20</sup>Áík'ehgo talents ashdla'i baadet'aaníí talents ashdla'i bá'ígoyahíí aldó' ákú yinné' gáníigo, Shinant'a', talents ashdla'i shá nñil n'íi talents ashdla'i shá ígoya. <sup>21</sup>Binant'a' gábilñii, Negondljiigo shána'izíídi, nt'éégo ándzaa ląą: da'ayáháhi ndi nt'éégo shá ánlaahíí bighą łáni benik'ehgo ánishłe': shíí ninant'a' baa shił gozhóóníí ni aldó' baa nił gozhóq le'. <sup>22</sup>Talents naki baadet'aaníí aldó' kú nýáá gáníigo, Shinant'a', talents naki shá nłaa n'íi talents naki shá ígoya. <sup>23</sup>Binant'a' gábilñii, Negondljiigo shána'izíídi, nt'éégo ándzaa ląą: da'ayáháhi ndi nt'éégo shá ánlaahíí bighą łáni benik'ehgo ánishłe': shíí ninant'a' baa shił gozhóóníí ni aldó' baa nił gozhóq le'. <sup>24</sup>Áidí' talent dała'á baadet'aaníí kú nýáá gáníigo, Shinant'a', nnee doo bee gónedzaą dahi nłjigo nígonsi, doo k'ednłaa dayú ná'ígéesh, doo ishnlch'ii dayú łená'íł: <sup>25</sup>Nésdzidgo, nitalent-híí łeyi' yuyaa nádél'í ni'; koh, nýyéé naa náníné'. <sup>26</sup>Binant'a' gábilñii, Nchq'ogo shána'izíídi, bił goy'e'í nłjı, doo k'e'diláá dayú ná'ishgeesh, doo ishılch'ii dayú łená'ishłá bígonsı: <sup>27</sup>Ái bighą bestso iłkáh ch'ídaihiñiihíí shizhaali bänné' le'at'éhi, áík'ehgo nánsdzaago bínagodáhíí bił shaa nánné' doleeł ni'.

<sup>28</sup>Áík'ehgo talent-híí bits'á' nádo'né'go nnee gonenan talents bíyééhíí baa no'né'. <sup>29</sup>Dahadıń dant'éhéta bíyéé gólínií bitisgo baa nádo'né', áík'ehgo ląągo bíyéé doleeł: áidá' dahadıń bíyéé da'ayáháhi, bíyéé góljı n'íi ndi bits'á' nádido'né'hi at'éé. <sup>30</sup>Na'iziidi doo bik'ehyú át'éé dahíı chagołheetzhi' ch'ídaanoł'e': ákú daach'ichag ła'íi kowoo łdaach'idiłk'ash doo.

<sup>31</sup>Shíı, nnee k'ehgo Niyááhíı, shits'á'idindłáadıı bee dahnádisdzaago yaaká'dı'go nadaal'a'á dilzini bił nánskháh, biká'dahsdáhá biká'dı' shits'á'idindłádi biká' dahsidáago nansht'aa doo: <sup>32</sup>Shinadzahgee nnee iltah at'éégo hadaazt'íı dawa ıła'alñehgo iłts'á' hishñiił, dibelji nanyoodi bidibelji hik'e gant'ızı bits'á'yihiniłhíı k'ehgo. <sup>33</sup>Dibelji shigan dihe'nazhinéégo nnihisñiił, áidá' gant'ızı she'eshganzhinéégo. <sup>34</sup>Áidí' shíı, Ízigo Nansht'aahíı, shigan dihe'nazhinéégohíı gádaaldishñii, Yushdé', shiTaa gozhóóníı nohwá ádaizlaahíı, ni'gosdzán nnit'aqadá' bee nadaanoht'aa doleełgo nohwá iłch'ı'golzaahíı bee nadaanoht'aa le': <sup>35</sup>Shiná' nshjigo shá da'desoné' ni': dibá' nshjigo tú shaa daasoziid ni': doo kígonsı dayú hishałgo nádaashidołtji ni': <sup>36</sup>Shidiyágé áđjigo diyágé shá ádaagosolaa ni': dinshñiihgo shaa nanádaanohtaah ni': ha'ásıtjigo shaa nahkáh ni'. <sup>37</sup>Áík'ehgo dávik'ehyú ádaat'eehíı gádaashiñiih, NohweBik'ehń, dadá' shiná' nłjigo daaniit'jigo ná da'de'né' lán? Ła'íı dibá' nłjigo tú nadaasiidziid lán? <sup>38</sup>Dadá' doo kígonsı dayú hınáłgo nádaanideltji lán? Ła'íı nidiyágé áđjigo naa daasii'nıl lán? Ła'íı nidiyágé áđjigo naa nkai lán? <sup>39</sup>Ła'íı dadá' dinniihgo dagohíı ha'ásıntjigo daaniit'jigo naa nkai lán? <sup>40</sup>Shíı, Ízigo Nansht'aahíı, bich'ı' hasdziihgo gádaaldishñiih, Da'anii gánohwiłdishñii, Shik'isyú doo ízigo



at'éé dahi ndi ágádaasolaayúgo, shíí áldó' ágádaashisolaahi at'éé. <sup>41</sup>Áídí' she'eshganzhin'éehíí áldó' díí k'ehgo bich'í' hasdziih, Nohwíí, da'ílíí daah'eehgo nohwá ndaagost'áahíí shits'á'zhi' daadohkáh, kó' dahazhi' diltí' yune', ch'iidn nant'an hik'e binadaal'a'á biigo bá ilch'í'golzaayú. <sup>42</sup>Shiná' nshl'igo doo shá da'desoné' da ni': dibá' nshl'igo tú doo shaa daasoziid da ni': <sup>43</sup>Doo kígonsí dayú hishaaigo doo nádaashidoftíí da ni': shidiyagé ádíhgo diyagé doo shá ádaagosolaa da ni': dinshniihgo la'íí ha'ásítíígo doo shaa noyaa da ni'. <sup>44</sup>Áík'ehgo gádaashilniih, NohwiNant'a', dadá' shiná' nll'igo, dagohíí dibá' nll'igo, dagohíí doo kígonstí dayú hínááigo, dagohíí nidiyagé ádíhgo, dagohíí dinniihgo, dagohíí ha'ásíntíígo daaniit'íígo doo nich'odaasii'ni' da lán? <sup>45</sup>Áík'ehgo gádaaldishniih, Da'anii gánohwíldishnii, Díí doo ízigo at'éé dahi ndi doo ágádaasolaa dayúgo, shíí áldó' doo ágádaashisolaahi at'éé da. <sup>46</sup>Díhíí dahazhi' biniigodilne' doleel, áídá' dávik'ehyú ádaat'eehíí dahazhi' daahinaa doleel, yaaká'yú.

**26** Áík'ehgo Jesus díí aqł yaa nagosni'dá' bitsilke'yu gádaayilnii, <sup>2</sup>Nakiskaqā hik'e **bitis-hagowáh** n'íí bee bíná' godin'ihgo da'idaqā doleelíí bídaagonolsí, áígee shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, shik'edaanniihíí bilák'e shi'dolteelgo tsí'lna'áhi bíshi'dilkał. <sup>3</sup>Áídí' okāqāh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, begoz'aaníí ye'ik'eda'ilchíhi, la'íí nnee yánazini okāqāh yebik'ehi da'itisyú sitíni, **Cáiaphas** holzéhi, bigowāgee íla'adzaago, <sup>4</sup>Hagot'éégo dánant'í'eego Jesus daayiltsoodgo daayizilheego yee ndaagoshchíí. <sup>5</sup>Áídá', Doo da'idaqāhíí bijíí daahiiltsood da, daanii, ágádaasiidzaayúgo nnee dánko

bádaagochííhgo godnch'aad doleelíí at'éehíí bigā, daanii.

<sup>6</sup>Béthanyú Simon, lóod doo ínádih dahi, léprosy holzéhi, yaa naghaa n'íí bigowā yune' Jesus sidaadá', <sup>7</sup>Iyaago sidaago isdzán la' ch'il bik'ah lán líni tús alabāster be'alzaahi besí'ani ha'áyí'áago Jesus baa nyáá, áí ik'ahíí Jesus bitsits'in yiká' yaa yiziid. <sup>8</sup>Jesus bitsilke'yu díí daayiltsāago doo bíł dávik'eh dago gádaanii, Nt'é bigā ik'ahíí da'ílíí yishchíí? <sup>9</sup>Áí ik'ahíí lāago íll'igo nahiniihgo, zhaalihíí tédaat'iyéhíí baa hi'né' le'at'éhi. <sup>10</sup>Ádaaniihíí Jesus yígołsídgo gábilnii, Nt'é bigā isdzánhíí nadaanołt'og? Nlt'éégo áshíílaa. <sup>11</sup>Tédaat'iyéhíí dabik'ehn nohwitahyú nadaakai; áídá' shihíí doo dahazhi' nohwitahyú nashaa da doleel. <sup>12</sup>Doo hwahá łeeh shi'dilteeh dadá' ik'ahíí shits'í yiká' yaa yiziid. <sup>13</sup>Da'anii gánohwíldishnii, Ni'gosdzán dāgoz'āqā nt'éégo dahayú yati' baa gozhóni baa na'goni'gee, díí isdzán adzaahíí baa na'goni' doleel, bee bíná'godin'ihgo. <sup>14</sup>Áídí' Judas Iscariot, nakits'adahíí itah nłni, okāqāh yebik'ehi itisyú nadaandeehi yaa nyáágo, <sup>15</sup>Jesus hayúhíí nohwíł ch'ínsh'aahdá', hant'é shaa daanołné'? daayilnii. Zhaali ligaií tádin naa do'né', daabilnii. <sup>16</sup>Áídí' godezt'igo hagot'éégo ch'íidish'aal nzigo yiká' hėsdaa nkegonyaa.

<sup>17</sup>Bán benilzoołíí da'adíhgo bán alzaahi daadaaníí dantséhíí bijíí Jesus bitsilke'yu baa hikaigo gádaabilnii, Bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godin'ihgo da'idaaníí hayú ná ilch'í'daagoihidle'? <sup>18</sup>Jesus gádaabilnii, Kíh goznilyú dohkáh, áígee nnee la' gádaabildohniih, Ilch'ígó'aahíí gáníí, Ilk'idá' shaa gonyáá; nigowā yune' bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godin'ihgo shitsilke'yu bíł da'ishāq doleel. <sup>19</sup>Áík'ehgo Jesus ádaabilnii n'íí k'ehgo bitsilke'yu ádáát'íid; áígee bitis-hagowáh n'íí bee



dahdaayiníígo, okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí ła'íí nnee yánazíni daabides'a'íí yíl nánsáá. <sup>48</sup> Ch'í'í' aah dolee'íí ilk'idá' bebígózi dolee'íí yengon'áá lék'e, gáníígo, Hadín hist's'osíí áí án dolee; án daahohtsood. <sup>49</sup> Dagoshch'í' Jesus yaa nyáágo, Gozhóq, Ich'ígó'aahíí, yilniigo yizts'os lék'e. <sup>50</sup> Jesus gábilnií, Shik'isn, hant'é bigha nyaa? Áídí' Jesus yil ndaazdeelgo daayiltsood. <sup>51</sup> Nnee dała'á Jesus yil hikaahíí bibízh be'idiltishé hayidzízgo okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni binal'a'áhi yontízhgo bijaa naidnigizh lék'e. <sup>52</sup> Jesus gábilnií, Nibízhíí ilch'í'nántijh: dahadín besh yee izilheehíí dabíí áldó' besh bee nabizi'dodeehíí at'éé. <sup>53</sup> Ya' doo bígonłsı da née, shiTaa bich'í' oshkaqayúgo binadaal'a'á yaaká'dí'hi nakits'adáhyú sinili dagoshch'í' shich'í' yidił'aah go'íí? <sup>54</sup> Áídá' ágádzaayúgo, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiinií hagot'éégo begolne'? Da'ágágonéngo goz'aq go'íí. <sup>55</sup> Da'ái bik'ehenkéézgee Jesus nnee baa nánsááqahíí gádaayilnií, Ya' besh be'idiltishé ła'íí tsı be'idiltishé dahdaanohtsoodgo daashohtsoodgo nánołsaq née, in'íihíí daach'iltsoodhíí k'ehgo? Dawa jii ła' da'ch'okaqah goz'aq yune' nohwıl ch'ídaagonsh'aahgo dahsídáá át'éé ni', ndi doo hak'ı daashohtsood da ni'. <sup>56</sup> Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí yee K'e'eshchiinií begolne'híí bigha díí dawa ánagot'ííł. Áídí' bitsılke'yu dawa bits'á'zhı' ádaaszaago bits'á' ihadeskai. <sup>57</sup> Nnee Jesus daabiltsoodíí okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni, Cáiapas holzéhi, yaa yil hikai, begoz'aaníí ye'ik'eda'ilchíhi hik'e Jews yánazíni bilgo ıła'at'éégee. <sup>58</sup> Peter da'anahgo biké'dí' higaał, áídí' okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bikıh binaa lé'dit'íih yune' ha'ayáágo nada'iziidi bitahyú nezdaa, hago ágone'íí dá'aqłzhı'

yineł'íí hát'íígo. <sup>59</sup> Okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, Jews yánazíni, yánádaaltihi bilgo Jesus zidee hádaat'íigo daazhógo yaa dahgosi'aahíí yiká daadéz'jii; <sup>60</sup> Ndi doo ła' da: ıłáágo neheskai ndi dá doo at'éé dayú baa dahdaago'aahíí doo ła' da. Nt'éégo nnee naki n'áázh, daazhógo baa dahdaago'aahi, <sup>61</sup> Gádaaniigo, Díí nnee, Bik'ehgo'ihí'nań daach'okaqah goz'aaníí tagoshniłgo, áídí' taagi jii hileehgo ánagoshdle'go bínes'ha, ní ni'. <sup>62</sup> Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni hizı'go Jesus gáyilnií, Ya' nihíí doo nt'é nniigo hadziih da née? Díí naa dahdaago'aahgo naa yádaalti'íí hago at'éé. <sup>63</sup> Áídá' Jesus doo nt'é nií da. Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni gábilnií, Bik'ehgo'ihí'nań hináhi biláhyú gániłdishnií, Nohwıl nagolnı', ya' ni Christ, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nıłıí née? <sup>64</sup> Jesus gábilnií, Da'áígee ánniid: gádaanohtsoodnií, Díí biké'dı'go shıí, nnee k'ehgo Niyááhıí, da'tiséyú binawod golíni bigan dihe'nazhinéé dahsídáágo, yaaká'dı' yaak'os shıł honáhgo daashidohtsééł. <sup>65</sup> Áık'ehgo okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bidiyágé ídá nayihesdzı'zdá' gánıí, Bik'ehgo'ihí'nań nch'og'go yaa yałtı'; nt'é bigha nnee ła'ı baa yanánalı' doleeł? Bik'ehgo'ihí'nań nch'og'go yaa yałtı'ıí daadisots'aq. <sup>66</sup> Hagot'éégo baa natsıdaahkees? Zideego bángonot'aah daanii. <sup>67</sup> Áídí' biniizhı' odaach'idihiizheeh, ła'íí ndaach'inłts'ı; ła'ihıí bíł'adaach'ıka', <sup>68</sup> Gádaaniigo, Christ nıłni, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yánłtı'yúgo, hadín náninłts'ı shıhıí nohwıl nagolnı'. <sup>69</sup> Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bikıh binaa lé'dit'ıh yune' Peter sidaa: áígee isdzán na'iziidi baa nyáágo, Ni ła' áldó' Jesus Gálileedı' nagháhi bil na'aash ni', bilnií. <sup>70</sup> Áídá' dawa binááł, Dah, hant'é nniigo ánniihıí doo bígonłsı da,

n̄niid. <sup>71</sup>Kih bahgee ch'ínágoohen'ááyú ch'ínyáágo isdzán na'iziidi ła'i náabi-ilsaago, áígee naháztaanií gáyih̄nii, Díí n̄neehíí ałdó' Jesus, Názarethdí' gólíni, yił na'aash ni'. <sup>72</sup>Bit'a dahdidil̄niihdá' gánádo'n̄niid, Áí n̄neehíí doo bígonsi da. <sup>73</sup>Dét'ihék'e athánídí' nazíni Peter yaa hikaigo gádaayih̄nii, Da'an̄ii ni áí itah íłłí, niyati'íí bee nígózi. <sup>74</sup>Áídá' Peter bit'a dahdidil̄niihgo hashkeego nch̄o'go yati' nkegonyaa, Ai n̄neehíí doo bí-gonsi da, níí n̄t'éégo, áígee tazhik'áné ánniid. <sup>75</sup>Peter Jesus gábiłn̄niid n'íí yénálnii, Tazhik'áné doo hwahá ánniit dadá' taadn, Án doo bígonsinihi at'éé da, shildinn̄iit. Áídí' ch'ínyáágo dážhó doo bił gozhóq dago hichag.

**27** Hayilkááyú okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi hik'e Jews yánazíni biłgo dawa hagog'éégo Jesus zidee doleeíí yaa nadaagoshchij: <sup>2</sup>Áík'ehgo hídaist'ooqo dahdaint'e', nant'an, Póntius Pílate holzéhi, yaa daidez'aa.

<sup>3</sup>Judas, ch'íbin'áni, Jesus zideego bángot'aago yígótsjidá', dážhó doo bił gozhóq dago zhaali tádinhií okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, Jews yánazíni biłgo t'aazhi' yaa náyiné', <sup>4</sup>Gáníigo, N̄nee dábił'ehyú át'éhi ch'íní'áqhií bigha doo bik'ehyú ásdzaa da. Áík'ehgo gádaabiłn̄ii, Néé doo nanohwint'og da. Dani nanínt'og le'. <sup>5</sup>Da'ch'okaqah goz'aa yuné' zhaalihíí nayilkaadá' ch'ínyáágo da'idodlee. <sup>6</sup>Okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí zhaali nádaidnné'go gádaanii, Zhaali biyi' ohilkaadíí biyi' yuyaa doo o'né'go goz'aa da, dił bigha nahasnilhíí bigha. <sup>7</sup>Áík'ehgo yaa yádaakti'dá' zhaalihíí bee n̄nee gosht'ish tús áiléhi bini' nahaznii, áígee anahdí' nadaakaihíí łehi'níit doleeego. <sup>8</sup>Áí bigha áídí' godezt'i'go díí jįzhi' áí ni'híí, Ni' dił bee nahazniihíí, holzee. <sup>9</sup>Áík'ehgo *Jérémy*, Bik'ehgo'ihina'na' binkááyú na'iziidi,

gáníí n'íí begolzaa, Zhaali tádinhií, Israel hat'i'íí ła'i, Áí n̄nee íłłí, daaniigo, nádaidnné'go, <sup>10</sup>Gosht'ish tús áiléhi bini'íí yaa nadaihesnii, sheBik'eh̄n áshil̄n̄niid n'íí k'ehgo. <sup>11</sup>Jesus nant'an yidázh̄i' siziigo nayidiłkid gáyih̄niigo, Jews ízisgo biNant'a'í íłłí née? Da'áígee ánnii, biłnii, Jesus. <sup>12</sup>Okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, Jews yánazíni biłgo baa dahgoz'aa ndi doo nt'é n̄ii da lék'e. <sup>13</sup>Áík'ehgo Pílate gábiłn̄ii, Łáqgo naa yádaakti'íí ya' doo dints'ag da née? <sup>14</sup>Áídá' t'ah Jesus doo nt'é biłnii da, yati' dała'á ndi; áí bigha nant'an dážhó bił díyagot'ee. <sup>15</sup>Bitis hagowáh n'íí bíná'godin̄ihgo da'idaagee ha'ashijeedíí dała'á, hadíí n̄nee hádaat'iiníí, nant'an bá ch'ínádaayíłteeh lék'e. <sup>16</sup>Áígee n̄nee doo bik'ehyú át'éé dago bígózini, Barábbas holzéhi, ha'ásitij lék'e. <sup>17</sup>Áík'ehgo n̄nee ła'adzaago Pílate gádaabiłn̄ii, Hadíí nohwich'i' ch'ínánshteeh hádaakt'ij? Barábbas née, dagohíí Jesus, Christ holzeehíí née? <sup>18</sup>Pílate yígótsi n̄nee dawa Jesus bił daanzhohíí bigha okaqah yedaabik'ehi Jesus yik'edaanniihgo baa daabidez'aa.

<sup>19</sup>Pílate yánáltihgo dahnezdaadá' bi'aahíí, ła' yich'i' yił'aa gábiłniigo, Áí n̄nee dábił'ehyú át'ééhíí doo baa nan̄naa da, díí jįigo baa naiseelgo shiniigon̄t'éé. <sup>20</sup>Okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, Jews yánazíni biłgo n̄nee ła'adzaahíí biini' yá ádaagozlaa, gádaayih̄niigo, Barábbas nohwá ch'ínánłteehdá' Jesus-híí zodéé, daadoh̄nii. <sup>21</sup>Nant'ánhíí gádaabiłn̄ii, Díí n̄nee nakihíí hadíí nohwich'i' ch'ínánshteeh? Barábbas zhá hádaahiit'ij, daanii. <sup>22</sup>Pílate gánádaabiłdo'n̄niid, Jesus, Christ holzéhi, hago laq nohwá áshłé' áídá'? Dawa gádaabiłn̄ii, Ts'i'ılna'áhi biłholkałgo zodéé. <sup>23</sup>Nant'ánhíí gádaabiłn̄ii, Nt'é bigha, hant'é bee nch̄o'go adzaago?

Nnee da'tiségo nnádaadidilghaazhgo, Tsi'ılma'áhi bíholkałgo zodeé, daabılńii.

<sup>24</sup> Pılate doo hagot'éégo nnee yidag hagháh át'éé dago, ła'íi godnch'áad nkegonyaago yígolsııdá', nnee ıła'adzaahıı bıńáál tú náidnkaągo bigan tayizgis, gánııgo, Díi nnee dávik'ehyú át'ééhıı bidııı shıı doo nashınłł'og da: dánohwıı nadaanohwınłł'og le'. <sup>25</sup> Nnee dawa gádaabılńii, Bidııı nohwıká'zhi' at'éé doleeł, ła'ıı nohwıchagháshéhıı áldó' bıká'zhi' at'éé doleeł.

<sup>26</sup> Áık'ehgo Pılate Barábbas nnee yich'ı' ch'ınáıntıı, áıdád' Jesus-hıı habı' oltsaazdá' tsi'ılma'áhi bíholkałgo zıdeégo nneehıı yaa daıdez'ąą. <sup>27</sup> Nant'án bısiláádahıı yáná'ıtıh goz'ąą yune' Jesus odaızt'e' lęk'e, áıgee sılááda dawa baa ıła'ádaızlaa. <sup>28</sup> Áıdı' bıdıyágé yaa daıdnłtsoozdá' diyágé hıch'ı' yá ádaagozlaa.

<sup>29</sup> Hosh diwozhi náníhezwođgo nant'án bıch'ah k'ehgo alzaahi bık'e daıdez'ąą, bigan dihe'nazhıneégo tsi yaa daıztaą: ła'ıı bıch'ı' nádaahılzhıshgo baa daadloh, Gozhóó, Jews ızısgo bıNant'a' ńlını! daanııgo. <sup>30</sup> Áıdı' bıká'ıdaadıhızheeh, ła'ıı tsihıı naanádaıdnıtaągo bıtsıts'ınyú nádaınlłısh. <sup>31</sup> Aął baa daadlohdá', diyágé yaa daıdnłtsoozdá' dabıı bıdıyágé yá ánádaagosdlaa, áıdı' tsi'ılma'áhi yıká' daızılheeyú bıł nádezaą lęk'e. <sup>32</sup> Ch'ınánłsáqáyú nnee Símon holzéhi, *Cyréne* golzeedı' gólını, sılááda daabıłtsąągo, Tsi'ılma'áhi bá dahngheeh, daabılńii. <sup>33</sup> Áık'ehgo Gólgotha golzeegee nánłsáq, áı golzeego ıtsıts'in sı'áni golzeego ágolzee.

<sup>34</sup> Áıgee vinegar, nch'ı'ı bıł nadesdııđgo, Jesus yaa daızkaą: yızlıh ndı doo yodłą da. <sup>35</sup> Áıgee tsi'ılma'áhi yıdaabıskaldá' bıdıyágé ıłta'ısniıgo yıghą da'dıljoł lęk'e: Bık'ehgo'ıhi'nań bınkááyú na'ızııdı gánıı n'ıı begolne'go ánágot'ııł, Shıdıyágé ıłta'ısniı, ła'ıı iká'

shı'ıhıı yıghą da'dıljoł. <sup>36</sup> Áıdı' áıgee naháztaągo daabıneł'ıı lęk'e. <sup>37</sup> Nt'é baa dahgost'aanıı ádaagozlaago bıtsıt'áıgee díıngo dahdaıztaą, Díı JESUS JEWS ızıSGO BıNANT'A' Nlını, golzeego k'e'eshchıı. <sup>38</sup> Áıgee nnee da'in'ııhıı naki áldó' Jesus ba'ashhahdı' tsi'ılma'áhi bıdaahaskał, ła' dihe'nazhıneégo, ła'ıı be'eshganzhıneégo.

<sup>39</sup> Bahyú ch'ıhıkahıı bıtsıts'in daıdıłtasgo yati' yee daabokáal, <sup>40</sup> Gádaanııgo, Biyi' da'ch'okąqahıı taná-goshnııgo taagi jıı hıleełgo ánágoşhdle', nńii ni', haląą, Bık'ehgo'ıhi'nań bıYe' ńlııyúgo dani hasdá'ánłteehgo tsi'ılma'áhi bıká'dı' gódał ch'ınnáh. <sup>41</sup> Okąqah yebık'ehı itısyú nadaandeehi, begoz'aanıı ye'ık'eda'ılchıı, ła'ıı Jews yánazını áldó' baa daadloh lęk'e, gádaanııgo, <sup>42</sup> Nnee hasdáyınııłdá' bıhıı doo hasdá'ádıłteeh da. Israel hat'ı'ıı ızısgo bıNant'a' nlııyúgo, tsi'ılma'áhi yıká'dı' naadowáh, áık'ehgo daahohııdłąqah. <sup>43</sup> Bık'ehgo'ıhi'nań ya'olıı; án hat'ııyúgo hasdábólteeh: Bık'ehgo'ıhi'nań bıYe' nshıı, ńııdád', daanıı. <sup>44</sup> Da'n'ııhıı áıgee tsi'ılma'áhi yıdaayıskahıı áldó' da'áık'ehgo bee baa daadlohgo daabóch'ııd lęk'e.

<sup>45</sup> Isk'áhnyáadı' taagi nehenkéézzi' ni' bıká' dahot'éhé godıłhıł gozlıı lęk'e. <sup>46</sup> Taagi nehenkéézgo shı Jesus nádıdıłghaazhgo gánıı, Élı, Élı, láma sabákthani? áı, Bık'ehgohınshnaahıı, Bık'ehgohınshnaahıı, nt'é laą bıghą shıts'ą'zhi' ándzaa? golzeego ágolzee. <sup>47</sup> Ła' áıgee nadaazınıı daabıdıts'ago, Díı nneehıı *Elıas* yich'ı' anıı, daanıı. <sup>48</sup> Dagoshch'ı' nnee ła' nádıłwođgo túdaabıts'qsıı vinegar yıı' naız'ąą, áıdı' tsi yaa dahyız'ąągo Jesus bıze'zhi' dahyıda'nłtsııh. <sup>49</sup> Ła'ıhıı gádaanıı, Ntsént'ah, bıdaagonolzııh, Elıas baa hıgháhgo hasdábılteeh shı.

<sup>50</sup> Jesus nanádıdıłghaazhgo dabıı bıyi'sızıınıı be'ogoyáago áyılłaa lęk'e.

<sup>51</sup> Áígee k̄ih biyi' da'ch'ok̄aḡhíí biyi' yuṇe' daadintsoozíí bighá'dí' hayaago ilch'idláád l̄ék'e; ni' godihes'naadá' tséé daahesdla'; <sup>52</sup> Nṇee l̄eyi' nazjeedíí bá ilts'á' ádaagosdzaago ínashod daanl̄ij n'íí l̄áḡo naadiikai. <sup>53</sup> Áí Jesus naadiidzaahíí bikédí'go l̄eyi'dí' hakaidá' k̄ih dilzini goznilyú okaigo, nṇee l̄áḡo daabits̄aḡ. <sup>54</sup> Silááda gonenadín binant'a'íí, la'íí yil nakaihi Jesus daine'íni, ni' nagohi'naago la'íí áígee ágodzaahíí daayilts̄aḡdád' dázho ndaaldzid, ák'ehgo gádaanii, Díí da'anii Bik'ehgo'ihí'naán biYe' n̄líni laḡ. <sup>55</sup> Isdzáné l̄áḡo Gálileedí' Jesus biké' anákahi, bich'odaaniihi, anahdí' nazij daabine'íígo: <sup>56</sup> Mary Mágdalene, la'íí Mary, James hik'e Joses báḡ, la'íí Zébedee bichḡaḡhášéhíí báḡhi áldó' itah nazij. <sup>57</sup> K'ad o'i'aahyú, nṇee háldzili, Arimathéa golzeeyú gólíni, Joseph holzéhi nyáá, án Jesus yodláni: <sup>58</sup> Án Pílate yich'í' oyáágo Jesus bits'ihíí yíyókeed. Ák'ehgo Pílate áníígo Jesus bits'ihíí baa daach'idez'aḡ. <sup>59</sup> Joseph Jesus bits'ihíí baa det'aḡdád' nak'a'ligaihi nht'éhi yik'íyidesdizgo, <sup>60</sup> Dabíí bitsébii'í'án ánídéhi goz'aḡ yuṇe' nyintl̄ij, áí tséé biyi' yuṇe' hayik'éhgo áyílaahi: áídí' tséé nchaahi yidaidenl̄hizdád' onádzaa. <sup>61</sup> Mary Mágdalene, la' Maryhíí bilgo, tsébii'í'ánhíí bidázhij' sikee l̄ék'e.

<sup>62</sup> Ilch'í'golne'íí bijij hiskaḡo ok̄aḡh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, *Phárisees* daanlíni bilgo, daḡa' Pílate yaa hikai, <sup>63</sup> Gádaabil̄niigo, Nohwinant'a', bínádaahiil̄niih, áí k'izé'idil̄teehíí t'ah hínaadá', Taagi hileehgo bijij naadishdáh, nii ni'. <sup>64</sup> Áí bigha nik'ehgo tsébii'í'ánhíí ch'í'itingee dázho nt'izgo áolne', taagi hileehíí bijijzhij', doo ágát'ée dayúgo dánko bitsilke'yu t'é'go hikáhgo bits'í daayín'ijih, áídí', Jesus dazts̄aḡdád' naadiidzaa, nṇee daayil̄niih: áík'ehgo iké'yú doo bik'ehyú ádaanii

dahíí ntségo ádaanii n'íí bitisgo ádaanii dolee' ákoh. <sup>65</sup> Pílate gádaabil̄ni, Silááda tsébii'í'án yinádaadéz'íni nohwaa sinil: ti'i, nzhōgo nt'izgo ádaahle'. <sup>66</sup> Áídí' okaigo, tsébii'í'ánhíí nzhōgo nt'izgo ádaizlaa, la'íí áígee silááda yinádaadéz'ijigo ádaizlaa.

**28** Jews daagodn̄siníí bijij hiskaḡo hayoikaayú ínashod daagodn̄siníí bijij, Mary Mágdalene, la' Maryhíí bilgo tsébii'í'án'yú daadéz'ijiyú ó'ááz. <sup>2</sup> Nt'éego adijid ni'godes'naa: Bik'ehgo'ihí'naán binal'a'á yaaká'dí' nkenyáago, tséé daadin'ááníí yó'oyil̄hizdád' yiká' dahnezdaa l̄ék'e. <sup>3</sup> Biniizhij' hada'didla'híí k'a'at'ée, bidiyágé zas k'ehgo dázho l̄igai: <sup>4</sup> Inádaadéz'íni tsídaadesyizyú daadithid daasilij, nṇee nanezna'híí k'ehgo ádaasdzaa. <sup>5</sup> Bik'ehgo'ihí'naán binal'a'á isdzáné gáyil̄ni, Doo nédaaldzid da: Jesus tsj'ilna'áhi bíheska' n'íí biká hadaanohaago bígonsj. <sup>6</sup> Án doo hak'i da: naadiidzaa ni', áníí n'íí k'ehgo, Yushdé', nohweBik'ehn bits'í siné' n'gee daadeh'íí. <sup>7</sup> Ti'i, dáháte bitsilke'yu Jesus dazts̄aḡdád' naadiidzaahíí baa nagoṇi'yú doh'aash; nohwádh Gálilee golzeeyú óyáá; ákú daahohtséh: da'aniigo ádishnii. <sup>8</sup> Tsébii'í'ándí' hwéheego dahts'isteel, nédaaldzid ndi bil daagozhó l̄ék'e; bitsilke'yu yil nagolni'yú ots'ilteel.

<sup>9</sup> Nt'éego bitsilke'yu yil nadaagolni'yú hi'ashgo, Jesus bideyaa, Gozhó, bilniigo. Ákú Jesus yiyahzhij' hayaa adzaago yikee daayotá'dá' daayok̄aḡh l̄ék'e. <sup>10</sup> Jesus gábil̄ni, Doo nel̄dzid da: shik'isyú, Gálileeyú dohkáh, bil̄doh̄ni, ákú daashihtséh ndi at'ée.

<sup>11</sup> Isdzáné ákú hi'ashdá' inádaadéz'ínihíí la' k̄ih goznilyú hikaigo, ok̄aḡh yebik'ehi itisyú nadaandeehi hago ágodzaahíí dawa yil nadaagosni'. <sup>12</sup> Ok̄aḡh yedaabik'ehi, Jews yánazini bilgo íla'adzaago baa nagoshchijid'

siláada bestso lą́ągo bitasnii,  
<sup>13</sup> Gádaayihniigo, Nnee gádaabiłdohnih,  
 Bitsilke'yu t'é'yú nádaabinest'iid,  
 da'ilwoshdá'. <sup>14</sup> Nant'án ya'ikonziyúgo,  
 nohwá bich'i' yádaahiilti'go doo hago  
 ádaanohwile' at'éé da. <sup>15</sup> Siláada bestso  
 nádaidnné'go, da'ádaabiłdi'niiyú  
 ádaasdzaa: dí jji ndi siláada ádaanii n'íi  
 Jews bitahyú t'ah benagowaa.

<sup>16</sup> Bitsilke'yu ła'ts'adahíi dzilyú okai,  
 Jesus bándagoz'ąą n'yú, Gálileeyú.  
<sup>17</sup> Akú Jesus daayiltsą́dád' daayoką́h:  
 ndi ła'ihíi bił nadaagoki. <sup>18</sup> Jesus

baa nyáągo gádaabiłnii, Yaaká'yú,  
 ni'gosdzán biká'gee alód', dawa  
 beshik'ehgo shaa godet'ąą.

<sup>19</sup> Áik'ehgo ti'i, dahdohkáh, i'aniyú  
 hadaazt'i'íi dawa bił ch'ídaagonoh'aah,  
 Bik'ehgo'ih'i'nañ nohwiTaa, hik'e biYe',  
 ła'íi Holy Spirit bizhi'íi biláhzh'i' baptize  
 ádaagoł'ijigo: <sup>20</sup> Ádaanohwiłdéniiidíi  
 dawa bikísk'eh ádaat'eego bił  
 ch'ídaagonoh'aah: áik'ehgo dahazh'i'  
 nohwił nshjji, nnągodzaayú ndi.  
 Doleetgo at'éé.

THE GOSPEL ACCORDING TO

MARK

**1** Bik'ehgo'ihí'naán biYe', Jesus Christ, baa na'goni'íí baa gozhóni díinko begodezt'i'; <sup>2</sup> Bik'ehgo'ihí'naán binkááyú nada'iziidi n'íí binaltsoos biyi'dí' díí baa k'e'eshchijí, Shíí, Bik'ehgo'ihí'naán, shinal'a'á nádijhyú ich'í'gole' doleeíí de'f'a'. <sup>3</sup> Da'igolííyú hadínshí dilwosh, NohweBik'ehú bádjhyú ich'í'daagohle', intín ilk'ídezdohgo bá ádaahle', niigo. <sup>4</sup> Áík'ehgo John da'igolííyú baptize ádaagole', nnee yich'í' yádaakti'go gádaayílnii, Nohwinchq'íí bits'á'zhí' ádaahne'go baptize ádaanohwi'dolne', áík'ehgo nohwinchq'íí bigha nohwaa nágodit'aah doleeí. <sup>5</sup> Judéa dahot'éhé ni' goz'aqádí' la'íí Jerúsalem golzeedí' baa nanázaá, áí dawa bi'ádaat'e' nchq'íí yaa nanádaagosni'dá' túnlííni Jórdan holzéhi biyi' John baptize ádaabizlaa. <sup>6</sup> John bidiyágé bighán ha'i'áhií bighaa alzaa, ikał hilchii biziz alzaa; nágonech'iidi hik'e dzilyú gosnihií biłgo bihidán lək'e; <sup>7</sup> Nnee yich'í' yádaakti'go ganíí, Shiké'dí' la' shitisgo at'éhi higháh, ts'iyaa ashnéhgo biket'óól k'e'ish'adzhi' ndi doo bik'eh sitíí da. <sup>8</sup> Shíhíí tú bee baptize ádaanohwishłaa: áídá' án Holy Spirit yee baptize ádaanohwi'íí doleeí. <sup>9</sup> Áí benagowaadá' Jesus ni' Gálileege Názareth holzeedí' ch'ínyáadá', túnlííni, Jórdan holzéhi, biyi' John baptize ábíílaa. <sup>10</sup> Tú biyi'dí' hanázaadá' dagoshch'í' yáá iłts'á' ádzaago, Holy Spirit hawú k'ehgo bich'í' nke'eníihgo yiłtsaą: <sup>11</sup> Nt'éégo yaaká'dí'go yati' gáníígo yidezts'aą, ShiYe' shił nzhóni nííí, naa shił gozhóó. <sup>12</sup> Dagoshch'í' Holy Spirit nabílaago da'igolííyú obinyood. <sup>13</sup> Satan nabíntaahgo ákú da'igolííyú dizdin behiskaa; tsétahgo daagolíni biłgo; áígee

Bik'ehgo'ihí'naán binal'a'á yaaká'dí' daagolííni baa hikaigo bich'odaazni' lək'e. <sup>14</sup> John ha'áneztíhíí bikédí'go Jesus Gálileeyú nýáá, Bik'ehgo'ihí'naán bilakt'áhgee begoz'aaníí baa na'goni'íí baa gozhóni yaa yakti'go, <sup>15</sup> Gáníí, Áígee baa gonyáá, Bik'ehgo'ihí'naán nant'aahíí biká' nagowaa; nohwinchq'íí bits'á'zhí' ádaahne', yati' baa gozhóni daahohdłaa le'. <sup>16</sup> Jesus túsikaaníí Gálilee holzéhi bahyú higaaldá', Simon bik'isn Andrew biłgo łóg behaidléhé nanest'óli téh nádaayi'aa'go yiłtsaą: áí łóg hadaayileehíí daanłi. <sup>17</sup> Jesus gádaabiłnii, Shiké'yú doh'aash, łóg hayihileehíí k'ehgo nnee shá nádaahohłahgo ánohwishle'. <sup>18</sup> Áík'ehgo dagoshch'í' łóg behaidléhé nanest'ólihií da'áígee ndaistsoozdá' Jesus yiká' dahn'aazh lək'e. <sup>19</sup> Áídí' dahnádiidzaago James, Zébedee biye', hik'e bik'isn John biłgo yiłtsaą, áí tsina'eelíí yiýi' naháztaą, nanest'ólihií nádałkadgo. <sup>20</sup> Dagoshch'í', Yushdé', biłnii: áík'ehgo bitaa, Zébedee, hik'e bánada'iziidíí biłgo da'akú tsina'eelíí yiýi' naháztaqádá' yiłts'á' dahn'aazh, Jesus biké'. <sup>21</sup> Áídí' Capérnaum golzeeyú okai; dagoshch'í' Jews daagodnłsinií bijíí ha'ánátséh goz'aą yune' ha'ayáago ich'ígó'aah lək'e. <sup>22</sup> Áígee ich'ígót'aahíí yaa bił díyadaagot'ee: yebik'ehíí k'ehgo yił ch'ígó'aahíí bigha, doo begoz'aaníí ye'ik'eda'ılchíhi ádaat'eehí k'ehgo da. <sup>23</sup> Jews ha'ánátséh goz'aą yune' nnee la' spirit nchq'i biyi' golínihi sidaa lək'e; án nádidilghaazhgo, <sup>24</sup> Gáníí, Doo nohwaa nanna da; hago ląą át'éégo nohwich'í' goń'aahgo ant'íí, Jesus, Názarethd' nannáhi? Ya' da'ılıí nohwiłchííyú nýaa née? Shíí nígonsj, hadín ant'ííhií, Bik'ehgo'ihí'naán bits'á'dí'go Dilziłhgo Nlíni. <sup>25</sup> Jesus ndzilgo hadziigo gáyílnii, Handziłh hela', an biyi'dí' hannáh. <sup>26</sup> Áík'ehgo spirit nchq'ihíí nnee nádinigisdá'



ádíid nádidilghaazhgo biyi'dí' halwod. <sup>27</sup>Nnee dawa bił díyadaagot'eego nahídaadilkid gádaaniigo, Díi nt'é láhi? Áníi zhá ilch'ígó'aahi laa. Yebik'ehgo spirits daanchó'íi yich'í' hadziigo ndi daabidits'ag. <sup>28</sup>Dagoshch'í' Gálilee golzeehíi dahot'éhé nnt'éégo baa ch'inii didezdaad lék'e. <sup>29</sup>Jesus, James hik'e John biłgo ha'anázéhdí' ch'inakaigo Simon hik'e Andrew bigowa yune' ha'akai. <sup>30</sup>Ákóne' Simon bi'aahíi báá nezgaigo siti; ák'ehgo dagoshch'í' Jesus yił nadaagosni'. <sup>31</sup>Baa nyáádá' bigan yiltsoodgo hadag áyíflaa; dagoshch'í' nezgai n'íi bits'á' gonyáá, ádí' nádiidzaago yá da'dezné'. <sup>32</sup>O'i'áázhí' godeyaago kah iltah at'éhi yaa nakaihií dawa, la'íi ch'iidn isnáh ádaabiłsiníi Jesus bich'í'yú bił nch'ehekai. <sup>33</sup>Ái kñh goznilgee daagolíníi dawa dadángee baa íla'adzaa. <sup>34</sup>Áígee kah iltah at'éhi yaa nakaihií lággo nádaayilzii, la'íi ch'iidn lággo haineheyood; ch'iidnhií bídaagotsihíi bigħa Jesus, Hadaahdziih hela', daabiłnii lék'e. <sup>35</sup>T'ahbiyú doo hwahá got'ijh dadá' Jesus nádiidzaago ch'inyáá, doo hadín naghaa dayú óyáá, ákú oskaad. <sup>36</sup>Simon hik'e yił nakaihií biłgo biké'yú okai. <sup>37</sup>Baa hikaigo gádaabiłnii, Nnee dawa hadaanintaah. <sup>38</sup>Ák'ehgo Jesus gáníi, Noo', lahyúgo kñh nagoznilyú náádokáh, ákú nnee bich'í' yánadaahoshti'; díi bigħa niyáhi. <sup>39</sup>Ádí' Gálilee dahot'éhé biyi'yú Jews ha'anátséh nagoznil yune' nnee yich'í' yałti'go naghaa, la'íi ch'iidn haineheyood lék'e. <sup>40</sup>Nnee kóod doo ínádñh dahi, leprosy holzéhi, yaa nagháhi Jesus yich'í' hilzhiizhgo náyokaah, gáníigo, Nashínlziihií bik'eh síntjigo nígonsi, hánt'ijyúgo náshínlziih. <sup>41</sup>Ák'ehgo nneehíi Jesus yaa ch'oba'go yich'í' dahdidilniidí' yee delniihgo, Hasht'íi; nándziih, yiłnii. <sup>42</sup>Ái yiłniiidá' dagoshch'í' kóod n'íi ínásdijidgo nneehíi

nádzii lék'e. <sup>43</sup>Jesus bich'í' hadziidá' obi'á'; <sup>44</sup>Gábiłniigo, Hadín dánko bił nagoln'í' hela': tí'i, okaah yebik'ehi bich'í' ch'í'nah ádníle'go, Moses ngon'áá lék'ehíi k'ehgo hanánidelzaahíi bigħa Bik'ehgo'ihí'nañ dant'éhéta baa nné', ák'ehgo nándziihíi nnee yídaagołsi doleel. <sup>45</sup>Áídá' da'ádaayú yaa nagoln'í'go deyaa, dahot'éhé ch'inii didezdaad, ái bigħa Jesus doo dayúweh kñh goznilyú ch'í'nah aanádaal da, da'igolijyú zhá naghaa: áídá' ilch'í'dí' nnee baa náíłsáá lék'e.

**2** Ádí' da'kwíi iskaago Jesus Capérnaum golzeeyú nádzá; áígee gowayú sidaa, daanii. <sup>2</sup>Dagoshch'í' nnee lággo baa náíłsáá, dázhó doo hagee nágost'aa da, dáádítñh bahyú ndi: áígee yati' nnt'éhi yaa yałti' lék'e. <sup>3</sup>Áígee nnee la' baa hikai, díi' hilt'eego nnee di'ili baa daiskaago, <sup>4</sup>Ch'ílaqdhií bigħa Jesus doo bit'ah ch'idowáhgo da, ák'ehgo kñh biká'híi yó'adaiznil, Jesus bik'ehgee: ái aal ch'í'i'ángo ádaizlaadí' di'ilihíi yiká' sitiiníi bee nkedaiztj. <sup>5</sup>Daabi'odla' Jesus yígółsijidá' di'ilihíi gáyilnii, Shiye', ninchó'híi bigħa dák'ad naa nágodet'aah. <sup>6</sup>Begoz'aaníi ye'ik'eda'ilchíhi la' naháztaa, dábiyi'yú na'ídaadilkidgo gádaanii, <sup>7</sup>Hant'é bigħa díi nnee Bik'ehgo'ihí'nañ ádil'ijigo aníi laa? Hadín lá konchó'híi bigħa kaa nágode'aah? Bik'ehgo'ihí'nañ zhá go'íi. <sup>8</sup>Na'ídaadilkidíi Jesus dagoshch'í' biyi'siziiníi bee yígółsijidgo gáyilnii, Nt'é bigħa na'ídaadołkid? <sup>9</sup>Hadíihíi doo nyeego di'ilihíi ách'iniih da, Ninchó'híi bigħa naa nágodet'aah; dagohíi, Nádnáh, biká' síntiiníi dahnádnne'go dahnáh? <sup>10</sup>Ni'gosdzán biká' nnee binchó'híi bigħa baa nágodet'aahíi shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, beshik'ehgo bídaagonłsi doleehíi bigħa, (nnee di'ili sitiiníi gáyilniid,) <sup>11</sup>Nádnáhgo biká' síntiiníi dahnádnne'go gowayú nádnáh,

nildishnii. <sup>12</sup> Dagoshch'i' nádiidzaago yiká' sitij n'íi dahnáyiné'go dawa bináál ch'ínyáá; áik'ehgo nnee dawa bil díyadaagot'eego Bik'ehgo'ihí'nañ ya'ihédaanzigo gádaanii, Doohwahá áik'ehgo daahiiltséhi da. <sup>13</sup> Áidí' Jesus túsikaaní bahyú ch'ínánádzaadá' nnee baa nanáñtsáá, áígee yil ch'ídaagoz'aa. <sup>14</sup> Jesus higaalgo Alphéus biye', Levi holzéhi, tax nanáhi'nihgee sidaago yiltsáadá' gáyilnii, Shiké' dahnnáh. Áik'ehgo nádiidzaago biké' dahiyaa. <sup>15</sup> Áidí' Levi bigowá yune' Jesus iyáago nezdaago, tax bich'i' nadaahi'niilíi la'íi nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi lággo Jesus hik'e bitsilke'yu bilgo itah da'iyáago dahdinezbij; nnee gádaat'eehíi lággo Jesus biké' anáseeł lék'e. <sup>16</sup> Begoz'aaní ye'ik'eda'ilchíhi hik'e **Pharisees** daanlíni bilgo tax bich'i' nadaahi'niilíi la'íi nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi Jesus yil da'iyáago daayiltsáadá' bitsilke'yu gádaayilnii, Nt'é bighá tax bich'i' nadaahi'niilíi la'íi nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi Jesus yil da'iyáa? <sup>17</sup> Jesus ái yidezts'áadá' gádaabilnii, Doo hago'ádaat'ee dahíi izee nant'án doo yaa nakáh bik'eh da, daannihíi zhá: shíi nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi, Nohwinchó'íi bits'á'zhí' ádaahne', bildishniiyú nýyáá, áidá' nnee dáabik'ehyú ádaat'eehíi doo ágáldishniiyú nýyáá da. <sup>18</sup> John bitsilke'yu hik'e Pharisees daanlíni bitsilke'yu dáshiná' da'okáah ni': áik'ehgo Jesus yaa hikaigo gáníi, Nt'é bighá John bitsilke'yu hik'e Pharisees bitsilke'yu dáshiná' da'okáah, áidá' ni nitsilke'yu doo dáshiná' da'okáah da? <sup>19</sup> Jesus gádaabilnii, Ya' ni'i'néhgee nnee íla'ádaat'eehíi nnee niinéhíi yil nakaiyúgo dáshiná' da'okáah née? Dah, nnee niinéhíi yil nakaiyúgo doo dáshiná' da'okáah at'éé da. <sup>20</sup> Dahagee nnee niinéhíi bits'á' nádilteeh ndi at'éé, áígee dáshiná' da'okáah doleeł.

<sup>21</sup> Ko'íi déncq'éhíi doo nak'á' ánidéhíi bee ch'idi'aah da; ágách'idzaayúgo ánidéhíi ihanighángo dayúwehégo onanádlaad. <sup>22</sup> La'íi wine áni alzaahíi ikagé wine benaktiníi déncq'éhíi doo biyi' tádaach'inił da; ágách'idzaayúgo wine áni alzaa'ihíi ikagé yidildohgo na'nil, áik'ehgo winehíi aqá ha'ijool, la'íi ikagéhíi kots'á' yilchqoh: áidá' wine áni alzaa'ihíi wine benaktiníi ánidéhíi zhá biyi' tádaach'inił. <sup>23</sup> Lah Jews daagodnlsinii bijii Jesus t'oh naghái hentíiníi yiyi'yú higaal; bitsilke'yu yil hikaahgo t'oh naghái binest'á' nadaayinił nkegonyaa. <sup>24</sup> **Pharisees** daanlíni Jesus gádaayilnii, Dín'íi, nt'é bighá godilziníi bijii doo baa nach'ighaa dahíi nitsilke'yu yaa nakai? <sup>25</sup> Jesus gádaabilnii, Ya' David hik'e yil nakaihíi bilgo idán ádihgo shiná' daasilijgo, hago ádaasdzaa lán shihíi doo hwahá baa da'ohshiih da née? <sup>26</sup> Abíathar okáah yebik'ehi da'tiséyú sitijidá' Bik'ehgo'ihí'nañ daach'okáah goz'aa yune' ha'ayáago, bán Bik'ehgo'ihí'nañ ye'okáahgo baa hi'né'go nii'né' n'íi náidnné'go yiyaa, la'íi yil nakaihíi áldó' la' yá'ínné' lék'e; ái bánhíi okáah yedaabik'ehi zhá daayiyáago goz'ánihi. <sup>27</sup> Jesus gádaabilnii, Godilziníi bijii nnee bá alzaa, doo nnee godilziníi bijii bá alzaa da: <sup>28</sup> Ái bighá shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, godilziníi bijii ndi beshik'eh.

**3** Jesus Jews ha'ánáséh goz'aa yune' ha'anánádzaago nnee bigan dała'ázhiinéé binawod ásdjidi ákóne' itah sidaa. <sup>2</sup> Áik'ehgo Jesus daabich'in'íi, godilziníi bijii ái nneehíi náyilziih shi daabich'o'níigo; ágádaayúgo dant'éhéta bee yaa dahdaago'aahíi bighá. <sup>3</sup> Jesus nnee bigan binawod ásdjidi, Kodé' hizii, yilnii. <sup>4</sup> Áidí' nnee daabinef'íníi gádaayilnii, Ya' godilziníi bijii nt'éégo ách'it'ijgo goz'aa née,

dagohíí nchọ'i bee ách'ít'íjgo née? Ya' nnee hasdách'ílteehgo née, dagohíí ch'izilheego née? Áídá' doo nt'é daanii da. <sup>5</sup>Bijíí daant'izíí bigha Jesus doo bił gozhóq dago déhashkeego nnee yitah déz'íídá' nnee bigan binawod ásdjidi, Yushdé' dahdinlnh, yihni. Áík'ehgo bich'í' dahdidilniigo bigan nádzii, lahzhinééhíí ga'at'éé násdlij. <sup>6</sup>Áídí' Phárisees daanlíni ch'ékaigo dagoshch'í' Hérod yil daagot'ini biłgo hagot'éégo Jesus daayizilheehíí yee ndaagoshchij. <sup>7</sup>Jesus bitsilke'yu biłgo túsikaayú dahiskai: nnee ląągo Gálileed' ía'íí Judéadí' biké' onatsáá, <sup>8</sup>Jerúsalemđ' ałdó', ía'íí Iduméadí', Jórdan túnlííníí hanaadı', ía'íí Tyre hik'e Sidon binaadyúdí', ízisgo ánát'íjłíí ya'ikodaanzijgo baa nánłsáá. <sup>9</sup>Akú nnee ląąhíí bigha Jesus bitsilke'yu gádaayihni, Nnee doo daashiljizh da doleełgo t'ahkodá' tsina'eeł alts'íséhi kozhi' shá nnoł'eeł. <sup>10</sup>Nnee ląągo náilzii; áík'ehgo kah yaa nakaihíí dawa bee denshchíd daanzigo bik'izhi' daahshijizh lęk'e. <sup>11</sup>Spirits daanchọ'íí dahagee daabo'ijgee biyahzhi' hayaa ádaadzaago nádaadidilghaazh, Ni, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nlíni ánt'ij, daaniigo. <sup>12</sup>Ch'ídaashinoh'aah hela', daayihni. <sup>13</sup>Áídí' Jesus wá'zhi' hayaadá' yil nakai doleełí, Yushdé', daayihniid: áík'ehgo baa hikai lęk'e. <sup>14</sup>Bitsilke'yu doleełíí nakits'áadah hayinil, yati' baa gozhóni yaa yádaaht'iyú daidoł'aalgo, <sup>15</sup>Íltah at'éégo daanliihíí nádaayilziihgo, ch'iidn ałdó' hadainihyóódgo binawod baa daadest'ąą: <sup>16</sup>Simon holzéhi Peter ałdó' yizhi' yá áyílaahi; <sup>17</sup>Zébedee biye', James holzéhi hik'e bik'isn John biłgo; áí Boanérgees yizhi' yá ádaayizlaa, i'niihíí k'a'at'éégo golzeego ágolzee: <sup>18</sup>Andrew, Philip, Barthólemew, Matthew, Thomas, Alphéus biye' James holzéhi, Tháddeus, Símon,

Cánaanite nlíni, <sup>19</sup>Ía'íí Judas Iscáriot, ch'íbido'aahí: áí hayinildá' kih yune' ha'akai lęk'e. <sup>20</sup>Áígee nnee dážhó ląągo íla'ánánádzaa, áík'ehgo Jesus hik'e bitsilke'yu doo hagot'éégo ndi da'iyąą da. <sup>21</sup>Bik'íí ya'ikodaanzíídá' biká okai; Biini' éđih ląą, daaniigo.

<sup>22</sup>Begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchłhi Jerúsalemđ' hikaihíí gádaanii, Ch'iidn binant'a', Beelzebub holzéhi, biyi' sizij ląągo, án binawodíí bee nnee biyi'dí' ch'iidn hainihyood, daabiłni lęk'e. <sup>23</sup>Áídí' Jesus begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchłhi, Yushdé', daayihniigo, na'goni'íí bee bił ch'ígó'aahgo gáníí, Hagot'éégo Satan biyi'dí' dabíí hádi'nidzood doleeł? <sup>24</sup>Nnee dalaaháyú binant'a' golínií dabíí íłch'í' nanádaagonłkaadyúgo doo anahyú bengonowáh át'éé da. <sup>25</sup>Dałá' naháztaaníí dabíí íłk'ídahnájahyúgo doo anahyú bengonowáh át'éé da. <sup>26</sup>Áík'ehgo Satan dabíí íłch'í' naná'ídziidgo ádaagodet'ąayúgo doo anahyú bengonowáh át'éé da, daazhógo bengonáh. <sup>27</sup>Doo hadín nnee nalwodi bigowa yune' ha'aghahgo dawahá bíyééhíí yino'íłh at'éé da, ntsé nnee nalwodíí hłihłt'qoyúgo zhá; áídá' dawahá bíyééhíí yits'ą' yin'íłh. <sup>28</sup>Da'aniigo gádaanohwıldishni, Nnee binchọ'íí dawa baa nágodit'aah doleeł, Bik'ehgo'ihí'nań nchọ'go baa yách'íłti'íí ndi ałdó': <sup>29</sup>Áídá' Holy Spirit dénchọ'go baa yách'íłti'yúgohíí doo kaa nágodinot'aah at'éé da, áídá' dahazhi' bił ch'ígodeehíí bee bá goz'ąą: <sup>30</sup>Begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchłhi, Ch'iidn biyi' golíí ląą, daabiłniihíí bigha Jesus díí k'ehgo yałti' lęk'e.

<sup>31</sup>Jesus bik'isyú bimaa biłgo akú hikai, dadányú nadaazi'dá' bich'í' oda'is'a', Yushdé', daabiłniigo. <sup>32</sup>Nnee ląągo binaayú naháztaaníí gádaabiłni, Nimaa ía'íí nik'isyú dadányú nazij, níka daantaahgo. <sup>33</sup>Hadín shimaa,

hadín shik'isyú? biñii. <sup>34</sup> Jesus nnee binaayú naháztaaní yitah déz'iidá' gáníí, Kúnko shimaa la'íí shik'isyú. <sup>35</sup> Dahadín Bik'ehgo'ihinañ dáhát'íyú anát'íííí, shik'isn dagohíí shilah la'íí shimaa at'éé.

**4** Jesus túsikaaní bahgee ilch'ígó'aah nkenágodidzaa: áígee nnee lą́ągo baa náńsáą, áík'ehgo tsina'eelíí yihiyaago dahnezdaa; áídá' nneehíí tábaayú ńla'adzaa lę́k'e. <sup>2</sup> Áígee na'goni'íí yee lą́ągo yił ch'ígó'aah gáníigo, <sup>3</sup> Ídaayesółts'aą; k'edileehíí yił ke'go k'edileeyú óyáá, <sup>4</sup> K'edileegge k'edilzíí la' intín bahyú nanehezdee, áík'ehgo dló' ńla'adzaago aął nádaihzlaa. <sup>5</sup> La' k'edilzíí tsétahyú nanehezdee, áku leezh doo dą́zhó lą́áyú da; leezh da'ayáhahíí bighą dagoshch'í' hadaazhjeed: <sup>6</sup> Áídá' ya'ái hanadáhgee dilid; bikeghad doo yúyahyú nel'aą dahíí bighą nádaahesą. <sup>7</sup> La'ihíí hosh bitahyú nanehezdee, áík'ehgo hoshihíí ighánłsąago nadaistseedgo binest'a' da'ádih. <sup>8</sup> La' k'edilzíí leezh nńt'ééyú nanehezdee, áí zhą hadaazhjeedí' nchaa daasilįigo nest'án áyíłaa, la' tádin, la'íí gostądin, la'íí dała'á gonenadín bitisyú análzaa. <sup>9</sup> Hadín bijeyi' golíńíí íyést'sąą le', nii, Jesus. <sup>10</sup> Jesus dasahndi nnee la' t'ah binaayú nadaazi'íí bitsilke'yu biłgo nabídaadilkidgo gádaabiłnii, ńlch'ígót'aahgo na'goni'íí bee nohwił nadaagosínłnii'íí nt'é nniigo anńii? <sup>11</sup> Áík'ehgo gáyilńii, Bik'ehgo'ihinañ bilałł'áhgee begoz'aaní doo bígózi da n'íí nohwíí bídaagonońsįhgo nohwaa daagodeł'sąą: áídá' doo néé zhinéé daanłi dahíí ilch'ígót'aahgo na'goni'íí zhą bee bił na'goni': <sup>12</sup> Áík'ehgo dédainel'ii ndi doo daayo'ii da doleeł; dédaidits'ag ndi doo bił ídaagozi da doleeł; doo ágát'éé dayúgo binchó'íí yits'a' t'aązhí' nakáhgo binchó'híí bighą baa nágodit'aah doleeł ni'. <sup>13</sup> Ya' ilch'ígót'aahgo nohwił nagosisni' n'íí

doo nohwił ídaagozi da néé? Áídá' hagog'éégo ilch'ígót'aahgo nada'goni'íí dawa nohwił ídaagozi doleeł? nii, Jesus.

<sup>14</sup> K'edileehíí Bik'ehgo'ihinañ biyati' k'eidilee. <sup>15</sup> K'edilzíí intín bahyú nanehezdee n'íí áí nnee yati' biyi' k'edolzaahíí ádaat'ee, áídá' yati' dédaidits'agdá' Satan baa nyaago daabijíí yune' yati' k'edolzaa n'íí bits'a' hayiné'. <sup>16</sup> Da'ágánánát'éégo tsétahyú nanehezdee n'íí yati' daidits'ago dagoshch'í' bił daagozhógo nádaidnne'hi; <sup>17</sup> Áídá' daabiyi'yú bikeghad doo yúyahyú nel'aą dago dá'anahzhí' begodigháh; áídá' yati'híí bighą nagont'ogíí bee, dagohíí nnee daabich'ólaahíí bighą biniigonłt'ééhíí begowáhgee dagoshch'í' t'aązhí' nanánihidéh. <sup>18</sup> Hosh bitahyú nanehezdee n'íí yati' daidits'ag, <sup>19</sup> Áídá' ni'gosdzán biká'zhí' nabi'dint'ogíí, hágołdzilgo híí k'izé'idilteehíí, la'íí dawahá biká' hagog'iiníí bijíí biyi' bitis silįigo, hosh ighánłsąago yati' k'edolzaa n'íí naistseed, áík'ehgo doo binest'a' goleeł da. <sup>20</sup> Leezh nńt'ééyú nanehezdee n'íí yati' daidits'ago nádaagodin'aą, áík'ehgo nest'án anádail'iih, la' tádin, la'íí gostądin, la'íí dała'á gonenadín bitisyú anádail'iih.

<sup>21</sup> Jesus gánádaayil'ńii, Ik'ah kó'íí ch'otłłgo táts'aa bił hayaa nch'í'áah néé? Kástíne yit'áahyú nch'í'áah néé? Ik'ah kó'íí biká' dahnásiłt'áhé biká' dahch'i'aahgohi at'éé. <sup>22</sup> Dawahá nanł'í' n'íí ch'í'nah ádolńiił; dawahá doo hit'ii da n'íí bígóziłhgo ádolńiił. <sup>23</sup> Hadín bijeyi' golíńíí íyést'sąą <sup>24</sup> Da'dohts'agíí nńt'éégo ídaayesółts'aą. Dáhołąago kaa daasohné' lánshí n'íí k'ehgo da'ágáhołąago nohwaa nádo'né'; la'íí nohwíí daadohts'agíí dayúweh bitisyú ínagodáhgo nohwaa nádo'né', biłnii. <sup>25</sup> Dahadín íyést'sąago ígoł'aahíí, bigoyą'íí itisgo baa nádo'né'; áídá'

dahadín doo íyést's'aa dahíí ayá'hágo íyést's'aa n'íí ndi bits'á' da'ílíí nádodleeł.

<sup>26</sup> Jesus gáníí, Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníí díí k'ehgo at'éé: la' nnee k'edilz'íí yil' ke'go k'edilee; <sup>27</sup> Ánágoldohgo t'é'gee íhshodá' t'ahbigo nádidáhdá' k'ednláá n'íí hadaazhjeedí' ndaandésaa, hagot'éégo shíhíí doo yígółs'í da ndi. <sup>28</sup> Ní' dabíí inest'á' yíndíłsé, bit'aa ntsé hadaajah, áígeehíí bilatáhé daagoleeh, áíd' binest'á' ntt'éégo nt'í. <sup>29</sup> Ntt'éégo nest'aa'geee dagoshch'í' t'oh bená'it'íshé bee higeesh nkegonigháh, da'nest'aa'geee ngonyááhíí bigha.

<sup>30</sup> Jesus gánadí'nii, Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníí hant'é bíł íshshah ndleego baa nadaagohiilni'? Nt'éshá' íłch'ígót'aahgo na'goni'íí baa nadaagohiilni'? <sup>31</sup> Ch'il mustard holzéhi biyigéhií k'ehgo at'éé; áík'edilzeegee k'edilz'íí dawa bitahgee bízhá ałts'íséhihi at'éé: <sup>32</sup> Áídá' k'edolzaadá' hadag nołséeł, áíd' ch'il dawa bitisgo at'éhi hileeh, bits'adaaz'aahíí nchaa hileeh, áík'ehgo dló' yúdahyú nada'iniihíí bit'oh ádaagole', bichagosh'ohyú. <sup>33</sup> Íłch'ígót'aahgo nada'goni'íí ágádaat'eehíí łáágo Jesus Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bee bíł nagosni' lék'e, bíł ídaagozihíí bik'ehgo.

<sup>34</sup> Dá'íłch'ígót'aahgo nada'goni'íí zhá bee bich'í' yati' lék'e: áídá' dasahndi bitsilke'yu yil' nadaaháztaayúgo, dawahá bíł ch'í'nah áyíłaa. <sup>35</sup> Da'ái bijjii o'í'áayú Jesus bitsilke'yu gádaayilni, Noo', hanaazh'í' nohwił nada'do'eeł.

<sup>36</sup> Nnee baa náńsáá n'íí nádihołséh daayilniiidá', Jesus t'ah tsina'eelíí yiyi' dahsdaago bitsilke'yu bíł oda'iz'éél. Tsina'eel' ádaałts'íséhi ałdó' ba'ashhah dahi'eel' lék'e. <sup>37</sup> Nt'éégo yat'éégo deyolgo tsina'eelíí tú nádidáhíí beh nádiłk'oolgo bee ha'dezbih. <sup>38</sup> Áídá' tsina'eeli biyi' iké'dí' tsi'aał biká' Jesus íhshoh: bitsilke'yu ch'ínádaabisidgo

gádaabilnii, Íłch'ígó'aahíí, goyéégo nohwich'í' godegháhíí doo nił hago'at'éé da née? <sup>39</sup> Áík'ehgo ch'ínádzidgo nyolhíí yich'í' hadzii, áíd' túsikaaníí gáyilnii, Dákohégo, nkegohin'áá le'. Áík'ehgo oyólgo nkenágohelto' lék'e. <sup>40</sup> Áíd'í' Jesus gádaabilnii, Hant'é lá bigha ndaaldzid? Hant'é bigha doo Bik'ehgo'ihí'nań bada'ohíí da? <sup>41</sup> Áík'ehgo bitsilke'yu dázhó tsídaadesyizgo gádaahíłdi'nii, Nnee łáá daat'éhi díí, nyolhíí łá'íí tú ndi da'áyilniiyú ádaat'íí.

**5** Hanaayú Gadarénes daagolíyú bíł nada'diz'eel. <sup>2</sup> Jesus tsina'eelíí yiyi'dí' háyáágo nnee łena'nihíí goz'aađí' nnee spirit ncho'íí biyi' golíni baa nyáá, <sup>3</sup> Áń nnee łena'nihíí goz'ayú golínihi; doo hadín k'ínábółt'óh adzaa da, bésh hishbizhíí bee ndi: <sup>4</sup> Golaan bésh hishbizhíí łá'íí kokee bee k'ínádaach'íłt'óhíí bee hbi'dest'oo ndi bésh hishbizhíí ilk'ínáyidzijs, łá'íí bikee k'ínádaach'íłt'óhíí nyihidzijs lék'e: doo hadín nzhoo'go ábóle' ágódzaa da. <sup>5</sup> T'é'gee łá'íí jii'gee dziyú nnee łena'nihíí bitahyú dádiłwoshgo zhá naghaa, tsée yee n'ídiłgeeshgo. <sup>6</sup> Áídá' dáńzaad'í' Jesus yiłtsaađá' yich'í' nádiłwodgo yiyahzh'í' hayaa adzaago, <sup>7</sup> Yat'éégo gáníí, Hago laa áshíle'go ánt'íí, Jesus, da'tiséyú át'éhi biYe' níłni? Shiniigodnléh hela', Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee nánoshkaah. <sup>8</sup> Jesus spirit ncho'íí ilk'idá' gáyilniiid, An biyi'dí' hannáh, spirit ncho'íí níłni. <sup>9</sup> Jesus nabídiłkidgo, Hant'é honłzéé? biłnii. Shíí Łáni honszee: hiidłaa'íí bigha, nii. <sup>10</sup> Díí goz'aađí' ch'ídaanohwinyóod hela', niigo náyokaah. <sup>11</sup> Áígee dził binahzh'í'yú góchi da'ayaago nanáłs'e' lék'e. <sup>12</sup> Áík'ehgo ch'iidn dawa nádaayokaah, Góchi biyi' onohwinyóod, áí beh náhiilzéh, daaniigo. <sup>13</sup> Áík'ehgo Jesus baa goden'áá. Spirits daancho'íí nneehíí yiyi'dí' hanáłsááđá' góchi yiyi'

onalsáá; áídí' góchi n'íí (nakidn doo náhóltagyú shj,) hayaa nádnkijgo túsikáni yeh nalsáágo tú yíł daadesdzii. <sup>14</sup> Góchi yinádaadéz'íí n'íí nádnkijgo kịh goznilyú ła'íí binaayú gotahyú yaa nadaagosni'. Nnee yíł nadaagosni'íí áí ágodzaahíí daineł'ííyú oheskai lęk'e. <sup>15</sup> Jesus yaa hikaidá' nnee ch'iidn isná ábilsj n'íí, spirits daanchó'i łańi biyi' gollí n'íí, bidiyagé gólíigo, biini' ndi gollígo sidaago daayiltsaa lęk'e; áík'ehgo ndaaldzid. <sup>16</sup> Nnee bináát ágodzaahíí hagot'éégo nnee ch'iidn isná ábilsj n'íí biyi'dí' Jesus ch'iidn hainiyoodíí, ła'íí góchi hago ádaaszaahíí yaa nadaagosni'. <sup>17</sup> Áík'ehgo, Nohwini'dí' ch'innáh, yihniigo náyokaąh nkegonyaa. <sup>18</sup> Jesus tsina'eelí yeh nádzaago nnee ch'iidn isná ábilsj n'íí nábokaąhgo, Nił nádósh't'aash, nii lęk'e. <sup>19</sup> Áídá' Jesus, Dah, biłnii, gowayú nádndáhgo nit'eké Bik'ehgo'ihí'nań dážhó ná áyíílaahíí baa bił nadaagolní', ła'íí hagot'éégo naa ch'oba'íí. <sup>20</sup> Áídí' dahiyaago Decápolis binaayú Jesus bá áyíílaahíí yaa nagolní' nkegonyaa; áík'ehgo nnee dawa bił díyadaagot'ee lęk'e. <sup>21</sup> Jesus hanaayú bił naná'dez'eeldá' ákú nnee łaągo baa náńsáá; áń tábaayú sizij lęk'e. <sup>22</sup> Áígee Jews ha'ánátséhíí yebik'ehi ła' Jáirus holzéhi nyáá; áń Jesus yiltsaadá' yiyahzhí' hayaa adzaago, <sup>23</sup> Náyoąąhgo gáníí, Shitsi' at'síséhi k'azhá datsaah: noo', nłt'éé nádleeh doleełgo bik'enlnfh; áík'ehgo hińaa doo. <sup>24</sup> Áík'ehgo Jesua yíł onát'aazh; higaalgo nnee łaągo biké' nalseelgo daabiłjizh lęk'e. <sup>25</sup> Áígee isdzán dił bighánłíigo nakits'adah bił łegodzaa, <sup>26</sup> Izee nant'án łań ch'éh ádaabił'ijid, ła'íí bizhaali dawa nayihinił ndi doo nzhqo nádleeh da, áídá' da'tiségo adzaa. <sup>27</sup> Jesus ya'ikonziigo bine'dí' ch'ilaagee ninyaago bi'íí yedelniih lęk'e. <sup>28</sup> Ídił yalti'go gáníí, Bi'íí zhá ndi

bedenshniihyúgo, nłt'éé náshdleeh. <sup>29</sup> Dagoshch'í' dił bighánłíí n'íí ésdijid; áík'ehgo kah yaa naghaa n'íí nábi'dilziigo yígolsjid lęk'e. <sup>30</sup> Jesus, binawodíí bits'á' hagoshí adzaago yígolsjidgo, dagoshch'í' nnee biké' náńsááhíí yich'í' łedidzaago gáníí, Hadín shi'íí yedelniih? <sup>31</sup> Bitsilke'yú gádaabiłnii, Nnee nińayú daalıjizhgo hí'í; nt'é bighą, Hadín shedelniih, nńi áídá'? <sup>32</sup> Hadín át'íńí yígolsjihgo, nnee yitah dez'íí. <sup>33</sup> Isdzánhíí ábi'dilzaahíí yígolsjidgo néldzidgo diłidgo Jesus yiyahzhí' hayaa adzaago, adzaahíí da'aniigo yaa yíł nagosni' <sup>34</sup> Jesus gáyihni, Shilah, ni'odłá'íí nłt'éégo ánániidłaa; ilch'í'gont'éégo nadáál, kah baa nannaa n'íí nándzii. <sup>35</sup> Jesus áígee t'ah yalti'dá' Jews ha'ánátséhíí yebik'ehi bigowadı nnee hikaigo gádaabiłnii, Nitsi' dastsaa; nt'é bighą ilch'ígó'aahíí dayúweh nańt'og áída'? <sup>36</sup> Ádaaniihíí Jesus yidezts'ąago ha'ánázéh yebik'ehi gáyihni, Doo néńldzid da, Bik'ehgo'ihí'nań hondłáą. <sup>37</sup> Áídí' Peter, James hik'e bik'isn Johnhíí zhá yíł dikáhgo ngon'áą. <sup>38</sup> Ha'ánázéh yebik'ehi bigowayú nyáágo godnch'aadgo ła'íí nnee díyat'éégo daachago yiltsaa. <sup>39</sup> Gową yune' ha'ayáago gádaabiłnii, Nt'é bighą daagodinołch'aadgo daahchag? Na'ilíhn doo daztsaa da, daazhógo ilhoshgo at'éé. <sup>40</sup> Áí bighą nnee dážhó baa daadłoh lęk'e. Nnee ła'adzaahíí, Ch'ínohkáh, daayihniidá', na'ilíhnhíí báą, bitaa hik'e yíł nakai n'íí biłgo na'ilíhn sitij yune' ha'akai. <sup>41</sup> Áígee bigan yiltsodgo gáyihni, Talítha cúmi; áí, Na'ilíhn, nádndáh, (niłdishni,) golzeego ágolzee. <sup>42</sup> Dagoshch'í' nádiidzaago dahiya; áń nakits'adah bił łegodzáhi. Áígee dážhó koł díyadaagodzaa lęk'e. <sup>43</sup> Ágodzaahíí hadín baa bił nadaagolní' hela', daayihni, Jesus; ła'íí gánádaabiłdo'niid, Bá da'dohné'.

**6** Jesus áídí' dahiyaa, dabíí gólíyyú nádzáá; bitsilke'yu biké' hikaahgo. <sup>2</sup>Jews daagodn̄sinií bijjii, ha'ánátséh goz'aa yune' Jesus ilch'ígó'aah nkegonyaa: nnee láágo daidits'ago bił díyadaagot'eego gádaanii, Hadí' láá yígotsjidihi? Bigoya'íí hadí' baa hi'né'i, godiyihgo ánágot'ííhí ndi ánávol'íjigo? <sup>3</sup>Dín la'k'ih ágole'hi nlij, Mary bizhaazhé ya', James, Joses, Juda hik'e Simon daabik'isn ya'? Bilahkiihíí ałdó' la' akú bił nahétaa? Ái bigha bik'edaach'ishch'ii lék'e. <sup>4</sup>Jesus gádaabiłnii, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi dahot'éhé nnee daabidn̄sij, ádá' dágolíígee, bik'íhíí ła'íí dała' naháztaaníí bitahyú zhá doo hadín bidn̄sij da. <sup>5</sup>Ái bigha ákú doo ízigo ánat'íjil da ndihíí daannihíí da'kwífyé zhá yik'e daadiln̄ihgo nádaizii. <sup>6</sup>Doo daabodlaa dahíí bigha bił díyagot'ee lék'e. Áígee ilch'ígó'aahgo gotahyú naghaa.

<sup>7</sup>Jesus bitsilke'yu nakits'adahíí, Yushdé', daayiłn̄niidá', dánaki nláago zhá odaayihí'aago spirits ncho'íí daabidits'ago yá ndaagoz'aa; <sup>8</sup>Gádaayihniigo, Desohkaiyú doo hant'é daahné'go da, gish zhá; izis bena'iltiníí dahgo, bán ałdó' dah, nohwibestso bisis biyi' zhaali da'áđihgo: <sup>9</sup>Kee biká'na'ast'ónihíí biyi' deso'leez, ni'íicho doo naki da le'. <sup>10</sup>Gánádaayíłdo'niid, Dahagee gowayú ha'ahkáhgo, da'áígee dinohb̄h le'gá, ła'hyú desohkaizh'. <sup>11</sup>Dahagee nnee daagolíníí doo hádaanohwit'ij dayúgo, nohwiyati' doo yídaayést'saa dayúgo, áídí' dahdohkáhgo nohwikee baą łeezhíí baa daalhaal, ái bee doo hádaanohwit'ij dahíí bígózi doo. Da'aniigo gánohwíłdishnii, Bik'ehgo'ihí'nań nnee yándaago'aahíí bijjii Sódóm hik'e Gomórrah golzeegee daagolíí n'íí biniidaagodilne'íí bitisgo hagee nohkai n'íígee daagolíníí

biniidaagodoln̄iił.

<sup>12</sup>Áík'ehgo nakits'adahíí dahdikaigo nnee yich'ij yádaalti', Nohwincho'íí bits'á'zhi' ádaahne', daaniigo. <sup>13</sup>Ch'iidn láágo nnee biyi'dí' hadainiheyood, ła'íí daannihíí láágo ik'ah yił yedaadiln̄ihgo nádaizii. <sup>14</sup>Nant'án Hérod holzéhi Jesus ya'ikonzi; (dahot'éhé bizhi' bígozjidgo;) áík'ehgo gáníí, John Baptize ágole' n'íí daztsaqdí' naadiidzaa laa, ái bigha ígozisgo ánat'íjil. <sup>15</sup>Áída' ła'íí, *Elías* at'íjil, daanii. La', Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi at'íjil, dagohíí doo ánidá' Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí ga'at'éhi, daanii. <sup>16</sup>Hérod Jesus ánat'íjilíí ya'ikonziidá' gáníí, John, bitsits'in nadik'ii n'íí át'íjil: daztsaqdí' naadiidzaa laa. <sup>17</sup>Dabíntsedá' Hérod oda'is'a'go John daayiltsoodgo ha'ádaayist'e', Heródias holzéhihíí bigha, án Hérod yił nnaa lék'e, bik'isn Philip t'ah yił nannee ndi. <sup>18</sup>John Hérod gáyiln̄niid, Nik'isn bi'aa doo bił na'aashgo ná goz'aa da. <sup>19</sup>Ái bigha Heródias John yik'ennihgo bidizidee hat'íjil ndi doo hagot'éego da lék'e: <sup>20</sup>Hérod John yidn̄sij, nnee dábikeyhyú át'ééhíí, dilzihgo bá habi'delzaahíí nlijigo yígótsigo binádéz'ij lék'e; Hérod yidits'ago yaa bił gozhóó, bił nagodint'ee ndi. <sup>21</sup>Áída' Heródias bá ilch'ij'golzaa, Hérod bił łénagodáhgo nnágodzaagee bá da'odaągo nadaant'aahíí, siláada bá nant'án daanliiníí, ła'íí Gálileege nnee itisgo ádaat'eehíí dawa da'iyaa. <sup>22</sup>Heródias bizhaazhé na'ilíhnií ha'ayaadá' ilzhishgo Hérod ła'íí yił da'iyaaahíí yił daagoyilshóó, áík'ehgo Hérod na'ilíhnií gáyiln̄ii, Dant'éhéta hánt'iiníí shíhónkeed, áík'ehgo naa nshné'. <sup>23</sup>Bit'a dahdidiln̄ihgo gánayíłdi'nii, Dant'éhéta shíhónkeedíí, dawahá bánansht'aahíí ihni'go ndi naa densh'aa. <sup>24</sup>Áídí' na'ilíhnií onádaayú bimaa gáyiln̄ii, Nt'é bíhóshkeed?

Áík'ehgo bima gábilñii, John Baptize ágole'íi bitsits'in bihónkeed. <sup>25</sup> Áík'ehgo na'ilíhñíi dagoshch'i' ha'ánádaadá' hwéhego Hérod yich'i' nnilwodgo gáníi, John Baptize ágole'íi bitsits'in bena'ikaahíi biká' dahs'aqago dagoshch'i' shaa nákaah. <sup>26</sup> Nant'ánhíi dázhógo doo bił gozhóq da; áída' bit'a dahdidilñiih n'íi bigħa, la'íi nnee yił da'iyáqahíi bigħa doo hagog'éégo, Dah, yiññii da. <sup>27</sup> Áík'ehgo dagoshch'i' nant'ánhíi siláada John bitsits'in náyíi'aahgo oyil'a': áík'ehgo ha'áná'ilka' yune' bitsits'in nadain'áqáda', <sup>28</sup> Bena'ikaahíi bee bitsits'ini ha'ádaiskaqago, na'ilíhñíi yaa yinkáq; áídí' na'ilíhñíi bima yaa nainkáq. <sup>29</sup> John bitsilke'yu ya'ikodaanzijidá' bits'ihíi nádainłtjigo tsébi'i'án yune' odaizłtj lęk'e. <sup>30</sup> Odais'a' n'íi Jesus yaa nákaigo hago ánadaát'jidíi, la'íi nt'é ilch'idaagos'aqahíi dawa baa bił nanádaagosni'. <sup>31</sup> Áídí' Jesus gádaabiññii, Noo', danée zhá da'igolífyú ch'a'ohkáh, hanádaahidzoolyú; nnee ląágo baa nihikáhíi bigħa doo da'iyaa da le'ágot'ee lęk'e. <sup>32</sup> Áík'ehgo doo hadín naghayú dayú dabíi zhá bił oda'iz'eel. <sup>33</sup> Áída' nnee bił oda'iz'eelgo daabiłtsaa lęk'e, áík'ehgo ląágo Jesus yídaagołsijidgo ił'anigo kłh goznildí' dání'go akú dantsé níkíi, áídí' baa náñłsáq. <sup>34</sup> Jesus akú bił nda'iz'eelgo nnee ląágo flá'adzaahíi yo'jigo yaa daach'oba', dibelji nanyoodíi da'áđjigo nakai łehíi k'ehgo ádaat'eehíi bigħa; áík'ehgo ląágo yił ch'idaago'áah nkegonyaa. <sup>35</sup> O'i'áqzhi' godeyaayú bitsilke'yu baa hikaigo gádaabiññii, Kú da'igolífyú doo hadín gólji da, k'ad o'i'aahzhi' goldoh: <sup>36</sup> Nneehíi dahayú gotahyú nádaadn'áa, bán nadaayilñiihyú; bi'idán da'ádijhíi bigħa. <sup>37</sup> Áída' Jesus gádaabiññii, Nohwíigo bá da'dohné'. Bitsilke'yu gánádaabiłdo'niid, Bán naki gonenadín zhaali, **penny** holzéhi,

dábik'ehgo nadaahiilñiihyú nkáh née, bá da'n'né'go? <sup>38</sup> Bán dijolé da'kwíi nadaahné'? ñii, Jesus, Ti'i, akú hadaadeh'j. Yídaagołsijidá' gádaañii, Ashdla'i ląa, lógíi naki biłgo. <sup>39</sup> Jesus gádaabiññii, Nnee dawa ni'yú ł'oh dot'izhi biká'yú ił'anigo dinohbjh daabiłdoññii. <sup>40</sup> Áík'ehgo dał'a' gonenadingo la'íi ashdladingo dinezbjh. <sup>41</sup> Áídí' Jesus bán ashdla'ihíi lóg nakihíi biłgo náidnné'go hadag déz'jigo ya'ihénzigo oskaqđí' ilk'idaizné'go bitsilke'yu yaa daizné', nnee yitada'iniihgo; la'íi lóg nakihíi nnee dawa yitada'izñii. <sup>42</sup> Áígee nnee dawa da'iyaaqago náda'isdjíd lęk'e. <sup>43</sup> Ch'ékaadíi táts'aa nakits'adah bik'ehgo nádaihezlaa, bán hik'e lóg biłgo. <sup>44</sup> Nnee ashdladn doo náhółtagyú áhołánishj bán daiyáq. <sup>45</sup> Áídí' Jesus bitsilke'yu gádaayilñii, Tsina'eehíi beh hohkáhgo sháđjhyú nohwil ido'eeł hanaayú, Bethsáidayú, shihíi nnee nádohkáh biłdishniidá'. <sup>46</sup> Nádohkáh yilñniidá' dasahndi wá'yú óyáa, okáqahyú. <sup>47</sup> O'i'áq ni' tsina'eehíi tú ihł'yú hi'ol, áída' Jesus dasahndi ni'yú naghayú lęk'e. <sup>48</sup> Bił da'o'olgee bidáhzhj' nyolgo bich'i' nagont'ogo Jesus yiłtsaa; áík'ehgo doo hwahá ha'i'aah dayú bich'i' higaal, tú yiká' higaalgo; ba'ashhah ch'egháhgo. <sup>49</sup> Nt'éégo tú yiká' higaalgo bitsilke'yu daabiłtsaaqđá', ch'iidn at'jii daanzigo nádaadilghaazh: <sup>50</sup> Dawa daabiłtsaaqago tsídaadolyiz. Áída' dagoshch'i' Jesus bich'i' hadziigo, Nohwil daagozhóq le': shíi asht'jii; doo nédaaldzid da, daabiññii lęk'e. <sup>51</sup> Áídí' tsina'eehíi itah yiyi' oyáago nyolíi isht'idedzaa: áí bigħa dázhó bił díyadaagot'eego tsídaadolyiz. <sup>52</sup> Bán godiyihgo ląágo alzaa n'íi doo bił ídaagozi da; áída' bijii ntł'iz daasilji. <sup>53</sup> Hanaayú bił nada'dez'eeldá' ni' Gennésaret golzeeyú nda'iz'eelgo tsina'eehíi dah daayihizł'óq. <sup>54</sup> Áígee



tsina'eelí biyi'dí' hakaidá' dagoshch'i' nnee Jesus yídaagolsjíd. <sup>55</sup> Áík'ehgo daagotahyú dahot'éhé anákeelgo daannihíí ch'id yiká' nashjeed, hayú Jesus naghaa ch'iniyú anádaayoltéeh. <sup>56</sup> Dahayú naghaayú kih nagoshjaayú, la'íí kih nagoznilyú, la'íí gotahyú, daannihíí intínk'ehyú ndaayihiniil, Jesus náyokaqahgo, Ni'íí bidá'yú zhá ndi bedaadenlniigh, daabiñiigo: áík'ehgo bedaadesnihií dawa nádaabi'dilzii.

**7** *Pharisees* daanlíni hik'e begoz'aaníí ye'ik'eda'it'chíhi la' bitgo Jerúsalemdí' hikaihíí Jesus yaa íla'adzaa. <sup>2</sup> Jesus bitsilke'yu la' bigan dáchizhágo da'iyáago daa yiltsaa, áí dá doo daagodnlsigo táda'digisé da'iyáago ágolzee; áí daayiltsaadá' yída'iltah lék'e. <sup>3</sup> Phárisees hik'e Jews daanlíni dawa daagodnlsigo tánáda'digisyúgo zhá náda'idíih, ilk'idá' nnee yánazij n'íí yendaago'aahíí k'ehgo. <sup>4</sup> Na'hinih nagoz'aadí' nnáhihahgee daagodnlsigo táda'digisigo zhá da'iyáa. Ilk'idá' nnee n'íí yedaagos'aaníí lágago aldó' yee ánádaat'ijl, idee, isaa, be'ibízhé bésh litsogi alzaahíí daagodnlsigo tádaas-gisigo, biká'idáné aldó'. <sup>5</sup> Phárisees hik'e begoz'aaníí ye'ik'eda'it'chíhi bitgo Jesus nayídaadiikidgo, Hant'é bigha nitsilke'yu ilk'idá' nnee yánazij n'íí yendaagos'aaníí doo yikísk'eh ádaat'ee dago dá doo daagodnlsigo táda'digiségo da'iyáa? daanii. <sup>6</sup> Jesus gádaabiñii, Nohwíí nnee nzhóni ádaado'íni, *Esaias* da'aniigo dabíntsedá' nohwaa nagolni' lék'e, díí k'ehgo nohwaa k'e'eschijigo, Díí nnee dá yati' zhá bee daashidnlsj, áidá' bijíí bee doo daashidnlsj da. <sup>7</sup> Da'ííízhí' daashokaqah, nnee yegos'aaníí zhá yee it'ch'ídaago'aah. <sup>8</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ yengon'áaníí k'ihzhí' ádaasolaadá' ilk'idá' nnee n'íí yendaagos'aaníí zhá bikísk'eh ádaanoht'ee, isaa, ideeta daagodinolsigo tádaahgisigo; la'íí

da'áik'ehgo lágayú ánádaaht'ijl. <sup>9</sup> Áidí' gánádaabiñii, Ilk'idá' nnee n'íí nohwá yendaagos'aaníí zhá nkdzilgo daahonohtá'híí bigha Bik'ehgo'ihí'nañ yengon'áaníí daazhógo k'ihzhí' ádaanołsij. <sup>10</sup> Moses gánniid, Nitaa hik'e nimaa dínłsij, la'íí, Hadín bitaa dagohíí báqá yati' yee yokáahíí zideego bá goz'aq. <sup>11</sup> Áidá' nohwihíí gádaadohñii, Hadín bitaa dagohíí báqá, Nt'éhéta bee nich'oshñii doleeł n'íí Corban at'éé, yiñnihií, áí golzeego Bik'ehgo'ihí'nañ baa nshné' golzeego ágolzee; áík'ehgo án doo zideego bá goz'aq da, daadohñii. <sup>12</sup> Adohñiigo bitaa dagohíí báqá doo dayúweh bich'onñii da ndi nzhqo, daadohñii; <sup>13</sup> Áík'ehgo ilk'idá' nnee n'íí yendaagos'aaníí nohwichagháshé bit' ch'ídaagonoh'aahíí bikísk'eh ádaanoht'eego Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'íí doo nt'égo ádaanołsij da: la'íí da'áik'ehgo lágayú ánádaaht'ijl.

<sup>14</sup> Áidí' nnee dawa, Yushdé', daayiñniidá' gádaayiñni, Daanohwigha shídaayelts'áqago bídaagono'aah: <sup>15</sup> Nt'é koká'dí' koyi' yune' be'ogohigháhíí doo ncho'go kodilteeh da: áidá' nt'é koyi'dí' behagohigháhíí zhá ncho'go kodilteehi at'éé. <sup>16</sup> Hadín bijeyi' golínií íyést'saq le'. <sup>17</sup> Nnee íla'at'éé n'íí bits'á' Jesus kih yune' ha'ayaadá' bitsilke'yu it'ch'ígó'aahgo nagolni' n'íí yaa nabídaadiikid. <sup>18</sup> Áík'ehgo gádaabiñii, Ya' nohwíí aldó' t'ah doo nohwíł ídaagozi da née? Nt'éhéta koká'dí' koyi' yune' be'ogohigháhíí doo ncho'go kodilteeh dahíí, ya' doo hwahá bídaagonołsijh da née? <sup>19</sup> Áí kojíí doo biyi' yune' ogohigháh da go'íí, áidá' kobid yuyaa be'ogohigháh, áidí' nláhyú bech'ígohigháh; Jesus ánihiíí bee idán dawa nnt'éé, nii. <sup>20</sup> Gánádaabiñdo'niid, Koyi'dí' behagohigháhíí zhá ncho'go kodilteehi at'éé. <sup>21</sup> Koyi'dí', kojíí biyi'dí' díínko behagohigháh: ncho'go natsí'ikeesíí, nant'í' na'idaahíí, iké'

na'idaahí, na'iltseedí, <sup>22</sup> Ich'in'íihí, dawahá dayúwehégo ídáhách'it'iiní, ncho'go ách'it'ééhí, nach'ich'aahí, ncho'íi doo bich'í' t'aazhí' ách'it'éé dahí, bíyééhí hách'it'íihí bigha hach'ishkeehí, ncho'go yách'ilti'í, ída'ch'odlíhí, koni' ádiní áldó: <sup>23</sup> Díi ncho'íi dawa koyi'dí' behagohgháh, áí ncho'go daakodihinií at'éé.

<sup>24</sup> Áídí' Jesus dahiyaago Tyre hik'e Sidon golzeehí binaayú óyáá, áígee k'ih yune' ha'ayáá, akú nashaahí doo hadín yígolsíh da, nzigo: áídá' doo hagot'éégo nádaabido'íhgo da. <sup>25</sup> Áídá' isdzán bizhaazhé na'ilfhní spirit ncho'í biyi' golíni Jesus ya'ikonzi, áík'ehgo baa nyáágo biyahzhi' hayaa adzaa: <sup>26</sup> Isdzánhí Greek k'ehgo ya'ti'íhi, Syropheníadi' gólíni; án náboqaq, Ch'iidn shizhaazhé biyi' golíni biyi'dí' hanyóód, biñiigo. <sup>27</sup> Jesus gábiñii, Chagháshé ntsé bá daach'idiné'go n't'éé: bán chagháshé bits'á' nách'idiné'go gósé bich'í' och'íkkaadgo doo bik'eh da. <sup>28</sup> Isdzán gánábíldi'ñii, Da'anii, shiNant'a': da'ágát'éé ndi gósé biká'idané bich'í' nakaihí bán bizhool chagháshé bits'á' nanihidéhí daayiyaq. <sup>29</sup> Jesus gábiñii, Áñiihí bigha nádúdáh; ch'iidn nizhaazhé biyi'dí' háyáá. <sup>30</sup> Isdzánhí bigowayú nadzaago, ákú bizhaazhé biká'dahstíné yiká' dahstij ląq, ch'iidn da'ádjhgo.

<sup>31</sup> Áídí' Jesus dahnadidzaago Tyre hik'e Sidon golzeedí' túsikaaní Gáliee golzeezhi' nadzáá, Decápolis golzeeyú ch'ínyáágo. <sup>32</sup> Áígee nnee bijeyi' ágodini, doo n't'éégo ya'ti'i, Jesus baa bił ch'ikai lęk'e; Biká'nlníh, daabiłch'iniigo nádaabich'okaq. <sup>33</sup> Nnee íla'at'ééhí bits'á' dasahndi yił o'áázhdá' bijeyi' odolniih, áídí' hadnzhéedgo nneehí bizaad yedelniih; <sup>34</sup> Hadag déz'jigo deyoldá', Éphphtha, biñii, áí, Ch'ínadendláad,

golzeego ágolzee. <sup>35</sup> Dagoshch'í' bijeyi' ch'ínadendláad, íla'íi bizaad n'íi n't'éé násdliigo, n't'éégo ya'ti'. <sup>36</sup> Hadín bił nadaagolni' hela', biñii, Jesus: ádaabiñniid ndi da'tiségo yaa nanádaagolni'; <sup>37</sup> Dázhó bił díyadaagot'ee lęk'e, gádaaniigo, Dawahá dázhó n't'éégo íadaile: kojeyi' ágodih n'íi ich'idits'ago ánáidle', íla'íi doo yách'ilti' da n'íi ndi yách'ilti'go ánáidle'.

**8** Áí benagowaadá' nnee ląqgo íla'adzaa, doo n't'é daiyaq dago Jesus bisilke'yu, Yushdé', yihniidgo gádaayihni, <sup>2</sup> Nnee íla'at'ééhí baa daach'oshba', dá bił nashkaigo taagiskaq, k'adíi doo n't'é daiyaq da. <sup>3</sup> Bigowayú dáshiná' onádaasił'a'yúgo, nákaahyú dánkó shiná' yik'ee odaatłsh: íla'íi ízaadí' neheskaihí bigha. <sup>4</sup> Bitsilke'yu gádaabiñii, Da'igoljige hadí' bán nádaach'idiné', díi nnee bá daan'né'go? <sup>5</sup> Jesus gádaabiñii, Bán dijolé da'kwíi nadaahné'? Gosts'idi, daanii. <sup>6</sup> Áígee nneehí, Ni'yú dinohbił, daayihni: áídí' bán gosts'idi náidnné'go ya'ihénzigo oskaqdí' íłk'ídaizné'go bitsilke'yu yaa daizné', nnee yitada'iniihgo; áík'ehgo yitada'izni. <sup>7</sup> Lóg alts'iséhí da'ayáhago áldó' nadaané: áí ya'ihénzigo oskaqadgo, Díi áldó' nnee bitadaahniih, ni, Jesus. <sup>8</sup> Áík'ehgo da'iyáago náda'isdjii: áídí' ch'ékaadí' táts'aa gosts'idi bik'ehgo nádaihezlaa. <sup>9</sup> Nnee djídn doo náhóltagyú áholánishí da'iyáq: áídí' onádaihes'a' lęk'e.

<sup>10</sup> Dagoshch'í' bitsilke'yu biłgo tsina'eehí beh hikai, áídí' Dalmanútha golzeeyú bił nda'iz'eel. <sup>11</sup> Phárisees baa hikaigo yił íahada'dit'áh nkegonyaa, bídaantááh daanzigo gádaabiñii, Yaaká'dí' godiyihgo be'ígózini nohwił ch'í'nah áñle'. <sup>12</sup> Jesus biyi'siziinií doo bił gozhóq dago gáníi, N't'é bigha díi daaħnolt'íhí be'ígózini yiká daadéz'ij?

Da'anii gádaanohwiłdishñii, be'ígózini doo bił ch'í'nah ádaalnéhi at'éé da. <sup>13</sup> Áídí' tsina'eełí yeh nanadzaago hanaayú yits'á' bił naná'diz'eel.

<sup>14</sup> Bitsilke'yu bán yínadaasñah ni', dała'á zhá tsina'eełí biyi' si'ąą lęk'e. <sup>15</sup> Jesus bił ch'ígó'aahgo gádaabiñii, Bán benilzoolé **Pharisees** daanłni bíyééhíí, ła'íí Hérod ałdó' bíyééhíí baa daagonohsaą. <sup>16</sup> Bitsilke'yu ilch'i' yádaakti'go gádaanii, Bán doo daasi'né' dahíí bighą aníí. <sup>17</sup> Jesus ádaaniihíí yígó'sigo gábiñii, Hant'é bighą bán doo daasoné' dahi baa ilch'i' yádaakti'? Ya' doo hwahá bídaagono'aah da, doo nohwil ídaagozi da nee? Ya' nohwijíí t'ah daant'iz? <sup>18</sup> Nohwináá daagol'íídá' doo bee daadeh'íí da née? Nohwijeyi' daagol'íídá' doo bee ídaayesółts'ąą da née? Ya' doo bínadaałniih da née? <sup>19</sup> Bán dijolé ashđla'i ilk'ídaasiiné'go nnee ashđladn doo náhółtago bá da'dená' n'dá', ch'ékaadíí da'kwíí táts'aa bik'ehgo ndaahesolaa lán? Gosts'idi, daanii. <sup>20</sup> Bán dijolé gosts'idi ilk'ídaasiiné'go nnee díđdn doo náhółtago bá da'dené' n'dá', ch'ékaadíí da'kwíí táts'aa bik'ehgo ndaahesolaa lán? Gosts'idi, daanii. <sup>21</sup> Áík'ehgo Jesus gánádo'niid, Nt'é bighą doo nohwil ídaagozi da?

<sup>22</sup> Áídí' Jesus Bethsáidayú n'yaá; áígee nnee bińáá ágodini baa bił ch'ikaigo, Bik'enłñih, daabiñiiigo nádaabokąąh. <sup>23</sup> Áík'ehgo nnee bińáá ágodinihíí bigan yiltsoodgo kñh goznłlíí bits'ą'yú oy-ilqóz; ákú bińáá yik'ídihižheedá' yiká' ndelniihgo gáyilñii, Nt'éhéta hí'íí née? <sup>24</sup> Déz'iiigo gáníí, Nnee hikahgo daash'ii ndi t'iis hikahi ga'at'éé. <sup>25</sup> Jesus nneehíí bińáá yiká'nnádelñiihdá', Díń'ii, biñii; áníita bińáá nágosđłjigo nnee dawa nt'éégo yo'ii lęk'e. <sup>26</sup> Áídí' Jesus gowayú onábí'a' gábiñiiigo, Kñh goznłlyú dáko nádódáh hela', hadín bił nagolní' hela'.

<sup>27</sup> Áídí' Jesus bitsilke'yu biłgo **Caesaréa** Philíppi golzéhi binaayú kñh nagoznłlyú okai: hikaahyú bitsilke'yu nayídaadiłkidgo gáyilñii, Nnee hadín át'íí daashiñii? <sup>28</sup> Gádaabiñii, ła', John, Baptize ágole' n'íí át'íí, daaniñii; ła'ihíí, **Elias** at'íí, ła'ihíí, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí ła' at'íí, daaniñii. <sup>29</sup> Jesus gádaabiñii, Nohwíí nohwich'i'yúgohíí, hadín át'íí daashiłdohñii? Ni **Christ** ánt'íí, yilñii, Peter. <sup>30</sup> Jesus gádaabiñii, Hadín shaa bił nadaagołni' hela'. <sup>31</sup> Áídí' bił ch'ídaago'aah nkenágodidzaa gáníigo, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, doo alch'idn shiniigodilnéh da, Jews yánazíni, okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi, ła'íí begoz'aaníí ye'ik'eda'ilchíhi doo hádaashit'ii dago shidizideedá' taagi jii hileehgo naadishđáh. <sup>32</sup> Áí doo nain'i' dago aníí. Áídá' Peter bich'i' yakti' nkegonyaago, Doo áññii da, biñiiigo. <sup>33</sup> Áídá' Jesus t'ąązhi' adzaago bitsilke'yu ła'ihíí yich'i' déz'iiđgo Peter nłdzilgo bich'i' hadziigo, Satan, yúwehyú shiké'zhi' áññe': Bik'ehgo'ihí'nań binatsekeesí k'ehgo doo natsínkees da laą, nnee binatsekeesí zhá bee natsínkees, biñii.

<sup>34</sup> Áígee nneehíí bitsilke'yu biłgo yiká áññiidgo gádaayilñii, Dahadín shiké' dahdigháh hát'ííyúgo, ídaayo'nahđá' bits'i'lna'áhi dahyidotjñhgo shiké' dahdowáh. <sup>35</sup> Dahadín bi'ihí'na' yaa bił goyééhíí áí bits'ą' da'ilíí hileeh: áídá' dahadín ídaayis'nahgo shíí shighą ła'íí yati' baa gozhónihíí bighą bi'ihí'na' da'ilíí siljii'íí, án ihí'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hińaa doleeł. <sup>36</sup> Ni'gosdzán dągoz'ąą nt'éégo ch'ist'iiđá', koyi'sizini da'ilíí siljiiyúgo, áí hant'é bits'ą'dí' ch'it'iih? <sup>37</sup> Dagohíí koyi'sizini hant'é bidená nch'iné'? <sup>38</sup> Díí nch'ogó'go nant'i' nakaigo daalinolt'iiłíí bitahgee dahadín shik'e ídaayándzihií, ła'íí shiyati' yik'e ídaayándzihií, shíí, nnee k'ehgo

Niyááhíí, áldó' án bik'e ídaayánsdzí doo, nánshdáhgee, shiTaa bits'á'idindláádíí bee shits'á'idindláádgo, binal'a'á yaaká'yú daagolíníí dilzini bił nánshkáhgo.

**9** Jesus gádaabiłnii, Da'anii gánohwiłdishnii, kúgee nadaaziiníí ła' dá doo da'itsaahíí dailíhé Bik'ehgo'ihí'nań binawod golíigo nant'aa nkegonyaaogo daayiltséh.

<sup>2</sup>Áídí' gostán iskaagee Peter, James hik'e John, Jesus dasahndi yil okai lék'e, dził n'ááyú; áígee binadzahgee Jesus łahgo ánołih silji. <sup>3</sup>Bidiyágé bik'ina'didlaad silji, zas k'ehgo łaigaigo, nnee ni'gosdzán biká'gee doo hadín ágát'éégo łaigaigo áyóle' at'éé da. <sup>4</sup>Áígee Moses hik'e *Elías* bił daanliigo silji: Jesus yil yádaałti'go. <sup>5</sup>Peter Jesus gáyilnii, NohweBik'ehń, kú nkaihiń nohwá nzhog; t'ohdahskán táágo ádaagohiidle'; ła' ni ná, ła'ihíí Moses bá, ła'ihíí Elías bá. <sup>6</sup>Nt'ésha' dishnii nzi lék'e; ndaaldzidhiń bigha. <sup>7</sup>Áígee yaak'os biká' dahiyaa: nt'éégo yaak'os biyi'dí' yati' daidezts'aą gáníigo, Díńko shiYe' shil nzhóni; hódaayelts'áą. <sup>8</sup>Dagoshch'í' bitsilke'yu lédaadnhalgo, nnee doo ła' dadá' Jesus zhá itah sizigo daayo'ij. <sup>9</sup>Dzil'd' nkenádikaigo, Jesus gádaabiłnii, Daahołtsaą n'íí hadín bił nadaagołni' hela', shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dasitsaąd' naadiszaago zhá. <sup>10</sup>Áík'ehgo áńíí n'íí doo hadín yil nadaagołni' da lék'e, áídá' gádaałłdi'nii, Nt'ésha' áilnii, dasitsáąd' naadishdáh, niihíí?

<sup>11</sup>Bitsilke'yu nabídaadiłkidgo gádaabiłnii, Hant'é bigha Elías dantsé hígháh, daanii, begoz'aaníí ye'ik'eda'ılchíhi? <sup>12</sup>Jesus gádaabiłnii, Elías da'anii dantsé hígháhgo dawahá ılch'í'nádaidle'; áídí' shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, díí k'ehgo shaa k'e'schchij lék'e, doo ach'ídn shiniigodilne' da, ła'íí doo shil da'ch'oltağ da doleeł. <sup>13</sup>Áídí'

gánohwiłdishnii, Elías ılk'idá' nyáádá' baa k'e'schchiiníí k'ehgo nnee dabíí hádaat'iyú ánádaayol'ij lék'e. <sup>14</sup>Áídí' bitsilke'yu ła'ihíí yaa nákaídá' nnee łaągo binaayú nadaaziigo begoz'aaníí ye'ik'eda'ılchíhi yil łaadaadit'áhgo Jesus yiłtsaą. <sup>15</sup>Nnee dawa Jesus daayiltsaągo bił díyadaagot'ee, áídí' dagoshch'í' baa bił daagozhógo bich'í' nádnkij. <sup>16</sup>Áígee begoz'aaníí ye'ik'eda'ılchíhi gádaayilnii, Nt'é baa bił łaadaoht'áh lán? <sup>17</sup>Áík'ehgo nnee ıla'at'ééhíí ła' gáníí, ılch'ígó'aahíí, shiye' naa bił ní'áázh, spirit ncho'í biyi' golíigo doo yati' da. <sup>18</sup>Dahagee nabihıaagee nádinigis; áídí' bizédí' tánwosh hahigháh hileeh, biwoo'íí ılıdilk'ash, ła'íí doo nłdzil da hileeh: nitsilke'yu hadainihiyoodgo nádaahoshkaąh: ndi doo hagot'éégo da ni'. <sup>19</sup>Jesus gábiłnii, Nohwi'odł' édaadihgo daakintołt'ijíí, dahosahzhi' nohwil nahashtaą? Dahosahzhi' łaą nohwidag ánsht'ee? Yushdé', niye' shich'í' bił nn'áash. <sup>20</sup>Áík'ehgo ishkiinhíí baa bił hikai: nt'éégo spirit ncho'ihíí Jesus yiłtsaąd' dagoshch'í' ishkiinhíí nádinigisgo ni'yúnágo; áígee anáyis lék'e, bizédí' tánwosh hahigháhdá'. <sup>21</sup>Jesus ishkiin bitaahíí nayídiłkid gáníigo, Dadá' át'ij godeyáhi? Ats'í éędá' át'ini, nii. <sup>22</sup>Łahgee spirit ncho'ihííko biyi' onábit'ee, tú áldó' biyi' onábit'ee, bizilheego ch'éh ábił'ijigo; bínil'ááyúgo nohwaa ch'onbaahgo nohwich'onnii. <sup>23</sup>Jesus gábiłnii, Ondłayúgo, dahadín odlaaníí dawahá bá laalne'hi at'éé. <sup>24</sup>Dagoshch'í' ishkiinhíí bitaa hichago nádidilghaazhgo gáníí, Shíí oshdłaa; doo oshdłaa dagee oshdłaaąo áshíńłsj. <sup>25</sup>Jesus nnee łaągo bich'í' dahikeego yiłtsaąd' spirit ncho'í nłdzilgo yich'í' hadziigo gáníí, Spirit ncho'í nłni, doo yánłti' da, doo idints'agi da, biyi'dí' halyeedá' t'aązhi' onándáh hela', niłdishnii. <sup>26</sup>Áídí' spirit ncho'íí

nádídilghaazhdá' nádinigisgo ábílaago biyi'dí' háyáá; áídí' ishkiinhíi daztsáni k'a'anolih silij; áík'ehgo nnee lágágo, Daztsaq laq, daanii lék'e. <sup>27</sup> Áídá' Jesus ishkiinhíi bigan yitsoodí' náidnloqzgo hizí'. <sup>28</sup> Áídí' Jesus kih yune' ha'ayáádá' bitsilke'yu dasahndi nabídaadiikidgo, Nohwihíi nt'é bighá doo hadaandzood da lán? daabiñii. <sup>29</sup> Jesus gádaabiñii, Spirit ncho'i ga'at'éhíhíi dáshiná' da'ch'okqahgo zhá habidi'nedzoodhi at'éé.

<sup>30</sup> Áídí' dahnanáskaidá' Gálilee golzeeyú ch'ékai; áídá' Jesus akú naghaa ndi nnee doo la' bigólsj hat'íi da. <sup>31</sup> Bitsilke'yu bił ch'ídaago'aah gánígo, Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, nnee bilák'e shi'dolteelgo daashizíthee; áídí' taagi jji hileehgo naadishdáh. <sup>32</sup> Hant'é niigo aníhíi doo bił ídaagozi da, áídá' nabídaadiikidzhí' nédaaldzid.

<sup>33</sup> Jesus Capérnaum golzeeyú nyáá: áígee kih yune' ha'ayáádá' bitsilke'yu nayídaadiikid gánígo, Hohkaahyú nt'é baa lił nadaagoñi? <sup>34</sup> Áídá' doo hant'é daanii da: Nohwitahyú hadín itisgo at'éhi? daahídi'ñii ni', hikaahyú. <sup>35</sup> Áígee Jesus nezdaago nakits'adahíi yiká ánniidá' gádaayilñii, Dahadín shíi dantsé le' nzjyúgo, án iké'zhi' hileeh doo, án dawa yá áil'ji doo. <sup>36</sup> Chagháshé la' íñi'gee nyinlqóz: áídí' dahyintjigo bitsilke'yu gádaabiñii, <sup>37</sup> Dahadín shizhi'íi binkááyú chagháshé díi ga'at'éehíi náidntjyúgo, shíi náshidntíni at'éé; la'íi dahadín náshidntíni doo shíi zhá náshidntjii da ndi shides'a'íi áldó' náidntíni at'éé.

<sup>38</sup> John gábiñii, ShiNant'a', nnee la' doo bił daandlij dahíi nizhi'íi binkááyú nnee biyi'dí' ch'iidn hainiyoodgo daahiit'jii; áík'ehgo, Doo ágánt'ji da, daabiñ'niid, doo bił daandlij dahíi bighá. <sup>39</sup> Áídá' Jesus gábiñii, Doo ágádaabiñdohñii da: dahadín shizhi'íi binkááyú godiyihgo áná'ol'jiiíi, doo

déncho'ého áshikdoni' at'éé da. <sup>40</sup> Hadín doo ncho'go nohwich'í' na'iziid dahíi, án bił daagohiit'jii. <sup>41</sup> Hadín shizhi'íi bighá, Christ bíyéé daanohjíhíi bighá, idee bee tú nohwá nayiziidíi, da'aniigo gánohwíldishñii, Bik'ehgo'ihí'nañ bich'í' nayihiniíi da'aniigo bíyéé doleeł. <sup>42</sup> Dahadín díi doo ízisgo ádaat'ee da ndi daashodlaaníi dała'á ncho'go at'íigo áile'íi, án tséé be'ik'áhi nchaahi bik'osyú bidest'qogo túnteel beh hilt'e'go bá nzhqo doleeł ni'. <sup>43</sup> Nigan ncho'go ánát'jil ánílsjyúgo nadnłgeesh; nigan dała'á ádiñ ndi dahazhi' íhi'naahíi biyi' onnángo doo hago at'éé da, áídá' nigan nakigo ch'iidn biko' dilti'i, ko' dahazhi' dilti'íi biyi' yuyaa onnáhyúgo doo ná nzhqo da: <sup>44</sup> Ákú ch'osh doo nanne' da, la'íi ko' doo nttséés da. <sup>45</sup> Nikee ncho'go ánát'jil ánílsjyúgo nadnłgeesh; nikee dała'á ádiñ ndi dahazhi' íhi'naahíi biyi' onnángo doo hago at'éé da, áídá' nikee nakigo ch'iidn biko' dilti'i, ko' dahazhi' dilti'íi biyi' yuyaa oni'dolt'e'yúgo doo ná nzhqo da: <sup>46</sup> Ákú ch'osh doo nanne' da, la'íi ko' doo nttséés da. <sup>47</sup> Niñáá ncho'go ánát'jil ánílsjyúgo ha'aah; niñáá dała'á ádiñ ndi Bik'ehgo'ihí'nañ bilatt'áhgee goz'qá yune' ha'ánnángo doo hago at'éé da, áídá' niñáá nakigo ch'iidn biko' dahazhi' dilti'i biyi' yuyaa oni'dilt'e'yúgo doo ná nzhqo da: <sup>48</sup> Ákú ch'osh doo nanne' da, la'íi ko' doo nttséés da. <sup>49</sup> Daakówa ko' bee hadaakodilne' doleeł, ishijh k'ehgo, be'okqahíi natseedgo Bik'ehgo'ihí'nañ baa hi'niíhíi ishijh bee daadilk'qsh doleeł. <sup>50</sup> Ishijh nt'éé ndi doo nk'qózhd da silijyúgo, nt'é bee nk'qózhdgo ánálné'? Nohwiyi' ishijh daagolli' le', áídí' ilch'í' daanohjqo le'.

**10** Áídí' Jesus dahnáidzaago ni' Judéa golzéhi goz'qayú túnlínií Jórdan holzéhi hanaayú nyáá: ákú nnee baa nanánlsáq; áígee ilch'ígó'aah n'íi k'ehgo yich'í' yafti'go nkenágodidzaa.

<sup>2</sup> *Pharisees* daanlíni baa hikaigo nabídaantaahgo gádaabiñii, Ya' nnee bi'aa ilk'ínát'aashgo goz'ąą née? <sup>3</sup> Gábiñii, Moses nt'é nohwiñiigo nohwá ngon'ąą lán? <sup>4</sup> Áídí' gádaañii, Naltsoos bee ilk'ínch'ít'aashíí łayile'go isdzánhíí yíl ilk'ínát'aashgo Moses bá ndaagoz'ąą ni'. <sup>5</sup> Jesus gádaabiñii, Nohwijíí daant'izíí bighą díf begoz'aaníí Moses bee nohwich'í' k'e'eshchíí lęk'e. <sup>6</sup> Dantsé godeyaadá' Bik'ehgo'ihí'nań nnee áyíílaadí' godezt'i'go nnee łá'íí isdzán áyíílaa. <sup>7</sup> Díí bighą nnee bitaa hik'e bąą yits'ą'gháhgo bi'aa yíl nlii doleet; <sup>8</sup> Áí naki n'íí dała'á nádodleet; áík'ehgo doo naki dilt'ee dadá' bits'í dała'á silíj. <sup>9</sup> Áík'ehgo dahadíń Bik'ehgo'ihí'nań łayinłááhíí, dahadíńta ilk'íyóléh hela'. <sup>10</sup> Áídí' kįh yune' bitsilke'yu da'ái baa nabínadaadiłkid. <sup>11</sup> Jesus gáyíñii, Hadín bi'aa yíl ilk'ínát'aazhdá' łá'i yíl naná'ńááyúgo nant'í' nagháhi at'ée. <sup>12</sup> Dagohíí isdzánhíí biką' yíl ilk'ínát'aazhdá' łá'i yíl naná'ńááyúgo, isdzánhíí ch'a'onáá hileeh. <sup>13</sup> Jesus chągháshé alts'íséhi baa bił nch'ihzekai lęk'e, yiká' ndaadilñiih daabich'o'ńiigo; áídá' bitsilke'yu, Doo ágádaaht'íj da, daakoñii. <sup>14</sup> Áídá' Jesus daabiłtsągo doo bił bik'eh da lęk'e, áík'ehgo bitsilke'yu gádaayíñii, Ch'ík'eh chągháshé shich'í' nihikáh le', doo t'ąązhí' daahínóhtą' da; bíí ga'adaat'eehíí Bik'ehgo'ihí'nań bilatł'áhgee daanłij. <sup>15</sup> Da'aniiigo gádaanoħwiłdishñii, Dahadíń chągháshé alts'íséhíí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bilatł'áhgee begoz'aaníí nągodn'ąayúgo zhą Bik'ehgo'ihí'nań bilatł'áhgee daanliiníí itah hileeh. <sup>16</sup> Áík'ehgo dahnáidilteéhego yiká' ndaadelñiigo yá da'oskąąđ.

<sup>17</sup> Áídí' łahyúgo Jesus dahnaszdaadá' nnee bich'í' nádilwodgo biyahzhí' hılzhiizhdá' nabídiłkid, łch'ígó'aahíí

nt'éhi nłnihi, hago łąą áshne'go ihi'ńaa doo ngonel'ąą dahíí bee hinshńaa doleet? ñiigo. <sup>18</sup> Jesus gábiñii, Nt'é bighą nt'éhi shilñii? Doo hadín nt'éé da go'íj, dała'á zhą, Bik'ehgo'ihí'nań zhą. <sup>19</sup> Bik'ehgo'ihí'nań ngon'ąą lęk'ehíí bígonłs'í go'íj, Doo nant'í' nach'ighaa da, Doo na'ch'iltsee da, Doo ich'in'íj da, Doo łé'ch'ılchoo da, Doo nach'ich'aa da, Kotaa hik'e komaa ch'idnłs'j. <sup>20</sup> Nñeehíí gábiñii, łch'ígó'aahíí, ánists'íséđí' godezt'i'go díf dawa bee ánsht'ee. <sup>21</sup> Jesus bił nzhągo bineł'íjgo gábiñii, Dała'á zhą doo bee ánt'ée da: ti'i, dawahá n'yééhíí naa nahonñihgo zhaalihíí tédaat'iyéhíí bita'in'íj, áík'ehgo yaaká'yú dawahá lán íłni n'yéé doleet: áídí' yushde' ts'íłna'áhi dahntijłgo shiké' dahsinnáh. <sup>22</sup> Jesus áńíđá' nñeehíí ádaatsídézkeezgo doo bił gozhóq dago onáđzaa; dązhq háđzilhíí bighą.

<sup>23</sup> Áídí' Jesus bitsilke'yu yitah déz'jđá' gádaabiñii, Nñee hádaałđzilíí Bik'ehgo'ihí'nań bilatł'áhgee daanliiníí itah daaleehgo dązhq bá nyee! <sup>24</sup> Bitsilke'yu Jesus áńíhíí bighą bił díyadaagot'ee lęk'e. Áídá' Jesus gánađabiłdo'niid, Shichągháshé, nnee hádaałđzilíí zhą ya'oh'íhíí Bik'ehgo'ihí'nań bilatł'áhgee daanliiníí itah daaleehgo dązhq bá nyee! <sup>25</sup> Łíj bighán ha'í'áhíí bená'kadé bigha'i'ńyú ch'égháhgo bá nyeedá' nñee háđzilíí Bik'ehgo'ihí'nań bilatł'áhgee daanliiníí itah hileehgo itisgo bá nyee. <sup>26</sup> Bitsilke'yu díf daidezts'ąąđá' dązhq bił díyadaagodzaago gádaahłdi'ni, Áídá' hadín zhą hasdáb'i'đilteeh? <sup>27</sup> Jesus daabineł'íjgo gáníí, Nñeehíí áí doo łayole' at'ée da, Bik'ehgo'ihí'nań zhą go'íj: Bik'ehgo'ihí'nań zhą dawa łayile'hi at'ée.

<sup>28</sup> Peter gábiñii nkegonyaa, Nohwíyéé dawa bits'ą' dahidiikaidá' níké' dahsiikai ni'. <sup>29</sup> Jesus gádaabiñii,

Da'anii gádaanohwiłdishnii, dahadín bigowa, bik'isyú, bilahkíyú, bitaa, báá, bichagháshé, bi'aa, dagohíi bini' shíi shigha ła'íi yati' baa gozhónihíi bigha yits'á dahnyaayúgo, <sup>30</sup> Án díi goldohíi biyi' gowa, bik'isyú, bilahkíyú, báá, bichagháshé, ła'íi bini' dała'á gonenadín k'a'ánáhołąago, biniigodilnehíi bíhii'né'go, baa det'aahi at'éé, ła'íi łahgo nágodesdzaago ihi'naa doo ngonel'aq dahíi yee hiıaa doleel. <sup>31</sup> Áída' łaągo dantsé daanlii n'íi iké'yú doleel; ła'íi iké'yú daanlii n'íi dantsé doleel.

<sup>32</sup> Áídí' Jesus áđih higaalgo Jerúsalemyú wá'yú intínk'eh ch'okaah lék'e; áigeel bił díyadaagot'ee; ła'íi biké' hikaahíi nédaaldzid lék'e. Nakits'adahíi k'ihzhí' yił nnanakaigo bich'í' ágonéhií baa bił nadaagolni'go nkenágodidzaa, <sup>33</sup> Gáníigo, Isaa, Jerúsalemyú dekai; ákú shíi nnee k'ehgo Niyááhíi, okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi hik'e begoz'aaníi ye'ik'eda'ılchíhi biłgo baa shi'dilteehdá' shidizideego shá ngot'áah doleel, áídí' doo Jews dannlii dahíi yaa daashihłéehgo, <sup>34</sup> Shaa daadloh doo, hashída'ıltsaas doo, shik'ídaadihizheeh doo, ła'íi daashizilhee doleel; áídí' taagi jii hileehgo naadishdáh.

<sup>35</sup> Áídí' James hik'e John biłgo, Zébedee biye'kehíi, Jesus yaa n'áazhgo gáyihni, NohwiNant'a', nt'é níhókeedíi nohwá ıanle'. <sup>36</sup> Hant'é nohwá áshle' haht'íi gá? biłnii, Jesus. <sup>37</sup> Gádaabiłnii, Ízigo ánt'ee sírlıjıee ła' nigan dihe'nazhinéé dahsdaa doleelgo, ła'íi ni'eshganzhinéé dahsdaa doleelgo nohwá ngon'áah. <sup>38</sup> Áída' Jesus gádaabiłnii Nt'é shíhóhkeedíi doo bígonolıjı da łaą: idee be'ishdląąhíi be'ohdląągo bínołdzil née? Baptize be'áshí'dilne'eíi bee baptize ánohwi'dilne'go bínołdzil née? <sup>39</sup> Bíndzil, daabiłnii. Jesus gánábıłdo'niid, Idee be'ishdląąhíi da'anii be'ohdląą

doleel, baptize áshí'dilne'íi da'anii bee baptize ánohwi'dilne' doleel, <sup>40</sup> Áída' shigan dihe'nazhinéé dagohíi shi'eshganzhinéé sodaa doleelíi, doo shíi nohwaa godesh'aah da; áı dahadín bá ılch'ı'golzaahíi zhá baa godet'aahi at'éé. <sup>41</sup> Áık'ehgo bitsilke'yu gonenanhíi James hik'e John ádaaniihíi daidezts'aądá doo bił daabik'eh da nkegonyaa lék'e. <sup>42</sup> Jesus bitsilke'yu ıa'áyıılaago gádaayihni, Doo Jews daanlii dahíi bánant'án daanliigo ha'nılıi isná ádaabiłsigo bá nadaant'aah; ła'íi bitahyú nnee ízigo ádaat'eehíi da'ánıyú ádaat'ıigo ádaabiłsigo bídaagonolıjı. <sup>43</sup> Áída' nohwihíi nohwitahyú doo ágagot'ee da doleel: áída' dahadín nohwitahyú ízigo ánsht'ee le' nzihíi, án nohwá áı'ıjı le': <sup>44</sup> Nohwitahyú dahadín nant'án nshıjı le' nzihíi, án nohwá na'iziid le'. <sup>45</sup> Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi nshıjı ndi, doo hadín shich'oniihíi bigha niyáá da, áída' nnee bich'oshniihíi bigha niyáá, shi'ihı'na'ıi nnee ıanı bá nahishniıhíi bigha niyáá.

<sup>46</sup> Jériko golzeeyú hikai: áídí' Jérikodí' dahiskaigo bitsilke'yu nnee łaągo biłgo nánłsáągo nnee biıáá ágodini, Bartiméus holzéhi, Timéus biye'híi, intın bahyú sidaa, ídókeedgo. <sup>47</sup> Jesus, Názaředhí' gólını, higaalgo nnee biıáá ágodini ya'ıkonzıjıdá' nádidilghaazh nkegonyaaago gánıi, Jesus, David biYe' ılíni, shaa ch'onbáah. <sup>48</sup> Nnee łaągo, Godnch'áad, daabiłnii: áída' da'tiségo nanádidilghaazhgo gánádo'niid, David biYe' ılíni, shaa ch'onbáah. <sup>49</sup> Jesus ninyáago gánıi, Yushdé' daabiłdohni. Áık'ehgo nnee biıáá ágodiníi yich'ı' ánniidgo gádaabiłnii, Nił gozhóógo nádndáh: yushdé' niłnii. <sup>50</sup> Íicho ídáidıltsoozdá' nádihiitahgo Jesus yich'ı' nyáá. <sup>51</sup> Jesus gánábıłdo'niid, Nt'é ná áshle' hánt'ıjı gá? Nnee biıáá ágodiníi gábiłnii,

SheBik'ehń, desh'íígo ánashidle'.  
 52 Jesus gábilńii, Ti'i, ni'odla'íi nń'éeego  
 ánániidlaa. Áík'ehgo dagoshch'í' bináá  
 nágosdlíigo biké' dahiyaa.

**11** Áídí' Jesus bitsilke'yu bilgo  
 Jerúsalem k'ad yaa hikáh,  
 Béthphage la'íi Béthany golzeeshí',  
 dził Olives holzéhi si'áagee, áídí'  
 bitsilke'yu naki oyil'a', 2 Gáyilńiiigo,  
 Ti'i, nohwáđihyú gotahyú doh'aash:  
 dáha'ah'aashgee túlgayé zhaazhé  
 dahast'qoogo baa noh'aash, doo hwahá  
 hadín yiká' dahndaahi da; ái k'e'oh'adgo  
 kú nánohlqos. 3 Dahadín, Nń'é bighá  
 k'e'oh'ad? nohwińiiyúgo, gábilđohńiih,  
 NohwiNant'a' hát'íígo áhiit'íi; áík'ehgo  
 dagoshch'í' nohwaa gode'aahgo  
 nádohlqos. 4 Áík'ehgo o'áázh, ákú  
 túlgayé zhaazhé kįh bitah na'iztínhíi  
 bahyú ch'íná'it'įhgee dahast'qoogo yaa  
 n'áázh, áídí' k'eda'yi'ad. 5 Áígee la'  
 nadaaziiníi gádaabilńii, Nń'é bighá  
 túlgayé k'e'oh'ad? 6 Jesus áníhíi bee  
 ágádaabilńii; áík'ehgo onádaist'e'.  
 7 Áídí' túlgayéhíi Jesus yaa daizlqozgo  
 bidiyágéhíi biká' dahdaiheznildá' Jesus  
 túlgayéhíi yiká' dahnezdaa. 8 Nńee  
 ląągo bidiyágé intínyú yídaagosteel  
 lęk'e; la'ihíi ch'il palm bits'ádaaz'aahíi  
 nadaayihilgeeshgo intínyú yídaagosteel.  
 9 Nńee bádįh nńseehíi la'íi biké'dí'  
 nńseehíi daadilwoshgo gádaanii,  
 Hosánna: NohweBik'ehń bizhi' yee  
 higaahíi ba'ihęgosini at'ée: 10 David,  
 bits'á'dí' hadaadinelt'ąahíi, nant'aa n'íi  
 k'ehgo nohweBik'ehń bizhi' bee kú  
 ngowáhíi ba'ihęgo: da'tisęyú goz'ąadí',  
 Hosánna. 11 Áídí' Jesus Jerúsalemyú  
 nyáągo da'ch'okąąh goz'ąą yune' oyáa:  
 ákú dawahá daineł'įđá ilk'dá', o'įąągo  
 Béthanyú nakits'adáhíi bilgo onákai.

12 Iskaą hik'e Béthanydí' nákaahdá' Je-  
 sus shiná' silįi; 13 Dańzaadí' ch'il fig  
 bit'ąą golńigo o'áągo yiltsąągo yaa nyáa,  
 nń'éhéta baa dahsné' nolį nzįgo: áídá'  
 yaa nyáádá' doo nń'é baa dahsné' da

laą, bit'ąą zhá, figs doo hwahá daant'ąą  
 dagee goldohíi bighá. 14 Áík'ehgo Je-  
 sus gábilńii, Kodí' godezt'i'go doo hadín  
 nits'á'dí' nest'ą' náyóđąą at'ée da. Áńíhíi  
 bitsilke'yu daidezts'ąą.

15 Áídí' Jerúsalemyú hikai: áígee  
 da'ch'okąąh goz'ąą yune' Jesus  
 ha'ayáągo, baa nada'ńiihi la'íi  
 nada'ńiihi ch'finihyood nkegonyaa,  
 la'íi zhaali yiká' ilkáh ch'ínádainíhíi  
 naz'aaníi nanyihęgo'; hawúcho  
 baa nadaahńiihíi biká' dah'sdáhá  
 at'dó' nanyihęgo'; 16 Áídí' doo hadín  
 nń'éhéta da'ch'okąąh goz'aaníi ilńi'yú  
 ch'ínáyiné' dago ngon'ąą. 17 Áídí' bil  
 ch'įdaago'aahgo Jesus gádaabilńii,  
 Ya' díinko doo bek'e'eshchįi da née?  
 Shikįhíi nńee iltah at'éeego hadaazt'i'íi  
 dawa kįh biyi' da'ch'okąąhíi holzeego  
 hojii doleeł, áídá' nohwińii daan'įhíi  
 bigowa' ádaagosolaa laą. 18 Begoz'aaníi  
 ye'ik'eda'įłchíi hik'e okąąh yebik'ehi  
 itisyú nadaandeehi díi ya'ikodaanzįidá'  
 hagot'éeego daabizilheehíi ch'eh yaa  
 natsídaakees: áídá' bee yił ch'įgó'aahíi  
 nńee dawa bil díyadaagot'eehíi bighá  
 yédaaldzid lęk'e. 19 Áídí' o'įąąyú kįh  
 goznildí' onádzaa.

20 T'ahbįyú ch'il fig o'áhi n'íi  
 naach'okahgo bikeghadí' náhesgągo  
 daayiltsąą lęk'e. 21 Jesus áníi n'íi Peter  
 yénálniihgo gáyilńii, NohweBik'ehń,  
 isąą, ch'il fig doo nant'ąą at'ée da  
 bilńii n'íi náhesgą laą. 22 Jesus  
 gádaabilńii, Bik'ehgo'ihí'nań baa  
 daahohłńigo daahohdlaą. 23 Da'ńii  
 gádaanohwiłdishńii, Dahadín díi dził  
 bich'į' hadziigo, Yúwehęgo dihi'náhgo  
 túnteel biyi' oni'dolné', yilńiiyúgo,  
 la'íi bijii biyi'dí' doo bil nagoki dago,  
 áídá' áníhíi begolne' yodlaąyúgo,  
 da'áníhíi k'ehgo bá adolńiił. 24 Ái  
 bighá gádaanohwiłdishńii, Dant'éhéta  
 da'ohkąąhgo daahohkeedíi nohwaa  
 do'né'go daahohdlaą, áík'ehgo  
 nohwaa hi'né'hi at'ée. 25 La'íi dahayú



nasozijgo da'ohkaqahgee dahadín nohwil dahgoz'aq lèk'eyúgo baa nágodenoh'aah; áik'ehgo nohwitaa yaakáyú dahsdaahí doo bik'ehyú ádaanoht'ee dahí nohwaa nágode'aah áldó'. <sup>26</sup> Áídá' doo baa nádaagodeso'aq da lèk'eyúgo, nohwitaa yaakáyú dahsdaahí áldó' doo bik'ehyú ádaanoht'ee dahí doo nohwaa nágode'aahi at'éé da.

<sup>27</sup> Áídá' Jerúsalemýú naanáka: áígee da'ch'okaqah goz'aq yune' Jesus anádaatgo okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aaní ye'ik'eda'ilchíhi ía'íí Jews yánazíni baa hikaigo, <sup>28</sup> Gádaabiñii, Hadín bik'ehgo ánánt'íí? Hadín naa godin'áágo ánt'ííh? <sup>29</sup> Jesus gádaabiñii, Shíí áldó' da'á'ndi nanohwídishkid, shíí nadaagoñi'yúgo, shíí áldó' hadín bik'ehgo ánásh't'íííí nohwil nagoshni' doleel. <sup>30</sup> Ya' John baptize ádaagole'íí yaaká' dí'go née, dagohíí nnee bits'á'dí'go née? Shíí nadaagoñi'. <sup>31</sup> Líl yádaahti'go gádaahildi'nii, Yaaká'dí'go daan'ñiihyúgo, gánohwiñiih, Áídá' nt'é bigha doo daahohdlaq da láni? <sup>32</sup> Áídá', Nnee bits'á'dí'go daan'ñiihyúgo nnee bédaahildzid, nnee dawa John da'anii Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi nlii n'íígo yídaagołshíí bigha. <sup>33</sup> Áík'ehgo Jesus gádaayíñii, Néé doo baa nadaagoñiñi'da. Jesus gánábildo'niid, Shíí áldó' hadínbik'ehgo ánásh't'íííí doo nohwil nagoshni' da.

**12** Jesus ilch'ígót'aahgo na'goni'íí bee bich'í' yádaahti' nkegonyaa. Ía' nnee dahts'aa k'eidnláádá' yinaayú ná'neznil, dahts'aa hahigeeš doleelgee yá ogoheed, bik'á'dí' idést'iiníí ágólaa, ía'íí bá yinádaadéz'ini yá ch'ígohet'aqadá' nzaadyú ni' goz'aqayú óyáá. <sup>2</sup> Da'nest'aqgee ngonyáágo bána'iziidi bidahts'aa bá yinádaadéz'ini yich'í' oyil'a', binest'aq' ía' bá náyiné'go. <sup>3</sup> Áídá' bíł ndaazdeelgo

nyída'eshtizhdá' dádílkqohgo onádais'a'. <sup>4</sup> Áídá' bána'iziidíí ía'íhi onaayil'a'; án bitsits'in yinída'desnih, ía'íí ncho'go ánádaabił'íídá' án áldó' onádais'a'. <sup>5</sup> Áídá' ía' onaayil'a'; án daizes-híí; áídá' da'áik'ehgo lágogo odaihes'a', ía' nyída'eshtizh, ía'íhíí nadaistseed. <sup>6</sup> Áídá' da'á' ná'godzii lèk'e, biye' bíł nzhóni, án da'ík'eyú oyil'a', Shiye' daidntsi doleel, niigo. <sup>7</sup> Áídá' bidahts'aa yinádaadéz'ini gádaahildi'nii, Díí dahts'aa hentíiníí bíyéé doleelí at'éé, yushd'é, daazoldee, áik'ehgo bíyéé doleel n'íí daanohwíyéé doleel. <sup>8</sup> Áík'ehgo yil ndaazdeelgo daizes-híídá' dahts'aa hentíídí' ch'ídaist'e'. <sup>9</sup> Áídá' dahts'aa hentíiníí bíyééhíí hago ádaabile'sha'? Án nádáhgo dahts'aa bá yinádaadéz'íí n'íí naitseedá' dahts'aa hentíiníí ía'íhi yá ch'ínágohet'aah. <sup>10</sup> Díínko Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'e' eshchiiníí doo hwahá daahohshiih da née: Tséé kih ádaagole'íí yó'odaisne'i n'íí, hagon'áágee dantsé si'aaní silii; <sup>11</sup> Díí nohweBik'ehí' bik'ehgo ánágot'ííł, áí daanéel'íígo nohwil díyadaagot'ee, ñiihíí daahohshíí née? <sup>12</sup> Áídá' Jesus ha'ádaił'e' hádaat'íí ndi nnee lani yédaaldzid, ilch'ígót'aahgo na'goni'íí bíí ádaabiñiiigo yídaagołsi lèk'ehíí bigha; áik'ehgo bits'á' okai.

<sup>13</sup> Áídá' ía' **Pharisees** daanlíni, ía' Hérod yil daagot'ini bíłgo Jesus bich'í' odaach'is'a', yalti'gee daabihiljizh, daabich'o'níígo. <sup>14</sup> Áí baa hikaigo gádaabiñii, Ilch'ígó'aahíí, da'anii ánniigo, nnee doo béndldzid dago yáñti'go bídaagonlzi; nnee doo ía' itisgo sínti' da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nañ bich'í'zhinéégo goz'aaní da'aniiigo baa ilch'ígón'aah. Ya' Caesar bich'í' tax nadaach'iniilgo begoz'aq née? Néé dah née? <sup>15</sup> Bich'í' nadaahii'niil née, née doo bich'í' nadaahii'niil da née? Áídá' daazhógo ádaaniigo Jesus yígółsiigo

gádaabiñii, Nt'é bigha yashti'íi bee daashojizhgo ádaashildohñii? Zhaali la', penny holzéhi, shaa noh'aahgo nesh'íi. <sup>16</sup> Áík'ehgo la' baa daiz'aa. Jesus gádaabiñii, Hadín be'ilzaa, hadín bizhi' biká' dahgoz'aa? **Caesar** bíyéhi laa, daabiñii. <sup>17</sup> Áík'ehgo Jesus gádaabiñii, Caesar bíyéehíi Caesar baa daanoñii, áidá' Bik'ehgo'ihí'nañ bíyéehíi Bik'ehgo'ihí'nañ baa daanoñii. Áígee nñeehíi bił díyadaagot'ee lək'e.

<sup>18</sup> Áidí' la' Sádducees daanlíni, nanezna' n'íi doo naadikáh da daanihi, Jesus yaa hikaigo nayídaadiłkidgo gádaani, <sup>19</sup> Iłch'ígó'aahíi, Moses gáníigo nohwá k'e'eshchíi lək'e. La' nnee bik'isn bi'aa yits'á' daztsaayúgo, bichagháshé doo la' dayúgo, nñeehíi bik'isn n'íi bi'aa yil nnádo'neelgo bik'isn n'íi chagháshé bá ágodolñii, niigo. <sup>20</sup> Lah nnee ilk'isn gosts'idi daanlii lək'e, ái dantséhíi nnaágo bichagháshé doo la' dago daztsaa. <sup>21</sup> Bik'isn nakigeehíi yil nnaná'náágo dananástsáá, bichagháshé doo la' dago; taagigeehíi da'ágánánádzaa. <sup>22</sup> İlk'isyú gosts'idíi dawa nanezna', bichagháshé doo la' dago. Dá'iké'yú isdzánhíi áldó' daztsaa. <sup>23</sup> Áík'ehgo nanezna'dí' naach'idikáhgee hadíi bi'aa dolee? İlk'isyú gosts'idihíi dawa yil nadaaznaadá'. <sup>24</sup> Jesus gádaabiñii, Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'e'eshchiinií dagohíi Bik'ehgo'ihí'nañ binawodíi doo bídaagonolsi dahíi bigha da'olsiih shi ya'? <sup>25</sup> Naach'idikáhgee doo nnádaach'ilse' da, doo ndaagoch'ihiniilgo nnádaach'ilse' da; áidá' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníi k'ehgo daagoch'ilíi. <sup>26</sup> Áidá' ya' Moses binaltsoos biyi'dí' aníhíi k'ehgo nanezna'íi naadikáhíi doo hwahá baa daahohshiih da née? Ch'il biyi'dí' Bik'ehgo'ihí'nañ Moses gáyilñii, Shíi Abraham yokaqahíi nshíi, Isaac, Jacob áldó' yokaqahíi nshíi. <sup>27</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ

doo nanezna'íi yokaqahíi nlii da, daahinaahíi zhá: áígee nohwíi dázho da'olsiih.

<sup>28</sup> Begoz'aaníi ye'ik'eda'ilchíhi dała'á nñeehíi Jesus yil lahadaadit'ángo yidezts'aadá' Jesus goyáágo t'aazhi' yich'i' hadziigo yígotsjídá' nayidilkid gáníigo, Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníi hadíi itisgo at'éé? <sup>29</sup> Jesus gábiñii, Dantsé begoz'aaníi díinko, Israel hat'i'íi daanoñni, ídaayesołts'aa; Bik'ehgo'ihí'nañ nohweBik'ehí Nant'an dała'á nlii; <sup>30</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ neBik'ehí nijíi dawa bee nił nzhqo le', niyi'siziinií dawa bee, ninatsekeesíi la'íi ninawodíi dawa bee; ái dantségee begoz'aaníi at'éé. <sup>31</sup> Nakigeehíi ágánánat'éé, Nit'ahdí' gólínií nił nzhqo le', dani ídił njóqohíi k'ehgo. Díi begoz'aaníi bitisgo at'éehíi doo la' da. <sup>32</sup> K'e'ilchiihíi gábiñii, Bik'ehgo'ihí'nañ dała'á nlii, nñiihíi da'anii anñii, Iłch'ígó'aahíi, ba'ashhahíi doo la' da, dabíi zhá: <sup>33</sup> An kojíi dawa bee koł nzhqogo, konatsekeesíi dawa bee, koyi'siziinií la'íi konawodíi dawa bee, la'íi kot'ahdí' gólínií koł nzhqogo, dakó ídił ch'ijóqohíi k'ehgo, ái okaqahgo Bik'ehgo'ihí'nañ bich'i' nch'ihiniilíi dawa didlidíi, la'íi natseedíi Bik'ehgo'ihí'nañ bich'i' nch'ihiniilíi dawa bitisgo at'éé. <sup>34</sup> K'e'ilchiihíi góyáágo hadziigo Jesus yígotsjídá' gábiñii, Bik'ehgo'ihí'nañ bilatt'áhgee daanliinií k'azhá itah nleeh laa. Ái bikédí'go nnee daaste'go doo hadín nabínánłkid da.

<sup>35</sup> Jesus da'ch'okaqah goz'aa yune' ilch'ígó'aahgo gáníi, Hagot'éégoshá' begoz'aaníi ye'ik'eda'ilchíhi Christ David biye' nlii, daanii? <sup>36</sup> David dabíi Holy Spirit yábiyilti'go gáníi, Bik'ehgo'ihí'nañ sheBik'ehí gáyilñii, Shigan dihe'nazhinéego síndaa, ni'ina' ni'isna' ashle'go nikel't'áahyú niñlzhí'. <sup>37</sup> David dabíi sheBik'ehí biñiiigo bozhíi; hagot'éégoshá' biye' nlii áidá'?

Áígee nnee lǎágo bił daagozhógo daidezts'aq lǎk'e.

<sup>38</sup> Jesus ilch'ígo'aahgee gáníí, Begoz'aaníí ye'ik'eda'ilchíhi baa daagonohsaa, áí bidiyágé daanneezihi daagolígo nakaigo, la'íí na'hiniih nadaagoz'aayú bich'i' ádaach'iniigo bił daanzhoq, <sup>39</sup> Jews ha'ánátséh nagoznil yune' nnee yánazíni dahnádinbìhyú itah dahnánáztáago, la'íí da'idaagee nnee ízisgo ádaat'eehíí dahnádinbìhyú itah dahnaháztaago aldó' bił daanzhoq: <sup>40</sup> Áí isdzáné itsaa daanlíni bigowá yits'á' nádaagohi'aa, la'íí daazhógo ádaaniigo nzaad gont'i'go da'okáah: áí itisgo biniigont'éégo bándaaagodot'aal.

<sup>41</sup> Jesus zhaali biyi' ohilkaadíí bit'ahgee dahnezdaa, nnee áí biyi' yuyaa bizhaali odaayihilkaadgo yinel'íigo: nnee lǎágo hádaaldzilíí bizhaali doo alch'ídé odaayihilkaad da lǎk'e. <sup>42</sup> Áídá' isdzán itsaa nlíni tét'iyéhi ákú n'yáágo zhaali naki doo ílínihi da oyiłkaad, áí nakigo zhaalilché'é ilíí. <sup>43</sup> Álk'ehgo Jesus bitsilke'yu yiká ánniido gádaayilñii, Da'anii gádaanohwíldishñii, Áí itsaa tét'iyéhi nnee dawa zhaali odaiheskaadíí bitisgo zhaali oyiłkaad: <sup>44</sup> Nnee hádaaldzilíí bizhaali dálahzhí' zhá odaiheskaad, áídá' bíhíí tét'iyé ndi bizhaali da'ái zhá yee golíni n'íí oyiłkaad.

**13** Áídíí Jesus da'ch'okáah goz'aadí' ch'ínyáágo, bitsilke'yu dała'á gábilñii, Ilch'ígo'aahíí, díí'íí, tséé ntso laq ntt'éhi, la'íí k'ih ntso laq gont'éhi gozníl! <sup>2</sup> Jesus gábilñii, Ya' díí k'ih ízisgo ádaagoszaahíí hí'íí née? Díí tséé ilká' dahnagoznílíí doo la' ilká' dahnast'áq da doleel, dawa nanehilkaad doleel. <sup>3</sup> Áídíí da'ch'okáah goz'aaníí hanaayú dził Olives holzéhi biká'yú Jesus dahsdaago, Peter, James, John hik'e Andrew bílgo zhá nabídaadilkid, gádaaniigo, <sup>4</sup> Nohwíl nagolní', da'os'ah ágonéhi? Dawa be'ágone'go hant'é

bee bígózi doleel? <sup>5</sup> Jesus gádaabilñii godeyaa, Ídaa daagonohdzaa, nnee la' ch'a'onohot'e' hela': <sup>6</sup> Nnee lǎágo shizhi' yee daahikáh doleel, Shíí Christ nshíí, daaniigo; áí nnee lǎágo ch'a'odaayilkaad doleel. <sup>7</sup> Nagonlkaadíí ba'ikodaanohsj, la'íí nagonlkaadíí baa ch'iniigo daadohts'agdá', doo nohwííí natsídaahiltó' da le'; áí dawa begolne'hi at'éé ndihíí t'ah doo hwahá nnágodáh da. <sup>8</sup> Nnee iltah at'éégo hadaazt'i'íí ilch'i' nanágonlkaad doleel, la'íí nnee dala'á binant'a' daagolínihíí aldó' ilch'i' nanágonlkaad doleel: da'adzaayú ni' nagohi'naa doleel; shiná' góyééhíí benagowaa doo, la'íí nyé'i daats'idits'ag doleel: áí koniidaagont'ééhíí begodigháh doleel.

<sup>9</sup> Áídá' ídaa daagonohdzaa: yánadaaltihíí yaa nádaanohwide'aah doleel; Jews ha'ánátséh nagoznil yune'hanohwínada'ítsas doleel; la'íí nant'ánchañ hik'e ízisgo nant'án daanliiníí daabináál shaa yádaalti'go biyahzhí' nadaasozíí doo. <sup>10</sup> Yati' baa gozhóni nnee iltah at'éégo hadaazt'i'íí dawa ntsé bił na'goni' ndi at'éé. <sup>11</sup> Nohwaa yá'iti'yú bił desohkaigo yánadaaltihíí yaa daanohwídez'aayúgo, doo hwahá hadaahdziih dadá' nt'ésha' dishñiih doo daanohsj da, la'íí doo nohwiini' lǎq da le': áídá' daazhógo nohwaa hi'né'íí baa hadaahdziih, da'ái bik'ehenkéézgee: doo dánohwíí yádaalti' da, Holy Spirit nohwiláhyú yatti' doleel. <sup>12</sup> Nnee la' bik'isn zideeyú nyiit'éeh doleel, la'íí nnee la' biye' ágáyidoliil; chagháshé bitaa, báq bílgo yich'i' nanáda'idziidgo, ádaaniigo nabí'ditseed doleel. <sup>13</sup> Shizhi' bee daanohwích'ozhííhíí bighá nnee dawa bił daanohcho' doleel; áídá' dahadín dánt'gont'i'zhí' dahildqhíí hasdábi'dolteel.

<sup>14</sup> Álk'ehgo gołchqohgo o'ní'ihíí, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi

Daniel holzéhi yaa yałti' n'íi, doo bágoz'aq dagee siziiigo daah'iidá', (dahadín aí yózhíihíi bił ígózi le',) hadíi Judéa golzeeyú daagolíníi dziił naz'aaníi yich'i' okeeh doo.<sup>15</sup> Dahadín bikih biká'yú dahsdaahíi gódah ch'ínadáhgo bikih yune' ha'awáh hela', nt'éhéta náidiiné'go.<sup>16</sup> La'íi dahadín k'edolzaahíi yiyi' na'iziidíi t'aazhi' bidiyagé yaa nánodáh hela'.<sup>17</sup> Áígee goldohíi daaltsaaníi la'íi isdzané mé' daabilbe'íi bá góyéé doleeł!<sup>18</sup> Haihíi biyi' ágónéh hela', daadohniigo da'ohkaqah.<sup>19</sup> Áígee goldohíi Bik'ehgo'ihina' dawahá áyílaad' godezt'i'go díi jizhi' goyéego nagowaahíi aí ga'at'éhi doo hwahá be'ágone' da, aí doo be'ágánágo'néh át'éé da.<sup>20</sup> Áígee goldohíi nohweBik'ehh doo dé'igodégo áyílaa dayúgo, nnee doo la' hasdáváh át'éé da: áidá' nnee bitahasdlaahíi, dabíi yitahezlaahíi bigha' áígee goldohíi dé'igodégo áyílaa.<sup>21</sup> Áígee nnee la', Daadeh'íi, Christ kú naghá; dagohíi, Daadeh'íi, nlahyú naghá, nohwilni-yúgo, doo daahohdlaq da:<sup>22</sup> Christ ádaadil'iiníi la'íi Bik'ehgo'ihina' binkááyú nada'iziidi ádaadil'iiníi hahikáh doleeł, aí godiyihgo be'igóziníi ch'i'nah ádaile', la'íi ízisgo ánda'ol'íih doleeł, yídaanel'aayúgo aí bee nnee bitahasdlaahíi ndi ch'a'odaikaad doleeł.<sup>23</sup> Áik'ehgo ídaa daagonohdzaq: ídaayesółts'aq, ilk'idá' dabíntsé dawa baa nohwil nagosisni'.

<sup>24</sup> Aí benagowaad', goyéego nagoyaahíi bikédí'go ya'ái diłhił doleeł, t'égoná'áhií doo bee got'ii da doleeł,<sup>25</sup> Ts'ísqósé yáadí' nanihidéh doleeł, la'íi yáazhi'go inawodíi nagohi'naa doleeł.<sup>26</sup> Áígee shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, shinawodíi bee, la'íi dázho shits'á'idindláadgo yaak'os biyi'dí' náshdaalgo daashidołtseeł.<sup>27</sup> Áidá' shinadaal'a'á yaaká'dí' ohish'aa

doleeł, bitahelááhíi díidí', ni'gosdzán nel'aadí' yáa nel'aazhi' íł íla'ádaile'.<sup>28</sup> Ch'il fig holzéhi bits'á'dí' nohwil ch'igót'aah; bits'ádaaz'aahíi dit'óde daalehdí' bit'aq daagoleehyúgo k'ad shíi nágodleehgo bídaagonołsı:<sup>29</sup> Da'áik'ehgo aí be'ádaagone'íi goldohgo daah'iidá', k'ad náshdaalzhi' athánégo godziihgo bídaagonołsı:<sup>30</sup> Da'anii gánohwíldishni, díi daatinolt'íihíi doo nohwee ch'ígonáh da, díi ádaanohwíldéniidíi dawa begolzaago zhá.<sup>31</sup> Yáa hik'e ni'gosdzán biłgo bech'ígonáh doleeł; áidá' shiyati'íi doo bech'ígowáh da doleeł.

<sup>32</sup> Hadíi bijii shíhíi dagohíi da'kwíi bik'ehenkéezgo shíhíi ágone'íi nnee doo la' yígółsı da, Bik'ehgo'ihina' binal'a'á yaaká'yú daagolíníi la'íi biYe' ndi doo yídaagołsı da, shiTaa zhá yígółsı.<sup>33</sup> Da'os'ah begonáh shíhíi doo bídaagonołsı dahíi bigha' ídaa daagonohdzaq, biká nádaadeht'íih, la'íi da'ohkaqah.<sup>34</sup> Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, nnee la' bigowa' yits'á dahiyaago lahyú óyááhíi k'ehgo ánsht'ee; áń bánada'iziidíi bíyéé gólíníi yebik'ehgo áyílaa, dała'á daantíígee binasdziid golíigo; la'íi dáádítłh yaasidaahíi nádét'íihgo yángon' áq.<sup>35</sup> Áik'ehgo nádaadeht'íih: bikih golíníi da'os'ah nadáh doleełíi doo bídaagonołsı da, o'i'áqago shı, t'é'ís ahgo, tazhik'áné ádaaniigo, dagohíi t'ahbi shı nadáh doleeł:<sup>36</sup> Doo nádaadeht'íih dayúgo dahıko nádaalgo da'othoshgo nohwika niigháh.<sup>37</sup> Ádaanohwíldishnihií da'ái nnee dawa ádaabil'dishni, Nádaadeht'íih.

**14** *Bitis-hagowáh* n'íi bee bíná'goniihgo da'idaazhi', la'íi bán benilzoolé da'adíhgo bán alzaahi daadaazhi' naki yiłkaah godziih: okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aaníi ye'ik'eda'ılchíhi biłgo hagog'éégo dánant'ı'eego Jesus

daayiltsoodgo daayizilheego yee ndaagoshchijj lèk'e. <sup>2</sup>Áídá', Doo da'idaqahíí bijj daahiiltsood da, nnee dánko bádaagochijjigo godnch'aad doleeŋhi at'éehíí bigħa, daanii.

<sup>3</sup>Béthanyú Simon, kóód doo inádijh dahi leprosy holzéhi yaa naghaa n'íí, bigowā yuñe' Jesus iyaago sidaadá', isdzán la', ch'il bik'ah spikenard holzéhi lán flíni, tús alabáster bee alzaahi besi'áni ha'áyí'áágo baa nyáá; áídí' tús bidá'gee yists'ilgo ik'ahíí Jesus bitsits'in yiká' yaa yiziid lèk'e. <sup>4</sup>Áígee la' doo bił dábik'eh dago gádaaħłđi'ni, Nt'é bigħa ik'ahíí da'flíí yishchijj? <sup>5</sup>Ik'ahíí taadn gonenadín zhaali, **penny** holzéhi, bitisyú izljigo nahaznii lánshj n'íí zhaalihíí tédaat'iyéhií bitahi'niih le'at'éhi, daanii. Áłk'ehgo isdzánhíí yída'iltah lèk'e. <sup>6</sup>Áídá' Jesus gáníí, Doo nt'é daabiłdohñii da; hant'é bigħa nadaanołt'og? Nłt'éégo áshíłlaa. <sup>7</sup>Tédaat'iyéhií dabik'ehn nohwitahyú nadaakai, áí hádaahł'ijgee nłt'éégo ádaał'ijj doleeł: áídá' shihíí doo dahazh' nohwitahyú nashaa da doleeł. <sup>8</sup>Yinel'aqahíí aqł łayiılaa: doo hwahá łeeh shi'dilteeł dadá' ik'ahíí shits'í yiká' yaa yiziid. <sup>9</sup>Da'anii gádaanoħłđishñii, Ni'gosdzán dágoz'aq nłt'éégo dahayú yati' baa gozhóni bee na'goñi'gee, díf isdzán adzaahíí baa na'goñi' doleeł, bee bíná'godinłhgo.

<sup>10</sup>Áídí' Judas Iscáriot, nakits'adahíí itah nłni, okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi yaa nyáá, Jesus ch'íyí'aah doleełgo. <sup>11</sup>Áí daidezts'aqadá' bił daagozhóq lèk'e, áłk'ehgo Judas zhaali yaa daayiné'go yándaagoz'aq. Áídí' hagog'éégo Jesus ch'íyí'aahíí yiká' déz'ijj.

<sup>12</sup>Bán benilzoolé da'ádijhgo bán alzaahi daadaaníí, Bitis-hagowáh n'íí bee bíná'goñihgee dibelłi zhaazhé zesđđidá', bitsilke'yu Jesus gádaayilñii, Bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godinłhgo da'idaaníí hayú ná

ilch'í'daagohiidle'? <sup>13</sup>Áídí' bitsilke'yu naki oyil'a', gáyilniigo, Ti'i, kih goznilyú doh'aash, áígee nnee la' tús tú beyo'áli nohwaa hináh doleeł: án biké'doh'aash. <sup>14</sup>Dahayú ha'ayááyú, nnee bigowā golłníní gábiłdohñiih, ilch'ígó'aahíí gániłnii, Gosta' nakaahíí hayú bágoz'aq, ákóne' bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godinłhgo shitsilke'yu bił da'ishaq doleeł? <sup>15</sup>Áłk'ehgo ik'ehyú dahnágoz'aq yuñe', ilk'ídá' dawa sinili, nohwiba' goz'aqayú bił nkáh doleeł: ákóne' nohwá ilch'í'gohłe'. <sup>16</sup>Áídí' bitsilke'yu dahizh'aazhgo kih goznilyú ó'áázł, ákú Jesus da'ádaabiłñii n'íí k'ehgo yaa n'áázł: áígee bitis hagowáh n'íí bee bíná'godinłhgo da'idaaníí ilch'í'daizłaa. <sup>17</sup>Áídí' o'í'ááyú Jesus nakits'adahíí yil hikai. <sup>18</sup>Áígee da'iyáago naháztaqadá' Jesus gáníí, Da'anii gánohłđishñii, Nohwíí la' ch'ishinoh'aah doleeł, hadín bił dałá' ishaaníí. <sup>19</sup>Áłk'ehgo doo bił daagozhóq dago dałá'á daantłłigo, Ya' shíí née? daabiłñii nkegonyaa. <sup>20</sup>Jesus gádaabiłñii, Nakits'adah daanoħłiiníí dałá'á, hadíí its'aa biyi'zh' dałá' bił éedisht'áhi. <sup>21</sup>Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dá shaa k'e'eshchiiníí shee godolniił: áídá' nnee ch'ishí'aahíí bá góyéé doleeł! Áí nneehíí doo bi'deshchijj dayúgo bá nłt'éé doleeł ni'.

<sup>22</sup>Da'iyáago Jesus bán náidn'aqgo ya'ihénzigo oskaqadá' ilk'ídaizné'go bitsilke'yu yitaizniił, Nkóh, daohsaa: díf shits'í át'éé, niigo. <sup>23</sup>Áídí' idee beda'iskaaníí náidnkaq, áí ya'ihénzigo oskaqadá' itah daizkaqgo dawa daayodłaa. <sup>24</sup>Jesus gádaabiłñii, Díınko shidił nnee ląágo bá idijoolłi bee ániídégo Bik'ehgo'ihinañ hik'e nnee biłgo łángont'aahi at'éé. <sup>25</sup>Da'aniiigo gádaanoħłđishñii, Kodí' godezt'igo dahts'aa bitoohíí doo naanášłđłáq da, dahadíí bijj Bik'ehgo'ihinañ

bilakt'áhgee goz'aayú ániidéhi naadishdlaqgo zhá.

<sup>26</sup> Áídí' sǐ ǵa' hadaidez'aqadá', dzil Olives holzéhi si'aayú okai. <sup>27</sup> Áígee Jesus gádaabiñii, T'é'go áshi'dilne'híi bighá daanohwigha t'aqzhi' ádaahne': díi baa k'e'eshchiiní k'ehgo, Dibefíi Nanyoodíi bini'dishnín, áik'ehgo dibefíihíi da'adzaayú nkenelt'ee doleel.

<sup>28</sup> Áídá' dasiitsáqadí' naadisdzaago Gálileeyú nohwáđih disháh doleel.

<sup>29</sup> Peter gábiñii, Nnee dawa nits'á' t'aqzhi' ánadaaszaa ndi, shíi doo ágáoshne' at'éé da.

<sup>30</sup> Jesus gánabiłdo'niid, Da'aniigo gániłdishñii, T'é'go tazhik'áne doo hwahá nakidn ániih dadá' taadn, Án doo bígonsǐ da, shiłdinnił.

<sup>31</sup> Áídá' Peter nawode gábiñii, Dała' nił dastsaał ndi, Án doo bígonsǐ da, doo niłdoshñiih at'éé da.

Ła'ihíi bitsilke'yu dawa da'áik'ehgo ádaanniid.

<sup>32</sup> Áídí' Gethsémane golzéhi goz'aayú hikaidá' Jesus bitsilke'yu gádaayihñii,

Dádzaa nahísóotaq, oshkaqahyú déyááadá'. <sup>33</sup> Áídí' Peter,

James, ła'íi John yił okai, áígee Jesus dázhó doo bił gozhóq dago bijíi nñiih nkegonyaa lək'e.

<sup>34</sup> Áik'ehgo gádaabiñii, Shiyi'siziiníi dázhó doo bił gozhóq da, dák'azhá dastsaał ga'at'éé; dádzaa nahísóotaqago daadeł'íi.

<sup>35</sup> Áídí' da'anahyú óyááyú ni'zhi' adzaadá' okaqah, gáníigo,

Bígonedzaayúgo, díi shich'i' begodigháhíi shits'á'zhi' begodogaal.

<sup>36</sup> Gánadí'ñii, Ábba, shiTaa, doo nt'é ná nyee da; díi hishdlaq doleelíi shits'á'zhi' ánle': áídá' shíi doo beshik'eh da, ni zhá benik'eh.

<sup>37</sup> Áídí' bitsilke'yu dá'ihhoshgo yaa nadzaa, áik'ehgo Peter gáyihñii, Simon, ihhosh née?

Dała'á łedihikeezzi' ndishá' doo dín'íi le'ágot'ee da née?

<sup>38</sup> Daadeł'íigo da'ohkaqah, nanohwída'dintaah bídaanołdzil doleelíi bighá.

Nohwiyi'siziiníi da'anii hat'íi ndi nohwits'ihíi doo nłdzil da.

<sup>39</sup> Áídí' onaanádzaayú da'ágánadí'niigo naa'okaqah.

<sup>40</sup> Áídí' bitsilke'yu da'ihhoshgo yaa nánádzáá, (dázhó bił daanzigo,) áígee hant'é daaniih shihíi doo yídaagotǐ da lək'e.

<sup>41</sup> Taadngee baa naanádzáágo gádaabiñii, Akú da'ohhoshgo hanádaahsoł gádnii: shí k'adí', shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi bilák'e

shí'dilteehgo ch'ishi'det'aqahíi ilk'idá' biká' ngonyáá.

<sup>42</sup> Nádołkáh, hiikaah le': ch'ishi'aahíi kodí' higaal.

<sup>43</sup> Dagoshch'i' Jesus t'ah yati'dá', Judas, nakits'adahíi bił itah nłni, nnee łaqágo bésh be'idiltishé ła'íi tsǐ be'idiltishé dahdaayiníłgo

okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aaníi ye'ik'eda'ihchíi, ła'íi Jews yánazáni daabides'a'íi yił náłsáq.

<sup>44</sup> Ch'ibi'aah doleelíi ilk'idá' bebígózi doleelíi yengon'áq lək'e, gáníigo, Hadín hist'sqsíi án doleel;

daaholtsoodgo bińadaadeł'íigo bił dołkáh.

<sup>45</sup> Áik'ehgo Judas akú nyáágo dagoshch'i' Jesus yich'i' daheswodgo,

Iłch'ígó'aahíi, Iłch'ígó'aahíi, yiłniigo yizts'os.

<sup>46</sup> Áídí' Jesus yił ndaazdeelgo daayiltsood.

<sup>47</sup> Áídá' bit'ahgee naziiníi dała'á bibéshbe'idiltishé hayidzǐzgo okaqah yebik'ehi da'tiséyú sit'ni binal'a'áhi yontłzgho

bijaa naidnłgizł lək'e.

<sup>48</sup> Áídí' Jesus nnee baa náłsáqahíi gádaayihñii,

Ya' bésh be'idiltishé ła'íi tsǐ be'idiltishé dahdaanołniłgo daasholtsoodgo nánołsaa née,

in'íihíi daach'iltsoodhíi k'ehgo?

<sup>49</sup> Dawa jǐi la' da'ch'okaqah goz'aq yune' nohwil ch'idaagonsh'aahgo nohwitah nashaa ni' ndi doo hak'i daasholtsood da ni':

áídá' Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníi begolne' doleelíi bighá ánágot'íi.

<sup>50</sup> Áígee bitsilke'yu dawa bits'á'zhi' ádaaszaago bits'a' ihhadeskai.

<sup>51</sup> Nnee ániid nagháhihi nak'a'igaihi zhá binasti'go Jesus yiké' itah higaal lək'e; án nnee ániid

nakaiyéhi bił ndaazdeel: <sup>52</sup>Áídá' nak'á' binasti' n'íi yiyi' halwodgo dátichiigo ch'a'olwod.

<sup>53</sup>Nnee Jesus daabiłsoodíi okaḡah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yaa yił hikai: áígee okaḡah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, Jews yánazíni, hik'e begoz'aaníi ye'ik'eda'ilchíhi biłgo íla'adzaa lék'e. <sup>54</sup>Peter da'anaḡo biké'dí' higaal, áídí' okaḡah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bikíh binaa lédit'íih yune' ha'ayáa: áígee ko' dilti'zhi' aasinilíi yił naháztaḡa, nániildziiłgo.

<sup>55</sup>Okaḡah yebik'ehi itisyú nadaandeehi ía'íi yánadaaltihi dawa Jesus zidee hádaat'iiḡo, yaa dahgosi'aahíi yiká daadéz'ii ndi doo ía' da lék'e.

<sup>56</sup>Lááni daazhógo ádaaniigo baa dahgo'aahgo baa yádaakti' ndi doo ía' lert'ee da. <sup>57</sup>Áígee nnee ía' daahizí'go léda'ilchoogo baa yádaakti', gádaaniigo, <sup>58</sup>Án gáníigo daadihiits'ag ni', Díi kíh biyi' da'ch'okaḡahi nnee áyílaahíi taanágoshnił, áídí' taagi jii hileehgo ía'ihíi nnee doo áyílaa dahíi ánágoshdle', niigo. <sup>59</sup>Gádaanii ndi doo lert'eego ádaanii da. <sup>60</sup>Áídí' okaḡah yebik'ehi da'tiséyú sitíni da'ihní'gee hizí'go Jesus nayídiłkidgo gáníi, Ya' nihíi doo nt'é nniihgo hadziih da née? Díi naa dahgo'aahgo naa yádaakti'íi hago'at'éé? <sup>61</sup>Áídá' Jesus doo nt'é nii dago doo t'aqzhi' hanádzii da. Okaḡah yebik'ehi da'tiséyú sitíni nabínadiłkidgo, Ya' ni Christ, Bik'ehgo'ihí'nañ Dilzini biYe' nílii née? biłnii. <sup>62</sup>Jesus, Ha'oh, án nshíi, nii: shíi nnee k'ehgo Niyááhíi, Bik'ehgo'ihí'nañ da'tiséyú binawod golíni bigan dihe'nazhinéégo dahsídáágo yaaká'dí' yaak'os shíł honahgo daashidołtsééł.

<sup>63</sup>Áík'ehgo okaḡah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bidiyágé ídánayihesdzíízdá' gáníi, Nt'é bigha nnee ía'i baa nanaagolní' doleeł? <sup>64</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ ncho'go yaa yałti'íi daadisots'aḡa: hago't'éégo

baa natsídaahkees? Dawa gádaanii, Zideego bángonot'aah. <sup>65</sup>Áídí' ía' bik'ídaadihizheeh nkegonyaa, ía'íi binii yináda'isti'dá' nádainłts'íi, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú yánłti'yúgo, hadíi náninłts'íi shíhíi nohwił nagolní', daabiłniigo; ía'íi aasinilíi bit'adaayika' lék'e.

<sup>66</sup>Peter yúyahyú kíh binaa ledn'aahíi biyi' yune' sidaadá' isdzán, okaḡah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yána'iziidi, baa nyáa: <sup>67</sup>Án Peter ko'zhi' nániildziiłgo yo'íidá', Ni la' atdó' Jesus, Nazaréne níni, bił na'aash ni', biłnii. <sup>68</sup>Áídá', Dah, hant'é nniigo ánniihíi doo bígonsi da, nii. Áídí' kíh bahgee ch'ínágoheh'ááyú ch'ínyáa; áígee tazhik'áné ánniid lék'e. <sup>69</sup>Áígee isdzán na'iziidi naabiłtsaḡa, áík'ehgo áígee naziiníi gáyihni, Díi nneehíi ái itah níi.

<sup>70</sup>Áídá', Dah, naado'niid. Dét'ihék'e áígee naziiníi Peter gánadaayíldo'niid, Da'anii ni ái itah níi: Gálileedí' gonlíi, ái yádaakti'híi k'ehgo yánłti'. <sup>71</sup>Áídá' Peter bit'a dahdidilniihgo hashkeego ncho'go yałti' nkegonyaa gáníigo, Nnee baa yádaakti'íi doo bígonsi da. <sup>72</sup>Nt'éégo tazhik'áné ánado'niid nakidngee. Peter Jesus gábiłniiid n'íi yénálniih, Tazhik'áné doo hwahá nakidn ánniih dadá' taadngee, Án doo bígonsi da, shíldinníi. Ái yaa natsekeesgo hichag lék'e.

**15** Hayíłkááyú okaḡah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, Jews yánazíni, begoz'aaníi ye'ik'eda'ilchíhi, ía'íi yánadaaltihi dawa biłgo íla'adzaago Jesus yaa ndaagoshchii, áídí' lídaist'qodá' dahdainlqózo Pílate yaa daidez'aḡa. <sup>2</sup>Áígee Pílate Jesus nayídiłkid, Ya' ni Jews ízisgo biNant'a'i nílii née? Da'áígee ánnii, biłnii, Jesus. <sup>3</sup>Okaḡah yebik'ehi itisyú nadaandeehíi doo alch'idéyú baa dahgoz'aḡa da; ndi doo nt'é nii da lék'e. <sup>4-5</sup>Áík'ehgo Pílate nabínadiłkid,

Nihíí doo nt'é shílníi da née? Doo ałch'ídeyú naa dahgost'ąą da laą akoh. <sup>6</sup> Bitis hagowáh n'íi bee bíná'godinłhgo da'idaągee ha'áshijeedíi dała'á, hadíi nnee hádaat'íiníi, Pílate bá ch'ínáyılteeh lék'e. <sup>7</sup> Áígee nnee, Barábbas holzéhi, ha'ásitjį lék'e; án nnee nant'án agohet'aa nkegonyaago nada'iltseedihi yıl ha'áshijeed. <sup>8</sup> Áík'ehgo nnee Pílate yaa náńłsąągo daadilwoshgo gádaayılńii, Da'ánál'įhíi k'ehgo nohwá áńléh. <sup>9</sup> Ya' Jews ízigo biNant'a' nohwá ch'ínánshteego hádaaht'įi née? bińii, Pílate. <sup>10</sup> Pílate yígółsį, nnee dawa Jesus bił daanzhóqhi bíghą okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíi Jesus yik'edaanniihgo baa daabidez'ąą. <sup>11</sup> Áídá' okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi nnee łąągo ıła'adzaahíi biini' yá ádaagozłaa, gádaayılńiiigo, Barábbas nohwá ch'ínáńłteeh, daadohńii. <sup>12</sup> Áík'ehgo Pílate gánádaabiłdo'ńiid, Jews ízigo biNant'a', daadohńiiigo daahohshıhishą' hago laą nohwá áshłéh áídá'? <sup>13</sup> Áídá' nnádaadidilghaazhgo, Tsj'ılma'áhi bíhołkałgo zodéé, daanńii. <sup>14</sup> Nt'é bighą, hant'é bee nch'ogo adzaago? ńii, Pílate. Áídá' da'tiségo nanádaadidilghaazhgo, Tsj'ılma'áhi bíhołkałgo zodéé, daanńii. <sup>15</sup> Áík'ehgo Pílate nneehíi yıl daagoyılshóq hát'įįgo Barábbas bich'įi ch'ínáinłtjį, áídá' Jesus hab'ıłtsaazdá' tsj'ılma'áhi bíhołkałgo zideego nneehíi yaa daidez'ąą. <sup>16</sup> Áídí' siláada yáná'itih goz'ąą yune', Pretórium holzéhi, Jesus odaizt'e'; áígee siláada dawa baa ıła'ádaizłaa. <sup>17</sup> Áídí' diyágé łichíigo dotł'izhi Jesus yá ádaagozłaadá' hosh diwozhi nánihezwođgo nant'án bich'ah k'ehgo alzaahi bik'e daidez'ąą. <sup>18</sup> Áídí' daidńłsįgo ádaadil'įigo, Gozhóq, Jews ízigo biNant'a' ńlını, daabińiiigo yaa daadilwosh nkegonyaa lék'e. <sup>19</sup> Áídí' tsj' bee bitsits'inyú nádainłtsh, áídí' bik'ídaadihizheeh,

áídí' biyahzjį' nádaahilzhishgo daayokąąh nádaadi'ńiihé lék'e. <sup>20</sup> Aął baa daadlohdá' diyágé łichiigo dotł'izh n'íi yaa daidńłtsoozdá' dabíi bidiyágé yá ánádaagosłłaa, áídí' tsj'ılma'áhi yiká' daizilheeyú bił nádezaą. <sup>21</sup> Nnee ıa', Simon holzéhi, Alexándar hik'e Rúfus bitaahi, **Cyréne** golzeedí' gółłni, k'edolzaadı' nádaałgo, siláada tsj'ılma'áhi yogheelgo ádaabizłaa. <sup>22</sup> Áík'ehgo Gólgotha golzeeyú bił náńząą; ái golzeego itsits'in si'áni golzeego ágolzee. <sup>23</sup> Áígee wine, jeeh nch'íi, myrrh holzéhi, bił nadesdziidgo Jesus yaa daizkąą; áídá' doo yodłąą da. <sup>24</sup> Áígee tsj'ılma'áhi yıdaabiskaldá' bidiyágé ıłta'isńiiigo yighą da'diljoł lék'e, hadíi gonesnaahíi bíyéé hileehgo. <sup>25</sup> Ngost'ái bik'ehenkéézgee tsj'ılma'áhi yıdaabiskal lék'e. <sup>26</sup> Nt'é baa dahgost'aaníi ádaagozłaa go díńko bik'ehgee dahgoz'ąą, JEWS ÍZIGO BINANT'A' NĹINI, golzeego k'e'eshchįj. <sup>27</sup> Áígee nnee da'in'įhíi naki ałdó' Jesus ba'ashhahdí' tsj'ılma'áhi bídaahaskał, ıa' dihe'nazhıńéego, ıa'íi be'eshganzhıńéego. <sup>28</sup> Áík'ehgo Bik'ehgo'ihı'ńań biyati' bek'e'eshchiiníi, Begoz'aaníi doo yikísk'eh ádaat'ee dahíi bił da'ch'otag lék'e, ńii n'íi begolzaa. <sup>29</sup> Bahyú ch'łhikáhíi bitsits'in daidılłtasgo yati' yee daabokáałgo gádaanńii, Háhái', biyi' da'ch'okąąhíi taagoshńilłgo taagi jįj hileehgo ánágoshđle', nńii ni', <sup>30</sup> Haląą, dáni hasdá'ıdnłteehgo tsj'ılma'áhi biká'dí' gódał ch'ınnáh. <sup>31</sup> Okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aaníi ye'ik'eda'ılchíhi biłgo Jesus yaa daadloł, gádaańłdi'ńiiigo, Nnee ıa'íi hasdá'yihıńıi; áídá' bíhíi doo hasdá'ıdilteeh da. <sup>32</sup> Christ, Israel hat'ı'íi ízigo biNant'a' nliiníi, haląą tsj'ılma'áhi yiká'dí' naadowáh, áík'ehgo daahihılłtsąągo zhą daahohiıdłąą. Áídí' bit'ahyú tsj'ılma'áhi bił



bídaach'iskańí yati' yee daabokáał lěk'e. <sup>33</sup>Isk'ahnýáadí' taagi nehenkéézzhi' ni' biká' dahot'éhé godińhił gozłij lěk'e. <sup>34</sup>Taagi nehenkéézzo Jesus nádidilghaazhgo gání, Éloi, Éloi, láma sabákthani? ái, Bik'ehgohinshnaahí, Bik'ehgohinshnaahí, nt'é laq bigha shits'á'zhi' ándzaa? golzeego ágolzee. <sup>35</sup>La' áígee nadaazińí daabidits'ago, Isaa, **Elías** yich'i' anii, daanii. <sup>36</sup>La' nádilwodgo tú daabits'osí vinegar yiyi' naiz'aa, ádí' tsy yaa dahyiz'aago Jesus bizé'zhi' dahyída'ntsih, gánígo, Ntséń't'ah; bídaagonolzijh, Elías baa higháhgo nanábidiłteeh shj. <sup>37</sup>Ádí' Jesus nádidilghaazhgo oyol. <sup>38</sup>Áígee kįh biyi' da'ch'okaańí biyi' yune' daadintsoozí bighá'dí' hayaago iłch'idláád lěk'e.

<sup>39</sup>Silááda dała'á gonenadń binant'a'íi Jesus bich'i'go siziiníi Jesus nádidilghaazhdá' oyolgo yígołsıđá' gání, Díi nneehíi da'anii Bik'ehgo'ihinań biYe' nłini laq. <sup>40</sup>Isdzané anahdí' nazij daabineł'ijgo, Mary Mágdalene, Mary, James iké'yú nagháhi hik'e Josés bańhí, la'íi Salóme biłgo, itah nazij lěk'e. <sup>41</sup>Ái Jesus Gálileeyú nagháadá' biké' anákah lěk'e, bich'odaaniigo; la'íi isdzané Jerúsalemyú bił hikaińí ałdó' ląągo itah nadaazji.

<sup>42</sup>K'ad o'i'aahyú iłch'i'golne'íi bijji, ái iskaa hik'e Jews daagodńsiníi bijji doleeńhi bigha. <sup>43</sup>Nnee Joseph holzéhi, Arimathéa golzeeyú gólíni, doo biini' hah dago Pílate yich'i' oyáá, Jesus bits'ńhi yíyókeedgo; án nnee godńsini, yánadaaltihíi itah nłini, Bik'ehgo'ihinań nant'aa doleeńi yibad sidáhi. <sup>44</sup>Pílate, Jesus daztsaa shj dasha'at'éé nzigo, silááda binant'a' yiká anńiidgo nayíđiłkid, Iłk'idá' daztsaa née? yilniigo. <sup>45</sup>Áik'ehgo silááda binant'a', Ha'oh, daztsaa, biłńniiddá' Pílate Jesus bits'ńhi Joseph

yaa yiden'áq. <sup>46</sup>Áik'ehgo Joseph nak'a'ligaihi nł't'ehi nayihesńii, ádí' Jesus bits'ńhi tsy'ılma'áhi yiká'dí nanáidnłtįigo nak'a'ligaihi yik'iyidesdiz, ádí' tsébi'i'ángo ágolzaa yune' nyinłtįıđá' tséé yidaidenłhiz lěk'e. <sup>47</sup>Mary Mágdalene hik'e Josés bań bılgo hayú nmlitńińi daayo'ıi ni'.

**16** Jews daagodńsiníi bijji aąđá' Mary Mágdalene, Mary, James bańhí, Salóme biłgo, ik'ah łikagolchinińi nadaahesńii ni', Jesus bits'ı yee yídizhish doleełgo. <sup>2</sup>Áik'ehgo dázhó t'ahbį godilziníi bijji ya'ái hagałdá' tsébi'i'áńyú hikai. <sup>3</sup>Áígee, Hadıńsha' tséé daadin'áqńhi nohwá yó'idołhis? daahłdi'ńii. <sup>4</sup>Ádí' hadag daadéz'įigo tséé n'ıi yó'olyizgo daayıltsaa; tséé dázhó nchaago. <sup>5</sup>Tsébi'i'án yune' ha'ákaidá' nnee anıi nagháhihi, bi'ıi nneezi ligaihi dihe'nazhinéego sidaago daayıltsaa; áik'ehgo tsídaadolyiz lěk'e. <sup>6</sup>Áıdá' nneehíi gádaabiłńii, Tsídaadołheez hela': Jesus, Názarethdı' gólíni, tsy'ılma'áhi bíheskał n'ıi biká hadaanohıtaago bígonsı: án naadiidzaa ni'; doo hak'i da: nnılłı n'ıígee daadeh'ıi. <sup>7</sup>Ti'i dohkáh, bitsılke'yu, Peter biłgo, Jesus Gálileeyú nohwáđih deyaa, biłdohńiih: ákú daabidołtsééł, da'ánohwıłńiihıi k'ehgo. <sup>8</sup>Ádı' tsébi'i'áńdı' dahale ch'ınákaidá' nádnkį; daidıłtid la'ıi bił díyadaagot'ee daasilįi: nédaıldzıđgo doo hadıń nt'é daayılńii da lěk'e.

<sup>9</sup>Godilziníi bijji t'ahbį Jesus daztsaađı' naadiidzaadá' Mary Mágdalene dantsé yich'i' hit'įigo ádelzaa, ái isdzánhıi biyi'dı' ch'iidn gosts'idi haniyóod n'ıi. <sup>10</sup>Áń nnee Jesus yıl nakai n'ıi doo bił daagozhóq dago chaal naháztaayú yaa nyáágo yıl nagosńi'. <sup>11</sup>Áıdá' Jesus náhi'na'go isdzán bo'įigo ya'ıkodaanzji ndi doo daayodłaa da lěk'e.

<sup>12</sup> Áí bikédí'go Jesus yił nakai n'íi naki itínk'ehyú hi'aashgo bich'í' łahgo hit'íigo ádelzaa. <sup>13</sup> Áídí' onát'aazhgo łahíi yił nadaagosni' ndi doo daabodłaq da lęk'e.

<sup>14</sup> Áí bikédí'go bitsiłke'yu łats'adahíi da'iyąągo naháztaągo Jesus bich'í' hit'íigo ádelzaa, áígee doo da'odłaq dago bijíi daant'izíi bighą bich'í' yádaalti', daztsądí' naadiidzaahíi bikédí'go łah' daabo'íihíi doo daayodłaq dahíi bighą. <sup>15</sup> Áídí' gábiłni, Ni'godzán dągoz'ąą nt'éégo yati' baa gozhóni nnee dawa baa bił nadaagołni' le'. <sup>16</sup> Dahadín odłaqdí' baptize ábi'delzaahíi hasdádolteeł; áídá' dahadín doo odłaq dahíi dahazhí' biniigonłt'éégo bá ngodot'aal. <sup>17</sup> Áídí' díínko godiyihgo

ánągot'íihíi da'odlaaníi ádaadolił; shizhi' bee ch'iidn hadaanyood doleeł; łahíi yati' łahgo at'éégo yee yádaalti' doleeł; <sup>18</sup> Ch'osh bik'asda' golíni nádaihił doleeł; dant'éhéta kozilheehíi daidłaq ndi doo hago ádaabile' da doleeł; łahíi daanhił yiká' ndaadilniigo nádaadziih doleeł.

<sup>19</sup> Áík'ehgo Jesus ąął bich'í' yádaalti'dá' yaaká'yú onábi'doltíi, áígee Bik'ehgo'ihí'nał bigan dihe'nazhiłéégo dahnezdaa. <sup>20</sup> Áídí' dahiskaigo dahot'éhé yati' baa gozhóni yaa nadaagołni' lęk'e, beBik'ehł yił nłigo nada'iziidgo, godiyihgo ánągot'íihíi bee biyati' da'anii at'éhi ch'í'nah áile'go. Doleełgo at'éé.

## THE GOSPEL ACCORDING TO

## LUKE

**1** Nnee lą́ągo nohwitahyú hago ánágot'íhíí dahiké'go yek'eda'ishchíigo, <sup>2</sup>Nnee da'íltse godezt'i'gé' bináál ánágot'íhíí, Jesus biyati' yaa nadaagolní'í nohwil nadaagosni'híí k'ehgo yek'eda'ishchij; <sup>3</sup>Áík'ehgo Theóphilus, íziso ánt'éhi, shíí áldó' da'íltse godezt'i'gé' hago ánágot'íhíí bígosílsjídgo daliké' ánágot'íhíí bee nich'í' k'eshchij hasht'íí, <sup>4</sup>Hago ánágot'íhíí nił na'gosni' n'íí da'aniigo bígonłs'íhíí bighą nich'í' bek'e'eshchii.

<sup>5</sup>Hérod Judéa yánant'aaná' nnee, Zakarías holzéhi, okąąh yedaabik'ehi Abía hat'i'íí itah nłj lę'e: án bi'aad, Elísabeth holzéhi, Aaron hat'i'í nłj. <sup>6</sup>Zakarías ła'íí bi'aad bįgo Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dánł'éeego ádaat'ee, Bik'ehgo'ihí'nań ngon'áání ła'íí biyati'íí nzhąogo yikísk'eh hi'ash lę'e. <sup>7</sup>Bichągháshé doo hwaa da, Elísabeth doo íchiih dahíí bighą; sáan ła'íí hastiin daasilj'. <sup>8</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee Zakarías okąąh yebik'ehgo baa gonyáaná', <sup>9</sup>Nnee okąąh yedaabik'ehi dahgos'aaní k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań daach'okąąh goz'ąą yune' dilidgo hikągolchinihíí yidiłłti'go habi'doltj lę'e. <sup>10</sup>Łikągolchinihíí dilłti'go biká' ngonyaaná' nnee lą́ągo dadányú dańa'adzaago da'okąąh lę'e. <sup>11</sup>Ákóne' hikągolchinihíí biká' dahsi'ąągo yidiłłti'íí dihe'nazhinéego Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'gé'hi bił ch'í'nah adzaa. <sup>12</sup>Zakarías yiłtsąągo yik'e tsídolyizgo bįgoyéé'go gozłj. <sup>13</sup>Áiná' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gáyilłni, Doo néndzid da, Zakarías: Bik'ehgo'ihí'nań ni'okąąhíí yidezts'ąą; ni'aad Elísabeth bizhaazhé ishkiini

na yiłchii, áí mé'ihíí bizhi' John bá áńle'. <sup>14</sup>Baa nił gozhóq doleeł, dázhóq nił gozhóq doleeł; nnee lą́ągo mé' goleełhíí yaa bił daagozhóq doleeł. <sup>15</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee íziso at'éé doleeł, wine dagohíí íhnágodilłhisíí doo yidłąą da doleeł; t'ah bimaá bibishch'id yiyi' sitjígé' godezt'i'go Holy Spirit bee baa godet'ąą doleeł. <sup>16</sup>Díí mé' goleełhíí nnee Israel hat'i'íí lą́ągo beBik'ehń, Bik'ehgo'ihí'nań daayokąąhń, yich'í' nnáhiikąągo áidolił. <sup>17</sup>Elías biyi'siziiní ła'íí binawodíí k'ehgo beBik'ehń yádn dahdidogaal doleeł, nnee bichągháshé nt'éeego yaa tsínadaadikeesgo áidolił, ła'íí hayíí doo ídaayést'sąą dahíí nnee nt'éeego ádaat'eehíí bigoyą' yídaayést'sąągo áidolił; beBik'ehń yaa higháhíí nnee bijj'í yune' bá íłch'í'gole'go áidolił. <sup>18</sup>Zakarías Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gáyilłni, Hago at'éeego shiye' goleełhíí bígonsj doleeł, shíí hastiin siljina' shi'aadń áldó' sá silj? <sup>19</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á bich'í' hananádzi, gánłigo, Shíí Gábriel honszee, Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee sizj; shíí nich'í' hasdziłhgo díí nt'éeego ágone'íí baa nił nagoshni'go shi'dol'aad. <sup>20</sup>Doo yánłłti' da nleeh, díí ágone' dishniihíí begolzaahíí bijj'í zhą hanánđziłh, doo shondłąą dahíí bighą, ágone' dishniihíí da'ani begolne'hi at'éé. <sup>21</sup>Nnee dańa'at'éé n'íí Zakarías ch'éh yiba' naháztaą, hat'íí bighą doo hwaa ch'ínádáh da daanzigo. <sup>22</sup>Ch'ínádzaaná' doo hago'at'éeego nnee yich'í' hadzii da: áík'ehgo hat'íhíta bich'í' ch'í'nah adzaa shj daanzj; t'ah doo yałłti' dago daazhógo na'ígizh lę'e. <sup>23</sup>Áígee binasdzidíí ąął áyíłlaaná' bigowayú onáđzaa. <sup>24</sup>Áí bikédé'go bi'aad Elísabeth hılłtsąą siljina' yaa ch'anant'j'go ashđla'i dahitąą, gánłigo, <sup>25</sup>Nnee bich'í' siste' n'íí shich'ą'zhj'go shá áile'híí bighą

sheBik'ehń shaa ch'ozbaago díí k'ehgo shá ágólaa. <sup>26</sup>Isdzán holtsaanihíí gostán behitaągo Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á, Gábriel holzéhi, yaaká'gé' kǫh gozníl Názareth golzeezhi' yí'aad, áí kǫh goznílíí Gálileehíí biyi', <sup>27</sup>Áígee it'eedń k'ad nnee, Joseph holzéhi, baa hiitńi yich'í' oyáá lẹ'e, áí nneehń David hat'i'i nlii; it'eedń Mary holzee. <sup>28</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'gé'hi Mary yaa nyáago gáyilńii, Níl gozhóq le', Bik'ehgo'ihí'nań dážhóq naa ch'oba'go nohweBik'ehń nń nlii: dážhóq niyaa gozhóq doleełgo isdzáné bitahgé' hanińtíí. <sup>29</sup>Áń yo'íigo ábińiihíí bigħa tsídolyiz, yaa tsídiskeezgo hat'íisha' niigo aníí nzi lẹ'e. <sup>30</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gábińii, Doo néndzid da, Mary: Bik'ehgo'ihí'nań naa ch'oba'go hanińtíí. <sup>31</sup>Isąą, hinńtsąą nleehgo ishkiiníí hinńchii, áń Jesus golzeego áńlílí. <sup>32</sup>Ízigo at'ée doleeł, Da'tiséyé At'éhi biYe' holzee doo; áń David yá niltíigo godoleeł, Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń David yánant'aa lẹ'e n'íí yánant'aago ábile': <sup>33</sup>Jacob hat'i'i daanliiníí dahazhí' yánant'aa doleeł; nant'aago doo bee nnágódáh da. <sup>34</sup>Mary Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gáyilńii, Hago'at'éégo díí, shiká' doo hwaá daná'? <sup>35</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gábińii, Holy Spirit níká'zhí' at'ée doleeł, Da'tiséyú At'éhi binawodíí níká'zhí' áiléh: áík'ehgo ni'imé' goleehíí dážhóq dilzini doleeł, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' holzee doo. <sup>36</sup>Elísabeth, ník'íí, doo ilńhíi da daalńh'inqi n'íí, sá silíi ndi ałdó' hiltsąą, gostán bedahitąą, bi'imé' ishkiin doleeł. <sup>37</sup>Bik'ehgo'ihí'nań doo hat'íí ch'éh áil'íi da. <sup>38</sup>Mary gáníí, Shíí Bik'ehgo'ihí'nań bíyéé nshńii; ha'aa dishńii, da'annńiihíí bikísk'ehyú áshidolíí. Áígé' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á bich'ą' onádzaa. <sup>39</sup>Áígé' Mary dahateego anahyú beezhí'yú kǫh goznilyú Judahíí biyi' oyáá lẹ'e;

<sup>40</sup>Ákú Zakarías bigową yune' ha'ayáago Elísabeth yich'í' hadzii. <sup>41</sup>Elísabeth Mary biyati' yidezts'ąago biyi' mé' dehes'naa lẹ'e; ła'íí Elísabeth Holy Spirit bee baa godet'ąą lẹ'e: <sup>42</sup>Áń nawode hadzii łaą gáníigo, Isdzáné bitahgé' niyaa gozhóq doleeł, mé' nibishch'id biyi' sitiiníí addó' biyaa gozhóq doleeł. <sup>43</sup>Hago'at'éégo łahi sheBik'ehń bimaá shaa ch'oba'go shaa nyáa? <sup>44</sup>Niyati'íí disets'ąaná' mé' bíł gozhóqogo shiyi' dehes'naa łaą. <sup>45</sup>Isdzán osdłąđdíí biyaa gozhóq: Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'gé'híí binkááyú ábińiihíí da'anńii begolne'híí bigħa. <sup>46</sup>Mary gáníí, Shíjii dawa bee sheBik'ehń ízigo at'ééhíí baa nagoshni', <sup>47</sup>Shiyi'siziiníí Bik'ehgo'ihí'nań Hasdášhńtńińi yaa bíł gozhóq. <sup>48</sup>Shíí binal'a'á nshńni doo hat'íí be'ansht'ee da ndi nń't'éégo shaa tsínádeskeez: kogé' godezt'i'go nnee daalinolt'íjii dawa, isdzán biyaa gozhóni daashilńii doleeł. <sup>49</sup>Dážhóq k'a'at'éhi dážhóq nń't'ééhíí áshíílaa; áń bizhi'íí dilzih. <sup>50</sup>Iłké' nánót'íjii dahadń Bik'ehgo'ihí'nań bíł diyinihíí baa ch'oba' doleeł. <sup>51</sup>Binawod ch'í'nah áyíílaa: bijíí yune' dážhóq ádaadilkąhíí yilń nadaagodesgeed, <sup>52</sup>Nnee hayíí ízigo ádaat'ee n'íí hayaa ánáyiidlaaná' doo ízigo ádaat'ee da n'íí hadag ánáyiidlaa. <sup>53</sup>Hayíí dáshiná' nakai n'íí dawahá nń't'ééhíí yá ná'nné' ni'; áiná' ízis da'it'iinihíí dáđilkqogo onáyis'a' lẹ'e. <sup>54</sup>Bána'iziidíí, Israel holzéhi, bich'ozni', bíłgoch'oba'íí yee yénálnńiihgo; <sup>55</sup>Dahazhí' Abraham ła'íí bich'ą'gé' hadaakńolchiińińińi goch'oba', daanohwitaa n'íí ágáyilńii n'íí k'ehgo, nńii, Mary. <sup>56</sup>Mary Elísabeth yilń sikeego taagi dahitąą lẹ'e, áígé' bigowayú onádzaa. <sup>57</sup>Elísabeth ilńchiíge ngonyaa lẹ'e; áígee ishkiin yizhchíi. <sup>58</sup>Hago'at'éégo Elísabeth Bik'ehgo'ihí'nań baa ch'ozbaadíí, ba'ashhahgé' daagolńni

la'íi daabik'íihíi yaa t'ídaanzigo bił daagozhóó l'é'e. <sup>59</sup>Mé' tsebii beyiskaago *circumcise* alnéhgo baa ch'ikai; Zakarías holzee doleeł, bitaa bizhi'híi k'ehgo, daach'inii. <sup>60</sup>Áiná' mé' bimaahíi, Dah; John bizhi' hileeh, nii. <sup>61</sup>Nik'íi doo la' ágágołzee da, daabılch'inii. <sup>62</sup>Áık'ehgo mé'íi bitaahíi bich'ı' na'ıda'ch'ıgızhgo, Díi mé'íi hat'ıi holzee doo? daabılch'inii. <sup>63</sup>Áık'ehgo Zakarías biká' k'e'elchiihíi há't'ııgo na'ıgızh, áıg'é, Díi mé'íi John holzee doo, niigo biká' k'e'eshchii. Áı bigha nneehíi bił díyadaagot'ee l'é'e. <sup>64</sup>Áıg'é' dahıko Zakarías hanádziigo, Bik'ehgo'ıhi'nań ya'ahénzi l'é'e. <sup>65</sup>Áıg'é' ba'ashhahgé' daagolıınıı tsıdaadesyız: díi ágodzaahíi ni' Judéa biyi' dahyisk'ıdyú daagoch'ılıınıı dawa bitahyú dideslaad. <sup>66</sup>Hayıı áı ch'inii daidezts'aanıı biiııı yuyaa nazné'go, Díi mé'íi hagoshá' at'éé hileehi! daanii. Áıg'é' Bik'ehgo'ıhi'nań yił nliı l'é'e. <sup>67</sup>Zakarías, mé' bitaahíi, Holy Spirit yábiyiłti'go Bik'ehgo'ıhi'nań binkááyú yałti', gánııgo, <sup>68</sup>Bik'ehgo'ıhi'nań Israel hat'ıi beBik'ehń ba'ahégosı; nnee biyééhıı yaa nyáágo hanáyınılıı bigha, <sup>69</sup>Bána'iziidıı, David holzéhi, bich'á'g'é' hadaalıinolchiılıı bitahgé' dázhó nalwodi hasdánohwiınıı doleełıi nohwá hayıłtıı; <sup>70</sup>Ni'gosdzán alzaag'é' yúshdé' godezt'ı'go Bik'ehgo'ıhi'nań binkááyú nada'iziidi daadılzini yinkááyú nohwich'ı' hadziigo gánohwiłnıid: <sup>71</sup>Nohwik'edaannıihıı la'ıi hayıı bił daanılchó'ıı dawa nohwıdás sizıı doleeł; <sup>72</sup>Daanohwitaa n'ıı áyiınıı n'ıı k'ehgo nohwaa daach'oba', la'ıi áı biłgo godiyihgo łángot'aq n'ıı yénalıııı, <sup>73</sup>Bik'ehgo'ıhi'nań bitı'a dahdidılniigo díi k'ehgo nohwá ngon'áq, <sup>74</sup>Nohwıı hayıı nohwik'edaannıihıı nohwıdás sizııgo, doo nıdaahiildzıdgo da Bik'ehgo'ıhi'nań bá nada'iidziid doo, <sup>75</sup>Dáhandaaahınna'zhı' daagodılınziigo

la'ıi nlt'éégo binadzahgee ádaant'eego. <sup>76</sup>Ni, mé'ıı, Da'tiséyú At'éhi binkááyú na'iziidıı honlzee doo: ni nohweBik'ehń bádnyú ıłch'ı'goléhgo dahnnáh; <sup>77</sup>Nnee Bik'ehgo'ıhi'nań biyééhıı hago'at'éégo binchó'ıı bá da'ızlııı ánánıne'go hasdaakáh doleełgo yıdaagoıııhgo áne', <sup>78</sup>Bik'ehgo'ıhi'nań daahohiikaqahń nohwaa ch'oba'ıı binkááyú; da'án bik'ehgo yaaká'g'é' idındláadıı nohwaa nyáá, <sup>79</sup>Hayıı chagołheeyú naháztaanıı da'ıtsaah yédaaldzıdıı bá idındláádgo ágole', la'ıi ıłch'ı'gont'éégo yıkısk'eh hiikaahgo áıle', nii l'é'e, Zakarías. <sup>80</sup>Mé' nchaa silııgo biyi'siziınıı dázhó nalwod silıı, Israel hat'ıi bich'ı' ch'ı'nah ádıılne'ıı biıııızhı' da'ızlıııı yaa naghaa l'é'e.

**2** Áiná' nant'án Caesar Augústus holzéhi nnee dawa daantııııee tax nahi'niıı doleełgo bizhi' ádaagole'go yágon'aq l'é'e. <sup>2</sup>(Cyrénıus, Síriayú nant'án nliıná, díi nach'ıhi'niıı doleełgo kozhi' ádaagoch'ıle'ıı da'ıłtsé álzaa l'é'e.) <sup>3</sup>Nnee dawa bizhi' ádaagole'yú onádaaskai l'é'e, hayú kıh goznılgé' daagolıııı. <sup>4</sup>Joseph áldó' itah onádzaa, Gálılee bigodzogıı biyi' Názaıeth golzeegé' Bétıheem golzeezhı', Judéahıı biyi'gee, David golıı n'ıııı, (Joseph David yił hat'ıi l'é'ehıı bigha,) <sup>5</sup>Mary dak'adégo ıłchıııı, Joseph baa hiılıınıı yił hi'ash l'é'e, bizhi' ádaagole'yú. <sup>6</sup>Áıgee sikeená' ıłchıııı biká' ngonyaa l'é'e. <sup>7</sup>Da'ıłtsé ıłchıııı ishkiin yishchıı, mé'ıhıı nadik'a' bik'ıdisdızo magashi yiıı' náda'ıdıııı yiıı' nyıntııı; na'ch'ınjahıı doo la' hayú bá goz'aq dahıı bigha. <sup>8</sup>Mé' sıtıınıı da'anahyú nnee nada'nyoodıı bidıbełıı yınádaadéz'ıı l'é'e, t'é'yú. <sup>9</sup>Áıg'é' Bik'ehgo'ıhi'nań binal'a'a yaaká'g'é'hi bich'ı' ch'ı'nah adzaago Bik'ehgo'ıhi'nań bich'á'ıdıındláadıııı bee ike'dendláád; áık'ehgo nnee nada'nyoodıı tsıdaadesyız. <sup>10</sup>Bik'ehgo'ıhi'nań binal'a'a gábiınıı, Doo nédaaldzıd da: ıyınłts'aq

sáá, yati' dázho nt'éhi nnee dawa bee bił daagoyilshóq doleehí baa nohwil nagoshni'. <sup>11</sup> Dii jii David golíí n'íyú nnee hasdáyihinií nohwá gozłi, Christ nohweBik'ehń. <sup>12</sup> Dii bee bidaagonotsi doleel, mé'ihíí nadik'á' bik'idisdizgo magashi yiyi' náda'idijihí yiyi' sitijgo daaholtséh. <sup>13</sup> Dahko Bik'ehgo'ihinań binal'a'á da'iltse ch'í'nah ádilzaahíí łáągo yaaká'gé' yil ch'í'nah ánádedlaa, áí Bik'ehgo'ihinań ya'ahédaanzigo gádaanii, <sup>14</sup> Bik'ehgo'ihinań da'tiségo at'éhi yaaká'zhi'go daach'intsj le', łá'íí ni' biká'yú nnee Bik'ehgo'ihinań biłgoch'oba'íí bee ilch'i'gont'éehíí bíyéé le'. <sup>15</sup> Áíge' Bik'ehgo'ihinań binadaal'a'á yaaká'yú onákainá' nada'nyoodíí, Bétlehemiyú dokáh, daahildi'nii, Dii ágodzaahíí Bik'ehgo'ihinań nohwil ch'í'nah ágolaahíí daanel'ijiyú dokáh. <sup>16</sup> Áík'ehgo áíge' dagoshch'i' deskaigo Mary, Joseph, łá'íí mé' magashi yiyi' náda'idijihí yiyi' sitijgo yaa hikai. <sup>17</sup> Daayiltsaana' mé'ihíí ábildi'nii n'íí dahot'éhé yaa nadaagosni'. <sup>18</sup> Hayíí daidezts'aaníí nada'nyoodíí ádaabihniihíí yaa bił díyadaagot'ee. <sup>19</sup> Maryhíí díí dawa yénálniihgo dayúweh bijíí yuyaa yaa natsekees l'é'e. <sup>20</sup> Nada'nyoodihíí da'ádaabildi'niihíí k'ehgo hayíí daidezts'aahíí łá'íí daayo'ijihíí bigha Bik'ehgo'ihinań ízisgo at'éehíí yaa nadaagolni'go, łá'íí ya'ahédaanzigo t'aazhi' onákai. <sup>21</sup> Tsebíí beyiskaana' mé' *circumcise* ábi'delzaana' Jesus bizhi' bá álzaa, áí bizhi'íí doo hwaa goleeh daná' Bik'ehgo'ihinań binal'a'á yaaká'gé'ihí bizhi' bá áyílaahi. <sup>22</sup> Moses ngon'aq n'íí k'ehgo Mary godnłsigo ilch'i'bi'dilne'íí biká' ngonyáągo, mé' Bik'ehgo'ihinań baa hiłtéehgo Mary łá'íí Joseph biłgo Jerúsalemyú odaistij l'é'e; <sup>23</sup> (Mé' da'iltse ishkiin daagolehíí Bik'ehgo'ihinań bá sanigo nihi'niiłgo ngon'áągo k'e'eshchijihíí bigha;) <sup>24</sup> Łá'íí

Bik'ehgo'ihinań hat'íhíta ye'okaqahí yaa daayiné'go odaistij l'é'e akdó', hawú naki, dagohíí hawúcho bizhaazhé naki, Bik'ehgo'ihinań yegos'aaníí k'ehgo. <sup>25</sup> Jerúsalemgee nnee łá', Símeon holzéhi, nt'éégo at'éhi, Bik'ehgo'ihinań yidnłsini naghaa l'é'e; án Israel hat'i'i yil goyilshóqgo ánýidle'íí hígháhíí yiká déz'ij l'é'e: Holy Spirit biká'zhi' at'éhi. <sup>26</sup> Holy Spirit bee bił ch'í'nah ágolzaago gábi'idi'nii, T'ah doo hwaa dantsaah daná' Bik'ehgo'ihinań Its'áltini, Christ holzéhi, hinłtséh. <sup>27</sup> Holy Spirit nábihılaago da'ch'okaqah goz'aq yune' nyáá; ákú Jesus bimaá łá'íí bitaa biłgo begoz'aaníí k'ehgo bá okaqahgo ádaabistijina', <sup>28</sup> Áígee Símeon mé' náyintijgo Bik'ehgo'ihinań ya'ahenzigo gáníí, <sup>29</sup> SheBik'ehń, áníita áshimni n'íí k'ehgo nána'isiidíí shil gozhóqgo ch'ík'eh shee ngonowáh: <sup>30</sup> Shí shinaahíí bee hago'at'éégo hasdá'ínił doleehíí hish'ij, <sup>31</sup> Áí nnee dawa biba' ilch'i'ndlaa n'íí; <sup>32</sup> Áń bich'á'idindíni nnee doo Jews daanlij dahíí bee bá got'ij doleel, łá'íí nnee niyéehíí, Israel hat'i'i, án bee ízisgo ádaat'ee doleel. <sup>33</sup> Jesus ábildi'niihíí bitaa, bimaá biłgo yaa bił díyadaagot'ee l'é'e. <sup>34</sup> Símeon bá da'oskaqdná' Mary, Jesus bimaahíí, gáyimni, Íyints'aq sáá, díí mé'ihíí Israel hat'i'i łáągo bigha naanándéh, łá'íí łáągo nádikáh doleehíí bigha habi'doltini at'éé; godiyihgo be'ígózini baa yádaach'ilti' doleehi; <sup>35</sup> (Bésh be'idiltishé nijíí bighálgeedhíí k'ehgo nijíí nniih doleel;) nnee bijííge' natsekeesíí ch'í'nah alneh doleehíí bigha. <sup>36</sup> Phánuel, Áser hat'i'i itah nłni, bitsi', Anna holzéhi, Bik'ehgo'ihinań binkááyú yati'i nlij l'é'e; án sá silij, nanneego gosts'idn łegodzaa; <sup>37</sup> Itsaa nlijgo tsebídini díí'í bił łegodzaa, da'ch'okaqah goz'aagé' dá doo ch'igháhá dajij biigha łá'íí dat'é' biigha dáshiná' okaqahgo

Bik'ehgo'ihinañ yá na'iziid lè'e. <sup>38</sup> Áñ áldó' da'áígee nyáágo, Bik'ehgo'ihinañ yich'i' ahénzi, áíge' Jerúsalemgee daagolíní hago'at'éégo hasdábidi'niil doleehí yiká daadéz'iiní Jesus yaa yił nadaagosni'. <sup>39</sup> Bik'ehgo'ihinañ hago'at'éégo gos'aaní ał yikisk'eh ádaasdaaná' dabíi daagolííyú, Gálílee bigodzogí biyi' Názareth golzeeyú, onákai. <sup>40</sup> Mé' n'íi noseehá' biyi'siziiní nłdziil silij, goyáá silij; la'íi Bik'ehgo'ihinañ biłgoch'oba'íi biká'zhi' at'éé lè'e. <sup>41</sup> Jesus bima a la'íi bitaa biłgo dałenágodáhgee Jerúsalemýú onat'ash lè'e, **bitis-hagowáh** n'íi bee bíná'godinłhgo náda'idijihí bigha. <sup>42</sup> Jesus nakits'adah bił łegodzaaná', dałenágodáhgee ákú onakáhíi k'ehgo ákú okai lè'e; <sup>43</sup> Ał bengonyaaná' onákai, ndi Jesus t'aazhi' idestał lè'e Jerúsalemgee; bima la'íi bitaahíi dá doo yídaagolsi dago. <sup>44</sup> Jesus bił hikah daanzigo názeelgo o'i'ááyú; bik'íi la'íi hayíi bídaagosiníi bitahyú ch'eh yiká daantaa lè'e. <sup>45</sup> Doo hwaa hayú nádaankłij dahíi bigha t'aazhi' Jerúsalemýú biká daantaayú onat'aazh. <sup>46</sup> Taagiskaayú da'ch'okaał goz'ał yune' nnee daagoyááníi ilch'idaago'aahíi iyésts'aago la'íi nayídiłkidgo naháztaayú itah sidaago yaa hikai lè'e. <sup>47</sup> Bi'ígóziníi la'íi nabídiłkidgo yígółsiigo hadzi'híi bigha nnee daabidezts'aaníi bił díyadaagot'ee lè'e. <sup>48</sup> Jesus bima la'íi bitaahíi daabiłtsaago bił díyadaagot'ee: áik'ehgo bima gábiłni, Shizhaazhé, hat'íi ląá bigha ánt'ini? Nitaa la'íi shíi ch'eh níká hantaahíi bigha doo nohwil daagozhóq da ni'. <sup>49</sup> Jesus gábiłni, Hat'íi bigha shiká hanołtaa? ShiTaa binasdziidíi baa nashaago shá goz'ał, ya' doo bígonolsi da née? <sup>50</sup> Hat'íi niigo aníi shihíi doo yídaagolsi da lè'e. <sup>51</sup> Áik'ehgo yił onákai Názarethyú, bima la'íi bitaa da'ádaabiłniiyú at'éé lè'e:

bimaahíi bizhaazhé ábiłniidíi dawa yaa natsekes lè'e. <sup>52</sup> Áik'ehgo Jesus goyáágo honaał, la'íi Bik'ehgo'ihinañ da'áígeego bił at'éé, áíge' nnee áldó', dayúweh begoldoh lè'e.

**3** Tibérius **Caesar** holzéhi nant'ančan nłijgo ashđla'adah łegodzaa lè'e, áiná' iké'gee sitiin, Póntius Pílate holzéhi, ni' Judéa golzéhi yánant'aa, taagígee sitiin, Hérod, ni' Gálílee golzéhi yánant'aaná' bik'isn Philip Ituréa la'íi Trakonítis yánant'aa, la'íi Lysánias Ábilene yánant'aa lè'e, <sup>2</sup> Ánnas la'íi **Cáiaphas** okałah yebik'ehi da'tiséyú sitini daanłjiná' Zakarías biye', John holzéhi, da'izłłiyú Bik'ehgo'ihinañ bich'i' hadzii. <sup>3</sup> Jórdan túnlínihi binaayú nnee yich'i' yałti'go gádaayilni, Nohwinchó'íi bich'á'zhi' ádaałne'go baptize ádaanohwi'dolne', áik'ehgo nohwinchó'íi nohwá da'izłłi ánałne'; <sup>4</sup> Bik'ehgo'ihinañ binkááyú na'iziidi, **Esáias** holzéhi, binaltsoos biyi'gé' díi bak'e'eshchij, Da'izłłiyú hadnshij gánłigo dilwosh, NohweBik'ehn bádnyú ilch'i'daagołe', intin ilk'idezdohgo bá ádaałe'. <sup>5</sup> Nadaashwozhíi hanágodibij, la'íi dził naz'aaníi, nadaask'idíi hayaa álne'; la'íi godigizíi ilk'ínádoldoł, la'íi godilwołíi dilkoł ánałne' doo; <sup>6</sup> Áígee nnee dawa hago'at'éégo Bik'ehgo'ihinañ hasdá'iiniil doleehí daidoltseł. <sup>7</sup> Áíge' nnee John baptize ádaabile' hádaat'ijigo yaa hikaihi gáyilniigo yich'i' yałti', Nohwíi t'iish bik'asda' golíníi k'ehgo daałinoł'ijihí, hadn lá nohwádný nohwiniigodilne'íi bich'á' nołkáh nohwilniid? <sup>8</sup> Da'anii nohwinchó'íi bich'á' ádaałdaayúgo ch'i'nah ádaadi'nołsi, nest'a' nł'éégo nádaant'ihíi k'ehgo nohwaa daide'aah, Abraham bich'á'gé' daadihe'na'i doo idíiadaoł'ni da: Bik'ehgo'ihinañ díi tséé naznilíi nnee Abraham bich'á'gé' daadihe'na'íi k'ehgo áile'yúgo áile',

nohwiłdishnii. <sup>9</sup>Tsint'áni nkedn'aagee k'ek'éhgo godest'aq; tsint'áni dawa doo nest'án nht'éehíí baa dahndéh dayúgo, yó'ok'éhgo kó' diltí' yuyaa olkaadhi at'éé. <sup>10</sup>Nneehíí John nayídaadiłkidgo gádaabiłnii, Hago ádaahi'ne' áiná'? <sup>11</sup>John gáníí, Hadn' bi'íicho naki shíhíí, ła'ihíí bi'íicho da'ádih shíhíí yaa yinołtsós; hadn' bich'iyán łaqá shíhíí hadn' bich'iyán da'ádih shíhíí ła' yaa yinoné. <sup>12</sup>Tax bich'í' nadaahi'niłłíí ałdó' baptize ádaabi'dilne'yú hikaigo John gádaayiłnii, ılıch'ígó'aahíí nłłni, hago łaqá ádaahi'ne'? <sup>13</sup>John gábiłnii, Da'kwíí nohwich'í' nadaahi'niłłgo goz'aq shíhíí doo bitisyú daahołkeed da. <sup>14</sup>Siláada ałdó' nabídaadiłkidgo gádaanii, Nohwihíí hago łaqá ádaahi'ne'? John gábiłnii, Hadn' bin'idołłh hela', hadn' da'izłłiyú baa dahdaagoł'aah hela'; ła'íí hanádaakdéhíí, da'ái nohwil daanzhoqogo nzhqo. <sup>15</sup>Nada'ohíigo nnee dawa bijíí yune' gádaanzí, Díí nnee, John holzéhi, Christ at'íí née, dah née? <sup>16</sup>John dawa yich'í' hananádziigo gáyihii, Shíhíí tú bee baptize ádaanohwish'íí, áiná' shiké'gé' ła' shitisgo at'éhi higháh, biket'óól k'e'ish'adgo ndi doo bik'eh sit'íída; án Holy Spirit ła'íí kó' yee baptize ádaanohwił'íí doleel. <sup>17</sup>Be'ılıch'íhé dahyotíłł, t'oh naghái ılıch'íhi goz'aagee nágo sho doleel, binest'a'ahíí náyiziidgo ılık'eyihiniłná' bizhoolíí kó' doo ntsésihi biyi' yuyaa yidilid. <sup>18</sup>Áigé' nnee yich'í' yałti'go łaqágo yil ch'ígó'aah lé'e. <sup>19</sup>Hérod, nant'án nłłnihi, nchq'go at'íígo bik'isn Philip holzéhi bi'aad, Heródias holzéhi, yaa yiheltíí, ła'íí nchq'go ánát'íidíí John yee bich'í' yałti' lé'e, <sup>20</sup>Hérod nchq'go ánát'íidíí bitisgo adzaa, John ha'áyilt'e'. <sup>21</sup>Nnee dawa baptize ádaabilne'ná', Jesus ałdó' baptize ábi'delzaago yáa bich'í' ałch'á' ádzaago, <sup>22</sup>Holy Spirit hawú k'éhgo bich'í' nke'enułhgo yaaká'gé' yati' gáníigo

yidezts'aq, ShiYe' shil nzhóni nłłí; naa shil gozhóó. <sup>23</sup>Áigee Jesus tádin shi bil łegodzaa, án Joseph biye' (bido'níí), Josephíí Héli biye', <sup>24</sup>Hélihíí Mátthat biye', Mátthatíí Levi biye', Levihíí Mélki biye', Mélkihíí Jána biye', Jánnahíí Joseph biye', <sup>25</sup>Josephíí Mattathías biye', Mattathíasíí Amos biye', Amosíí Náum biye', Náumíí Ésli biye', Éslihíí Nágge biye', <sup>26</sup>Nággehíí Máath biye', Máathíí Mattathías biye', Mattathíasíí Sémei biye', Sémeihíí Joseph biye', Josephíí Júda biye', <sup>27</sup>Júdahíí Joánna biye', Joánnahíí Rhésa biye', Rhésahíí Zoróbabel biye', Zoróbabelhíí Saláthiel biye', Saláthielhíí Néri biye', <sup>28</sup>Nérihíí Mélki biye', Mélkihíí Áddi biye', Áddihíí Cósam biye', Cósamhíí Elmódah biye', Elmódamhíí Er biye', <sup>29</sup>Erhíí Jóse biye', Jósehíí Eliézer biye', Eliézerhíí Jórím biye', Jórímhíí Mátthat biye', Mátthatíí Levi biye', <sup>30</sup>Levihíí Símeon biye', Símeonhíí Júda biye', Júdahíí Joseph biye', Josephíí Jónan biye', Jónanhíí Elíakim biye', <sup>31</sup>Elíakimhíí Mélea biye', Méleahíí Ménan biye', Ménanhíí Máttaha biye', Máttahaahíí Náthan biye', Náthanhíí David biye', <sup>32</sup>Davidhíí Jesse biye', Jessehíí Óbed biye', Óbedhíí Bóoz biye', Bóozíí Sálmon biye', Sálmonhíí Náasson biye', <sup>33</sup>Náassonhíí Amínadab biye', Amínadabíí Áram biye', Áramhíí Éstrom biye', Éstromhíí Pháres biye', Pháresíí Júda biye', <sup>34</sup>Júdahíí Jacob biye', Jacobíí Isaac biye', Isaacíí Abraham biye', Abrahamhíí Thára biye', Tharahíí Nákor biye', <sup>35</sup>Nákorhíí Sárúk biye', Sárúkhíí Rágau biye', Rágauhíí Phálec biye', Phálecíí Héber biye', Héberhíí Sála biye', <sup>36</sup>Sálahíí Caínan biye', Caínanhíí Arfáxad biye', Arfáxadíí **Sém** biye', Semhíí **Noe** biye', Noehíí Lámek biye', <sup>37</sup>Lámekhíí Mathúsala biye', Mathúsalahíí Enok biye', Énokhíí Járed biye', Járedhíí Maléleel biye',



Maléleelhíí Caínan biye', <sup>38</sup> Caínanhíí Énos biye', Énosíí Seth biye', Sethíí Adam biye', Adamíí Bik'ehgo'ihí'nañ biye'.

**4** Jesus, Holy Spirit bił nłiigo Jórdan túnlííge' t'aqzhí' nádesdzaa lé'e, Spirit-híí nabiłmaago da'izliiyú óyáá, <sup>2</sup>Áígee dizdin behiskaą, ákú ch'iidn nant'án nabíntaah lé'e. Akú nagaaná' doo hat'íi yiyąą da: áí dizdin aął iskaąná' shiná' silij lá. <sup>3</sup>Ch'iidn nant'án bich'í' hadziigo gábiłnii, Ni Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' nłiíyúgo díí tséhíí bán náodleeh, nńii. <sup>4</sup>Áíná' Jesus gábiłnii, Ágágołzeego k'e'eshchij, Nńee doo dá bán zhá yee hínaa da doleeł, áíná' Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'íi dawa yee hínaa doleeł. <sup>5</sup>Áíge' ch'iidn nant'án dził dážhó yúdahi biká'yú yił hananásh't'aazhgo, áíge' nńee iltah at'éego hadaazt'íi dawa ch'inesk'ohíí dábich'í' bił ch'í'nah áyíłlaa lé'e. <sup>6</sup>Áíge' ch'iidn nant'ánhíí gánábiłdo'niid, Díí dahot'éhé ízigo ágot'eehíí naa nishné', dawa bee nik'ehgo: díí alk'iná' dawa shaa hi'né'hi at'éé; dahadńta baa nishné' hásht'íi yúgo baa nishné'. <sup>7</sup>Ni shonkaąh yúgo díí dawa nıyée doleeł. <sup>8</sup>Jesus gánábiłdo'niid, Ágágołzeego k'ená'ishchij, Satan, shiké'ge' nńáh: ágágołzeego k'ená'ishchij, Bik'ehgo'ihí'nañ neBik'ehń zhá honkaąh, da'án zhá bá na'ízíid. <sup>9</sup>Ch'iidn nant'án Jesus Jerúsalemyú yił o'áázhgo, kłh biyi' da'ch'okaąhíí hadago goz'aaníí bilatahyú yił n'áázhgo gáyilnii, Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' nłiíyúgo kogé' gódah ch'í'nt'e': <sup>10</sup>Ágágołzeego k'e'eshchij, Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníí nńt'éego binádaadel'íi doleeł, ná daayıłdoniıł: <sup>11</sup>Áíge', Doo tsée hitaago hayaa nageeh dahíí bighą ánadaanołteel doo, gołzeego k'e'eshchij. <sup>12</sup>Jesus ch'iidn nant'án yich'í' hananádziigo gáyilnii, Bik'ehgo'ihí'nañ neBik'ehń doo

nabíntaah da, gołzee. <sup>13</sup>Ch'iidn nant'án dawa yee nayíneztaąd hik'e, Jesus yich'á'zhí'go dahnasdzaa, det'ihézhí'.

<sup>14</sup>Áíge' Jesus Holy Spirit nabiłmaago Gálıleeyú onádzaa: ákú dahot'éhé nńt'éego baa ch'iniigo didezdlaad lé'e. <sup>15</sup>Jews ha'ánátséh nagoznıl yune' ilch'ígó'aahgo nagmaago nńee dawa daabidnıj.

<sup>16</sup>Názarethyú gólíí n'íyú nadzaa: ákú Jews ha'ánátséh goz'ąą yune' oyáá, Jews daagodnısiníí bijij ákone' onadáhgee, áíge' ozhíihgo hizij, <sup>17</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi n'íi, **Esaiás** holzéhi, naltsoos biyati' biyi' k'e'eshchiiníí Jesus baa hit'ąą. Áí naltsoosíí ilch'á' áyíłlaa, gáníigo k'e'eshchijgee, <sup>18</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ sheBik'ehń biSpirit-híí shiká'zhí' nłij, nńee tédaat'iyéhií yati' baa gozhóni bee bich'í' yadaashti' doleełgo Bik'ehgo'ihí'nañ hashidilaahíí bighą; dážhó doo bił daagozhóq dahíí nńt'éego ánáshdle' doleełhíí bighą shidol'aad, isnáh daanliiníí hago'at'éego yich'ákáhgo la'íi bináá ádaagodiníí hago'at'éego ch'ínadaaghaałgo ánadaadle'go bił nagoshni'go, hayí bich'í' nagont'ogíí biyi'ge' hahishniıł doleełgo, <sup>19</sup>La'íi Bik'ehgo'ihí'nañ nńee yaa ch'oba'íi biká' ngonyaagee baa nagoshni'híí bighą shi'dol'aad. <sup>20</sup>Áíge' naltsoosíí ilch'í' ánáyíidlaago, nal'a'á yaa náyin'ąąge' nánezdaa. Ha'ánátséh goz'ąą yune' yił naháztaaníí dawa daabineł'íi lé'e. <sup>21</sup>Nńee yich'í' yałti' nkegonyaago gáníí, Díí Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'e'eshchiiníí díí jii daasidołts'aanihíí begolne'. <sup>22</sup>Nńee dawa nńt'éego baa yadaakti' lé'e, yati' nzhóni yee hadziihíí yaa bił díyadaagot'eego gádaaıłdi'nii, Díń la' Joseph biye' at'éé? <sup>23</sup>Jesus gábiłnii, Yati' ilch'ígó'aahíí bee gádaaashıłdołnii, Izee nant'án nłini, dáni na'nłziih: Capérnaumyú ánát'ıłíí

yaat'idaandzigo kú áldó' dání gonlíyú ágánt'íí. <sup>24</sup> Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi dá golíígee doo habi'dit'íí da, da'aniigo ádaanohwíldishńii. <sup>25</sup> Shíí da'aniigo nohwił nadaagoshńi', **Elías** t'ah hínaaná' dá doo nagohtííhé taagi łegodzaagé' gostán dahitaą, áígee shína' góyééhíí benagowaa l'é'e, Israel hat'i'i bitahgee isdzáné bika' da'adini łáągo daagolíí; <sup>26</sup> Ndi Elías doo hwaa łá' bich'i' bi'dol'aad da, naniyúgo itsaa Sídón godzogíí biyi' kįh gozńil Sarépta golzeeyú gólínihi zhá bich'i' bi'dol'aad l'é'e. <sup>27</sup> Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi, Elíseus holzéhi, t'ah hínaaná' Israel hat'i'i bitahgee nnee łáągo łóód doo ínádįh dahi, leprosy holzéhi, yaa nakai; ndi doo łá' nádzii daná' nnee Náaman holzéhi, Síriayú gólíni, zhá nádzii l'é'e. <sup>28</sup> Ha'ánázéh yune' naháztaaníí díí Jesus ánííhíí daideztsąąná' bádaagoshchíid, <sup>29</sup> Áík'ehgo daahizí'go Jesus ch'idaaniyood, dził nan'aahíí biká' gotahyú yił nńseeł l'é'e, áíge' gódah ch'idaahilt'e' daanzí. <sup>30</sup> Áíná' nneehíí bigizhyú ch'inyáá l'é'e. <sup>31</sup> Áíge' Capérnaum golzeeyú nyáá, Gálílee godzogíí biyi', ákú Jews daagodńsiníí bijíi dawahn ilch'ígó'aah l'é'e. <sup>32</sup> Yebik'ehgo ilch'ígó'aahíí bighą nnee bił díyadaagot'ee.

<sup>33</sup> Jews ha'ánáńséh goz'ąą yune' łá' nnee ch'iidn biyi' gólínihi sidaa l'é'e, án nawode <sup>34</sup> Gáníí, Doo nohwaa nannaa da; hago łáą át'éégo nohwich'i' goń'aahgo ánt'íí, Jesus, Názarethge' nannáhi? Ya' da'izliyyú ánohwiléhíí bighą nyaa née? Shíí nígonsį hadń ánt'ííhíí; Bik'ehgo'ihí'nań bich'ą'ge'go Dilzįhgo Nńlńi. <sup>35</sup> Jesus nńdzilgo hadziigo gáyilńii, Handziih hela', an biyi'ge' hannáh. Nnee ihń'gee nnee ch'iidn biyi' gólínihíí ch'iidn nkíbidest'ehgo dá doo hago ábile'é biyi'ge' halwod.

<sup>36</sup> Nnee dawa bił díyadaagot'eego gádaahídi'ńii, Díí yati'íí hago'at'éhi! Dawa yebik'ehgo łá'íí binawod golíígo spirits daanchọ'i haołkáh yiłniigo hainiyood. <sup>37</sup> Dahot'éhé nnee bitahyú nt'éégo baa ch'ńni didezłdaa l'é'e.

<sup>38</sup> Nádiidzaago ha'ánázéhge' ch'ínádzaago Simon bigową yune' ha'ayáá. Simon bi'aadíí bimaá yófyahgo nezgai; áí bighą nádaach'okąąh. <sup>39</sup> Yit'ahge' sizįigo hat'íí binesgai shįhíí náines'įhgo nt'éé násdlíí: áík'ehgo dagoshch'i' nádiidzaago yá da'dezne'.

<sup>40</sup> O'í'ąązhi' godeyaago hayíí bik'íí kah iltah at'éhi yaa nakahíí Jesus bich'i'yú yił neheskai; áík'ehgo dałá'a daantíígo yik'e daadilńniigo nádailziih l'é'e. <sup>41</sup> Nnee ch'iidn biyi' daagolínií łáągo ch'iidn nádaadihilghaashgo haikáhná' gádaanii, Ni, Christ Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nńlńi. Ch'iidn Jesus, Christ nńįigo yídaagońshíí bighą, nńdzilgo yich'i' hadziigo, Hadaaldziih hela', yiłńniid. <sup>42</sup> Hayołkaatyú ch'inyáągo da'izliyyú óyáá: áíná' nnee biká hadaantaago, áík'eégo baa hikai, doo yich'ą' digháh hádaabit'íí dahíí bighą. <sup>43</sup> Áík'ehgo yich'i' hadziigo gáníí, Łahyú kįh nagozńilíí Bik'ehgo'ihí'nań bilatt'áhgee begoz'aaníí baa yashti' doleek: áí bighą shi'dol'aad. <sup>44</sup> Gálíleeyú Jews ha'ánáńséh nagozńil yune' nnee yich'i' yałtigo naghaa l'é'e.

**5** Jesus túsikaaníí Gennésaret holzéhi bahyú sizįiná' nnee daatįljizh, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' daidits'įh hádaat'įhíí bighą, <sup>2</sup> Túsikaągee tsina'eehíí naki silaago yiłtsąą, nnee łog hadaileehíí tsina'eeł yiyl'ge' hakaigo biłógbehaidlehé nanest'óli tádaigisgo. <sup>3</sup> Jesus tsina'eehíí dałá'a Simon bíyééhíí yeh hiyaaná', Simon gáyilńii, Da'anahzhi' shił nń'eeł. Áíge' tsina'eehíí yiyl' dahnezdaa, áíge' nnee yił ch'ígó'aahgo yich'i' yałti'. <sup>4</sup> Aął nyáńłti'na' Simon gáyilńii, Tú

lájáyú idn'eelgo áigé' niłógbehaidléhé ténłtsosgo beha'íílee. <sup>5</sup> Áík'ehgo Simon gábilnii, Ilch'ígó'aahíí, ch'éh ádaahiit'jigo iskaą ndi doo la' hadaasi-idlee da: da'ágát'éé ndi da'áshilniiyú áshne'go shiłógbehaidléhé hayaa ashle', nii. <sup>6</sup> Ágádaadzaago łóg dážhó ląągo hayıléego biłógbehaidléhé bich'á' ndaasidlaad lẹ'e. <sup>7</sup> La' yił hada'ileehíí anahyú tsina'eelíí bił dahna'eelíí yich'i' yıda'dishgish, Nohwich'odaalnih, daaniigo, Áík'ehgo áí bich'i' bił nda'iz'eelgo tsina'eelíí da'áta łóg biyi' ha'desbiłgo tsina'eelíí hayaa tétt'á'o'eel nkegonyaa. <sup>8</sup> Simon Peter díí yiłtsaągo Jesus biyahzhi' hayaa adzaago gáníí, SheBik'ehń, shich'á'zhi'go dahnnáh, nnee binchó' láníhi nshłjhií bighą. <sup>9</sup> Simon la'íí yił hada'ileehíí biłgo dawa bił díyadaagot'ee, łóg dážhó ląągo hadaizlee'híí bighą: <sup>10</sup> James la'íí John biłgo, Zébedee biye'kehi, Simon yił nada'iziidi, alđó' bił díyadaagot'ee. Jesus Simon gáyilnii, Doo néndzid da; kodé' godezt'i'go łóg hayihleehíí k'ehgo nnee shá náhiláh doleeł. <sup>11</sup> Áík'ehgo bitsina'eelíí tábaąyú ndaayisnilná' dawahá akúyaa ndaiznilná', Jesus yiké' dahiskai lẹ'e.

<sup>12</sup> Jesus kłh goznilyú nyáągo nnee łóod doo ínádih dahi, leprosy holzéhi, yaa nagháhi Jesus yiłtsaąná' hayaa adzaago náyokaąhgo gáyilnii, SheBik'ehń, náshılłzihií bik'e síntjigo nígonsj, hánt'jijyúgo náshılłzihi. <sup>13</sup> Jesus yich'i' dahdidilniigé' yedelnii'go gáyilnii, Hash'tíí, nándzihi. Áí dábiłgo łóod n'íí ínásdjid lẹ'e. <sup>14</sup> Jesus gábilnii, Hadń dánko bił nagolń' hela': ti'i, okaąh yebik'ehń bich'i' ch'í'nah ádnđle'go, Moses ngon'áą lẹ'e'ehíí k'ehgo hat'íhita be'okaąhíí Bik'ehgo'ihí'nań baa nné', hanánidelzaahíí bighą, áík'ehgo nándzihií nnee yıdaagotsj doleeł. <sup>15</sup> Áiná' yúwehyú ch'inii didezlaad: áík'ehgo nnee doo alch'igé' Jesus yałti'íí

daidits'łh hádaat'ij la'íí kah iltah at'éhi yaa nakaihií nádaabi'dilzii hádaat'ijhií bighą baa hikáh lẹ'e.

<sup>16</sup> Áigé' Jesus dasahn da'izłijyú óyááyú oskaąd. <sup>17</sup> Áiná' la' jii Jesus ilch'ígó'aahgo Phárisees daanłni la'íí begoz'aaníí ilch'ídaago'aahi itah naháztaą lẹ'e, Gálilee biyi', Judéa biyi' daagotahgé', la'íí Jerúsalemgé' hikaihi: Jesus Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí biłniłjigo nádailzihi.

<sup>18</sup> Jesus yałti'na' la' nnee di'ili Jesus bich'i' ndaach'łteehgo biyahzhi' ndaach'łteehgo ch'éh ádaach'it'ij lẹ'e. <sup>19</sup> Dážhó ch'ıląądgo doo hayú Jesus bich'i' ch'ígót'i' dahíí bighą kłh biká'yú hádaach'istijgo Jesus siziinií bik'ehgé' ch'í'rángo ádaach'izlaagé' a'ádaach'istij lẹ'e. <sup>20</sup> Jesus nnee bi'odłá' yígolsjdná' di'ilihií gáyilnii, Shik'isn, ninchó'íí da'izłiné nádleeł. <sup>21</sup> Begoz'aaníí ye'ik'eda'ilchíhi la'íí **Phárisees** daanłni biłgo dábiyi'yú na'ídaadiłkidgo gádaanii, Hadń láhi áń Bik'ehgo'ihí'nań ádil'ijgo aníí? Hadń konchó'íí da'izłiné áile'? Bik'ehgo'ihí'nań zhą go'j. <sup>22</sup> Jesus áí natsídaakeesíí yígolsjdná' gáyilnii, Hat'íí bighą dánohwiyi'yú na'ídaadołkid? <sup>23</sup> Hayíłhií doo nyeego ách'inii da, Ninchó'íí da'izłiné nádleeł, dagohíí, Nándndážgo dahnnáh? <sup>24</sup> Ni'gosdzán biká' nnee binchó'íí da'izłíí alne'íí shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, beshik'ehgo bídaagonotsj doleełhií bighą, (nnee di'ili sitiinií gáyilnđid,) Nándndážgo biká' sintiinií dahnádnné'go gowaýú nádndáh, niłdishnii. <sup>25</sup> Nnee bináál dagoshch'i' nádiidzaago yiká' sitij n'íí dahnýiné'go gowaýú onázzaa, Bik'ehgo'ihí'nań ya'ahéznigo. <sup>26</sup> Nneehíí dawa dážhó bił díyadaagot'eego Bik'ehgo'ihí'nań ya'ahédaanzi, áigé' tsídaadesyizgo gádaanii, Díí jii ánagot'ijhií doo hwaal la' hat'íí gát'éego daahiit'ij da.

<sup>27</sup> Díí bikédé'go Jesus ch'ínándaago tax nanáhi'nííhí nnee tax bich'i' nahi'niíhihi, Levi holzéhi, sidaago yiítsaa l'é'e: áík'ehgo gáyiñii, Shiké' dahnnáh. <sup>28</sup> Áík'ehgo dawahá da'akú nazníná' nádiidzaago Jesus yiké' dahiyaa l'é'e. <sup>29</sup> Levi bigowayú Jesus bá da'odaq: áígee nnee láágo tax bich'i' nadaahi'niíhí, nnee la'ihí bílgo, Jesus la'íí bitsilke'yu itah da'iyaaqzhi' naháztaq. <sup>30</sup> Áíná' Phárisees daanlíni la'íí bitahyú begoz'aaní ye'ik'eda'it'ch'hi bílgo Jesus bitsilke'yu yída'itahgo gádaayiñii, Hat'íí bigha tax bich'i' nadaahi'niíhí la'íí nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí bíl da'ot'saa? <sup>31</sup> Jesus gádaabiñii, Doo hago'ádaat'ee dahíí izee nant'an doo yaa nakah bik'eh da, daanezgaihí zhá. <sup>32</sup> Shíí nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí, Nohwinch'ó'íí bich'á'zhí' ádaat'ee, bíldishniiyú níyáá, áíná' doo nnee dávik'ehyú ádaat'eehíí ágáldishniiyú níyáá da.

<sup>33</sup> Phárisees Jesus gádaayiñii, Hat'íísha' bigha John bitsilke'yu dáshiná' da'okaqah, la'íí Pharisees bitsilke'yu áldó' ágádaat'ee; áíná' ni nitsilke'yuhíí doo dáshiná' da'okaqah da? <sup>34</sup> Jesus gádaabiñii, Ya' ni'i'néhgee nnee da'ádaat'eehíí nnee niinéhíí yíí nakaiyúgo dáshiná' da'okaqah née? <sup>35</sup> Dahagee nnee niinéhíí bich'á' nádilteeh ndi at'éé, áígee dáshiná' da'okaqah doleek.

<sup>36</sup> Jesus it'ch'ígót'aahgo na'goni'íí áldó' yee hadziigo gábiñii, Doo hadn'íí ánídéhíí haizooqsgo íí dénch'ó'ehíí yenádi'aah da; ágádaaayúgohíí ánídéhíí biká' ch'ída'i'án hileehná' íí dénch'ó'ehíí ánídéhíí béedit'áago doo t'et'ee da. <sup>37</sup> La'íí wine áníí alzaahíí ikagé wine bee naktiníí dénch'ó'ehíí doo biyi' tádaach'inií da; ágách'idzaayúgo wine áníí alzaa'ihíí ikagé yidiíldohgo na'nil, áík'ehgo winehíí aq' ha'ijool, la'íí ikagéhíí koch'á' yit'choqoh. <sup>38</sup> Áíná'

wine áníí alzaahíí wine bee naktiníí ánídéhíí zhá biyi' tádaach'inií; áík'ehgo daanht'éé nt'éé. <sup>39</sup> Hadn'íí wine da'it'sé alzaahíí yodlaaníí, doo áníí alzaahíí hát'íída; Wine da'it'sé alzaahíí zhá nt'éé, niíhí bigha.

**6** Jews daagodnksiníí bijíí nakigeehíí Jesus t'oh nagháí hentíníí yiyi'yú bigaa; bitsilke'yu yíí hikaahgo t'oh nagháí binest'a' nadaayiñii; áíge' daidnzshigo daayiqaq l'é'e. <sup>2</sup> Phárisees daanlíni la' gádaabiñii, Hat'íí bigha godilziníí bijíí doo hat'íí baa nach'ighaa dahíí ádaat'íí? <sup>3</sup> Jesus gáníí, Ya' David la'íí yíí nakaihíí bílgo shiná' daasiljigo hago ádaasdaa lán shíhí doo hwahá baa da'ot'shih da née? <sup>4</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ daach'okaqah goz'aa yune' ha'ayáago, bán Bik'ehgo'ihí'nañ ye'okaqahgo baa hi'né'go nií'né' n'íí náidnné'go yiyaa, la'íí yíí nakaihíí áldó' la' yá'nné' l'é'e; áí bánhíí okaqah yedaabik'ehi zhá daayiqaq goz'ánihi. <sup>5</sup> Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, godilziníí bijíí ndi beshik'eh, nií, Jesus. <sup>6</sup> Lah Jews daagodnksiníí bijíí ha'ánátséh goz'aa yune' Jesus ha'ayáago it'ch'ígó'aah l'é'e: akóne' nnee bigan dihe'nazhinéégo binawod ásdjidi itah sidaa. <sup>7</sup> Begoz'aaníí ye'ik'eda'it'ch'hi la'íí Phárisees daanlíni bílgo Jesus dainel'íí l'é'e, godilziníí bijíí nneehíí náyilzihi shí daanzigo; ágádaaayúgo Jesus hat'íhita yee yaa dahdaago'aahíí bigha. <sup>8</sup> Áíná' Jesus áí natsídaakesíí yígólsihíí bigha nnee bigan binawod ásdjidi gáyiñii, Nádnáhgo kodé' hizjii. Áík'ehgo nádiidzaago áígee hizí' l'é'e. <sup>9</sup> Jesus begoz'aaníí ye'ik'eda'it'ch'hi la'íí Phárisees bílgo gádaayiñii, Da'á nanohwídaadishkid, ya' godilziníí bijíí nt'éégo ách'it'íígo goz'aa née, dagohíí dénch'ó'égo ách'it'íí née? Ya' nnee hasdách'it'eehgo née, dagohíí ch'izilheego née? <sup>10</sup> Jesus nnee yitah déz'íí l'é'e, áíge' nnee bigan

binawod ásdjidi gáyihni, Yushdé' dahdinlíníh. Ágádaana' bigan nlt'ée násdlij, lahzhinéehí ga'at'ée. <sup>11</sup> Nnee Jesus yik'edaannihí hadaashkeego gádaahíidni, Jesus hagosha' ádaahíidle? <sup>12</sup> Áiná' Jesus dasahn dziyú óyáá okaqho, Bik'ehgo'ihí'nañ yich'i' okaqho iskaq.

<sup>13</sup> Hayílkááyú biké' hikahí, Yushdé', daayihniidná' nakits'adah hayinil: áí shinadaal'a'a daayihni; <sup>14</sup> Simon, (Peter yízhí' yá áyílaahí,) bik'isn Andrew, la'í James, John, Philip, Barthólemew, <sup>15</sup> Matthew, Thomas, la'í James Alphéus biye'i, Simon Zelótes holzéhi, <sup>16</sup> Judas James bik'isn, la'í Judas Iscariot, ch'íbido'aal doleei.

<sup>17</sup> Dzilge' yil nkenákainá' dzihí bitl'ááhgee sizij, áígee biké' hikahí, la'í nnee lággo Judéagé', Jerúsalemgé', la'í tádá'yú Tyre la'í Sídongé' daagolnihil daabidits'ih hádaat'iggo, la'í daanezgaihí nádaabidilziih hádaat'iggo baa nánsáq; <sup>18</sup> Hayí spirits ncho'i biyi' daagolíníí áldó' baa hikai: áík'ehgo náda'bidilzii lé'e. <sup>19</sup> Nnee dawa bedaadilchiid hádaat'ij lé'e: binawodíí nádaabilzihihí bigha.

<sup>20</sup> Biké' hikahí yine'íígo gáyihni, Nohwíí tédaano'tiyéhí nohwiya gozhóq dolee: Bik'ehgo'ihí'nañ bilalt'áhgee daanliiní itah daanoj. <sup>21</sup> K'adíí shiná' daanoiiní nohwiya gozhóq dolee: náda'doldoq. K'adíí daalchagí nohwiya gozhóq dolee: daaldloh dolee. <sup>22</sup> Shíí, nnee k'ehgo Niyááhí, shigha nnee nohwik'edaannihyúgo, la'í doo hádaanoht'ij dayúgo, ncho'go nohwich'i' yadaakti'yúgo, nohwizhi' ncho'go yaa yadaakti'yúgo nohwiya gozhóq dolee. <sup>23</sup> Áí bijijí dázho nohwi daagozhóqgo yaadaojah le': yaaká'yú itisgo nohwaa hi'né'i dázho ncha dolee: nnee nohwik'edaannihí bich'á'gé' nnee daanlínihí Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú

nada'iziidi n'íí áldó' ágádaayisj lé'e. <sup>24</sup> Áiná' nohwíí ízigo da'oh'iiní, nohwá góyéé dolee! alk'iná' dawa hádaat'iiní nohwíyéé. <sup>25</sup> K'adíí náda'soldjidí, nohwá góyéé dolee! shiná' daanoj dolee. K'adíí daaldlohí, nohwá góyéé dolee! ik'edaado'ni la'í daolchag dolee. <sup>26</sup> Nohwíí nnee dawa nlt'éego nohwaa yadaakti'ihí, nohwá góyéé dolee! áí bich'á'gé' nnee daanlínihí Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidí daazhógo ádaadil'ini n'íí ágádaayihniid áldó'.

<sup>27</sup> Shihí daashidoht'sagíí gádaanoht'ishni, Nohwik'edaannihí nohwi daanzhoq le', hayí bil daanoht'ij nlt'éego bich'i' ádaano't'ee le', <sup>28</sup> Yati' yee daanoht'iwókaht'ij nlt'éego bich'i' natsídaalkes le', la'í ncho'go nohwich'i' ádaat'eehí bá da'okaq le'. <sup>29</sup> Hadn nlt'ah yonht'syúgo lahzhinéé bich'i' nnanint'aah; hadn ni'íicho nich'á' náidiltsoozyúgo n'íí áldó' doo baa níchi' da. <sup>30</sup> Dahadn hat'íí níyókeedíí baa nné'; hadn dahat'ihíta níyéehí nich'á' náidnné'yúgo doo t'aqzhí' bínáhónkeed da. <sup>31</sup> Nnee hago'at'éego nohwich'i' ádaat'eeego hádaat'ijhí k'ehgo nohwíí áldó' bich'i' ágádaano't'ee. <sup>32</sup> Hayí bil daanoht'ishoníí zhá nohwi daanzhoqyúgo, hago'at'éego nlt'ée áí? Nnee doo daagodn'sj dahíí ndi hayí bil daanzhooníí bil daanzhoq. <sup>33</sup> Hayí nlt'éego ádaansj shihíí zhá bich'i' nlt'éego ádaano't'eeyúgo, hago'at'éego nlt'ée áí? Nnee doo daagodn'sj dahíí ndi ágádaat'ini at'ée áldó'. <sup>34</sup> Nohwíí hadn hat'íí bá ch'ídaashoné'yúgo t'aqzhí' shaa nné' daanoht'sigo, hago'at'éego nlt'ée áí? nnee doo daagodn'sj dahíí ndi dawahá lálch'ínadá'né'i at'ée, da'áígee shaa nai'né' daanzigo. <sup>35</sup> Nohwik'edaannihí nohwi daanzhoq le', la'í nlt'éego ádaat'ij, dahat'ihíta ch'ídaanoht'ee le' doo shaa nané' daanoht'sj dago; áík'ehgo yaaká'gé' lággo

nohwaa nané' la'íí Da'tiséyú At'éhi bichagháshé daanołji doleek: án nnee doo ahédaanzí dahíí la'íí daancho'íí ndi yich'í' nnt'éégo at'éé. <sup>36</sup> NohwiTaa bił goch'oba'híí k'ehgo nohwíí ałdó' nohwił goch'oba' le'. <sup>37</sup> Doo hadń baa nádaaht'íí da le', áík'ehgo nohwíí ałdó' doo nohwaa nádaach'it'íí da doleek: nnee doo ncho'go baa natsídaatkees da le', áík'ehgo doo ncho'go nohwaa natsída'ikees da: nnee nohwich'í' ncho'go anát'ííłí baa nádaagodenoł'aah le', áík'ehgo nohwíí ałdó' nohwaa nágodet'aah: <sup>38</sup> Nnee baa daanołné', áík'ehgo nohwíí ałdó' nohwaa na'né'; áí nnt'éégo bínel'aądgo, hayaa ilk'ínábénisdzilgo, nnt'éégo aął nnésgohgo haláh odaazłjigo nohwaa nach'iné'. Dáhoł'aągo kaa daasołné' láńshj n'íí k'ehgo da'ágáhoł'aągo nohwaa nádo'né'. <sup>39</sup> Hch'ígót'aahgo na'goni'íí yee hadziigo gádaabiłnniid, Ya'nnee bińáá ágodini'íí la' nnee bińáá ágodini łoloqs née? ágádaaszaayúgo sha' da'áła ínłwozh yuyaa ołłdeek? <sup>40</sup> Biłch'ígót'aahíí biłch'ígó'aahi doo yitisgo at'éhi at'éé da: áíná' daakówa nnt'éégo koł ch'ídaakost'aayúgo, áí bił ch'ígó'aahíí ga'ách'it'éé daach'ileeh. <sup>41</sup> Hat'íí bigħa nik'isn bińáá yuńe' tsjałch'íséę sitaaníí h'íí, áíná' nihíí nińáá yuńe' tsj nchaahi sitaaníí doo h'íí da? <sup>42</sup> Ni nińáá yuńe' tsj nchaahi sitaaníí doo h'íí daná', hat'íí bigħa nik'isn gáłnnii, Shik'isn, ai tsj ałch'íséę nińáá yuńe' sitaaníí ná haoshtjijh? Ni nzhqo áđń'ini, iltsé nińáá yuńe' tsj nchaahi sitaaníí hatjijh, áík'ehgo nnt'éégo go'íí nleehgo, áníta nik'isn bińáá yuńe' tsj ałch'íséę sitaaníí bá hatjijh. <sup>43</sup> Tsint'áni nnt'éhihíí doo nest'án déncho'éhíí baa dahnándahi at'éé da; la'íí tsint'áni déncho'éhíí nest'án nnt'éhihíí doo baa dahnándahi at'éé da. <sup>44</sup> Tsint'áni dał'a hentjigo nest'án baa dahnándahíí bee bígózi. Figs doo

hosh baa ndaach'ihiniłłhi at'éé da, la'íí dasts'aa'íí doo hosh diwozhíí baa ndaach'ihiniłłhi at'éé da. <sup>45</sup> Nnee nnt'éhihíí bijíí yuńe' nnt'éégo goz'aaníí bich'á'gé' nnt'éhihíí zhá bee hagowá; áíná' nnee ncho'íí bijíí yuńe' ncho'go goz'aaníí bich'á'gé' ncho'íí zhá bee hagowá: hago'at'éégo yách'łti' shihíí kojíí yuńe' hago'at'éégo goz'aą shihíí bich'á'gé' ách'iniłłhi at'éé.

<sup>46</sup> Hat'íí bigħa, SheBik'ehń, sheBik'ehń, daashiłdołniigo shich'í' ádaadołnińá' da'ánohwilłdishniyú doo ádaanoł'tee da? <sup>47</sup> Dahadń shaa nyááhń shíyést's'aągo shiyati' yikísk'eh at'ééhn, díí k'ehgo ako at'éhi at'éé: <sup>48</sup> Nnee yúyahgo hagogéedgo tséé biká' bigowá ágodłaa: áík'ehgo tú idezjoolgo bigowáhíí bídilk'oł ndi doo hago adzaa da; nđzilgo tséé biká' ágolzaahíí bigħa. <sup>49</sup> Áíná' dahadń shíyést's'aą ndi doo yikísk'eh at'éé dahń, díí k'ehgo ako at'éhi at'éé, nnee bigowá dá sái zhá yiká' ágodłaa, doo tséé biká' dahgoz'aą dago; áí gowáhíí yich'í' tú idezjoolgo dagoshch'í' nangóngo'; áík'ehgo aanábígót'ííł gołzi.

**7** Jesus nnee bídaayést's'aaníí aął yich'í' nyánti'ńá' Capérnaum golzeeyú óyáá. <sup>2</sup> Silááda dał'a'n gonenadín binant'a'íí yána'iziidi bił nzhóni nezgaigo dak'azhá datsaah l'é'e. <sup>3</sup> Nant'ánhíí Jesus yaat'ínziigo nnee Jews yánadaazini Jesus bich'í' odais'a' gáníigo, Yushdé', kú nńángo shá na'iziidi' shá nánłziih, daabiłdołniih. <sup>4</sup> Áík'ehgo Jesus yaa hikaigo nádaayok'aąhgo gádaanii, Díí áłłniihíí bá ándle'go dávik'eh: <sup>5</sup> Bił daanjqogo ha'ánálzéh goz'aaníí nohwá ágolaa. <sup>6</sup> Áík'ehgo Jesus yił onákai. Nant'ánhíí bigowá t'ah bich'í' hikahná' nant'án bit'eké Jesus bich'í' hil'aad gáníigo, ShiNant'a', nich'í' nagónt'ogíí bigħa dáko akú nóđáh hela'; shigowá yuńe' ha'ánńángo ndi doo bik'eh sitj

da: <sup>7</sup>Naa nsháhgo doo bik'eh sitíí da nshíí bighá doo dashíí naa niyáá da: déhadziihgo ndi shána'iziidn nádziih ndi at'éé. <sup>8</sup>Shíí áldó' shinant'a' golíí, shihíí siláada bá nansht'aa, dała'á, Dahnnáh, bíldishniiyúgo dahdigháh; ła'íí, Yushdé', bíldishniiyúgo shaa higháh, ła'íí shána'iziidi, Díí áńle', bíldishniiyúgo áí áńle'. <sup>9</sup>Jesus áí yidezts'aaná' dé bíl díyagodzdaago, nnee biké náńseelí yich'i' adzaago gáyihnií, Gánohwíldishnií, Israel hat'i'í bitahyú ndi doo hwaa hadn díí k'ehgo b'odla' golíni baa nsháh da. <sup>10</sup>Jesus yich'i' oda's'a'íí gowayú nákaná' nezgai n'íí nt'éé násdliigo yaa nakai lé'e.

<sup>11</sup>Áí iskaq hik'e Jesus k'ih gozníl, Nain golzeeyú óyáá; bitsilke'yu ła'íí nnee yił okai. <sup>12</sup>Áí k'ih gozníl ch'íná'it'ih goz'aaníí yich'i' higaal'go, nnee éđihi ch'ídaach'ilteeh lé'e, bimaá itsaaná' dabíí zhá bizhaazhé ishkiin dała'áhi; áí isdzánhíí nnee łaágo yił náńseel lé'e. <sup>13</sup>Jesus yiłtsaaná' bijíí nniihgo gáyihnií, Doo nchag da. <sup>14</sup>Jesus yaa nyáágo tsiłhwón yedolchidgo, tsiłhwón daayo'aakíí daahizi'. Áíge' hadziigo gáníí, Shik'isn, nándnáh, niłdishnií. <sup>15</sup>Éđihgo sitijj n'íí nezdaago yałti' nkegonyaa. Áík'ehgo Jesus isdzánhíí bizhaazhé yaa náńłtíí. <sup>16</sup>Nnee dawa tsídaadolyizgo Bik'ehgo'ihí'nań ya'ahédaanzigo gádaanii, Bik'ehgo'ihí'nań yána'iziidi izisgo at'éhi nohwitah silij; ła'íí, Bik'ehgo'ihí'nań nnee hayihezníí yaa nyáá. <sup>17</sup>Judéa dágoz'aq n't'éégo, ła'íí binaayú daagotahyú Jesus n't'éégo baa ch'inií lé'e. <sup>18</sup>John bitisłke'yu díí áńagot'íidíí dawa yaa bíl nadaagosni'.

<sup>19</sup>John bitsilke'yu naki, Yushdé', daayihniidná' gádaayihnií, Jesus bich'i'yú doł'aashgo gáłdołni', Ya' ni higháhi n'íí áńt'ijj née? dagohíí ła'i biká daadéet'ijj née? <sup>20</sup>Nnee nakihíí Jesus yaa n'áazhgo gádaabiłnií, John

Baptize ágole'íí nich'i' nohwides'a', gániłn'niihgo, Ya' ni higháhi n'íí áńt'ijj née? dagohíí ła'i biká daadéet'ijj née? <sup>21</sup>Yaa n'áazhná' Jesus nnee łaágo náyihilzii, kah itah at'éhi yaa nakaihií áldó', spirits nch'oi biyi' daagolíníí bá hanesdzood; ła'íí bińáá ádaagodiníí daago'ijgo ányaidlaa. <sup>22-23</sup>Áík'ehgo áí nnee bich'i' hil'aadí gáyihnií, John bich'i' nádoł'aashgo díí hoł'iiníí ła'íí disołts'aaníí baa bíl nagołni': bińáá ádaagodih n'íí bińáá áńagodle', doo nadaakai da n'íí náhikáh, nnee lóód doo ínádih dahi yaa nadaakai n'íí nt'éégo áńadaidle', bijeyi' ádaagodih n'íí da'idits'ag áńadaidle', nanezna' n'íí naahikáhgo áńadaidle', tédaat'iyéhií yati' baa gozhóni bee bich'i' yáda'iti'.

<sup>24</sup>Nnee John daabis'a'íí t'aqzhi' onát'aazhná', Jesus nnee dała'at'ééhíí John yaa nagolni'go yich'i' yałti' nkegonyaa gániigo, Da'izłíyú hat'íí hádaadel'íyú nasołkai? T'oh bit'aq nteelíí bíl godiyohíí née? <sup>25</sup>Hat'íí hádaadel'íyú nasołkai áńá'? Nnee nt'éégo bik'e'izłáhi née? Hayíí bidiyagé nt'ééhíí ła'íí izisgo daagolíníí nant'án golíígee nadaakaihi at'éé. <sup>26</sup>Hat'íí łaq hádaadel'íyú nasołkai áńá'? Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi née? Ha'aa, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi yitiso at'éhi, nohwíldishnií. <sup>27</sup>Díí bak'eshchijj n'íí áń áł'íí, Shinal'a'á nádn dish'aa, nádn ilch'i'gole'go. <sup>28</sup>Gánohwíldishnií, Nnee daagozłíníí bitahyú Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi doo ła' John Baptize ágole'íí yitiso at'éé da: áńá' Bik'ehgo'ihí'nań bilatt'áhgee daanliiníí bitahyú hadn dázhó doo ilíí dahíí John yitiso at'éé. <sup>29</sup>Nnee dawa Jesus daidezts'aaníí ła'íí tax bich'i' nadaahi'niłhíí John baptize ádaabizlaa n'íí, Bik'ehgo'ihí'nań dázhó nt'éégo at'éé, daanii. <sup>30</sup>Áńá' Phárisees ła'íí begoz'aaníí nt'éégo yídaagołsini, John

doo hwaabaptize ádaabizlaa dahíí bigha Bik'ehgo'ihí'nañ ngon'ááníí doo hádaat'íí dago yich'á'zhí' ádaat'ee lé'e.

<sup>31</sup> Jesus gáníí, Nnee daahinolt'ííhíí hat'íí bíí hshhah nishkeego baa nagoshní'? hat'íí bíí dálekt'ee? <sup>32</sup> Na'íniih nagoz'aagee chagháshé dała'at'éégo ílch'í' ádaaniigo, Tsísól bee nohwich'í' da'nt'aañ ndi doo hwaab ch'adaashinolzhil da, daahildi'niihíí bíí dálekt'ee. <sup>33</sup> John Baptize ágole'íí doo bán yiyaa dago la'íí doo wine yidlaa dago nyaaná; Ch'iidn biyi' golíí, daadoñii. <sup>34</sup> Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, ishaago la'íí ishdlaago niyáaná' gádaashildonñii, Áñ dichini la'íí idlánihi, tax bich'í' nadaahi'niíhíí la'íí nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí bit'eké nlníí! <sup>35</sup> Da'anñii igoyá'íí hat'íí ádaat'ííhíí bee bígózih.

<sup>36</sup> La' **Phárisee** nlníí Jesus, Shigowayú nñáá, yilñii. Áík'ehgo Jesus áí Phárisee bigowayú nyaayú iyaago nezdaa. <sup>37</sup> La' isdzán bincho' láníhi áí kih goznilgee golínihi, Jesus Phárisee bigowayú iyaago yaat'ínzigo tús tséé, alabáster holzéhi, bee alzaahi yee ik'ah yin'áágo, <sup>38</sup> Jesus dés'eezi yine'gé' hichago hizí', bináá túhíí bee Jesus bikee yá táyigis nkegonyaa, bitsizíl yee k'eyildéh, áíge' daayits'qsgé' ik'ah yaa yiziid lé'e. <sup>39</sup> Phárisee yil iyaq'ñ díí isdzán at'íínií yo'íígo dabíí gádildi'nii, Díí nneehíí Bik'ehgo'ihí'nañ binkáayú na'iziidi nliyyúgo, díí isdzán bídilchi'íí hadn át'íí shíhíí hago'at'éé shíhíí yígólsj dolekt'ni'; bincho' láníhi at'ééna'. <sup>40</sup> Jesus bich'í' hadziigo gáníí, Simon, hat'íí shí nildishñii. Áík'ehgo Simon gábilñii, Áññii, ílch'ígó'aahíí. <sup>41</sup> La' nnee zhaali ách'íinñii nnee naki yaa yil'áá lé'e: nnee dała'á ashdla'i gonenadín zhaali, **penny** holzéhi, baa ha'áá, la' nneehíí ashdladin baa ha'áá, <sup>42</sup> Doo hago'at'éégo nanáda'i'niíí da lé'e, da'ágát'éé ndi nzhoo yilñiid. Díí nnee nakihíí hayííhíí

nnee zhaali ách'íinñii itisgo bíí nzhoo gá? <sup>43</sup> Simon hananádzii, Hayíí dázhó itisgo baa ha'áá shíhíí go'íí. Jesus gábilñii, Da'áígee ádnñiid. <sup>44</sup> Jesus isdzánhíí yich'í' adzaaná' Simon gáyilñii, Ya' díí isdzánhíí hí'íí née? Nigowayúne' ha'ayáaná' doo hwaab tú shikee bee tánágisíí shaa níziid da: áíná' díí isdzánhíí bináá túhíí bee shikee shá táyigisgé' bitsizílíí bee k'e'íídee. <sup>45</sup> Ni doo hwaab shísínťs'qs da: áíná' ha'ayááge' yushdé' godezt'i'go díí isdzánhíí shikee daayits'qs nkegonyaa ni'. <sup>46</sup> Doo hwaab ik'ah shitsit'á' bídínzhizh da: áíná' díí isdzánhíí ik'ah shikee yídezhizh. <sup>47</sup> Áík'ehgo gánildishñii, Isdzán bincho' dázhó ląáq'híí da'izlíné bá ánálne', dázhó bíí nshoq'híí bigha: áíná' hadn bincho' ayáq'háhíí da'izlíné bá ánálne'íí, ayáq'hágo bíí nshóni at'éé. <sup>48</sup> Jesus isdzánhíí gáyilñii, Nincho'íí da'izlíné ná ánálne'. <sup>49</sup> Nnee yil da'ayaaní gádaahildi'nii, Hadn láhi díí, koncho'íí da'izlíné ká ánaídle'i? <sup>50</sup> Jesus isdzánhíí gánáyildo'niid, Ni'odla'íí hasdáníłťí; ílch'í'gont'éégo dahnádnáh.

**8** Áí bikédé'go Jesus kih nagoznilyú la'íí gotahyú dahot'éhé nnee áígee daagolíníí yich'í' yałť'go la'íí Bik'ehgo'ihí'nañ bilałť'áhgee begoz'aaníí nt'éégo baa na'goni'íí yaa nagolñi'go naghaa lé'e: bitsilke'yu nakits'ádah yil nakai, <sup>2</sup> La'íí isdzáné spirits ncho'íí biyi' daagolíí n'íí la'íí kah íłťah at'ééhíí yaa nadaakai n'íí nádaabi'dilzii lé'ehi yil nakai aldo', Mary, Mágdalene daalch'inihi, ch'iidn gosts'idn biyi'gé' hakaihi, <sup>3</sup> La'íí isdzán Joánna, nant'án Hérod bikih yá bik'ehi, Chúza holzéhi, bi'aad; la'íí Susánna, la'íí isdzáné doo alch'ídé dahi, aldo' yil nakai, áí isdzánéhíí bíyééhíí lahzhí' Jesus yee yich'odaazni'.

<sup>4</sup> Il'ánigé' kih nagoznilgé' nnee ląágo Jesus yaa náńťs'áá, áígee



na'goni'íi yee yił ch'ígó'aahgo gáníí: <sup>5</sup>K'edileehíi yił ke'go k'edileeyú óyáá: k'edileege k'edilzíi ła' itín bahyú nanehezdee; áí ła' nnee yiká' naskai, ła'ihíi dló' nádaihezlaa. <sup>6</sup>Ła' k'edilzíi tsééká' nanehezdee; ndi hadaazhjeedgo dagoshch'í' daanłnago nádaahisga, doo nt'éeego godit'oodyú hadaazhjeed dahíi bigha. <sup>7</sup>Ła'ihíi hosh bitahyú nanehezdee; áík'ehgo hoshihíi ighánłsaago nadaistseed. <sup>8</sup>Ła' k'edilzíi leezh nt'éeeyú nanehezdee, áí zhá hadaazhjeedgo dała'á gonenadín bitisyú análzaa. Aał nagosni'ná gánniid, Hadn bijeyi' golínií iyést'saale'. <sup>9</sup>Bitsilke'yu nabídaadiłkidgo gádaabiłni, Iłch'ígót'aahgo na'goni'íi bee nohwíł nadaagosíłni'íi hat'íi niigo ánnii? <sup>10</sup>Jesus gáníí, Bik'ehgo'ihí'nań bilałt'áhgee begoz'áni doo bígózi da n'íi nohwíł bídaagonołsijhgo nohwaa daagodes't'aa: áína' ła'ihíi iłch'ígót'aahgo na'goni'íi zhá bee bił na'goni'; áík'ehgo dédainel'ii ndi doo daayo'ii da doleeł, ła'íi dédaidits'ag ndi doo bił ídaagozi da doleeł. <sup>11</sup>Iłch'ígót'aahgo na'goni'íi hat'íi niigo ádishni shihíi baa nohwíł nagoshni': K'edilzihií Bik'ehgo'ihí'nań biyati' at'éé. <sup>12</sup>K'edilzíi itínyú nanehezdee n'íi áí nnee yati' daidezts'aa, ndi ch'iidn nant'án nyáágo yati' bijíi yune' benagoz'aaníi bich'á' náyihezlaa'íi ádaat'ee, doo da'osdładgo hasdakai dahíi bigha. <sup>13</sup>K'edilzíi tséé yiká' nanehezdee n'íi nnee bił daagozhógo daidezts'aa; áína' t'oh bikeghad ádijhií k'ehgo ádaat'eego, dé't'ihézhí' yati' daayodłaa, áína' nabída'dintaahgee t'aazhí' nanánihidéh. <sup>14</sup>K'edilzíi hosh biyi' nanehezdee n'íi nnee yati' daidezts'aa, ndi dahikáhyú ni'gosdzán biká' ágot'eehíi, ízisgo it'ínií, ła'íi gonedliinií zhá yaa natsídaakeesíi ádaat'ee, áík'ehgo doo nest'á' goleeł da. <sup>15</sup>K'edilzíi leezh nt'éeeyú nanihezdee

n'íi yati' daidezts'aaná' daabijíi nt'éhi biyi' yuyaa yati' ích'iyolta', áík'ehgo nest'á' nt'éeehíi yinłt'aa dayúweh yaa hikaahgo.

<sup>16</sup>Doo hadn ik'ah ko'íi yidilłtaadgo dahat'ihíta yit'ááh ch'aanáidi'ii da, dagohíi doo kástiné yit'ááhyú nyilłt'áah da; áína' ik'ah ko'íi biká' dahnásiłt'áhé yiká' dahyi'aah, áík'ehgo hayíi ha'áhikáhií áí ko'íi yee daago'ii. <sup>17</sup>Dawahá nanł'i' n'íi ch'í'nah ádolnił; dawahá doo hit'ii da n'íi bígózihgo hit'ii doo. <sup>18</sup>Ái bigha da'dolts'agíi nt'éeego ídaayesołts'aa: dahadn íyést'saago ígoł'aahn bigoyá'íi itisgo baa nádo'né'; áína' dahadn doo íyést'saa dahn, ayáhago ígoł'aa n'íi ndi bich'á' da'ílií nádodleeł.

<sup>19</sup>Jesus bimaa ła'íi bik'isyú biłgo baa hikai, ndi Jesus baa ch'ilaahíi bigha doo hago'at'éeego baa hikáh da l'é'e. <sup>20</sup>Nimaa ła'íi nik'isyú biłgo naa hikáh hádaat'iihií bigha dadányú nadaazi, daabiłch'inniid. <sup>21</sup>Jesus hadziigo gáníi, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yidezts'aa go yikísk'eh ádaat'eehíi shimaa ła'íi shik'isyú ádaat'ee.

<sup>22</sup>Łah jii Jesus tsina'eehíi yeh hiyaa, bitsilke'yu biłgo: bitsilke'yu gádaayilni, Noo', hanaazhí' nohwíł nada'do'eeł. Áík'ehgo bił dahda'n'eeł. <sup>23</sup>Bił da'o'olyú Jesus iłhaazh l'é'e: áíge' dát'éeego deshch'iidgo tú nádidáh silijgo tsina'eehíi bidaadesk'olgo íngodzid l'é'e. <sup>24</sup>Áík'ehgo Jesus ch'inádaabisidgo gádaabiłni, NohweBik'ehń, nohweBik'ehń, k'azhá téłt'áh nohwíł ogo'eeł. Áík'ehgo ch'inádzidgo ích'iidií ła'íi tú hashkeego nádidáhíi yich'í' hadziigo óch'iidgo nkenágohelto'. <sup>25</sup>Jesus bitsilke'yu gáyilni, Hago'at'éeego nohwí'odłá'íi doo bada'ohíi da? Tsídaadolyiz ła'íi bił díyadaagot'eego gádaabiłni, Hago'at'éeego laa, díi nneehń tú ła'íi ích'iidií ndi da'ayilniiyú ádaat'ee!

<sup>26</sup> Gadarénes daagolíyú Gálilee binaazhi'yú bił nada'diz'eel. <sup>27</sup> Jesus tsina'eelí yiyi'gé' háyáago kih goznilgé' nnee la' doo ániiná' godezt'i'go ch'iidn biyi' golíni baa nyáá, áń bidiyáge da'ádihgo nagháhi, nnee lena'nihi goz'aayú gólíni, doo kih biyi' da. <sup>28</sup> Jesus yiłtsaana' nádidilghaazhgo yiyahzhi' hayaa adzaago, nawode gání, Hago ląá áshíle'go ánt'i, Jesus, Bik'ehgo'ih'i'nań da'tiséyú at'éhi biYe' ílíni? Nánoshkaah, shiniigodoléh hela'. <sup>29</sup> (Jesus spirit nch'ó'í alk'iná' gáyilniiid, An biyi'gé' hannáh. Doo alch'ídn ch'iidnhií nabihesłaa da: bésh hishbizhií la'íi kokee bee línadaach'it'óhíi bee l'bi'dest'oo; ndi l'bi'dest'ooní nyihidzizgo ch'iidn da'ilijyú onábinyo'.) <sup>30</sup> Jesus nabídiłkidgo, Hat'íi honlzéé? biłnii. Shíi Łáni honszee, nniid: ch'iidn doo alch'íde biyi' oheskai dahíi bigha. <sup>31</sup> Jesus nádaayokaahgo, Doo yuyahgo o'i'ányú dołkáh nohwıłdonii hela', daanniid. <sup>32</sup> Áígee dzilyú góchi da'ayaago nanatsé': ch'iidn Jesus nádaayokaahgo gádaanii, Góchi behokáh. Áík'ehgo Jesus yaa goden'ąá. <sup>33</sup> Áík'ehgo nneehíi yiyi'gé' hakaigo góchi nanatsé'íi yiyi' oheskaigé' túnteel sikaaníi yeh natsąágo hayaa nádnkijigo tú yil daadesdzii. <sup>34</sup> Góchi yináadaéz'ij n'íi díi ágodzaahíi daayıłtsaana' nádnkijigo, kih goznilyú la'íi binaayú gotahyú yaa nadaagosni'. <sup>35</sup> Nnee bił nada'gosni'íi ái ágodzaahíi dainel'íyú oheskai l'é'e. Jesus yaa hikainá' nnee ch'iidn biyi' golíi n'íi Jesus bikeeyú sidaago daayıłtsaa, ái nneehíi ch'iidn biyi'gé' haheskaigo k'adíi biini' golíigo bidiyáge gólíigo sidaa, áík'ehgo ndaaldzid l'é'e. <sup>36</sup> Nnee bináál ágodzaahíi hago'at'éego nnee ch'iidn isná ábiłsi n'íi biyi'gé' ch'iidn hainiyoodgo nailzihií yaa nadaagosni'.

<sup>37</sup> Nnee Gadarénes daanliiníi bini'yú daagolínihíi dawa ndaaldzidhií bigha Jesus, Nohwich'ą'zhi' dahnnáh, daayilnii; áík'ehgo tsina'eelíi yeh nádzaago t'ąazhi' bił oná'í'eel. <sup>38</sup> Nnee ch'iidn yiyi'gé' hanatsąá n'íi nábokaahgo, Nił nádósh't'aash, nii: áiná' Jesus t'ąazhi' onábí'a', gánígo, <sup>39</sup> Nigowayú nádúdángo Bik'ehgo'ih'i'nań hago nht'éego ánániidlaahíi baa nagólni'yú. Áík'ehgo Jesus hago nht'éego ánábiiidlaahíi kih dágoznil n't'éego yaa nagoln'i'go anádaa. <sup>40</sup> Jesus hanaayú bił naná'dez'eelna' akú nnee ląágo biba' dała'at'éego Jesus baa nyááhíi yaa bił daagozhó l'é'e.

<sup>41</sup> Nnee la' Jáirus holzéhi, Jews ha'ánánséhíi yebik'ehń, Jesus yaa nyáá l'é'e; yiyahzhi' hayaa adzaago náyokaahgo gání, Shigowayú nńáh: <sup>42</sup> Bizhaazhé dała'áhi it'eedn nakits'adah shi bił łegodzahi k'azhá datsaahíi bigha ánií. Jesus higaalyú nnee daabiljizh l'é'e.

<sup>43</sup> Áígee isdzán dił bighánlįgo nakits'adah bił łegodzahi itah l'é'e, dawahá bíyéé n'íi izee nant'an yich'i' nayiheznil ndi doo hwaa la' nábilzihi da. <sup>44</sup> Áń Jesus yine'gé' ninyaago bi'íi bidá'yú yedelniih: dagoshch'i' dił bighánlį n'íi ésdjíd. <sup>45</sup> Jesus gání, Hadń shedelniih? Nnee baa náńsąáhií, Nohwíi doo hwaa ádaahiit'ij da, daanniidgo, Peter la'íi yil nakaihií Jesus gádaayilnii, NohweBik'ehń, nnee ląágo ninaayú náńsąágo daatiljizh, hat'íi bigha, Hadń shedelniih? nni, áiná'? <sup>46</sup> Jesus gání, Shinawodíi łahzhi' shich'ą'zhi' adzaahíi bigha hadńshí shedelniihgo bígonsi. <sup>47</sup> Isdzánihií doo nant'ij dago yıłsıjıdná' tsıdolyizgo ditłidgo Jesus yiyahzhi' hayaa adzaago hat'íi bigha Jesus yedelniih shihíi, la'íi hago'at'éego dagoshch'i' nábi'dilzihií nnee dawa yináál nagosni' l'é'e. <sup>48</sup> Jesus

isdzánihíí gáyihíí, Shilah, nił gozhóq le': ni'odla'íí nlt'éégo ánaniidlaa; ilch'i'gont'éégo dahnádnáh.

<sup>49</sup>Áígee t'ah yahti'ná' Jews ha'ánáshéhíí yebik'ehíí bigowáqé' nnee la' baa nyáágo gábihíí, Nitsi' daztsáq; Jesus doo dayúweh naníł'tog da. <sup>50</sup>Jesus díí yidezts'áqgo gáníí, Doo níłdzid da: ondláqgo zhá nitsi' nlt'éé nádodleeł. <sup>51</sup>Jesus gowayú nyááná' Peter, John la'íí James bílgo la'íí it'eedn daztsaanihíí bitaa la'íí bimaa zhá bíł ha'ashkáh, nniid lé'e. <sup>52</sup>It'eedn n'íí nnee dawa baa daachag la'íí baa ch'aadaaneshzhil: áiná' Jesus gáníí, Doo daalchag da, it'eedn doo daztsáq da, daazhógo ałhoshgo at'éé. <sup>53</sup>Áí bighá nnee dázhó baa daadlo, it'eedn da'anii daztsáq yídaagołshíí bighá. <sup>54</sup>Jesus nnee dała'adzaahíí, Ch'ínołkáh, daayihniidná' it'eedn bigan yiltsoodgo gáyihíí, Shina'ilí', nádndáh. <sup>55</sup>Bi'ihí'na' nágosdlíigo dagoshch'i' nádiidzaa lé'e: áíge' Jesus, Bá'domé', nii. <sup>56</sup>Bitaa la'íí bimaa bíł díyadaagot'ee: áiná' Jesus gábihíí, Díí ágodzaahíí hadń baa bíł nadaagołni' hela'.

**9** Jesus bitsilke'yu nakits'adahíí dała'áyíllaago ch'iidn dawa bitisgo binawod daagolíigo yedaabik'ehgo, la'íí kah iltah at'ééhíí yaa nadaakaihíí nádaayilziighgo yaa daagodez'áq. <sup>2</sup>Áíge' Bik'ehgo'ihí'nań bilalt'áhgee begoz'aaníí yaa nadaagołni'go, la'íí daanezgaihíí nádaayilziighgo odais'a'. <sup>3</sup>Áígee gádaabińii, Desołkaiyú doo hat'íí daańné'go da, gish, izis bena'iltinií, bán, dagohíí zhaali; doo íicho naki nadaańnilgo da. <sup>4</sup>Dahayú gowáqee ha'áłkaigee, lahyú nádesołkaizhí' da'áígee nasółtaq le'gá. <sup>5</sup>Dahadń doo nádaanołwidíłteeh dayúgo dahdołkáhgo nołwikee baq łeezhíí baa daalhaal, áí bee doo hádaanołwit'ij dahíí bígózih doo. <sup>6</sup>Áík'ehgo dahdikaigo daagotahyú

yati' baa gozhóni yaa nadaagołni', la'íí dahayú nakaiyú náda'ihilziih lé'e.

<sup>7</sup>Hérod nant'an Jesus ánát'ijhíí dawa yaat'inzigo, hadńsha' ádaayihíí, nzi lé'e, la', John daztsáqé' naadiidzaago án at'íí, daanihíí bighá; <sup>8</sup>La'ihíí, *Elías* n'íí nádzáá, daanii; la'ihíí, Doo ániíná' Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí naadiidzaahi at'íí, daanii. <sup>9</sup>Hérod gánniid, Shí la' John shik'ehgo bitsits'in nadaach'idnk'ii ni'; hadń ląáhi áiná', díń dá baa idists'ag nt'éé? Áík'ehgo Jesus yiłtséh hát'íí lé'e.

<sup>10</sup>Odais'a' n'íí nákaigo hago ánadaat'ijł n'íí Jesus yił nadaagosni'. Áíge' anahyú da'izliiyú, kih goznil Bethsáida holzéhi ba'ashhahyú yił okai lé'e. <sup>11</sup>Áiná' nnee yídaagołsijidgo biké' onalsáq: áík'ehgo Jesus baa bíł gozhóqgo Bik'ehgo'ihí'nań bilalt'áhgee begoz'aaníí yaa bich'i' yahti', la'íí hayíí nádaabi'dilziih hádaat'iinií nádaayilzii lé'e. <sup>12</sup>O'í'áqzhí' godeyaayú nakits'adahíí Jesus gádaayihíí, Ai nnee dała'at'ééhíí dahayú gotahyú nádaadn'áá, dahayú njeehíí nádaagodi'aahgo, la'íí dahat'ihíta daiyaaníí yiká daadéz'iyú; kú da'izliiyú nahétaqahíí bighá. <sup>13</sup>Áiná' Jesus gádaabińii, Nohwihíí bá da'domé'. Áík'ehgo gádaanii, Bán dijolé dá'ashdla'á zhá nadaahii'né', lóg dánakiyé bílgo; díí nneehíí dawa idán bá nadaahiilniihyúgo zhá bá da'n'né'. <sup>14</sup>Nnee dała'at'ééhíí ashldladn doo náhółtag dayú hilt'ee lé'e. Jesus bitsilke'yu gáyihíí, Nnee dała'at'ééhíí ashldladingo ił'anigo dinołbih daabiłdołniih. <sup>15</sup>Ágádaanniidná' nnee dawa dinezbih. <sup>16</sup>Áíge' Jesus bán ashdla'ihíí lóg nakihíí bílgo náidnné'go hadag déz'ijigo ya'ahenzigo oskaqadná' iłk'ídaizdlaad, áíge' bitsilke'yu yaa daizné', nnee yitada'iniighgo. <sup>17</sup>Áígee nnee dawa da'iyáqgo náda'isdiid lé'e:

áigé' ch'ékaadíí táts'aa nakits'adah bik'ehgo nádaach'ihézlaa.

<sup>18</sup> Láh Jesus dasahn okaqah, bitsilke'yu zhá bíl naháztaqago; áigé' Jesus bitsilke'yu nayidílkidgo gádaabílnii, Nnee hadń át'íí daashílnii? <sup>19</sup> Áík'ehgo gádaabílnii, Lá' John Baptize ágole' n'íí daanílnii: lá'ihíí Elías at'íí; lá'ihíí doo ánníná' Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí daztsaqagé' naadiidzaahi at'íí daanílnii. <sup>20</sup> Jesus gánádo'niid, Nohwihíí hadń át'íí daashíldońni? Peter gáníí, Bik'ehgo'ihí'nań Ats'áltíni, Christ holzéhi, ánt'íí. <sup>21</sup> Bitsilke'yu ndzilgo yich'í' hadziigo gáyílnii, Hadń áí bíl nadaagońni' hela'; <sup>22</sup> Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, doo ałch'ídn shiniigodilne' da, Jews yánazíni, okaqah yedaabik'ehi bánadaant'aahi, lá'íí begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchíhi doo hádaashit'íidago shidizideená' taagi jii hileehgo naadishdáh.

<sup>23</sup> Dawa yich'í' hananádziigo gánádo'niid, Dahadń shiké' dahdigháh hát'ííyúgo ídaayo'nahná' dajjii biigha bitsi'ílna'áhi dahyidotíjgho shiké' dahdowáh. <sup>24</sup> Dahadń bi'ihí'na' yaa bíl goyééhń, áí bich'á' da'izl'íí hileeh: áíná' dahadń ídaayis'nahgo shíí shighá bi'ihí'na' da'izl'íí siljii'ń, áń ihí'naa doo ngonel'aq dahíí yee hínaa doo. <sup>25</sup> Ni'gosdzáń dágoz'aq nt'éégo ch'ist'íjina' koyi'sizíni da'izl'íí siljigo ch'a'och'ítłizhyúgo, áí hat'íí bich'á'gé' ch'it'íjgh? <sup>26</sup> Hadń shik'e ídaayándzihíí lá'íí shiyati' yik'e ídaayándzihíí, shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, ałdó' nánshdáhgo bik'e ídaayánsdzj doo, shich'á'idindláádgo, shiTaa bich'á'idindláádíí lá'íí binal'a'a yaaká'yú daagol'ínií dilzini bich'á'idindláádíí bee shich'á'idindláádgo. <sup>27</sup> Shíí da'aniigo nohwíł nadaagoshni', kúgee nadaaziiníí lá' dá doo da'itsaahíí dailjhe Bik'ehgo'ihí'nań nant'aago daayiltséh.

<sup>28</sup> Díí ánniidíí dáshj tsebíiskaqago Peter, James, lá'íí John bílgo, Jesus yil okai lé'e, dził n'ááyú okaqahyú. <sup>29</sup> Jesus okaqahná' biniihíí łahgo at'éégo siljii, bidiyágéhií dážhó higaigo bik'ina'didlaad siljii. <sup>30</sup> Áígee nnee naki, Moses holzéhi lá'íí **Elías** holzéhi Jesus yil yádaalti' siljii. <sup>31</sup> Áí nneehíí dážhó bich'á'idindláád siljii, áigé' Jesus datsaah doleehíí yaa yádaalti', Jerúsalemyú áne'ihí. <sup>32</sup> Peter lá'íí yil nakaihíí dážhó bíl daanzj: ndi t'ah daadez'íjina' Jesus bich'á'idindláádgo lá'íí nnee naki yil nadaaz'íí daayiltsaq. <sup>33</sup> Áí nnee nakihíí Jesus yich'á'zhj'go dahnasht'aazhná' Peter Jesus yich'í' hadziigo, SheBik'ehń, kú nkaihíí nohwá nt'éé: chagosh'oh taagi ádaagoihidle'; lá' ni ná, lá'ihíí Moses bá, lá'ihíí Elías bá, nii lé'e: dá doo natsekéésé da. <sup>34</sup> T'ah yałti'ná' yaak'os biká' dahiyaa lé'e: biyaa nágonahgo tsídaadolyiz. <sup>35</sup> Áí yaak'os biyi'gé' yati' yidests'aq, gáníigo, Díńko shiYe' shil nzhóni: hódaayołts'aq. <sup>36</sup> Áihíí aqł yałti'ná' Jesus dasahn daayiltsaq. Bitsilke'yu díí ágodzaahíí nadain'íi'go doo hadń yil nadaagosni' da.

<sup>37</sup> Áí iskaq hik'e dziłgé' gódał nákaigo nnee łáqago baa náńtsáq lé'e. <sup>38</sup> Áí nneehíí lá' nádidilghaazhgo gáníí, łłch'ígó'aahi, nánoshkaqah, shiye' shá ní'íi; da'ái zhá shizhaazhéhi. <sup>39</sup> Láhgee spirit nchó'i nabihíłaa, áígee dilwosh; nádinigisgo bidayi'gé' itáwosh haigháh nádleeh, áigé' biniigonłt'éégo doo bich'á'digháh da. <sup>40</sup> Nitsilke'yu nádaahoshkaqah hadainihiyoodgo; ndi doo hago'at'éégo da. <sup>41</sup> Jesus gáníí, Nohwi'odłá' édaadijgho dánohwíł zhá daanohwik'ehgo daalınołt'íjhií, dahónłsahzhj' nohwíł nahashtáq, dahónłsahzhj' łq nohwidáh ánsht'ee? Yushdé', niye' shich'í' bíł nn'aash. <sup>42</sup> T'ah yich'í' higaal'ná' ch'iidn yaabit'e'gé' nádinigis lé'e. Áíná' Jesus

spirit ncho'íí ndzilgo yich'i' hadziigo hainyood, áík'ehgo ishkiinií náyilziigo bitaa yaa náíntíí.

<sup>43</sup> Daakowa Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí baa kił díyadaagot'ee lé'e. Dawahá yaa anát'ííhí baa kił díyadaagot'eego Jesus bitsilke'yu gáyińni, <sup>44</sup> Díí yati'íí nńt'éégo ídaasinółts'ąago nohwííí yune be'ogohigháh le': shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nnee baa daashich'ide'aah. <sup>45</sup> Áík'ehgo bitsilke'yu Jesus hat'íí niigo aníhíí doo bił ídaagozı da, doo yídaagołsı da doleełgo yaa ch'ananlı'ı lé'e: áíge' na'ódaadıłkidzhi' bił daagoyéé.

<sup>46</sup> Jesus bitsilke'yu ładaadit'áh nkegonyaa, Nohwitahyú hadń itisgo at'éhi? daalıđi'niigo. <sup>47</sup> Jesus bitsilke'yu natsídaakeesíí yıgołsıđgo, chągháshé ałch'íséęhi náidnłqozgo ba'ashhahge' yinesdaago, <sup>48</sup> Bitsilke'yu gáyińni, Dahadń shizhi'íí binkááyú díí chągháshéhíí náidnłtıyúgo shíí ałdó' náshidnłtını at'éé; dahadń náshidnłtiinií shides'a'ń ałdó' náidnłtını at'éé: dahadń nohwitahyú doo ilıı dahíí ízısgo at'éé doleeł.

<sup>49</sup> John gáníí, SheBik'ehń, nnee ła' nizhi'íí binkááyú nnee biyi'gé' ch'iidn hainiyoodgo daahiit'ııgo, Doo ágánt'ıı da, daabiłde'niid; doo bił daagohiit'ıı dahíí bighą. <sup>50</sup> Jesus John gáyińni, Doo ágádaabiłdohni da: hadń doo ncho'go nohwich'i' na'iziid dahń bił daagohiit'ını at'éé.

<sup>51</sup> Jesus yaaká'zhi'go nábidı'dilteehíí biká' ngonyaaago, Jerúsalemyú digháhgo biini' ıayılaa, <sup>52</sup> Áík'ehgo bádnyú bá ilch'i' daagole'go binadaal'a'á odai'a': áí Samáritans bigotahyú híkai. <sup>53</sup> Ndi áígee daagolíníí Jesus doo hádaayit'ıı da lé'e, Jerúsalemyú deyáá daanzhíí bighą. <sup>54</sup> Jesus bitsilke'yu John ła'íí James biłgo díí yídaagołsıđgo gádaanii, NohweBik'ehń, ya' yaaká'ge' kọ'ıí daahwí-

keedgo díí nneehíí daadndlid née, *Elías* adzaahíí k'ehgo? <sup>55</sup> Jesus bich'i' adzaago ndzilgo bich'i' hadziigo gádaabiłni, Spirit nohwiyi'sizını hago'at'ééhíí doo bídaagonołsı da. <sup>56</sup> Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, doo nnee da'izlıí ishchiihíí bighą niyáá da, áiná' hasdáhishniilhíí bighą niyáá. Áíge' ıahyúgo gotahyú onanákaı.

<sup>57</sup> Itınıyú ch'okaahyú nnee ła' Jesus yich'i' hadziigo gáníí, Dahayú anadáályú níke' anáshdaal doo. <sup>58</sup> Jesus gábiłni, Ba' ndi bi'i'án daagolıı, dló' yúdahyú nada'inihíí bit'oh daagolıı; áiná' shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, doo hayú nshteegi at'éé da. <sup>59</sup> Jesus nnee ła'ihı gáyińni, Shiké' dahnnáh. Áı nneehíí gánıı, ShiNant'a', haląą shıtaa iltsé ıehishteegyú dóshą'. <sup>60</sup> Jesus áı nneehíí gánayıłdo'niid, Nanezna'ıí dabıı łedaahıı'niil le': áiná' nihíí Bik'ehgo'ihı'nań bilatł'áhgee begoz'aanıı baa nagólni'go dahnnáh. <sup>61</sup> Nnee ła'ihı gánádo'niid, ShiNant'a', níke' dahdisháh doleeł; áiná' iltsé shigowayú nádishdáhgo áígee naháztaanıı bił nanágoshni' hik'e. <sup>62</sup> Jesus gábiłni, Dahadń bengohildzísé alł'iná' yiltsoodná' t'ązhi' nádest'ııń Bik'ehgo'ihı'nań bilatł'áhgee daanliini itah hıleeł doo yik'eh sıtıı da.

**10** Díí bikédé'go Jesus ła' gots'idin hanayıniłı bádń dá nakigo nlaago kıh nagoznilyú hayú deyaa shıyú odaihes'a'. <sup>2</sup> Jesus gádaabiłni, Nest'ą' dązhó łąągo nest'ąanı' nada'iziidıı doo hwoi da: áík'ehgo nest'ą' yeBik'ehń bich'i' da'ołkąąhgo gádaabiłdołniil, Nada'iziidıı nınest'ą' nádaayihıgeeshyú daadnł'áá. <sup>3</sup> Dahdołkáh: ba' bitahyú dibelıı bizhaazhé k'ehgo daanohwide'a'. <sup>4</sup> Bestso bizis, izis bena'iltiniı, dagohıı nohwıkee ik'e'an dahdaadołné' hela': itınıyú daahołkáhıyú nnee da'adzaayú doo bił nadaagołni' da. <sup>5</sup> Gową yune' ha'alkaıgee iltsé

gádaadoḡniih doleeḡ, Iłch'i'gont'ééhíí díí gowa yuḡe' be'ágót'éé le'. <sup>6</sup>Nnee nt'éégo at'ééhíí áígee sidaayúgo nohwił iłch'i'gont'ééhíí yił nlii doo: áiná' nnee doo hwaá ágát'éé da lé'eyúgo, nohwił iłch'i'gont'ééhíí dánohwíí nohwíyéé nádodleeḡ. <sup>7</sup>Gowa yuḡe' ha'ałkaagee, da'áígee dinołbıh le'gá, áígee dahat'fhıta nohwá daach'idiné'ıf daaholsaągo, ła'ıf dahat'fhıta nohwá náda'ch'ıksıjıhıf daahodłaaągo: hadń na'iziidiıf bich'i' na'i'niilgo goz'aą. Doo daazhógo gotahkaigo da. <sup>8</sup>Dahagee kıh goznılgee ha'ałkaigo, áígee hádaanochwıch'ıt'iıyúgo, idán nohwiłáhgee daach'izné'ıf daaholsaą doleeḡ. <sup>9</sup>Áígee daanezgaihıf nádaaholsıihgo bich'i' gádaabiłdoḡniil, Bik'ehgo'ihı'nań bilałt'áhgee daanliiniıf itah daaleehgo nohwá ch'ıgót'i'. <sup>10</sup>Dahagee kıh goznılgee ha'ałkaigo, áígee doo hádaanochwıch'ıt'iı dayúgo, áígee da'ditinyú nołkahgo gádaadidoḡniil, <sup>11</sup>Daagonoııgee dá ıezh zhá ndi nohwıkee bıdaahıt'fhıf k'eda'ıldéh, áf bee doo hádaanochwıł'iı da bıgózıh doo, ndi dıf bıdaagonoıı, Bik'ehgo'ihı'nań bilałt'áhgee daanliiniıf itah daaleehgo nohwá ch'ıgót'i' ni'. <sup>12</sup>Shıf nohwił nagoshni', Bik'ehgo'ihı'nań yándaago'aahıf bıjıı Sódóm biniıgodılne'ıf bitisgo áf kıh goznılıf biniıgodolniil. <sup>13</sup>Korázingee daagonoıiniıf, nohwá góyéé doleeḡ! Bethsaıdagee daagonoıiniıf, nohwá góyéé doleeḡ! Nohwitahyú ızısgo ánágot'ııhıf Tyre ła'ıf Sıdongee ágágodzaayúgo, áígee daagolıniıf doo ánińa' nak'a' dich'ızhé bik'inazlaána' iłch'ii yiıy' naháztąągo binchq'ıf yich'á'zhı' ádaasdzaa doleeḡ ni'. <sup>14</sup>Bik'ehgo'ihı'nań nnee yándaago'aahıf bıjıı Tyre ła'ıf Sıdon bitisgo nohwıııgodıdolniil. <sup>15</sup>Nohwıf, Capérnaumgee daagonoıiniıf, yaaká'zhı'go hanohwıdi'niilıf, nohwıf

ch'iıdntahzhı'go nohwiłido'niil. <sup>16</sup>Hadń daanochwıyésts'aanıf shıf shıyésts'aą áldó'; hadń daanochwıch'ółaaahıf shıf áldó' shıch'ółaa; hadń shıch'ółaaahıf shıdes'a'ń áldó' yıch'ółahi at'éé.

<sup>17</sup>Gosts'idinhıf bıł daagozhógo nákaigo gádaanıı, NohweBik'ehı, nizhi'ıf binkááyú ch'iıdn ndi benohwik'eh. <sup>18</sup>Jesus gádaabiłniı, Ch'iıdn nant'an, Satan holzéhi, yaaká'gé' hada'dıdla'hıf k'ehgo gódał ch'ıngó'go hish'ıı ni'. <sup>19</sup>Shıf t'ıish ła'ıf ch'ıgodahısta doo ła' ıanohwıle' dago, ła'ıf nohwık'edaanııhıf bınaıod bitisgo nohwınaıod golııgo nohwaa godini'áą; áık'ehgo doo hat'ıf nohwıni'dółhı at'éé da. <sup>20</sup>Da'ágát'éé ndi ch'iıdn da'ádaadoḡniıyú ánádaat'ııhıf doo da'ái zhá baa nohwił daagozhógo da le'; áiná' yaaká'yú daanochwızhı' ágolaahıf baa nohwił daagozhógo le'.

<sup>21</sup>Áiná' Jesus Holy Spirit bee bıł gozhógo gánniid, ShiTaa, yaaká'zhı' ła'ıf ni'zhı' nant'an nıłnihi, dıf iłch'ıgót'aahıf nnee daagoyáągo bıł ıdaagozinihıf baa ch'anant'i' n'ıf mé' ga'ádaat'eehıf bich'i' ch'ı'nah áńlaahıf ba'ahénsı; da'áık'ehgo ágot'ee, shıTaa; da'áık'ehgo hánt'ııgo ágónlaahi. <sup>22</sup>ShıTaa bich'á'gé'go dawa shaa hi'niıł: doo hadń shıf Bik'ehgo'ihı'nań bıYe' nshłni shıgółsini at'éé da, shıTaa zhá; doo hadń shıTaa yıgółsini at'éé da, shıf bıYe' nshłni zhá, ła'ıf dahadń shıTaa bich'i' bıgózıhgo áshle'ıf áldó' shıTaa yıgółsı.

<sup>23</sup>Bitsılke'yu zhá yıch'i' adzaago gáyılniı, Hadń hat'ıf daa'ıiniıf daayo'iniıf bıyaa gozhógo doleeḡ: <sup>24</sup>Shıf nohwił nagoshni', doo ałch'ıde Bik'ehgo'ihı'nań binkááyú nada'iziidi ła'ıf nant'an daanlıni daa'ıiniıf daayıłtséh hádaat'ıı ndi doo hwaá daayıłtsaą da; daadołts'agıf daıdıt's'ıh hádaat'ıı ndi doo hwaá daıdezt's'aą da.

<sup>25</sup> Begoz'aanii nlt'éégo yígólsini la' Jesus hat'íi nayintaahgo gáníigo hizí', l'ch'ígó'aahíí, hago ashne'go ihi'naa doo ngonel'aa dahíí bee hinshnaa doleeł? <sup>26</sup> Jesus gáníí, Begoz'aanii hago'at'éégo k'e'eshchíí? Hónzhiigo hat'íi nił'idi'nii? <sup>27</sup> Nneehíí gáníí, Bik'ehgo'ihí'nań neBik'ehń nijíí dawa bee nił nzhq le', niy'iziiníí dawa bee, ninawodíí la'íi ninatsekeesíí dawa bee; na'ashhahgé' gólííníí nił nzhq le', dání idíł njóq'íí k'ehgo. <sup>28</sup> Jesus gánábíłdo'níid. Da'áígee ádínníid: díí bee ánt'ééyúgo hinnáa doleeł. <sup>29</sup> Begoz'aanii nlt'éégo yígólsini nnee binadzahgee nzhq adíl'íi hat'íigo Jesus gánáyíłdo'níid, Na'ashhahgé' gólííníí nniíhíí, hat'íi nniigo ánnii? <sup>30</sup> Jesus hananádziigo gáníí, La' nnee Jerúsalemgé' Jériko yuyaa higaalyú nnee da'n'íihi bik'idahishjeedgo dawahá bíyéehíí bich'á' nádaidnńilgo yóiyahgo biní'da'disnńná' bich'á' onákai, k'azhá datsaahgo da'akú ndaabistíiná'. <sup>31</sup> Okaqah yebik'ehi áí itín yuyaa higaalyú, áí nnee sitiiníí yiltsaa, ndi lazhzhinéégo kédnyaago ch'ínyáa lé'e. <sup>32</sup> La' nnee Levi hat'íí nłni áłdó' áí nnee sitiiníí yiltsaa, ndi áń áłdó' lazhzhinéégo ya'ishhah ch'ínánázzaa. <sup>33</sup> Áíná' la' nnee Samáritan nłni higaalyú, áí nnee sitiiníí yiltsaago yaa nyáa; áłk'ehgo yaa ch'oba'go, <sup>34</sup> Ik'ah la'íi wine bíłgo hagee bídaant'oodgee yik'i yaa daayiziidgo yik'ída'disdziz, áíge' Samáritanhíí dabíí bitúlgayé yiká' dahyistíigo ná'ch'injahyú yinłtíí, áłk'ehgo nlt'éégo áyíłsı lé'e. <sup>35</sup> Iskaqah hik'e bizhaali, *penny* holzéhi, naki hayiné'go ná'ch'injahíí yebik'ehń yaa yinné' gáyíłniigo, Díí nneehń shá nlt'éégo áńsı: díí zhaali naa niné'íi bitisyú izlįyúgo, nich'í' naná'dihishnńil, nánsdzaago. <sup>36</sup> Áí nnee taagihíí hayíihíí nnee be'nest'íidihíí ba'ashhahgé' gólííhíí k'ehgo ábíłlaa nńzi? <sup>37</sup> Begoz'aanii nlt'éégo yígólsiníí

gáníí, Nnee bíłgoch'ozbaadíí. Jesus gábíłnńi, Dahnnáh, ni áłdó' ágánt'íi le'.

<sup>38</sup> Ch'okaahyú Jesus la' gotahzhí' oyáa: áígee isdzán Martha holzéhi bigowayú nyáaago, ha'ánnáh bíłniigo ha'ayáa. <sup>39</sup> Ákone' Martha bik'isn, Mary holzéhi, Jesus yit'ahgé' nezdaa ni'yú, bíłch'ígó'aahíí yíyésts'aago. <sup>40</sup> Martha ląágo nabi'dint'ogo Jesus yaa nyáaago gáníí, SheBik'ehń, ya' shik'isn doo shich'onńi dago dasahn na'isiidíí doo nił hago'at'éé da née? Nik'isn bich'onńi, bíłnne'. <sup>41</sup> Jesus gábíłnńi, Martha, Martha, nani'dint'ogíí zhá ląágo baa natsínkees: <sup>42</sup> Áíná' data'á zhá ízigo ilini; áí Mary nágodn'aa, doo hago'at'éégo bich'á' nádi'ne' da.

**11** Lahn Jesus okaqah lé'e; aqł oskaqadná' bitsiłke'yu data'á gábíłnńi, SheBik'ehń, da'ohiikaqahgo nohwíł ch'ígon'áah, John bitsiłke'yu yil ch'ígon'aa lé'ehíí k'ehgo. <sup>2</sup> Áłk'ehgo Jesus gáníí, Da'olkaqahgee gádaadidołnńil, NohwiTaa yaaká'yú dahsínadaahń, Nizhi'íi dilzihgo bígózih le'. Nant'án nłííhíí begodowáh. Hago'at'éégo ánniiyú yaaká'yú benagowaahíí k'ehgo ni'gosdzán biká'yú áłdó' begodolnńil. <sup>3</sup> Dajįi biigha daahiidaaníí nohwá ágontsı. <sup>4</sup> Nohwinchq'híí nohwá da'izlíné ánándle'; nohwíí áłdó' nnee nchq'go nohwich'í' ádaadzaahíí baa nádaagodent'aah. Nanohwída'dintaah yune' onohoníł hela'; áíná' nchq'go at'ééhíí bich'á'zhí' hanánohwihi'nńil. <sup>5</sup> Jesus gádaabíłnńi, T'é'is'ahgo nohwíí la' dánko nit'eké bich'í' nńáhgo gábíłnńil, Shit'eké, bán dijolé taagi shá ch'íhinjáh; <sup>6</sup> La' shit'ekéhi shaa nyaaná' doo hat'íí bá'dishné' da. <sup>7</sup> Bigowa yune' nit'ekéhíí dánko gáníłdiniih, Doo nashíłt'og da: áłk'íná' dáádítłh da'dintáq, shichagháshé bíł shiiyéed; doo hago'at'éégo nádishdáhgo dahat'íhíta naa nshné' da. <sup>8</sup> Gádaanohwíłdishnńi, Áí nneehń

náidiidáhgo nnee ídókeedíí dahát'íígee yaa yiné', doo bit'ekéhií zhá bighá da, dayúweh ídókeedhíí bighá. <sup>9</sup>Áík'ehgo gádaanohwíkdishnii, Da'dolkeed, áík'ehgo hat'íí daadołkeedíí nohwaa hi'né'hi at'éé; nadaanołtaad, áík'ehgo hat'íí bíka daanołtaadihíí nádaadołné'hi at'éé; dáádítłh nádaanołts'í, áík'ehgo nohwá ch'í'ítłjhi at'éé. <sup>10</sup>Hadń ídókeedń baa hi'né'hi at'éé; hadń nantaadń hat'íí yfka ntaadíí náidiné'hi at'éé; hadń dáádítłh nýinkts'ihń bá ch'í'ítłjhi at'éé. <sup>11</sup>Nohwitaahyú ła' nnee biye' golni, biye' bán bíyókeedyúgo, ya' tséego yaa yi'aah gá? Dagohíí lóg bíyókeedyúgo, ya' t'iishgo yaa yiłteeh gá? <sup>12</sup>Dagohíí iyęęzh bíyókeedyúgo, ya' ch'ígodahistasgo yaa yiłteeh gá? <sup>13</sup>Daanołchq' ndi nohwichągháshé nt'éhi baa hi'né'íí bídaagonołsyúgo, itisgo nohwaa natsekeesgo nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahn hadń Holy Spirit bíyókeedíí yaa yiné'hi at'éé.

<sup>14</sup>Jesus ch'iidn doo yałti' dahíí hainyood lę'e. Ch'iidn habi'dinodzoodná' nnee doo yałti' da n'íí hadzii; áík'ehgo nnee dała'adzaahíí bił díyadaagot'ee. <sup>15</sup>Áíná' ła' gádaanii, Ch'iidn nant'án Beelzebub holzéhi binawodíí bee Jesus ch'iidn hainihyood. <sup>16</sup>Ła'ihíí nayídaantaahgo gádaanii, Yaaká'gé' godiyłhgo be'ígóziníí nohwił ch'í'nah ánle'. <sup>17</sup>Áíná' Jesus, aí nnee natsidaakesíí yígółsigo gáyłłnii, Nnee ilch'í' t'ekédaas'anihíí dabíí ilch'í' nanádaagonłkaadyúgo da'izłłi hileeh; nnee dała' naháztaaníí dabíí ilk'ídahnájahyúgo doo anahyú begonowáh at'éé da. <sup>18</sup>Áík'ehgo Satan dabíí ích'í' naná'idziidyúgo hagosha' yebik'éhií bínagonaál doleeł? Ni Beelzebub bee ch'iidn haniyóód daashíłdołłiihíí bighá ádishnii. <sup>19</sup>Shíí Beelzebub bee ch'iidn haniisoodyúgo, nohwíí daanohwiye'íí hadń bee ch'iidn hadainiyood áíná'? Áík'ehgo

daanohwiye'íí ch'í'nah ádaanohwile'. <sup>20</sup>Áíná' Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí bee ch'iidn haniisoodyúgo, da'aniigo Bik'ehgo'ihí'nań nohwitaahyú alł'iná' nant'aa. <sup>21</sup>Nnee ndzilii yenagonłkaad doleełíí alł'iná' dahyoné'go bigowá yinádéz'įįyúgo, dahahá bíyééhíí doo hago anéh da: <sup>22</sup>Áíná' ła' nnee bitisgo ndziliihi bich'í' nanálwodgo isná ábidlaayúgo, yenagonłkaadíí ya'olhí n'íí bich'á' náyidinłłigo nnee yitah'įłłiih. <sup>23</sup>Hadń doo bił gonsht'įį dahń shich'í' got'įį'hi at'éé; hadń doo bił dała'á ná'áshdle' dahń shich'á' ts'iltłjigo áile'. <sup>24</sup>Spirit ncho'íí nnee yiyi'gé' háyáána' tú áđihyú aanádaał, hayú hanayóolhí yfka ntaago; áíná' doo hagee dahíí bighá gáníí, Shigowayú hagé' n'yáá n'íyú nádésdzá. <sup>25</sup>Bigowá n'íí nt'éego nágolzhoogo dahahá nzhqogo neheshjaayú nádzá. <sup>26</sup>Áík'ehgo spirits gots'idi daanchq'i yił nakai, bíí bitisgo daanchq'ihí, aí gowa yune' yił ha'akáhgo áígee ndaagoleeh: áík'ehgo nnee iltséná' at'éé n'íí bitisgo at'éé hileeh.

<sup>27</sup>Jesus t'ah yałti'ná' ła' isdzán dała'ách'ít'éé biyi'gé' hadziigo Jesus gáyłłnii, Isdzán bibishch'id biyi'gé'go sínlłigo młbe' n'íí biyaa gozhqó doleeł. <sup>28</sup>Áíná' Jesus gáníí, Hadń Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yidits'ago yikísk'eh at'ééhń, ángo biyaa gozhqó doleeł.

<sup>29</sup>Nnee ląągo dała'adzaaná' Jesus gáníí nágodidzaa, Dážhó ncho'go daalınolt'įłłi: godiyłhgo be'ígóziníí yfka daadéz'įį; áíná' be'ígóziníí doo bił ch'í'nah ádaalne'hi at'éé da, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí, **Jonas** holzéhi, nnee bich'í' be'ígóziłh alzaahíí zhá. <sup>30</sup>Jonas nnee Nínevehgee daagolíníí bich'í' be'ígóziłh alzaahíí k'ehgo shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, daalınolt'įłłi bich'í' be'ígóziłh doleeł. <sup>31</sup>Bik'ehgo'ihí'nań



nnee yándaago'aahíí bijíí isdzán nant'ánihi hayaadé'go nyááhn hizíigo daahinolt'ííhíí yaa yahtí'go, Shíí shitisgo daanchó' ní', didonií: án dázho' nzaadgé' nyáá, Sólonon bigoyá' yidits'íhgo; áiná' k'adíí Sólonon bitisgo ánsht'éhi niyáá. <sup>32</sup> Aayá'ti'gee nnee Nínevehgee daagolíí n'íí daahizíigo nnee daahinolt'ííhíí yaa yádaalti'go, Nohwíí nohwitisgo daanchó' ní', daadidonií; Nínevehgee daagolíníí Jonas yahtí'go daidezts'aaná' bincho'íí yich'á'zhí'go ánádaasdzaa; áiná' k'adíí Jonas bitisgo ánsht'éhi niyáá. <sup>33</sup> Doo hadn ik'ah ko'íí yiditlaadgo nagont'í'yú nyilt'áah da, dagohíí doo táts'aa yíí yaa nyí'aah da, áiná' ik'ah ko'íí biká' dahnásilt'áahyú daach'ílt'aah, áík'ehgo hayíí ha'áhikáhíí áí ko'íí daayo'íí doleeł. <sup>34</sup> Kínáá'íí kits'í bikó'i at'éé: kínáá nnt'ééyúgo kits'í dahot'éhé bikó' golíni at'éé; áiná' doo nnt'éé dayúgohíí kits'íhíí dahot'éhé dílhíli at'éé. <sup>35</sup> Áík'ehgo ádaagots'idzaa, dahyúgo kiyi' ná'dindíín n'íí kich'á' dílhíí nádleeh. <sup>36</sup> Kits'í dahot'éhé biyi' adindíínyúgo, hayú doo dílhíigo baa dahgoz'aá dayúgo, kits'í dahot'éhé bich'á'idindíín doo, ik'ah ko'íí bich'á'idindíínhíí k'ehgo.

<sup>37</sup> Jesus t'ah yahtí'ná' **Phárisee** nlníhi, Shił ináá, biłnii: áík'ehgo Jesus itah iyáago nezdaa. <sup>38</sup> Jesus Phárisees bi'at'e'híí k'ehgo dá doo táádígísé itah iyáago nezdaago Pháriseehíí bił díyagot'ee lé'e. <sup>39</sup> Jesus gábiłnii, Nohwíí Phárisees daanołni, idee la'íí its'aa biká'yú zhá táadaalgis; áiná' nohwi'yú aadaach'ihí'niłhíí la'íí daanchó'íí zhá begoz'aá. <sup>40</sup> Nohwíí doo daagonołsáni da, hadn nohwits'í áyílaahn shá' da'án nohwi'yí'ihíí ałdó' áyílaa? <sup>41</sup> Dawahá nohwíí biyi'gé' nnt'ééhíí nnee bá daadołné'; áík'ehgo dawahá nohwá nnt'éé doleeł. <sup>42</sup> Phárisees daanołni, nohwá góyéé doleeł! t'oh mint holzéhi, la'íí rue holzéhi, la'íí t'oh

iltah at'ééhíí dágonenanyú ilk'é'niłgo dala'á Bik'ehgo'ihí'nañ baa nádaalmé', áiná' nnt'éégo ágot'eehíí doo bikísk'eh ádaanołt'ee da, Bik'ehgo'ihí'nañ bił'ijóóníí doo baa natsídaałkees da: áí bee ádaanołt'ee doleeł ní', la'ihíí doo baa daayołnah dago. <sup>43</sup> Phárisees daanołni, nohwá góyéé doleeł! nohwíí Jews ha'ánálséh nagoznil yune' nnee ízisgo ádaat'eehíí dahnádinbiłhyú itah dahnasółtáago zhá, la'íí nahi'niłh nagoz'aayú nohwich'í' ádaach'iniigo nohwíł daagozhóq. <sup>44</sup> Begoz'aaníí ye'ik'eda'ikłhíhi la'íí Phárisees daanołni, daanołshoq ádaagonoł'ini, nohwá góyéé doleeł! le'ch'izhjeegí doo daat'íí dahíí ga'ádaanołt'ee, áí le'ch'izhjeegí biká' ch'ich'ihikáh, dá doo bídaagoch'íłsinégo.

<sup>45</sup> La' Jews bich'í' begoz'aaníí nnt'éégo yígółsini Jesus gáyíłnii, Ikłh'ígó'aahíí, ágánniiyú nohwíí ałdó' ánohwíłnii. <sup>46</sup> Jesus gáníí, Begoz'aaníí nnt'éégo bídaagonołsini, nohwíí ałdó' nohwá góyéé doleeł! heeł ndaazi nnee biká' dahda'ohołheeh, áiná' nohwihíí dázho da'ayáłhago ndi doo bich'odaalñii da. <sup>47</sup> Nohwíí nohwá góyéé doleeł! nohwitaa n'íí Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi nadaistseedi le'shijeegí biká' dahat'íhíta bee bínádaach'íłniłhíí ádaagole'. <sup>48</sup> Nohwitaa n'íí ánádaat'íłł n'íí nohwíł dábił'ehgo ch'í'nah ádaat'íłł: daanohwitaa n'íí Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidíí nadaistseed, nohwíí le'shijeegí biká' dahat'íhíta bee bínádaach'íłniłhíí ádaagole'. <sup>49</sup> Áí bighá Bik'ehgo'ihí'nañ bigoyá'íí gánniid lé'e, Binkááyú nada'isiidíí la'íí shinadaal'a'á koch'í' daadish'aa, la' nadaach'ítseed doleeł, la'íí biniidaagoch'idile' doleeł: <sup>50</sup> Áík'ehgo ni'godzán alzaagé' godezt'í'go Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi dawa bidíł nada'ijóóhíí, daahinolt'ííhíí bik'izhí' didot'aal, <sup>51</sup> Ábel zedjigé' Zekarías zedjizhí'

nnágont'i'go, Zekaríasí bech'okaqáhí biká' dahnási'níí goz'aaníí ła'íí kịh biyi' da'ch'okaqáhí bigizhgee daztsaa lé'e: da'anii ádaanohwıldishnii, daahinolt'iihí bik'izhí' didot'aal. <sup>52</sup> Begoz'aaníí nt'éego bídaagonotsini, nohwá góyéé dolee! nohwí igoya' bich'i' bená'igisé nádaadołtaq: nohwí doo ha'alkáh daná' nnee ha'akáh dolee n'íí t'ązhi' ádaanotsi. <sup>53</sup> Jesus ágánííná' begoz'aaníí ye'ik'eda'it'chíhi ła'íí Phárisees daanlíni bá daagoshchijđgo łąągo nayídaadiłkid: <sup>54</sup> Yá nakída'it'ąągo, k'izé hadzii daanzigo, dahat'ihíta yik'izhí' daidi'aahíí bigha.

**12** Díí bee ánágot'iihna' nnee doo náhółtag dayú dała'adzaago dážhó daalıjizhná' Jesus bitsilke'yu iłtsé gáyihni nkegonyaa, *Phárisees* daanlíni binchó'íí bán benilzooké ga'at'éhi baa daagonotsaa, áí nnee binadzahgee nzhóni ádaadil'ini at'éé. <sup>2</sup> K'ad dawahá bił te'izkaad n'íí ch'í'nah ádolnii; ła'íí k'ad dawahá nanlı'í' n'íí bigózihgo ádolnii. <sup>3</sup> Áík'ehgo godiłhiłyú hat'íí daadołnii n'íí got'izhí' didots'ii; kịh biyi' yune' dataqanégo hat'íí daadołnii n'íí kịh biká'gé' didots'ii. <sup>4</sup> Shit'ekéhíí, gádaanohwıldishnii, Hayíí kits'í' nadaiłtseedná', bikédé'go doo hago ádaanéh dahíí doo bédaaldzid da. <sup>5</sup> Shíí nohwíł nadaagoshni' hadń bédaaldzid: ich'izishiinií bikédé'go ch'iidn bikó' dilti' yuyaa kaa o'ılkaadíí án bédaaldzid; gánohwıldishnii, án bédaaldzid. <sup>6</sup> Ya' dló'dichiné ashdla'i zhaali tich'íé naki izliįgo nahinih gá? Da'ágát'éé ndi Bik'ehgo'ihí'nań dała'a ndi doo yaa yinah da. <sup>7</sup> Nohwitsizil dawa alk'iná' hotagi at'éé. Áík'ehgo doo nédaaldzid da: dló'dichiné doo alch'idé bitisgo da'inołi da. <sup>8</sup> Gánádaanohwıldishnii, Dahadń nnee binadzahgee, Áń bigonsi, shiłniihn, shíí nnee k'ehgo Niyááhíí Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a yaaká'yú

daagolíinií binadzahgee ágádiłdishnii: <sup>9</sup> Áína' hadń nnee binadzahgee, Áń doo bigonsi da, shiłniihn, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a yaaká'yú daagolíinií binadzahgee, Doo yígótsi da, biłdidishnii. <sup>10</sup> Dahadń shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nchó'go shaa yafti' ndi binchó'íí bá da'izlíné ánadolnii; áína' dahadń Holy Spirit nchó'go yaa yafti'ń binchó'íí doo bá da'izlíné ánalne' at'éé da. <sup>11</sup> Jews ha'ánáshíí, ła'íí nadaant'aahíí, ła'íí aasinilíí binadzahgee ndaanohwidel'aago, hago'at'éégo shá' hasdziih, dagohíí hat'ííshá' dishnii gádnii, doo daanotsi da: <sup>12</sup> Holy Spirit da'ái bik'ehen'ąągee biyi' hat'íí daadołniihíí nohwíł ch'ígó'aah ndi at'éé.

<sup>13</sup> Nnee dała'at'ééhíí ła'íí Jesus yich'i' hadziigo gáníí, Iłch'ígó'aahíí, shik'isn hat'íí nohwíyéé doleełi łałzhí' shaa no'ne', biłnii. <sup>14</sup> Jesus gábiłnii, Dawahá nanohwíłt'ogíí hadń nohwá iłch'i'ishle'go hashiłt'íí? <sup>15</sup> Áíge' Jesus gánádo'niid, Daagonotsaa le', dawahá dayúwehégo ádáhádaalt'iinií baa daagonotsaa: kiyééhíí łąą ndi doo áí bee ch'ihinaa da. <sup>16</sup> Iłch'ígót'aahgo na'goni'íí yee yich'i' hadziigo gáyihni, Nnee ízisgo it'iinií łąągo na'innt'ih: <sup>17</sup> Dabíí gáldi'nii, Hago áshnéh, shinest'a'íí doo hayú bá nágot'ąą da. <sup>18</sup> Áíge' gánádi'nii, Hago áshnéhíí bigonsi: dawahá bá gowa shiyééhíí nanághohishniiłgo nchaago ánágoshdléhgo, shinest'a'íí ła'íí dawahá shiyééhíí ákone' oshnii. <sup>19</sup> Shiyi'siziinií gábiłdishnii, Shiyi'siziinií, dawahá níyééhíí da'kwíí łegodzaayú dávik'ehyú iłk'eyihinił; áík'ehgo hanányoł, ináá, idląą, nił gozhóq le'. <sup>20</sup> Áína' Bik'ehgo'ihí'nań gábiłniiid, Doo gonyąą da; díí t'é' niyi'siziinií níhókeed: dawahá níyééhíí iłk'ehiniłií hadń bíyéé doleeł áína'? <sup>21</sup> Hadń dabízhá nzhooníí zhá ádáhat'iiigo iłk'eyihiniłná'

Bik'ehgo'ihinañ binadzahgee doo nzhoo da, añ nneehn ágát'ée.

<sup>22</sup> Jesus bitsilke'yu gáyilniiid, Ái bigha gánohwiłdishnii, Nohwi'ihinañ doo baa daanohwił goyéé' da le', hat'ísha' hishaa doleeł, daanołsigo; dagohí nohwits'í doo baa daanohwił goyéé' da le', hat'ísha' ágoshdle', daanołsigo. <sup>23</sup> Ki'ihinañ idán bitisgo ilni at'ée, kits'ihí diyagé bitisgo ilni at'ée. <sup>24</sup> Gaagé baa natsídaalkees: doo k'eda'dilee da, doo náda'igeesh da; doo hayú binon'ilk'edaayihinił baa gowa goz'aa da; da'ágát'ée ndi Bik'ehgo'ihinañ bá da'diiné': nohwí dl' bitisgo da'inołi! <sup>25</sup> Nohwitahyú hadn daahoneezí yaa natsekeesí zhá bee ayáhago ndi hadag ndiłséhgo ádidle' gá? <sup>26</sup> Áik'ehgo ágát'ehi dé'iyáhá ndi ch'éh ádaale'ná', hat'í bigha la'ihí baa daanohwił goyéé'? <sup>27</sup> T'oh dénzhónéhí baa natsídaalkees, hago'at'ée go nadaanse'í: doo nada'iziid da, doo da'it'ool da; da'ágát'ée ndi Sólomon ízisgo at'ée lé'e ndi, doo dí t'oh dénzhóné ga'at'ée go ik'e'isdlaa da, nohwídishnii. <sup>28</sup> Áik'ehgo t'oh dí jii noseehí, ágé' iskaa daadidliđi ndi Bik'ehgo'ihinañ nt'ée go bik'e'islaaná'; aí t'ohí bitisgo Bik'ehgo'ihinañ nohwik'e'islaa, nohwí nohwí'odla' ayáhahi. <sup>29</sup> Áik'ehgo hat'í da'idaa shihí dagohí hat'í da'idlaa shihí zhá doo baa natsídaalkees da, doo nohwiini' háh da le'. <sup>30</sup> Ni'goszán biká' nnee itah at'ée go hadaazt'í'í aí zhá itisgo hádaat'ii: áiná' hat'í bídn daanoliini Bik'ehgo'ihinañ nohwiTaa nohwá yígółs.

<sup>31</sup> Bik'ehgo'ihinañ bilałt'áhgee begoz'aaní itisgo biká hádaat'ii, ágé' dí dawahá aldó' nohwíyée doleeł. <sup>32</sup> Doo nédaaldzid da, doo hwoigo shiké' hołkah dahí, Bik'ehgo'ihinañ nohwiTaa bilałt'áhgee daanliini itah daanoliigo nohwá ngon'áá, aí bił

goyilshó. <sup>33</sup> Dawahá nohwíyéhí nohwaa nahinił le', tédaat'iyéhí baa daanołné'; bestso bizis doo sa'i hileeh dahí nádaado'aah, yaaká'zhí' ilinihí doo éđihi nádaado'aah, áku da'in'ihí doo keda'in'ih dayú, la'ihí dooleł doo nohwich'á' da'iyaa dayú. <sup>34</sup> Dahayú nohwí ilni sinilyú aí zhá baa natsídaalkees doo. <sup>35</sup> Ík'eda' sołdlaago t'alkoná' nohwiko' daadilti' le', <sup>36</sup> Nnee binant'a' ni'inehgee k'ad nadáhgo yiba' naháztaahí k'ehgo ádaanoł'ee le'; nadzáago dáaditih nyint'sigo dagoshch'i' yá ch'ida'itih doleeł. <sup>37</sup> Nadaal'a'á binant'a' nadzáaná' daadéz'ihí biyaa gozhó doleeł: da'anii gánohwiłdishnii, ik'e'idleego, Dinołbñ, yilniigo yich'i' iikaah. <sup>38</sup> K'ad t'é'is'ahzhí' godeyaayú, dagohí hadiyeskaayú biká daadé'igo nadzáayúgo, aí nadaal'a'á biyaa gozhó doo. <sup>39</sup> Dí bídaagonołs, nnee bigowa goliini da'os'ah in'ihí hínhago yígółs'iyúgo yiká déz'ii doleeł ni', áik'ehgo bigowa doo ch'ínódzis at'ée da. <sup>40</sup> Nohwí aldó' t'alkoná' ilch'i'daanoł'ee, shí nnee k'ehgo Niyááhí dahagee nánshdáh, doo ndaashołi dagee.

<sup>41</sup> Peter gábilnii, SheBik'ehñ, ilch'ígót'aahgo na'goni'í bee yánti'í, ya' nohwí zhá nohwá ánnii née, dagohí dawa bá ánnii née? <sup>42</sup> Jesus gání, Hadn begondliigo na'iziidí góyáni, binant'a' bigowa'ihí yebik'ehgo nbiłt'í n'í, dahagee idán nana'níh'ghee idán nayinih. <sup>43</sup> Na'iziidí binant'a' ábilniyú at'igo binant'a' nadzáayúgo, aí biyaa gozhó doleeł. <sup>44</sup> Da'aniiigo gádaanohwídishnii, nant'an hat'í bíyééhí dawa yebik'ehgo na'iziidí nbiłteeh doo. <sup>45</sup> Áiná' aí na'iziidí, Shinant'a' doo dáhah nadáh da, idildi'niyúgo; isdzané la'í nnee nada'iziidí nadainkaad nkegonyaayúgo, iyaa la'í idlaago bił

nágodezyizyúgo; <sup>46</sup> Áí na'iziidi binant'a' doo yiká déz'ijí dagee, doo nyohíí dagee nadáhgo nbihilgeesh, áigé' hayíí doo da'odlaq dahíí bich'ij'zhin'éégo nilteeh. <sup>47</sup> Áí na'iziidi binant'a' hat'íí áile' hábit'iiníí yígótsi ndi doo hwaá ágádzaa da, doo hwaá ilch'ij'ádidlaa dahíí nábi'diltsas. <sup>48</sup> Áíná' na'iziidi binant'a' hat'íí áile' hábit'iiníí doo yígótsi dahíí, nábi'diltsas dábi'k'ehyú adzaayúgo ndi, dé't'ih nábi'diltsas doleel. Hadn lágógo baa hi'né'íí, án lágógo bínádokil; hadn nnee lágógo yá'rné'yúgo, án lágógo yíná'dókeed doo.

<sup>49</sup> Shíí kó' ni'gosdzán biká'zhi' nkedinshniilgo niyáá: ałk'iná' dilti' le' lán! <sup>50</sup> Shíí baptize áshidilne'; áí dáhah hadó' begolne'! <sup>51</sup> Ya' ni'gosdzán biká'zhi' ilch'ij'gont'ééhíí nkeniiné' daanołsi née? Dah, nohwildishnii; nnee ilk'idaashniilyú niyáá: <sup>52</sup> Kodé' godezt'i'go ashdla'i kih dała'á biyi' daagol'iyúgo, taagi yich'ij' nakilt'éé doleel, dagohíí naki yich'ij' tałt'éé doo. <sup>53</sup> Nneehń biye' yił nanágonłkaad doo, biye'n bitaa yił nanágonłkaad doo ałdó'; la'íí isdzán bi'isdzq' yił nanágonłkaad doo, bi'isdzq'n bimaa yił nanágonłkaad doo ałdó'; isdzán yá'iyéhn yił nanágonłkaad doo, isdzán bá'iyéhn yił nanágonłkaad doo ałdó'.

<sup>54</sup> Jesus nnee dała'at'ééhíí yich'ij' hadziigo gánniid, O'í'áh biyaayú yaak'os dahnanłse'go daał'ijyúgo dagoshch'ij' gádaadołnii, Nagotłij lq; áik'ehgo da'ágánágot'ijł. <sup>55</sup> Hayaagé'go nch'iidyúgo, Gozdog doleel lq, daadołnii; áik'ehgo ágánágot'ijł. <sup>56</sup> Nohwíí nnee nzhóni ádaagonł'ini, yaak'os la'íí ni'gosdzán hago ágonéhií bídaagonłsina', hat'íí bighq k'ad ágonéhií doo bídaagonłsi da? <sup>57</sup> Hat'íí bighq doo dánohwíí nohwi'at'e' hago'at'éé shihíí bídaagonłsi dashq'?

<sup>58</sup> Hadn naa dahgoz'aaníí nant'an yaa bił hi'ashyú dagoshch'ij' bił

ilk'ínágonłdóq; dahyúgohií aayanáltihíí yaa nidołt'eelgo at'éé, áik'ehgo aayanáltihíí aasitíni yaa nikt'éehgo, aasitiiníí ha'ánilt'e'. <sup>59</sup> Doo ch'ínánódáh at'éé da, dá ałł na'ínłilgo zhq, nildishnii.

**13** Áíná' la' nnee áigee dała'at'ééhíí Jesus yił nadaagolni'go gádaayilnii, La' nnee Gálileegé' hikaihi Pilate nabistseedgo bidilíí la'íí Bik'ehgo'ih'i'nań yaa dainé'íí bidilíí bił nanádisgeed lé'e. <sup>2</sup> Jesus gádaabiłnii, Ya' áí nnee Gálileegé' daagolíníí nnee la'ihíí Gálileegé' daagolíníí bitisgo binchq' ye'ádaat'eehíí bighq biniidaagodeszaa daanołsi née? <sup>3</sup> Dah, nohwildishnii: áíná' nohwíí daanołwinchq' doo bich'q'zhi' ádaałne' dayúgo, nohwíí ałdó' áí k'ehgo nanołne'. <sup>4</sup> Dagohíí lah nnee tsebiits'adah hilt'éhi Silóamgee tséé ilk'ehist'ini nneezgo nadn'áhi biká' nágo'go nabistseed n'íí, ya' áí la'ihíí Jerúsalemgee daagolíníí bitisgo binchq' ye'ádaat'eehíí bighq adzaa daanołsi née? <sup>5</sup> Dah, nohwildishnii: áíná' nohwíí daanołwinchq' doo bich'q'zhi' ádaałne' dayúgo, nohwíí ałdó' áik'ehgo nanołne'.

<sup>6</sup> Jesus ilch'igót'aahgo na'goni'íí yee yaa nanágonni'go gáníí, La' nnee bidasts'aa hentíiníí biyi'gee ch'il fig holzéhi o'áá lé'e; áik'ehgo nneehń áí fig o'áhi bah dahnándahíí yiká déz'ijigo nyáá ndi doo la' da lq. <sup>7</sup> Nnee bidasts'aa hentíiníí bá yaa nádéz'iiníí gáyilnii, Kú dín'ijí, díí fig sikaadíí bah dahnándahíí biká nádisht'ijigo taagi łegodzaa, t'ah doo la' nádish'aa da: k'ínk'é; hat'íí bighq o'áá doleel, doo bah dahná'ndah daná'? <sup>8</sup> Áik'ehgo gáníí, Shinant'a', ch'ík'eh da'áik'ehgo o'áágo łenágodáhgo nzhq, áik'ehgo dahat'íhita bich'ij' int'aaníí bił k'enádishdlee: <sup>9</sup> Áik'ehgo bah dahnisdeeyúgo ntł'éé: dahyúgohií k'ídnk'i. <sup>10</sup> Jews daagodnłsiníí bijijí

Jesus ła' Jews ha'ánátséh goz'aq yune' ilch'ígó'aah lé'e.

<sup>11</sup> Áígee ła' isdzán spirit ncho'i kah naghaago ábítsini biyi' golíígo tsebiíts'adah bił łegodzaahi itah lé'e, án hayaa isk'idgo doo ilk'idídóqohi da. <sup>12</sup> Jesus yiłtsaago yich'i' áníígo gáyihni, Isdzán, kah nannaahí bich'á' ni'doltji. <sup>13</sup> Yiká ndelniigo dagoshch'i' isdzánhí ilk'ínádezdqod, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań náshilziihgo bich'i' ahénsi, nii lé'e. <sup>14</sup> Áígee Jews ha'ánátséh yebik'ehń hashkee, Jesus Jews daagodnksiní bijji ná'ilziihí bigha, áík'ehgo nnee dała'at'ééhí yich'i' hadziigo gáníí, Gostán iskaqzhi' na'iziidíí bee goz'aq: áí gostán iskaaní biyi' nádaanohwndilziihyú nohołkáh, doo godilziní bijji da. <sup>15</sup> Jesus hananádziigo áí nneehí gáyihni, Ni, nzhqo ádn'íni, nohwí dała'á nołtjiigo godilziní bijji nohwimagashi dagohí nohwitúlgayé dahast'ooní k'eda'o'adgo túyú daadołqoz góya'? <sup>16</sup> Díí isdzánihí, Abraham bich'á'gé' bi'dishchíni, Satan dahbihest'qogo tsebiíts'adah bił łegodzaahi, godilziní bijjishá' doo k'e'it'ad da née? <sup>17</sup> Ágánniidná' nnee Jesus yich'i' daagot'iiní ádaa yadaaniidzji: áíná' nnee ła'ihí dawa bił daagozhqó, Jesus dážhó nł'éégo adzaahí bigha.

<sup>18</sup> Áíge' Jesus gáníí, Bik'ehgo'ihí'nań bilatt'áhgee begoz'aaní hago'at'ééhí? Hat'íí bił łisht'a nshné' baa nagoshni'? <sup>19</sup> Nnee ła' mústard biyigé dážhó ałch'íséhi náidn'aqgo bikíyaayú k'eidnłáá; áí ch'il dážhó nchaahi siljiigo bich'adaaz'ahí biyi'yú dló' yúdahyú nada'iniihí bit'oh ádaagozlaahí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bilatt'áhgee begoz'aaní át'éé. <sup>20</sup> Áíge' gánádo'niid, Bik'ehgo'ihí'nań bilatt'áhgee begoz'aaní hat'íí bił łisht'a nshné'go baa nagoshni'? <sup>21</sup> Isdzán ik'áán taadn ha'okáqgo

bán benilzoolé yił ná'ist'oodgo aqł dahndilzoolí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bilatt'áhgee begoz'aaní át'éé. <sup>22</sup> Jesus Jerúsalemýú higaalgo kih nagoznilyú ła'íí daagotahyú ilch'ígó'aah lé'e. <sup>23</sup> ła' bich'i' gánniid, ShiNant'a', ya' nnee da'ayáhago hasdáhikáh doleeł née? Gáyihniid,

<sup>24</sup> Ágotch'óshígo ch'ígót'i' ch'inołkáh bich'i' dahdaanołdoh: łáqgo ha'akáh hádaat'ji doleeł ndi ch'éh ádaat'ji doleeł, nohwłdishni. <sup>25</sup> Bigowá golíiní nádidáhgo dáádítł nohwich'á' da'ditjihná' da'dányú nasozjiigo dáádítłhí ndaanołts'igo gádaadołnił, Nohwinant'a', Nohwinant'a', nohwá ch'í'íntjih; nohwich'i' hadziigo gádaanohwndonił, Hagé' nałkaihi shi, shíí doo nohwídaagonsi da: <sup>26</sup> Áíná' gánádaadoł'nił, Nińáál da'iidaq ni', nohwída'itinyú ilch'ígon'aah ni'. <sup>27</sup> Áíná' gánohwłdidonił, Hagé' nołkaihi shi doo nohwídaagonsi da, nohwłdishni; yúwehzi' nołkáh, daanohwigha ncho'go ádaat'ini. <sup>28</sup> Abraham, Isaac, Jacob, ła'íí dawa Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí Bik'ehgo'ihí'nań bilatt'áhgee goz'aq yune' naháztaqgo daal'jiigo, áíná' nohwí nohwich'á' da'detaqgo, daalchag ła'íí nohwiwoo' łídaadołk'ash doo. <sup>29</sup> Nnee ha'i'áh biyaadé'go, ła'íí o'i'áh biyaadé'go, yúdaazhidé'go, ła'íí hayaadé'go nihikáhgo, Bik'ehgo'ihí'nań bilatt'áhgee goz'aq yune' dahnaháztaq doo. <sup>30</sup> Nnee ła' iké'yú daanłji n'íí da'it'se doleeł; ła' da'it'se daanłji n'íí iké'yú doleeł.

<sup>31</sup> Da'ái bijji ła' Phárisees daanłinihi baa hikaigo Jesus gádaayihni, Kogé' dahnnáh; Hérod nizilhee hat'íí. <sup>32</sup> Jesus gábilni, Ti'i, áí ba'íí k'ehgo nłni gádaadołni, Díí jji ła'íí iskaq shíí ch'iidn nnee biyi'gé' ch'inihisood, ła'íí ná'isziih; nakiskaqgo ániita shinasdziid aqł ashłeh. <sup>33</sup> Da'ágát'éé ndi díí jji ła'íí

iskaꞗ ła'íí nakiskaꞗgo da'ái k'ehgo hishgaal: Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi Jerúsalemýú zhá datsaah dá bik'eh. <sup>34</sup>Jerúsalem, Jerúsalem ńlńi, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi natsínłtseedíí, ła'íí nich'í' daahi'aadíí tséé bee nabida'tsisínłne'íí; tazhik'áne bi'aadíí bit'ats'in bit'ááh yune' bizhaazhé onáyiniłí k'ehgo nichaḡháshé doo alch'ídn lináhishnił hasht'íí ndi doo hádaalt'íí da ni'! <sup>35</sup>Nik'ihíí yó'agodot'aꞗ: da'aniigo gádaanohwłdishni, Bik'ehgo'ihí'nań bizhi' yee higaalń ba'ahégošini at'éé, daadolniłhíí bijji zhá nadaashołtséh.

**14** Łah Jews daagodnłsiníí bijji Jesus *Phárisee* nant'an nłńi bigowa yune' iyaaýú óyáágo, dé'at'éégo daayinł'íí l'é'e. <sup>2</sup>Jesus ła' nnee nádaanilzohi yiłtsaꞗ. <sup>3</sup>Áłk'ehgo nnee begoz'aaníí nł't'éégo yídaagołsini ła'íí Phárisees daanłńi yich'í' hadziigo gáyilńi, Ya' godilziníí bijji na'ch'ilziilgo goz'aꞗ née, dah née? <sup>4</sup>Doo hadń bich'í' hanadzii da l'é'e. Áłk'ehgo nnee kah yaa nagháhihíí náidnłqozgé' náilziil, áigé' onáyil'aad. <sup>5</sup>Áigé' gánádaabiłniid, Hadń godilziníí bijji bitłlgayé dagohíí bimagashi o'í'án yúyaa ogo'yúgo dagoshch'í' hanáidishood ya'? <sup>6</sup>Áigee doo hadń hananádzii da l'é'e.

<sup>7</sup>Nnee kú neheskaiłhíí hagee nnee itisgo ádaat'eehíí dahnádaadinibḡhee dahnihébijłgo yiłtsaꞗaná' ilch'ígót'aahgo na'goni'íí yee hadziigo gáníí, <sup>8</sup>Ni'ń'nehgee da'idaꞗyú ńńáh, niłniidyúgo, nnee itisgo ádaat'eehíí dahnádinibḡhyú dahnódaa hela'; ágándzaayúgo nnee nitisgo at'éhi, Kú ńńáh, biłdo'niid n'íí; <sup>9</sup>Áłk'ehgo nnee bá da'idaaníí nich'í' nigháhgo gániłdidoniłgo at'éé, Ai dahsíndaageehíí díí nneehíí baa goń'aah; ádaayándzigo dá'ich'í'égee goz'aꞗgee dahnádał. <sup>10</sup>Kú ńńáh golzeego naa ch'ínihít'áꞗgo

akú nyaago dá'ich'í'égee goz'aꞗgee dahnádał; áłk'ehgo nnee bá da'idaaníí nyaágo, Shit'eké, yúdahgee dahnádał, niłniigo, kú neheskaiłhíí bináál itisgo nni'dilteeh. <sup>11</sup>Hadń itisgo ádéstijhń ádaagoch'olba'go ádolnił; áiná' ádaagoch'olba'ń itisgo at'éégo ádolnił.

<sup>12</sup>Jesus nnee bá da'idaaníí áłdó' yich'í' hadziigo gáyilńi, Niḡowaꞗee ha'iz'aꞗgo da'idaꞗyúgo, dagohíí o'í'áꞗgo da'idaꞗyúgo, doo dá nit'eké, nik'isyú, nik'íí, dagohíí ízis da'it'inił na'ashhahgé' daagolíníí zhá, Kú nohołkáh da'olšaꞗyú, biłnił da; ágándzaayúgo ni áłdó', Kú ńńáh, nádaanilđo'niłi at'éé, t'aꞗzhi' ni nich'í' naná'doho'nił. <sup>13</sup>Ná da'idaꞗyúgo tédaat'iyéhił, baa dahnagoz'aaníí, doo nadaakai dahíí, ła'íí bináá édaagodiníí, Da'olšaꞗyú nohołkáh, daabiłnił doo: <sup>14</sup>Áłk'ehgo niyaa gozhóq doleł; áí doo hat'íí nich'í' nanádaihi'nił dahíí biḡa: nnee nł't'éhi nanezna'íí naadikaiłhíí bijji nich'í' nanádo'nił.

<sup>15</sup>Nnee ła' Jesus yił iyaaníí díí yidezts'aꞗgo gábiłni, Bik'ehgo'ihí'nań bilalt'áhgee goz'aꞗ yune' hadń bań yiyaa dolełíí biyaa gozhóq doleł. <sup>16</sup>Jesus gábiłni, Nnee ła' ízisgo bá da'idaꞗgo, nnee łáꞗgo, Kú da'olšaꞗyú nohołkáh, yiłniid l'é'e: <sup>17</sup>Áigé' da'idaaníí biká' ngonyáágee binal'a'á gáyilńi, Hayíí, Kú nohołkáh, daabiłdéniiđíí, Yushdé', daabiłnił; al'íná' aꞗł á'ılzaa. <sup>18</sup>Áiná' nnee da'á daantłłgo, Doo akú disháh da, daanii nkegonyaa. Nnee da'ıltséhíí gáníí, Ni' nagohéłnił ni', áí nish'ílyú díyáá: shá ch'igon'aah, nánoshkaꞗ. <sup>19</sup>Ła'ihíí gánádo'niid, Shíí magashi bena'ibaꞗsé gonenan nahéłnił ni', áí bínshotáhyú díyáá: shá ch'igon'aah, nánoshkaꞗ. <sup>20</sup>Ła'ihíí áłdó' gánádo'niid, Shíí shi'aad gozłł ni', áí biḡa doo akú nsháh da. <sup>21</sup>Nal'a'á binant'a' áí nneehíí hat'íí daaniiłhíí yił nagosni'. Nant'ánhíí

bágóchijidgo binal'a'á gáyilnii, Ti'i, dahale, kih gozníli biyi' da'itinyú, kih bigizh ch'énadaagozt'i'yú nnee tédaat'iyéhií, baa dahnagoz'aaníí, doo nadaakai dahíí, la'íí bináá édaagodinií, Yushdé', daabihnnii. <sup>22</sup>Áigé' nal'a'áhií binant'a' gáyilnii, Shinant'a', áshilniihií ak'iná' begolzaa, ndi t'ah goz'aa. <sup>23</sup>Nant'ánhií binal'a'á gáyilnii, Ti'i, da'itinyú la'íí kih binaayú ch'il lédaant'i'yú nihiyóód, áik'ehgo shigowa yune' ch'ilaa doleeí. <sup>24</sup>Nnee, Kú da'olsaayú nohołkáh, ch'éh ádaabiłdéniiđi shi'idań doo daayolih at'éé da.

<sup>25</sup>Jesus nnee ląágo yił náłseeł: áí yich'i' adzaago gáyilniiđ, <sup>26</sup>Dahadń shaa nyááhn bitaa, bimaa, bi'aad, bichagháshé, bik'isyú, bilakhíyú, la'íí dabíí bi'ihí'na' ndi shitisgo bił nzhoníí, án doo shiké' higaahíí át'éé da. <sup>27</sup>Dahadń bits'iłma'áahíí doo dahiditijhgo shiké' dahdigháh dahń, doo shiké' higaahíí át'éé da. <sup>28</sup>Nohwitahyú dahadń yúdahyú nil'aažo iłk'e'isht'i nziyúgo, án iłtsé ndaahgoshá' da'kwíí ileeh shihíí yołtag, dá bínil'aa shi ał ashłéhzhí' nzižo? <sup>29</sup>Dahyúgohíí kih bit'ááh lédn'aahíí ał áyíłaaná' hat'íí áile'ihíí doo ał áile' yínés'aa dayúgo, nnee bináál doo ał áile' dahíí baa daadloh nkegonyaa, <sup>30</sup>Gádaaniigo, Áí nneehíí it'i nkegonyaa ndi doo ał áile' yínés'aa da. <sup>31</sup>La'íí nant'án, nant'án la' yił nagonłkaad doleełyúgo, iłtsé ndaahgoshá' yaa natsekees, shisiláada gonenango doo náhółtag dayú la' nant'ánhií bisiláada nadin doo náhółtag dayúhi bił nagonshkaad dábił'eh shi, nzižo? <sup>32</sup>Dahyúgohíí, yił nagonłkaadíí t'ah nzaadgé' hikaahná', bá ch'iniłh nadai'aahíí bidázhí' daidil'aa gádaayilđiniihgo, iłt'eké náodleeł. <sup>33</sup>Áik'ehgo nohwitahyú dahadń býyéhií dawa bił nzhohíí

bigah doo yich'á'hígháh hát'íí dahń, doo shiké' higaahíí át'éé da.

<sup>34</sup>Ishijh nt'ée, ndi ishijh doo nk'óqzh da silijiyúgo, hat'íí bee nk'óqzhgo ánalne'? <sup>35</sup>Líí bichan ndi bił nadigeedgo kiyaayú doo nalkaad bik'eh da; daazhógo ch'élkAAD. Hadń bijeyi' golińií iyésts'aa le.

**15** Tax bich'i' nadaahi'niłhí la'íí nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí dawa Jesus yídaayésts'aažo yich'i' nihikáh l'é. <sup>2</sup>Phárisees daanłni la'íí begoz'aaníí ye'ik'eda'itłchíhi Jesus yída'iltahgo gádaanii, Áí nnee, nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí yich'i' nihikáh, la'íí yił da'ayaą.

<sup>3</sup>Áik'ehgo Jesus iłch'ígót'aahgo na'goni'íí yee yił nagolni' gáníigo, <sup>4</sup>Nohwitahyú la' dahadń dibelłi dała'á gonenadín da'izliiyú yinoyołgo, dała'á ch'a'oyáayúgo, ngost'ádin ngost'áhií dakú nyiniłshá', áiná' dała'á bich'á' ch'a'oyáahíí yłka ntaah, dá náidntijzhí'? <sup>5</sup>Náidntijina' yaa bił gozhógo biwosyú dahilteeh. <sup>6</sup>Bigowayú nádzáago bit'eké la'íí ba'ashhahgé' daagolińií dała'áyíłlaago gádaayilnii, Shił nohwił daagozhó le'; shidibelłi ch'a'oyáá n'íí náiditijh. <sup>7</sup>Da'áik'ehgo ałdó' nnee dała'á nchó'go at'ééhń binchó' yich'á'zhí' adzaahń, ngost'ádin ngost'ái nnee daanjqo daanzigo binchó' doo yich'á'zhí' ádaane' dahíí bitisgo yaaká'yú baa koł daagozhó doleeł, nohwildishnii.

<sup>8</sup>Isdzán la' zhaali béshligai be'alzaahi gonenan nainilgo, dała'á baa ch'a'oltó'yúgo, kq' yidilłtaadgoshá' nágołshóhgé' yiká déz'ii, danáidn'aažzhí'? <sup>9</sup>Náidn'aaaná' bit'eké la'íí ba'ashhahgé' daagolińií dała'áyíłlaago gádaayilnii, Shił nohwił daagozhó le'; zhaali shich'a'oltó' n'íí nádi'aa. <sup>10</sup>Da'áik'ehgo ałdó' nnee dała'á nchó'go at'ééhń binchó' yich'á'zhí' adzaahíí bigah Bik'ehgo'ihí'nań

binal'a'á yaaká'yú daagolíníí bináál gózhóq doleeł, nohwildishñii.

<sup>11</sup> Jesus gánádo'niid, Ła' nnee biye' naki golíí l'é'e: <sup>12</sup> Iké'gee nagháhihíí bitaa gáyilñii, Shitaa, dawahá n'yééhíí łahzhí' shíyée doleełí shaa nné'. Áík'ehgo bá ilk'íyíné'go yaa yiné'.

<sup>13</sup> Da'kwíí iskaą hik'e iké'gee nagháhihíí dawahá b'yééhíí dała'áyíłlaago n'zaadyú óyáá, ákú da'adzaayú análwołgo dawahá b'yéé n'íí ąłł ch'ayishchíjłh.

<sup>14</sup> Dá ąłł ch'ayishchíjłn'á' áígee shiná' góyéego daagodeyaa l'é'e; áík'ehgo dawahá yídn nłjigo nkenyaa. <sup>15</sup> Nnee łá' áígee daagolíníí yá nánziid; góchi yá nádi'né'go. <sup>16</sup> Góchi bi'idán dák'azhá yiyąą ndi nnee doo łá' bá'diné' da.

<sup>17</sup> Ídínagoszjıdgo gádıldi'nii, Shitaa yánada'iziidíí łąągo bi'idán daagolıı, ik'e'an nazılgo, áiná' shihíí shiná' dák'azhá shizilhee! <sup>18</sup> Shıí nádishdáhgo shitaa bich'ı'yú nádésdzá, áík'ehgo gábıldishnııh, Shitaa, yaaká'zhı' bich'ı', łá'ıı ni nich'ı' nchq'go asdzaa, <sup>19</sup> Doo niye' daashılch'ınii bik'eh sitıı da: nánada'iziidıı k'ehgo nashılnteeh.

<sup>20</sup> Áík'ehgo náııdzaago bitaa yich'ı' onádzaa. T'ah n'zaadgé' nádaahná' bitaa bıłtsąągo baa ch'ozbaadgo bich'ı' nádılwod, bizénáschidgo bizts'qs l'é'e. <sup>21</sup> Biye' gábıłñii, Shitaa, yaaká'zhı' bich'ı', łá'ıı ni nich'ı' nchq'go asdzaa, doo niye' daashılch'ınii bik'eh sitııda. <sup>22</sup> Áiná' bitaahíí yánada'iziidi gádaayılñii, Diyágé dázho itisgo nıt'éhıhıı kú ndaanoltsoosgo bá ádaagole'; gan bik'edn'áne bik'e daadoł'aa, kee ałdó' bá ádaagole':

<sup>23</sup> Magashi zhaazhé bidinesk'ah n'íí nádaadolt'e'go bá daazołhee; áík'ehgo daahiidaągo nohwıl daagozhóq le': <sup>24</sup> Díí shiye' daztsąą nsı n'íí t'ah hınaa łąą; ch'a'otłızh n'íí nádılłıjłh. Áík'ehgo bıł daagozhóq nkegonyaa. <sup>25</sup> Biye' iltsé nagháhihıı k'edolzaayú naghaa n'íí nádaal: án kłj yit'ahzhı' nnyááná' bésh

dılwoshé bee idot'aahná' da'ch'ilzhishgo yidezts'ąą. <sup>26</sup> Nada'iziidi łá' yıká ánnıidgo nayıdılkid, Hat'ıı bıghą ágot'ıjłh? <sup>27</sup> Gábıłñii, Nıdızhé nádzáá; nıtaa magashi zhaazhé bidinesk'ah n'ıı bá zesdıj, nıdızhé dánłt'éé nt'éego baa nadzááhıı bıghą. <sup>28</sup> Áík'ehgo bágóchııdgo doo ha'agháh dahıı bıghą bitaa bich'ı' ch'ınyáągo, Ha'ánnáh, bıłniigo nábokaąh l'é'e. <sup>29</sup> Bitaa yich'ı' hadziigo gáyılñii, Doo ałch'ıd'ę łegodzaa da nich'oshnııgo áshılñnııhıı dáwa bıkísk'eh ánsht'ee ni; ndi gant'ızı zhaazhé ndi t'ah doo hwaa shaa nłteeh da, shit'eké bıł shıl daagozhóq le'at'éhı: <sup>30</sup> Áiná' díı niye', bizháan da'adzaahıı yıl anákełgo dawahá n'yéé n'ıı ąłł ch'ayishchıjłn'á' nádzááyú, dagoshch'ı' magashi bidinesk'ah n'ıı bá zınłhıı.

<sup>31</sup> Bitaa gábıłñii, Shiye', ni nıł gonshłjı, shıyééhıı dáwa n'yéé. <sup>32</sup> Nohwıl daagozhóq, nohwıl gonedłjigo dá bık'eh go'ıı: díı nıdızhé daztsąągo daandzı n'ıı hınaa; ch'a'otłızh n'ıı nádılłıjłh.

**16** Jesus bitsılke'yu yich'ı' hananádzıı, Łah nnee ízısgo it'ını łá' nnee bána'iziidııhı b'yééhıı dáwa yınádez'ııgo nyıntłjı l'é'e; áı nnee ízısgo it'ıı n'ıı gádaabılch'ınii, N'yééhıı yınádez'ıınıı dáwahá nich'ą' da'ızłıı áı'ıı. <sup>2</sup> Áík'ehgo bána'iziidıı, Yushdé', yılñııdgo gáyılñii, Hat'ıı łąą daanıłch'ınııgo naa idısts'ag? Naltsoos bıká'dawahá shıyééhıı shá beda'ızoh n'ıı shaa nán'aah; k'adıı dawahá shıyééhıı doo shá bınadıın'ıı da. <sup>3</sup> Na'iziidıı gádıldi'nii, Hago łąą ashne'? Shinant'a' dawahá bá bınadésh'ıı n'ıı shıch'ą' nágodn'ąą: doo nagoshgeed bık'eh da; ídóshkeedyúgohıı ádaayánsdzı. <sup>4</sup> Shıı hago ashne' bıgonsı, kodé' ch'ınáshı'dolt'e'go nnee bıtaashaa doleełgo. <sup>5</sup> Áík'ehgo bınant'a'ıı yaa hadais'aa n'ıı, Yushdé', daayılñııgo, da'ıltséhıhıı gáyılñii, Shinant'a' da'kwıı naa ha'áá? <sup>6</sup> Mazhılł dała'á gonenáđni



ik'ah bee kedaanes'aago, nii. Áík'ehgo gánáyíldo'niid, Dagoshch'í' ndaahgo ashdladin zhá shaa ha'áá ánágódl'e'go k'e'ichíí. <sup>7</sup>Ła' gánáyíldo'niid, Nihíí da'kwíí naa ha'áá? Áík'ehgo gáníí, T'oh naghái ízis nchaahíí da'áá gonenadín dádeskadgo. Áík'ehgo gánáyíldo'niid, Tsebidín zhá shaa ha'áá ánágódl'e'go k'e'elchíí. <sup>8</sup>Nant'án bána'iziidná' bich'í' nach'aahíí, Gonyááyú ándzaa laa, yílnii: díí jii ni'gosdzán biká' ágot'ee zhinéé nakaihíí daahinolt'ííhíí, idindífn zhinéé nakaihíí bitisgo daagoyáá. <sup>9</sup>Ni'gosdzán biká' ízis it'iiníí bee nohwit'eké ádaagódl'e'; áík'ehgo ásdjídgo dahazhí' daagolííyú nohwá ch'ídaadotíí, nohwíldishnii. <sup>10</sup>Hadn da'ayáhago ágot'eehíí ndi begondl'jigo nayik'í'iziidyúgo ízisgo ágot'eehíí áldó' begondl'jigo nayik'í'iziid doleeł: hadn ayáhago doo bik'ehyú át'éé dayúgo dážhó itisgo doo bik'ehyú át'éé da doleeł. <sup>11</sup>Áík'ehgo ni'gosdzán biká' it'iiníí doo nzhoggo ádaanołs'í dayúgo, hadn yaaká'yú it'iiníí nohwaa yiné' áiná? <sup>12</sup>Ła' bíyéhi doo bá nzhoggo ádaanołs'í dayúgo, hadn dánohwíí nohwíyéehíí nohwaa yiné' áiná? <sup>13</sup>Doo hadn binant'a' naki da: da'áa bił nchó'ná' la'ihíí bił nzhog doleełi at'ééhíí bigha, dagohíí da'áa yotá'ná' la'ihíí yich'ólaa doleełi at'éé. Bik'ehgo'ihí'nań la'íí it'iiníí da'á doo hago'at'éégo bá na'ch'iziidi at'éé da. <sup>14</sup>Phárisees daanlíni, zhaali ádáhádaat'ínihi, díí dawa daidezts'aąaná' Jesus yaa yádaałt'igo yaa daadloh lé'e. <sup>15</sup>Áík'ehgo gáyílnniid, Nnee binadzahgee daanołshog ádaanoł'jii ndihíí Bik'ehgo'ihí'nań nohwíjii yune'íí yígółs'í: nnee hat'íí itisgo ádaayoníihíí, áí Bik'ehgo'ihí'nań bił nchó'. <sup>16</sup>Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí la'íí binkááyú nada'iziidíí ádaaníihíí yebik'ehgo ngóhéyáá, John nyáázhí': áigé' yushdé' godezt'igo

Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníí nł't'éégo baa na'goni'íí t'ah baa nadaagolni' goldoh, áík'ehgo nnee da'áá daant'íígee dážhó hádaat'jigo ídéédaalnaa. <sup>17</sup>Yáá la'íí ni'gosdzán biłgo bech'ígonáhgo doo nyee da, áiná' begoz'aaníí dážhó da'ayáhago ndi bech'ígowáhgo nyee. <sup>18</sup>Dahadn bi'aad yil ilk'ínát'aazhgo la'i yil nnaná'nááyúgo án nant'í' naghaa: la'íí dahadn isdzán biká' yó'onáyíłt'e'ń yil nnaáyúgo áí nnee nant'í' naghaa. <sup>19</sup>Łah nnee ízisgo it'iiníí, nak'a' nł't'éhi łichiigo dot'izhi bidiyágé lé'e, dajii biigha idán tán lílníí zhá yiyáni. <sup>20</sup>Áí nnee bich'ígót'í'gee la' nnee ídókeedi dá lóód zháhi, Lázarus holzéhi, ndaabich'istjii. <sup>21</sup>Nnee ízis it'iiníí iyáagé' bán bizhool nanidéhíí shá dó'né' hadó' nzi lé'e: la'íí łicháné baa hikáhgo biká' lóódíí daayíłnaad. <sup>22</sup>Nnee tét'yé n'íí daztsaągo Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí Abraham bijííłáhzhí' ídéyólta'go onádaabistjii lé'e: nnee ízis it'jii n'íí áldó' daztsaągo łeltjii. <sup>23</sup>Ch'iidntahyú dážhó biniigonł't'éégo hadag déz'jigo nzaadyú Abraham Lázarus ídéyólta'go yiltsaą. <sup>24</sup>Áík'ehgo Abraham nawode yich'í' ánniíd, Abraham, shítáa, shaa ch'onba'go Lázarus shich'í' n'áá, bilázhoozhíí tú bee náyółt'oodgo shizaad shá yinołk'az; díí kó'íí biyi' nyeeego shich'í' nagowaahíí bigha. <sup>25</sup>Áiná' Abraham gábíłnniíd, Shiye', t'ah hinnáaná' bínánlníh, dawahá nł't'ééhíí níyéé ni', áiná' Lázarus doo hat'íí nł't'éhi bíyéé da ni': k'adíí án nł't'éégo ábi'dilzi, áiná' nihíí k'adíí niniigonł't'éé. <sup>26</sup>Nohwíí nohwígizhgee dážhó yúyahgo nalwozh áldó': áík'ehgo kodé' azhí' nach'idikáh doleeł n'íí doo hago'at'éégo akú nach'idikáh át'éé da; áiná' doo yushdé' nach'idikáh át'éé da. <sup>27</sup>Áík'ehgo nnee ízis it'jii n'íí gánniíd, Shítáa, nánoshkaąh, Lázarus shítáa bigowayú n'áá: <sup>28</sup>Shik'isyú

ashdla'i golíí; áí doo kúyaa góyéégo goz'aa yuyaa dikáh da doleehíí bighá Lázarus bíł nagolní'go n'áá. <sup>29</sup> Abraham gábilniiid, Bíł Moses ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí k'eda'ashchiiníí yedaagoyííí; áí yídaayést's'aa le'. <sup>30</sup> Ágánniid, Dah, shitaa Abraham: áíná' dahadń daztsánihi bich'á'gé' nánł'ááyúgo shik'isyú binchq'íí yich'á'zhí' ádaane' doleef. <sup>31</sup> Abraham gánábıłdo'niid, Moses ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí k'eda'ashchiiníí doo daidits'ag dayúgo, daztsáni naadiidzaago bíł nadaagolní' ndi doo da'odlaą da doleef go'íí.

**17** Jesus bitsilke'yú gáyíłniiid, Nakídintaahíí dábegolne' go'íí, áíná' hadń na'íntaahíí bá góyéé doleef. <sup>2</sup> Tsée be'ik'áhi nchaahi bik'osyú bídest'qoogo túnteel beh hilt'e'go bá nzhqo doleef ni', díí doo íziso ádaat'ee dahíí dała'á nchq'go at'íígo doo áile' da doleehíí bighá.

<sup>3</sup> Ídáadaesółt'ij: nik'isn nich'í' nchq'go at'ííyúgo bee bich'í' yánłti'; áík'ehgo, Shaa nágodin'áah, niłniiyúgo baa nágodin'áah. <sup>4</sup> Dała'á jii gosts'idn nich'í' nchq'go ánádaazyúgo, gosts'idn nich'í' ánádaago, Shaa nágodin'áah, niłniiyúgo, baa nágodin'áah. <sup>5</sup> Jesus binadaal'a'á gádaabiłnii, Nohwi'odla'íí dayúweh nohwá bínáhodaalągo áńłsi. <sup>6</sup> Áík'ehgo Jesus gádaabiłnii, Nohwi'odla' mústard biyígé ga'at'ééyúgo ndi, díí tsj sýcamine holzéhi gádaabiłdołnii, Dáni nikeghadgé' hádnłts'qodgo túnteel biyi'gee ik'endléé; áík'ehgo da'ánniiyú ane' doleef. <sup>7</sup> Nohwitahyú ła' bána'iziidíí bá nagodzijzyúgo, dagohíí magashi bá nanyoodyúgo, ya' kíyaagé' nádzáago gáyíłniih née, Yushdé', dák'ad rńdaahgo ináá? <sup>8</sup> Dah, áíná' gáyíłniih, Shá á'ile', áigé' ik'e'idleego shich'í' n'ííkáah, aął iyáágé' aął ishđlaąyúgo;

bikédé'go ináá ła'íí idłáą. <sup>9</sup> Ya' bana'iziidíí da'yíłniiyú adzaahíí bighá, Ahíyi'ee, yíłnii née? Dah, nsj. <sup>10</sup> Nohwíí akdó' da'ánohwiłdi'niihíí dawa ádaasolaayúgo gádaadołniih, Nohwíí doo nił daandłij dago ná nada'iidziid: hat'íí, Ádaale', nohwiłdi'niihíí zhá ádaasiidlaa.

<sup>11</sup> Jerúsalemyú higaalyú Jesus Samária ła'íí Gálilee bigizhyú higaal lé'e. <sup>12</sup> Gotah yune' oyáago nnee gonenan łóod doo ináđih dahi, léprosy holzéhi, yaa nakaihi baa hikai, áí da'anahyú nazijgo, <sup>13</sup> Daadilwoshgo gádaani, Jesus, Nant'an, nohwaa ch'onbáah. <sup>14</sup> Jesus áí nneehíí yíłtsaągo gádaayíłnii, Daadołkáhgo okaąh yedaabik'ehi bich'í' ch'í'nah ádaadołde'. Hikahná' nłt'éé nádaadłij lé'e. <sup>15</sup> Áí nnee dała'á nábi'dilziihíí yígolsjıđgo t'aażhí' Jesus yaa nadzáá, nádzihií Bik'ehgo'ihí'nań ya'ahénzigo dilwoshgo, <sup>16</sup> Jesus biyahzhí' hayaa adzaa, Ahíyi'ee, yíłniigo: án Samáriagé' gólínihi. <sup>17</sup> Áigé' Jesus gábilnii, Gonenan nádaadziihná' ngost'áhií hayú? <sup>18</sup> Dadín zhá łahgé' nneehihi t'aażhí' nadzáá, Bik'ehgo'ihí'nań ya'ahénzigo. <sup>19</sup> Nádnđahgo hínááł, ni'odla'íí nłt'éégo ánániidlaa, yíłnii.

<sup>20</sup> *Phárisees* daanłni Jesus nayídaadiłkidgo gádaayíłnii, Da'os'ah Bik'ehgo'ihí'nań nant'aa doleehíí kú bengowáh? Jesus gáníí, Doo hwit'ijgo kú bengowáh da: <sup>21</sup> Kúnko dín'ij! dagohíí, Nláhyú nłáh! doo daach'inii da: Bik'ehgo'ihí'nań alłk'iná' nohwiyi' yune' nant'aa. <sup>22</sup> Jesus bitsilke'yú gáyíłnii, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí bijij dała'á nách'ołtséh hádó' daanołsijh doleef, ndi doo ndaahołtséh át'éé da goldohíí dahagee biká' ngowáh. <sup>23</sup> Nláhyú daadeł'íí, dagohíí, Kú daadeł'íí, daanohwiłch'inii doo: áíná' akú dołkáh hela', biké' dołkáh hela'. <sup>24</sup> Hada'didla'íí bee yáá dáłázhińééé'

lahzhin'éego bee got'ii nágodleeh; áík'ehgo shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, ánsht'ee doleeť ch'í'nah áshí'delzaahíí bijjii. <sup>25</sup>Dab'ítsse lágago shiniigodilne'go daahinolt'ííhíí doo hádaashit'íí da doleeť. <sup>26</sup>Noe t'ah golííná' ágot'ee n'íí k'ehgo shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nánsdháhíí bijjii áddó' ágágot'ee doleeť. <sup>27</sup>Áíná' Noe tsina'eehíí yiyi' oyaazhí' da'ch'iyaa ni', da'ch'idlaa ni', nnádaach'íkse' ni', la'íí laa daagoch'ihiniilgo nnádaaze' ni', áíge' tú idezjoolgo aat tú bił daach'idesdzii'. <sup>28</sup>Lot t'ah golííná' áddó' da'ágágot'ee ni'; da'ch'iyaa ni', da'ch'idlaa ni', nada'ch'ihiniil ni', kaa nadaahi'niih ni', k'eda'ch'idilee ni', la'íí gowa ádaagoch'ile' ni'; <sup>29</sup>Áíná' Lot Sódomgé' ch'ínyááhíí bijjii ko' la'íí tséé hik'o'i, brimstone holzéhi, yaaká'gé' náltáago aat daakowáá'. <sup>30</sup>Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, ch'í'nah ádideshdle'híí bijjii áddó' ágágot'ee doleeť. <sup>31</sup>Áí bijjii hadn bikih biká'yú dahsdaahn bikih yune' bíyéehíí siné'i, gódah yiká o'ánáodáh hela': da'áík'ehgo áddó' nnee k'edolzaahíí yiyi' nagmaahn t'aazhí' ánáo'ne' hela'. <sup>32</sup>Lot bi'aadn binádaahniil. <sup>33</sup>Dahadn bi'ihí'na' yaa bił goyéehn, áí bich'á' da'izlíí hileeh; áíná' dahadn ádaayis'nahgo bi'ihí'na' da'izlíí siljii'n ihí'naa doo ngonel'aq dahíí yee hinaa doo. <sup>34</sup>Shíí gánohwiłdishnii, Áí bit'é' nnee naki dashteezhgo, dała'á nádiltehná' la'íí da'akú sitjii doo. <sup>35</sup>Isdzané naki ísht'a da'ik'aayúgo, dała'á nádiltehná' la'íí da'akú sidaa doo. <sup>36</sup>Nnee naki k'edolzaayú na'aashyúgo, dała'á nádiltehná' la'íí da'akú sizjii doo. <sup>37</sup>Hayú, nohweBik'ehn? daabiłnii. Jesus gádaabiłnii, Dahayú its'í siné'yú ch'ishoogi dała'at'éé doleeť.

**18** Da'ch'okaaqah nt'éego doo kil iyeeh dago Jesus na'goni'íí bee ilch'ígó'aahgo <sup>2</sup>Gánniid, Lah kih goznilyú yánáltihn gólíí,

Bik'ehgoihí'nañ doo yidnłsini da, nnee doo bił ilni da: <sup>3</sup>La' isdzán, itsaa nlíni, áígee golni dakozhá baa nadángo gábiłnii, Shá ilk'ígodnłdóqoh, nnee la' shik'enniihíí bigha. <sup>4</sup>Dét'ihézhí', Dah, yihni: ndi bikédé'gohíí dabíí gádildi'nii, Bik'ehgo'ihí'nañ doo dinsj da, nnee doo shił ilł da; <sup>5</sup>Da'ágát'éé ndi díí itsaahíí ts'ishildíihíí bigha bá ilk'ígodishdóqoh; dahyúgohíí kú nádáh nt'éeyúgo shiyilhá. <sup>6</sup>Jesus gánádo'niiid, Yánáltihn doo dávik'ehyú át'éé dahn ánniidił ídaayesołts'aq. <sup>7</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ nnee hayinilííshá' dajjii biigha la'íí dat'é' biigha bich'í' ádaaniihíí bich'í' idéstsa'ago nzaad godihigháh ndi yá ilk'ígodildóqoh. <sup>8</sup>Dagoshch'í' yá ilk'ígodildóqoh, nohwiłdishnii. Da'ágát'éé ndi shíí nnee k'ehgo Niyááhíí nánsdzaagoshá, ni'gosdzán biká' nnee daashodlaanił la' daastséh shí? <sup>9</sup>Jesus nnee la' dážhó nshoq daanzigo dabíí zhá ádaa da'odlíigo, la'íí doo hadn yił da'óltagi da, ilch'ígót'aahgo na'goni'íí yee hadziigo gáyinii: <sup>10</sup>Lah nnee naki wá'yú da'ch'okaaqah goz'aq yune' o'áázh lé'e; dała'á **Phárisee** nlíni, la'n tax bich'í' nadaahi'níłi. <sup>11</sup>Phárisee nlínihn ídá'okaaqahgo gáníí, Bik'ehgo'ihí'nañ, shíí la' nnee ádaat'eehíí k'ehgo doo ánsht'ee dahíí bigha naa ahénsj, áí aadaanch'íí, doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí, nant'í' nadaakaihíí, díí tax bich'í' nahi'níłn ndi doo bik'ehgo ánsht'ee da. <sup>12</sup>Shíí dałán godilziníí biyi' nakidn dáshiná' oshkaqah, la'íí dawahn shiyéehíí dágonenanyú ilk'é'nilgo dała'á Bik'ehgo'ihí'nañ bich'í' nanáhishnił. <sup>13</sup>Áíná' tax bich'í' nahi'níłihn da'anahyú sizjigo bijjilázhí' nyinłts'j, dá doo hadag dighaałé gáníigo okaaqah, Bik'ehgo'ihí'nañ, shíí shincho' láníhi shaa ch'onba' le'. <sup>14</sup>Shíí nohwił nadaagoshni', Áí nneehn gowayú onádzaa, Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee bízhá bincho' n'íí bich'á'né'ná' la' nneehíí, dah: hadn itisgo ádestijih

ádaagoch'olba'go ádolnii; áiná' hadn ádaagoch'olba'n itisgo at'éégo ádolnii. <sup>15</sup> Jesus me' baa ndaach'ihezniil lé'e, yiká ndaadilniih daabich'ido'niiigo: áiná' Jesus bitsilke'yu daayiltsaago, Doo ágadaalt'ij da, daabihnniid. <sup>16</sup> Áiná' Jesus, Yushdé', daayilniiigo, Ch'ík'eh chagháshé shich'i' nihikáh le', doo t'aqzhí' daahínóltá' da; bíí ga'adaat'eehíí Bik'ehgo'ihí'nañ bilatt'áhgee daanlii, niiigo. <sup>17</sup> Da'aniiigo gádaanohwíldishnii, Dahadn chagháshé ałch'íséhíí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ bilatt'áhgee begoz'aaníí nágodn'aayúgo zhá Bik'ehgo'ihí'nañ bilatt'áhgee daanliiníí itah hileeh. <sup>18</sup> Lah nant'an Jesus nayídiłkidgo gáyilnii, lch'ígó'aahíí nnt'éhi nłinihi, hago ląą áshne'go ihí'naa doo ngonel'aą dahíí bee hinshnaa doleel? <sup>19</sup> Jesus gábilnii, Hat'íí bighą nnee nnt'éhi shiłnii? doo hadn nnt'éé da go'íí, dała'á zhá, Bik'ehgo'ihí'nañ zhá. <sup>20</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ ngon'áą lé'ehíí bígońłsį go'íí, Doo nant'i' nach'ighaa da, Doo ich'izilthee da, Doo ich'in'ijih da, Doo lé'ch'ılchoo da. Kítąa la'íí kímąa ch'idńłsį. <sup>21</sup> Nneehíí gábilnii, Ánii nashaagé' godezt'i'go áí dawa bee ánsht'ee. <sup>22</sup> Jesus áí yidezts'aąnń' gábilnii, Dała'á zhá doo bee ánt'éé da: ti'i, dawa nıyééhíí naa nahoniihgo, zhaalihíí tédaat'iyéhíí bita'iníłh, áík'ehgo yaaká'yú dawahá łńń ilńi nıyéé doleel: áiná' yushdé', shiké' dahsinnáh. <sup>23</sup> Áí yidezts'aąnń' doo bił gozhóq da silij: dážhó ízis it'ijihíí bighą. <sup>24</sup> Doo bił gozhóq da silijigo Jesus bígołsįidńń' gáníí, Nnee ízis da'it'iiníí Bik'ehgo'ihí'nañ bilatt'áhgee daanliiníí itah daaleehgo dážhó bá nyee! <sup>25</sup> Lij bighńń ha'i'áhíí bená'kadé bigha'i'ányú ch'égháhgo bá nyeenń' ízis it'iińií Bik'ehgo'ihí'nañ bilatt'áhgee daanliiníí itah hileehgo itisgo bá nyee. <sup>26</sup> Nnee áí daidezts'aanń' gádaanii, Áiná' hadn zhá hasdábı'dilteeh? <sup>27</sup> Jesus gáníí,

Nnee dahat'ihíta doo layole' at'éé dahíí Bik'ehgo'ihí'nañ layile'hi at'éé. <sup>28</sup> Peter gábilnii, Nohwíí nohwıyéé dawa bich'á' dahdihiiikainń' níké' dahsiikai ni'. <sup>29</sup> Jesus gánádaabilđo'niiid, Da'anii gádaanohwíldishnii, Bik'ehgo'ihí'nañ bilatt'áhgee daanlijzhı' itah nlijhıí bighą bigowa, bi'aad, bik'isyú, bímąa, bitaa, dagohıí bichagháshé yich'á' dahnyááyúgo, <sup>30</sup> Áń díí goldohıí biyi' áí bitisgo doo ałch'ıdn baa na'né' doleel, la'íí lahgo náhodeszaago ihı'naa doo ngonel'aą dahíí yee hinąa doleel.

<sup>31</sup> Jesus bitsilke'yu nakits'ádahíí yil its'ákaigo gádaayilniiid, Jerúsalem yúdag deikai, ákú Bik'ehgo'ihı'nañ binkááyú nada'iziidi n'íí shıí, nnee k'ehgo Niyááhıí, shaa k'eda'ashchiinıí dawa begolne'. <sup>32</sup> Nnee doo Jews daanlij dahıí baa shı'dilteehgo shaa daadloh doleel, yúyahgo shiniidaagodile' la'íí shik'ıdaadihizheeh doleel: <sup>33</sup> Hashıda'ıltsaas doo, la'íí daashizilthee doleel, áígé' taagi jii hileehgo naadishdáh. <sup>34</sup> Áiná' hat'íí niiigo anıłhıí doo la' yıdaagolį da: anıłhıí baa ch'analan'įgo doo bił idaagozi da.

<sup>35</sup> Jesus Jériko k'ad yaa higháhnń', la' nnee bińńá ágodini idókeedgo itın bahyú sidaa: <sup>36</sup> Nách'olseełıí yidezts'aągo, Hat'íí ląą ágodzaa, niiigo na'ıdiłkid lé'e. <sup>37</sup> Áík'ehgo gádaabilch'ınii, Jesus, Názarethgé' gólńi, kúk'e higaał. <sup>38</sup> Áík'ehgo nádiłilghaazhgo gánıí, Jesus, David biYe' nłini, shaa ch'onbáah. <sup>39</sup> La' ádn náseełıí bił daadestehgo, Godnch'áad, daabilnii, áiná' da'tiségo dilwosh, gánıigo, David biYe' nłini, shaa ch'onbáah. <sup>40</sup> Jesus nnyáągo, Yushdé' bił dołkáh, nii: bit'ahzhı' nyáánń' nayıdiłkidgo <sup>41</sup> Gáyilnii, Hat'ılłá ná áshle' hánt'ij gá? Nnee bińńá ágodinıí gábilnii, SheBik'ehń, desh'ıigo ánáshıdle'. <sup>42</sup> Jesus gábilnii, Nińńá nágódleeh, ni'odł' nnt'éégo ánániidłaa.

<sup>43</sup>Dagoshch'ì' go'íí nasdljigo biké' dahiyaa, Bik'ehgo'ihì'nañ ba'ahénzigo: áík'ehgo nnee dawa daayiłtsaąná' Bik'ehgo'ihì'nañ ya'ahédaanzì lẹ'e.

**19** <sup>2</sup>Ákú ła' nnee **Zacchéus** holzéhi, tax bich'ì' nadaahi'niilíí da'tiséyú sitíni, ízis it'ni golíí lẹ'e. <sup>3</sup>Jesus holzeehú yiłtséh hát'íí; áíná' nnee daahijzhgé' bíí alch'íséhií bigħa ch'éh histseh nzi lẹ'e. <sup>4</sup>Áík'ehgo nánseełíí yádn nádlwodgo Jesus ch'égħah doleeyú gashdla'á nan'áhi yiká'zhì' hayáá. <sup>5</sup>Jesus áígee nyááná' hadag déz'jina' gábiłnii, Zacchéus, dáħale gódaħ ch'ínáħ; díí jii nich'ì' hasta' deyaá. <sup>6</sup>Áíge' dáħalego gódaħ ch'ínádaago yaa bił gozhógo gowayú yił onát'aazh. <sup>7</sup>Nnee áí daayiłtsaąná' bída'iltahgo gádaanii, Nnee doo bik'ehyú át'ée dahú yaa hasta' oyáá. <sup>8</sup>Zacchéus nnyáágo Jesus gáyilnii, ShiNant'a', dawahá shíyéehíí ihní'gé' tédaat'iyéhií baa hishniil; áíná' dahat'ihíta bee bich'ì' nashich'a'yúgo, díídn dábitisyú da'ágánaółągo bich'ì' nanádihishniil. <sup>9</sup>Jesus gábiłnii, Díí jii behasdách'igháhií kogee naháztaaníí bee bá goz'ąą, Zacchéus áđó' Abraham bich'ą'gé' bi'dishchíni at'éego. <sup>10</sup>Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nnee ch'a'onezdeehíí biká daadesh'ii ła'íí hasdáhishniilhií bigħa niyáá. <sup>11</sup>Nneehíí ídaayést'sągo Jesus ilch'ígót'aahgo na'goni'íí yee bił nanádaagołni', Jerúsalemyú dák'azhą hígháhií bigħa, ła'íí Bik'ehgo'ihì'nañ nant'aa doleelíí dagoshch'ì' ch'í'nah áile' daanzihíí bigħa. <sup>12</sup>Łah nnee ízigo at'éhi nzaadyú óyáá, nant'án ábi'dilne'go, áíge' nádáħgo. <sup>13</sup>Nnee gonenan bánada'iziidíí, Yushdé', daayiłniiđgo, bestso pounds holzéhi dała'ągo daantíígee yita'iznii gáyilniigo, Díí zhaalihíí bigowáħgo ádaale', danánsdzaazhì'. <sup>14</sup>Áíná' nnee áígee daagolnii daabich'ólaahíí bigħa ch'inií

nadai'aahíí biké' odais'a' gádaaniigo, Díń nneehú doo nohwinant'a' hileeh hádaahiit'ii da. <sup>15</sup>Nant'án ábi'delzaagé' nádzáągo, Shánada'iziidi zhaali baa daasinilíí yushdé' shá daabiłdołniih, nii lẹ'e, dała'á daantíígee zhaali da'kwíí ádaizlaahíí bigonsihíí bigħa. <sup>16</sup>Da'itśe baa nyááhú gábiłnii, Shinant'a', nizhaalihíí gonenan itisyú ányaiłdlaa. <sup>17</sup>Áík'ehgo gáyilnii, Nnt'éego shána'izíídi, nnt'éeyú ándzaa ląą: da'ayáħa ndi nnt'éego shá ánlaahíí bigħa gonenáągo kłh goznili bá nant'ąągo ánishle'. <sup>18</sup>Iké'gee nanádzááhú gáníí, Shinant'a', nizhaalihíí ashđla' itisyú ányaiłdlaa. <sup>19</sup>Áík'ehgo gáyilnii, Nihíí ashđla'go kłh goznili bá nant'áá doo. <sup>20</sup>Ła' nanádzáągo gáníí, Shinant'a', kóħ nizhaali, bił isíđisgo ná síłné' ni'. <sup>21</sup>Nnee doo begónedząą dahi níłłhíí bigħa nénásdzid: hat'íí doo ninne' dahíí dahnné', hat'íí doo k'edínlaa dahíí náhigéesh. <sup>22</sup>Nant'ánhíí gábiłnii, Dáni niyati'íí bee ch'é'édént'ąą, ncho'go shána'izíídi. Nnee doo begónedząą dahi nshłjigo bígołłsì, doo ni'niné' dahíí nádishné'hi, ła'íí doo k'edíłáá dahíí náhishgeeshi: <sup>23</sup>Hat'íí bigħa áíná' shizhaalihíí doo shá ha'ánłil da, kú nánsdzaago bínągodzaahíí bił hananił doleel ni'? <sup>24</sup>Nnee bit'ahyú nadaaziiníí gáyilnii, Bizhaali bich'ą' nadaadołniiłgo nnee bizhaali gonenanhi baa daanołniił. <sup>25</sup>(Nohwinant'a', án ła' al'iná' gonenan bíyéé, daabiłnii.) <sup>26</sup>Gádaanohwiłdishnii, Dakówa hat'íí kíyéehíí kaa nado'né' doleel; ła'íí doo hat'íí kíyéé dahíí, kíyéé lẹ'e ndi kich'ą' nadido'né' doleel. <sup>27</sup>Áíná' díí daashich'ólaahíí, doo binant'a' hishłeeħ hádaashit'ii dahíí, kú shidáhyú ndaahołt'e'go shinaál nadaatseed. <sup>28</sup>Jesus ąłł nagosni'ná' ádn dahiyaa wá'yú Jerúsalemyú. <sup>29</sup>Béthphage ła'íí Béthany k'ad yaa higháná', dził Olives holzéhi si'ąągee nyááná'

bitsilke'yu naki oyil'a', <sup>30</sup>Gáyilniigo, Ti'i, nohwádnýú gotahyú do'aaash; dáha'a'aaashgee túlgayé zhaazhé dahast'óógo baa no'aaash, t'ah doo hwahá hadn' yiká' dahndaahi da: áí k'e'of'adgo kú nánofoqs. <sup>31</sup>Dahadn', Hat'íi bighá k'e'of'ad? nohwiñiiyúgo, gábiididoñniil, NohwiNant'a' hát'íigo áhiit'íi. <sup>32</sup>Do'aaash, yilñii n'íi dahazh'aazh, álk'ehgo Jesus dá ábiñii n'íi k'ehgo túlgayé zhaazhé yaa n'áázh. <sup>33</sup>K'edaayi'adná' nnee áí túlgayé bíyéhihi gádaabiñii, Hat'íi bighá túlgayé zhaazhé k'e'of'ad? <sup>34</sup>Gádaayilñii, NohwiNant'a' hát'íigo áhiit'íi. <sup>35</sup>Áigé' túlgayé zhaazhé Jesus yaa daizloqzgo bidiyágéhií biká' dahdaiheznílná' Jesus yiká' dainesdaa. <sup>36</sup>Bił higaalyú bádnyú nnee bidiyágé yidaagosteel lé'e. <sup>37</sup>Jerúsalemyú k'ad yaa higháhgo, dził Olives holzéhi si'aaagé' hayaa iditingee biké' nálseełií izisgo áná'ol'íiłií daayiltsaahíi bighá bił daagozhóógo Bik'ehgo'ihinañ ya'ahédaanzigo nádaadidilghaazhgo gádaanii nkegonyaa: <sup>38</sup>Ízisgo Nant'án, nohweBik'ehú bizhi' yee higaah' ba'ahégosini at'éé: yaaká'yú ilch'í'gont'éé, da'tisé goz'aagee idindíin. <sup>39</sup>Nnee biñáál ágot'íidíi ła' Phárisees daanłni Jesus gádaayilñii, ilch'ígó'aahíi nłni, níké' nálseełií, Doo daagonoch'aad da, daabiñii. <sup>40</sup>Áiná' gádaayilñii, Ái doo daagonch'aad dayúgo dá tséé ndi nádaadidilghaash go'íinohwiłdishni.

<sup>41</sup>Athánégé' higaahná' kih goznilií yiltsaago yaa hichag. <sup>42</sup>Gániigo, Díi jii ndi hat'íi bee niyi' ilch'í'gont'éé doleełií bígonłsiyúgo nt'éé doleeł ni'! Áiná' naa ch'anal'í'. <sup>43</sup>Nik'edaanniihií ninaa łeedaagodigeedgo łeezh ninaa łeedn'aago doo hwaa ch'ígót'í' da doleełií bich'í' goldoh. <sup>44</sup>Nkínádaanidit'eeh doo, ni ła'íi nichagháshé niyi' daagolnii; doo ła'

hayú tséé ilk'idaanasdláago ádaanile' da; Bik'ehgo'ihinañ naa nyáaná' doo bígonłsi dahíi bighá. <sup>45</sup>Da'ch'okaqah goz'aq yune' Jesus ha'ayáago ákone' baa nada'iniihíi ch'inihiyood nkegonyaa lé'e; <sup>46</sup>Gádaayilñiiigo, Díinko bek'e'eshchii, Shikihíi kih biyi' da'ch'okaqahíi át'éé, áiná' nohwiłií daan'íiłií bigowa' ádaagosolaa łaq. <sup>47</sup>Dawa jii da'ch'okaqah goz'aq yune' ilch'ígó'aah lé'e. Okqah yedaabik'ehi ła'íi begoz'aaníi ye'ik'eda'ilchíi ła'íi nnee itisgo nadaandeehi daabizilhee hádaat'íi, <sup>48</sup>Ndi doo hago ádaabile' da: nnee nt'éégo bich'í' ídaayéstsaahíi bighá.

**20** Łah da'ch'okaqah goz'aq yune' Jesus nnee yił ch'ígó'aahgo nt'éégo na'goni'íi yaa nagolni'go okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aaníi ye'ik'eda'ilchíi, ła'íi Jews yánazini baa hikaigo, <sup>2</sup>Gádaabiñii, Hadn' bik'ehgo ánánt'íił, nohwił nagolni', hadn' naa godin'áago ánt'íił? <sup>3</sup>Jesus gádaabiñii, Shíi aldo' daka'á nanohwiłdishkid; áí shił nadaagołni': <sup>4</sup>Ya' John baptize ádaagole'íi yaaká'gé'go née, dagohíi nnee bich'á'gé'go née? <sup>5</sup>Lił yádaalti'go gádaahłdini, Yaaká'gé'go daan'niihyúgo gánohwiłdini, Áiná' hat'íi bighá doo daahodłaa da lán? <sup>6</sup>Áiná', Nnee bich'á'gé'go, daan'niihyúgo: nnee nohwił łedaats'itne': John da'anii Bik'ehgo'ihinañ binkááyú na'iziidi nłi ni' daanzihíi bighá. <sup>7</sup>Áik'ehgo, Doo baa nadaagołni' da, daanii. <sup>8</sup>Jesus gánábildo'niid, Shíi aldo' hadn' bik'ehgo ánasht'íiłií doo nohwił nagoshni' da. <sup>9</sup>Jesus díi ilch'ígót'aahgo na'goni'íi yee nnee yił nanagolni' nkegonyaa; Ła' nnee dasts'aa k'eidnláago bá yinádaadéz'ini yá ch'ígohet'aaná' łahyú ni' goz'aqyú óyáá, ákú sidaago nzaad begodigháhyú. <sup>10</sup>Da'nest'áagee ngonyáago ła' bána'iziidi bidasts'aa bá yinádaadéz'ini

yich'í' oyil'a', binest'a' ła' bá náyíné'go: áiná' dasts'aa bá yináadaadz'inihí nbída'eshtizhná' dá dílkqohgo onádaabis'a'.<sup>11</sup> Bána'iziidí ła'ihí onaayí'a': án áldó' nyída'eshtizhgo yiniidaagodezlaaná' dádílkqohgo onádaais'a'.<sup>12</sup> Áíge' taagigee onaayí'a': án áldó' yinída'desnihgo ch'idaist'e'.<sup>13</sup> Dasts'aa hentíní báyééhí, Hago ashle'? nii. Shiye' shil nzhónihí dish'aa: án zhá daayiltsaago daidnshí doleel shj. <sup>14</sup> Áiná' dasts'aa yináadaadz'ini án daayiltsaaná' gádaahídnii, Díí dasts'aa hentíní báyéé doleelí át'éé: halaq, daazołdee, áíge' báyéé doleel n'íí daanohwíyéé doleel. <sup>15</sup> Áík'ehgo dasts'aa hentíní yiyi'gé' ch'idaist'e'go daizes-híí. Áiná' dasts'aa hentíní báyéhi hago ádaabile'sha'? <sup>16</sup> Án nádáhgo dasts'aa bá yináadaadz'íí n'íí naitseedná' dasts'aa hentíní ła'ihí yá ch'ínágohet'aah. Nnee áí daidezts'aaná' gádaanniid, Begolneh hela'. <sup>17</sup> Áiná' yinel'íígo gádaabiłnii, Áiná' díí bek'e'eshchiiní hat'íí golzeego ágolzee, Tséé kih ádaagole'íí yó'odaisne' n'íí, ilhagon'áagee da'iltse' si'aaní silij? <sup>18</sup> Dahadn'íí tséé yiká' nágo'yúgo bizéígo ábile'; áiná' dahadn'íí tséé biká' naltó'yúgo ik'án k'ehgo ábile' doleel. <sup>19</sup> Da'áígee begoz'aaní ye'ik'eda'ichíhi ła'íí okąh yedaabik'ehi itisyú nandeehí, ilch'ígót'aahgo na'goni'i yee hadzii n'íí bíí ádaabiłniigo yídaagolsihí bigha ha'ádait'e' hádaat'íí, ndi nnee dała'adzaahí yédaasdzii'. <sup>20</sup> Daabinel'íígo anadaal'izi bich'í' odais'a', nnee nzhóni ádaadil'ijigo, Jesus biyati'íí bee daahiiljizh daanzigo, nant'ánchań baa daanteehgo baa yá'iti' doleelgo. <sup>21</sup> Áík'ehgo nabídaadiłkidgo gádaabiłnii, ilch'ígó'aahí, nlt'éégo yánłti', ła'íí da'áígee ilch'ígón'aahgo bídaagonłzi, nnee doo ła' itisgo síłłti' da, dawa nich'í' dálełt'ee, Bik'ehgo'ihí'nań

bich'í'zhinéé goz'aaní da'aniigo baa ilch'ígón'aah: <sup>22</sup> Ya' **Caesar** bich'í' nadaach'iniilgo begoz'aq née, dah dó'nołi? <sup>23</sup> Áiná' nadaach'aahí yígółsigo gádaabiłnii, Hat'íí bigha yashti'íí bee daasholjizhgo ádaashiłdołnii? <sup>24</sup> Zhaali, penny holzéhi, ła' shaa noł'aahgo nesh'íí. Hadn' be'ılzaa, hadn' bizhi' biká' dahgoz'aq? Caesar báyéhi łaq, daabiłnii. <sup>25</sup> Jesus gánádaabiłdo'niid, Caesar báyééhí Caesar baa daanołniil, áiná' Bik'ehgo'ihí'nań báyééhí Bik'ehgo'ihí'nań baa daanołniil. <sup>26</sup> Nnee bináál Jesus aníłhí doo bee daahiljizh at'éé da: áiná' t'aqzhí' hanadziihí baa bił díyadaagot'eego, doo hat'íí daani da lé'e.

<sup>27</sup> Áíge' ła' Sádducees daanlíni, nanezna' n'íí doo naadiikáh da daanłhi, Jesus yaa hikaigo nabídaadiłkid, <sup>28</sup> Gádaaniigo, ilch'ígó'aahí, Moses gáníigo nohwá k'e'eshchij lé'e, ła' nnee bik'isn bi'aad yich'á' daztsaayúgo, bichagháshé doo ła' dayúgo, nneehń bik'isn n'íí bi'aad yił nnádo'neelgo bik'isn n'íí chagháshé bá ágodolniil, niigo. <sup>29</sup> Lah nnee ilk'isn gosts'idi daanłji lé'e: áí da'iltsehíí nnáago bichagháshé doo ła' dago daztsaq. <sup>30</sup> Bik'isn nakigeehí isdzánhí yił nnaná'náago bichagháshé doo ła' dago dananástsáq. <sup>31</sup> Taagigeehí áldó' isdzánhí yił nnaná'náago dananástsáq; gosts'idihí dawa da'ágánáadaazaa: bichagháshé doo ła' dago nanezna'. <sup>32</sup> Dá'iké'yú isdzánhí áldó' daztsaq. <sup>33</sup> Áík'ehgo nanezna'gé' naach'idikáhgee hayí bi'aad doleel, ilk'isyú gosts'idihí dawa yił nadaaznaana'? <sup>34</sup> Jesus gádaabiłnii, Nnee díí ni'goszán biká' nakaihí nnádaalse', ndaagohiniilgo nnádaalse': <sup>35</sup> Áiná' yaaká'go yił da'otagihí nanezna'gé' naadikaigo doo nnádaalse' da, doo ndaagohiniilgo nnádaalse' da: <sup>36</sup> Doo nananne' da: Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú

daagolíní k'ehgo daagolíí; naadikaihí itah daanlìigo, Bik'ehgo'ihí'nañ bichagháshé daanlìi. <sup>37</sup>Nanezna'íí naadiikáhgo Moses, ch'il yaa nagosní'íí bee nohwich'í' dá'ígóziigo ágolaa, gáníigo, Bik'ehgo'ihí'nañ, Abraham yokaqahí, da'án Isaac, Jacob áldó' yokaqahí, yiniigo yozhii. <sup>38</sup>Án doo nanezna'íí yokaqahí nlii da, daahinaahíí zhá: nnee nanezna' ndi Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee t'ah daahinaa.

<sup>39</sup>Áigé' begoz'aaníí ye'ik'eda'ílchíhi la' gádaabiñii, Iłch'ígó'aahíí, nlt'éégo hándzii. <sup>40</sup>Ái bikédé'go nnee daaste'go doo hadn nabinánkid da. <sup>41</sup>Jesus gánádaabiłdo'niid, Hago'at'éégo, Christ David biye' nlii, daach'inií áiná'? <sup>42</sup>David dabíí naltsoos Psalms holzéhi biyi' k'e'eshchii gáníigo, Bik'ehgo'ihí'nañ sheBik'ehñ gáyilñniid, Shigan dihe'nazhinéégo síndaa, <sup>43</sup>Nik'edaanñihíí ni'isna' ashle'go niktł't'áahyú niñilzhi'. <sup>44</sup>David, sheBik'ehñ biñniigo bozhíí, áik'ehgo hago'at'éégo biye' nlii áiná'?

<sup>45</sup>Nnee dawa bídaayést'saago Jesus bitsilke'yu gádaayilñii, <sup>46</sup>Begoz'aaníí ye'ik'eda'ílchíhi baa daagonośsaq, áí bidiyagé daanneezihii daagolíigo nakaigo, la'íí na'hiniih nadaagoz'aayú bich'í' ádaach'iniigo zhá bił daagozhóq, la'íí Jews ha'ánáśsh nagozñil yune' nnee yánazini dahnádinbìhyú itah dahnaháztaqago, la'íí da'adaqagee nnee ízisgo ádaat'eehíí dahnádinbìhyú zhá itah dahnaháztaqago bił daagozhóq. <sup>47</sup>Ái isdzané itsaa daanlìni bigowa yich'á' nádaagohi'aa la'íí daazhógo ádaanñiigo náaad gont'i'go da'okaqah: áí itisgo biniigonł't'éégo bándaaagodot'aał.

**21** Jesus hadag déz'iiigo nnee ízis da'it'inií zhaali biyi' ohilkaadíí biyi' yuyaa bizhaali odaayihilkaadgo yiłtsaa. <sup>2</sup>Áigé' isdzán itsaa nlíni tét'iyéhi zhaali naki doo ilíi le'at'éhi oyilkaadgo yiłtsaa. <sup>3</sup>Áik'ehgo gáníí, Da'aniigo gá-

daanohwıldishñii, áí itsaa tét'iyéhíí nnee dawa zhaali odaiheskaadíí bitisgo zhaali oyilkaad: <sup>4</sup>Nnee ízis da'it'inií bizhaali Bik'ehgo'ihí'nañ yaa daayiniilgo zhaali biyi' ohilkaadíí biyi' yuyaa odaiheskaad: áiná' itsaahn tét'iyé ndi bizhaali da'áí zhá goyiłni oyilkaad.

<sup>5</sup>Nnee la' da'ch'okaqah goz'aaníí tséé dénzhónéhi la'íí dawahá dénzhónéhi ndaayihezñilíí be'ágołzaahi yaa yádaakti'ná' Jesus gáníí, <sup>6</sup>Díí dao'inií tséé ilká' dahnagozñilíí doo la' ilká' dahnast'áq da doleeł, dawa nanehikaad doleeł. <sup>7</sup>Áik'ehgo nabídaadiłkidgo gádaabiñii, Iłch'ígó'aahíí, da'os'ah ágonéhi, dawa be'ágone'go hat'íí bee bígózi doleeł? <sup>8</sup>Áik'ehgo gábiñii, Ádaa daagonołzqaq, nnee la' ch'a'onohott'e' hela': ląágo shizhi' yee daahikáh doleeł, Shíí Christ nshii; alł'iná' Christ nádaakti biká' ngonyáá, daanñiigo: áí biké' dahdołkáh hela'. <sup>9</sup>Áigé' nagonłkaadíí la'íí ilch'í' nadaagont'ogíí baat'ídaanołsi ndi doo ndaałdzid da: áí iltsé begolne'hi at'éé; ndi nnágodáhíí doo dagoshch'í' begolne' da. <sup>10</sup>Áigé' gánádaabiłdo'niid, Nnee iltah at'éégo hadaazt'íí ilch'í' nanágonłkaad doleeł, la'íí nnee dał'a'á binant'a' daagolñihíí áldó' ilch'í' nanágonłkaad doleeł. <sup>11</sup>Da'adzaayú ízisgo ni' nagohi'naa doleeł, shiná' góyééhíí benagowaa doo, la'íí nadaagont'ogíí iltah at'ééhíí benadaagowaa doleeł; dázhq négodzidíí la'íí godiyihgo be'ígóziníí yaaká'gé'go bee ádaagot'ii doleeł. <sup>12</sup>Ái dawa t'ah doo hwahá begolne' daná' nnee daanohwiltsoodgo nohwiniidaagodile' doleeł, Jews ha'ánáśshíí bich'í' odaanohwilt'e' doleeł, la'íí ha'ádaanohwiltkaad doo, la'íí shizhi' bee daanohwilt'ozhíhíí bighá ízisgo nant'án la'íí nant'ánchañ biyahzhi' nádaanohwilt'eeh doo, nohwaa yádaakti'go. <sup>13</sup>Dzaagee shá nadaagolni' doleeł. <sup>14</sup>Doo iltsé



hat'íi dishñiih shíhíi baa natséskees dago nohwiini' ladaale': <sup>15</sup> Shíi yati' nohwaa hishñiił doo, góyáágo ádaanohwish'íi doleeł, hayíi nohwaa dahdaagoz'aanii doo nohwitiso hanádaadziih dago, doo nohwaa daagodiit'aah dago. <sup>16</sup> Dá daanohwitaa, nohwimaa, nohwik'isyú, nohwik'íi, la'íi nohwit'eké ndi nohwaa yáda'iti'go ndaanohwiñiił doleeł; la'íi ádaaniigo nohwíi la' nadaanohwiltseed doleeł. <sup>17</sup> Shizhi' bee daanohwich'ozhíhíi bigha nnee dawa nohwik'edaanniih doleeł. <sup>18</sup> Da'ágát'éé ndi nohwitsits'in biká'gé' nohwitsizlíi dała'á ndi doo ch'a'odeeł da doleeł. <sup>19</sup> Daagoyéego nohwich'i' na'idziid ndi hadag ádaanoł'ee, áik'ehgo nohwiyi'siziinií bídaagowa'. <sup>20</sup> Jerúsalemyú silááda binaa łeednt'i'go daoł'íiyúgo, daagołchóqhií biká' ngonáhgo bídaagonołsi doo. <sup>21</sup> Nnee Judéa golzeeyú daagolíníi dził naz'aanii yich'i' okeeh doo; Jerúsalem yune' daagolíníi ch'ínókáh; la'íi da'dányú daagolíníi Jerúsalem yune' dáko ha'aokáh hela'. <sup>22</sup> Iłk'ínagodildóqhií goldoh biká' ngowaa, baa k'e'eshchiinií dawa begołne' doleeł. <sup>23</sup> Áígee goldohíi daaltsaaníi la'íi isdzáné me' daabiłbe'íi bá góyéé doleeł! Ni'gosdzán biká' góyéégo nagowaa doo, díi hat'i'íi áígee biniidaagodidolñiił. <sup>24</sup> Besh be'idiltishé bee nabi'ditseed doo, la'íi nnee íłtah at'éégo hadaazt'i'íi bi'isna' daanłi doo: doo Jews daanłi dahíi Jerúsalem yiká' nakai doleeł, doo Jews daanłi dahíi ał bengonyaaazhi'.

<sup>25</sup> Ch'ígonaa'ái, t'é'gona'ái, la'íi ts'íłsqósé biyi' godiyihgo be'ígóziníi hit'íi doo; ni'gosdzán biká' nnee íłtah at'éégo hadaazt'i'íi hat'íi bigha ánágot'íił doo yídaagołsi dago bitah góyéégo nagowaa doo; túnteel la'íi túnteel nádidáhíi díyat'éégo áníi doleeł; <sup>26</sup> Ni'gosdzán biká' hago ágonéh

shíhíi bik'e nnee natsídaalyiz doleeł: yaagé' benagowodíi ndi nahi'naa doo. <sup>27</sup> Áígee áníita shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, yaak'os biyi'gé' shinawod bee, la'íi dázhó shich'á'idindláadgo náshdaalgo daashidołtseeł. <sup>28</sup> Díi benagowaahíi bee nkegonyaan' hadag yaa daanoł'aago hadag daadeł'íi; hasdánohwidi'ñiił biká' ngonyááhíi bigha. <sup>29</sup> Iłch'ígót'aahgo na'goni'íi yee yił nagolñi'; Fig bitsinií la'íi tsj dawa daanoł'íi; <sup>30</sup> Bit'aą nádaagodleełgo daał'íiná' k'ad shii nágodleełgo bídaagonołsi. <sup>31</sup> Da'áik'ehgo ái be'ádaagone'íi goldohgo daał'íiná' Bik'ehgo'ihí'nań nant'aahíi biká' nagowaago bídaagonołsi doo. <sup>32</sup> Da'anii gádaanohwíłdishñii, Díi daalinolt'íił doo nohwee ch'ígonáh da, díi ádaanohwíłdéniił dawa begolzaago zhá' <sup>33</sup> Yáa la'íi ni'gosdzán biłgo bech'ígonáh doleeł, áiná' shiyati'íi doo bech'ígowáh da doleeł.

<sup>34</sup> Ídáadaadesól'íi, daazhógo anákeełi, bił nádaagodiyisií, la'íi ni'gosdzán biká' ágot'eehíi doo bee ádaanoł'ee da le'; ágádaanoł'ee yúgo dánohwinats'áqáná' ái bijii dánko bee nohwiká ngododaahí at'éé. <sup>35</sup> Ái bijii be'ijizhé ijizhíi k'ehgo nnee dawa ni'gosdzán biká' daagolíníi bee biká' ngowáh. <sup>36</sup> Áik'ehgo dákozhá daadoł'íi la'íi da'olkaąh, áik'ehgo nohwidziilíi nohwá ágolzaahíi bee ái ágone'íi dawa bich'á'zhí' ádaañe' doleeł, la'íi shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, shidáhzhí' daadołsił. <sup>37</sup> Dajii biigha Jesus da'ch'okąh goz'aą yune' íłch'ígót'aah; t'é'gohíi dził Olives golzéhi si'ąayú bee náilkáhyú onadáh lé'e. <sup>38</sup> Dázhó t'álbi nnee dawa da'ch'okąh goz'aąyú nihikáh lé'e, bídaayést'sąayú.

**22** Bán benilzoolé da'ádihgo bán álzaahi daadaaníi, bitis hagowáh n'íi bee bíná'goniihgo holzéhi ałhánégé' begogał. <sup>2</sup> Okąh yebik'ehi

itisyú nadaandeehíí ła'íí begoz'aaníí ye'ík'eda'ılchíhi Jesus dáhago'at'éégo daayizilheego ch'éh yiká daadéz'íj; nnee yédaaldzidhíí bigha.

<sup>3</sup>Áíge' Judas, Iscáriot holzéhi, Satan bihiyáá, án nakits'adahíí itah nlíni.

<sup>4</sup>Judas dahnyaago okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí ła'íí bisiláada yánadaant'aahíí hago'at'éégo Jesus ch'iyí'aah doleeíí yaa yil yádaatti'.

<sup>5</sup>Áí yaa bił daagozhóqogo zhaali ła' baa daach'iné'go ndaagoch'is'aa l'é'e.

<sup>6</sup>Judas bił dávik'ehgo hago'at'éégo Jesus ch'iyí'aahíí yiká déz'íj, nnee dała'at'ééhíí doo ła' daná'.

<sup>7</sup>Bán benilzoolé da'ádınggo bán álza-ahi daadaaníí bijıjıge ngonyáá, dibełı zhaazhé zesdıjıgo Bik'ehgo'ihí'nań baa hi'ne', bitis-hagowáh n'íí bee

bíná'gonıihgo. <sup>8</sup>Jesus Peter ła'íí John oyi'á' gánııgo, Bitis-hagowáh n'íí bee bíná'gonıihgo da'adaaníí nohwá ılch'ı'gole', da'ııdaq doleeıgo. <sup>9</sup>Áíge' gádaabińıı, Hayú ná ılch'ı'gohııdle' háńt'ıj?

<sup>10</sup>Jesus gádaabińıı, Kıh goznıl yune' ha'a'aashgee ła' nnee tús tú beyo'áhi nohwaa higháh doleeı; hayıı goz'aa yune' ha'agháhıı biké' ha'a'aash;

<sup>11</sup>Áıgee bigowa gollıńıı gáyııdońııh, ılch'ı'gó'aahıı gánııńıı, Gosta' nakaahıı hayú bágoz'aa, ákone' bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godıńııhgo shıtsılke'yú bił

da'ashaq doleeı? <sup>12</sup>Áık'ehgo ik'ehyú dahnágost'aa yune' alk'ıná' dawa sinılı bił nkáh doleeı; ákone' nohwá ılch'ı'gole'.

<sup>13</sup>Ákú ó'ááz, áık'ehgo Jesus da'adaabińıı n'íí k'ehgo yaa n'ááz: áıgee bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godıńııhgo da'adaaníí ılch'ı'daizlaa.

<sup>14</sup>Da'adaqagee ngonyáágo bitsılke'yú biłgo dahdinezbił l'é'e. <sup>15</sup>Gádaayıńıı, Doo hwahá shiniigodılne'é díı bitis hagowáh n'íí bee bíná'gonıihgo

da'adaaníí dázhq nohwił daashaq háshıt'ıı ni': <sup>16</sup>Doo naanášhdáq da, Bik'ehgo'ihí'nań bilatt'áhgee goz'ayú

dıı bee bíná'gonıihıı begolzaago zhá, nohwiłdishıı. <sup>17</sup>Idee yee náıdnkaqgo ya'ahenzıgo oskaqdgé' gánıı, Díı nádaado'aahgo daanołtıjıgee ła'

da'oldlaqah: <sup>18</sup>Gánohwiłdishıı, Kogé' godezt'ıgo dasts'aa bitoohıı doo naanášhdáq da, Bik'ehgo'ihı'nań

nant'aa doleeıı begodeyaago zhá.

<sup>19</sup>Áıge' bán náıdnkaqgo ya'ahenzıgo oskaqdná' ilk'ıdaızné'go bitsılke'yú yıtaznııh gánııgo, Díı shıts'ı á't'éé, nohwaa hi'né'hi: díı be'ánadaalt'ıjı,

bee shınáadaońııhgo. <sup>20</sup>Da'áık'ehgo addó' da'ch'iyáanıı bikédé'go idee beda'ıskaanıı náıdnkaqgo gánıı,

Dıı idee besikanıihıı shıdıł nohwá idıjoołıı bee áńıdıégo Bik'ehgo'ihı'nań ła'ıı nnee biłgo ıngont'aahi at'éé.

<sup>21</sup>Ła' ch'ıshı'aahıı kú bił ishıq, biká'da'adáne yiká' dahdésıı. <sup>22</sup>Shıı, nnee k'ehgo Nıyááhıı, dá shá ngolchıńıı shegodolńıı: áına' ch'ıshı'aahıı bá góyéé doleeı!

<sup>23</sup>Bitsılke'yú nańıdaadııkidgo nkegonıı, gádaaııdı'niigo, Hadń nohwıtahyú nlıı ágane'?

<sup>24</sup>Łada'dıt'áh nkegonıı, Nohwıtahyú hadń itısgo at'éhi baa ch'ıńıı doo? daańııdı'niı l'é'e. <sup>25</sup>Jesus gádaabińıı, Doo Jews daanlıj dahıı

ızısgo bınađant'a'ıı isná adaayıısgo yá nadaant'aah; ła'ıı nnee yánadaant'aahıı ıch'odaanıı daaholzee. <sup>26</sup>Áı k'ehgo doo

adaanoł'tee da: nohwıtahyú ła' itısgo at'ééhıı dá'ıké'yú naghaahıı ga'at'éé le'; itısgo nandeehıı kánada'ızııdıı

ga'at'éé le'. <sup>27</sup>Hayııhıı itısgo at'ééhıı, biká'da'adáne yıch'ı' dahsdáhihıı née, ya' bána'ızııdıı née? Biká'da'adáne

yıch'ı' dahsdáhihıı go'ıı. Áına' shıhıı nohwá na'ızııdıı k'ehgo nohwıta nshıı. <sup>28</sup>Góyéégo shıch'ı' nagowaa

ndı nohwıı da'akú shıł daanołıı ni': <sup>29</sup>Beshık'eh doleeıı shıTaa shaa gon'áanıı k'ehgo, benohwık'eh doleeıı

nohwaa dıns'h'aah; <sup>30</sup>Nansht'aayú ná'ıshdııhıı nohwił da'ashaq doleeı, ła'ıı

nant'án dahsdaagee dahnadaasóltqa doleeł, Israel nakits'adah hat'íí bá nadaanołt'aah doleeł.

<sup>31</sup> Simon, Simon, ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, nánohwidinił hat'íí, t'oh naghái ch'íhch'íhí k'ehgo ádaanołwidoliłgo: <sup>32</sup> Áiná' ni ná osékađ ni', ni'odla'í doo bee yó'ogonáhgo da: shich'í' nnándzaago nik'isyú nđzilgo ánádaandle'.

<sup>33</sup> Peter Jesus gáyíłnii, SheBik'ehń, nił ha'ánshteeshgo, nił shidizideego ndi alł'iná' naa ádinsht'aa. <sup>34</sup> Jesus gánábíłdo'niid, Peter, tazhik'áné doo hwahá ádí'niih daná' taadn, Áń doo bígonsj da, shiłđinił, niłdishnii.

<sup>35</sup> Jesus gádaabiłnii, Nohwibestso bizis ła'íí izis bena'iltiní ła'íí nohwikee ik'e'anhí da'áđihgo ođanołwił'a'ná', ya' dahat'íhíta bídaanołđih lá née? Doo hat'íí da, daabiłnii. <sup>36</sup> Áíge' Jesus gádaabiłnii, K'adí hadń bibestso bizis ła'íí izis bena'iltiní gólíní daidoné': hadń bibéshbe'idiltishé da'ádiní bi'íicho baa nahóniilgo ła' nayółmíh.

<sup>37</sup> Díi bek'e'eshchiiní dá be'ásh'ídilne' goz'aa, nohwildishnii, Begoz'aaní doo yikísk'eh ádaat'ee dazhí' bił da'ch'óltag lé'e: hat'íí baa shak'e'eshchiiní dawa begolne'go goz'aa. <sup>38</sup> Bitsiłke'yu gádaabiłnii, NohweBik'ehń, dín'íj, kúnko bésh be'idiltishé naki silaa. Jesus gáníí, Dá'aał.

<sup>39</sup> Da'ch'iyáágé' ch'ínyáágo dzil, Olives holzéhi, si'aaýú onadáhi k'ehgo ákú onázaa; bitsiłke'yu biké' onákai. <sup>40</sup> Akú nyááyú gádaabiłnii, Nakída'dintaahí bídaanołdzil doleełhí bigħa da'olkaħ. <sup>41</sup> Tséé bee its'idesne'i hayú naltq' shíhí dábik'ehyú yich'á' nyááyú hilzhiizhgo okaħ gáníigo, <sup>42</sup> ShiTaa, ni hánt'íjyú ánágot'íjyúgo, díi hishđlađ doleełhí shich'á'zhí' áne': áiná' shí doo beshik'eh da, ni zhá benik'eh. <sup>43</sup> Yaaká'gé' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á bił ch'í'nah adzaago, nđzilgo

ánabiłdlaa. <sup>44</sup> Dázhq' biniigodelzaago dázhq' nđzilgo okaħ lé'e: álk'ehgo bidihí biká'zhí' dasta'go ni'yú nahikaad. <sup>45</sup> Okaħgé' nádiidzaago bitsiłke'yu, doo bił daagozhq' dahí yik'e da'ihoshgo, yaa nyáágo, <sup>46</sup> Gádaayihni, Hat'íí bigħa da'olhosh? Nádołkáħgo, nakída'dintaahí bídaanołdzil doleełhí bigħa da'olkaħ.

<sup>47</sup> Jesus t'ah yałt'í'na' nnee baa náńsáq lé'e, nnee Judas holzéhi, nakits'adahí bił itah nłnihi, bádń higaalgo, Jesus yit'ahzhí' nyáágo yizts'qs lé'e. <sup>48</sup> Jesus gábiłnii, Ya' shíí, nnee k'ehgo Niyááhí, shizaa nint'aaqo ch'íshín'aah née? <sup>49</sup> Jesus yit'ahzhí' naziiní hago ágone' shíhí bił ídaagozigo gádaanii, NohweBik'ehń, ya' bésh be'idiltishé bee da'ntish née?

<sup>50</sup> Okaħ yebik'ehi da'tiséyú sitini binal'a'áhi ła' yóńtđizhgo dihe'nazhinéego bijaa naidnłgizh lé'e.

<sup>51</sup> Jesus, Dákozhí' áshle', daabiłnii lé'e. Áń bijaa'íi yedelniigo náyilzii.

<sup>52</sup> Áíge' Jesus okaħ yebik'ehi itisyú nadaandeehí, ła'íí siláada yánadaant'aahí, ła'íí nnee yánaziiní nádaabidilteehgo baa hikaihí gádaayihni, Ya' bésh be'idiltishé ła'íí tsj be'idiltishé dahdaanołniłgo nánołsaa née, in'íihí daach'iltsoodhí k'ehgo?

<sup>53</sup> Dawa jji da'ch'okaħ goz'aa yune' nohwitah nashaa ni', ndi doo hago ádaashote' da ni': k'adíí bee nohwik'eh, godilhiłí bee nohwinawod gozłj.

<sup>54</sup> Áíge' daayiltsoodgo onádaizt'e'go okaħ yebik'ehi da'tiséyú sitini bikihyú yil hikai. Peter da'anahgé' iké' higaal. <sup>55</sup> Okaħ yebik'ehi da'tiséyú sitini bikih binaa lé'dit'íj yune' ihni'gee dedaach'idishjeego ch'íđinezbih, Peter ákú itah nezdaa. <sup>56</sup> Isdzán na'iziidí Peter kq'zhí' nezdaago yiltsaa, yinel'íigo gáníí, Dín nneehń Jesus yil na'aash ni'. <sup>57</sup> Áiná' Peter isdzánhí gáyíłnii, Dah, áń doo bígonsj da. <sup>58</sup> Áíge' déł'ihé hik'e ła' nnee biłtsaaqo gánábíłdo'niid, Ni alđó'

ái itah nííí. Áíná' Peter nneehíí gáy-ihñii, Doo áí itah nshíí da. <sup>59</sup>Dała'á lenádihikeez hak'e la'ihíí gánábíldo'niid, Da'aniigo dín nneehń Jesus yíł nlii ni'; Gálileegé' nneehi nlii. <sup>60</sup>Áíná' Peter nneehíí gánáyíldo'niid, Shíí hat'íi nniigo ánnii shíhíí doo bígonsi da. T'ah yafti'go tazhik'áne ánnii. <sup>61</sup>Áík'ehgo Jesus Peter yich'i' nanesne'go yinel'íid. Peter Jesus, Tazhik'áne doo hwahá ádí'niih daná' taadn, Doo bígonsi da, shíidinnii, bíñii n'íi yénálniih. <sup>62</sup>Áíge' ch'ínyáágo dázho doo bíł gozhó dago hichag lé'e.

<sup>63</sup>Nnee Jesus yinádaadéz'iinihíí baa daadloh la'íi ndaabinłhaał lé'e; <sup>64</sup>La'íi bináá nada'ist'i'go biniiyú nádainłts'íná' nayídaadiłkid gádaaniigo, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yánłti'yúgo, hadń nńinłts'i' shíhíí nohwił nagólñi'. <sup>65</sup>Dayúweh nchó'go yich'i' yádaafti'go daayoch'íid lé'e.

<sup>66</sup>Hayíłkááyú nnee báyaníí, okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, la'íi begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchíhi dała'adzaagé' yánádaaltihíí bich'i'yú Jesus odaist'e'ná' gádaabiłñii, <sup>67</sup>Ni Christ nííí née? nohwił nagólñi', Áíná' Jesus gádaabiłñii, Shíí nohwił nadaagoshni'yúgo doo daashođłq da doleel go'íi. <sup>68</sup>La'íi shíí nanohwídaadishkidyúgo doo shich'i' hanádaadođdziih da, doo ch'ínádaashidoł'aa da go'íi. <sup>69</sup>Kogé' godezt'i'go Bik'ehgo'ihí'nań binawodi dihe'nazhinéégo shíí nnee k'ehgo Niyááhíí dahnshdaa doleel. <sup>70</sup>Dawa gádaabiłñii, Ya' Bik'ehgo'ihí'nań biye' nííí née? Áík'ehgo gádaayihñii, Da'áígee ádaashíldoñii. <sup>71</sup>Hat'íiřha' bigha la' nnee baa yánánalti' doleel? Alk'iná' dabíí bizé' yee ánniidhíí daadesiits'aq, daañii.

**23** Nnee dała'adzaahíí dawa nádiikaigo Pílate bich'i'yú Jesus yíł onalsáq. <sup>2</sup>Áíge' baa dahdaago'aa nkegonyaa, gádaaniigo, Dín nneehń denchó'égo íłch'ígó'aahgo nnee

ch'a'oyihłkaad, *Caesar* doo bich'i' nadaahołñii da, nohwiłñii la'íi, Shíí Christ, ízisgo nant'án nshíí, nii. <sup>3</sup>Pílate Jesus nayídiłkid gáyihñii, Ya' ni Jews ízisgo binant'a'i nííí née? Da'áígee ánnii, bíñii, Jesus. <sup>4</sup>Pílate okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, la'íi nnee dała'at'ééhíí yich'i' hadziigo gáníí, Dín nneehń doo nagont'og ye'at'éé dago bígosłtsiid. <sup>5</sup>Ndi dayúweh gádaañii, Gálileegé' íłch'ígó'aah godeyaa lé'e, Jews daagolłígee nnee dahot'éhé yíł daagoshkish, áíge' kú bengonyaa. <sup>6</sup>Pílate díí yidezts'aqaná' na'ódiłkid gáníigo, Ya' dín nneehń Gálileegé' nagháhi née? <sup>7</sup>Hérod yánant'a'íi yiyi' naghaa lągo yígolsiid, áíge' Hérod bich'i' obidol'aad, Hérod k'adíí Jerúsalemyú naghaa lé'e.

<sup>8</sup>Hérod Jesus yíłtsaqaná' dázho yaa bíł gozhó: ląqo baat'ínzihíí bigha doo ániiná' yíłtséh hat'íi da lé'e; godiyłhgo ána'ol'íłhíí la' hostséh nzigo. <sup>9</sup>Áík'ehgo na'ódiłkidgo nzaad godeyáa ndi Jesus doo hat'íi bíñii da. <sup>10</sup>Okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí la'íi begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchíhi bit'ah nazii, baa dahdaagoz'aaníí yee nawode ádaaniigo. <sup>11</sup>Hérod la'íi bisiláadahíí Jesus yaa daadlohgo yedaandı't'íłh lé'e, áíge' dázho nł'éégo yik'e da'ílaago Pílate bich'i'yú onádais'a'.

<sup>12</sup>Hérod la'íi Pílate díí dabí'íłtséná' dázho doo íłch'i' at'éé da n'íi, ániita áí bijii ilt'eké silii lé'e.

<sup>13</sup>Pílate okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí la'íi nadaant'aahíí la'íi nnee dała'áyíłlaago, <sup>14</sup>Gáyihñii, Dín nneehń nnee ch'a'oyihłkaad daadołñiiigo shaa bíł nołkaihn nohwińáát nahódełkid ndi baa yádaafti'ihíí doo da'anii dago bi'at'e' nł'éégo bígosłtsiid: <sup>15</sup>Hérod bich'i'yú odaanohwił'a' ni'; áiná' Hérod díí k'ehgo bígolsiid: doo hat'íi yigha zidee bik'eh da, doo hago ánat'íi da. <sup>16</sup>Áík'ehgo

habí'itsaasgé' ch'ínánshteeh.

<sup>17</sup>(Da'adaagee kogo goz'aa lé'e, nnee la' ha'ásitini bich'i' ch'ínálteeh.)

<sup>18</sup>Nnee dála' nádidilghaazhgo, Ái nneehń yúwehyú, Barábbas nohwá ch'ínánłteeh, daanii lé'e: <sup>19</sup>(Nnee Barábbas holzéhi kih goznılı biyi' nant'án agohet'aa nkegonyaa, la'íi nnee nastseedhíi bigħa ha'ábi'dolt'e'.)

<sup>20</sup>Nnee dała'adzaahíi Pilate bich'i' hananádzii, Jesus ch'ínáyłtteeħ hat'ııgo.

<sup>21</sup>Áiná' nnee dawa daadilwoshgo gádaanii, Tsi'ılna'áhi bíhołkałgo

zodéé, tsi'ılna'áhi bíhołkałgo zodéé. <sup>22</sup>Taadngee Płlate gánádo'niid, Hat'ıı bigħa, hat'ıı bee ncho'go adzaago? Shıı dıń nneehń doo hat'ıı yigha datsaah dago bígosıłsıid: áık'ehgo habı'ıłtsaasgé' ch'ínánshteeh.

<sup>23</sup>Áiná' nnee dała'at'ééhıı nawode daadilwoshgo gádaanii, An tsi'ılna'áhi bíhołkałgo datsaah dábił'eh: daadilwoshıı bee nnee dała'at'ééhıı la'ıı okaaħ yebik'ehi itisyú nadaandeehıı itis okai.

<sup>24</sup>Áık'ehgo Płlate nnee dahádaat'iniıı begolne'go ngon'áá. <sup>25</sup>Nnee nant'án agohet'aa nkegonyaa n'ıı, nnee nastseedhıı bigħa ha'ábi'dolt'e'ihıı ch'ínánłtłıı, nnee nádaaboceedhıı bigħa: áıge' Jesus nneehıı dahádaat'ııyú ádaabile'go yaa yidin'áá.

<sup>26</sup>Siláada Jesus yił dahnasááyú la' nnee Simon holzéhi, **Cyrénegé'** gólłni, k'edolzaagé' nadalı yıká ádaannıidgo tsi'ılna'áhi yıká' dahdaistaą, án Jesus bine'gé' yá yogheetgo hıgaal.

<sup>27</sup>Nnee dázhó łáągo biké' nałseeł, isdzané áldó' Jesus yaa chał daadilwosh lé'e. <sup>28</sup>Jesus bich'i' adzaago gádaabiłni, Isdzané Jerúsalemgee daagonolłni, doo shıı shaa daalchag da, dánohwıı la'ıı nohwııchagháshé baa daalchag. <sup>29</sup>Isdzané doo da'ılchii dahıı, bibishch'id biyi' doo mé' daagoleeh dahıı, doo daabi'dılbe' dahıı biyaa daagozhóq doleeł, daach'ididoonııhıı dahadıı bıjıı

bıká' ngowáh. <sup>30</sup>La'ıı gádaanii doleeł, Dzil ncha'a'i, nohwıká'zhi' nahıgeeh le'; ch'ínálk'idıı, nohwık'i goziid le'. <sup>31</sup>Ch'ıl daadot'izhná' dıı ye'ádaadzaayúgo, náhısgayúgohıı hago ágone'?

<sup>32</sup>La' nnee naki ncho'go ádaadzaahıı biłgo kił onazáá lé'e, nadaaki'ditseeđyú.

<sup>33</sup>Akı Cálvary golzeeyú kił nánzáyú tsi'ılna'áhi bídaahaskał, nnee ncho'go ádaadzaahıı áldó', Jesus ba'ashhahgé' dá'al'an, la' dihe'nazhıneégo, la'ıı be'eshganzhıneégo.

<sup>34</sup>Jesus gánıı, ShiTaa, dıı ncho'go ádaat'ııhıı bigħa baa nádaagodıı'aah; doo yıdaagotsı dago ádaat'ıı. Áıge' bidıyágéhıı ilta'ısniigo yigha da'dıljoł.

<sup>35</sup>Nnee bit'ahgé' nazııgo daabineł'ıı. Nant'án daanliiniıı áldó' Jesus yaa yádaaktı'go yaa daadloh gádaaniigo, la' nnee hasdádaayıniıłná' bıı áldó' hasdá'ádolteeħ le'at'éhi, bıı Christ, Bik'ehgo'ihı'nań habıłtiiniıı nlııyúgo.

<sup>36</sup>Siláada áldó' bedaanıt'ııhgo nk'ózi, vinegar holzéhi, bich'i' dahyıda'oltsı lé'e, <sup>37</sup>Gádaabiłniigo, Ni Jews ízısgo biNant'a'i nlııyúgo, dáni hasdá'ánłteeh.

<sup>38</sup>Jesus bik'ehgee Greek, Latin, la'ıı Hebrew k'ehgo k'e'eshchıı lé'e, gágołzeego, Dıı JEW S ÍZıSGO BINANT'A'I NLIı.

<sup>39</sup>Nnee ncho'go ádaadzaahıı, áıgee tsi'ılna'áhi yıdaayıskałıı dała'á beńdıt'ııhgo gábiłni, Christ nlıı lé'eyúgo hasdánohwiléh, la'ıı ni áldó' hasdá'ánłteeh.

<sup>40</sup>Áiná' la'ihıı áı ániłhıı gáyıłni, Ya' doo Bik'ehgo'ihı'nań beńldzid da, ni áldó' dákoħ nini-ıgonłt'éé, dáłt'eeego nohwá ngot'áá?

<sup>41</sup>Nohwıı da'ánoħwidılne' dábił'ehyú ánoħwi'delzaa: áiná' dıń nneehń doo nagont'og ye'at'éhi da. <sup>42</sup>Áıge' Jesus gáyıłni, SheBik'ehń, nant'áayú nıyaago shénálniıı doleeł. <sup>43</sup>Jesus gábiłni, Shıı da'aniigo gániłdishni, Dıı jıı dázhó gózhóq goz'ayú shıı nlıı doleeł. <sup>44</sup>Dáha'iz'agagé' taagi

nehenkéézgo dahot'éhé godilhił gozlił l'é'e. <sup>45</sup>Ch'ígona'ái bich'á'idindíiníí ásdjíd, kįh biyi' da'ch'okaqahíí biyi' yune' daadintsoozii ik'edláád l'é'e.

<sup>46</sup>Jesus nádidilghaazhgo gáníí, ShiTaa, shiyi'siziiníí naa nshné': díí yee ánniidná' dá'iké'yú nádeyol. <sup>47</sup>Silááda yánant'aahi díí ánágot'įdíí yiłtsaąná' Bik'ehgo'ihí'nań yich'į' ahénzigo gáníí, Da'aniigo dńń nneehń nnee nń't'ehi nlił l'é'e. <sup>48</sup>Nnee daadéz'įigo łáągo dała'adzaań dawa ánágot'įłłíí daayıltsaągo bijįłláhzhį' nádainłts'įná' onáskai. <sup>49</sup>Jesus yıdaagołsiníí dawa łá'íí isdzáné Gálileegé' biké' hikai n'íí anahgé' nazįigo díí ánágot'įłłíí daayıltsaą l'é'e.

<sup>50</sup>Ła' nnee Joseph holzéhi, nnee yánádaaltihíí itah nłńi; nnee nń't'ehi, dá'ibik'ehyú át'ehi nlił: <sup>51</sup>(Nnee yánádaaltihíí nadaagoshchįigo ánáda'ol'įdíí Joseph doo hwaa itah ánát'įid da:) án Jews daanłńi bikįh gozńil Arimathéa golzeegé' gólńi; Bik'ehgo'ihí'nań nant'aa doleehíí ya'ohí l'é'e. <sup>52</sup>Dńń nneehń Płlate yich'į' oyáá, Jesus bits'łhíí yíyókeedgo. <sup>53</sup>Tsį'įłna'áhi yiká'gé' nanáidnłłįigo nak'a'łigaihi yik'įyidesdiz, áige' tsébił'į'áńgo ágolzaa yune' nyinłłį l'é'e, doo hwahá hadń ákóne' nmilteehi da. <sup>54</sup>Jews daagonłsiníí bijįi bee nkegonyaago iłch'į'golńe'įí bijįi l'é'e. <sup>55</sup>Isdzáné Gálileegé' Jesus yił hikaińíí tsébił'į'áńyú Joseph yiké' hikaigo Jesus bits'łhíí hago'at'éégo nniłłį shįhíí daayıltsaą l'é'e. <sup>56</sup>Onákaiyú łkağolchini łá'íí ik'ah yił iłch'į'daizlaa; áige' Jews daagodńsiníí bijįi hádaayoł, dąngot'ąą l'é'ehíí k'ehgo.

**24** Ái iskaą hik'e godilzinił bijįi dážhó t'ałbigo tsébił'į'áńyú łkağolchini iłch'į'daizlaa n'íí odaizné', łá'i ałdó' yił hikai. <sup>2</sup>Tsébił'į'áńyú hikaigo tséé daadin'ąą n'íí yó'olyiz l'é'e. <sup>3</sup>Ákóne' ha'ákaiagé' Jesus nohweBik'ehń bits'łhíí doo hwaa da l'é'e. <sup>4</sup>Hayúshą'

daanzįná' nnee naki bidiyáge dážhó bik'enadidlaadi bit'ahgé' nazįi silįi: <sup>5</sup>Isdzáné tsídaadolyizgo hayaa ádaadzaa nt'éégo nneehíí gádaabiłńii, Hat'íí bighą hińáhi nanezna'íí bitahyú hádaadeł'į? <sup>6</sup>Áń doo hwaa da, naadiidzaa: t'ah Gálileeyú naghaan' gádaanołwiłńii n'íí bėnádaałńii shį, <sup>7</sup>Shíí, nnee k'ehgo Niyááńíí, nnee binčo' daagolńńi baa shich'ılteehgo tsį'įłna'áhi biká' dastsaah, áńá' taagi jįi hileehgo naadiishdáh. <sup>8</sup>Ák'ehgo áńńi n'íí yėnádaalńii. <sup>9</sup>Tsébił'į'áńgé' nákaıyú łats'ádańi łá'íí łá' Jesus biké' hikahíí ałdó' bił nadaagosńi'. <sup>10</sup>Mary Mągdalene, Jóanna, łá'íí Mary, James bimaa, łá' isdzáné biłgo nadaal'a'á díí yił nadaagosńi'. <sup>11</sup>Ndi daazhógo ádaańii daanzįgo doo daayodłąą da. <sup>12</sup>Áńá' Peter nádiidzaago tsébił'į'áńyú nádilwod; hayaa adzaago ákóne' déz'įid, nak'a'łigai n'íí daazhógo sinilgo yiłtsaą, ák'ehgo t'ąązhį' gowayú onádzaa, hagoshą' ágodzaa nżigo.

<sup>13</sup>Da'ái bijįi łá' naki dilt'eego Jerúsalemńi da'dáńyú gosts'idi dahgostó'yúshįgotah, Emmáus golzeeyú dez'aaazh. <sup>14</sup>Díí ánágot'įłłíí dawa yaa łił nagolńi'go goldoh. <sup>15</sup>T'ah yádaałłi'go łił nagolńi' nt'éégo Jesus bit'ah nyáągo bił dahiskai. <sup>16</sup>Áńá' daineł'įi ndi hadń át'įńi doo bídaagołsįid da alzaa l'é'e. <sup>17</sup>Jesus gádaabiłńii, Hat'įłlá baa łił nagołńi' goldoh, doo nołwił daagozhógo dago? <sup>18</sup>Dała'á, Cléopas holzéhińi, gábiłńii, Ya' dáni zhą Jerúsalemyú asta'ńyáhi, áńi áigeé ánágot'įłłíí doo bígonłsį da née? <sup>19</sup>Hago ágolzaahi áłdołńii? ńii, Jesus. Ák'ehgo gánádaabiłdo'ńiid, Jesus, Názařthgé' nłńińi, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi, dážhó ízisgo áná'ol'įłłi, biyati' nłdzili, Bik'ehgo'ihí'nań łá'íí nnee dawa bińááłłińi áłń'ńii. <sup>20</sup>Áń dánohwíí nołwi'okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeeńi łá'íí nołwá nadaant'aahí

bángot'aahgo bidizideego ndaistij, áigé' tsí'ílna'áhi yiká' daizes-hij: <sup>21</sup>Áiná' nohwí Israel hadaasiit'ííí hasdánohwiniil lą́ą daandzi: n'íí díí anágot'ijil n'íí yúshdé' taagi jii silij. <sup>22</sup>Nohwitahgé' ła' isdzáné nohwil díyadaagot'eego ádaanohwizlaa, án dą́zhó t'ą́bíná' tsébií'í'ányú okai lą́ą; <sup>23</sup>Ndi Jesus bits'íhíf ákú doo hwaa da lą́ągo, t'ą́azhí' nakai gádaaniigo, Bik'ehgo'íhi'nań binadaal'a'á yaaká'gé'hi nohwich'í' ch'í'nah ádaadzaago gádaanohwini, Jesus hinaa. <sup>24</sup>Ła' bił nahikaihíí tsébií'í'ányú okai, isdzáné da'ádaanii n'íí k'ehgo yaa hikai: ndi Jesus doo hwaa daayiltsą́ą da. <sup>25</sup>Áigé' Jesus gádaabińii, Nohwí nnee doo daagoyáni daanońnihi, Bik'ehgo'íhi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí nadaagosni'íí doo dáhah daaholđlaą́ą da: <sup>26</sup>Christ ák'ehgo biniigodilne'go áigé' yee íziso go at'ééhíí baa godidot'aałgo dávik'eh lą́ą née? <sup>27</sup>Mosesgé' godezt'igo Bik'ehgo'íhi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí ádaaniihíí dawa, ła'íí Bik'ehgo'íhi'nań biyati' bek'eda'ashchiiníí dahot'éhé dabíí baa k'e'eshchiiníí hat'íí golzeego ágolzeehíí yił nadaagosni'. <sup>28</sup>Gotah dezh'aazh n'ííyú dák'ad nikáh: Jesus bádń dayúweh dahiyaa nt'éégo, <sup>29</sup>Nil nahátą́ą le', daabińiiigo nádaaboką́ą; ałk'iná' o'í'ą́ą, k'ad t'é' goleeh, daabińii. Ák'ehgo yił ha'ákaiyú yił naházą́ą. <sup>30</sup>Da'iyą́ągo bił dinezbihgo bńń náidń'ą́ągo ya'ahéńzią́ągo oskaą́ądná' ilk'íyíné'go baa daizné'. <sup>31</sup>Ániita áigee hadń át'íí shihíí nzhogo daayiltsą́ą; nt'éégo Jesus dádainé'íízhi' yit'ą́ą tsídaazghal. <sup>32</sup>Gádaańłdi'ńii, Nohwijíí dą́zhó dilti'ńgonolįą́ągo at'éé, itínyú nohwich'í' yałti'ná', án Bik'ehgo'íhi'nań biyati' bek'eda'ashchiiníí hat'íí ńiiigo anííhíí baa nohwil nagolńi'ná'. <sup>33</sup>Áigé' dagoshch'í' nádiit'aazhgo Jerúsalemyú onát'aazh, ákú łats'ádahíí ła'íí nnee

ła' ishah dała'ádaat'eego baa n'áázh, <sup>34</sup>Nt'éégo gádaabińii, NohweBik'ehń da'anii naadiidzaa lą́, Simon bich'í' ch'í'nah ádilzaa ałdó'. <sup>35</sup>Nnee aníí n'áázhíí itínyú hago ágodzaahíí, ła'íí hago at'éégo Jesus bńń ilk'íyíné'gee yínadaagosdzijidíí yaa nadaagosni'.

<sup>36</sup>Gádaaniiná' Jesus dabíí ál bitah sizij silijigo gádaayińii, Ilch'í'gont'ééhíí bee nohwich'í' goz'ą́ą le'. <sup>37</sup>Ndi bił díyadaagodzaago tsídaadesyiz, ch'iidń daahiltsą́ą daanzigo. <sup>38</sup>Jesus gádaabińii, Hat'íí bighą tsídaadołyiz? Hat'íí bighą na'ódikidíí nohwiini' biyi' begoz'ą́ą? <sup>39</sup>Shigan ła'íí shikee daané'íí, da'anii shíí ásht'íí: shídaadołńih, ák'ehgo bídaagonolįih; ch'iidń bits'í ła'íí bits'in doo golįí da go'íí, daał'ij go'íí nkoh, shíí shits'í ła'íí shits'in golįí. <sup>40</sup>Áńniidná' bigan ła'íí bikee yił ch'í'nah áyíłaa. <sup>41</sup>Dą́zhó bił daagozhóq ła'íí bił díyadaagot'ee ndi t'ah doo da'odłą́ą daná' Jesus gádaabińii, Dahat'íhíta hidą́ąhíí ła' daasołné' née? <sup>42</sup>Łóg sit'éédhíí ła'íí gosńih yaa daizné'. <sup>43</sup>Náidńné'go bińáál yíyą́ą lę'e. <sup>44</sup>Áigé' gádaayińii, T'ah nohwil nshłjíná' díí bee nohwil nadaagosisni' go'íí, Moses ngon'ą́ą lę'ehi shaa k'e'eshchiiníí, ła'íí Bik'ehgo'íhi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí k'eda'ashchiiníí, psalms holzéhíí ndi, biyi' dábegolne' goz'ą́ą, daanohwłdshńii ni'. <sup>45</sup>Áigé' Bik'ehgo'íhi'nań biyati' bek'e'eshchiiníí hat'íí ńiiigo aníí shihíí bił idaagozią́ągo ádaabizlaago, <sup>46</sup>Gádaabińii, Shíí Christ nshłńi, shiniigodilne'go taagi jii hileehgo naadiishdáh golzeego shak'e'ashchij, ák'ehgo dávik'ehyú ágodzaa: <sup>47</sup>Ła'íí Jerúsalemgé' godezt'igo shizhi'íí bee yá'ti' nnee dahot'éhé hadaazt'íí bitahyú, bidaanch'íí yich'ą'zhí' ádaane'go binch'í' híí bighą baa nádaagodit'aah

golzeego. <sup>48</sup>Díí daaʼíí goʼíí ákoh baa nadaagoḡíʼ.

<sup>49</sup>ShiʼTaa nohwaa yinéʼgo ngonʼááníí nohwaa dishnéʼ: Jerúsalem yuḡeʼ nahísóʼtqaa, yaakáʼgéʼ nawodíí bee nohwaa ngonyáázhiʼ.

<sup>50</sup>Áígeʼ Jesus Jerúsalemgéʼ binadaalʼaʼá yił chʼékai, Béthanyzhiʼ, yádn ninyáágo, áígee hadag yaa

dilniigo yá daʼoskaqad, Nohwiyaa gozhóq doleeł, ḡii. <sup>51</sup>Yá daʼoskaqadnáʼ yichʼáʼ yaakáʼyú hadag beʼogoyáa. <sup>52</sup>Binadaalʼaʼá daaboskaqadgéʼ Jerúsalemýú onákai, dázhó bił daagozhóqogo: <sup>53</sup>Bikʼehgoʼihiʼḡań bichʼiʼ ahédaanzigo daʼchʼokaqah gozʼaa yuḡeʼ dádaʼokaqah ntʼéé léʼe.



## THE GOSPEL ACCORDING TO

## JOHN

**1** Dantsé godeyaadá' Yati' golíí lèk'e, Yati' Bik'ehgo'ihí'nań yí nlií, Yati'í Bik'ehgo'ihí'nań nlií. <sup>2</sup>Yati'í dantsé godeyaadá' Bik'ehgo'ihí'nań yí nlií. <sup>3</sup>Áń dawahá áyíílaa; áń doo hak'i dayúgo dawahá álzaahíí doo álzaa le'at'éé da. <sup>4</sup>Ihi'naahíí biyi' golíí; áí ihí'naahíí nnee yee daago'íí. <sup>5</sup>Got'iiníí godiíhiyú idindláád; godiíhiíí got'iiníí doo yitis nlií da.

<sup>6</sup>Bik'ehgo'ihí'nań nnee John holzéhi yides'a'. <sup>7</sup>Áń Begot'ínihií nnee yí nagolní'go nyáá, bíí bee nnee dawa da'odlaq doleelgo. <sup>8</sup>John doo Begot'iiníí nlií da, áídá' Begot'iiníí yaa nagolní'go nyáá. <sup>9</sup>Da'anii Begot'ínihií nnee ni'gosdzán biká' daagolíiníí dawa bee daayo'íí. <sup>10</sup>Áń ni'gosdzán nneehíí yitah silíí, áń ni'gosdzán áyíílaa, ndi ni'gosdzán biká' nneehíí doo bídaagolsí da lèk'e. <sup>11</sup>Dabíí áyíílaahíí yaa nyáá, áídá' dabíí hat'íihíí doo hádaabit'íí da. <sup>12</sup>Áídá' hadíí hádaabit'iiníí, daabosdlaqdíí, Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daaleehgo yaa goden'áq. <sup>13</sup>Áí nádaagosdliiníí doo nnee hadaazt'íí bee da, doo kots'íhií bee da, doo nnee bits'á'dí'go da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' nádaagosdlií. <sup>14</sup>Yati'í nnee silíígo nohwitahyú gólíí lèk'e, dawahá ye'at'éhihi bíłgoch'oba'íí la'íí da'anii ágot'éhi nlií, (Bik'ehgo'ihí'nań biYe' dała'áhi nliíhií bighá ízisgo at'éégo bits'á'idindláád, áí bits'á'idindláádíí daahihíiltsaq ni'.)

<sup>15</sup>John baa nagolní'go nádidilghaazh lèk'e gáníígo, Dín áldishnii ni', ágádéniid n'dá', Shiké'dí' hígháhíí dashíntsé golííhií bighá shitisgo at'éé. <sup>16</sup>Dawahá yegoyíínií nohwaa hi'né', bíłgoch'oba'íí dałké'go nohwaa

hi'niil. <sup>17</sup>Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí Moses biláhyú ngot'aa lèk'e, áídá' bíłgoch'oba'íí hik'e da'anii ágot'éhi Jesus Christ yí nyáá. <sup>18</sup>Doo hadín Bik'ehgo'ihí'nań yo'íí da; biYe' dała'áhi Bik'ehgo'ihí'nań ádíbóltá'íhi, áń zhá ch'í'nah áyíílaa.

<sup>19</sup>Jerúsalem golzeedí' okaqah yedaabik'ehi hik'e Lévités daanlínihi Jews daanlíni odaabis'a', Hadín láqú ánt'ee? daabiíniigo nabídaadiłkidá' John gáníí lèk'e, <sup>20</sup>Shíí doo **Christ** ánsht'ee da, doo nayí'í'go da da'aniiigo ádaa nagolní'. <sup>21</sup>Áídí' nayínádaadiłkid, Hadín ánt'éé gá? **Elías** nííí née? Dah, doo áń nshíí da, níí lèk'e. Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidihíí, ya' áí nííí née? Dah, níigo hadzii. <sup>22</sup>Gánádaayíłdo'niid, Áídá' hadín ánt'éé gá? Nohwił nagolní'go hadín daanohwides'a'íí bíł nadaagohiilní'. Hant'é nniigo ádaa nagolní'? <sup>23</sup>Áídí' gáníí, NohweBik'ehí' bádíhyú íłch'ígodezdqhgo ádaahle', dishniigo shíí da'igolííyú dilwoshi nshíí, **Esáias**, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi áníí n'íí k'ehgo. <sup>24</sup>Nnee na'ídaadiłkidihíí Phárisees daanlíni daabin'a'. <sup>25</sup>Nabídaadiłkidgo, Doo **Christ** nííí dadá', la'íí doo **Elías** dagohíí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidihíí nííí dadá', nt'é bighá baptize ánt'íí? daanii. <sup>26</sup>John bich'í' hadzii, Shihíí tú bee baptize ash'íí: áídá' la' nohwitahyú sizíí, doo bídaagonolsí dahi; <sup>27</sup>Da'án shikédí' hígháhíí shitisgo at'éhi, biket'óól k'e'ish'adgo ndi doo bik'eh síťí da. <sup>28</sup>Áí Bethábara golzeeyú Jórdan túnlíiníí hanaayú ágodzaa, John baptize ágole'gee.

<sup>29</sup>Iskaq hik'e John Jesus bich'í' higaalgo yo'íigo gáníí, Daadeh'íí, dibelíí **biZhaazhé** Bik'ehgo'ihí'nań bíyéhi áídí' higaal! Áń ni'gosdzán biká' nnee bincho'íí da'ííí yíłchiíh. <sup>30</sup>Dín áldishnii ni' gádéniid n'dá', Nnee la'

shikédí' hígháh, án dashíntsé gólííhíí bighá shitisgo at'éé. <sup>31</sup> Dashíí ndi doo bígonsí da ni': áidá' Israel hat'i'i bí ch'í'nah ágolne'híí bighá tú bee baptize ádaagoshle'go niyáá. <sup>32</sup> John yaa nagolní'go gáníí, Holy Spirit yaaká'dí' hawú k'ehgo Jesus yich'í' nke'eníhgo biká' dahnezdaago hish'íí. <sup>33</sup> Shíí ndi doo bígonsí da ni': áidá' hadín tú bee baptize ádaagoshle'go shides'a'n shich'í' gánniid ni', Hadín Holy Spirit yaaká'dí' bich'í' nke'eníhgo biká' dahnezdaago hí'íníí, án Holy Spirit bee baptize ádaagole'íí át'éé. <sup>34</sup> Díí hiłtsąą hik'e baa nagosisni', Díí da'anii Bik'ehgo'ihí'nań biYe' laą, dishniigo.

<sup>35</sup> Iskaą hik'e John bitsilke'yu naki yił nadaazi'; <sup>36</sup> Jesus higaalyú ndaineł'íí'go gánniid, Daadeh'íí, dibel'íí **biZhaazhé**, Bik'ehgo'ihí'nań bíyéhi! <sup>37</sup> John bitsilke'yu nakihíí ágáníigo daabidezts'aągo Jesus yiké' dahizh'aazh. <sup>38</sup> Jesus t'aązhi' déz'íigo biké' hí'ashgo yiłtsąągo gáyíłnii, Hant'é biká hanohtaago aht'íí? Áík'ehgo gádaanii, Rábbi, (łch'ígó'aahíí golzeego ágolzee,) hayú gonłł? <sup>39</sup> Jesus gádaabiłnii, Yushdé' ákú dokáhgo bígonotsíłh. Áík'ehgo yił okaigo hayú sidaahíí yídaagołsíjd, t'ahb'íd' gonenádn łedihikeęzyú nákaigo, ákú dá yił naháztąą lęk'e. <sup>40</sup> Nńee nakihíí John áńíłhíí daidezts'aaníí, Jesus yiké' ó'áázhií dała'á Andrew holzee, Simon Peter bik'isnhi. <sup>41</sup> Andrewhíí ntsé bik'isn Simon łolzéhi yaa nyáągo gáyíłnii, Messías baa nt'áázh, áí **Christ** golzeego ágolzee. <sup>42</sup> Áidí' Simon Jesus yaa yił n'áázh. Jesus Simon yineł'íí hik'e gáyíłnii, Simon, Jona biye' nłni, **Céphas** honłzée doleeł, tsée golzeego ágolzee.

<sup>43</sup> Iskaą hik'e Jesus Gálileeyú deyaago, Philip yaa nyáągo, Shiké' hínáál, yiłnii. <sup>44</sup> Andrew łá'íí Peter Bethsáida golzeedí' na'aash, łá'íí Philip

aldó' áidí' nagmaa. <sup>45</sup> Philip Nathánael yaa nyáągo gáyíłnii, Jesus, Joseph biye', Názarethdí' gólíni baa nkai, Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaní biyi' Moses bak'e'eshchíí lęk'ehi, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí aldó' bak'eda'ashchíí lęk'ehi. <sup>46</sup> Nathánael gábiłnii, Hant'é nzhoníí Názarethdí' behagowáhshá? Philip gánabiłdo'niid, Ákú dot'aashgo bígonsíłh. <sup>47</sup> Jesus Nathánael bich'í' higaalgo yo'íigo gáníí, Da'anii Israel hat'i'í nłni kud' higaal, doo k'izé'át'éhi da. <sup>48</sup> Nathánael gábiłnii, Hagot'éégo shígonts'í? Jesus gábiłnii, Philip doo hwahá níká áńíí dadá', fig ch'ıl bit'ááhyú síndaago nish'íí ni'. <sup>49</sup> Nathánael gábiłnii, Ni łch'ígó'aahíí nłni, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nłł'í ląą; Israel hat'i'ihí ízisgo biNant'a' nłł'í ląą. <sup>50</sup> Jesus gábiłnii, Fig ch'ıl bit'ááhyú síndaago nish'íí niłdishnii n'íí bighá shondlaą née? Díí bitisgo ágot'éhi hí'í doleeł. <sup>51</sup> Jesus gánabiłdo'niid, Da'anii, da'aniigo gánohwiłdishnii, Shíí, nńee k'ehgo Niyááhíí, yáá łts'á'álnéhgo shik'ehdí' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí hadagodí' hayaago łldenánádikahgo daah'íí doleeł.

**2** Taagi hileehíí bijíí Gálileehíí biyi' Cána golzeegee ni'í'ńéh; ákú Jesus báąhi itah lęk'e: <sup>2</sup> Jesus addó' bitsilke'yu bíłgo ni'í'ńéhyú daabi'dokeed. <sup>3</sup> Dasts'aa bitoo ásd'íidá' Jesus báą gábiłnii, Dasts'aa bitoo ásd'íid. <sup>4</sup> Jesus gábiłnii, Shimaa, hago laą ánishłéhgo ánnii? Shágoz'aaní doo hwahá bengowáh da. <sup>5</sup> Báą nada'iziidíí gáyíłnii, Hant'é daanohwiłniiyú dakú ádaat'íí doleeł. <sup>6</sup> Áígee tús tsée álzaahi gostán sinil, Jews daanłni daagos'aąhíí k'ehgo yee táda'digisíí bighá, túsíí dała'ągo nadin dagohíí tádin gallons dábił'eh lęk'e. <sup>7</sup> Jesus gádaabiłnii, Túsíí tú bee hada'dołbi. Áík'ehgo dáhalk'ıłgo hada'desbi. <sup>8</sup> Jesus gánadaabiłdo'niid,

La' hakaahgo bik'ehgo da'idaaní bich'í' dohkaah. Álk'ehgo odaiskaq. <sup>9</sup> Bik'ehgo da'idaaní tú dasts'aa bitoo silíihí yizlìh, hadí' hídziid shíhí doo yígótsi dago, (nada'iziidí tú hadaiziidí zhá yídaagołsi ndihí,) bik'ehgo da'idaaní nnee niñéhi yiká ánniidgo, <sup>10</sup> Gáyihñii, Nnee dawa da'idaq débegonyaago dasts'aa bitoo nzhónihí ntsé yita'ikaah; ádí' dahádaat'ijzhí' da'odlaqádá' doo nzhqo dahí' yita'ikaah: ádá' nihí dasts'aa bitoo nzhónihí ánita bitasífkáq. <sup>11</sup> Ái Jesus dantsé godiyihgo adzaa, Gálilee biyi', Cána golzeegee, álk'ehgo ízisgo ye'at'éhi bee bígozjid; ádí' bitsilke'yu daabosdlaqad lék'e.

<sup>12</sup> Díí bikédí'go Capérnaum golzeeyú bí hik'e báq, bik'isyú la'íí bitsilke'yu yil okai; akú da'akwii bedahiskáq.

<sup>13</sup> **Bitis-hagowáh** n'íí bíná'godiníhgo Jews daanlíni da'iyáqahí biká' ngonyáágo Jesus Jerúsalemyú óyáá. <sup>14</sup> Akú da'ch'okaqah goz'aq yune' nnee la' magashi, dibelí, hawúcho baa nadaahinihi, la'íí zhaali ílkáh ch'ídaihiníihí binasdziid yaa naháztaqago yiká nnyáá. <sup>15</sup> T'óól ílkénásgisí í'áyíllaago dawa, dibelí, magashita bígo da'ch'okaqah goz'aq biyi'dí' ch'íinihiyood; la'íí zhaali ílkáh ch'ídaihiníihí bizhaalihí yayinkáq, ádí' zhaali yiká ílkáh ch'ínádainíihí naz'aaní nanyihesgo'. <sup>16</sup> Ádí' hawúcho baa nadaahinihi gáyihñiid, Díhí ch'ídaahohnií; shiTaa bikíhí kìh biyi' na'inihi ádaagołe' hela'. <sup>17</sup> Nikíhí dázho godilziní begoz'aq doleelgo dázho hásh't'íhí bigha shidizidee, golzeego bek'e'eshchiiní bitsilke'yu yínádaalnii.

<sup>18</sup> Ádí' Jews daanlíni gádaabiñii, Nt'é godiyihgo be'ígóziní nohwił ch'í'nah ánle', díí ánánt'íihí bigha? <sup>19</sup> Jesus gádaabiñii, Díí kìh biyi' da'ch'okaqahí qal nanádaagoñiiłgo, taagi jii hileehgo áná-goshdle'. <sup>20</sup> Jews daanlíni gábiñii, Díí

kìh biyi' da'ch'okaqahí ágolne'go dizdin gostán legodzaa, ádá' nihísha' taagi jii hileehgo ánágodle'? <sup>21</sup> Ndi bíí bits'íhi kìh biyi' da'ch'okaqahí k'ehgo yaa yałti'. <sup>22</sup> Jesus daztsaqdí' naadiidzaadá' bitsilke'yu nt'é nii n'íí yínádaalnii; álk'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'e'eshchiiní la'íí Jesus ání n'íí daayosdlaqad lék'e.

<sup>23</sup> Jerúsalem golzeeyú bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godiníhgo da'idaaní bi-jii, Jesus akú itah nliigo nnee lággo daabosdlaqad, godiyihgo áná'ol'íihí daayiltsaqdá'. <sup>24</sup> Ádá' Jesus nneehí doo yada'ohí da, nnee dawa yígótsihí bigha. <sup>25</sup> Doo hadín nnee ye'at'éehí baa bí nagoln' bik'eh da; dabíí nnee ye'at'éehí dawa yígótsihí bigha.

**3** Nnee Phárisees daanliiní itah nlíni, Nicodémus níholzéhi, Jews binant'a' nlíni lék'e. <sup>2</sup> Án t'é'yú Jesus yaa nyáágo gáyihñii, Ni, lch'ígó'aahí nlíni, doo hadín godiyihgo áná'ol'íihí án'íihí áyóléh át'éé da, Bik'ehgo'ihí'nañ yil nliiyúgo zhá: áí bigha Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí' lch'ígó'aahí nliigo bídaagonlzi.

<sup>3</sup> Jesus gábiñii, Da'anii, da'aniigo gánidishñii, Nnee nágosdliiyúgo zhá Bik'ehgo'ihí'nañ bilatt'áhgee daanliiní itah nlii doo. <sup>4</sup> Nicodémus gábiñii, Hagot'éégo nnee nágodleeh, báyan silíjdá'? Ya' komaa bibishchid bih nách'idáhgo nágoch'idleeh née? <sup>5</sup> Jesus gání, Da'anii, da'aniigo gánidishñii, nnee tú bee la'íí Holy Spirit bee nágosdliiyúgo zhá Bik'ehgo'ihí'nañ bilatt'áhgee goz'aq yune' ha'agháh. <sup>6</sup> Kots'í bee gozliiní kots'í át'éé, ádá' Holy Spirit bee gozliiní spirit at'éé. <sup>7</sup> Doo nił díyagot'éé da le', Nágoch'idleeh, niłdishñiihí bigha. <sup>8</sup> Nyolíí da'adzaayú nyol, áí dints'agdá' hadí' nyolíí, hayúgo nyolíí doo bígonłs' da; dawa Holy Spirit bee nádaagosdliiní ágádaat'éhi at'éé. <sup>9</sup> Nicodémus gábiñii, Hagot'éégo laq

ágołnñhi? <sup>10</sup> Jesus gábilñii, Ni Israel hat'i'i yił ch'ígó'aahi nłíídá', díishá' doo bígonłsı da? <sup>11</sup> Da'anii, da'aniigo gánıdışnii, née bídaagonłzinii zhá baa yádaahiłti', hant'é daahiit'iinii zhá baa nadaagohiłni'; áídá' baa nadaagosilni'íi doo nádaagodoh'aah da. <sup>12</sup> Ni'gospdzán biká' ágot'eehił baa nohwıł nagosisni' ndi doo shondlaą dadá', yaaká'yú ágot'eehił baa nohwıł nagoshni'yúgo hagot'éégo shondlaą? <sup>13</sup> Doo hadın yaaká'yú bił ogoyáá da, shıı nnee k'ehgo Niyááhıı zhá, yaaká'dı' nkeniyáá, yaaká'yú gonshlıı.

<sup>14</sup> Moses da'igolııyú t'iish dahyid-ntııhıı k'ehgo, shıı áldó' nnee k'ehgo Niyááhıı dahshidi'dolteel: <sup>15</sup> Hadın shosdlaądihıı ihi'naa doo ngonel'aą dahıı yee hiınaa doleelhił bigħa.

<sup>16</sup> Bik'ehgo'ihı'nań ni'gospdzán biká' nnee dázhó bił daanzhoqhił bigħa biYe' dała'áhi yaa yinłtıı, áık'ehgo dahadıń bosdlaądihıı doo da'ılıı hileeh da, áídá' ihi'naa doo ngonel'aą dahıı yee hiınaa doleel. <sup>17</sup> Bik'ehgo'ihı'nań biYe' ni'gospdzán biká'zhı' nkeyın'a'ıı ni'gospdzán biká' nnee doo yił ch'ígóweh doleelhił bigħa nkeyın'a' da, áídá' ni'gospdzán biká' nnee bıı bee hasdádokaahıı bigħa.

<sup>18</sup> Hadın bosdlaądıı doo bił ch'ígódeeh da: áídá' hadın doo bosdlaąd dahıı ilk'idá' bił ch'ígóđini at'éé, Bik'ehgo'ihı'nań biYe' dała'áhi doo yosdlaąd dahıı bigħa. <sup>19</sup> Dıı bigħa nnee bił ch'ígóđih, begot'iinii ni'gospdzán biká' begonyáá, áídá' nnee doo got'iinii bił daanzhoq da, chagołheet zhá bił daanzhoq, ncho'go ádaat'eehił bigħa. <sup>20</sup> Dahadıń ncho'go at'éé lek'eyúgo, got'iinii bił ncho', bi'at'e' ncho'ıı doo bígoziıh hat'ıı dahıı bigħa, doo got'ııyú ch'égháh hat'ıı da. <sup>21</sup> Hadın nt'éégo at'éehıı, bi'at'e'ıı Bik'ehgo'ihı'nań ye'at'éégo bígoziıh doleelhił bigħa got'ııyú ch'égháh.

<sup>22</sup> Áı bikéđı'go Jesus, bitsılke'yu biłgo, Judéa golzeeyú okai; baptize ádaagole'go akú det'ihézhı' yił naháztaą lek'e.

<sup>23</sup> John áldó' Aenon golzeeyú baptize ágo'ıı, Sálimhıı bit'ahyú, akú tú ląáhıı bigħa: áıgee nnee nehaskaigo baptize ádaasaa. <sup>24</sup> Doo hwahá John ha'ánteel dadá'.

<sup>25</sup> John bitsılke'yu la'ıı Jews daanlıni la' okaqahzhıneégo táko'digisıı yaa ladaagodit'áh nkegonyaa. <sup>26</sup> Áıđı' John yaa hikaigo gádaayıłnii, lch'ígó'aahıı nłni, nnee Jórdan túnlıınıı hanaayú bił na'aash n'ıı, baa nagolnı' n'ıı, án kú naghaa, baptize ádai'ııgo nnee dawa bich'ı' nihikáh. <sup>27</sup> Áık'ehgo John gánıı, Nnee doo hant'é yót'ıı at'éé da, yaaká'dı' baa hi'ne'yúgo zhá. <sup>28</sup> Nohwıı shıdaanołsıgo, Shıı doo **Christ** nshlıı da, dishnii ni', dabıntségo bidol'aadıı nshlıı. <sup>29</sup> Ishkiin niinehıı na'ılfn yił niinehıı, bıı niinehi at'éé: niinehıı bit'ekéhiı, bıyests'aągo sizııgo, bizhıı yidits'ago dázhó bił gozhóq: áı k'ehgo shıı áldó' dázhó shıł gozhóq sılıı. <sup>30</sup> Bıı itisgo bá godigháh, áídá' shihıı t'aazhı' shá godigháh. <sup>31</sup> Hadın yaaká'dı' nkenyááhıı dawa yıtisgo nlıı: hadın ni'gospdzán biká'gee nliinii ni'gospdzán ye'at'éé, áık'ehgo dá ni'gospdzán biká' ágot'eehił zhá yaa yałtı': hadın yaaká'dı'go nkenyááhıı dawa yıtisgo nlıı. <sup>32</sup> Án nt'é yo'iinii, nt'é yidezts'aanıı, áı dawa yaa nagolnı'; áídá' doo hadın bosdlaąd da. <sup>33</sup> Hadın yaa nagosni'ıı bosdlaądıı, Bik'ehgo'ihı'nań da'anii laą niigo yıká' iskał. <sup>34</sup> Hadın Bik'ehgo'ihı'nań bides'a'ıı Bik'ehgo'ihı'nań biyati' yee yałtı': Bik'ehgo'ihı'nań Holy Spirit doo yıdaanel'aągo baa yiné' da. <sup>35</sup> Bik'ehgo'ihı'nań biYe' bił nzhogoqo dawa yebik'ehgo yaidin'aą. <sup>36</sup> Dahadıń Bik'ehgo'ihı'nań biYe' yosdlaądıı, ihi'naa doo ngonel'aą dahıı yee hiınaa doo: dahadıń doo yosdlaąd dahıı ihi'naa

doo yiłtséh da; áídá' Bik'ehgo'ihí'nań bihashke' biká'zhí' siné'.

**4** John biké' hikaahíi bitisgo Jesus biké' anáseehíi áyidedlaago, ła'íi baptize ádaayizlaago **Phárisees** daanlíni ya'ikodaanzíigo Jesus yígotsíidá', <sup>2</sup>(Da'ágát'éé ndi Jesus doo baptize áł'íi da, bitsilke'yu zhá.) <sup>3</sup>Judéadi' Gálileeyú naadesdzaa. <sup>4</sup>Dá Samáriayú zhá bá ch'ígót'i' lék'e. <sup>5</sup>Áígee kįh goznilyú nýyáá, Sýchar golzéhi, ni' Jacob biye', Joseph holzéhi, yaa gon'áq n'íi bit'ahgee goz'áni. <sup>6</sup>Áígee Jacob bitúhahidleeł goz'áq. Jesus higaalgo isk'áhnyááyú hiyaago túhahidleełgee dahnezdaa. <sup>7</sup>Isdzán, Samáritan nłini, tú haileehyú nýyáá: Jesus, Tú shá ná'ıłsįh, biłnii. <sup>8</sup>(Bitsilke'yuhíi kįh goznilyú hidán nadaihiłniihyú okai.) <sup>9</sup>Isdzán Samáritan nłinihíi gábiłnii, Hant'é lą bighą ni, Jew nłini, shíi Samáritan nshłini tú shídókeed? Jews daanlíni Samáritans daanliinií doo ilch'į'ádaat'ee da. <sup>10</sup>Jesus gábiłnii, Hant'é Bik'ehgo'ihí'nań kaa yiné'íi, ła'íi hadín, Tú shá ná'ıłsįh, niłniihíi bígonłsįyúgo shí'ókeed doleeł ni', áik'ehgo tú bits'ą'dí' ihí'náhi naa niziid doleeł ni'. <sup>11</sup>Isdzán gábiłnii, Doo nt'é bee tú haleeh da, túhahidleełhíi yúyah: áídá' hadí' tú bits'ą'dí' ihí'náhi nádnziid? <sup>12</sup>Nisha' Jacob, bits'ą'dí' daadihe'na'i, bitisgo ánt'ee? áń díi túhahidleeł nohwá ágólaago, bits'ą'dí' bíi ła'íi bichągháshé ła'íi bimagashi da'idlaą ni'. <sup>13</sup>Jesus gánábıldo'niid, Dahadín díi tú yodlaaníi dibá' nánádleeh: <sup>14</sup>Áídá' dahadín tú baa nsiidgo yodlaaníi doo dibá' nánáodleeł at'éé da; tú baa nsiidíi túhahidleełhíi k'ehgo biyi'dí' tú hanánłíi doleeł, dayúweh ihí'naa doo ngonel'ąq dayú nłíi doleeł. <sup>15</sup>Isdzán gánábıldo'niid, Díi tú áłniihíi ła' shaa nziid, doo dibá' nánáshdleełgo da, ła'íi doo kú nánshdángo tú hanáhihdleeł dahíi bighą. <sup>16</sup>Jesus gábiłnii, Ti'i,

niķá' biká' nádndángo bił nánt'aash. <sup>17</sup>Isdzán, Shika' da'ádih, biłnii. Jesus gánábıldo'niid, Shika' da'ádih, nniihíi da'anii ánnii: <sup>18</sup>Nika' ashđla'adá' k'adyúgo bił na'aashíi doo niķá' at'éé da: díi da'anii ánnii. <sup>19</sup>Isdzán gábiłnii, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi nłíigo bígosłsįid. <sup>20</sup>Daanohwitaa n'íi díi dzihíi biká' da'okaąh ni'; áídá' nohwihíi, Jerúsalemyú zhá nnee da'okaąhgo bá goz'ąq, daadohni. <sup>21</sup>Jesus gánábıldo'niid, Isdzán, shondlaą, dahagee díi dzihíi biká'yú, dagohíi Jerúsalemyú shiTaa doo daahokąąh da doleeł. <sup>22</sup>Nohwíi nt'é daahokąąh shįhíi doo bídaagonłsį da: nééhíi nt'é daahohiikąąh shįhíi bídaagonłzi; hasdách'igháhíi Jews daanliinií bits'ą'dí' benagowáhi. <sup>23</sup>Kodí' begoldoh, da'aniigo da'okaąhíi biyi'siziinií bee da'aniigo shiTaa daayokąąh doleeł kú begoz'áni at'éé: shiTaaahíi ágát'éégo da'okaąhíi yiká díz'įi. <sup>24</sup>Bik'ehgo'ihí'nań spirit nłi, hadín daabokąąhíi biyi' siziinií bee da'aniigo daabokąąhgo dábiķ'eh. <sup>25</sup>Isdzán gábiłnii, Messias, **Christ** holzéhi, híghángo bígonłsį: áń nýyáago dawa nohwł nagolni' ndi at'éé. <sup>26</sup>Jesus gábiłnii, Shíi nich'į' yashti'ihíi áń ánsht'ee.

<sup>27</sup>Áik'ehgo bitsilke'yu nákaigo isdzán bich'į' yati'híi bighą bił díyadaagot'ee lék'e: áídá' doo ła' gánniid da, Nt'é bighą na'idnłkid? dagohíi, Nt'é bighą bił ilch'į' yántti'? <sup>28</sup>Áik'ehgo isdzán bitús da'akú si'ąadá' kįh goznilyú onálwodgo nnee yił nadaagolni', <sup>29</sup>Yushde', nnee dahot'éhé ánasht'įidíi yaa shił nagosni'íi daahołtséh: áńshą' **Christ** at'įi? <sup>30</sup>Áik'ehgo kįh goznildí' dahnádznąq, bich'į' dahdeskaigo.

<sup>31</sup>T'ah daaahiikáhdá' Jesus bitsilke'yu nádaabokąąh, NohwiNant'a', ináá, daabiłniigo. <sup>32</sup>Áídá' gádaabiłnii, Hidán hishaaníi doo bídaagonłsį da.

<sup>33</sup> Bitsiŋke'yu gádaahíldi'nii, Hadín ła' hidán baa yiné'? <sup>34</sup> Jesus gádaabiŋii, Shin'a'n dabíí hát'íyú ánásht'ijlgo, ła'íí binasdziid bá łaashle'go shihidán át'éé. <sup>35</sup> T'ah díí'i daahiit'ijh yidziisha' int'aqzhi', daadohni? Nohwił nagoshni', hadag ádaahnéhgo daadeh'íí; ilk'idá' daadiigaago da'ildlaadgee ngyonaa. <sup>36</sup> Hadín ildlaadí nest'án dála'áile'go ihi'naa doo ngonel'áni bich'í' nahi'niik: áík'ehgo k'e'dileehíí ła'íí ildlaadí bílgo dała' bíł daagozhóó doleeł. <sup>37</sup> Díí beha'odzihíí da'anii ágolzee, Ła' k'e'dilee, ła'íí ildlaad. <sup>38</sup> Doo k'edaadisoolaa dagee daaholdlaadyú nohwidél'a': nnee ła'i k'ednláhi, binasdziid n'íí daahisoldlaad.

<sup>39</sup> Isdzán, Ánásht'ijid n'íí dawa yaa shił nagosni', niihíí bigha kŋh goznildí' Samáritans daanlíni ląágo Jesus daayosdlaąđ lęk'e. <sup>40</sup> Samáritans daanlíni baa hikaigo, Dakú síndaa, daabiŋii: da'áígee sidaago naki beiskaa. <sup>41</sup> Biyati'híí bigha dayúwehégo ląágo nádaabosdlaąđ; <sup>42</sup> Ái isdzánhíí gádaayihii, K'adíí doo dányiati' zhá bigha da'osiidlaąđ da, danéé da'disiit'aqahíí bigha, ła'íí da'anii ni'gosdzan biká' nneehíí hasdáyiniihíí, áí Christ nliigo bídaagonlzi.

<sup>43</sup> Nakiskaa hik'e Gálileeyú onanádzaa. <sup>44</sup> Jesus ádaanagolni'go gánniid, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi dabíí bini'yú doo hadín bidnsíni at'éé da. <sup>45</sup> Gálileeyú nyááda' Gálileeyú daagolíníí bíł daagozhóogo k'edaabiŋniid, Jerúsalemyú da'idagee ánát'ijid n'íí dawa daayo'ij n'íí bigha: bíí ałdó' da'idayú naaskai ni'go. <sup>46</sup> Áídi' Gálilee biyi' Cána golzeeyú Jesus nádzáa, tú dasts'aa bitoo áyíłaa n'yú. Áígee nant'án ła' biye' nniih lęk'e, Capérnaum golzeegee. <sup>47</sup> Ái nneehíí Jesus Judéadi' Gálileeyú nyáágo ya'ikonziidá' yaa nyáágo náyoskaąđ, Shiye' nánlziihyú nńáh, yiŋniigo,

dak'azhá datsaahi. <sup>48</sup> Jesus gábiŋii, Godiyŋgo be'idaagozini ła'íí ízigo ánagot'ijhíí daah'iiyúgo zhá da'ohdlaą. <sup>49</sup> Nant'ánhíí gábiŋii, Shigowayú nńáh, shizhaazhé doo hwahá datsaah dadá'. <sup>50</sup> Jesus gábiŋii, Nádndáh; niye' hiŋaa, nńt'éé násdlíí. Nnee Jesus ániŋhíí yosdlaąđgo dahnasdzáa. <sup>51</sup> T'ah nádaaldá' bánada'iziidíí bidááh hikaigo bíł nadaagolni', Niye' hiŋaa, daabiŋniigo. <sup>52</sup> Nneehíí na'ídnłkid, Da'kwíí bik'ehenkéézdá' t'aqzhi' bá nágodesdzaa lán? biŋniigo. Gádaabiŋii, Adąądá' hayaazhi' dała'á bik'ehenkéézdá' nezgai n'íí bits'ą' gonyáa ni'. <sup>53</sup> Bitaa yígółsi, da'ái bik'ehenkééz n'dá' Jesus, Niye' hiŋaa, biŋni ni': áík'ehgo osdlaąđ, ła'íí bikŋh yune' naháztaaní dawa ałdó' da'osdlaąđ. <sup>54</sup> Jesus Judéadi' Gálileeyú nyááda' díí nakigee godiyŋgo adzaa lęk'e.

**5** Díí bikédi'go Jews daanlíni da'iyaaŋhíí begonyáada', Jesus wá'yú Jerúsalemyú óyáa. <sup>2</sup> Jerúsalemyú dibelíí nahiŋiil goz'aaní bahgee túdahskaą lęk'e, Hébrew biyati'íí k'ehgo Bethesda golzéhi, áígee ashdla'yú chagosh'oh nagoz'aą. <sup>3</sup> Áígee iltah at'éégo kah yaa nakaihíí ląágo, bińáa ádaagodini, doo nakai dahi, daadi'ilihi ałdó', tú dihi'náhií yiba' ła'at'éé. <sup>4</sup> Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'dí'hi łaŋgee túdahskaaní yeh nadáhgo tú nádihi'ná: tú dehes'naago hadín ntsé téh híyááhíí, nt'é yaa naghaa ląshí n'íí nádzii. <sup>5</sup> Nnee ła' tádin tsebíí bíł łegodzaago kah yaa naghaago áígee sitił lęk'e. <sup>6</sup> Jesus bo'ijidá' dásitiłigo nzaad ogoyááhíí yígółsiigo gábiŋii, Ya' nándzii hánt'ijí née? <sup>7</sup> Nnee kah yaa naghaahíí gábiŋii, Tú nahi'naagee doo hadín téh shiłteeh da: dá doo téh hisháhé dashíntse ła' téh nádáh. <sup>8</sup> Jesus gábiŋii, Nádndáh, biká'síntiłhíí dahnádnne'go dahnádnđáh. <sup>9</sup> Nneehíí dagoshch'í'

nádziiigo yiká' sitij n'íí dahnáyidnné'go dahnasdzáá: áí Jews daagodnłsiníí bijij lėk'e.

<sup>10</sup> Áík'ehgo Jews daanłni nnee nádziihí gádaayilni, Díí godilziníí bijij: biká'ntėhíí anané'go doo begoz'aq da.

<sup>11</sup> Áík'ehgo gábilni, Nnee náshilziihíí gáshilniid, Biká'sínłtłjłhíí dahnádnne'go dahnádnđáh.

<sup>12</sup> Áíd' nabídaadilkid, Nnee daat'ėhi, Biká'sínłtłjłhíí dahnádnne'go dahnádnđáh, niłniid?

<sup>13</sup> Nnee nádziihíí hadłn nabılzii shłjłhíí doo yígłłsł da: áígee nnee ląđád' Jesus łahyúgo oyáá lėk'e.

<sup>14</sup> Díí bikéd'go da'ch'okąąh goz'aq yune' Jesus nnee nádzii n'íí yaa nyáago gáyilni, Nłt'ėé násınlłjł gádnii áko: nchq'go ánáo'ne' hela', ágánánđzaayúgo dánko da'tisėgo nich'j' nágodiidáh.

<sup>15</sup> Nneehíí Jews daanłni yaa nyáago, Náshidilziihíí Jesus at'łł, daayilni. <sup>16</sup> Díí daagodnłsiníí bijij adzaahíí bighą Jews daanłni Jesus yaa yádaatł'go daizilłhee hádaat'łł.

<sup>17</sup> Áídá' Jesus gádaabilni, ShiTaa t'ah na'iziid, shí áldó' na'isiid. <sup>18</sup> Godilziníí bijij begoz'aaníí doo yikısk'eh at'ėé dahíí bighą, łá'íí Bik'ehgo'ihı'nań shıTaa yilniigo Bik'ehgo'ihı'nań yıl dała' nłjłgo ádilzilłhíí bighą Jews daanłni dayúwehėgo daabizilłhee hádaat'łł.

<sup>19</sup> Jesus gánádaabilđo'niid, Da'ani, da'aniigo gádaanohwıłdishni, Shı, Bik'ehgo'ihı'nań biYe' nshłinií, dashı zhą doo nt'ė łaosłłėh át'ėé da, shıTaa ánát'łłgo hisł'inií zhą: shıTaa ánát'łłhíí k'ehgo shıí áldó' ánásłt'łł.

<sup>20</sup> ShiTaa shıí biYe' nshłinií dázhq bił nshq, dabıí ánát'łłhíí dawa shıł ch'ı'nah áyłłsł: díí bitisgo ánát'łłhíí shıł ch'ı'nah áıle'gee nohwıł díyadaagot'ee doleeł.

<sup>21</sup> ShiTaa nanezna'íí nádaayihıłnahıí k'ehgo shıí, biYe' nshłinií, áldó' hadıí hasłł'ıınıí nádaabihıłnah doleeł.

<sup>22</sup> ShiTaa nnee doo łá' yángo'áah da, shıí, biYe' nshłinií, dawa bándaaagosh'a'go shaidin'ąq: <sup>23</sup> Nnee

dawa shıTaa daayidnłshıí k'ehgo shıí, biYe' nshłinií, áldó' daashidnłsł doleełhıí bighą adzaa. Hadıń doo shidnłsł dahıí shıTaa shides'a'ń áldó' doo yidnłsł da.

<sup>24</sup> Da'ani, da'aniigo gádaanohwıłdishni, Hadıń shiyati' yidits'agıí, łá'ıí shin'á'ń yodlaanı, ihı'naa doo ngonel'ąq dahıí yee hiąa doleeł, án doo bił ch'ıgodeeh da; án da'itsaahđ' ch'ınyáá, ihı'naazhı'go.

<sup>25</sup> Da'ani, da'aniigo gádaanohwıłdishni, Nanezna'ıí shıí, Bik'ehgo'ihı'nań biYe' nshłinií, shizhıhıí daidiits'łh doleełıí baa gowáh, ilk'idá' kú begoz'aq: hadıí áí daidezts'aanıí daahıąa doleeł.

<sup>26</sup> ShiTaa ihı'naa dabıí biyi' nłjłhıí k'ehgo, shıí, biYe' nshłinií, áldó' ihı'naa dashıí shiyi' nłjłgo shaa godin'ąq; <sup>27</sup> Shıí, nnee k'ehgo Niyááhıí nshłihıí bighą nnee bá ndaagosh'a'go shıTaa shaa godin'ąq.

<sup>28</sup> Doo nohwıł díyadaagot'ee da le': łeyi' naznıłıí dawa shizhıi daidezts'ąago nádiikáhıí baa gowáh, <sup>29</sup> Áı nádiikáhgee nłt'ėėgo ádaadzaa n'ıí yaaká'yú dahazhı' daahıąa doleeł; áídá' nchq'go ádaadzaa n'ıí bił ch'ıgodeeh.

<sup>30</sup> Dashıí shik'ehgo doo nt'ė áosłłėh át'ėé da: diists'sagıí k'ehgo aayasłłtł: dashıí hasłł'ıınıí doo be'ansłłt'ee da, áídá' shıTaa shides'a'ń dabıí hát'ıınıí zhą be'ansłłt'eehıí bighą aayasłłtł'ıí dávik'eh.

<sup>31</sup> Dashıí ádaa nagoshni'yúgo, ádaa nagoshni'ıí doo da'ani da.

<sup>32</sup> Łá' shaa nagolni'ıí gólłj; áı shaa nagolni'ıí da'aniigo bigonsł.

<sup>33</sup> John bich'j' oda'so'a', án da'aniigo shaa nagosni'. <sup>34</sup> Da'aniigo shaa na'goni'ıí doo nnee bits'ą'dı' da: áídá' hasđánohwıđi'nił doleełhıí bighą ágánohwıłdishni.

<sup>35</sup> John dıłłtł'ıí hik'e bits'ą'idindłáadıí k'ehgo at'ėé lėk'e: áık'ehgo bits'ą'idindłáadıí biyi' dėt'łh nohwıł daagozhqogho ádaasohł'ııđ.

<sup>36</sup> John shaa nagosni'íi bitisgo shaa na'goni'íi gólíí: na'idziidíi shiTaa łaashlé' doleelgo shaa yidin'áanii, áí anásh't'íiigo shiTaa shides'a'go shaa nagolni'. <sup>37</sup> ShiTaa shides'a'ń dabíi shaa nagolni'. Bizhihiíi doo hak'i daadeso'ts'ąą da, ánołiniíi doo hak'i daahołtsąą da. <sup>38</sup> Biyati'íi doo nohwiyi' golíí da: shíi shin'a'íi doo daashohdłąą dahíi bighą.

<sup>39</sup> Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' bek'e'eshchiiníi nzhqogo daahohshíi; áí biláhyú dahazh'i' daahii'naa doleel daanołsigo: da'ái shaa nagolni'. <sup>40</sup> Ndi doo shich'i' nohkáh hádaaht'íi da, dahazh'i' daahinołnaa doleelgo. <sup>41</sup> Nnee shídn'shíi doo biká désh'íi da. <sup>42</sup> No-hwídaagołs, Bik'ehgo'ih'i'nań nohwil daanzhooníi doo ła' be'ádaanoht'ee da. <sup>43</sup> ShiTaa bizhi'íi bee niyáá ndi doo hádaashoht'íi da: áídá' ła'i dabíi bizhi'íi yee nyááyúgo, án zhą hádaaht'íi doo. <sup>44</sup> Dánohwíi daałinołsiníi hádaaht'íidá', Bik'ehgo'ih'i'nań dała'áhi bits'ą'dí' idilziníi doo hádaaht'íi da, áídá' hagot'éégo da'ohdłąą? <sup>45</sup> ShiTaa bińáál nohwik'izhi' dish'aah doo daanołsı da le': Moses nohwik'izhi' dez'ąą, bada'ohłíi n'íi. <sup>46</sup> Moses daahohdłąáyúgo shíi daashohdłąą doleel ni', shaa k'e'eshchihíi bighą. <sup>47</sup> Áídá' bíi k'e'eshchiiníi doo daahohdłąą dayúgo, hagot'éégo shiyati'íi daahohdłąą áídá'?

**6** Díi bikédí'go Jesus túsikaaníi, Gálilee golzéhi, da'ái Tibérias golzéhi, hanaayú onanádzaa. <sup>2</sup> Áígee nnee łaągo biké' onátsąą, godiyihgo ána'ol'íiíi kah yaa nakaihiíi yá ánat'íiíi daayo'íiigo. <sup>3</sup> Jesus dziłyú háyáá, akú bitsilke'yu yił dinezbi. <sup>4</sup> **Bitis-hagowáh** n'íi bee bína'godinihgo Jews daanlíni da'iyąhíi biká' ngonyáá.

<sup>5</sup> Jesus déz'íiigo nnee łaągo bich'i' nálseelgo yiłtsąądá' Philip gáyihni, Hagot'éégo bńń nadaahiłniih, díi

nnee dawa da'iyąągo? <sup>6</sup> Díi ánihiíi daazhógo Philip bebigozihgo ániid: dabíi hagot'éégo áile' yígól'sı ndi. <sup>7</sup> Philip gábihni, Zhaali, **penny** holzéhi, naki gonenadín bńń bee nahazni ndi dała'á ntíigo ayąhągo bita'isné' ndi, doo binenol'ąą at'éé da. <sup>8</sup> Bitsilke'yu dała'á Andrew holzéhi, Simon Peter bik'isnhi, gábihni, <sup>9</sup> Kú ła' ishkiin bńń dijolé ashdla'i barley alzáhi yisné', lóg naki biłgo: áídá' hagot'éégo dawa bńnel'ąą, nnee łańihíi? <sup>10</sup> Jesus bitsilke'yu gáyihni, Nnee dinohbi, daabiłdohni. T'oh dážhó łaągo lék'e. Áík'ehgo nnee dinezbi, ashdladn doo náholtagyú áhołani shi. <sup>11</sup> Áígee Jesus bńń náidnné'go ya'ihenziigo oskaądá', bitsilke'yu yaa daizné', áídí' bitsilke'yu nnee nadaaháztaaníi yitada'izni; lógíi ałdó' da'ái k'ehgo, dá daabiłhwiihzh'i'. <sup>12</sup> Dawa náda'isdjigo, bitsilke'yu gádaayihni, Ch'ékaadíi nádaahohłá, doo ła' da'ílii hileehgo da. <sup>13</sup> Áík'ehgo ął nádaihezlaago táts'aa nakits'adah hadaidesbi, bńń ashdla'i bits'ą'dí' ch'ené'íi, nnee yi'oh da'iyąhíi. <sup>14</sup> Nnee hiíi Jesus godiyihgo adzaahíi daayiltsąądá' gádaani, Áń da'anii Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú Na'iziidihíi, ni'godszań biká'zh'i' hińáhi.

<sup>15</sup> Jesus nnee dabízhą daabik'ehgo dak'azhą binant'a' ádaabidléhgo yígól'sjidá', dasahn dziłyú ch'a'onánóot'íid. <sup>16</sup> O'i'ąáyú bitsilke'yu túsikaayú onanákai, <sup>17</sup> Akú tsina'eełi yeh hikaigo túsikaaníi hanaayú bił dahda'n'eel, Capérnaum golzeeyú. Godiłhił gołjídá' Jesus doo hwahá baa hińáh da. <sup>18</sup> Tú nádidáh, adjíd nyolhií bighą. <sup>19</sup> Taagi dagohíi díi' shi dahgost'ýú bił oda'is'eeldá', Jesus tú yiká' tsina'eełi yich'i' higaalgo daayiltsąą: áík'ehgo tsídaadesyiz lék'e. <sup>20</sup> Áídá' Jesus gádaabiłni, Shíi ásh't'íi, doo ndaakdzid da. <sup>21</sup> Áídí' bił daagozhógo tsina'eełi beh nńáh,



daabiŋniid: dagoshch'i' ni'zhi' bił nda'iz'eel, deskai n'yú.

<sup>22</sup> Iskaḡ hik'e nnee túsikaaní hanaayú naháztaaní akú tsina'eelíi dała'á zhá si'ḡḡ n'go daayo'íi, ła'íi Jesus bitsilke'yu tsina'eelíi yeh hikaiyú doo itah yeh hiyaa da, áidá' bitsilke'yu dasahndi okaigo daayo'íi. <sup>23</sup> (Jesus bán ya'ihénzigo oskaḡdíi bikédí'go, bán daach'iyáḡ n'gee bahuý Tiberias golzeedí' tsina'eelíi ndaahaz'eel.)

<sup>24</sup> Áík'ehgo nnee Jesus ła'íi bitsilke'yu doo hak'i dago yídaagotsíidá', dabíi tsina'eelíi yeh heskaigo, Capérnaum golzeeyú bił oda'iz'eel, Jesus yíka daantaago. <sup>25</sup> Túsikaaní hanaad' baa hikaidá' gádaabiŋni, Hch'ígó'aahíi, dadá' kú nýaa? <sup>26</sup> Jesus bich'i' hadzii, Da'anii, da'aniigo gádaanohwíldishni, Doo godiyihgo ánásh't'íiíi daah'íi n'íi bigḡ shíka daanohtaa da, bán bee náda'soldíid n'íi zhá bigḡ ádaah't'íi.

<sup>27</sup> Doo hidán da'ílíi hileehíi bigḡ nada'ohsiid da, hidán dahazhi' ihi'naazhi' nnel'aḡhíi zhá hádaah't'íi, shíi nnee k'ehgo Niyááhíi nohwaa nshné': Bik'ehgo'ihí'naa shiTaa, bíyéé nshłiigo shebígozíhgo shiká' izkał. <sup>28</sup> Áidí' gádaabiŋni, Hago ádaahii'ne'go Bik'ehgo'ihí'naa

binasdziidíi nadaahiidziid? <sup>29</sup> Jesus gádaabiŋni, Díi k'ehgo Bik'ehgo'ihí'naa bá na'idziidi at'éé, án shíi shides'a'n daashohdłḡago.

<sup>30</sup> Áík'ehgo gádaabiŋni, Godiyihgo be'ígóziníi daat'éhi nohwíł ch'í'nah ánle'go daahiiltséhgo daanohiidłḡ doleeł? Itah án'ol'íiíi daat'éhi án'íi?

<sup>31</sup> Bits'ḡ'dí' daadihe'na'íi da'igolíi'íyú manna daayiyḡḡ łaḡ lək'e: díinko bek'eshchiiníi k'ehgo, Yaaká'dí' bán kaa daizné'go daach'iyḡḡ. <sup>32</sup> Jesus gánádaabiłdo'niid, Da'anii, da'aniigo gádaanohwíldishni, Yaaká'dí' bán nohwaa hi'né' n'íi doo Moses nohwaa daizné' da; shiTaa yaaká'dí' bán

da'aniihi nohwá da'dihiné'. <sup>33</sup> Yaaká'dí'

nkenyááhíi Bik'ehgo'ihí'naa bits'ḡ'dí' bánhi at'éé, án ni'gosdzán biká' nneehíi ihi'naa yaa yiné'.

<sup>34</sup> Gádaabiŋni, NohweBik'ehni, díi bánhíi dayúweh nohwá dihi'né' le'. <sup>35</sup> Jesus gádaabiŋni, Shíi bán be'ihí'naahíi nshłi: dahadín shaa nyááhn doo shíná' holeeh at'éé da; shodłḡahn doo dibá' holeeh at'éé da.

<sup>36</sup> Hk'ida' gádaanohwíldéniid, Daashoh'íi ndi doo daashohdłḡ da.

<sup>37</sup> ShiTaa shaa yinilíi dawa shaa hikáh; dahadín shaa nyááhn doo yó'ósht'e' at'éé da.

<sup>38</sup> Yaaká'dí' nýyáá, doo dashíi hásh't'íi'íyú ánásht'íi'łgo da, ndi shin'a'n dabíi hát'íi'íyú ánásht'íi'łgo niyáá.

<sup>39</sup> Díinko shiTaa shin'a'n hát'íi, shaa yinilíi doo ła' shich'a'otłíish da, áidá' nnágodzaahíi bijii dawa nádaabihishḡah doleeł.

<sup>40</sup> Díinko shin'a'n hát'íi, hadín shíi, biYe' nshłiiníi, sho'iiníi ła'íi shodlaaníi ihi'naa doo ngonel'ḡḡ dahíi yee hiḡaa doleeł:

áík'ehgo nnágodzaahíi bijii nábihishḡah doo. <sup>41</sup> Yaaká'dí' bán nke'ne'íi nshłi, niíhíi bigḡ Jews daanlíni baa daanet'íi lək'e.

<sup>42</sup> Ái gádaaíłdi'ni, Díni la' Jesus, Joseph biye', báḡ bitaa biłgo bídaagonłzihíi át'íi ya'? Hagot'éégo, Yaaká'dí' nýyáá, nií áidá'?

<sup>43</sup> Áík'ehgo Jesus gádaabiŋni, Doo shaa daaneht'íi da. <sup>44</sup> Doo hadín shaa nowáh át'éé da, shiTaa shin'a'n shich'i' ábíłaa'yúgo

zhá: nnágodzaahíi bijii nábihishḡah doleeł. <sup>45</sup> Bik'ehgo'ihí'naa binkááyú

nada'iziidi binaltsoos biyi' k'eshchii gáníigo, Dawa Bik'ehgo'ihí'naa bił ch'ídaago'aah doleeł. Dahadín shiTaa yidezts'ḡḡgo bits'ḡ'dí' ígoł'aaníi shaa hiḡáh.

<sup>46</sup> Da'ágát'éé ndi doo hadín shiTaa yo'íi da, shíi bits'ḡ'dí' nshłiiníi zhá shiTaa yiłtsḡḡ. <sup>47</sup> Da'anii, da'aniigo gádaanohwíldishni, Shodlaaníi ihi'naa doo ngonel'ḡḡ dahíi yee hiḡáhi at'éé,

<sup>48</sup> Bán be'ihí'naahíi nshłi. <sup>49</sup> Bits'ḡ'dí' daadesona'íi da'igolíi'íyú manna daayiyḡḡ n'íi nanezna'.

<sup>50</sup> Díinko bán

yaaká'dí' nke'né'hi at'éé, nnee yiyaago doo datsaah da. <sup>51</sup> Shíí bán hínaahíí, yaaká'dí' nkenyááhíí nshíí: dahadín díí bánhíí yiyaayúgo dahazhí' hínaa doleeł: ni'godszań biká' nnee bán yee daahinaa doleełgo baa daanshné'íí shitsí' at'éé. <sup>52</sup> Jews daanlíni ľahada'dit'áhgo gádaaahídi'níi, Hagot'éégo díí nneehíí bitsí' nohwaa yiné'go daahiidaa? <sup>53</sup> Jesus gádaaahíí, Da'aníi, da'aníigo gádaanohwíldishníi, Shíí nnee k'ehgo Niyááhíí shitsí' daahsaago, ľa'íí shidił daahdlaayúgo zhá íhi'naahíí nohwiyi' golíí. <sup>54</sup> Hadín shitsí' yiyaaníí ľa'íí shidił yidlaaníí íhi'naa doo ngonel'aą dahíí yee hínahi at'éé; nnágodzaahíí bijíí nábihishnaah doleeł. <sup>55</sup> Shitsí' da'aníi hidán át'éé, ľa'íí shidił da'aníi hidlaaníí át'éé. <sup>56</sup> Hadín shitsí' yiyaaníí ľa'íí shidił yidlaaníí shiyi' golíí, bíí ałdó' biyi' gonshíí. <sup>57</sup> ShiTaa hínahi shin'a'híí k'ehgo, ľa'íí shiTaa bee hinshnaahíí k'ehgo hadín shiyaaníí shee hínaa doleeł. <sup>58</sup> Áń bán yaaká'dí' nke'né'hi at'éé: doo daanohwitaa n'íí manna daayiyaa ndi nanezna' n'íí k'ehgo da: hadín díí bán yiyaaníí dahazhí' hínaa doleeł. <sup>59</sup> Capernaum golzeegee íłch'ígó'aahgo ágánniid, Jews ha'ánaśéh goz'aą yune'. <sup>60</sup> Łáągo biké' hikaahíí aí daidezts'aąda' gádaanii, Dázhó doo bígózi dahi yee aníí; hadín aí yígótsí? <sup>61</sup> Biké' hikaahíí Jesus anííhíí yaa yída'iltahgo yígótsí, áík'ehgo gádaaahíí, Díí ádishníihíí doo nohwíł daabik'eh da née? <sup>62</sup> Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dabíntse sídaa n'yú shíł onágodzaago daashoh'íiyúgo, nt'é daadohnií? <sup>63</sup> Spirit-híí íhi'naa aayiné'hi at'éé; kots'íhíí doo nt'é áile' da: yati' bee nohwich'í' hasdziihíí spirit hik'e íhi'naahíí át'éé. <sup>64</sup> Áída' nohwitahyú ľa' doo da'ohdlaą da. Jesus dantsé íłch'ígó'aah godeyaada' hadíí doo daabodlaą dahíí, ľa'íí hadín ch'íbido'aahń yígótsí. <sup>65</sup> Áík'ehgo gánadí'níi, Díí

bigħa gádaanohwíłdéníid, Doo hadín dabíí bik'ehgo shaa hínaah da, shiTaa bik'ehyúgo zhá.

<sup>66</sup> Díí bikédí'go biké' hikaah n'íí ľáągo t'aązhi' ádaadzaago, doo dayúweh yíł nakai da ľék'e. <sup>67</sup> Jesus bitsilke'yú nakits'adahíí gádaaayíhíi, Nohwíí ałdó' shits'á' dahdohkáh née? <sup>68</sup> Simon Peter gáahíi, NohweBik'ehń, hadín bich'í' nkáhgo áída'? Dani zhá yati' dahazhí' be'íhi'naahíí bee yánłti'. <sup>69</sup> Ni Christ, Bik'ehgo'íhi'nań hínahi biYe' íłłgo, daahosiidlaądgo da'aníigo bídaagonłzi. <sup>70</sup> Jesus gánádaaahíłdo'níid, Nohwíí nakits'adah hoh't'eehíí hanohwíł, ndi nohwitahyú dała'a ch'iidn nłíi. <sup>71</sup> Áí Judas Iscariot, Simon biye' áyíhíi: áń nakits'adah itah nłíni ch'íbido'aahń nłíi.

**7** Díí bikédí'go Jesus Gálileeyú anádaa: Judéayú doo naghaa da, Jews daanlíni daabizíłheego hádaat'íihíí bigħa. <sup>2</sup> Jews daanlíni t'ohdahskán yune' náda'idíihíí biká' ngonyáa. <sup>3</sup> Jesus bik'isyú gádaaahíí, Kodí' dahnnáago Judéayú nńáh, ákú níké' hikaahíí aná'ł'íłłí daayíłtséh doleełhíí bigħa. <sup>4</sup> Nnee shígózi le' nziní doo dánant'í'ego anát'íłł da. Díí baa nanpaayúgo, ni'godszań biká' nnee bíł ch'í'nah ádńłzi. <sup>5</sup> Bik'isyú ndi doo daabodlaą da. <sup>6</sup> Jesus gádaaahíí, Shíí t'ah doo shaa gowáh da: áída' nohwíí zhá da'ádzagee nohwaa gowáh. <sup>7</sup> Ni'godszań biká' nnee nohwíí doo nohwik'edaanníih da; dénehgo anádaat'íłł dishníigo baa nagoshní'híí bigħa shíí zhá shik'edaanníih. <sup>8</sup> Dánohwíłzhá da'idáayú dohkáh: shíí t'ah doo shaa gowáh dahíí bigħa doo dak'ad da'idáayú déyáa da. <sup>9</sup> Ágánníidá' da'akú Gálilee golzeeýú sidaa ľék'e.

<sup>10</sup> Bik'isyú da'idáayú okaihíí bikédí'go, bíí ałdó' dánant'í'ego akú óyáa. <sup>11</sup> Da'idáagee Jews daanlíni biká' daadéz'íigo, Áńhíí hayú? daahíi. <sup>12</sup> Nnee bitahyú ľáągo baa daanet'íłł

lék'e: ła', Nnee nlt'éhi nlii, daaniidá' ła'íi, Dah, nnee ch'a'oyiikaadi nlii, daanii. <sup>13</sup> Áídá' Jews daanlíni yédaaldzidhíi bigha doo ch'í'nah baa yádaahti' da.

<sup>14</sup> Da'idaqhíi da'ihni'yú goldohdá' Jesus da'ch'okaqah goz'aayú óyáágo ilch'ígó'aah. <sup>15</sup> Jews daanlíni bił díyadaagot'ee gádaaniigo, Hagot'éégo díi nneehíi dawahá yígólsj, doo óhtagyú nayaa dadá'? <sup>16</sup> Jesus gádaabiłnii, lch'ígonsh'aahíi doo dashíi ádíshnii da, shin'a'n' aníhíi át'éé. <sup>17</sup> Nnee ła' Bik'ehgo'ihinań dáhath'íhíi anát'íłł hat'íyúgo, ilch'ígonsh'aahíi Bik'ehgo'ihinań bits'á'dí'hi at'éé, dagohíi dashínik'ehgo yashti'íi yígólsj doleeł. <sup>18</sup> Dahadín dabínik'ehgo yałti'íi dabíi ízisgo ádestj hat'íi: áídá' hadín bin'a'n' ízisgo ágot'eehíi yá hát'íiníi, an da'anii aníi, áík'ehgo an biyi' lé'gochoohíi da'ádih. <sup>19</sup> Ya' Moses begoz'aaníi yee doo nohwá ngon'áq da nées? Áídá' doo ła' bikísk'eh ádaanoht'ee da. Nt'é bigha daashizolhee hádaah'tíi? <sup>20</sup> Nneehíi gádaabiłnii, Ch'iidn niyi' golłi lqá: hadín nizilhee hat'íi? <sup>21</sup> Jesus gádaabiłnii, Dalán ana'ł'iidgee nohwil díyadaagot'ee ni'. <sup>22</sup> Moses *circumcise* ádaanohtwidilne'go yee nohwá ngon'áq; (ndi Moses doo bits'á'dí' begodeyaa da, daanohtwita n'íi bits'á'dí';) áík'ehgo godilziníi bijjii nnee circumcise ádaahle'. <sup>23</sup> Godilziníi bijjii Moses yegos'aaníi doo k'ich'ídzíis da doleełhíi bigha nnee circumcise alzaayúgo, godilziníi bijjii nnee bits'í dawa nlt'éégo anáshdlaahíi bigha shich'í' hadaashohkee nées? <sup>24</sup> Doo da'anoliníi zhá bee aayádaah'ti' da, áídá' da'anii ágot'eehíi bee aayádaah'ti' le'. <sup>25</sup> Jerúsalemgee nnee ła' gádaanii, Díni daayizilheego hádaat'iiníi shj ya'? <sup>26</sup> An kú doo biini' hah dago yałti'go naghaa, áídá' doo nt'é daayihni da. Nant'an daanlíni díni da'anii Christ nliigo yídaagólsjidd shj. <sup>27</sup> Áídá' díi nnee

hadí' naghaa shihíi bídaagonlzi: Christ nyáágo hadí' naghaa shihíi doo hadín yígólsj da doleeł. <sup>28</sup> Áík'ehgo Jesus da'ch'okaqah goz'aq yune' ilch'ígó'aahgo gáníi, Shídaagonólsj, ła'íi hadí' nashaahíi bídaagonólsj: doo dashíi hásh'tíigo niyáá da, shin'a'n' da'anii, an doo bídaagonólsj da. <sup>29</sup> Shíi bígonlj; shin'a'go bits'á'dí' níyááhíi bigha. <sup>30</sup> Áík'ehgo ha'ádaabiłt'e' hádaat'j: ndi doo daabiłtsood da, doo hwahá bidizi'deehíi biká' ngowáh dahíi bigha. <sup>31</sup> Nnee lqágo daabosdlaqđgo gádaanii, Christ nyáágo, díi nnee godiyihgo aná'ol'íłłi bitisgo aná'ol'íłł doleeł nées?

<sup>32</sup> *Pharisees* daanlíni nnee ágát'éégo baa yádaah'ti'go ba'ikodaanzjiddá', okqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ła'íi Phárisees daanlíni biłgo aasinilíi bich'í' odais'a', daabiłtsoodgo. <sup>33</sup> Jesus gádaabiłnii, Dət'ihézhj' t'ah nohwil nashkai, áíd' shin'a'n' bich'í' nádésdzá. <sup>34</sup> Shíka daanohtaa ndi doo shaa nohkáh át'éé da: hayú níyááyú doo nohkáh át'éé da. <sup>35</sup> Jews daanlíni gádaah'łdi'nii, Díi nnee hayú doo baa nkáh dayú deyaago anii? Jews daanliiníi doo Jews daanlii dahíi bitahyú iltanáhosaa n'íi yich'í' deyaayú, doo Jews daanlii dahíi yil ch'ídaago'aahgo aníi shj? <sup>36</sup> Nt'é níigo anii, Shíka daanohtaa ndi doo shaa nohkáh át'éé da: ła'íi, Hayú níyááyú doo nohkáh át'éé da? <sup>37</sup> Da'idaaníi bennágódáhíi bijjii, nnee lqágo ła'adzaahíi bijjii, Jesus hizj'dá' adjidd hadziigo, Dahadín dibá' silijhn shich'í' nowáhgo odlaq, nii. <sup>38</sup> Dahadín shodlaqhn biyi'dí' tú hináhi hálłi doleeł, Bik'ehgo'ihinań biyati' bek'e'eshchiiníi k'ehgo. <sup>39</sup> (Díi k'ehgo Holy Spirit yaa yałti', an hadíi daabodlaaníi bee baa godot'aal: Holy Spirit doo hwahá hadín baa det'aah dadá', Jesus ízisgo ye'at'éehíi doo hwahá ch'í'nah ábi'dilne' dahíi bigha.)

<sup>40</sup> Nnee láágo díí yati'íí daidezts'aqáda' gádaanniid, Díń da'anii Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú Na'iziidíí át'íí láá. <sup>41</sup> Ła'íí gádaanii, Díń da'anii Christ nlii láá. Ła'íí gádaanii, Ya' Christ Gálileedí' hígháhgo lán? <sup>42</sup> Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníshá' gáníí, Christ David hat'í'íí bits'á'dí' goleeh, Béthlehem golzeedí' hígháh, David golíí lęk'egee? <sup>43</sup> Áík'ehgo áígee Jesus bighá nnee ilts'á'kai. <sup>44</sup> Ła' daabiltsood hádaat'íí ndi doo daabiltsood da.

<sup>45</sup> Aasinilíí okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi łá'íí Phárisees daanlíni bíłgo yaa nákaigo gádaabińii, Nt'é bighá doo daahołtsood da? <sup>46</sup> Aasinilíí gádaabińii, Doo łá' nnee díí nneehíí k'ehgo yałti' da. <sup>47</sup> **Phárisees** daanlíni gánádaabiłdo'niid, Ya' nohwíí ałdó' nohwich'í' na'deshch'a' née? <sup>48</sup> Ya' łá' nant'án daanlíni dagohíí Phárisees daanlíni daabosdłáq née? <sup>49</sup> Áídá' díí nneehíí begoz'aaníí doo yídaagolsi dahíí ncho'íí bee bá ha'odzii. <sup>50</sup> Nicodémus, Phárisees itah nłíni, (łah t'é'yú Jesus yaa nyáá lęk'e n'íí,) gádaabińii, <sup>51</sup> Bedaagosiił'aaníí k'ehgo ya' nnee dá doo daadihiits'íhéhé, łá'íí dá doo ánát'ííhíí bídaagonłzihéhé baa yáhiilti' née? <sup>52</sup> Áík'ehgo gánádaado'niid, Ya' ni ałdó' Gálileedí' nanńaa née? Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí biyi' díń'íí, áík'ehgo bígonłsijh ndi at'éé: Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi doo łá' Gálileedí' hígháh golzee da. <sup>53</sup> Áídí' nnee dawa bigowayú nnáheskai lęk'e.

**8** Jesus dził Olives golzeeyú óyáá. <sup>2</sup> Dázhó t'ahbi da'ch'okaqah goz'aayú nádzáá lęk'e, akú nnee dawa baa ła'adzaa; áík'ehgo nezdaago bíłch'ídaago'aah. <sup>3</sup> Begoz'aaníí ye'ik'eda'íłchíhi hik'e Phárisees daanlíni bíłgo isdzán łá' baa yił hikai, án nant'í' naghaago bígoziid lęk'e; áík'ehgo isdzánhíí ilńi'zhí' ndaist'e'dá', <sup>4</sup> Jesus gádaayilńii, Iłh'ígó'aahíí, díí

isdzánhíí nant'í' naghaago, da'anii ánát'ííłgo bígoziid. <sup>5</sup> Ágádaat'íiníí bíł ndaats'inołne' le'gá, niigo Moses nohwee ngon'áá ni', begoz'áni biyi': nihíí ánniiyúgo nt'é nńii? <sup>6</sup> Nayídaantaahgo ágádaayilńii, dáhagot'éego izadaahilt'e' daanzigo. Jesus hayaa adzaago bigan yee łeezh yiyi'yú k'e'eshchij lęk'e, doo yidezts'aq da hik'ehgo. <sup>7</sup> Dayúweh nahódaadiłkidgo Jesus hizí'go gádaabińii, Nohwitahyú łá' bincho' da'ádihíí ntsé idołne'. <sup>8</sup> Áígee hayaa ánádzaago bigan yee łeezh yiyi'yú k'ená'eshchij lęk'e. <sup>9</sup> Nnee díí daidezts'aqáda' bincho' daagolíiníí yídaagolsijđgo, báyándí' áńii nagháhíyú onáhezkai: áík'ehgo Jesus dasahn ch'ínłhizh, isdzán bádihgee sziiníí bíłgo. <sup>10</sup> Jesus hadag adzaago isdzán zhá sizijgo yiłtsaago yich'í' hadzii, Isdzán, nnee ncho' daanilńiihíí hayú okai? Ya' doo łá' nnee nił ch'ígonyíí da? <sup>11</sup> Isdzánhíí gábińii, SheBik'ehń, doo hadń da. Jesus gánábiłdo'niid, Shíí ndi doo nił ch'ígonoshheeh at'éé da: ti'i, ncho'íí bee ánáo'ne' hela'.

<sup>12</sup> Łah Jesus nnee gánádaayilđdo'niid, Shíí ni'gosdzán biká' nnee begot'íiníí nshłji: dahadń shiké' higaahń doo chagołheelyú higaal da doleeł, áídá' ihí'naa be'idindłáádíí bíyéé doleeł. <sup>13</sup> **Phárisees** daanlíni gádaabińii, Dani zhá ádaa nagolńi'; ádaa nagolńi'íí doo da'anii da. <sup>14</sup> Jesus gábińii, Dashíí ádaa nagoshńi' ndihíí ádaa nagoshńi'íí da'anii: had' níyááhíí łá'íí hayú déyááhíí bígonsijhíí bighá; áídá' nohwihíí had' níyááhíí łá'íí hayú déyááhíí doo bídaagonolsi da. <sup>15</sup> Nohwihíí nnee k'ehgo zhá aayádaat'i'; shihíí doo hadń baa yashti' da. <sup>16</sup> Áídá' shíí aayashti'yúgo, aayashti'íí da'aniihi: shíí doo dasahn aayashti' dahíí bighá, shíí łá'íí shi'Taa shin'a'ń bíłgo aayáhiilti'. <sup>17</sup> Bedaagosol'aaníí

biyi' nnee naki dálet'ée'go yaa nadaagolni'yúgo da'anii golzeego dahgoz'aq. <sup>18</sup> Dashíí ádaa nagoshni', la'íí shiTaa shin'a'n áldó' shaa nagolni'. <sup>19</sup> Áík'ehgo gádaabiñii, NiTaahíí hayú? Jesus gánádaabiñdo'niid, Shíí doo shídaagonoŋsi da, shiTaa ndi doo bídaagonoŋsi da: shídaagonoŋsiyúgo shiTaa áldó' bídaagonoŋsi doleeŋ ni'. <sup>20</sup> Jesus zhaali ilch'i'nihí'niil goz'aq yune' aníí, da'ch'okaqah goz'aq yune' ilch'ígó'aahgo: áídá' doo hadín bitsood da laq: bidizi'deehíí doo hwahá biká' ngowáh dahíí bigha. <sup>21</sup> Jesus gánádaabiñdo'niid, Shíí dahdisháh, ch'éh shiká daadeh'íi doleeŋgo t'ah ncho'go ánádaah't'íiigo nanohne' doleeŋ: hayú déyááyú doo nohkáh át'ée da. <sup>22</sup> Jews daanlíni gádaanii, Hayú déyááyú doo nohkáh át'ée da, nihiíshá', dabíí ádiziñdeego anii née? <sup>23</sup> Áídí' gádaayiñii, Nohwíí yáá bit'ááhdí' nahkai; shihíí yaaká'dí' nashaa: nohwíí díí ni'gosdzán biká' nnee daanoñji; shihíí doo ni'gosdzán biká' nnee nshíi da. <sup>24</sup> Áí bigha, T'ah ncho'go ánádaah't'íiigo nanohne', daanoñwiñdishñii: án nshíimíí doo daahohdlaq dayúgo, t'ah ncho'go ánádaah't'íiigo nanohne' doleeŋ. <sup>25</sup> Áík'ehgo gánádaabiñdo'niid, Hadín láq ánt'íi? Jesus gádaabiñii, Dantsé nohwiñ nagosisni'dá' ánsht'ee daanoñwiñdishñii n'íí, da'án ánsht'ee. <sup>26</sup> T'ah láqgo nohwich'i' hasdziih godziih, láqgo nohwaa yádaashtí' doleeŋ: áídá' shin'a'n da'aniiigo, án shíł nagosni'íí zhá ni'gosdzán biká' nnee baa bił nagoshni'. <sup>27</sup> Jesus biTaa baa yahti'íí doo yídaagoŋsi da. <sup>28</sup> Jesus gánádaabiñdo'niid, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dahdaashoŋteehdá', án nshíiñhíí bídaagonoŋsi ndi at'ée, dashíí shínik'ehgo doo nt'é áshle' da; áídá' shiTaa shíł ch'ígon'ááníí bee yashti'. <sup>29</sup> Shin'a'n t'ah bił nshíi: shiTaa

doo hwahá dasahndi yó'oshílt'e' da; dábiik'ehn dá bił bik'ehyú ánásht'íi. <sup>30</sup> Ágáníigo yahti'gee láqgo daabosdlaq. <sup>31</sup> Jews daanlíni Jesus daayosdlaqdíí gádaayiñii, Shiyati'íí dayúweh bikísk'eh ádaanoht'ee'yúgo da'anii shiké' hikaahíí daanoñji; <sup>32</sup> Áík'ehgo da'anii ágot'eehíí bídaagonoŋsi doleeŋ, áídí' da'anii ágot'eehíí ch'ídaanoñwiñíł. <sup>33</sup> Gádaayiñii, Abraham hat'íí daandlíni ádaant'ee, doo hadín bi'isna' daasiidliji da: áídá' hagot'ée'go ánníhi, Ch'ídaanoñwide'niil, nñihíí? <sup>34</sup> Jesus gádaabiñii, Da'anii, da'aniiigo gádaanoñwiñdishñii, Dahadín ncho'go ánat'íiñí ncho'íí yisna' nlii. <sup>35</sup> Isna' nliiníí doo dahazhí' binant'a' bigowa yune' golíí da: áídá' biye'híí zhá dahazhí' bigowa yune' golíí. <sup>36</sup> Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' ch'ídaanoñwiñyúgo, da'aniiigo ch'ídaanoñwi'des'nił. <sup>37</sup> Abraham hat'íí daanoñjiigo nohwígonji; da'ágát'ée ndi daashizoŋhee hádaah't'íi, shiyati'íí doo hak'i nohwiyi' bá goz'aq dahíí bigha. <sup>38</sup> Shíí shiTaa bits'á'dí' bígoŋ'aañíí bee nohwich'i' yashti': nohwiñíí nohwitaa bits'á'dí' bídaagonoŋ'aañíí ánádaah't'íi. <sup>39</sup> Áídí' gádaabiñii, Abraham bits'á'dí' daadihe'na'. Jesus gádaabiñii, Abraham bichagháshé daanoñjiyúgo Abraham at'íiníí k'ehgo ánádaah't'íi doleeŋ ni'. <sup>40</sup> Áídá' k'adíí daashizoŋhee hádaah't'íi, shíí da'anii ágot'eehíí Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí' disiits'áni baa nohwiñ nagoshni': díí doo Abraham ye'at'ée da ni'. <sup>41</sup> Nohwíí nohwitaa ánat'íiñí k'ehgo ádaah't'íi. Áídí' gádaabiñii, Néé nant'í' na'ildeehíí doo bits'á'dí' daagoñiidi ji da; née nohwiTaa daŋa'á, áí Bik'ehgo'ihí'nañ. <sup>42</sup> Jesus gádaabiñii, Bik'ehgo'ihí'nañ daanoñwiTaa nliiyúgo, nohwiñ daanshoq doleeŋ ni': Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí'go niyááhíí bigha; doo dashínik'eh niyáá da, Bik'ehgo'ihí'nañ shin'a'. <sup>43</sup> Nt'é

bigha'shiyati'íi doo bídaagonoŋsi da? Shiyati'íi doo ídaayelts'aq hádaaht'íi dahíi bigha. <sup>44</sup>Daanohwitaa, ch'iidn nant'án, án hat'i'íi daanohíi, áík'ehgo nohwitaa ncho'go hat'ííhíi k'ehgo ádaaht'íi: dantsé godeyaad' nnee naitseedi nlii, bíi la'íi da'anii ágot'eehíi doo nañint'og da, da'anii ágot'eehíi doo la' biyi' golíi dahíi bigha. Lé'ichoogo yakti'dá' dabíi ye'at'éhi yee yakti': lé'íichóhi nliigo, lé'ichoohíi bitaa nlii. <sup>45</sup>Áídá' shíi da'anii ádishniihíi bigha doo daashohdlaq da. <sup>46</sup>Hadín la' déncho'go ánásh't'ííhíi ch'ishinoh'áah? Áídá' da'anii ádishniiyúgo, nt'é bigha doo daashohdlaq da? <sup>47</sup>Dahadín Bik'ehgo'ihinañ bíyéehíi Bik'ehgo'ihinañ biyati'íi yidésts'aq: Bik'ehgo'ihinañ doo bíyéé daanohíi dahíi bigha doo ídaayelts'aq da. <sup>48</sup>Jews daanlíni gádaabiñnii, Samáritan nílini, ch'iidn niyi' golíni, daaniñ'niihíi da'anii ádaan'nii shi ya'? <sup>49</sup>Jesus gáníi, Ch'iidn doo shiyi' golíi da; áídá' shiTaa diniŋsi, nohwíi doo daashidinóŋsi da. <sup>50</sup>Nnee daashidnŋsiníi doo biká desh'íi da: daŋa'ánhíi zhá ái yiká déz'íi, án aayanáltih doleeŋ. <sup>51</sup>Da'anii, da'aniigo gádaanohwíldishnii, Dahadín shiyati' yikísk'eh at'ééhíi, da'itsaahíi doo yo'íi da doleeŋ. <sup>52</sup>Jews daanlíni gánádaabiŋdo'niid, K'adíi nídaagoosiilz'iid, ch'iidn niyi' golííhíi. Abraham daztsaa, la'íi Bik'ehgo'ihinañ binkááyú nada'iziidíi nanezna'; áídá' ni áñnii, Dahadín shiyati' yikísk'eh at'ééhíi da'itsaahíi doo yolih at'éé da, nñii. <sup>53</sup>Ya' ni nohwitaa Abraham daztsaa n'íi bitisgo ánt'éhi née? Bik'ehgo'ihinañ binkááyú nada'iziidíi nanezna' n'íi aŋdó': hadín láq ánsht'ee nñzi? <sup>54</sup>Jesus gábiñnii, Shíi ádiidinsziyúgo, ádiidinszihíi doo nt'é da: shidi'dilzihíi shiTaa at'éé; án Bik'ehgo'ihinañ daahohiikaqahñ, daabiŋdohñnii: <sup>55</sup>Áídá' nohwíi án doo bídaagonoŋsi da; shíi

zhá án bígonsi: Doo án bígonsi da, dishniiyúgo, nohwíi k'ehgo lé'ishchóhi yishleeh: áídá' shíi án da'aniigo bígonsi, biyati'íi bikísk'eh ánsht'ee. <sup>56</sup>Nohwitaa Abraham n'íi shee hayiŋkaahíi yiŋtséhgo biŋ gozhóq ni': ái yiŋtsaa'dá' biŋ gozhóq ni'. <sup>57</sup>Jews daanlíni gádaabiñnii, Doo hwahá ashdladin niŋ légódáh dadá', hagot'éégo Abraham hí'íi lán? <sup>58</sup>Jesus gádaabiñnii, Da'anii, da'aniigo gádaanohwíldishnii, Abraham dabintségo shíi ánsht'ee. <sup>59</sup>Áík'ehgo tséé nádaayiheslaago daaboŋe' nt'éégo Jesus bits'aq ídest'iidgo, da'ch'okaaq goz'aqad' nnee biyi'dí' ch'ínádzaa.

**9** Jesus higaalyú nnee bináá ágodiŋgo gozlini sidaago yiŋtsaa lək'e. <sup>2</sup>Bitsilke'yu nabídaadiŋkid, NohwiNant'a', hant'é bigha díi nneehíi bináá ágodiŋgo gozlii? Hadín ncho'go adzaa, díi nneehíi née, dagohíi báq hik'e bitaa née? <sup>3</sup>Jesus gádaabiñnii, Díi nneehíi, la'íi báq hik'e bitaa doo ncho'go ádaadzaa da: áídá' Bik'ehgo'ihinañ ana'ol'ííhíi bee ch'i'nah alne'híi bigha at'éé. <sup>4</sup>T'ah got'iidá' shin'a'n binasdziidíi áshle': t'é'gohíi doo hadín na'iziid da. <sup>5</sup>T'ah ni'gosedzán biká' nashaadá' ni'gosedzán biká' nnee begot'iiníi nshíi. <sup>6</sup>Ágánniidá' ni'zhi' hadnzhéégo bizhígíi leezh yiŋ naidiziidgo nnee bináá ágodiníhíi bináágee yídezhizh, <sup>7</sup>Gábiñniigo, Ti'i, tá'ngisyú nñáh, túsikáni biyi', Silóam holzéhi, (Hil'á' golzeego ágolzéhi.) Áík'ehgo nneehíi tá'digisyú óyáá, ádíi go'íigo nadzá.

<sup>8</sup>Nnee bit'ahdí' daagolíníi, la'íi bináá ágodiŋhdá' daabo'íi n'íi gádaanii, Díi nneehíi ídókeedgo sidaa n'íi ya'? <sup>9</sup>La'íi gádaanii, Áñ át'íi: la'íi, Áñ ga'anolini at'íi, daanii: bíi, Shíi ásh't'íi, nii. <sup>10</sup>Áík'ehgo, Hagot'éégo nináá nágosdlii? daabiñnii. <sup>11</sup>Gáníi, Nnee, Jesus holzéhi, gosht'ish áyíilaago, shinaá yídezhizhdá' gáshihñniid, Ti'i,

tá'ngis, túsikaayú Silóam holzéhi: áík'ehgo ákú óyáágo ta'désgiz, áídí' shináá nágosdlíi. <sup>12</sup>Ánhíí hayú? daabiñii. Doo bígonsi da, ñii.

<sup>13</sup>Nñee bináá ágodih n'íí **Phárisees** daanlíni yaa yił hikai. <sup>14</sup>Jews daagodñsiníi bijíi Jesus gosht'ish áyílaago nñee bináá nágosdlíi lék'e. <sup>15</sup>Phárisees daanlíni nabídaadiłkid, Hagot'éégo niñáá nágosdlíi? Gádaay-ihñii, Jesus gosht'ish shináá yídezhizh, áídí' ta'désgizgo gosh'íi násisdlíi. <sup>16</sup>Phárisees daanlíni la' gádaañii, Díí nñeehíí doo Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí'hi da laa, godilziníi bijíi doo godnłsi dahíi bigha. La'íi gádaañii, Hagot'éégo nñee Bik'ehgo'ihí'nañ doo yidnłsi dahíi godiyihgo áná'ol'íił? Áík'ehgo bigha ilts'á'kai. <sup>17</sup>Nñee bináá ágodih n'íi gánádaayíłdo'ñiid, Nihíi niñáá ánágodlaahíi nt'é biññii? Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi at'íi biłdishñii, ñii. <sup>18</sup>Jews daanlíni nñee bináá ágodih n'íi bináá nágosdlíihíi doo daayodlaa dago báq hik'e bitaa yiká áñniidgo, <sup>19</sup>Nayídaadiłkid, Ya' díi nohwizhaazhé bináá ágodihgo gozłíi dohñii n'íi née? Hagot'éégo go'íi k'adíi? <sup>20</sup>Báq hik'e bitaa gádaabiñii, Díi nohwizhaazhé át'éégo bígonłzi, bináá ágodihgo gozłíi ni': <sup>21</sup>K'adíi hagot'éégo go'íi, hadíi bináá ánágodlaahíi doo bígonłzi da: án goyaq silíi; nahódaadołkid: dabíi adáyálti' le'. <sup>22</sup>Báq hik'e bitaa Jews daanlíni yédaaldzidhíi bigha ádaañii lék'e: dahadíi, Christ at'íi, ñiigo baa nagolñi'yúgo Jews ha'ánáshéhdí' ch'élt'e'go ilk'idá' ndaagoz'aa lék'e. <sup>23</sup>Ái bigha báq hik'e bitaa ágádaañiiid, Án goyaq silíi; nahódaadołkid. <sup>24</sup>Nñee bináá ágodih n'íi yiká ánádo'ñiidgo, Bik'ehgo'ihí'nañ zhá ba'ihénnzi: díi nñeehíi Bik'ehgo'ihí'nañ doo yidnłsi dago bídaagonłzi, daañii. <sup>25</sup>Nñeehñ gáníi, Bik'ehgo'ihí'nañ doo yidnłsi

da shíhíi, yidnłsi shíhíi doo bígonsi da: da'ágát'eé ndi dała'á zhá bígonsi, shináá ágodih n'íi, k'adíi gosh'íi. <sup>26</sup>Phárisees daanlíni gánádaabiłdo'ñiid, Hagot'éégo áníłaa? Hagot'éégo niñáá ná ánágodlaa? <sup>27</sup>Nñeehñ gádaabiñii, Ilk'idá' nohwíł nagosisñi' ndi doo daashidołts'aa da ni': nt'é bigha nohwíł nanágoshñi'? Ya' nohwíi atdó' biké' hikaahíi daahleeh née? <sup>28</sup>Áídí' dénch'ó'ého bich'í' yádaatti'go gádaañii, Ni zhá biké' higaahíi níłi dagá; nééhíi Moses biké' hikaahíi daandlıi. <sup>29</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ Moses yich'í' yałti' n'go bídaagonłzi: áídá' díi nñeehíi hadí' naghaa shíhíi doo bídaagonłzi da. <sup>30</sup>Nñeehñ gánádaabiłdo'ñiid, Hagot'éégo hadí' naghaa shíhíi doo bídaagonłsi da, áídá' shináá shá ánágodlaa. <sup>31</sup>Hadíi Bik'ehgo'ihí'nañ doo daayidnłsi dahíi doo bídaayésts'aa dago bídaagonłzi: áídá' dahadíi Bik'ehgo'ihí'nañ yokaahíi, la'íi án dábił bik'ehgo ánát'íiłi Bik'ehgo'ihí'nañ bíyésts'aa. <sup>32</sup>Ni'gosdzán álzaadí' yushdí' godezt'i'go nñee bináá ágodihgo gozłíi n'íi go'íi nasdlíi t'ah doo golzee da. <sup>33</sup>Díi nñeehíi doo Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí' dayúgo, doo nt'é áyóléh át'éé da. <sup>34</sup>Gádaabiñii, Nch'ó'íi zhá bił gosnılñihi, nohwíł ch'ídaagonsh'aah nihó'ñii née? Áík'ehgo Jews ha'ánáshéhdí' ch'ídaabist'e'. <sup>35</sup>Ch'ídaabist'e'íi Jesus ya'ikonziidá' baa nyáágo gábiñii, Ya' Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' hondlaa née? <sup>36</sup>Nñeehñ gáníi, Hadíihíi baa shíł nagolñi', sheBik'ehñ, áík'ehgo hoshdlaa doleel. <sup>37</sup>Jesus gábiñii, Ilk'idá' hí'íi, nich'í' yałti'íi án át'íi. <sup>38</sup>Nñeehñ, SheBik'ehñ, noshdlaa, ñii. Áídí' yoskaad.

<sup>39</sup>Jesus gáníi, Aayá'iti'híi bigha ni'gosdzán bikázhi' niyáá, hadíi doo daago'íi dahíi daago'íi nádaadleehíi bigha; áídá' hadíi daago'iiníi bináá

ádaagodih daaleeh. <sup>40</sup> Áígee Phárisees daanlíni ła' bit'ahyú nadaaziinií díi daidezts'aqáda' gádaabiñni, Ya' nées áldó' nohwináa ádaagodih nées? <sup>41</sup> Jesus gánádaabiłdo'niid, Nohwináa ádaagodihyúgo nohwinch'íi ádih doleeł ni': ádá' k'adíi, Daagohiit'ii, daadohñii; áík'ehgo nohwinch'íi t'ah be'ádaanoht'éé.

**10** Da'anii, da'aniigo gá-daanoht'ishñii, Dahadín dibelíi ha'ánanií ch'ígót'i'dí' doo ha'ánadáh dadá' ła'yúgo yitisyú ha'ánadáhií, án in'íihi dagohíi aayih'iñii nlii. <sup>2</sup> Hadín ch'ígót'i'dí' ha'ánadáhií dibelíi nanyoodi nlii. <sup>3</sup> Ch'íná'it'ih yaa sidaahn bá yó'o'it'ih; án bidibelíi yich'i' aníigo daidits'ag; dabíi bidibelíi bizhi' yee yich'i' aníigo ch'iyihinií. <sup>4</sup> Dabíi bidibelíi ch'iyihinií dá', yádih dahdigháh, áík'ehgo dibelíi biké' dahnádiłséeh: bizhihií yídaagołsijhií bigha. <sup>5</sup> Nnee doo yídaagołsij dahíi doo yiké' dahdikáh da, daazhógo bits'á' dahnádiłséeh; án bizhihií doo yídaagołsij dahíi bigha' <sup>6</sup> Ái Jesus bił ch'ígó'aahgo ádaabiñniid; ádá' nt'é niigo anii shihíi doo bił ídaagozi da. <sup>7</sup> Jesus gánádaabiłdo'niid, Da'anii, da'aniigo gádaanoht'ishñii, Shíi ch'ígót'i'íi nshíi, dibelíi ha'ánaniłgee. <sup>8</sup> Dashíntsé hfkaihií dawa da'in'íihií ła'íi aadaayih'iñiií daanlii; ái dibelíi doo daabidits'ag da. <sup>9</sup> Shíi ch'ígót'i'íi nshíi: hadín shíi shinkááyú ch'ínyáahií hasdádogaal, áík'ehgo ha'ánadáhdí' ch'ínadáhgo da'iyaa doleeł. <sup>10</sup> In'íihií in'íihií bigha nadáh, ła'íi na'itseedhií bigha, dawahá da'ílií yilchihií bigha: shihíi ko'ihina' daagolii doleełhií bigha niyáa, dážhó bitisyú ch'ída'izkaadyú ihinaahií bee daach'ihinaa doleeł. <sup>11</sup> Shíi dibelíi nanyoodíi nt'éhi nshíi: dibelíi nanyoodíi nt'éhi bi'ihina' ndi bidibelíi yá nyiné'. <sup>12</sup> Hadíi na'iziidíi,

doo dibelíi nanyoodíi nlii dahíi, doo dibelíi bíyéé dahíi, ma'cho higaalgo yo'iidá' dibelíi yits'á'yúgo nádilwo'i; áík'ehgo ma'chohií dibelíi ła' yił ndaadeeł, ła'ihíi náhołséeh. <sup>13</sup> Na'iziidíi daazhógo na'iziidhií bigha, dibelíi doo yaa bił goyéé dahíi bigha yits'á' nádilwo'. <sup>14</sup> Shíi dibelíi nanyoodíi nt'éhi nshíi, shidibelíi bídaagonsi, shíyéehíi shídaagołsij. <sup>15</sup> ShiTaa shígółsijhií k'ehgo shíi áldó' shiTaa bígonsi: shi'ihina'íi dibelíi bá ndiishné'. <sup>16</sup> Shidibelíi ła'yúgo ha'ánsinil: ái áldó' bił nánishkáh, ái shizhihií daidiits'ih doleeł; ái dała'ázhi' nádleeł, dibelíi nanyoodíi dała'a hileeh. <sup>17</sup> Shi'ihina'íi nniishné', nádidiishné' doleełgohií bigha shiTaa bił nshoq. <sup>18</sup> Doo hadín shits'á' náidone' át'éé da, dashínik'eh ndiishné'. Dashíi shinawodíi bee ndiishné', dashíi shinawodíi bee nádidiishné'. Díi shiTaa yee shá ngon'áá ni'.

<sup>19</sup> Díi yati'híi bigha Jews daanlíni iłts'á'kai. <sup>20</sup> Łáágo gádaanniid, Ch'iidn biyi' golii, biini' ádih; nt'é bigha hídaayołts'aa? <sup>21</sup> Ła'íi gádaanniid, Ch'iidn biyi' golínií doo díi k'ehgo yahti' da go'ii. Ya' ch'iidn nnee biñáa ágodinií yinaa yá ánágodle' nées?

<sup>22</sup> Haigo Jerúsalemgee da'ch'okaał goz'aanií Bik'ehgo'ihina' bá its'ágót'áá bee bínágoniihgo da'ídaagee ngonyáa. <sup>23</sup> Da'ch'okaał goz'aagee Solomon bich'ínágoihin'áá yune' Jesus anádaal lək'e. <sup>24</sup> Jews daanlíni baa íta'adzaago gádaabiñni, Da'os'ahzhi' láá nohwił nagolni'go ánt'ee? Christ níłiyúgo dabígózi go nohwił nadaagolni'. <sup>25</sup> Jesus gádaabiñni, Nohwił nadaagosisni' ni', ndi doo daashohdłaa da: shiTaa bizhi' bee áná'esh'íiíi dabígózi go yee shaa nagolni'. <sup>26</sup> Ádá' doo shidibelíi daanoht'ii dahíi bigha doo daashohdłaa da. <sup>27</sup> Shidibelíi shizhihií daidits'ag, ái bídaagonsi, ái shiké' anakah: <sup>28</sup> Ihi'naa



doo ngonel'aa dahíí baa daasiiné'; doo da'ílíí daaleeh dago doo hadín shilák'e hayoniit at'éé da. <sup>29</sup> ShiTaa shainilíí dawa yitigo at'éhi nlii; doo hadín shiTaa bilák'e hayiniit yínel'aa da. <sup>30</sup> Shíí hik'e shiTaa biigo da'á ndlii. <sup>31</sup> Jews daanlíni tséé nádaayiheslaa, yee daabo'ne'go. <sup>32</sup> Jesus gádaabiñii, ShiTaa bits'á'dí' nht'éégo áná'ol'íihíí doo atch'ídn nohwíł ch'í'nah ashlaa da; hadíhíí bigħa ndaashido'ne'? <sup>33</sup> Jews daanlíni gádaabiñii, Nht'éégo áná'ol'íihíí bigħa doo ndaaninlne' da; áidá' Bik'ehgo'ihí'nań dénch'ogoo baa yánłti'híí bigħa; ni nnee rílni Bik'ehgo'ihí'nań áná'ol'íihíí bigħa. <sup>34</sup> Jesus gádaabiñii, Dilzini daano'ñii nohwíłdéniiid, golzeego nohwá begoz'aaní biyi' bek'e'eshchíi shi ya'? <sup>35</sup> Bik'ehgo'ihí'nań biyati' baa daasné'íi nnee dilzini daiñiiigo yozhiiyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiinií doo k'ihzhí' ngot'aa dago; <sup>36</sup> Ya' shíí shiTaa its'á'shíntíiigo ni'godzán biká'zhí' nkeshin'á'íi, Bik'ehgo'ihí'nań ncho'go baa yánłti', daashíłdohñii néé; Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nshíi, dishñiihíí bigħa? <sup>37</sup> ShiTaa ánat'íihíí k'ehgo doo ánasht'íił dayúgo, doo daashohdlaa da. <sup>38</sup> Áidá' be'ánasht'íiłyúgo, doo daashohdlaa da ndi, ánasht'íihíí daahohdlaa; áí bee shiTaa shiyi' golíihíí, la'íí shiTaa biyi' gonshíihíí bídaagonłsi, la'íí daahohdlaa doleel. <sup>39</sup> Áí bigħa daabitoosodgo ch'éh ánáádaabił'íi; ndi bits'á' hach'iyáá. <sup>40</sup> Áid' Jesus Jórdan túnlínií hanaayú onaanádzaa, John dantsé baptize ágólaa goz'azhí'; akú naghaa. <sup>41</sup> Nnee łáágo baa heskaigo gádaañii, John doo godiyihgo áná'ol'íihíí áyíllaa da: ndi John díi nneehíí yaa nagolni' n'íi dawa da'anii lək'e. <sup>42</sup> Áík'ehgo áígee łáágo daabosdlaa.

**11** Béthany golzeegee nnee la', Lázarus holzéhi, nñiih lək'e, áí

kíh gozñilgee Mary la'íí bik'isn Martha daagolíi. <sup>2</sup> (Áń Maryhíí Jesus ik'ah yik'i yaa yiziidgo bitsizíl bee bikee yá k'eyíłdee n'íi, áń bilah Lázarus holzéhi nñiih.) <sup>3</sup> Lázarus bilahkíí Jesus yich'í' yati' bá ot'áá, NohweBik'ehń, nił nzhóni nñiih, daayiñiiigo. <sup>4</sup> Jesus yidezts'aa'dá' gáníí, Díi nñiihíí doo datsaahgo at'éé da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań íziso ye'at'éehíí ch'í'nah álnéngo ágot'íi, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań biYe' íziso ye'at'éehíí ch'í'nah hileeh doleehíí bigħa. <sup>5</sup> Jesus, Martha hik'e bik'isn la'íí Lázarus biigo bił daanzhoq. <sup>6</sup> Lázarus nñiihgo ya'ikonziidá', da'akú sidaago naki bee náyiskaa lək'e. <sup>7</sup> Áí bikédí'go Jesus bitsilke'yu gádaayiñii, Judéayú náádookáh. <sup>8</sup> Áidá' bitsilke'yu gádaabiñii, NohwiNant'a', da'ániidégo Jews daanlíni nił ndaaziñé'go hádaat'íi ni'; ndi ya' akú nádíndzaa néé? <sup>9</sup> Jesus gánádaabiłdo'niid, Ya' da'á jii doo nakits'adah lénádihiikos da néé? Dahadín jiihíí yiyi' naghayúgo, doo hayaa nageeh at'éé da, díi ni'godzán biká' begot'iinií yo'íihíí bigħa. <sup>10</sup> Dahadín t'é'yú higaalyúgo hayaa nageeh, biyi' yune' begot'iinií ádihíí bigħa. <sup>11</sup> Áñniidíí bikédí'go gánádaayiłdo'niid, Nohwit'eké Lázarus ílhosh; ch'ínánsiidyú déyáá. <sup>12</sup> Bitsilke'yu gádaabiñii, NohweBik'ehń, Lázarus ílhoshyú nht'éé nádleeh gádnii. <sup>13</sup> Jesus, Lázarus daztsaa, ñiiigo aníí: áidá' bitsilke'yuhíí hánáyolgo ílhoshgo áyíñii ląá daanzí lək'e. <sup>14</sup> Jesus ániita ch'í'nah ádaagozlaa, Lázarus daztsaa, ñiiigo. <sup>15</sup> Da'ohdlaa doleehíí bigħa doo akú nashaa dahíí nohwá shíł gozhóq; ndi halaa bich'í'yú dookáh. <sup>16</sup> Thomas, Dídymus holzéhi, itsilke'yu yíł daanlíni gádaayiñii, Néé áldó' akú dookáh, Jesus bił nadaan'ne' doleelgo. <sup>17</sup> Lázarus íłk'idá' lə'sitíigo díi'í bee yiskayú Jesus nyáá lək'e. <sup>18</sup> Jerúsalemđí' nakidn dahgost'ó'yú shi

Béthany goz'aa: <sup>19</sup> Áídí' Jews daanlíni lǎ́ágo Martha hik'e Mary bilah n'íi bigha bidag yádaahti'go baa heskai. <sup>20</sup> Martha Jesus higháhgo ya'ikonziigo dagoshch'i' yich'i' ch'ínyáágo yaa nyáá, Mary k̄ih yune' sidaadá'. <sup>21</sup> Martha Jesus gáyih̄nii, SheBik'eh̄n, kú síndaayúgo shilah doo daztsaa da doleel ni'. <sup>22</sup> K'ad ndi dant'éhéta Bik'ehgo'ih̄i'nañ b̄hónkeedíi naa yiné'go bígonsi. <sup>23</sup> Jesus gábiñ̄nii, Nilah naadidodaal. <sup>24</sup> Martha gábiñ̄nii, Nnágodzaahíi bijii nách'idikáhgee naadidodaalgo bígonsi. <sup>25</sup> Jesus gábiñ̄nii, Shíi shilahyú nnee naadidokaah, shíi ih̄i'naahi nsh̄h̄i: dahadín shodlaayúgo daztsaa ndi, hinaa nádodlee: <sup>26</sup> Dahadín hinaago shodlaaníi doo datsaah at'éé da. Ya' díi hondlaa néé? <sup>27</sup> Martha gábiñ̄nii, Ha'oh, sheBik'eh̄n: Christ, Bik'ehgo'ih̄i'nañ biYe' ni'gosdzán biká' hígháhi n̄l̄íigo hoshdlaa. <sup>28</sup> Gán̄niidá' onázaago dant'éhego bik'isn Mary gáyih̄nii, l̄ch'ígó'aahíi kú nyáágo nokéed. <sup>29</sup> Mary ái yidezts'aaadá' dagoshch'i' nádiidzaago yich'i' oyáá. <sup>30</sup> Jesus Martha baa nyáá n'íígee t'ah sidaago, doo hwahá k̄ih goznilyú hígháh da. <sup>31</sup> Jews daanlíni bidag yádaahti'go k̄ih yune' yil naháztaq n'íi Mary hwéheego nádiidzaago ch'ínyááhíi daayo'íigo yiké' dahiskai, Lázarus l̄e'sit̄iyú hichagyú deyaa sh̄i, daan̄ii l̄ék'e. <sup>32</sup> Mary, Jesus sidaayú nyááadá' yiltsaago yiyahzh̄i' hayaa adzaa gán̄íigo, SheBik'eh̄n, kú síndaayúgo shilah doo daztsaa da doleel ni'. <sup>33</sup> Jesus Mary l̄a'íi Jews daanlíni yil hikai n'íi biłgo daachago yo'íidá' biyi'siziiníi doo bił gozh̄ó da l̄ék'e, <sup>34</sup> Áík'ehgo gán̄íi, Hayú ndaasołt̄i lán? NohweBik'eh̄n, yushdé' ákú dín'íi, daabiñ̄nii. <sup>35</sup> Jesus hichag l̄ék'e. <sup>36</sup> Jews daanlíni, Dázh̄o bił nzh̄o l̄ék'e! daan̄ii. <sup>37</sup> Áídí' l̄a' gánádaado'niid, Nnee bináá ágodini déz'íigo án̄ayiidlaa n'íi, díi nnee aldó' doo datsaah dago áyílaa

doleel lán sh̄i ya'? <sup>38</sup> Jesus bidayi' chad nadesdzaago, Lázarus l̄e'sit̄iyú nyáá. Tsébi'i'áñ yune' sit̄i, tséé binásgee daaden'áágo. <sup>39</sup> Jesus gán̄íi, Tséé yó'odaah'aah. Nnee daztsaaníi bilah Martha gábiñ̄nii, SheBik'eh̄n, k'adíi n̄ch̄o' sil̄i go'íi, díi' yiskaadá' daztsaa n'íi bigha. <sup>40</sup> Jesus gábiñ̄nii, Ondlaayúgo Bik'ehgo'ih̄i'nañ bits'á'dí' íziso ágot'eeh̄i' h̄iłtséh doleel, ya' doo ágán̄id̄éniid da lá néé? <sup>41</sup> Áík'ehgo daztsaaníi sit̄iígee tséé binásgee daaden'aaníi yó'odaiz'aa. Jesus hadag déz'íidá'gán̄íi, ShiTaa, shidints'agíi na'ihénsi. <sup>42</sup> Dábik'ehn shidints'ago bígonsi, ndi kú nnee nadaazih̄i' bigha ád̄eniid, shinl'a'íi daayodlaa doleeh̄i' bigha. <sup>43</sup> Ágán̄niidá' ad̄iđ yiká án̄íi, Lázarus, aadí' ch'ín̄n̄áh, yil̄nii. <sup>44</sup> Nnee daztsaa n'íi bigan l̄a'íi bikee nadik'a' bik'ídaadesdizgo; binii aldó' nadik'a' bik'ídesdizgo ch'ínyáá. Jesus gádaabiñ̄nii, K'eda'oh'ad, áík'ehgo dowáh. <sup>45</sup> Áídí' Jews daanlíni lǎ́ágo Mary yil hikai n'íi, Jesus adzaahíi daayo'íigo daabosdlaad l̄ék'e. <sup>46</sup> Áidá' l̄a', Phárisees daanlíni yich'i' okaigo, Jesus ánát'íidíi yaa yil nadaagosni'.

<sup>47</sup> Áík'ehgo okaq̄h yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi hik'e Phárisees daanlíni biłgo nnee yánádaaltih̄i' l̄a'ádaizlaago gádaayih̄nii, Hago l̄áq ádaahi'ne'? Díi n̄neeh̄i' godiȳh̄go áná'ol'íi' lǎ́ágo ánát'íi. <sup>48</sup> Dayúweh díi k'ehgo ánát'íi'lyúgo nnee dawa dánko daabodlaq̄h doleeh̄i' at'éé; l̄a'íi Romans daanlíni n̄aséehgo nohwí'okaq̄h goz'aaníi l̄a'íi nohwini'íi nohwaa daagohet'aah. <sup>49</sup> Áídí' ái ádaann̄iídíi l̄a', Cáiph̄as holz̄ehi, ái l̄egodzaahíi biyi' okaq̄h yebik'ehi da'tiséyú sit̄ni gádaabiñ̄niid, Doo nt'é bídaagonołsi da, <sup>50</sup> Nnee dała'a nnee dawa yá datsaahgo zh̄a nzh̄o, áík'ehgo zh̄a Jews daanlíni dawa doo da'íli' hileeh da, ái doo nohwí' bídaagozi da l̄áq.

<sup>51</sup> Díí doo dabíník'ehgo aníí da: áí łegodzaahíí biyi' okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitııgo, Jesus Jews daanlíni yá datsaah doleelíí dabıntsé yaa nagolní'; <sup>52</sup> Doo Jews daanlíni zhá bá datsaah da, ndihíí Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé dawa ils'tá'yú nadaakaihíí dała'ázhi' ánalnéhgo áldó' bá datsaah doleel. <sup>53</sup> Áí bijııd'ı' godezt'ı'go hagot'éégo Jesus daayizilheehíí yee nadaagoshchıı. <sup>54</sup> Áí bigħa Jesus doo dayúweh Jews daanlíni bitah ch'ı'nah naghāa da; ndi áıd'ı' da'ıgolııyú ba'ashhahgee goz'áni biyi' kıh goznıl Éphraim golzeeyú óyáá, áıgee bitsılke'yu yıł naháztaq.

<sup>55</sup> **Bitis-hagowáh** n'ıı bee bıná'godinłhgo Jews da'ıyaqahıı bich'ı' goldohdá, Jews daanlíni ląágo okaqah zhinéégo ilch'ı' ádaach'idılne'hıı bigħa ił'anıd'ı' Jerúsalem yúdag oheskai. <sup>56</sup> Da'ch'okaqah goz'aa yune' nadaazı'go Jesus yıká daadéz'ııgo gádaahııd'ı'niı, Nt'é daanohsı, da'ıdaayú hınáh doleel shı ya'? <sup>57</sup> Okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi la'ıı Phárisees daanlíni, dahadıń Jesus hayú naghāahıı yıgósıyúgo bıł nadaagolní'go yá ndaagoz'aa, daayıltsodhıı bigħa.

**12** **Bitis-hagowáh** n'ıı bee bıná'godinłhzhı' gostán yılkaah godzııhdá' Jesus Béthanyú nyáá, Lázarus daztsaqadı' náyihılna' n'ıı golııyú. <sup>2</sup> Áıgee o'ı'áayú bá áda'ch'ızlaago Martha koch'ı' ndaahazkaq, Lázarus itah bıł da'ch'ıyaq lek'e. <sup>3</sup> Mary ik'ah lán fılnı, spikenard holzéhi, dała'á dahdıleego Jesus bikee biká'zhı' yaa yiziıdgo bitsızıl yee k'eyıldée: kıh yune' ik'ah hikagolchinıı dahot'éhé godıdeznağ. <sup>4</sup> Áıdá' Judas Iscáriot, Simon biye', Jesus bitsılke'yu itah nlıni, ch'ıbıdo'aahtı gánıı, <sup>5</sup> Zhaalihıı tét'ıyéhıı bitah'ı'niıhıı bigħa nt'é bigħa díı ik'ah doo taagi gonenadıń **penny** izlııgo nahaznıı da? <sup>6</sup> Díı áńıhıı doo tédaat'ıyéhıı yaa bıł

goyéégo anıı da; ndi in'ııhi nlııhıı bigħa anıı, bestso bizis nayı'aago bestso biyi' odaach'ihılkaadı' náyihıııı. <sup>7</sup> Jesus gánıı, Ch'ık'eh at'ıı: łeek shı'dılteehıı bijıı doleehıı bigħa da'áık'ehgo nainé' nzhqo. <sup>8</sup> Tédaat'ıyéhıı dábik'ehn nohwıtahyú nadaakai; shıhıı doo dábik'ehn nohwıtahyú nashāa da doleel. <sup>9</sup> Jews daanlíni ląágo Jesus ákı naghāago yıdaagotsıgo baa náńsáá, doo dá Jesus zhá bigħa da, Lázarus daztsaqadı' náyihılna' n'ıı daayıltséhıı bigħa áldó'.

<sup>10</sup> Áıdá' okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi Lázarus áldó' zıdeego doleelıı yaa nadaagoshchıı; <sup>11</sup> Bıı bigħa Jews daanlíni ląágo Jesus daayosdłaqdgo bits'á' daheskaihıı bigħa zıdeego hádaat'ıı.

<sup>12</sup> Áı iskaq hik'e nnee ląágo da'ıdaayú hıkaihıı Jesus Jerúsalemıyú hıgháhgo ya'ıkodaanzııdá', <sup>13</sup> Ch'ıl, palm holzéhi, bits'ádaaz'aahıı daayonılgo, yıdááhzhı' deskaıgo nádaadıılghāazhgo gádaanıı, Hosánna: Israel hat'ı'ıı bıNant'a' nlıni, Bik'ehgo'ihı'nań bizhi' yee hıgaahıı bits'á'dı' gózhqo le'. <sup>14</sup> Jesus túlgayé bizhaazhé yaa nyáágo yıká dahnezdaa; dá bek'e'eshchiınıı k'ehgo, <sup>15</sup> Doo nénldzıd da, **Sion** bizhaazhé fılnı: nıńı'ıı, niNant'a' hıgaal, túlgayé bizhaazhé yıká' dahsdaago, niı. <sup>16</sup> Jesus bitsılke'yu dantségee doo bıł ıdaagozı da: ndi Jesus ızısgo ye'at'ééhıı ch'ı'nah ágolzaadá, díı bak'e'eshchıı n'ıı la'ıı ábı'dılzaahıı yınádaalniı. <sup>17</sup> Jesus Lázarus daztsaqadı' náyihılna'go tsébiı'ı'ándı' ch'ınnáh yılınııd n'dá' nnee bınaál ánağot'ııł n'ıı yaa nadaagosnı'. <sup>18</sup> Godıyılhgo áğodzaahıı ya'ıkodaanzııhıı bigħa nnee Jesus yıdááhzhı' onalsáá. <sup>19</sup> Áık'ehgo Phárisees daanlíni gádaahııd'ı'niı, Doo hagot'éégo ladaahodle'go da ląq; daadeh'ıı, ni'gosdzán biká' nnee dawa bıké' dahnádnıısáá.

<sup>20</sup> Nnee Greeks daanlíni ła' itah náńńsáá, da'idaagee da'ch'okaahyú. <sup>21</sup> Ái Philip yaa hikai, Gálílee biyi' Bethsáida golzeedí' gólíni, áík'ehgo gádaabińńii, Jesus daahihiiłtséh hádaahiit'íi. <sup>22</sup> Philip Andrew yił nagolńi'yú óyáá: Andrew, Philip yił o'áázgho Jesus yił nadaagosńi'.

<sup>23</sup> Jesus gádaabińńii, Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, ízisgo be'ánsht'eehíi ch'í'nah hileehíi bee biká' ngonyáá. <sup>24</sup> Da'anii, da'aniiigo gádaanoħwíłdishńii, T'oh naghái biyigé doo leežh biyi' onehezdeego daztsaą dayúgo da'ágát'ée nt'ée: áída daztsaąyúgo zhá binest'á' łaą hileeh. <sup>25</sup> Dahadín bi'ihí'na' bił ilíłhíi bi'ihí'na' bits'á' da'ílíi hileeh; áída' dahadín díi ni'gosdzán biká'gee bi'ihí'na' doo bił ilíi dahíi ihí'naa doo ngonel'aa dahíi yee hínaa doo.

<sup>26</sup> Dahadín shá na'iziidyúgo shiké' higaal le'; hayú nashaayú ákú shá na'iziidíi áldó' naghaa dolee: dahadín shá na'iziidíi shiTaa bidńńshihí at'ée.

<sup>27</sup> Shiyi'sizíni doo bił anii da k'adí; nt'eshá' dishńiih? ShiTaa, díi shich'í' ágonéhíi bits'á' hasdáshńńteeh, dishńiih née? Dah, díi shich'í' ágonéhíi bigha niyááhi at'ée. <sup>28</sup> ShiTaa, ízisgo nizhi'íi ch'í'nah ánle'. Áík'ehgo yaaká'dí' hadziihíi gánńiid, ńk'ídá' ízisgo nizhi'íi ch'í'nah áshłaa ni', áík'ehgo ch'í'nah ánánáshdle'.

<sup>29</sup> Nnee bit'ahgee nadaaziiníi ła' ái daidezts'aągo gádaanńii, Ides'nih: ła'íi gádaanńii, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'dí'hi bich'í' hadzii.

<sup>30</sup> Jesus gánńii, Díi hadziihíi doo shíi shigha da, nohwíi nohwigha áńńiid.

<sup>31</sup> K'adíi díi ni'gosdzán biká' ágot'eehíi baa yá'ti': áík'ehgo ni'gosdzán binant'a' ch'ídolt'eeł.

<sup>32</sup> Shíi ni'dí' ts'ídag dahshidi'diiltjijyúgo nnee dawa ích'í'go ashdléh. <sup>33</sup> Hagot'éeego datsaah doleełi bebígózihíi bigha ágánńiid. <sup>34</sup> Nnee gánádaado'ńiid, Begoz'aaníi biyi', Christ dahazhí' golíi, golzeego née

daasidiits'aą: nt'é bigha, Nnee k'ehgo Nyááhíi ts'ídago dahbidi'dolteeł, nńii áída'? Nnee k'ehgo Nyááhíi nńiihíi hadín áńńii? <sup>35</sup> Jesus gádaabińńii, Be'idindláádíi dé't'ihézhí' t'ah nohwá begot'íi. Be'idindláádíi t'ah golíidá' bee nahkai, dahyúgo godíłhíi nohwitis hileeh: dahadín godíłhiyú naghaał hayúgo higaalíi doo yígółsı da. <sup>36</sup> Be'idindláádíi t'ah nohwá begot'íidá', be'idindláádíi daahohdłaa, áík'ehgo idindláádíi bichagháshé daadoleeł. Jesus díi yee hadziidá' yits'á' nýáágo yits'aą nádest'iid lék'e.

<sup>37</sup> Godiygho áná'ol'íłhíi łaągo bináál áyíłaa ndi t'ah doo daabodłaa da: <sup>38</sup> *Esáias*, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi gánńiid n'íi begolne'híi bigha ágodzaa, NohweBik'ehń, nadaagosilńi'íi hadín yosdłaađ? ła'íi hadín nohweBik'ehń bigan binawodíi bił ch'í'nah alzaa? <sup>39</sup> Ái bigha doo da'odłaa da, Esáias gánádo'ńiidhíi bigha. <sup>40</sup> Bináá ádaagodigho, ła'íi bijíi daant'izgo áyíłaa; dahyúgo bináá yee daayo'íi, ła'íi bijíi bee bił ídaagozi, áík'ehgo shich'í' ádaane'go nádaasził doleeł. <sup>41</sup> NohweBik'ehń bits'á'idindláádíi yo'íidá' yaa yałti'go *Esáias* ágánńiid lék'e.

<sup>42</sup> Da'ágát'ée ndi nant'an daanlíni łaągo Jesus daayosdłaađ ndi Phárisees daanlíni yédaaldzidgo doo ch'í'nah yaa nadaagolńi' da, Jews ha'ánáńséhdi' ch'ínohwidinedzoodhi at'ée dánko daanzigo: <sup>43</sup> Bik'ehgo'ihí'nań bił nzhooníi doo dázhó hádaat'íi dadá' nnee bił nzhooníi zhá itisgo hádaat'íi.

<sup>44</sup> Jesus hadíid hadziigo gánńiid, Dahadín shodłaałhíi doo shíi zhá shodłaa da, áída' shin'a'ń áldó' yodłaa. <sup>45</sup> Hadín sho'iiníi shin'a'ń yo'íi. <sup>46</sup> Be'idindláádíi nshłigo ni'gosdzán biká'zhí' niyáá, dahadín shodłaałhíi doo godíłhiyú naghaa le' at'ée da. <sup>47</sup> Dahadín ádishńiihíi yid-its'agdá' doo yikísk'eh at'ée dahíi, án

doo baa yashti' da: ni'gosdzán biká' nnee doo baa yashti'go niyáá da, hasdáhishni- ilgo niyáá. <sup>48</sup> Dahadín doo háshit'iigo shiyati' doo nágodí'aah dahíí baa yałtı'íí gólíí: yati' bee yásıttı'íí nnágodzaahíí bi- jii baa yati' doleeł. <sup>49</sup> Doo dashínik'eh yásıttı' da, shiTaa shin'a'án nt'é dishni- igo yashti'íí, nt'é dishniigo hasdziihíí shá ngon'áá. <sup>50</sup> Díí bígonsı, hadín biyati' bikísk'eh at'ééhíí ihi'naa doo ngonel'aá dahíí yee hınaa doleeł: áık'ehgo shiTaa áshıñıihíí bikísk'eh yashti'.

**13** *Bitis-hagowáh* n'íí bee bíná'godıñıfgo da'ıdąąhíí dabıntsé, Jesus ni'gosdzán yits'á' biTaa yich'i' nádiidáhíí biká' ngonyáágo yígóısdá', ni'gosdzán biká' biké' hikaahíí bił nzhqogo dąngonyáázhi' bił nzhqo. <sup>2</sup> O'i'ááıú da'ch'ıyaądá' Simon biye', Judas Iscáriot holzéhi, Jesus ch'ıbıdı'aahgo iłk'ıdá' ch'iıdn nant'án natsıbılkeesgo ábııı; <sup>3</sup> Jesus biTaa dawa baidın'áágo yígóıı, ıa'ıı Bik'ehgo'ıhi'naán yits'á'dı' nıyáá, Bik'ehgo'ıhi'naán yich'i' nádesdzaago áldó' yígóıı; <sup>4</sup> Áık'ehgo da'ıyaądı' nádiidzaago iká' bi'ııhıí ıdaa yidıltsooz; áıdı' niıbek'e'ıldéhé náıdnıtsoozgo ıdınaısti'. <sup>5</sup> Betádıgıse biyi'zhi' tú yaa yiziıdgo, bitsılke'ıyu bikee yá tádaızgızdı' niıbek'e'ıldéhé bınaıti' n'ıı bee yá k'edaayıldéh nkegonyaa. <sup>6</sup> Áıdı' Simon Peter baa gonyáágo gábiñıı, SheBik'ehń, ya' shıkee shá tánángıı née? <sup>7</sup> Jesus gábiñıı, Nt'é bigha asht'ıınıı k'adyúgo doo bıgonııı da, ndi bıgonıııh ndi at'éé. <sup>8</sup> Peter gábiñıı, Shıkee doo shá tánángııı at'éé da. Jesus gánabiıdo'niıd, Nikee doo ná tásgıgı dayúgo, doo nił gonsht'ıı da. <sup>9</sup> Simon Peter gábiñıı, SheBik'ehń, doo shıkee zhá shá tánángııı da, shıgan hik'e shıtsıts'in áldó' shá tánángııı. <sup>10</sup> Jesus gábiñıı, Dahadín ténáltı'ıı bikee zhá táyigıı bik'eh, áık'ehgo dásızigı nt'éégo tanángıgı: nohwıı

tádaanohwıdesgı, ndi doo dánohwıgha da. <sup>11</sup> Hadín ch'ıbıdo'aahıı yígóııhıı bigha ágánnııd, Doo dánohwıgha tádaanohwıdesgı da. <sup>12</sup> Aął bikee yá tádaızgıgo iká' bi'ııhıı ánágodlaa, áıdı' dahnánezzaago gádaabiñıı, Nohwá ásdzaahıı bıdaagonııı née? <sup>13</sup> İch'ıgó'aahıı ıa'ıı nohweBik'ehń daashıldohııı: da'ágeé ádaadohııı áı; áń nshııhıı bigha. <sup>14</sup> Shıı nohweBik'ehń ıa'ıı nohwıł ch'ıgó'aahıı nshııni nohwıkee nohwá tádaasıgıı: áık'ehgo nohwıı áldó' nohwıkee látadaahgıgo dábik'eh. <sup>15</sup> Be'ol'ıı doleełıı nohwınaáá áshıaa, áık'ehgo nohwıı áldó' ágádaahıı le'. <sup>16</sup> Da'anıı, da'anııgo gádaanohwıdshııı, Na'iziıdıı doo bınant'a' yıtısgo at'éé da; hadın hil'a'ıı bınl'a'ıı doo yıtısgo at'éé da. <sup>17</sup> Díı bıdaagonıııgo, be'ánádaahııııyúgo nohwıł daagozhqó doleeł.

<sup>18</sup> Doo dánohwıgha nohwaa yashti' da: hadıı hanohwıniııı bıgonsı: ndi Bik'ehgo'ıhi'naán biyati' bek'e'eshchıınıı bıgolne' doleełıı bigha, Hadın bıán bił hishaanıı shıch'i' got'ııh. <sup>19</sup> Doo hwahá bıgolne' dadá' baa nohwıł nagoshııı, áık'ehgo be'ágodzaago da'án nshıııgo daahohdlaą doleeł. <sup>20</sup> Da'anıı, da'anııgo gádaanohwıdshııı, Dahadın de'a'án náıdnıttııyúgo, shıı áldó' náshıdıłteeh; hadın náshıdnıttııhıı shınl'a'á áldó' náıdıłteeh. <sup>21</sup> Jesus ágánnııdá' biyi'siziınıı doo bił gozhqó dago, nagolnı'go gánıı, Da'anıı, da'anııgo gádaanohwıdshııı, Nohwıı ıa' ch'ıshınoh'aah doleeł. <sup>22</sup> Hadınshá' áyılñıı daanzıgo bitsılke'ıyu nádaalınéł'ıı. <sup>23</sup> Bitsılke'ıyu ıa', Jesus bił nzhónıhi, Jesus bıtlzhi' bınentııı lék'e. <sup>24</sup> Áık'ehgo Simon Peter áı nayı'ızhgızhgo gáyılñıı, Nahódnııkıd, hadın áyılñıı áı? <sup>25</sup> Bıtılzhi' bınentıınııı Jesus gáyılñıı, SheBik'ehń, hadın áłñıı áı? <sup>26</sup> Jesus gánıı, Ee'sı'áágo baa dish'ahıı, áń áldıshııı. Yee'ız'ąago

Judas Iscariot yaa yin'áá, Simon biye'.  
<sup>27</sup> Ee'ist'aahíí náidn'aadá' ch'iidn  
 nant'án, Satan holzéhi beh hiyáá. Jesus  
 gábilnii, Nt'é ánlé'íí dahale ánlé'.  
<sup>28</sup> Da'iyáago naháztaaníí nt'é bighá  
 ágábilniiidíí doo la' yígołsjiid da.  
<sup>29</sup> Judas zhaali bizis nayi'aahíí bighá  
 Jesus ágábilnii, daanzí laa, Da'idaaníí  
 bá hidán nayilniihgo, dagohíí,  
 Tédaat'iyéhií nt'éhéta yaa daayiné',  
 yo'niigo aníí laa daanzí. <sup>30</sup> Judas  
 ee'ist'aahíí náidn'aahíí bikédí'go  
 dagoshch'i' ch'ínyáá; ádí' t'é' gołzi.

<sup>31</sup> Ch'ínyáádá' Jesus gáníí,  
 K'adíí shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí  
 ízigo be'ánsht'eehíí ch'í'nah  
 alne', Bik'ehgo'ihí'nań ízigo  
 ye'at'éehíí shíí shee ch'í'nah alne'.  
<sup>32</sup> Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań ízigo  
 ye'at'éehíí shíí shee ch'í'nah  
 alzaayúgo, Bik'ehgo'ihí'nań áldó'  
 ízigo be'ánsht'eehíí dabíí ch'í'nah  
 áidolífí, dagoshch'i' ch'í'nah áidolífí.  
<sup>33</sup> Shichagháshé, dé't'ihézhí' t'ah nohwíł  
 nashkai. Shiká daadeh'íí doleeł; Jews  
 daanlíni ádaabiłdéniiidíí k'ehgo nohwíł  
 áldó' gánohwíłdishnii, Hayú déyááyú  
 doo nohkáh át'éé da. <sup>34</sup> Begoz'aaníí  
 áníidéhi bee nohwá ngonsh'aah, hł  
 daanohjogo; dashíí shıł daanohshoqohíí  
 k'ehgo nohwíł áldó' hł daanohjog  
 doleeł. <sup>35</sup> Díí bee shiké' hikaahíí  
 daanohłjigo nnee dawa yídaagołsi  
 doleeł.

<sup>36</sup> Simon Peter gábilnii, SheBik'ehń,  
 hayú dínyaa? Jesus gábilnii, Hayú  
 déyááyú k'adyúgo doo shiké' nńáh  
 da; ádá' ikédí'go shiké' nńáh doleeł.  
<sup>37</sup> Peter gábilnii, SheBik'ehń, nt'é bighá  
 k'adyúgo doo niké' disháh da? Shíí  
 nighá dasiitsaa ndi dábik'eh. <sup>38</sup> Jesus  
 gábilnii, Ya' shíí shighá dantsaah  
 née? Da'anii, da'aniigo gáníłdishnii,  
 Tazhik'áne doo hwahá ániih dadá',  
 taadn doo bígonsi da shılńniih ndi at'éé.

**14** Doo nohwíł natsídaahılto' da  
 le': Bik'ehgo'ihí'nań daahohłlaa,  
 shíí áldó' daashohłlaa. <sup>2</sup> ShiTaa golííyú  
 ląágo nohwiba' goz'aq: doo ágát'éé  
 dayúgo doo nohwíł nagoshnii' da  
 doleeł ni'. Ákú nohwá ilch'i'goshłéhyú  
 déyáá. <sup>3</sup> Ákú nohwá ilch'i'goshłaadá'  
 nánshdángo t'aazhi' nohwíł nádishkáh;  
 hayú sídááyú nohwíł áldó' ákú nasółtaq  
 doo. <sup>4</sup> Hayú déyááyú bídaagonołsi,  
 itínhíí áldó' bídaagonołsi. <sup>5</sup> Thomas  
 gábilnii, NohweBik'ehń, hayú dínyaahíí  
 doo bídaagonłzi dadá' hagot'éégo itínhíí  
 bídaagonłzi? <sup>6</sup> Jesus gábilnii, Shíí itínhíí  
 nshłłi, da'anii ágot'eehíí, la'íí ihí'naahíí  
 nshłłi: shíí shinkááyú zhá shiTaa yaa  
 higháhi at'éé. <sup>7</sup> Shídaagonołsiyúgo  
 shiTaa áldó' bídaagonołsi doleeł  
 ni': kodí' godezt'i'go bídaagonołsi,  
 la'íí daahołtsaa. <sup>8</sup> Philip gábilnii,  
 NohweBik'ehń, niTaa nohwíł ch'í'nah  
 ánlé', áík'ehgo nohwíł dádaabik'eh.  
<sup>9</sup> Jesus gábilnii, Philip, ya' nohwíł  
 nashkaigo nzaad ogoyáádá' t'ah  
 doo shígonołsih da née? Hadín  
 sho'iiníí shiTaa yo'ii; ádá' nt'é bighá,  
 NiTaa nohwíł ch'í'nah ánlé', nńii?  
<sup>10</sup> ShiTaa biyi' gonshłłi, la'íí shiTaa  
 shiyi' golíí doo hondłłaa da née?  
 Yati' bee yashti'íí doo dashínik'eh  
 yashti' da: shiTaa shiyi' golíníí  
 ánasht'íłłíí dabíí ánýol'íłłí. <sup>11</sup> ShiTaa  
 biyi' gonshłłigo, la'íí shiTaa shiyi'  
 golíígo shondłłaa: dagohíí ánasht'íłłíí  
 zhá bighá shondłłaa. <sup>12</sup> Da'anii,  
 da'aniiigo gádaanohwíłdishnii, Hadín  
 shodlaaníí ánasht'íłłíí k'ehgo ánat'íłłí  
 doleeł; ánasht'íłłíí bitisgo ndi ánat'íłłí  
 doo; shíí shiTaa bich'i' nádésdzáhíí  
 bighá. <sup>13</sup> Shizhi' hohshiigo nt'éhéta  
 daahóhkeedíí nohwá łashłé', shiTaa  
 ízigo ye'at'éehíí biYe' bee ch'í'nah  
 ádolniił doleełgo. <sup>14</sup> Shizhi' hohshiigo  
 dant'éhéta daahóhkeedyúgo nohwá  
 łashłé'.

15 Nohwił daanshoqyúgo bengoni'áání bikísk'eh ádaanoht'ee. 16 ShiTaa hoshkaqah doleeł, áík'ehgo ła' Kich'onihíí nohwaa naadit'aah, án dahazhí' nohwíł nlii doleeł. 17 Án Spirit da'anii ágot'éhi ch'í'nah áile'hi; da'án ni'goszán biká' nnee doo hagot'éego nágodí'aah da, doo daayo'ii da, doo yídaagolsi dahíi bigha: áídá' nohwíł bídaagonolsi; nohwíł nlii, ła'íi nohwiyi' golííhíi bigha. 18 Nohwits'á' nádésdzáágo doo dasahndi ádaanoht'ee da doleeł: áídí' nohwich'í' nádishdáál. 19 Dét'ihézhí' ni'goszán biká' nnee doo nádaashitséh da; da'ágát'éé ndi nohwíi daashotséh: shíi hinshnaahíi bigha nohwíi áldó' daahinohnaa doleeł. 20 Ái bijii shíi shiTaa biyi' nshlii, nohwíi shiyi' daanohtii, shíi nohwiyi' daanshliihíi bídaagonolsi doleeł. 21 Hadín bengoni'áání yígótsigo yikísk'eh at'éehíi, án bił nshoq: hadín bił nshooníi shiTaa bił nzhóni at'éé, áík'ehgo án shił nzhógo bich'í' ch'í'nah ádinszi doleeł. 22 Judas, doo Iscáriot dahi, gábilnii, NohweBik'ehń, nt'é bigha ni'goszán biká' nnee doo bich'í' ch'í'nah ádnídléh dadá', néé zhá nohwich'í' ch'í'nah ádnídléh doleeł? 23 Jesus gábilnii, Nnee bił nshoqyúgo shiyati'íi yikísk'eh at'éé doleeł: shiTaa bił nzhóq doleeł, áík'ehgo baa nt'aashgo bił daagondlii doleeł. 24 Hadín doo bił nshoq dahíi shiyati'íi doo yikísk'eh at'éé da: yati' daadohts'agíi doo dashíi shiyati' at'éé da, shiTaa shin'á'n biyati' at'éé. 25 Díi ágot'eehíi bee nohwich'í' yásífti', t'ah nohwitahyú nshliidá'. 26 Kich'onihíi, Holy Spirit holzéhi, shizhi' biláhyú shiTaa nohwich'í' daidí'aa doleeł dawa nohwíł ch'ígó'aah doleeł, nohwíł nagosisni'íi dahot'éhé bínadaahtiihgo ánohwíłsi doleeł. 27 Ich'í'gont'éehíi nohwaa nshné', ích'í'gont'éehíi shits'á'dí' begoz'ánihií nohwaa daanshné': doo

ni'goszán bits'á'dí' ágot'eehíi k'ehgo nohwaa daanshné' da. Doo nohwíi natsídaahiltó' da le', doo nédaakdzid da le'. 28 Gádaanohwíłdéniiidíi daadisots'aq, Deyáadí' nohwaa náshdáh doleeł. Nohwił daanshoq lék'eyúgo nohwíł daagozhóq doleeł ni', shiTaa bich'í' nádésdzá dishniihíi bigha; shiTaa shitisgo at'éhi nlii. 29 Doo hwahá begolne' dadá' nohwíł nagosisni', be'ágodzaadá' da'ohdlaq doleełhíi bigha. 30 Kodí' godezt'i'go doo łaqágo nohwich'í' yádaashti' da: díi ni'goszán binant'a' higaathíi bigha, án doo shebik'eh da. 31 Ni'goszán biká' nnee shiTaa shił nzhógo yídaagolsi doleełhíi bigha, shiTaa shá ngon'áání k'ehgo ánasht'íi. Daohsijh, hikaah le'.

**15** Shíi dasts'aa dahnansé'íi da'aniihíi nshlii, shiTaa híi dahnansé'íi nt'éégo áyílsiníi nlii. 2 Shits'ádaaz'aahíi doo nest'a' áile' dahíi dawa shits'áyiniil: áídá' shits'ádaaz'aahíi nest'a' áile'íi náyigeesh, nest'án dayúweh łaqágo áiléh doleełhíi bigha. 3 Nohwíi ík'idá' yati' bee nohwich'í' yásífti'íi bee daanohtiiłkqod. 4 Shiyi' daanohtii, shíi áldó' nohwiyi' nshlii. Its'ádaaz'aahíi doo dabízhá nest'a' áyóléh át'éé da, bá'ó'áhi yiyi' nliiyúgo zhá; nohwíi áldó' nest'a' doo ádaahle' da, shiyi' daanohtiiyúgo zhá. 5 Shíi dasts'aa dahnansé'íi bá'ó'áhi nshlii, nohwíi shits'ádaaz'aahíi daanohtii. Dahadín shiyi' nliiníi, ła'íi biyi' nshliiníi, án nest'a' łaqágo áiléhi nlii; shíi da'ánshdiihyúgo doo nt'é ádaahléh át'éé da. 6 Nnee ła' doo shiyi' nlii dayúgo, its'ádaaz'aahíi ła' yó'olt'e'go náhasganhíi k'ehgo yó'obi'dilt'e'; nnee ái its'ádaaz'aahíi lenádaihezlaago kó' biyi' odaiskaadgo nlii. 7 Shiyi' daanohtiiyúgo, shiyati' nohwiyi' begoz'aayúgo, dahádaht'íihíi daahóhkeedgo nohwá ádaadolniił.

<sup>8</sup>Nohwinst'á' lǎágo ánádaal'ííííí bee shiTaa ízigo at'éehíí ch'í'nah ábi'dilzj; áík'ehgo da'aniigo shiké' hikaahíí daanohíí. <sup>9</sup>ShiTaa bíł nshqohíí k'ehgo nohwíí shíł daanohshq: dayúweh shíł daanohshq le'. <sup>10</sup>ShiTaa yegos'aaníí bikísk'eh ánsht'eego dábik'ehn bíł nshqohíí k'ehgo bengoni'ááníí bikísk'eh ádaanoht'eeyúgo, dábik'ehn shíł daanohshq doleef. <sup>11</sup>Shits'á'dí' koł'ijóóníí nohwíí' daagolíí doleefgo, ła'íí dázho nohwíł daagozhó doleelíí bigha be'ánohwíłdéníid. <sup>12</sup>Díńko bengoni'áni at'éé, Shíł daanohshooníí k'ehgo nohwíí áldó' hıł daanohjq doleef. <sup>13</sup>Í'ijóóníí díí bitisgo at'éhi doo hadín ye'at'éé da, nnee bí'ihí'na' bit'eké yá nyiné'i. <sup>14</sup>Bengoni'ááníí be'ádaanoht'eeyúgo shít'eké daanohíí. <sup>15</sup>Kodí' godezt'igo doo dayúweh shá na'iziidíí daanohwíłdishniigo daanohwoshíí da; na'iziidíí binant'a' ánat'ííííí doo ygółsı da: áídá' shít'eké daanohwíłdishniigo daanohwoshíí; shiTaa bits'á'dí' disıts'áá'íí dawa nohwíł ígózıgo ashlaahíí bigha. <sup>16</sup>Nohwíí doo hadaasisoltıj da, shíí hanohwihenıl, nest'á' ánádaal'ıılyú dahdohkángo nohwaa godini'áá, áı nest'á' daagolıí nt'éé doleefgo; áík'ehgo dant'éhéta shizhi' bíłáhyú shiTaa bídaahóhkeedyúgo, nohwaa yidoné'hi at'éé. <sup>17</sup>Díńko nohwá ngoni'áá, hıł daanohjq le'. <sup>18</sup>Ni'goszán biká' nnee nohwik'edaannıhyúgo, nohwik'edaannıhıí dabıntsé shik'edaannıhıgo bídaagonısj. <sup>19</sup>Ni'goszán biká' ágot'eehıí bich'ı'zhınéé daanohııyúgo, ni'goszán biká' nnee dabıí bich'ı'zhınééhıí bíł daanzhónı at'éé; áídá' ni'goszán biká' ágot'eehıí doo bich'ı'zhınéé daanohııj da, ndı bits'á' nohwınııl, áı bigha ni'goszán biká' nnee nohwik'edaannıhı. <sup>20</sup>Nohwıch'ı' hasdzıı n'ıí bınádaahnı, Na'iziidıí doo

binant'a' yıtısigo at'éé da, nohwıłdénıid. Shınıidaagodezlaayúgo, nohwıí áldó' nohwınıidaagodıle'; ádıshniıhıí yıkısk'eh ádaat'ee lék'eyúgo, nohwıí áldó' ádaadohniıhıí yıkısk'eh ádaat'ee doleef. <sup>21</sup>Shızhi'hıí bigha díí dahot'éhé ye'ádaanohwıle', shıdes'a'n doo yıdaagołsı dahıí bigha. <sup>22</sup>Doo niyáágo bich'ı' yádaasıktı' dayúgo, doo ncho'go ádaadzaa da doleef ni'; k'adıí bıncho'ıí bigha doo nt'é yık'ıdaagodı'áh da. <sup>23</sup>Dahadıń shik'ennıhıí shiTaa áldó' yık'ennıhı. <sup>24</sup>Bitahyú áná'ol'ııııí doo hwahá hadın áıle'hi ashlaa dayúgo, doo ncho'go ádaadzaa da doleef ni': k'adıí shıí hik'e shiTaa bıłgo daanohwıłtsáago nohwik'edaannıı. <sup>25</sup>Dabıí bich'ı' begoz'aanıí bıyı' k'e'eshchıınıí, Doo nt'é bigha shik'edaannıı da, golzeego dahgoz'aanıí begolne'go ánágot'ııł. <sup>26</sup>Kıch'onııhıí, áń shiTaa bits'á'dı' nohwıch'ı' dísh'aa doleehıí nyáágo, Holy Spirit da'anıı ágot'éhi ch'ı'nah áıle'hi, shiTaa yıtıs'á'dı' nłni, áń shaa nagolnı' doleef. <sup>27</sup>Nohwıí áldó', dantsé godezt'ı'dı' nohwıł nashkaihıí bigha shaa nadaagołnı' doleef.

**16** Doo t'aazhi' nanánohohdéh da doleelıí bigha díí dawa bee nohwıch'ı' yádaasıktı'. <sup>2</sup>Jews ha'ánánséhdı' ch'ı'daanohwınıhiyood doleef: ła'ıí dahadıń nohwızes-hıınıí Bik'ehgo'ihı'nań bá áshıt'ıı nıı doleehıí baa gowáh. <sup>3</sup>Áı shiTaa doo yıdaagołsı da, shıí ndı doo shııdaagołsı dahıí bigha ánádaat'ııł doleef. <sup>4</sup>Dıí baa nohwıł nagosisnı'ıı baa gonyáágo, bınádaahnııhı doleelıí bigha nohwıł nagosisnı'n'. Hch'ıgonsh'aahgo godeyaadá' díí doo baa nohwıł nagosisnı' da ni', t'ah nohwıł nashkai n'ıı bigha. <sup>5</sup>K'adıí shıdes'a'n bich'ı' deyáá; áídá' doo ła', Hayú dínyaa? daashıłdohniigo nashıdaadołkid da. <sup>6</sup>Dıí baa nohwıł nagosisnı'hıí bigha nohwıjıı bıyı' doo nohwıł



daagozhóq da daasolij. <sup>7</sup> Da'ágát'éé ndi da'aniigo ánohwildishnii; dahdisháhíí nohwá nzhqo: doo dahdiyaa dayúgo, Kich'oniihíí doo nohwaa hináh da; áídá' óyááyúgo zhá nohwich'í' dish'aa doo. <sup>8</sup> Án' n'nyáágo nchq'go ágot'eehíí, nzhqogo ágot'eehíí, ła'íí aayá'iti'íí ni'gosdzán biká' nnee yil ch'í'nah ádaile' doo. <sup>9</sup> Doo daashodlaq dahíí bighá nchq'go ágot'eehíí bił ch'í'nah ádaile' doleeł; <sup>10</sup> ShiTaa bich'í' deyáágo doo nádaashohtséh dahíí bighá nzhqogo ágot'eehíí bił ch'í'nah ádaile' doleeł; <sup>11</sup> Díí ni'gosdzán binant'a' baa yá'iti'híí bighá aayá'iti'íí bił ch'í'nah ádaile' doleeł. <sup>12</sup> Łáágo t'ah nohwich'í' yashti' ndi k'adífúyúgo doo nohwil' ídaagozi da. <sup>13</sup> Áídá' Spirit da'anii ágot'éhi ch'í'nah áile'hi nohwaa nyáágo, da'anii ágot'eehíí dawa nohwá yígółsi doleeł: doo dabínik'eh yałti' da doleeł; nt'éhéta yidits'agíí zhá yaa yałti' doo: ła'íí begoldohíí nohwil' ch'í'nah áidolił. <sup>14</sup> Shits'á'dí'go be'ágot'eehíí náidiiné'go, yaa nohwil' nagolni' doleełíí ízisgo be'ánsht'eehíí nohwil' ch'í'nah áidolił. <sup>15</sup> ShiTaa bits'á'dí'go be'ágot'eehíí dawa shíyéhi at'éé. áí bighá shits'á'dí'go be'ágot'eehíí náidiiné'go nohwil' ch'í'nah áidolił, déniid. <sup>16</sup> Dét'ihézhí' doo nádaashohtséh da: áídí' dét'ihézhí' nanádaashohtséh, shiTaa bich'í' deyááhíí bighá. <sup>17</sup> Bitsilke'yu ła' gádaałkidi'nii, Dét'ihézhí' doo nádaashohtséh da: áídí' dét'ihézhí' nanádaashohtséh: ła'íí, ShiTaa bich'í' deyááhíí bighá, daanohwiłniihíí, nt'é niigo aníí? <sup>18</sup> Gádaanii, Nt'é niigo aníí, Dét'ihézhí', niihíí? Néé doo bídaagonłzi da nt'é niigo aniihíí. <sup>19</sup> Jesus nabídaadiłkid hádaat'iiigo yígółsiigo gádaabiłnii, Dét'ihézhí' doo nádaashohtséh da: áídí' dét'ihézhí' nanádaashohtséh, dishniihíí bighá nałídaadołkid née? <sup>20</sup> Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Daahchag, ła'íí chał ádaanoht'eedá'

ni'gosdzán biká' nnee bił daagozhóq doleeł; doo nohwil' daagozhóq da doleeł, áídá' doo nohwil' daagozhóq dahíí nohwil' daagozhóq nádaadodleeł. <sup>21</sup> Isdzán iłchiigo doo bił gozhóq da, iłchiigee ngonyááhíí bighá: áídá' ishchijihíí bikédí'go, ni'gosdzán biká'zhí' nnee yishchijihíí yaa bił gozhóqgo, nniil n'íí doo yínálniih da. <sup>22</sup> Áík'ehgo doo nohwil' daagozhóq da k'adíí: ndi nádaanohwiłtsáago nohwil' daagozhóq doleeł, doo hadín nohwil' gozhóóníí nohwits'á' náidoné' át'éé da. <sup>23</sup> Áí bijii doo nashídaadołkid da doleeł. Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Nt'éhéta shiTaa shizhi' biláhyú bídaahóhkeedíí nohwaa daayiné' doleeł. <sup>24</sup> Doo nt'é shizhi' biláhyú daahóhkeed da ngoheya: da'óhkeedgo nohwaa hi'né', áík'ehgo dážhó nohwil' daagozhóq doleeł. <sup>25</sup> Díí iłch'ígót'aahgo na'goni'íí bee nohwil' nagosisni': ndi iłch'ígót'aahgo na'goni'íí doo dayúweh bee nohwil' nadaagoshni' dahíí baa gowáh, áídá' dabígóziigo shiTaa baa nohwil' nadaagoshni' doleeł. <sup>26</sup> Áí bijii shizhi' biláhyú da'óhkeed doleeł: shiTaa nohwá hoshkqał doo daanohwiłdishniigo da: <sup>27</sup> ShiTaa dabíí bił daanohshqo, nohwil' daanshqohíí bighá, ła'íí shiTaa bits'á'dí' n'nyáágo daahosohłlaqdhíí bighá. <sup>28</sup> Shíí shiTaa bits'á'dí' ni'gosdzán biká'zhí' nkeniyáá: k'adíí ni'gosdzán bits'á'dí' shiTaa bich'í' nádésdzá. <sup>29</sup> Bitsilke'yu gádaanii, Ániita dabígóziigo yántti', iłch'ígót'aahgo na'goni'íí dee bee yántti' da. <sup>30</sup> Dawa bígonłsiigo k'adíí bídaagosiiłziid, doo hadín nanódiłkid bik'eh da: díí bee Bik'ehgo'ih'i'nań bits'á'dí' n'nyaa daanosiidłlad. <sup>31</sup> Jesus gádaabiłnii, Ániita da'osohłlaq née? <sup>32</sup> Isaa, iłtahosohkaigo danohłjigee gowayú onáhasohkaidá', shízhá dasahndi ch'ídishtłish doleełíí baa gowáh, iłk'idá' biká' ngonyáá: ndi doo dasahndi

ch'ínítlizh da, shiTaa bił nash'aashíí bighą. <sup>33</sup>Shíí shiláhyú ilch'ígont'ééhií be'ádaanoht'ee doleehíí bighą díí bee nohwich'í' hasdzii. Ni'gosdzán biká' góy'éego nagowaahíí biyi' nahkai: áídá' nohwił daagozhóq le'; ni'gosdzán biká' ágot'eehíí bitis silíí.

**17** Jesus díí ąął ánniidá' yaaká'yú déz'íggo gáníí, ShiTaa, baa gowáh n'íí biká' ngonyáá; shíí, niYe' nshłiiníí, ízigo be'ánsht'eehíí ch'í'nah ánle'go, shíí áldó' ízigo ánt'ééhií ch'í'nah ánshtle'. <sup>2</sup>Daahinaahíí dawa beshik'ehgo shá ngoń'ąą, hadíí shaa daadín'ąąhíí dawa dahazhí' ihí'naahíí baa daadinsh'aa doleełgo. <sup>3</sup>Díínko dahazhí' ihí'naahíí át'éé, danizhą Bik'ehgo'ihí'nań da'anłhi nłłhíí nídaagołsı, ła'íí shíí, Jesus Christ shíńń'á'íí, áldó' shídaagołsı doleeł. <sup>4</sup>Ni'gosdzán biká' ízigo be'ánt'ééhií ch'í'nah ánishłaa: na'idziid shaa díń'ąą n'íí ąął ashłaa. <sup>5</sup>ShiTaa, k'adıí ni'gosdzán t'ah doo álne' dadá' ízigo nił be'ánsht'ee n'íí bee dani ízigo be'ánsht'eehíí ch'í'nah ánle'. <sup>6</sup>Ni'gosdzán biká' nnee bitahdí' ła' shaa nńilíí bich'í' nizhi' bígóziigo ashłaa: nıy'éé daanłji ni', shaa nńil; niyati' yikísk'eh ádaat'ee. <sup>7</sup>Dawahá shaa díń'ąąhíí ni nits'ą'dí'go yídaagołsı. <sup>8</sup>Yati' shaa díń'ąąhíí bee bich'í' yádaasilti'; áí nádaidnné', nits'ą'dí' nıyááhíí da'aniigo yídaagołsı, ła'íí shíńń'á'íí daayosdłąd. <sup>9</sup>Bá da'oshkąąh: ni'gosdzán biká' nneehíí doo bá da'oshkąąh da, áídá' hadíí shaa nńilíí zhą bá da'oshkąąh; áí nıy'éé daanłjihíí bighą. <sup>10</sup>Shıy'ééhíí dawa nıy'éé, nıy'ééhíí dawa shıy'éé; áık'ehgo áí bee ízigo be'ánsht'eehíí ch'í'nah áshi'delzaa. <sup>11</sup>K'ad doo ni'gosdzán biká' nashaa da doleeł, áhíí ni'gosdzán biká' nakai, shihíí nich'í' dahnádishdáh. ShiTaa diyini, hadíí shaa nńilíí nizhi' binawodíí bee daahóńtą', dała'á

ndłjihíí k'ehgo dała'á daanłji doleełgo. <sup>12</sup>Ni'gosdzán biká' t'ah bił nashkaidá', hadíí shaa nńilíí nizhi' binawodíí bee daahóshą' ni'; binádaadesh'íggo doo ła' ch'a'otłizh da, ndi da'łlíí hileeh yá gozlíni zhą, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí begolne'híí bighą. <sup>13</sup>K'ad nich'í' nádesdzá; shıł gozhóóníí dązhó bee bił daagoyılshóq doleehíí bighą díí ni'gosdzán biká'zhı' bee yashti'. <sup>14</sup>Niyati'íí baa bił nadaagosisnı'; ni'gosdzán biká' ágot'eehíí doo be'ánsht'ee dahíí k'ehgo ni'gosdzán biká' ágot'eehíí doo be'ádaat'ee dahíí bighą ni'gosdzán biká' nnee bik'edaannıih. <sup>15</sup>Ni'gosdzán bits'ą'ńńıf doo dishnıigo oshkąąh da, áídá' nchó'íí bits'ą'go ádaanłsı, dishnıigo oshkąąh. <sup>16</sup>Ni'gosdzán biká' ágot'eehíí doo be'ánsht'ee dahíí k'ehgo ni'gosdzán biká' ágot'eehíí doo be'ádaat'ee da. <sup>17</sup>Da'anihíí nits'ą'dí' begoz'aaníí bee hadaanle': niyati' da'anłhi. <sup>18</sup>Ni'gosdzán biká'zhı' shidín'á' n'íí k'ehgo, bíí ni'gosdzán biká'zhı' odaal'á'. <sup>19</sup>Bíí bighą godiyini be'ánsht'eego ádishdle', bíí áldó' da'anłhi bee hadaadılne' doleehíí bighą. <sup>20</sup>Doo dabíí zhą bá da'oshkąąh da, hadín díí nnee biyati'híí bighą daashodłąą doleełíí áldó' bá da'oshkąąh; <sup>21</sup>Áí dawa dała'á daanłji doleełgo; ni shiTaa nłńihíí shiyi' nłji, ła'íí niyi' nshłjihíí k'ehgo bíí áldó' dała'á daanłjigo nohwiyi' daanłji doleeł: shıńń'á'go ni'gosdzán biká' nnee daayodłąą doleehíí bighą. <sup>22</sup>Ízigo be'ánsht'eehíí shaa nńé'íí baa daasiiné'; dała'á ndłjihíí k'ehgo dała'á daanłji doleehíí bighą; <sup>23</sup>Shíí biyi' daanshłjigo, ni shiyi' nłłígo, díí nnee dązhó nłt'éégo ádaabile'go dała'á daanłji doleeł; áık'ehgo ni'gosdzán biká' nnee shidín'á'go yídaagołsı doleeł, ła'íí nił nshqóhíí k'ehgo nił daanzhóqhíí áldó' yídaagołsı doleeł. <sup>24</sup>ShiTaa, hadíí shaa nńilíí hayú nashaayú bił daanshłji

doleelgo hasht'íí; áík'ehgo íziso go be'ánsht'eehíí shaa rné'íí daidołtséél, ni'gosdzán doo hwahá nni't'aa dadá' nił nshoq lék'ego. <sup>25</sup> ShiTaa, dázho nht'éégo ánt'ééhíí, ni'gosdzán biká' nnee doo nídaagotsj da lék'e: ndi shíí nígonsj, la'íí díí nneehíí shiínł'a'go yídaagotsj. <sup>26</sup> Nizhi' baa bił nadaagosisni', baa bił nanádaagoshni' doleeł; il'ijóni bee nił nshooníí biyi' daagolíí doleeł, la'íí biyi' daanshíí doleełhíí bigha.

**18** Jesus ágánniidá' bitsilke'yu biłgo tú da'yááhago nłni, Cédron golzéhi, hanaa deskai, áígee dégózhonégo goz'aqzhí' yil okai. <sup>2</sup> Judas, ch'łb'aaahíí, alđó' dégózhonégo goz'aaníí yígółsj: Jesus łahgee akú bitsilke'yu yil onákah lék'e. <sup>3</sup> Akú siláada la'íí aasinilíí, okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi hik'e **Pharisees** odais'a'ihíí, kq'nalbaahíí, kq'diltishíí la'íí benagonlkaadíí daayonilgo Judas yil hikai. <sup>4</sup> Jesus díí bee bich'í' ágonéhíí dawa yígółsjgo áí nneehíí yich'í' nyáago gádaayilni, Hadín biká hadaanohtaa? <sup>5</sup> Nneehíí gádaabihni, Jesus, Názarethd'í gólíni. Shíí án ánsht'ee, nii, Jesus. Judas, ch'łb'aaahíí, alđó' itah sizij lék'e. <sup>6</sup> Shíí án ánsht'ee, daabihniidá' dagoshch'í' t'aqzhí' deheskaigo ni'zhí' nanehezdee. <sup>7</sup> Jesus gánádaabilđo'niid, Hadín biká hadaanohtaa? Jesus, Názarethd'í gólíni, nádaado'niid. <sup>8</sup> Jesus gánád'ni, Shíí án ánsht'ee, daanohwíłdéniiid: shíí shiká hadaanohtaayúgo, díí nneehíí ch'łk'eh náđokáh: <sup>9</sup> Nnee shaa rnilíí doo la' shaa ch'a'okáad da, aníí n'íí begolne'híí bigha anii. <sup>10</sup> Simon Peter, bésh be'idiltishé naitijihíí hayidzizgo, okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yána'iziidíí bijaa dihe'nazhinéégo naidnłgizh. Na'iziidíí Málkas holzéhi. <sup>11</sup> Jesus Peter gáyihni, Nibízh be'idiltishé bizis biyi' onántij: shiTaa idee yee sha'ikaahíí hishdłaq ndi at'éé. <sup>12</sup> Áíd'í

siláada la'íí binant'a' la'íí aasinilíí Jews odais'a'íí Jesus daayiltsoodgo lidaayist'łq, <sup>13</sup> Áíd'í dantsé Ánnas holzéhi bich'í' odaizłq; án **Cáiaphas** baadaaní, Cóiaphas-híí áí łegodzaahíí biyi' okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitij lék'e. <sup>14</sup> Cóiaphas Jews daanłni yich'í' yałti'go gánniid lék'e, Nnee dała'a nnee dawa ya datsaahgo zhá nzhqo.

<sup>15</sup> Simon Peter Jesus yiké' óyáá, bitsilke'yu la'í alđó': án okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bigółsjgo kłh yune' Jesus yil ha'a'aazh. <sup>16</sup> Áídá' Peter dáádítłhgee sizij. Áíd'í Jesus bitsilke'yu la'ihíí, okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yígółsini, ch'ínyáago, isdzán dáádítłh yaa sitíni yich'í' hadziigo Peter yil ha'a'aazh. <sup>17</sup> Isdzán dáádítłh yaa sitíni Peter gáyihni, Ni alđó' la' áí nneehíí bitsilke'yu itah nłłí nsj. Dah, shí doo áí nshłj da, nii, Peter. <sup>18</sup> Nada'iziidíí la'íí aasinilíí gozk'azíí bigha deda'deshjeedgo nádaaniłdziłgo kq'zhí' nadaazi: Peter alđó' itah nániłdziłgo sizij lék'e.

<sup>19</sup> Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni Jesus biké' hikaahíí la'íí ilch'ígó'aahíí yaa nabíłłkid lék'e. <sup>20</sup> Jesus gábihni, Ni'gosdzán biká' nnee ch'łnah bich'í' yádaashti' ni'; Jews ha'ánáłséh nagoz'aq yune', la'íí da'ch'okaqah goz'aq yune' dábik'ehn ilch'łgonsh'aah ni', Jews daanłni ła'ánádaat'łhgee; doo nt'é nash'í'go yashti' da ni'. <sup>21</sup> Nt'é bigha nashíłłkid áídá'? Hadíí daashidezts'aaníí nt'é daabilđeniidíí yídaagotsj: áí nahódaanłkid. <sup>22</sup> Ágánniidá' aasinilíí la', Jesus bit'ahd'í sizíni, bonłts'ł, gánłgo, Ya' áík'ehgo okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bich'í' yách'łłti' née? <sup>23</sup> Jesus gábihni, Doo bik'ehgo hasdzii dayúgo baa shil nagoln'í: áídá' da'aniigo hasdziyúgo nt'é bigha shółłts'ł? <sup>24</sup> Ánnas, Jesus łest'łqogo Cóiaphas, okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni, bich'í' oyil'a' ni'.

<sup>25</sup> Simon Peter nániildziilgo sizij lék'e. Gádaabiłch'inii, Ni áldó' ła' bitsilke'yu níłłi daandzi. Dah, shí doo án nshłij da, nádo'niid. <sup>26</sup> Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni yána'iziidí ła', án Peter yijaa naidnłgizh n'íi bik'íi nłni, gáníi, Ni née, dégózhóné goz'aągee ái nneehíi bił nish'ij ni'? <sup>27</sup> Peter, Dah, nádo'niid; áigeetazhik'áne ánniid.

<sup>28</sup> Cáriaphas bikijh goz'aąd' yáná'itihé yuņe' Jesus odaizłqóz: dázhq t'ahbi lék'e; Jews daanłni ákóne' ha'á'iikaiyúgo **bitis-hagowáh** n'íi bee bíná'godinłhgo da'idaągee doo itah daahiidleeł da, okąąh zhinéego doo ich'ij'daandłéh dahíi bighą daanzigo, doo ha'akáh da lék'e. <sup>29</sup> Áík'ehgo nant'án, Pílate holzéhi, bich'ij' ch'ínyáago gádaabiłnii, Ái nneehíi hago ląą adzaago bił nohkai? <sup>30</sup> Jews gádaabiłnii, Doo nchq'go adzaa dayúgo doo naa bił nokáh át'éé da. <sup>31</sup> Pílate gánádi'nii, Dánohwíi bedaagosol'aaníi bee baa yádaalti'. Jews daanłni gánádaadi'nii, Nnee zideego begoz'aaníi doo bee daagosil'aą da. <sup>32</sup> Jesus hagog'éego datsaah doleełi dabíi yaa nagolnii' n'íi begolne'go ánágot'ijł. <sup>33</sup> Pílate yáná'itihé yuņe' onanádzaago, Jesus yich'ij' hadziigo gáyilnii, Ya' ni Jews ízisgo biNant'a' níłłi née? <sup>34</sup> Jesus gábiłnii, Ya' danínik'eh ánnii née, dagohíi ła' ágádaashiłniigo nił nadaagolnii'híi bighą ánnii née? <sup>35</sup> Pílate gáníi, Ya' shíi Jew nshłij gá? Dani bił hánt'i'íi ła'íi ni'okąąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi shaa daanidez'aą: hago ándzaa áidá'? <sup>36</sup> Jesus gábiłnii, Beshik'ehíi doo díi ni'gosdzán biká' begoz'aą da: beshik'ehíi díi ni'gosdzán biká' begoz'aąyúgo, Jews daanłni doo baa shi'deltij dahíi bighą shinadaal'a'á nadaagonłkaad doleeł ni': n'íi beshik'ehíi díi ni'gosdzán doo bits'ą'dí' begoz'aą da. <sup>37</sup> Pílate gábiłnii, Nant'án níłłi ląą ya'? Jesus gábiłnii,

Da'áigeet ánnii, Nant'án nshłijhíi. Da'anii ágot'eehíi baa nagoshni' doleełhíi bighą gosilłi, ła'íi ái bighą ni'gosdzán biká'zhij' niyáá. Nnee daantijłgee da'anii zhinéé ádaat'eehíi shiyati' yidits'ag doo. <sup>38</sup> Pílate gánabiłdi'nii, Da'anii ágot'eehíi nniihíi nt'é golzeego ágolzee? Díi ánniidá' Jews daanłni yich'ij' ch'ínánádzaago gádaayiłnii, Díi nneehíi doo hago adzaa dago bigosłsłjid. <sup>39</sup> **Bitis-hagowáh** n'íi bee bíná'godinłhgo da'idaągee nnee ła' nohwá ch'ínálteełhgo daagosol'aą: áík'ehgo Jews ízisgo biNant'a' nohwá ch'ínánshteeł née? <sup>40</sup> Nanádaadilłghaazhgo gádaanii, Díi nneehíi dooda, Barábbas zhą nohwá ch'ínánłteeł. Barábbas-híi in'ijhi nłij lék'e.

**19** Pílate aniiigo Jesus hab'oltsaz. <sup>2</sup> Siláada ch'il diwozhi nánihezwodgo nant'án bich'ah k'ehgo alzaahi bik'edaidez'aą lék'e, ła'íi diyagé łichíi dotł'izhi bá ádaagozłaa, <sup>3</sup> Áidí' bich'ij' hayaa ánádaat'ijigo, Gozhqó le', Jews ízisgo biNant'a' níłni! daaniiidá' daayołts'ij. <sup>4</sup> Pílate ch'ínánádzaago nnee gádaayiłnii, Kúnko, doo hago adzaa dago bigosłsłjid, ái bídaagonołsł doleełhíi bighą nohwich'ij' bił ch'ínánsht'aazh. <sup>5</sup> Áík'ehgo Jesus ch'il diwozhi bich'ahdá' bi'íhíi nneezi łichiigo dotł'izhi golłigo ch'ínyáá. Pílate gádaabiłnii, Kú nneehíi sizij nko! <sup>6</sup> Okąąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ła'íi aasinłłi daabiłtsaądá' nádaadilłghaazh, Tsij'ılna'áhi bíhołkałgo zodéé, tsij'ılna'áhi bíhołkałgo zodéé, daaniiigo. Pílate gánádaabiłdo'niid, Dánohwíi tsij'ılna'áhi bídaahołkałgo daazołhéé: shíi doo hago adzaa dago bigosłsłjid. <sup>7</sup> Jews daanłni gádaabiłnii, Da'áík'ehgo nohwá goz'áni bikisk'eh datsaah dábił'eh, Bik'ehgo'ihina' biYe' ádil'ijhíi bighą.

<sup>8</sup> Pílate díí yidezts'aqadá' dayúwehégo biini' háh silj; <sup>9</sup> Yáná'itihé yune' ha'ánánádzaago Jesus gáyihñii, Hadí' nanñáhi? Ndi Jesus doo bich'i' hadzii da. <sup>10</sup> Áík'ehgo Pílate gábihñii, Ya' doo shich'i' handziih da née? Ya' ch'ínáninshteehgo dagohíí tsj'ihna'áhi bini'dilkaago beshik'ehíí doo bígonłsı da née? <sup>11</sup> Jesus gábihñii, Doo shenik'eh da doleeł ni', yaaká'dí' doo naa godet'aq dayúgo: áí bigħa hadín naa shinkłtínií itisgo ncho'go adzaa. <sup>12</sup> Áídí' Pílate ch'ínábılteeh hat'ıı: ndi Jews daanłni nádaadilghaazhgo gádaanii, Díí nnee ch'ínánłteehyúgo doo **Caesar** bit'eké nłıı da: dahadín ızisgo nant'an ádil'iinií Caesar yits'a'zhi'go na'ıdiltee.

<sup>13</sup> Díí yidezts'aqadá' Jesus yił ch'ín'áazhgo Pílate yánáltihíí biká'asdáhá yiká' dahnezdaa, áí Pavement golzeegee ánagot'ııı, Hebrew k'ehgo Gábatha golzéhi. <sup>14</sup> Bitis-hagowáh n'ıı bee bíná'godinłhıı bá ihch'i'golne'hiıı bijjıı, gostán bik'ehenkéézyú shı: Pílate Jews daanłni gádaayihñii, Kú nohwiNant'a' sizjıı nko! <sup>15</sup> Áídá' nádaadilghaazh, Zodéé, zodéé, tsj'ihna'áhi bíhołkał. Pílate gánádaabiłdo'niid, Ya' nohwiNant'a' tsj'ihna'áhi bíhishkałgo zis-héé née? Okqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi gádaanii, Caesar zhá nohwinant'a' nłjıı. <sup>16</sup> Áídí' Pílate Jews daanłni yaa daabistjıı, tsj'ihna'áhi yıdaabiłkałgo. Áík'ehgo Jesus nádaidnt'e'go yił onatsáq lék'e. <sup>17</sup> Jesus dabıı bitsj'ihna'áhi yogheelgo, itsits'in si'áni, golzeego ágolzéhi goz'aqazhi' bił nánzáq, áí Hebrew k'ehgo Gólgotha golzee: <sup>18</sup> Akú Jesus tsj'ihna'áhi yıdaayiskał, ıa'ıı nnee naki atdó' ba'ashhahdí' tsj'ihna'áhi bídaabi'deskał, Jesus ihni'gee dahdaistjııdá' nneehıı dá'ıı'an dahshteezh.

<sup>19</sup> Pílate k'e'eshchjıı, JESUS NÁZARETHDÍ' GÓLÍNI JEWIS ızisgo

BINANT'A' NLÍNI, golzeego dahgoz'áni tsj'ihna'áhi yiká' yıyiskał. <sup>20</sup> Jews daanłniıı ląągo k'e'eshchiiniıı daayozhi'; Jesus tsj'ihna'áhi bíheskałıı kğh goznłıı da'ahánégo goz'aq: áík'e'eshchiiniıı Hebrew, Greek, ıa'ıı Latin k'ehgo k'e'eshchjıı lék'e. <sup>21</sup> Jews bi'okqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi Pílate gádaayihñii, Jews biNant'a' nłjıı, doo ágóléh da; Jews biNant'a' nshłjıı niigo ágóléh. <sup>22</sup> Pílate hanádzii, Nt'é ágoshłahıı ilk'ıdá' ágoshłaa, niı lék'e.

<sup>23</sup> Siláada Jesus tsj'ihna'áhi yıdaiskałdá', bidiyágéhiıı díıyú ilk'ıdaiznıı, dántjııgee dał'a bíyéégo; iká'ıhıı doo hadilkał da: ndi dahot'éhé bida'zhi' ngont'i'go hist'ool. <sup>24</sup> Áík'ehgo gádaaıłdi'niıı, Díí doo k'ad ndaahiıdzoqos da, daazhógo bigħa da'doljołgo, hadín gonesnaahıı bíyéé doleeł: díııko Bik'ehgo'ihı'nañ biyati' bek'e'eshchiiniıı begolne'go ánagot'ııı, Shidiyágéhiıı ihıa'is'niıı, shı'ıhıı bigħa da'dihjoł. Áík'ehgo siláada díı ye'ánadáat'ııd.

<sup>25</sup> Jesus tsj'ihna'áhi bíbideskałıı ba'ashhahgee báq ıa'ıı báq bik'isn, Mary, Cléophas bi'aad, ıa'ıı Mary Mágdalene nazjıı lék'e. <sup>26</sup> Jesus báq hik'e bitsilke'yu dał'a bił nzhónihıı ba'ashhahgee nazjııgo yiłtsaqadá', báq gáyihñii, Shımaa, kú nizhaazhé! <sup>27</sup> Áídí' bitsilke'yu dał'a siziiniıı, Kú nımaa! yiłniıı. Áídí' godezt'i'go yił onát'aazh, bitsilke'yu bigowayú.

<sup>28</sup> Díí bikédı'go Jesus dawa aqł alzaahıı yıgósıgo, Bik'ehgo'ihı'nañ biyati' bek'e'eshchiiniıı begolne'go gánıı, Dibá' séłjıı. <sup>29</sup> Áııee nk'ózhi, vinegar holzéhi, ts'aa bee sikaq: tú daayıłt'o'ıı vinegar yee daiz'aqadı' tsjıı nneezi hııssop holzéhi, bíłatahgee yaa dahdaiz'aqago, Jesus bizé'zhi' dahyıda'ntsiıı. <sup>30</sup> Jesus vinegar yits'óqzdá' gánıı, Aqł alzaa: áídı' hayaa onot'aqadá' dabıı biyi'sizini be'ogoyáago áyılłaa lék'e. <sup>31</sup> Ihch'i'golne'ıı bijjıı lék'e, áı godilziniıı

bijji (dázhó nzhóogo godilzihgo,) Jews daanlíni kots'í tsj'ihna'áhi biká' dahnaztjigo doo bił dádaabik'eh dahíi bigha bijád daahotjigo nanáhó'níi, daayihniigo Pílate nádaayoskaad. <sup>32</sup> Áik'ehgo siláada hikaigo Jesus ba'ashhahdí' tsj'ihna'áhi bídaahiskahíi dantséhi bíjad daayihesitj', la'ihíi áldó'. <sup>33</sup> Áidá' Jesus yaa hikaigo, ilk'idá' daztsaago yidaagotsj'idhíi bigha yijád doo daayihesitj' da. <sup>34</sup> Siláada la' ba'ask'eh yune' bésh nneezíi oyilgeed, áidí' dagoshch'i' dił la'íi tú bił ha'ijool. <sup>35</sup> Ái yo'ijihni yaa nagolni', na'goni'íi da'ani; da'aniigo nagolni'go yígótsi, nohwíi áldó' da'ohdlaa doleełgo. <sup>36</sup> Díi be'ánagot'ijidíi Bik'ehgo'ihina' biyati' bek'e'eshchiinií, Bits'in doo la' k'e'iltqod da doleeł, nihiíi begolne'go ágodzaa. <sup>37</sup> Bik'ehgo'ihina' biyati' bek'e'eshchiinií la'íi áldó' gánadi'ni, Hadín yighátsi'nłgeedíi án daine'ijj doleeł.

<sup>38</sup> Díi bikédí'go Joseph, Arimathéadí' gólíni, Jesus yits'á'dí' ígo'aahíi nlíni, dánant'j'ego Jews daanlíni yénaldzidhíi bigha, án Jesus bits'ihíi yíyókeed: áik'ehgo Pílate baa godin'áá. Akú nyáágo Jesus bits'ihíi naidnné'. <sup>39</sup> Nicodémus áldó', t'é'yú Jesus yaa nyáá n'íi, jeeh nch'íi, myrrh holzéhi, aloes bił nadesdziidi, dała'á gonenađín dahidlee'i shj yogheelgo nyáá. <sup>40</sup> Jesus bits'ihíi nádaidnné'go nak'a'figaihi yik'ídaidesdziz, hkağolchiníi biłgo, Jews daanlíni nnee ledaihiníi'ihíi k'ehgo. <sup>41</sup> Tsj'ihna'áhi biheskałgee dégózhóné goz'aą: ái biyi' tsébi'i'án ániidéhi goz'aą, doo hwahá hadín ákone' nnilteehi da. <sup>42</sup> Jews daanlíni ilch'j'golne'íi bijjihií bigha, la'íi tsébi'i'án da'athánedí' goz'aąhíi bigha Jesus bits'í ákone' ndaizné' lék'e.

**20** Godilzinií bijji Mary Mágdalene, t'ahbi, t'ah godihkíidá' tsébi'i'ányú Jesus le'sitijj n'íigeé nyáá,

nt'éégo tséé daadin'áá n'íi yó'ot'aago yiłtsaa. <sup>2</sup> Áidí' nádilwod, Simon Peter hik'e Jesus bitsilke'yu la'íi, Jesus bił nzhóo n'íi, yiłgo yaa hílwodgo gáyihni, NohweBik'ehni tsébi'i'ándí' ch'ídaistijj láá, hayú ndaistijj shihíi doo bídaagonlzi da. <sup>3</sup> Áik'ehgo Peter hik'e Jesus bitsilke'yu la'ihíi biłgo ch'ín'áazhgo tsébi'i'ányú ó'áazh. <sup>4</sup> Dała' nátsidnteel: ndi bitsilke'yu la'ihíi Peter yaa dilwod, tsébi'i'ányú dantsé hílwod: <sup>5</sup> Ts'iyaa adzaago ákone' déz'jidgo nak'a'figaihií zhá akú sinilgo yiłtsaa, ndi doo ha'ayáa da. <sup>6</sup> Simon Peter ákú nyáá dábi ké', án tsébi'i'án yune' ha'ayáago nak'a'figaihií zhá sinilgo yiłtsaa, <sup>7</sup> Nak'a'figai bitsits'in bik'idesdziz n'íi dasahn hisdisgo anahyú siné', doo nak'a'figai la'ihíi bił sinil da. <sup>8</sup> Bitsilke'yu la'íi tsébi'i'ányú dantsé hílwodíi áldó' ha'ayáago yiłtsaago osdlaad. <sup>9</sup> Bik'ehgo'ihina' biyati' bek'e'eshchiinií, Daztsaadı' naadiidáh doleeł, nihiíi doo hwahá bił ídaagozjijh da. <sup>10</sup> Áidí' bitsilke'yu bigowayú onát'aazh.

<sup>11</sup> Mary tsébi'i'ángeé hichago sizijj: hichagdá' ts'iyaa adzaago tsébi'i'án yune' déz'jid, <sup>12</sup> Bik'ehgo'ihina' binal'a'á yaaká'dí'hi naki bidiyágé daahigaihi, Jesus bits'í siné' n'íigeé sikeego yiłtsaa, la' nés'aą n'íigeé sidaago, la'íi dés'eez n'íigeé. <sup>13</sup> Gádaabiñii, Isdzán, nt'é bigha nchag? Mary gábiñii, SheBik'ehni nádaidntijj laa, hayú ndaistijj shihíi doo bígonsj da. <sup>14</sup> Ágánniidá' t'aazh' adzaago Jesus sizijjgo yiłtsaa, ndi Jesus at'ijihíi doo yígótsjidd da. <sup>15</sup> Jesus gábiñii, Isdzán, nt'é láá bigha nchag? Hadín biká dín'ijj? Ái ni' goz'aaníi dégózhónégo ágólsinií at'ijj láá nzigo gáyihni, Jesus bits'ihíi nádnłtjij lék'eyúgo, hayú nłtjij shihíi shił nagolni', áik'ehgo nadishné'. <sup>16</sup> Jesus, Mary, biñii. Mary lediidzaago Hebrew k'ehgo, Rabbóni, biñii; shiłch'ígó'aahíi

golzeego ágolzee. <sup>17</sup> Jesus gábilñii, Shedinołchid hela'; doo hwahá shiTaa bich'i' dahnádishdáh dahíi bigha: áidá' shik'isyú bich'i' nnángo shá bił nadaagolñi', ShiTaa, nohwíi áldó' nohwiTaa, Bik'ehgo'ihí'nań hoshkaqhn, nohwíi áldó' Bik'ehgo'ihí'nań daahohkaqhn bich'i' nádésdzá. <sup>18</sup> Áik'ehgo Mary Mágdalene Jesus bitsilke'yu yaa nyáágo gádaayilñii, NohweBik'ehń hish'íi, áidí' ábilñii n'íi yił nadaagosni'.

<sup>19</sup> Da'ái bijii o'í'ááyú, godilziníi bijii, Jesus bitsilke'yu íla'adzaa lék'e, Jews daanlíni yédaaldzidhíi bigha dáádítłhíi da'dentáqádá' Jesus bitahyú sizijgo daay-iltsaq, nt'éégo gábilñii, Iłch'i'gont'ééhíi bee nohwich'i' goz'aq le'. <sup>20</sup> Ágánñiidá' bigan ía'íi ba'ask'ehgeehíi yił ch'i'nah áyíílaa. Bitsilke'yu beBik'ehń daayilt-saqádá' bił daagozhqod. <sup>21</sup> Jesus gána-daabiłdo'niid, Iłch'i'gont'ééhíi bee nohwich'i' goz'aq le'. ShiTaa shides'a'híi k'ehgo nohwíi áldó' daanohwidish'aa. <sup>22</sup> Ágánñiidá' yiká'zh'i' deyołgo gádaay-ilmñiid, Holy Spirit nohwaa det'aq: <sup>23</sup> Dahadín binchq'híi bigha baa nágodenoh'aqahíi, ái binchq'íi baa nágodet'aq; dahadín binchq'híi bigha doo baa nágodenoh'aq dahíi, binchq'íi t'ah yegoyilíi.

<sup>24</sup> Thomas, nakits'ádahíi itah nłni, Dídymus holzéhi, Jesus nyáádá' doo áígee itah sidaa da lék'e. <sup>25</sup> Bitsilke'yu ía'ihíi bił nadaagolñi', NohweBik'ehń daahiiltsaq, daabilñiigo. Thomas gáníi, Bigan biyi' bésh bikisk'eh nagoz'aqahíi hish'íiyúgo zhá, bésh odaaz'aa n'íi yune' nadishñiihgo, ía'íi ba'ask'ehgee o'í'án yune' nadishñiihyúgo zhá oshdlaq doleeł.

<sup>26</sup> Tsebíi yiskaq hik'e Jesus bitsilke'yu kñh yune' naháztaq lék'e, k'adíi Thomas biłgo: áígee dáádítłh da'dentáq ndi Jesus ákone' bitahyú sizijgo nanádaayiltsaqgo gábilñii, Iłch'i'gont'ééhíi bee nohwich'i' goz'aq le'. <sup>27</sup> Áidí' Thomas gáyilñii,

Dzaq bedenłñihgo shigan nń'íi; yushd'é dahdenłñihgo sha'ask'ehgee o'í'ánhíi nabik'ínñiih; doo odlaq dahíi doo nłlíggo da, ondlaq le'. <sup>28</sup> Thomas gábilñii, SheBik'ehń, Bik'ehgohinshnahń nłlíg ląq. <sup>29</sup> Jesus gábilñii, Shi'íhíi bigha shosínđlaq: hadín doo sho'íi da ndi shodlaaníi biyaa gozhqó doo.

<sup>30</sup> Jesus bitsilke'yu bináál godiyñhgo ána'ol'íi híi ląágo áyíílaa, ía' díi nalt-soosíi biyi' doo bak'e'eshchij da: <sup>31</sup> Áidá' Jesus, Christ nłji, ía'íi Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nłji daahohdlaq doleełgo; áidí' daahohdlaqgo bizhi'íi biláhyú daahinohnaa doleełhíi bigha díi bak'e'eshchij.

**21** Díi bikédí'go túsikaaníi Tibérias golzéhi bahgee Jesus bitsilke'yu yich'i' ch'i'nah ána'delzaa; díi k'ehgo ch'i'nah ána'delzaa. <sup>2</sup> Simon Peter, Thomas, Dídymus holzéhi, Nathánael, Gálilee biyi' Cánagee golíni, Zébedee biye'ke, ía'íi Jesus bitsilke'yu naki dawa dała' naháztaq lék'e. <sup>3</sup> Simon Peter gádaabilñii, Ha'ishłeehyú déyáa. Yił nakaihíi gádaabilñii, Néé áldó' ákú nił nkáh. Dahiskaigo dagoshch'i' tsina'eełíi yiyi' okai; ái bit'é' doo nt'é hadaizlee da. <sup>4</sup> Hayołkaaldá' Jesus tábaayú sizij; áidá' bitsilke'yu Jesus at'íníi doo yídaagołsi da. <sup>5</sup> Jesus gádaabilñii, Shichagháshé, łóg ía' hadaasolee née? Dah, daabilñii. <sup>6</sup> Gána-daayilđo'niid, Tsina'eełíi dihe'nazhinéégo łóg behaidlehe nanest'ólihíi tédaalkaad, áik'ehgo ía' hadaahłeeh. Áidí' ái tédaalkaad nt'éégo łóg dážhó ląqahíi bigha doo hagot'éégo hadaitij bik'eh da. <sup>7</sup> Bitsilke'yu dała'a Jesus bił nzhónihíi Peter yich'i' gáníi, NohweBik'ehń at'íi ląq. Simon Peter hadín at'íníi yaa idezts'aqádá', na'idziid bigha bi'íi ádayidiltsooz n'íi ánágodlaago tayi' yáhít'ag. <sup>8</sup> Jesus bitsilke'yu ía'ihíi, łóg behaidlehe nanest'ólihíi łóg bee halk'łgo daidołshoołgo, tsina'eełíi

yee hikai, (doo anahdí' táts'á ngont'i' da, dała'á gonenadín da'des'eezyú shi.) <sup>9</sup>Táts'á haskaidá' tsííd dilti'go, lóg la'íi bán biłgo ko'ká' sinilgo daayiltsaa. <sup>10</sup>Jesus gádaabiłnii, Lóg hadaasolee'íi la' deda'nohnił. <sup>11</sup>Simon Peter, tsina'eekí yiyi' oyáágo, lóg behaidlehé nanest'ólihíi lóg nchaahíi bee halk'ılgo tábaazhí' nyidenłshóód, lógíi dała'á gonenadín biká'yú ashldladin taagi: lóg dázhó ląá ndi lóg behaidlehé nanest'ólihíi doo odláád da. <sup>12</sup>Jesus gádaabiłnii, Yushdé' da'ohsaa. Bitsilke'yu daaste'go doo la', Hadín ant'ii? daabiłnii da, beBik'ehn át'ııgo yıdaagolsııdhíi bigha. <sup>13</sup>Áidi' Jesus bán náidnne'go bita'izné', lóg aldó'. <sup>14</sup>Díi biłgo taadn Jesus bitsilke'yu yich'i' ch'ınah ádelzaa, daztsaađi' naadiidzaahíi bikedí'go.

<sup>15</sup>Aađ da'iyaađá' Jesus Simon Peter gáyiłnii, Simon, Jonas biye' nílni, ya' díi bitisgo nił nshoq née? Peter gábiłnii, Ha'oh, sheBik'ehn; shił nzhóóníi bígonłsı. Jesus gánádo'niid, Shidibekíi bizhaazhé shá biza'hinił. <sup>16</sup>Nakidngee Jesus gánábıłdo'niid, Simon, Jonas biye' nílni, nił nshoq née? Peter gábiłnii, Ha'oh, sheBik'ehn, shił nzhóóníi bígonłsı gádnii. Jesus gánábıłdo'niid, Shidibekíi shá biza'hinił. <sup>17</sup>Taadngee gánábıłdo'niid, Simon, Jonas biye' nílni, nił nshoq née? Peter doo bił gozhóq da, taadn, Nił nshoq née? biłniidhíi bigha. Áik'ehgo Peter gábiłnii, SheBik'ehn

dáwa bígonłsı gádnii; shił nzhóóníi bígonłsı. Jesus gánábıłdo'niid, Shidibekíi shá biza'hinił. <sup>18</sup>Da'anii, da'aniigo gániłdishnii, Áni nannaadá' dani ak'ená'idléehgo, dahánt'ııyú nannaa ni': hastiin sínlııgohíi ilts'á' dahdnlııhdá', la' n'ıi ná ágole'go, doo hant'ıı dayú nidiłteeh doo. <sup>19</sup>Díi Jesus yee ánniid, da'itsaah daat'éhi Peter yee datsaahgo Bik'ehgo'ihı'nan ızisgo ye'at'éehíi ch'ınah ádolniłgo. Ágánniidá' Peter, Shiké' hınáál, yiłnii. <sup>20</sup>Peter t'aazhı' déz'ııdgo, Jesus bitsilke'yu bił nzhónihíi biké' higaalgo yiłtsaa; an da'iyaađ n'ııgee Jesus bitıłdı' yınent'ııdá', SheBik'ehn, hadıhíi ch'ın'aaah doleeł? nniid lek'e. <sup>21</sup>Peter biłtsaađá' Jesus gáyiłnii, SheBik'ehn, láı nneehı hago annéh áidá'? <sup>22</sup>Jesus gábiłnii, Hasht'ııyúgo nánisdzaazhı' hınaa, hant'é naninłt'og áızhı'? Nkú shiké' hınáál! <sup>23</sup>Ái bitsilke'yu dała'á doo datsaah da, ch'ıniihíi Jesus yił nakaihíi bitah didezlaad: ndi Jesus, Doo datsaah da, doo biłniid da; daazhógo, Hasht'ııyúgo nánisdzaazhı' hınaa, hant'é naninłt'og áızhı', biłniidá'. <sup>24</sup>Da'an, doo datsaah da, daalch'ıniihíi biłnııł díi dawa anágot'ııł lek'ehíi yaa nagolıı'dı' yak'e'eshchıı aldó': yaa nagosni'ıi da'aniigo bıdaagonłzi. <sup>25</sup>La'ıi ląágo aldó' Jesus anát'ııd; áı dawa naltsoos bee álzaayúgo, ni'godzán biká' doo hayú bá goz'aa da doleeł shı nsı.



## THE ACTS OF THE APOSTLES

**1** Theóphilus nílni, ałk'iná' Jesus anát'íhíí ła'íi ikh'ígó'aah nkegonyaahíi dawa naltsoos biká' ashłaa, <sup>2</sup> Binadaal'a'á hahesnilíi Holy Spirit binkááyú bił ch'ídaagoz'aaná' yaaká'yú onádzazhí' ái naltsoos biyi' baa nagosisni': <sup>3</sup> Jesus biniigodelzaahíi bikédé'go dizdin yiskaaníi biyi' binadaal'a'á bich'í' ch'í'nah anádil'íih, da'anii hínaago yídaagołsijhíi bigha, ła'íi Bik'ehgo'ihí'nań bilalt'áhgee bégóz'aaníi bich'í' zhinéégo ágot'éhíhíi baa yił nadaagolni': <sup>4</sup> T'ah yił naháztaaná' gádaabiłnii, Jerúsalem bich'á' daadołkáh hela' shiTaa anífhíi begolzaazhí', ái baa nohwil nagosisni' n'íi. <sup>5</sup> John da'anii tú bee baptize áil'íi ni'; áiná' nohwíi da'kwíi yiskaągo Holy Spirit bee baptize ádaanohwi'dolniił. <sup>6</sup> Łaahikaiyú nayídaadiłkid gádaaniigo, NohweBik'ehń, ya' dák'ad Israel hat'i'i dabíi naalıdziidgo anánde' née? <sup>7</sup> Áíge' Jesus bich'í' hananádzii, Hagee ágone'ihíi nohwíi doo hago'at'éégo bídaagonołsij bik'eh da, shiTaa zhá yebik'ehi at'éé. <sup>8</sup> Holy Spirit nohweh hiyáago nohwinawod goleeh: áígee Jerúsalemýú, Judéayú, Samáriayú ła'íi ni'gosdzán nanel'aayú shaa nadaagołni' doleel. <sup>9</sup> Aął yaa hadzii'íi bikédé'go binadaal'a'á t'ah daineł'íigo dahbi'didiltjigo yaak'os biyi' yune' bił ogoyáa. <sup>10</sup> Bił ogoyáayú binadaal'a'á t'ah daadéz'jigo nnee naki bidiyagé daahigaihi bit'ahgé' daahizí'go; <sup>11</sup> Gádaabiłnii, Gálileegé' nnee daanołni, hat'íi bigha yaaká'yú daadeł'íi? Díi Jesus yaaká'yú nohwich'á' onábi'doltjigo daa'íinií da'ái k'ehgo nádodaal dahagee. <sup>12</sup> Áíge' binadaal'a'á dził Ólivet golzeegé' Jerúsalemzhí' náakai, ái da'átháni, Jews daagodnłsiníi bijji oná'ıldahíi ga'áhosahyú goz'aą

łé'e. <sup>13</sup> Náakaiyú dák'ehéyú nágost'aą yune' onákai, áígee Peter, James, John, Andrew, Philip, Thomas, Barthólemew, Matthew, James, Alphéus biye', Simon Zelótes, ła'íi Judas, James bik'isn, naháztaą. <sup>14</sup> Kóne' ái dawa isdzáné ła', Mary, Jesus bimaa, ła'íi Jesus bik'isyú biłgo dała'á daabiini'go da'okaąh łé'e. <sup>15</sup> Áiná' Jesus daayodlaaníi dała'an gonenadínhíi biká'yú nadin shi dała'adzaagee Peter da'ihń'gé' hizí'go gáníi, <sup>16</sup> Nnee daanołni, shik'íyú, Judas, Jesus ha'adaizt'e' n'íi yágo'iinií, doo hwahá ágone' daná' Holy Spirit David binkááyú yaltí'go baa nagolni' n'íi, ái Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiinií baa nagolni'íi begolne'hi at'éé. <sup>17</sup> Judas nohwitah nłjigo bíi biłgo Jesus bá nada'iidziidgo baa godet'aą ni'. <sup>18</sup> Ái nnee ncho'go adzaahíi bidená bich'í' nahesnilíi bee ni' nagohešni', áíge' ts'iyaa nago'go bibid desdohgo bich'íi haago'. <sup>19</sup> Díi Jerúsalemgee daagolninií dawa yídaagołsigo ni'ihíi dabíi biyati' k'ehgo Akéldama daayihńi, ái Dił Ni'goz'áni golzeego ágolzee. <sup>20</sup> Naltsoos Psalms holzeehíi biyi' gát'éégo bek'e'eshchij, Goljí n'íígee déncho'ého yó'ogolne'go, doo hadń góljí da doleel: ła'íi, Na'iziid n'íígee ła' nnánólteeh. <sup>21</sup> Jesus nohwitahyú naghaná' nnee ła' bił nahikai ni', <sup>22</sup> John nnee baptize ádail'jigé' godezt'i'go Jesus nohwich'á' onábi'doltjizhí', ái nneehíi ła' hanábi'doltéeh, an Jesus naadiidzaahíi yo'iinií bíi aldó' bił baa nadaagohiłni' doleel. <sup>23</sup> Áik'ehgo naki hadaizłaa, Joseph, Bársabas holzéhi, iké'yú bizhi'íi Jústus holzee, ła'íi Matthías biłgo. <sup>24</sup> Áígee da'okaąhgo gádaanii, NohweBik'ehń, ni nnee bijji dawa bígonłsı, díi nnee naki halzaahíi hayíi hánłtiiníi nohwil ch'í'nah anle', <sup>25</sup> Judas dabíi bá goz'aayú dahdidogałgo, ná na'iziid n'íi, ninal'a'á nłji n'íi yich'á'zhí'

adzaa, álk'ehgo nnee hánktiiníí áígee nnaltéeh doleel. <sup>26</sup>Dahadn halteehíí bee bígozihíí ádaizlaa, álk'ehgo Matthías haltji: án nadaal'a'á itah silji, tats'adah zhágo ni'.

**2** Péntecost-híí bijji Jesus daayokaqahíí dała'á daabiini'go dałahágee dała'adzaa. <sup>2</sup>Dahiko yaaká'gé' nawode nich'iidhíí k'ehgo áhíłts'áágo naháztaq yune' dahot'éhé bengonyáá. <sup>3</sup>Ko' izaad ga'at'éhi ilts'á'go adzaago dała'á daantíígo biká'zhi dahilti'go bił ch'í'nah ádelzaa. <sup>4</sup>Holy Spirit bee baa daagodest'áago yati' iltah at'éhi yee yádaalti'go nkegonyaa, Holy Spirit áí k'ehgo yádaabiyilti'. <sup>5</sup>Áiná' Jews daanlíni Bik'ehgo'ihí'nań daidnłsini, ni'gosdzán nanel'áagé' Jerúsalemyú nádaagosdle' lé'e. <sup>6</sup>Díí baa ch'iniiná' nnee łáágo dała'adzaago hago ląą ágodzaa daanzj, dała'á daantíígo bíí biyati' yee yádaalti'go da'dezts'ąq'híí bighą. <sup>7</sup>Dážhó bił díyagodzaago gádaałłdi'nii, Sąą'a, aishą' dawa Gálileegé' nneehíí ádaanii? <sup>8</sup>Áiná' hago'at'éégo dánohwíí daanohwiyati'íí yee yádaalti'go daadiits'ag? <sup>9</sup>Párthians, Medes, Élamites, łá'íí nnee Mesopotámia, Judéa, Cappadócia, Póntus, Asia, <sup>10</sup>Phrýgia, Pamphýlia, Egypt łá'íí Lłbya **Cyréne** biąayú ił'angé' łeadaadiltíni, łá'íí Romegé' det'ih hasta' hikaihi, Jews łá'íí nnee Jews bi'okaqahíí k'eh da'okaqah daazlíni, <sup>11</sup>Cretes łá'íí Arábians daanlíni, dánohwíí daanohwiyati' yee yádaalti'go Bik'ehgo'ihí'nań ízisgo anát'ijhíí yaa nadaagolni'go daadiits'ag. <sup>12</sup>Álk'ehgo dawa bił díyadaagodzaa łá'íí hago ląą ágodzaa daanzjgo gádaałłdi'nii, Dířřą' hago anágot'ijhíi? <sup>13</sup>Łá'íí daazhógo déyaadaadłohgo gádaanii, Díí nneehíí wine anídéhi daayodłąągo ádaanii. <sup>14</sup>Áiná' Peter łats'adahíí yil daahizj'go nnee dała'adzaahíí yich'i' hadzii, Nnee Judéagé' łá'íí Jerúsalemgee

daagonłni, díí ádishniihíí nht'éégo hódaayisólts'ąągo nohwil ídaagozi le': <sup>15</sup>Díí nneehíí bił nádaagodiyis ádaanłsji ndi doo ágát'éé da, anaazhá ngost'ái bik'ehenkééz la'. <sup>16</sup>Áiná' Joel, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí díí anágot'ijhíí dab'ıltsená' yaa nagosni' ni' gánniidgo; <sup>17</sup>Bik'ehgo'ihí'nań gáníí, lkék'eh nnágodzaayú be'ágodonił, nnee dawa shiSpirit baa daadish'a' doleel: nohwiye'ke łá'íí nohwitsi'ke dawa ágodoniłíí shá yaa nadaagolni' doleel, nnee aníí nakaiyehíí bił ch'í'nah ádaagol'ji doleel, hastjyúhíí nadaayeel doleel: <sup>18</sup>Áí benagowaaná' nnee shánada'iziidíí łá'íí isdzané shánada'iziidíí shiSpirit baa daadish'a' doleel; álk'ehgo ágodoniłíí shá yaa nadaagolni' doleel: <sup>19</sup>Yáá biyi' ízisgo anágot'ijhíí ch'í'nah ádesłłił, ni' biká' godiyihgo be'ígóziníí, áí dił, ko', łá'íí lid aad k'ehgo at'éégo ałdó' ch'í'nah ádesłłił: <sup>20</sup>Dá doo nohweBik'ehń nadáhíí bijji, dážhó gonłt'ééhíí bijji biká' ngowaa daná' ch'ígona'áhił diłhł doleel, t'ė'gona'áhił dił doleel: <sup>21</sup>Áiná' hadń Bik'ehgo'ihí'nań bizhi'íí yee yiká aniiłń hasdádogaal. <sup>22</sup>Israel hat'í'í daanłni, díí yati'íí ídaayesólts'ąą; nohwíí bídaagonłsji go'ij, Jesus Názařthgé' nłni, Bik'ehgo'ihí'nań nohwináal Jesus binkááyú ízisgo aná'ol'ijhíí łá'íí godiyihgo be'ígóziníí anáyo'ijłgo nohwich'i' bee bígózjgo áyılıaa: <sup>23</sup>Áí Jesus-híí Bik'ehgo'ihí'nań dabintsé yaa natsekeesgo yaa nagoshchjigo nohwaa hıłłtjigo nnee begoz'aaníí doo yikisk'eh ádaat'ee dahíí nohwíí ádaabıłdołniigo tsj'ılna'áhi yıdaayiheskałgo daayizes-hjı: <sup>24</sup>Áiná' Jesus nezgaigo da'itsaahíí Bik'ehgo'ihí'nań nłáhyú áyılıaaná' nábiłil'na': da'itsaahíí doo dayúweh botą' bik'eh dahíí bighą. <sup>25</sup>David Jesus yaa nagolni'go gáníí, SheBik'ehń dawahn shádnjú hish'ij; shinawod shá

ágólsihíí bigha shigan dihe'nazhinéégo nlii: <sup>26</sup>Áí bigha shijíí bił gozhóqo ła'íí sizaa gozhóqo yashti'; ła'íí án zhá ba'oshkígo shits'í hanayoł doleeł: <sup>27</sup>Shiyi'siziiníí ch'iidntahyú doo nyinoné' at'éé dahíí bigha, Dilzini Nlíní n'yééhíí dildzidihíí bich'á'zhi' ántsi doleeł. <sup>28</sup>Hago'at'éégo ch'ihinaa doleełí shił ch'i'nah ánláa; shił nliigo dážho shił gozhóqo áshłtsi. <sup>29</sup>Nnee daanohiiníí, shik'íyú, bich'á'gé' daagosiidliní David holzéhi, doo siste' dago da'aniigo baa nohwil nagoshni', dazsaago itch'i'nniltíí ni', itch'i'nniltíí n'íí díjji t'ah dzaagee begoz'aa. <sup>30</sup>David Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidíí nlii ni', ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań bit'a dahdidilniigo gábilniiid, Nich'á'gé' hadaahishchiiníí ła', Christ holzéhi, benik'eh n'íí yebik'ehgo ádishlił, nniigo yígółsi; <sup>31</sup>Áík'ehgo áí dab'íłtsé yígółsiigo Christ nábi'dihil'na'híí baa nagolni' gániiidgo, Biyi'siziiníí ch'iidntahyú doo yó'oyone' da, ła'íí bits'ihíí doo dildzid da. <sup>32</sup>Díí Jesus-híí Bik'ehgo'ihí'nań nábihil'na'híí daanohwigha nohwináál ágodzaa. <sup>33</sup>Ízisgo at'éégo ábi'delzaago Bik'ehgo'ihí'nań bigan dihe'nazhinéégo sidaago, ła'íí Holy Spirit higháh doleełí biTaa bee bángon'áqo díí daa'íihíí ła'íí daadots'agíí bíí áyíłlaa. <sup>34</sup>David yaaká'yú doo bił ogoyáá da; ndi dabíí gáníí, Bik'ehgo'ihí'nań sheBik'ehń gáyilniiid, Shigan dihe'nazhinéégo síndaa, <sup>35</sup>Ni'ina'íí benik'eh siligo nikett'áahyú nininilzhi'. <sup>36</sup>Áí bigha Israel hat'i'íí dawa da'aniigo díí yidaagołsi le', Jesus-híí tsj'ılma'áhi bídaahesołkał n'íí Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń, Christ nliigo nohwá áyíłlaa. <sup>37</sup>Nnee díí daidezts'aqaná' bił daagoshch'ii' l'é'e, áigé' Peter ła'íí ła' nadaal'a'áhíí yich'i' gádaanii, Nnee daanohiiníí, nohwik'íyú, hago ádaahii'ne'? <sup>38</sup>Peter gádaabilnii,

Nohwincho'íí bich'á'yúgo ádaałne'go dała'á daanołtjigees Jesus Christ bizhi' bee baptize ádaanohwi'dolne', nohwincho'íí nohwá da'izłjii alne'híí bigha, áík'ehgo Holy Spirit bee nohwaa godit'aah doleeł. <sup>39-40</sup>Nohwíí díí bee nohwángot'aa ła'íí nohwíí nohwich'á'gé' daahidilchiihíí, ła'íí doo daanohwik'íí dahíí ałdó' bángot'aa, dahadń Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń ich'i' yojíhíí. <sup>41</sup>Hadíí bił daagozhóqo biyati' nádaidné'íí baptize ádaabi'deszaa: da'ái bijji nnee taadn doo náhółtag dayú shi Jesus daayodlaaníí yedikai. <sup>42</sup>Áí nnee nadaal'a'á bee bił ch'ídaago'aahíí, ła'íí lił daanliigo, bání nihi'né'íí, ła'íí okaqahíí dayúweh nłdzilgo yaa nakai. <sup>43</sup>Dała'á daantjigo daidnłsiigo ndaaldzid: ízisgo ánágot'íihíí ła'íí godiyihgo be'ígóziníí nadaal'a'á binkááyú bee ánágot'íihí. <sup>44</sup>Jesus daayodlaaníí dawa dałahágee naháztaq, dawahá dałaházhi' daabiyéego; <sup>45</sup>Daabiyééhíí baa nadaahazniigo hadíí yídaadiníí yitaada'iznii. <sup>46</sup>Dajji biigha dała'á daabiini'go da'ch'okaqah goz'aa yune' dała'ánát'ijih, bił daagozhóqo, doo itch'i' yaa daagoch'i'go da daabigowayú lił náda'idijih l'é'e. <sup>47</sup>Bik'ehgo'ihí'nań yich'i' ahédaanzigo nnee dawa bił dádaabik'ehgo ádaat'ee l'é'e. Áigé' ła' Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú hayíí hasdákaihił dajji biigha ináhihkah l'é'e.

**3** Ha'iz'aaqé' hayaazhi'yú Peter ła'íí John biłgo da'ch'okaqah goz'aa yú dezhaah l'é'e. <sup>2</sup>Nnee dágozłjigé' doo naghaa dahi dajji biigha da'ch'okaqah goz'aaníí ch'ínát'it'hií Dénzhóné holzéhi bahgee nnádaach'it'ééh l'é'e, da'ch'okaqah goz'aa yune' ha'áhihkahíí yídókeedgo; <sup>3</sup>Peter ła'íí John biłgo da'ch'okaqah goz'aa yune' hi'ashgo yiłtsaago, Dahat'íhíta shaa nohné', niigo yídókeed. <sup>4</sup>Peter ła'íí John biłgo nnee sitiiníí da'as'ah daayinéł'jiná' Peter gáníí, Nohwínł'jii. <sup>5</sup>Nnee sitiiníí

hat'ihíta shaa daayiné' nzigo yinef'iid. <sup>6</sup>Áiná' Peter gáníí, Shihíí béshligaihíí ła'íí óodo doo ła' nashné' da; ndi hat'íí bigonshhí'ihíí naa nshné': Jesus Christ Názairethgé' gólíni bizhi' binkááyú nádnnahgo dah nnáh. <sup>7</sup>Bigan dihe'nazhinéé yiltsoodgo hadag ábíílaa: dagoshch'í' bikee ła'íí bikegod bígo nhdzil daazlii. <sup>8</sup>Hadag yáhlwodgo hizí', áigé' dahnyaagé' da'ch'okaqah goz'aqá yune' Bik'ehgo'ihí'nań yich'í' ahénzigo higaaf ła'íí yáhlwo'go Peter ła'íí John bígo yił okai. <sup>9</sup>Higaafna' Bik'ehgo'ihí'nań yich'í' ahénzigo nnee dawa daabo'íi: <sup>10</sup>Da'ch'okaqah goz'aaní ch'íná'itfh Dénzhóné holzéhi bahgee idókeedgo sitij n'íí át'íigo nnee yídaagołsi: áík'ehgo hago'at'éégo bich'í' ágodzaahíí daanzigo bił díyadaagot'ee l'é'e. <sup>11</sup>Nnee doo nagháhi da n'íí Peter ła'íí John bígo dayúweh yota'ná' nnee ła'ágo bich'í' nádnkijgo bił díyadaagot'eego baa dała'adzaa ch'ínágoihin'áágee, Sólomon's holzéhi. <sup>12</sup>Peter nnee dała'adzaahíí yiltsaaná' yich'í' yafti' gáníigo, Israel hat'i'i daanołini, hat'íí bigha nohwil díyadaagot'ee? Hat'íí bigha dánohwíí nohwinawodíí bee dagohíí dánohwíí njoqohíí bee díí nneehíí naghaago ánáhiidlaa daanołsigo da'os'ah daanohwinef'íí? <sup>13</sup>Bik'ehgo'ihí'nań Abraham, Isaac, Jacob ła'íí bich'á'gé' hadaahidelchijihíí daayokaqahń, biYe' Jesus ízisgo at'éégo áyíílaa; Pílate baa daadeso'aqago ch'ínábíłteeh hat'íí, ndi nohwíí, Doo hádaahiit'íi da, daadołnii, Pílate bináál. <sup>14</sup>Dilzini, Nt'éégo Ánat'íiłíí, Doo hádaahiit'íi da, daabiłdołniiná', Nnee yizes-híni nohwá ch'ínánołteeh, daabiłdołnii ni'; <sup>15</sup>Áigé' Ihi'naa yeBik'ehń daazesołhijiná', án Bik'ehgo'ihí'nań daztsaqagé' nábihil'na'; áí dawa nohwináál ánágot'íił ni'. <sup>16</sup>Da'án bizhi' yodłago díí nnee daal'iiníí ła'íí bídaagonołsiníí nhdzilgo

ánáhiidlaa: bi'odłá'íí díí nneehíí doo hayú baa dahgoz'aqá dago ánáhiidlaa, daanohwigha nohwináál. <sup>17</sup>Shik'íiyú, doo bídaagonołsiyú ádaaldzaa dago bígonsi, nohwá nadaant'aahíí aldo'. <sup>18</sup>Áiná' díí k'ehgo Christ biniigodilné doleeł, nihií Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidíí dabí'itśená' yaa nadaagolni' n'íí Bik'ehgo'ihí'nań ye'iílaa. <sup>19</sup>Áík'ehgo nohwinch'ó'íí bich'á'yúgo ádaafne', áigé' Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' dahdołkáh, áík'ehgo nohwinch'ó'íí nohwá k'ená'ildéh, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bich'á'gé' nohwil gozhóoníí begoldoh ndi at'éé; <sup>20</sup>Áigé' Jesus Christ nohwich'í' náidił'aa doleeł, án al'ká'iná' baa nohwil na'gosni' ni': <sup>21</sup>Áń ni'gosdzán alzaagé' yushde' godezt'igo Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi daadilzini dabí'itśená' yaa nagolni' n'íí begolne'go dawahá ilch'í'nágodle'híí begonyaazhi' yaaká'yú gólíí. <sup>22</sup>Moses daanohwitaa n'íí da'aniigo gáyilniiid, Nohwik'íiyú bitahgé' Bik'ehgo'ihí'nań nohwe Bik'ehń binkááyú Na'iziidíí nohwá hailteeh, shíí hashiltíiníí k'ehgo; án ádaanohwilnihií dawa nlt'éégo ídaayesołts'aq doleeł. <sup>23</sup>Díí k'ehgo doleeł, dahadń áí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú Na'iziidíí doo íyést's'aq dahń nnee bitahgé' da'ízlíí doleeł. <sup>24</sup>Samuel golíígé' yushde' godezt'igo Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidíí dawa yadaakti' n'íí díí bijijiyúgo ánágot'íiłíí dabí'itśé yaa nadaagolni' ni'. <sup>25</sup>Nohwíí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí bich'á'gé' hadaahilshołchij, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań Abraham bich'í' hadzii, Nich'á'gé' daalideshchiinihíí ła' binkááyú ni'gosdzán biká' il'angé' łedaadiłchiinihíí dawa biyaa gozh'óq doleeł, niigo daanohwitaa n'íí yił lángodest'aq n'íí nohwá begolne'. <sup>26</sup>Bik'ehgo'ihí'nań biYe', Jesus, hayiltíigo da'itśé nohwich'í' oyil'a'

ni', dała'á nołtjigo ncho'go ágot'eehíí bich'á'yúgo ádaanołt'eego nohwiyaa gozhóq doleehíí bigha nohwich'í' oyi'a' ni'.

**4** t'ah yich'í' yádaalti'ná' okaqah yedaabik'ehi, silááda da'ch'okaqah goz'aaníí yináadaadz'ini binant'a' la'íí **Sáducees** daanłni baa hikai, <sup>2</sup>Áí hadaashkee l'é, Peter la'íí John biłgo nanezna'íí Jesus binkááyú naadiikáh doleel, daaniigo, nnee yił ch'ídaago'aahíí bigha. <sup>3</sup>Nnee hadaashkee n'íí Peter la'íí John biłgo daayiltsoodgo ha'ánezhteezh iskaqzhi': alk'iná' o'i'áqhií bigha. <sup>4</sup>Da'ágát'éé ndi nnee ląągo Peter la'íí John biłgo biyati' daidezts'aaníí daayosdlaq; ashdladn doo náhółtag dayú shi da'osdlaq. <sup>5</sup>Iskaq hik'e Jews binadaant'a'íí, Jews yánazini la'íí begoz'aaníí ye'ik'eda'ilchíhi Jerúsalemyú dała'adzaa, <sup>6</sup>Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni, Ánnas holzéhi, **Cáiaphas**, John, Alexánder, la'íí okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bik'íí dawa aldó' dała'adzaa l'é. <sup>7</sup>Díí nneehíí Peter la'íí John biłgo da'ahm'gee daayineskeego nayídaadiikid, Hat'íí binawod, hadn bizhi' bee díí ádaaldzaa? <sup>8</sup>Peter, Holy Spirit bił nłjigo yábiyilti'go gádaabiłnii, Nnee bánadaanołt'aahíí la'íí Israel hat'i'íí bánasoziiníí, <sup>9</sup>Nnee doo nagháhihíí bich'osii'ni'íí, díí nnee hago at'éégo nábi'dilzihií bigha díí jii nanohwídaadołkidyúgo: <sup>10</sup>Nohwíí la'íí Israel hat'i'íí dawa bídaagonołsj le', Jesus Christ, Názařthgé' gólíni, tsj'ılna'áhi bídaahesołkał n'íí, daztsąqagé' Bik'ehgo'ih'i'nań nábihil'na' n'íí, án bee díí nnee nłt'éé nasdłjigo nohwidáhyú sizij. <sup>11</sup>Díí tséhíí křh ádaagołé'íí daanołni yó'odaasołne' n'íí ilhagon'aagee da'ıltsé si'aaníí silij. <sup>12</sup>Áń ba'ashhahyú doo hadn hasdákółteehíí gólj da, díí yáá das'aaníí bitł'áahyú

hizhíhíí bee hasdáhikáh doleehíí dała'á ndi doo ni' biká' nnee baa nádet'aą da. <sup>13</sup>Peter la'íí John biłgo nnee doo da'oltag dahi, débaagoch'oba'íí daanłj ndi doo bił daagoyéé dago yádaalti', nnee nadaant'aahíí yídaagołsjidgo bił díyadaagot'ee; áłk'ehgo Jesił yił nakai n'íí yináadaagołsjid. <sup>14</sup>Nnee nábi'dilzihií bit'ahgé' sizijgo daayo'ijhíí bigha doo hat'íí nádaado'niid da. <sup>15</sup>Áńa' Peter la'íí John biłgo ch'inoł'aash daayilnii'ndá', dasahn ilch'í' yádaalti', <sup>16</sup>Díí nneehíí hago ádaahiidle'? Godiyjhgó ágodzaahíí binkááyú ágodzaago Jerúsalemyú daagolíníí dawa yídaagołsj; nohwíí doo daahohiidlaq da daan'nihií doo bik'eh da, daaniigo. <sup>17</sup>Nnee bitahyú doo dayúwehyú dididlaadgo da, haląą gádaabiłdo'niih, Áń bizhi'íí bee hadn bich'í' yánáhółti' hela'. <sup>18</sup>Áłk'ehgo yushdé' daayilniigo, Jesił bizhi' bee yánáhółti' hela' dagohíí ilch'ínánagonoł'aah hela', daabiłniigo bándagoz'aą. <sup>19</sup>Áńa' Peter la'íí John biłgo gádaabiłnii, Bik'ehgo'ih'i'nań binadzahgee nohwíí nohwich'í' idılts'aągo née, dagohíí Bik'ehgo'ih'i'nańgo née, hayíí dábił'ehíí bendaagonoł'aah. <sup>20</sup>Nohwíí hayíí hiit'iiníí la'íí dihiits'agí baa nagohiilni'hi at'éé. <sup>21</sup>Nnee nadaant'aahíí, Jesił baa yánáhółti' hela', nádaabiłdo'niidná' nádott'aash daabiłniiid; nnee dawa ágodzaahíí bigha Bik'ehgo'ih'i'nań ba'ahédaanzigo doo hago at'éégo ádaile' da. <sup>22</sup>Nnee nábi'dilzihií dizdinhíí bitisyú bił łegodzaahi. <sup>23</sup>Peter la'íí John biłgo ch'ínát'áazhná' yił nakai n'íí yich'í' onát'aazhgo okaqah yedaabik'ehi yánadaant'aahíí la'íí Jews yánazini ádaabiłnii n'íí yaa nadaagosni'. <sup>24</sup>Áí daidezts'aąa'á' Bik'ehgo'ih'i'nań bich'í' da'okaqahgo gádaanii, NohweBik'ehń, yáá, ni'gosdzán, túnteel la'íí daabi'yi'

daagolíníí dawa Bik'ehgo'ihí'nań nłígo áńlaa; <sup>25</sup>David, nánal'a'á, binkááyú yánkti'go gánńii ni', Hat'íí bighą doo Jews daanłiđ dahíí hadaashkee, ła'íí nnee dawahá doo begolne' dahíí yaa natsídaakees? <sup>26</sup>Ni'gosdzán biká' íziso nant'án daanliiníí ilk'izhi' ádaadzaa, ła'íí nnee yánadaant'aahíí dała'adzaa, Bik'ehgo'ihí'nań ła'íí Its'ánłtíni, Christ holzéhi, biłgo yich'í' náda'nziidgo. <sup>27</sup>Da'aniigo, niYe' Dilzini, Jesus, Its'ánłtíni, yich'í' náda'nziidgo Hérod ła'íí Póntius Płlate, doo Jews daanłiđ dahíí, ła'íí Israel hat'í'í biłgo dała'adzaa, <sup>28</sup>Nigan binawodíí ła'íí niini' be'ágodonííhíí dab'íłtsé bengón'ąą n'íí yee ádaane'go dała'adzaa. <sup>29</sup>K'adíí nohweBik'ehń, nowhenadaago'aahíí hóyínłts'ąą, áík'ehgo nánada'idziidíí niyati' doo daasiite'go bee yádaahiilti' dago bidag ádaant'eego ádaanohwinłsį, <sup>30</sup>Dahdnłńiđgo na'ılziih; ła'íí niYe' Dilzini, Jesus, bizhi'íí binkááyú godiyiđgo be'ídaagoziníí ła'íí íziso ánagot'íłhíí ánán'íłł le', da'okąąđgo daanii. <sup>31</sup>Aął da'oskąądná' dała'adzaagee godihes'naa; áígé' Holy Spirit bee baa daagodest'ąągo Bik'ehgo'ihí'nań biyati' doo daaste'go yee yádaałti' da lę'e. <sup>32</sup>Nnee łąągo da'osdłąąđíí biini' dała'á, bijíí dała'á nasdłiđ: daabíyééhíí doo dasahn shíyéé daanzį da; ndi dawahá dałaházhi' daabíyéé lę'e. <sup>33</sup>Nadaal'a'á dayúweh beBik'ehń Jesus daztsąągé' naadiidzaahíí dązhq nłt'éeego yaa nadaagolńi', Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí zhą bitisgo biká'zhi' at'ée daazłiđ lę'e. <sup>34</sup>Tédaat'yéhíí bitahyú doo ła' da silłi: hayíí bini' dagohíí bikłđ daagolíníí baa nadaagohezniiigo, bich'ą'gé' daayist'íłłíí <sup>35</sup>Nadaal'a'á bádngée ndaayiheznil: áígé' hayíí tédaat'yéhíí hat'íí yídaadiníí daantłłgeee yitah da'izńii. <sup>36</sup>Joses, nadaal'a'á Bárnabas bizhi' bá ádaizlaahi, (Kodag yałti'íí ye'at'éhi golzeego ágolzee,)

Cýprusgé' Levi hat'í'íí nłni, <sup>37</sup>Ni' bíyééhíí baa nagohezniiigo zhaali baa hi'né'íí nadaal'a'á bádngée nyiné'.

**5** Áíná' nnee ła', Ananías holzéhi, bi'aad, Sapphíra holzéhi, biłgo ni' baa nadaagoheznii, <sup>2</sup>Bi'aad yígółsigo zhaali baa hi'né'íí ła' t'ąązhi' yotą'ná' ła' zhą nadaal'a'á bádngée nyiné' lę'e. <sup>3</sup>Áík'ehgo Peter gáníí, Ananías, hat'íí bighą ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, nanıłaago Holy Spirit bich'í' nashíńch'a', ni' bich'ą'gé' zhaali naa hi'né'íí łahzhi' t'ąązhi' hórtą'go nńné'? <sup>4</sup>Doo hwahá nahıńiđ daná' nıyéé ni' ya'? Nahezniihíí bikédé'go zhaali naa hi'né'íí dáni benik'eh ni' ya'? Hago at'éeego tsídínkeezgo díí bee ándzaa? Doo nnee bich'í' nashíńch'a' da, Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' nashíńch'a'. <sup>5</sup>Díí yati'íí Ananías yidezts'ąąná' nágo'go daztsąą: nnee dawa yaat'ídaanzłhíí tsídaadesyiz. <sup>6</sup>Nnee áńii nakaiyéhíí nádikaigo ch'id bił daizdis, áígé' ch'adaabizyiyú łehdaabistłiđ. <sup>7</sup>Áígé' taadn łedihikeezyú shį nnee daztsaaníí bi'aad ágodzaahíí doo yígółsį dago ha'ayáá. <sup>8</sup>Peter gáyıłńii, Shił nagolńi', gáhołąągo izłiđgo ni' nohwaa nagoheznii née? Áígé' gáníí, Ha'aa, akohgo izłiđ. <sup>9</sup>Peter gánábıłdo'ńiid, Hat'íí bighą Bik'ehgo'ihí'nań biSpirit nabınołtaahgo bich'í' godeso'ąą? Isąą, nika' łehdaistiiníí ch'ígót'iyú nadaazi, áí ni ałdó' ch'ídaanłteeh. <sup>10</sup>Áík'ehgo dagoshch'í' Peter bádnyú nágo'go daztsąą: nnee áńii nakaiyéhíí ha'ákaigo isdzán daztsąągo yídaagołsįđ, áígé' ch'adaabizyiyú biká' łe'sitłiđ n'íí bahgee łehdaistłiđ. <sup>11</sup>Nnee da'osdłąąđíí dała'ánat'íłłíí tsídaadesyiz lę'e, ła'íí hayíí yaat'ídaanzłhíí ałdó' tsídaadezyiz. <sup>12</sup>Nnee bitahyú godiyiđgo be'ídaagoziníí łąągo, ła'íí íziso ánadaagot'íłłíí nadaal'a'á binkááyú ánagot'íłłi; (Sólomon bich'ínághin'ąągeee dała'á daabiini'go

dała'ánát'íjh. <sup>13</sup> Jesus doo daayodlaq dahíí ndaaldzidgo doo yéhikai da ndi nnee nht'éégo baa natsídaakees. <sup>14</sup> Nnee dayúweh ląágo ła'íi isdzáné biłgo Jesus daayodlaanií yénáhkai;) <sup>15</sup> Áík'ehgo daanezgaihíi da'intinyú ch'ínadá'niłgo biká'da'astíné ła'íi ch'id biká' nazhjeed, Peter higaalgo bichagosh'oh zhá ndi biká'zhí' áone' daanzigo. <sup>16</sup> Jerúsalem binaayú kįh nagoznilgé' ałdó' nnee ląágo daanezgaihíi ła'íi nnee spirits daanch'íi biyi' daagolíníi yił nihikáh, ái dawa nádaadziih lẹ'e. <sup>17</sup> Okąah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yił nakaihíi dábiłgo (*Sádducees* daanlíni,) dázhq hadaashkeego, <sup>18</sup> Nadaal'a'a daayiłtsoodgo ha'áná'ilka'a yune' ha'ádaiskaad lẹ'e. <sup>19</sup> Tl'é'yú Bik'ehgo'ihina' binal'a'a yaaká'gé'hi ha'áná'ilka'ágee ch'íná'itłhíi yá ch'íntąágo ákú yił ch'íkai, áigé' gábiłnii, <sup>20</sup> Ti'i, da'ch'okąah goz'aayú dołkáh, áigee nasozįigo díi nht'éégo ihinaahíi baa yati'íi dawa nnee baa bił nadaagołni'. <sup>21</sup> Díi daidezts'aqaná' hayiłkaalyú da'ch'okąah goz'aq yune' ha'ákaigo bił ch'ídaago'aah. Okąah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yił nakaihíi biłgo hikaigo nnee yánadaaltihíi ła'íi Israel hat'i'i yánaziinií dała'áyíłlaaná' ha'áná'ilka'áyú nadaal'a'a yíká o'it'a'. <sup>22</sup> Áiná' aasitíni ha'áná'ilka'áyú okai, n'íi nadaal'a'a n'íi doo hwaa da lẹ'e, áigé' nákaigo nadaagosni', <sup>23</sup> Gádaaniigo, Ha'áná'ilka'áyú nht'éégo o'ogęzná' aasitíni dáádítłhgee t'ah nazįiná' baa nkai ndi ch'ídaasiitąa hik'e doo hadn' ákone' naháztąa da ląa. <sup>24</sup> Okąah yebik'ehi da'tiséyú sitíni ła'íi siláada da'ch'okąah goz'aanií yinádaadéz'ini binant'a' ła'íi okąah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi díi daidezts'aqaná' hagoshą' at'éégo ląa dayúweh bá daagowáh daanzį lẹ'e. <sup>25</sup> Ła' nyáago gádaabiłnii, Nnee ha'ádaasolkaad n'íi da'ch'okąah goz'aq yune' nazįi, nnee yił ch'ídaago'aahgo.

<sup>26</sup> Áík'ehgo siláada da'ch'okąah goz'aanií yinádaadéz'ini ła'íi binant'a' nadaal'a'a yíká okaigé' dánt'éhego yił nakai: nnee tséé bee daanohwiłné' doleełhi at'éé daanzigo ndaaldzidhíi bigħa. <sup>27</sup> Yił nakainá' nnee yánadaaltihíi naháztąagee yił hikai baa yá'iti'híi bigħa: áigee okąah yebik'ehi dá'tiséyú sitíni nabídaadiłkid, <sup>28</sup> Gánįigo, Díi yizhíłhíi bee ilch'ínagono' aah hela', daanohwiłn'niigo nohwá ndaagosii'tąa ni', n'íi kú lá Jerúsalem dágoz'aq nht'éégo bił ch'ínánagono't'aah, ła'íi ái nnee zesdiinií nohwíi nohwik'izhį daadoł'ąhgo ádaatt'įi. <sup>29</sup> Peter ła'íi nadaal'a'a ła'ihíi biłgo hadaaszigo gádaanii, Nohwíi Bik'ehgo'ihina' da'áníyú ádaant'eego dábił'eh, doo nnee da. <sup>30</sup> Jesus tsį'ihna'áhi bídaahesołkałgo daazesołhį n'íi daanohwitaa n'íi Bik'ehgo'ihina' daayokąahń daztsąagé' nábiłil'na'. <sup>31</sup> Án Nant'an ła'íi Hasdá'iniłhi nliigo Bik'ehgo'ihina' ábíłlaago bigan dihe'nazhinéégo dahbinesdaa ni', Israel hat'i'i bincho'i bich'ą'zhįgo ádaile'go bincho'íi bich'ą'gé' baa nádaagodet'aqahíi bigħa. <sup>32</sup> Díi ánagot'įiłhíi daahiit'įigo baa nadaagohiłni'; Holy Spirit ałdó' yaa nagolni', ái Holy Spirit-híi hayíi Bik'ehgo'ihina' biyati' yikísk'eh ádaat'eehíi yaa daidez'aq ni'. <sup>33</sup> Yánadaaltihíi ái daidezts'aqaná' bił daagoshch'iigo, nadałtseed hádaat'įigo yendaagoshchįi lẹ'e. <sup>34</sup> Áiná' *Pharisee* ła' nnee yánadaaltihíi itah nliini, Gamáiel holzéhi, begoz'aanií ilch'ígó'aahi, nnee dawa nht'éégo baa natsekeesi hizi'go, Díi nneehíi dé't'ihézhį' nłahyú ch'ínókáh, nniid; <sup>35</sup> Áiná' gánįi, Israel hat'i'íi daanołni, díi nnee hago ádaale'íi baa daagonołsaq. <sup>36</sup> Doo ániiná' nnee ła' Theúdas holzéhi ízisgo at'éhi ídeshchįigo nnee ląágo díigo nanadínyú shį béhikai ni': án zesdiigo bikísk'eh ádaat'ee n'íi dawa

iltanáhosaaqo begoldoh n'íi doo hat'íi da silij ni'. <sup>37</sup> Ái bikédé'go Judas, Gálileegé' gólíni, nnee tax nahi'niil dolee'hií bigha daaholtag ni'ná' nyáá, án aadó' nnee lágó íts'áíniil: án aadó' daztsaa, áigé' bikísk'eh ádaat'ee n'íi dawa iltanáhosaa ni'. <sup>38</sup> K'adíi gánohwídishnii, Díi nneehíi doo baa nalkai da, doo nadaano'lt'og da: díi begoldohíi nnee bich'á'gé' bee ánágot'íi l'é'eyúgo, doo hat'íi da hileeh: <sup>39</sup> Áiná' Bik'ehgo'ihí'nañ bich'á'gé' l'é'eyúgo doo bengowáh ádaale' at'éé da; nohwíi dánko Bik'ehgo'ihí'nañ bich'í' nadaagono'lkadgo nohwígózi. <sup>40</sup> Nnee yánadaaltihíi Gamáliel anííhíi bíl dádaabik'ehgo nadaal'a'á yushdé' daayíniigo ánákai, áigé' Jesus bizhi'íi bee yánánáti' hela', daabi'niiná' ndaabinestsaz, áigé' onádaabis'a'. <sup>41</sup> Áík'ehgo yánadaaltihíi yich'á' dahnaskai, Jesus bizhi'híi bigha ádaayágosihyú ádaats'izlaa l'é'e ndi Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee nt'éégo ádaat'eego yídaago'sihíi bigha bíl daagozhóqo l'é'e. <sup>42</sup> Dajji biigha da'ch'okaqah goz'aq yune' la'íi daagowayú Jesus Christ yaa nadaagolni'go yaa ilch'ídaago'aah l'é'e.

**6** Áiná' Jesus daayokaqahíi lágó silijiná' Jews daanlíni Greek biyati' yee yádaalti'íi doo bíl daagozhóqo Hebrews daanlíni gádaayíniid, Dajji biigha ch'iyán na'niihgee nohwíi nohwitahyú isdzané bika' nanezna'ihíi doo yich'í' zhinéé ádaat'ee da l'é'e. <sup>2</sup> Áík'ehgo nakits'adahíi nnee Jesus daayokaqahíi dawa yushdé' daayíniid, áigé' gádaayíni, Ch'iyán nadaahii'niihíi bigha Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' baa nadaagolni'íi doo k'ihzhi' ndaagont'aa bik'eh da. <sup>3</sup> Áík'ehgo, nohwik'íyú, nnee gots'idi, nt'éégo baa yádaalti'íi, Holy Spirit ye'ádaat'eehíi, daagoyáanií nohwitahgé' hadaaniil, áí nnee díi na'idziidíi yedaabik'ehgo

ádaahiidle'. <sup>4</sup> Áiná' nohwíi dágodest'íyú da'ohiikaqah la'íi Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' baa yádaahiilti' dolee'. <sup>5</sup> Ádaaniihíi nnee dawa bíl dádaabik'eh: áík'ehgo Stephen dázhó ndzilgo odláni, Holy Spirit ye'at'éhi, Philip, Prókorus, Nicánor, Tímon, Pármenas, la'íi Nicolás, Jews bi'okaqahíi yenyáhi, Antiochgé' gólíni, hadaiheznil. <sup>6</sup> Ái hadaisnilií nadaal'a'á yidázhzi' yil nnikaigee yiká' ndaadesniigo yá da'oskaqad. <sup>7</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' dayúweh begodeyaago Jerúsalemgee Jesus daayokaqahíi lágó bináhiikai; okaqah yedaabik'ehi aadó' lágó odlaaní yikísk'eh ádaat'ee l'é'e. <sup>8</sup> Stephen, dázhó ndzilgo odláni, Holy Spirit bee binawod golíni, ízisgo ánágot'íi la'íi godiyihgo be'ídaagoziníi nnee bitahyú ye'aná'ol'íi. <sup>9</sup> Nnee la', Líbertines daaholzéhi, la'íi **Cyrénegé'** la'íi Alexándriagé' daagolíni, la'íi nnee Cilíciagé' la'íi Asiagé' nakaihi ha'ánáshíi bitahgé' Stephen yil ladaadit'ah nkegonyaa. <sup>10</sup> Áiná' Stephen goyáago la'íi Holy Spirit yábiyikti'go nneehíi doo la' bitisgo hadziih da l'é'e. <sup>11</sup> Áík'ehgo nnee la' yich'í' na'daaheznilgo gáyini, Nadaalch'aago Stephen baa yádaalti', áík'ehgo gádaani, Moses la'íi Bik'ehgo'ihí'nañ ncho'go yaa yalti'go daadihiits'ag. <sup>12</sup> Áigé' nnee Stephen yik'edaannihíi, Jews yánazini, la'íi begoz'aaní ye'ik'eda'ilchíhi, la'íi nnee dawa hadaashkee ádaizlaago Stephen yaa hikaigo daayitsood, áigé' nnee yánadaaltihíi yil yaa hikai. <sup>13</sup> Nnee nadaach'áhi yil hikai, áík'ehgo gádaanii, Díi nneehíi díi godiyihgo goz'aaní la'íi begoz'aaní dawahn ncho'go yaa yalti'; <sup>14</sup> Gániigo daadihiits'ag, Jesus Názareshgé' gólíni díi godilzihgo goz'aaní nagohilkaad, la'íi Moses nohwá yengon'áq n'íi lahgo ányidle'. <sup>15</sup> Nnee yánadaaltihíi dawa



Stephen da'is'ah daine'íígo binii Bik'ehgo'ihina' binal'a'a yaaká'gé'hi biniihí k'ehgo at'éégo daayiltsaa.

**7** Gábilnii, Ádaani'ch'iniihí da'anii nées? <sup>2</sup> Stephen gáníí, Nnee daano'fíni, shik'íyú, nnee báya'ni daano'fíni, shídaayesóts'aq; nohwitaa n'íí Abraham, doo hwahá *Chárranyú* ngoleeh daná' Mesopotámiayú góllí ni'ná' Bik'ehgo'ihina' bich'á'idindláád n'fíni bich'í' ch'í'nah ádelzaa, <sup>3</sup> Áígee gábilniiid, Nini' la'íí nik'íí bich'á' dahnná'ngo ni' ni' ch'í'nah áshle'yú n'ááá. <sup>4</sup> Áík'ehgo Abraham Kaldéans bini'gé' dahnyaago Charran golzeegee golíí l'é'e: bitaa daztsa'qaná' díí ni' biyi' daagon'ijzhí' Bik'ehgo'ihina' bik'ehgo onágódle' l'é'e. <sup>5</sup> Áíná' ni' bíyééhíí doo la' baa gon'áq da, doo ndi dala'ndi nch'idel'eezgo da: áiná' bichagháshé doo la' da ndi bíí la'íí bich'á'gé' daahideshchiinihí daabíyéé doleel'go yágon'áq l'é'e. <sup>6</sup> Bik'ehgo'ihina' Abraham bich'í' hananádziigo gániiid, Nich'á'gé' daahideshchiinií ni' doo yídaagotsi da n'íí yiyi' daagolíí doleel; áígee nnee ni' daabíyééhíí isná ádaabidle'go díídn gonenadín legodzaazhí' biniidaagont'éé doleel. <sup>7</sup> Nnee isná ádaabisdlaahíí biniidaagodishle' doleel; áí bikédé'go áígé' ch'éká'ngo dzaagee daashokaqah doleel, nii l'é'e, Bik'ehgo'ihina'. <sup>8</sup> Áígé' Bik'ehgo'ihina' *circumcision* bee Abraham yíí lángot'aq; áík'ehgo Abraham biye' Isaac gozli'igo tsebíí behiskaanií bijíí círcumcise áyíílaa; áígé' Isaac biye' Jacob gozli'í; Jacobhíí biye'ke nakits'adah daagozli'í, áí bich'á'gé' nakits'adahyú nnee hat'i' silíí. <sup>9</sup> Jacob biye'kehíí daabidizhé Joseph daayolch'í'go, yik'edaanniihgo Egyptyú baa nadaaheznii: áiná' Bik'ehgo'ihina' bi' nli'igo, <sup>10</sup> Bich'í' nadaagont'ogíí bigha dawa yich'á' bin'íí, áígé'

Pháraoh, Egypt yánant'aahíí, yíí nzhqogo la'íí binadzahgee goyáágo Bik'ehgo'ihina' áb'ísi; Pháraohíí Egypt dahot'éhé la'íí bik'íh biyi' daagolííni yánant'aago áb'íílaa. <sup>11</sup> Egypt la'íí Cánaanyú dahot'éhé shina' góyéégo daagodeyaa: áígee daanohwitaa n'íí bich'íya' n'íí bich'á' ádaasdi'igo biniidaagont'éé l'é'e. <sup>12</sup> Egyptyú nadá' góllí l'áágo Jacob yaat'ínzjiná' daanohwitaa n'íí da'íítsé ákú odais'a l'é'e. <sup>13</sup> Iké'gee nanákainá' Joseph, Daanohwik'isn nsh'íí n'íí shíí ánsht'ee, daayit'niigo bídaagotsi'í; la'íí Joseph bik'íí Pháraoh yígótsi'í. <sup>14</sup> Áígé' Joseph bitaa la'íí bik'íí dawa bi'go gots'idin ashdlá' hilt'eego yiká'o'í'a', <sup>15</sup> Áík'ehgo Jacob Egyptyú o'ínil, ákú Jacob daztsaa, la'íí daanohwitaa n'íí aldó' da'íík'é'go nanezna', <sup>16</sup> Áí dawa Sýkemyú onádaiheznilgo ílch'í'ndaahi'niil goz'aq yune' da'íík'é'go l'edaahasnil, áí goz'aanií Abraham Sýkem biye' *Émmor* biye'ke bich'á'gé' zhaali bee nagoheznii ni'. <sup>17</sup> Bik'ehgo'ihina' Abraham bángon'áq n'íí begolne'íí ahané'gé' goldohná' Abraham bich'á'gé' daahideshchiinihí Egyptgee l'áq silíí l'é'e. <sup>18</sup> Áíná' Egyptyú la' nant'an nanásdlíí, áí Joseph doo yígótsi'í da l'é'e. <sup>19</sup> Áí nohwíí hahiit'í'í yik'edaanniih l'é'e, la'íí daanohwitaa n'íí gádaayit'niigo bándaa'goz'aq, Mé' daagozli'íhí da'izli'yú ch'í'ndaaholkaadgo da'akú nanne' le'. <sup>20</sup> Áígee Moses gozli'igo dázhqó dénzhóné l'é'e, áí bitaa golíí yune' nadaach'ílteego taagi daahitaq: <sup>21</sup> Áígé' da'izli'yú ch'í'ndaach'ist'íyú Pháraoh bitsi' nábin'íígo dabíí bizhaazhé k'ehgo yíh'ina'. <sup>22</sup> Egyptyú daagolííni bigoya'íí dawa Moses bi' ch'et'áágo dázhqó nt'éégo ya'it' la'íí nt'éégo ánat'íí silíí. <sup>23</sup> Moses dizdin bi' legodzaaná', shik'íyú Israel hat'i'í bich'í' dosháh nzi l'é'e. <sup>24</sup> Áík'ehgo la' inaghanaghaago yiltsaaqo, áí yik'izhí'

onálwodgo yił nałts'ihgo daztsaq: <sup>25</sup> Shíí hat'i'íí biniidaagonłt'ééhíí biyi'gé' Bik'ehgo'ihinań shich'oniigo bił ch'ídishkaahíí yídaagotsi shi nzi l'é'e; ndi doo bídaagotsi da. <sup>26</sup> Iskaq hik'e dabíí hat'i'i naki iłch'i' dahnadilwo'go yiká íyáá, nkenágoheltqod nzigo gádaayihni, Iłk'isyú noldłinań hat'íí bigha iní'dołnłh? <sup>27</sup> Áinań ba'ashhahgé' gólını doo bik'ehyú ánáyo'ijł dahń Moses k'ihzhi' yenyilná' gáníí, Hadń nohwinant'a' la'íí nohwaa yatti'i ánıflaago ánt'ij? <sup>28</sup> Adaqanań nnee Egiptian nłini zínłhijihíí k'ehgo shíí áłdó' shiziniłhéé née? <sup>29</sup> Díí áńıfhií bigha Moses dabíí hat'i'i yich'á' halwodgo **Mádiangee** golıí ngohéyáá, áígee biye'ke naki gozłij. <sup>30</sup> Áíge' dizdin łegodzaa bikédé'go Dził **Sına** holzéhi binaayú da'izłijyú ch'il diltłi' biyi'gé' Bik'ehgo'ihinań binal'a'á yaaká'gé'hi bich'i' ch'í'nah ádelzaa. <sup>31</sup> Moses yo'ijná' bił díyagot'ee l'é'e: iłhánégo yinel'ııgo nyáá hik'e Bik'ehgo'ihinań bich'i' hadzii, <sup>32</sup> Gánııgo, Shíí daanitań n'íí Bik'ehgo'ihinań daayokaqahń nshłij, Abraham, Isaac la'íí Jacob Bik'ehgo'ihinań daayokaqahń nshłij. Moses tsídolyizgo diltłidgo doo ázhi' nádést'ııd da. <sup>33</sup> Bik'ehgo'ihinań gábilni, Nikee ádaandlee: ni' biká' sınıziniń ni' godiyini at'éé. <sup>34</sup> Egiptyú shichagháshé biniidaagonłt'éégo hish'ij, áí hish'ijigo ik'ídaadi'niihíí dists'ag, áík'ehgo áí bich'á' nshniilyú níyáá. Ti'i, dák'ad Egiptyú nideł'a'. <sup>35</sup> Dadıí Moses Israel hat'i'i doo hádaabit'ijgo gádaanii n'íí, Hadń nohwinant'a' la'íí nohwaa yatti'ıí ánıflaa? Da'ái Moses n'íí Bik'ehgo'ihinań binal'a'á yaaká'gé'hi ch'il biyi'gé' bich'i' ch'í'nah ádelzaa n'íí binkááyú Bik'ehgo'ihinań bides'a', nant'an nłijgo la'íí Israel hat'i'ıí biniidaagonłt'ééhíí yich'á' yıńıłgo bides'a'. <sup>36</sup> Áı Moses n'ıí ízigo ánágot'ııłıí la'íí godiyihgo be'ídaagozinıí

Egiptyú la'ıí Red Seayú ánát'ijł ni'ná' Egiptgé' ch'ıinilgo da'izłijyú nanatse'go dizdin łegodzaa. <sup>37</sup> Da'ái Moses-hıí Israel hat'i'ıí gádaayihni ni', Bik'ehgo'ihinań binkááyú Na'iziidi hileehgo nohwik'ııyú bitahgé' Bik'ehgo'ihinań nohweBik'ehń nohwá habılteeh, shıí hashıłtłıhıí k'ehgo; áń hódáayesółts'aq. <sup>38</sup> Da'izłijyú ha'ánátséh n'ná', díí Moses-hıí Bik'ehgo'ihinań binal'a'á yaaká'gé'hi Dził **Sına** holzeeyú bich'i' yatti' n'ıí la'ıí daanohwitaa n'ıí bigizhgee yatti'ıí nłijgo yati' hińáhi nohwá baa hi'né' ni': <sup>39</sup> Áń daanohwitaa n'ıí doo bídaayést'saq hádaat'ij da ni', doo hádaabit'ij da, áinań' Egiptyúgo nádiikáhıí zhá bijııgé' hádaat'ij l'é'e. <sup>40</sup> Aaron gádaayihni, Hat'ıhıta daahohiikaqahıí nohwá ánle', áı nohwá go'ij doleeł: díí Moses Egiptgé' ch'ınohwinil n'ıí hago adzaa shıhıí doo bídaagonłzi da. <sup>41</sup> Áinań' magashi bizhaazhé be'ilzaa'i ndi ádaizlaago dahat'ıhıta yiyaa odaayihiniıłgo daayokaqah, dabıí ádaizlaahıí yaa bił daagozhóqo. <sup>42</sup> Áık'ehgo yáá biyi'gé' dawaháhıí daayokaqahgo Bik'ehgo'ihinań dabiini'zhi' ch'ıdaabiznil; Bik'ehgo'ihinań binkááyú nada'iziidi n'ıí binaltsoos biyi' k'e'eshchijihıí k'ehgo, Israel hat'i'i daanołni, da'izłijyú dizdin nohwee łedaagosdzaa n'ná' magashi bizhaazhé, dibel'ij bizhaazhéta nadaaltseedıí la'ıí dahat'ıhıta shaa daahołnił lá née? <sup>43</sup> Gowagolgai biyi' Mólok holzéhi daayokaqahıí nadaałnil, la'ıí daahołkaqahıí Rémphan holzéhi bits'ıłsoqsé k'ehgo be'ilzaahıí áłdó' nadaałnil, díí be'ilzaago ádaasolaahıí daahołkaqahgo: áık'ehgo Bábylon bitisyú ch'ınokáhgo ánohwishłe'. <sup>44</sup> Daanohwitaa n'ıí gowagolgai biyi' da'okaqahi Bik'ehgo'ihinań yił daanłijgo bebıgózini da'izłijyú goz'aq, áı hago'at'éégo alnehıí Bik'ehgo'ihinań

Moses yił ch'í'nah áyílaahíí k'ehgo alaa. <sup>45</sup> Daanohwitaa n'íí **Jesus** bá nant'aago Bik'ehgo'ihí'nań doo Jews daanlįj dahíí bá ch'íineheyoodná' gowagolgai biyi' da'okaqahíí ni' daabíyée gozłįyú daistsoozgo hikai, áí doo Jews daanlįj dahíí David dánant'aa silįzhį' Bik'ehgo'ihí'nań daanohwitaa n'íí dábidáhgee ch'ídaaniheyood; <sup>46</sup> David Bik'ehgo'ihí'nań yił nzhոզ silįj, áík'ehgo Jacob Bik'ehgo'ihí'nań yokaqahń yiyi' golłj doleelíí bá ágóshłe' nzj lẹ'e. <sup>47</sup> Ndi Sólomon holzéhigo Bik'ehgo'ihí'nań kįh yiyi' golłíníí bá ágólaa. <sup>48</sup> Áíná' Da'tiséyú At'éhi kįh dá nnee bigan yee ádaizlaahi doo yiyi' golłj da; Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidíí gáníí n'íí k'ehgo, <sup>49</sup> Yaaká'yú goz'aaníí biká'dah'asdáhá biká'gé' nansht'aahíí át'éé, ni'gosdzánhíí biká' dahnádes'isíí át'éé: kįh hago'at'éhi shá ágóle'? níí lẹ'e Bik'ehgo'ihí'nań: hayúshą' hanasólgo áíná'? <sup>50</sup> Aishą' shiganíí doo dawa bee ashłaa da lẹ'e? <sup>51</sup> Doo nohwee daagondlįj dahi, nohwijíí ła'íí nohwijeyi' doo **circumcise** ádaanołt'e'i dahíí k'ehgo doo daagodinołsíní da, dawahn Holy Spirit bich'ą'zhį'go ádaanołt'ee, daanohwitaa n'íí ánádaat'įł n'íí k'ehgo nohwíí áłdó' ánádaat'įł. <sup>52</sup> Hagee daanohwitaa n'íí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí doo yiniidaagodezlaa da? Nłt'éégo Ánat'įłhíí yígháhíí dab'ıltséná' yaa nadaagoln'íí nadaistseed; áí Nłt'éégo Ánat'įłhíí nyee'íí biyi'zhį' ch'ídaasołtįgo daazesołhįj. <sup>53</sup> Bik'ehgo'ihí'nań binadaal'a'á yaaká'gé'hi begoz'aaníí nohwaa daidez'ąą ndi doo bikísk'eh ádaanołt'ee da. <sup>54</sup> Nnee dała'adzaahíí Stephen áníhíí daidezts'ąąná' dážhó bił daagoshch'ii'go biwoo nádaagai. <sup>55</sup> Áíná' Stephen, Holy Spirit ye'at'éégo, yaaká'yú dezghalgo Bik'ehgo'ihí'nań bich'ą'idindláadíí ła'íí Jesus Bik'ehgo'ihí'nań dihe'nazhinéégo

sizįigo yiłtsąą, <sup>56</sup> Áíge' gáníí, Yáa ilch'ą' adzaago yaaká'yú nnee k'ehgo Nyááhń Bik'ehgo'ihí'nań dihe'nazhinéégo sizįigo hish'įj. <sup>57</sup> Nádaadidilghaazhná' bijeyi' ndaadeshchidgo dawa bich'į' nádnkįj. <sup>58</sup> Kįh goznłl'íí bich'ą'yú ch'ídaabist'e'go nyída'isne': tsée yee da'dilńihíí bidiyágé nnee ání nagháhá, Saul holzéhí, dées'eezgee ndaayiheznil. <sup>59</sup> Stephen t'ah nyída'ihne'ná' gánįigo oskaqad, Jesus sheBik'ehń, shiyi'ziziiníí nádnné'. <sup>60</sup> Hayaa adzaago nawode gánńiid, sheBik'ehń, díí ncho'ihíí dákoh bik'izhį' ádaaholé hela'. Ánniidná' daztsąą.

**8** Stephen daabizihhehíí Saul da'áígee bił dávik'eh lẹ'e. Áíge' godeyaago Jesus daayokaqahíí Jerúsalemgee ha'ánáséhíí biniidaagonłt'éégo inaghanakai begodeyaa; áík'ehgo dawa iltanáhosąągo Judéayú ła'íí Samáriayú oheskai, nadaal'a'á zhą da'akú naháztaq lẹ'e. <sup>2</sup> Nnee daagodnłsíní Stephen dát'eego yaa daachagná' łedaistįj. <sup>3</sup> Áíná' Saulhíí Jesus daayokaqahíí dayúweh binaghanakai, gowaqahíí dała'á gon'ąągo nantaago, nnee ła'íí isdzáné daayiltsoodgo ha'áyılkaad lẹ'e. <sup>4</sup> Jesus daayokaqahíí iltanáhosąą n'íí dahot'éhé anákahyú yati' baa gozhóni yaa nadaagoln'í. <sup>5</sup> Philip Samáriayú óyáá, áí biyi' kįh goznłlgee Christ yaa yił nadaagoln'í. <sup>6</sup> Nnee łąągo Philip yałti'ihíí daidezts'ąągo ła'íí godiyihgo ánágot'įłhíí ye'ánat'įłhíí daayıltsąągo, áníhíí dałelt'eego yaa natsídaakesgo bídaayést'sąą lẹ'e. <sup>7</sup> Spirits daancho'i nnee łąągo biyi' daagolłj n'íí daadilwoshná' biyi'gé' hanáhesąą, ła'íí łąągo daadi'il n'íí ła'íí doo nadaakai da n'íí nádaabi'dilziih. <sup>8</sup> Áík'ehgo áí kįh goznłlgee dážhó koł daagozhó lẹ'e. <sup>9</sup> Áí kįh goznłlgee nnee ła' Simon holzéhí dab'ıltséná' nnee Samáriayú daagoln'íí daabo'ni'go k'izéyonihí golłj lẹ'e, nnee ízisgo at'éhi

ádil'ijigo: <sup>10</sup> Án nnee dawa bídaayésts'aa, nnee doo ízigo ádaat'ee dahíí, nnee ízigo ádaat'eehíí ndi gádaaniigo, Díí nnee Bik'ehgo'ihí'nań binawod bił nlii láá. <sup>11</sup> Daabo'ni'go nzaad ogoyaahíí bigha nnee yédaaldzidgo daayidntsi lé'e. <sup>12</sup> Áiná' Philip, Bik'ehgo'ihí'nań bilatt'áhgee begoz'aaníí ntt'éégo baa na'goni'íí la'íí Jesus Christ bizhi' daayozhíígo yaa nagolni'go nnee la'íí isdzané daayosdlađgo baptize ádaaszaa. <sup>13</sup> Simon dabíí ndi osdlađgo baptize ábi'delzaa: áigé' Philip yił dahizh'aazhgo godiyihgo be'ídaagoziníí la'íí ízigo ána'ol'ijíí yiłtsaągo bił díyagot'ee lé'e. <sup>14</sup> Jerúsalemgee nadaal'a'á nnee Samáriayú daagolíníí Bik'ehgo'ihí'nań biyati' nádaagodn'áá yaat'ídaanzjina' Peter la'íí John biłgo bich'i' odais'a': <sup>15</sup> Ákú n'áázhná' Holy Spirit baa daadót'aah daanzigo yá da'oskaąd: <sup>16</sup> (BeBik'ehń Jesus bizhi' bee baptize ádaaszaa ndi doo hwahá hadń la' Holy Spirit bee baa godet'aah da lé'e.) <sup>17</sup> Peter la'íí John biłgo biká' ndaadelniiigo Holy Spirit bee baa daagodest'aa. <sup>18</sup> Nadaal'a'á nnee yiká' ndaadezniigo Holy Spirit bee baa daagodest'aahíí Simon yiłtsaąná' nadaal'a'á zhaali yaa náiné', <sup>19</sup> Gáníígo, Shíí aldó' díí beshik'ehgo shaa godinot'aah, áík'ehgo dáhayíí biká' ndaadeshniihíí Holy Spirit baa daadit'aah doleł. <sup>20</sup> Áiná' Peter gábiłni, Bik'ehgo'ihí'nań bich'á'gé' aahi'né'íí nahashniih nńzihíí bigha nizhaalihíí dábił da'izlii nleeh. <sup>21</sup> Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee nijíí doo bik'ehyú át'éé dahíí bigha díí ánáhiit'ijíí doo hwaa ná goz'aą da. <sup>22</sup> Nincho'íí bich'á'yúgo áne'go onkaąh, áík'ehgo nijíí biyi'gé' déncho'égo tsidínkeezíí da'izlíné da'ánadolnił. <sup>23</sup> Ncho'go ágot'eehíí zhá niyi' begoz'aągo nincho'íí hnest'qo bígosłsjiđ. <sup>24</sup> Áík'ehgo Simon gádaabiłni, Áshiłdolniihíí

doo shich'i' be'ágone' dahíí bigha Bik'ehgo'ihí'nań shá honołkaąh. <sup>25</sup> Peter la'íí John biłgo daayo'ii' n'íí yaa nadaagosni', la'íí Jesus biyati'íí yaa yił nadaagosni'ná' Jerúsalemýú onát'aazh; nátaashyú Samária biyi' gotahyú yati' baa gozhóni yaa nadaagolni'go ánágoldoh. <sup>26</sup> Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'gé'hi Philip yich'i' hadziigo gáyiłni, Dahnnángo yagiyo nńáh, Jerúsalemgé' Gázazhi' intínhíí bich'i'go, da'izliiyú. <sup>27</sup> Nádiidzaago dahiyaa: áigé' nnee Ethiópián *eunuch* nlíni, isdzán Cándace holzéhi, Ethiópiáns yánant'aahíí yiké'gee sitíni, dawahá lán ilíni Cándace bíyéehíí yebik'ehi, Jerúsalemýú okaąhyú naghaagé' <sup>28</sup> T'aązhi' nádaal lé'e, bitsinaghái bijad nakihíí yiyi' dahsdaago Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí, *Esaiás* holzéhi, binaltsoos yozhíí goldoh. <sup>29</sup> Holy Spirit Philip gáyiłni, Tsinagháihíí athánégo bich'i' nńáh. <sup>30</sup> Áík'ehgo Philip bich'i' nádilwodgo Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí, *Esaiás* holzéhi, binaltsoos yozhííhíí yidezts'aągo gáyiłni, Ya' áí hónzhiihíí bígonłs' née? <sup>31</sup> Ethiópián gáníí, Hago'at'éégo bígonsíni, dahadń shł ch'ígo'aahyúgo zhá go'íí? Hasiłnángo shit'ahgé' dahndaa, ni. <sup>32</sup> Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí díí k'ehgo anłhi yozhíí lé'e, Dibelíí zideeyú ch'olqosí k'ehgo, dagohíí dibelíí bizhaazhé biłshéhíí yádngee sitjigo doo hat'íí níí dahíí k'ehgo bizé' doo iłch'á' ágole' da: <sup>33</sup> Ádaayágosiyú ádaizlaagé' dá doo nzhógo baa yá'ti' da: hadńshá' bich'á'gé' daahideshchiinihíí yaa nagolni'? Ni'gosdzán bich'á'gé' bi'ihí'na' nádií'né', niigo. <sup>34</sup> Áigé' nneehń Philip gánabiłdo'niid, Nánoshkaąh, díí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí ániłhíí hadń áiłniihíí? Dabíí ádaayalti' née, dagohíí nnee la' yaa yałti' née? <sup>35</sup> Áík'ehgo da'ái Bek'e'eshchiiníí

biyi'gé' Philip yalti' nkegonyaago Jesus yaa yił nagolni'. <sup>36</sup> Ch'okahyú tú bich'i' dahch'idikaigo nneehń gáníí, Kú tú ła' łaq; hat'íí bighą doo baptize áshi'dilne' da doleef? <sup>37</sup> Philip gáníí, Nijíí dawa bee ondląyúgo ágáni'dilne'. Nneehń gábilńii, Jesus Christ Bik'ehgo'ih'i'nań biYe' nliigo hoshdłąą. <sup>38</sup> Tsinaghái nnólghed, nniid: áigé' tú yiyi' o'áazhgo Philip nneehń baptize áyíłaa. <sup>39</sup> Tú biyi'gé' hanát'aazhgo Bik'ehgo'ih'i'nań biSpirithíí dagoshch'i' Philip onábíłtíí: nnee Ethiópián nłini doo hwaa nábitśąą da, ndi bił gozhógo dahiya. <sup>40</sup> Philip Azótusgee náhiłtśąą: áigé' kłh nagozńilyú yati' baa gozhóni yaa nagolni'go naghaa, áigé' *Caesaréa* golzeesh'i' nnyaa.

**9** Saul, Jesus daayokąąhíí nagont'og yá hát'íigo ła'íí naotseed yo'ńiigo okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni yaa nyáá, <sup>2</sup> Áigee gáyilńii, Damáscusgee Jews ha'ánáséhíí bich'i' naltsoos shá áńle', áłk'ehgo nnee ła'íí isdzáné hayíí Jesus yikísk'eh daahikahíí ła' baa niyááyúgo hídaasht'óogo Jerúsalemyú shinaghadokah. <sup>3</sup> Áigé' Saul Damáscus golzeehíí bit'ahyú higaalgo, dahłko yaaká'gé' bich'i' nke'idindłáád lę'e: <sup>4</sup> Áigee hayaa nágo'ná' yati' yidezts'ąą lę'e, gáníigo, Saul, Saul, hat'íí łaq bighą shiniigonł'éeego áshinłśi? <sup>5</sup> Saul gáníí, Hadń áńt'íi, shiNant'a'? Áigé' nohweBik'ehń gábilńii, Shiniigonł'éeego áshinłśinihíí shíí áshł'íi, Jesus honszéhí: tsjik'iihíí bee nítś'i'ishgo'yúgo dayúweh t'ąązh'i' hóntalyúgo dayúweh dáni idída'nłni'. <sup>6</sup> Saul bił díyagot'eego ditłidgo gáníí, SheBik'ehń, hat'íí áshłéhgo háńt'íi? Jesus gábilńii, Nádnáhgo kłh gozńilyú nńáh, ákú hat'íí áńléhíí baa nił na'goni' ndi at'ée. <sup>7</sup> Nnee yił hikah n'íí doo hadaadzii dago nazijná' yati' daidits'ag ndi doo hadń daayo'íi da lę'e. <sup>8</sup> Saul ni'gé' nádiidzaago bináá ich'ą'ágolaa

ndi doo go'íi da lę'e: áłk'ehgo bigan daach'otą'go Damáscusyú odaach'izłoqz. <sup>9</sup> Doo go'íi dago taagi be'iskąą, dáshiná' ła'íí dádibá'. <sup>10</sup> Damáscusgee nnee Jesus yokąąhń Ananías holzéhí golłi lę'e; áń Jesus bił ch'í'nah ágóląago, Ananías, biłńii. Ananías gáníí, Kú sídáá, sheBik'ehń. <sup>11</sup> Jesus gábilńii, Nádnáhgo kłh bigizhyú itń Ts'ígodezdqoh golzeegee nńáh, áigee nnee Saul holzéhí, Társusgé' gólńi, Judas golłigeek biká na'ńłkid: áigee áń okąąh łaq. <sup>12</sup> Áigee nnee Ananías holzéhí ha'ayáago, go'íi nádleeh doleehíí bighą ndelńiigo Saul bił ch'í'nah ágolzaa lę'e. <sup>13</sup> Ananías gábilńii, SheBik'ehń, áń nneehń Jerúsalemgee nnee daanokąąhíí nyeego yiniidaagodezłaa híí baat'ínsi ni': <sup>14</sup> K'adłí áń kú hígháhgo hayíí nizhi'íí yeda'okąąhíí hídaiłt'ó'go baa godet'ąą lę'e, okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi ádaaniigo. <sup>15</sup> Jesus gábilńii, Ti'i: áń ich'ą'ńłtíni at'ée, shá na'iziidgo doo Jews daanłi dahíí, ízisgo nadaant'aahíí, ła'íí Israel hat'íí shizhi'íí yídaagołśi áiléh doleelgo: <sup>16</sup> Shíí shighą hago'at'éeego biniidaagoonł'ée doleehíí baa bił ch'í'nah ágoshłe'. <sup>17</sup> Áłk'ehgo Ananías dahiyaago kłh yune' ha'ayáá; Saul yiká' ndelńiiná' gáníí, Shik'isń, Saul, Jesus nohweBik'ehń, itńnyú yushd' hínáálná' nich'i' ch'í'nah ádelzaahń, gon'íi nándleeh doleelgo, ła'íí Holy Spirit bee nagodet'aago nich'i' shides'a'. <sup>18</sup> Dagoshch'i' bináá biká' siłtsooz silłi lę'e n'íí yó'ózhóódgo go'íi násdłłi. Áigé' nádiidzaago baptize ábi'delzaa. <sup>19</sup> Áigé' iyąągo nalwod nasłłi. Damáscusgee Jesus daayokąąhíí yił naháztaągo da'kwíish'i' behiskąą. <sup>20</sup> Dagoshch i' Jews ha'ánáséh nagozńil yune' Saul, Christ Bik'ehgo'ih'i'nań biYe' nlii, niigo yaa nagolni'. <sup>21</sup> Nnee daabidezts'ąą'íi dawa bił díyadaagot'eego gádaanii,

Dínshá' n̄eehn̄ Jerúsalemgee n̄ee Jesus bizhi' daayozhíigo da'okaq̄híí naistseedn̄ át'íí; áí bigha kú n̄yáá ni', hídaitt' o'go okaq̄h yebik'ehi itisyú nadaandeehi yich'í' yíł dikáhgo? <sup>22</sup> Áíná' Saul dayúweh n̄dzilgo yahti'go Jesus da'anii Christ n̄l̄i l̄áá, n̄iigo Jews Damásusgee daagolíníí doo bich'í' hanádaasdzii dago áyíflaa. <sup>23</sup> L̄áágo hiskaaníí bikédé'go Jews daanliiníí Saul daizilheego ndaagoshchíí: <sup>24</sup> Áíná' ndaagoshchiiníí Saul yígołs̄j̄id ni': daabizilthee hádaat'íigo dajj̄i biigha, dat'é' biigha k̄ih gozn̄ilíí binaayú l̄eda'dilt'íhgee dáada'dit'íhíí nzhógo yinádaadéz'íí; <sup>25</sup> Áíná' Jesus daayokaq̄híí t'é'yú l̄eda'dilt'íhíí bitis yuyaa gódah ch'ídaabileeh, táts'aa yiyi' dahsdaago. <sup>26</sup> Saul Jerúsalemyú n̄yáaná' Jesus daayokaq̄híí yedigháh hát'íí ndi bédaaldzid l̄é'e, da'anii Jesus yokaq̄h̄n̄ sil̄i ndi doo daabodl̄aą dahíí bigha. <sup>27</sup> Áíná' Bárnabas Saul édeidilt̄iigo nadaal'a'á yaa yíł n'áázhgo gán̄iigo yaa nagoln̄i', Dín n̄eehn̄ higaalyú Jesus yo'íigo bich'í' yahti' ni', la'íí Damásusgee doo biini' h̄ah dago Jesus yá siz̄iigo yaa yahti' ni'. <sup>28</sup> Áíge' Jerúsalemyú da'adzaayú yíł nkedikai. <sup>29</sup> Áígee doo biini' h̄ah dago Jesus yá siz̄iigo yaa yahti', Jews daanliiníí Greek biyati' yee yádaakti'íí yich'í' yahti'go yíł lahadaadit'áhná' daabizilthee hádaat'íí l̄é'e. <sup>30</sup> Áí odl̄' bee ilk'íyú yídaagols̄j̄idná' *Caesaréayú* yíł hikai, áíge' Társusyú onádaabis'a'. <sup>31</sup> Áík'ehgo Jesus daayokaq̄h̄go ha'ánáłséhíí Judéayú, Gálileeyú, Samáriayú daagolíníí bił nkenádaagodez'áago hadag bá nádaagodeyaa l̄é'e, áí Bik'ehgo'ihí'nañ daidn̄s̄igo dayúweh bá daagowáhgo, la'íí Holy Spirit bidag ádaat'eego, dázh̄o l̄áá sil̄i. <sup>32</sup> Peter gotah anádaal̄go Jesus daayokaq̄híí Lýdda golzeeyú daagolíníí ałdó' yaa nyáá. <sup>33</sup> Ákú n̄ee Enéas holzéhi

yaa nyáá, di'ilhíí bigha sit̄iigo tsebíí łegodzaahi. <sup>34</sup> Peter gáyih̄n̄i, Enéas, Jesus Christ nánilziih: nádndáhgo nitsesk'eh ilch'í' nándle'. Áíge' dagoshch'í' Enéas nádiidzaa. <sup>35</sup> Áík'ehgo Lýddagee daagolíníí la'íí Sárongee daagolíníí daayiltsaągo Jesus yich'í' dahaskai. <sup>36</sup> Áíge' Jóp̄pa golzeegee isdzán Jesus yokaq̄h̄n̄ gólíí, Tábit̄ha holzéhi. Tábit̄ha golzeeyú Dórcas golzeego ágolzee: án n̄t'éégo at'éhi, tédaat'iyéhií yich'on̄f̄hi. <sup>37</sup> Áíná' án yóiyahgo n̄dezza'go daztsaą, áíge' bits'í tádaizgizgo ik'éhéyú k̄ih dahn̄agost'áą yun̄e' ndaist̄i l̄é'e. <sup>38</sup> Lýdda golzeehíí Jóp̄pa dábit'ahyú goz'áą, áík'ehgo Jesus daayokaq̄híí Peter akú naghaago yaat'ídaanz̄iigo n̄ee naki yich'í' odais'a' nádaayokaq̄hyú, Doo n̄'áhgo da, dák'ad akú n̄n̄ah, daabiłniigo. <sup>39</sup> Áíge' Peter dagoshch'í' yíł onákaigo ik'éhéyú k̄ih dahn̄agost'áąyú yíł okai. Ákón̄e' itsaahíí Peter yit'ahgé' daachago naz̄i, íicho la'íí diyágé Dórcas t'ah h̄inaaná' áyíflaa n'íí dahdaayin̄iłgo. <sup>40</sup> Áíná' Peter dawa ch'inołkáh yiln̄niidgo, ch'ékainá' Peter hishzh̄iizhgo oskaąd; áíge' its'í siné'zh̄i' déz'íidná' gán̄ií, Tábit̄ha, nádndáh. Áík'ehgo ch'ín̄ghal̄go Peter yiltsaąn̄á' nádiidzaago nezdaa. <sup>41</sup> Yich'í' dahdidilniigo náidn̄l̄oq̄s; áíge' Jesus daayokaq̄híí la'íí itsaa daanliiníí dawa yushd̄é' daayiln̄niidgo gádaabiłn̄i, Kú Tábit̄ha náhi'na'. <sup>42</sup> Jóp̄pagee dahot'éhé baa godidezdlaadgo l̄anihi Jesus daayosdlaąd. <sup>43</sup> Jóp̄pa golzeegee Peter, Simon ikágé yil̄dzeh̄n̄ yíł sikeego doo alch'íde hiskaą da.

**10** *Caesaréa* golzeegee n̄ee Cornélius holzéhi, siláada dałán gonenađn̄ Italian band holzéhi yinant'a' n̄l̄ni, gólíí l̄é'e. <sup>2</sup> Án n̄eehn̄ godn̄s̄ini, la'íí yíł naháztaaníí biłgo Bik'ehgo'ihí'nañ daidn̄s̄i l̄é'e, tédaat'iyéhií yich'í' odaagohijáhi, la'íí Bik'ehgo'ihí'nañ dá yokaq̄h

nt'éhi. <sup>3</sup>Ha'iz'aagé' hayaazhí' taagi fedihikeezyúshí Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'gé'hi bił ch'í'nah ádelzaa, áí baa nyáágo, Cornélius, biłñiid. <sup>4</sup>Yine'íidná' tsídolyizgo gáníí, Hat'íí ląáhi, shiNant'a'? Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'áhi' bich'í' hadziigo gábiłñii, Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee ni'okaqahíí ła'íí niłgoch'oba'íí bił nelą'. <sup>5</sup>Nnee Jóppa golzeeyú daadn'áá, Simon da'áñ Peter holzéhi, yił nánókáh: <sup>6</sup>Simon ikágé' yidzeshí yił sikee, bigowa túnteel sikaaníí bit'ahyú goz'ąą: hago áñne' shíhíí yaa nił nagoln'. <sup>7</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á bich'í' yałti' n'íí da'aazhí' ásdjídna' Cornélius binal'a'á naki yich'í' áñniid, silááda godnłsinihi dawahn naił'a'ihí áldó'; <sup>8</sup>Áík'ehgo bił ch'í'nah ágolzaahíí dawa yaa yił nadaagoln'ina' Jóppa golzeeyú odais'a'. <sup>9</sup>Áíge' hiskaą hik'e odais'a' n'íí kįh goznłlíí yich'í' ałhánégo hikahná' ha'iz'aazhí' godeyaayú Peter kįh biká'yú okaqah lẹ'e. <sup>10</sup>Dážhó shiná' silįigo dahat'ihíta hoshąą nzi: áína' áda'ilne'na' nt'éégo bił ch'í'nah ágolne'go nágodiidzaa, <sup>11</sup>Yaaká'gé' bich'í' ilch'á' ágodzaago yiłtsąą, hat'ííshí hįgaihi bich'í' bił nkegonyáá, nadik'a' hįgaihi k'a'at'éhi, djįgé' daayota'go ni'zhi' yił nkedaistsooz: <sup>12</sup>Áí biká'gee ba' itah at'éhi, dzilká'yú daagolnii, ch'osh ła'íí dló' nadaakaigo yiłtsąą. <sup>13</sup>Yaaká'gé' yati' yidezts'ąą gáníigo, Peter, nádndáh; ła' naitseedgo nnáá. <sup>14</sup>Áína' Peter gáníí, SheBik'ehń, doodah, da'izlíné dagohíí doo daahidaągo nohwá goz'ąą dahíí doo hwaa hishąą da. <sup>15</sup>Yati'íí náyidezts'ąą gáníigo, Bik'ehgo'ihí'nañ nt'éégo áyíílaahíí doo da'izlíné biłñnii bik'eh da. <sup>16</sup>Díí k'ehgo taadn da'ilké'go bich'í' ágodzaa: áíge' nadik'a' hįgaihíí yaaká'yú bił onágodzaa. <sup>17</sup>Peter, shił ch'í'nah ágolzaahíí hagosha' ágot'eego shich'í' ágót'įid, nzjına' nnee Cornélius daades'a' n'íí hikai, Simon hayú gólįí?

daaniigo na'ódaadiłkidgo ch'í'ítinyú nazj. <sup>18</sup>Ya' Simon, Peter áldó' bizhi'ń kú sidaa née? daaniigo na'ónádaadiłkid. <sup>19</sup>Peter bich'í' ágodzaahíí t'ah yaa natsekeesgo Holy Spirit gábiłñii, Nnee taagi nika daantaago kú hikai. <sup>20</sup>Nádnáhgo gódah ch'ínnáh. Bił nádńkáh, doo t'ąązhí' nt'éégo da: shíí kú odaasi'á'i at'éé. <sup>21</sup>Áík'ehgo Peter nnee Cornélius odais'a' n'íí yich'í' gódah ch'ínyáago gádaayilñii, Nnee bíka daanołtaahíí shíí áshł'įí. Hat'íí bighą kú nołkai? <sup>22</sup>Gádaabiłñii, Cornélius, silááda dałan gonenadín yinant'a' nłnii, nnee bi'at'e' nzhóni, Bik'ehgo'ihí'nañ yidnłsini, Jews dawa nt'éégo baa yádaałti'i, Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á dilzini yaaká'gé'hi bich'í' hadziigo níká idol'áá niigo, bigowayú nńáhgo niyati' yidits'įhyú. <sup>23</sup>Áík'ehgo Peter, Ha'alkáh, yilñniid, áíge' da'akú bedaiskaą. Iskaą hik'e Peter yił onákai, ła'íí ła' odłą' bee ilk'isyú daanliiníí Jóppagé'hi áldó' itah onákai. <sup>24</sup>Áíge' náiskąagee Caesaréa golzeeyú hikai. Áígee Cornélius bik'íyú ła'íí daabit'ekéhíí dała'áyíílaago biba' naháztaą. <sup>25</sup>Peter t'ah bich'í' hįgaatná' Cornélius bidedeswodgo biyahzhí' hayaa na'ádolt'e'go yokąąh nágodiidzaa. <sup>26</sup>Áína' Peter nábidnłqozgo, Hizjį: shíí áldó' dáni k'ehgo nnee nshłnii ánsht'ee, biłñii. <sup>27</sup>Ilch'í' yałti'go ha'a'áazh, áígee ląągo biba' dała'ách'ít'éégo yiłtsąą. <sup>28</sup>Peter gádaayilñii, Nnee Jew nłnii nnee łaago hadaazt'ííí yił na'aashgo, dagohíí yich'í' onadáhgo doo bee bá goz'ąą da nohwíí bídaagonłsį; ndi shíí Bik'ehgo'ihí'nañ gáshilñiiigo shił ch'í'nah áyíílaa, Nnee da'izlįi ádaat'ee, dagohíí dénchọ'go ádaat'ee, doo daabiłñnii da. <sup>29</sup>Áí bighą shiká odaasoł'a'ná' doo t'ąązhí' ánsht'eego da, dagoshch'í' niyáá: k'adíí nanohwidishkid, hat'íí bighą shiká odaasoł'a' ląą? <sup>30</sup>Cornélius gábiłñii, Díí'i hiskaąná' dákogee in'ąązhí'

dáshiná' oshkqah ni'; áigé' ha'iz'aaqé' hayaazhi' taagi ledihikeezýú oshkqah nt'éégo nnee bidiyagé bich'á'idindládi shich'i' sizij ni', <sup>31</sup> Gáshihniid, Cornélius, Bik'ehgo'ihina'ni n'okaqahí yidezts'aa, la'íi tédaat'iyéhií baa ch'onba'íi yee nínálniih. <sup>32</sup> Áík'ehgo nnee Jóppa golzeeyú daadn'áágo Simon, da'án Peter holzéhi, yil nánókáh; Simon, ikágé' yidzehr, yil sikee, bigowa túnteel sikaanif bit'ahyú goz'aa; án nyáágo nich'i' yafti' doleel. <sup>33</sup> Áí bigha dagoshch'i' níká o'íl'aad ni'; nt'éégo ándzaago nyaa. K'adif daanohwigha da'a'ant'ee, Bik'ehgo'ihina'ni binadzahgee, Bik'ehgo'ihina'ni hago'at'éégo nángon'áá shihíi dawa daadnts'ihíi bigha. <sup>34</sup> Peter yafti' nkegonyaago gánniid, Bik'ehgo'ihina'ni nnee dalet'eego yaa natsekees bigosíisjíd: <sup>35</sup> Nnee íltah at'éégo hadaazt'i'íi daantíígee dahadn Bik'ehgo'ihina'ni yidn'siníi la'íi nt'éégo at'éehíi Bik'ehgo'ihina'ni bíl dávik'ehi at'éé. <sup>36</sup> Bik'ehgo'ihina'ni biyati' Israel hat'i'i bich'i' bíl o'ol'a'íi bídaagono'sj, Jesus Christ binkááyú nkegohen'áágo yá'iti': (án dawahá yebik'ehni nlij:). <sup>37</sup> Da'ái yati'íi John, Baptize ádaanohwi'dolne', niigo yaa yafti'íi bikédé'go Gálilee golzeegé' Judéa dahot'éhé biyi' baa na'goni'go bídaagono'sj dishnii; <sup>38</sup> Bik'ehgo'ihina'ni Jesus Nazareth golzeegé' gólíni, Holy Spirit la'íi binawodíi bee baa godin'áágo its'áyintíi: áigé' nt'éégo ánat'ijlgo ánádaat lé'e, la'íi ch'iidn yisná ádaabi'sini n'íi nádailziih; Bik'ehgo'ihina'ni yilnlijhií bigha. <sup>39</sup> Jews daabini'yú la'íi Jerúsalem'yú dawa ye'ánat'ijhíi nohwíi nohwináál ánagot'ijl; án tsj'ima'áhi yidaayiheska'lgo daizes-hij: <sup>40</sup> Áiná' áigé' taagi jii hileehgo Bik'ehgo'ihina'ni nábihil'na'ná' ch'í'nah hit'ijgo ábílaa; <sup>41</sup> Doo nnee dawa bich'i' da, áiná' nohwíi

daahihiltéséh doleelgo Bik'ehgo'ihina'ni hadaanohwiezníií nohwich'i' Jesus daztsaaqé' naadiidzaahíi bikédé'go bíl da'idaa n'íi Bik'ehgo'ihina'ni nohwich'i' ch'í'nah hit'ijgo ábílaa. <sup>42</sup> Jesus gánohwi'niigo nohwá ndaagoz'aa, Yati' baa gozhóni nnee baa bíl nadaagolni', la'íi bich'i' gáshido'niih, Daahinaahíi la'íi nanezna'íi yaa Yafti' doleelgo Bik'ehgo'ihina'ni haiyiltíi. <sup>43</sup> Bik'ehgo'ihina'ni binkááyú nada'iziidi n'íi dawa án yaa nadaagolni'go gádaanniid, Án bizhi'íi bee dahadn bodlaago ba'ohíhni bincho'íi da'izlíné doleel. <sup>44</sup> Peter t'ah díi yaa yafti'go hayíi daidezts'aanif dawa Holy Spirit bee baa daagodest'aa. <sup>45</sup> *Circumcise* ádaabi'deszaahíi bitahgé' Jesus daayodlaanif Peter yil hikaihíi bíl díyadaagodzaa, áí nnee doo Jews daanlíni da ndi Holy Spirit bee baa daagodest'aaqahíi bigha. <sup>46</sup> Holy Spirit-híi yati' la'i yee yadaafti'go ádaabi'sjgo la'íi, Bik'ehgo'ihina'ni bich'i' ahédaandzi, daaniigo daidezts'aa. Áík'ehgo Peter gáníi, <sup>47</sup> Hadn díi nnee dánohwíi k'ehgo Holy Spirit bee baa daagodest'aanif doo tú bee baptize ádaabi'dilne' bik'eh da nzi? <sup>48</sup> Áík'ehgo Jesus Christ bizhi' bee baptize ádaanohwi'dolnii, niigo yee yágon'áá. Áigé' gádaabi'nii, Da'kwíi hiskaqzhi' kú nohwitahyú síndaa.

**11** Nadaal'a'á la'íi Jesus bee ilk'íyú daanliinif Judéayú daagolínif, doo Jews daanlij dahif Bik'ehgo'ihina'ni biyati' aldó' nádaagodn'aa go yaat'ídaanzj. <sup>2</sup> Áík'ehgo Peter Jerúsalem yúdag onanázzaago nnee *circumcise* ádaaszaa zhineé daanliinif doo bíl daabik'eh dago <sup>3</sup> Gádaabi'nii, Nnee doo *circumcise* ádaaszaa dahi bíl da'ináá láá. <sup>4</sup> Áík'ehgo Peter hago'at'éégo ánádaagot'ijhíi ilké' nyinilgo yaa yil nadaagolni' nkegonyaa gáníigo, <sup>5</sup> Jóppa golzeeyú sídáágo oshkaqhgo



shil ch'í'nah ágolnéh nkegonyaa: Hat'íshij hígaihi shich'í' bil nkegonyáá, nadik'a' hígaihi díigé' daayotá'go shich'í' yil nkeadaistsoozgo hiłtsaa: <sup>6</sup>Da'as'ah nel'iidgo áí biká'gee ba' iltah at'éhi, dziká'yú daagolnii, ch'osh la'íí dló' nadaakaigo hiłtsaa. <sup>7</sup>Yati' desiits'áá gáníigo, Peter, nádndáh, nałtseedgo nnáá. <sup>8</sup>Áíná' gádéniid, SheBik'ehń, doodah, da'izlíné dagohíí doo daahidaago nohwá goz'aa dahíí doo hwaá ízaashné'í at'éé da. <sup>9</sup>Yati'íí yaaká'gé' gánáshido'niid, Bik'ehgo'ihí'nań nł'éégo áyílaahíí doo da'izlíné biłnii bik'eh da, nii. <sup>10</sup>Díí k'ehgo taadn da'ílké'go shich'í' ágodzaa: áígé' nadik'a' hígaihíí yaaká'yú bil onágodzaa. <sup>11</sup>Áígé' dagoshch'í' nnee taagi *Caeseréa* golzeegé' shich'í' hil'aad ląáhi shaa hikai. <sup>12</sup>Holy Spirit gáshihniid, Ákú bil nádńkáh, doo t'aažhí' nt'éégo da. Odlą' bee iłk'isyú daanliiníí gostán áldó' biłonáhiikai, áígee nkaigo nneehíí bigowa yune' ha'áhiikai: <sup>13</sup>Áík'ehgo nohwil nagosni' hago'at'éégo bigowa yune' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'gé'hi siziigo yiłtsaago gábiłniiid, Nnee la' Jópna golzeeyú daadn'áá, Simon, da'án Peter holzéhi, yił nánókáh; <sup>14</sup>Áń ni la'íí bil naháńtaaníí biłgo yati' bee hasdádołkahíí yaa nił nagodolnih. <sup>15</sup>Áík'ehgo bich'í' yádaashti' nágodiidzaago Holy Spirit bee baa daagodest'aa, ntsé godeyaaná' nohwaa daagodest'aa n'íí k'ehgo. <sup>16</sup>Jesus áńíí n'íí, John tú zhá yee baptize ádaayizlaa; ndi nohwíí Holy Spirit bee baptize ádaanohwi'dolniił, nohwilnii n'íí bėnashniih. <sup>17</sup>NohweBik'ehń Jesus Christ daahosiidłaadná' Bik'ehgo'ihí'nań Holy Spirit nohwaa daizné'íí bíí áldó' da'ái k'ehgo baa daizné'yúgo, shíí doo hat'íí bee inshłii dago, doo doodah dishnii da ni'. <sup>18</sup>Áí daidezts'aqaná' doo hat'íí ndaado'nii da,

áíná' Bik'ehgo'ihí'nań ya'ahédaanzigo gádaanii, Áík'ehgo nnee doo Jews daanlii dahíí áldó' bincho'íí yich'á'zhí' ádaasdaayúgo ihí'naa doo ngonel'aa dahíí Bik'ehgo'ihí'nań baidin'áá. <sup>19</sup>Stephen zesdijhíí bikédé'go Jesus daayokaqahíí biniidaagodeszaahíí bighá ilch'á'yú oheskaihíí, la' *Phenice* golzeezhí', la'íí Cýprus golzeezhí', la'íí Antioch golzeezhí' oheskai, dá Jews daanliiníí zhá Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yee yich'í' yádaakti'go. <sup>20</sup>La'íí nnee Cýprus golzeegé' la'íí *Cyréne* golzeegé' daagolnii Antioch golzeeyú hikainá' nnee Greek biyati' yee yádaakti'íí yich'í' yádaakti', Jesus nohweBik'ehń yaa yił nadaagolni'go. <sup>21</sup>Bik'ehgo'ihí'nań yił daanliigo nnee ląágo da'osdłaadgo Bik'ehgo'ihí'nań yich'í' dahaskai. <sup>22</sup>Jesus daayokaqahíí Jerúsalemgee ha'ánáséhíí áí yaat'idaanzigo Bárnabas Antiochyú odais'a'. <sup>23</sup>Ákú nyááyú Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí ye'ánát'ijhíí yiłtsaago bil gozhóó lė'e, Nohwi'odłą' ndzilgo bee nasolįigo nohweBik'ehń doo bich'á'zhí' ánadaahołne' da, daayilniigo yidag yádaakti'. <sup>24</sup>Bárnabas nnee nł'éhi nlii, Holy Spirit ye'at'éhi, la'íí bi'odłą' ndzili: áík'ehgo nnee ląágo Bik'ehgo'ihí'nań daayosdłaad. <sup>25</sup>Áígé' Bárnabas Társus golzeeyú Saul yka ntaayú óyáá: <sup>26</sup>Ákú yaa nyáágo Antiochyú yił nat'ááz. Áígee Jesus daayokaqahíí yił ha'ánáséhgo dałá'á łegodzaa, áík'ehgo nnee ląágo yił ch'ídaagoz'aa. Antiochgee Jesus daayokaqahíí da'iłtsé ínashood daahosze'. <sup>27</sup>Áí benagowaaná' nnee Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yádaakti'íí Jerúsalemgé' Antiochzhí' hikai. <sup>28</sup>Áí la' Ágabus holzéhi hizí'go, Holy Spirit yábiyilti'go, Ni'gosdzán dahot'éhé shiná' góyéégo begodigháh, nniid: Cláudius *Caesar* nant'án nliiná' díí begolzaa. <sup>29</sup>Ínashood daantiiígee dayídaanel'aqee Jesus

bee bik'íyú Judéayú daagolíníí bich'odaahi'nii daanzigo biini' ładaizlaa: <sup>30</sup>Gádaadzaago Bárnabas łá'í Saul yaa daizné'gé' Judéayú ínashood yánaziiníí yich'í' odaizné'.

**12** Áí benagowaaná' Hérod nant'án nliigo ínashood łá' yiniidaagontsj nkegonyaa. <sup>2</sup>Án bik'ehgo James, John bik'isn, bésh be'idiltishé bee zesdij. <sup>3</sup>Áí Jews daanliiníí bił dádaabik'ehgo yígotsjiddná', Peter ałdó' ha'alt'e'go yee nagoshchij l'é'e. (Bán benilzoolé da'ádijho bán alzaahi daach'iyąąná' díí be'ánágot'ijj.) <sup>4</sup>Áík'ehgo Peter Hérod bik'ehgo daayiltsoodgo ha'ádaist'e', áigé' siláada díj'go sinili binádaadéz'ijjigo baa neltij; **Bitis-hagowáh** bee bíná'godinijho bikédé'go nnee bináál ch'ínádishteel nzigo. <sup>5</sup>Peter ha'áná'ilka' yune' ásitijná' Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' ínashood ha'ánáséhíí dá bá da'okaąą n't'éé l'é'e. <sup>6</sup>Iskaą hik'e Hérod Peter ch'ínádishteel nzi lágo, ndi da'ái bit'é' bésh hishbizhíí naki bee łbi'dest'oggo siláada naki bigizhyú alhosh: siláada łá'ihíí dáádítijhgee yinádaadéz'ijj l'é'e. <sup>7</sup>Dahjko Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'gé'hi ch'í'nah ádelzaago ha'ásitij yune' ididezdlad: Peter bi'ask'ehyú bedelchidgo, Dahale nádndáh, biłniiid. Bésh hishbizhíí bigan bee łest'qó n'íí nanehesdee. <sup>8</sup>Áigé' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gánábildo'niiid, Nidiyágé ánágodle'go áde'it'ó, łá'í níkee na'ast'óné bee ná'ńl'éés: áík'ehgo ágádzaa. Áigé' gánábildo'niiid, Iká' ninasti'íí idinánłtihgo shiké' ńńáh. <sup>9</sup>Áigé' ch'ínyáágo yiké' dahiyaa; Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á ánát'ijj'íí da'anii bich'í' ánát'ijj'íí doo yígotsj da; áiná' daazhógo shił ch'í'nah ágodzaa nzi l'é'e. <sup>10</sup>Siláada yinádéz'iiníí iltséhíí łá'í iké'geehíí yitis ch'ín'áázhná' kij gozníí bich'í'zhí'go bésh dáádítijhi yaa n'áázh; áí dabínik'eh ch'ínkээz:

áigé' ch'ín'áázhgo kij bigizhyú itín yune' o'áázh; áigee dagoshch'í' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á bich'á' onádzaa. <sup>11</sup>Peter dabíí idínágołzjiddgo gániiid, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á shich'í' yi'paadgo, Hérod bíla'it'áhgé' łá'í Jews daanliiníí hago áshidilne'go ndaayohí n'íí yich'á' ch'íshinłtijho bigosłsjiid. <sup>12</sup>Díí yígotsjiddná' John, da'án Mark holzéhi, bimaa Mary bigowayú óyáá; áigee łáągo da'adzaago da'okaąą l'é'e. <sup>13</sup>Peter ch'í'itynú dáádítijhíí nyinests'igo it'eedn, Rhoda holzéhi, dáádítijhyú nyáá. <sup>14</sup>Peter bizhiihíí yígotsjiddgo dá doo yá ch'í'itiinhé bił gozhóqo ha'ánálwodgo, Peter dáádítijhgee sizij, niigo nnee ákóne' naháztaaníí yil nadaagosni'. <sup>15</sup>Niini' áđij née! daabiłniiid. Áiná' dayúweh ágáníí. Gánádaabiłdo'niiid, Binádidzohíí zhá benagowaa. <sup>16</sup>Áiná' Peter dayúweh dáádítijh nyinłts'í: áigé' bá ch'ída'iztaągo daabiłtsąąná' bił díyadaagot'ee l'é'e. <sup>17</sup>Dant'éhe naháztaą doleełhíí bighą nabída'igizh, áigé' hago'at'éégo Bik'ehgo'ihí'nań ha'áná'ilka'gé' ch'íbinłtiiníí yaa nagosni'. Áigé' gániiid, Díí ágodzaahíí James łá'í odł' bee nohwik'íyú baa bił nadaagołni'. Áigé' dahnyaago łahyúgo onánádzaa. <sup>18</sup>Hayilkaą hik'e siláada bitahyú ch'inii hadndłáád, Peter hago adzaa, daaniigo. <sup>19</sup>Áigé' Hérod bíka ntaa ndi doo hwaa baa nyaa da, áík'ehgo siláada yinádaadéz'ijj n'íí baa yá'iti'go natseedgo yándaagoz'ąą. Áigé' Judéagé' **Caesaréayú** óyáągo da'áigee sidaa l'é'e. <sup>20</sup>Hérod, Tyre łá'í Sídongee nnee daagolíníí yich'í' hashkee: Blástus, Hérod yanal'a'á, t'éké ádaisdlaago dałaházhi' da'adzaago Hérod yaa hikai, nkegohen'ąą le', daaniigo yich'í' yádaalti', nant'án bini' bich'á'gé' zhá da'iyąąhíí bighą. <sup>21</sup>Áík'ehgo ch'ídaagoz'aaníí bijij Hérod nant'án k'ehgo ík'e'idlaago

nant'án dahsdaa n'gee dahnezdaago nnee hikaihií nht'éégo yich'i' yati'.<sup>22</sup> Áík'ehgo nneehíí, Díí bich'i' da'ch'okaqahń bizhihií áníí, doo nnee da! daaniigo ndaadidilghaazh.<sup>23</sup> Hérod, Bik'ehgo'ihí'nań zhá daach'idnłsini at'éé, doo nii dahíí bigħa dagoshch'i' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a yaaká'gé'hi kah bik'izhi' áyíflaa: áíge' ch'osh bitsj daiyaago bizes-híí.<sup>24</sup> Áíná' Bik'ehgo'ihí'nań biyati'íí dayúweh didezdaadgo nchaa silíí.<sup>25</sup> Bárnabas ła'íí Saul biłgo, bigħa daades'a' n'íí aqł ádaizlaaná' Jerúsalemgé' John, da'án Mark holzéhi, yił nakai.

**13** Antiochgee ínashood ha'ánáłséhíí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yádaakti'íí ła'íí ilch'idaago'aahíí, áí Bárnabas ła'íí Símeon, **Niger** holzéhi, Lúcius, Cyrénegé' gólíni, Mánaen, Hérod nant'án yił daahina'ń, ła'íí Saul itah ha'ánákah l'é'e.<sup>2</sup> Dáshiná' Bik'ehgo'ihí'nań daayokaqahná' Holy Spirit gábilni, Bárnabas ła'íí Saul shá nada'iziidgo bich'i' ádéniiid n'íí shá its'ánole.<sup>3</sup> Áík'ehgo dáshiná' náda'oskaqahná' Bárnabas ła'íí Saul yiká' ndaadesni, áíge' odais'a'.<sup>4</sup> Áíge' Holy Spirit odaabis'a'go Seléuciayú n'áázh; áíge' Cýprusyú bił oda'iz'eel.<sup>5</sup> Sálamisgee n'áázhná' Jews ha'ánáłséh nagoz'aq yune' Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yaa yádaakti': John bich'odaani l'é'e.<sup>6</sup> Páphos golzeegee ni' tayi' dahgoz'áni yiká' ch'in'áázh; áígee nnee Bar-Jesus holzéhi, Jew nłni, bena'ich'aahíí itah at'éégo áná'ol'ííhi, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziid ádil'inihi, Paul ła'íí Bárnabas baa n'áázh l'é'e.<sup>7</sup> Áń nnee góyáni, nant'án nłni, Sérgius Paulus holzéhi yił n'áázh; án Bik'ehgo'ihí'nań biyati'íí yidits'łh hát'ííhií bigħa Bárnabas ła'íí Saul yiká'ii'a'.<sup>8</sup> Áíná' Bar-Jesus, da'án Élymas holzéhi, (Élymas golzeehíí bena'ich'aahíí itah

at'éégo áná'ol'ííhi golzeege ágolzee) nant'án dánko odlą hileeh nzihíí bigħa Bárnabas ła'íí Saul yidázhch'i' yati' l'é'e.<sup>9</sup> Áíná' Saul, (da'án Paul holzéhi) Holy Spirit yábiyilti'go da's'ah yinel'íí,<sup>10</sup> Áíge' gáyilni, Ni, ch'iidn bik'ehgo ánt'ini, dawahn nnee bich'i' nach'áhi, dawahn ncho'go ánt'éhi, nht'éégo ágot'eehíí dawa doo nił nzhog dahi, Bik'ehgo'ihí'nań bich'i' ts'ígodesqoh itínhíí digizgo áńsini, doo dayúweh ágánt'íí da le'.<sup>11</sup> K'adíí Bik'ehgo'ihí'nań nich'i' ná'diziidgo dét'ihézh'i' nináá ágodihgo ch'ígona'ái doo hí'íí da nleeh. Dagoshch'i' biná'oh golbaa gozli, áíge' godiłhił bik'egonyáá; áík'ehgo hadń bidiloqsń yłka nantaa nágodiidzaa.<sup>12</sup> Áíge' nant'án ángot'ííhi yoi'ina', Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yee bił ch'ígót'aah n'íí baa yił díyagot'eego osdlaqd.<sup>13</sup> Paul yił nakaihií biłgo Páphosgé' bił oda'iz'eel, ni' Pamphýlia golzeehíí biyi' Pérga golzeezhi' hikai: áíge' John bich'a' Jerúsalemý onádzaa.<sup>14</sup> Áíge' Pérgagé' yúweh ni' Pisidia golzeehíí biyi' Antioch golzeeyú onanáka, Jews daagodnłsiníí bijíí ha'ánáłséh goz'aq yune' ha'ákaigé' dahdinezbił.<sup>15</sup> Begoz'aaní ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí biyati' daayozhiłhił bikédé'go Jews ha'ánáłséhíí binadaant'a' bich'i' oda'is'a' gádaaniigo, Nnee daanołni, shik'íiyú, yati' ła' nnee bich'i' bidag yádaakti' l'é'eyúgo dák'ad ágádaadołni.<sup>16</sup> Áík'ehgo Paul hiz'i'go na'ígizhná' gáníí, Israel hat'i'i daanołni, Bik'ehgo'ihí'nań daadinolsini, idaayesólts'aq.<sup>17</sup> Díí Isreal hat'i'i Bik'ehgo'ihí'nań daayokaqahń daanohwitaa n'íí hayiheznłgo ni' Egypt, doo daabíyehi biyi' daagolíí n'ná' nnee ízigo ádaat'eego áyíflaa ni', ła'íí binawod bee ni' Egyptgé' ch'íinil ni'.<sup>18</sup> Dénchog'go ádaat'ee ndi yinádéz'íigo da'izliiyú dizdinhíí hagee

bił łegodzaa. <sup>19</sup> Ni' Cánaan golzeegee nnee gosts'idyú hat'i'i doo hat'íi dago áyílaaná' bini' n'íi Israel hat'i'i dała'á daantíígee biyéé doleehíi bebígozihíi yá áyílaago ni' yá ilk'idaahosdzog. <sup>20</sup> Ái bikédé'go aayádaaltihíi bánadaant'aago bá ágólaa, díídn gonenađínyú ashdladin łegodzaayú shi, Bik'ehgo'ihinań binkááyú na'iziidi, Samuel holzéhi, nyáázhi'. <sup>21</sup> Áíge' íziso nant'an daayooked; áik'ehgo Saul, Kish biye', Benjamin hat'i'íi nlíni, Bik'ehgo'ihinań baa destijigo bánant'aago dizdin łegodzaazhi'. <sup>22</sup> Áń k'ihzhi' nnáínt'íina' David nant'an ánálzaa; án díi k'ehgo áníigo yaa nagolni', David, Jesse biye'híi shił dábik'ehyú át'éehíi łá'íi dáhasht'ííyú ánát'ííhíi bígosíłs'íid. <sup>23</sup> Díi nnee bich'á'gé' hadaałishchínihił bitahgé' Bik'ehgo'ihinań ngon'áání k'ehgo Israel hat'i'i bá Hasdá'iiniłhíi bá yíłt'íi, án Jesus holzee: <sup>24</sup> Doo hwahá Jesus higháh daná' John, Nohwinchó'íi bich'á'zhi' ádaalne'go baptize ádaanohwi'dolne', niigo Israel hat'i'íi dawa yich'i' yałti' l'é'e. <sup>25</sup> John binasdziid k'ad ałł áile'ná' gáníi, Hadń át'íi daashidołniih? Shíi doo án ásh't'íi da. Ndi shikédé'go higháhíhíi biket'óol k'e'ish'adgo ndi doo bik'eh síłt'íi da. <sup>26</sup> Nnee daanołni, shik'ííyú, Abraham hat'i'i daanołni, łá'íi nohwitahgé' Bik'ehgo'ihinań daadinołsini, hasdách'ikáhíi baa na'goni'íi nohwíi nohwich'i' alzaa. <sup>27</sup> Jerúsalemyú daagolínií binadaant'a' dábiłgo Jesus doo yínadaagolzi da, łá'íi Bik'ehgo'ihinań binkááyú nada'iziidi ádaanii n'íi, godilziníi bijii dawahn náhójii n'íi doo bił ídaagozi dahíi bighá ádaanii n'íi begolzaa, da'itsaahíi bee bá ndaagoz'áago. <sup>28</sup> Hat'íi bighá daayizihéehíi doo yídaagołsi da, ndi Pílate nádaayokałah, zihéé daayihniigo. <sup>29</sup> Bek'e'eshchíinií ałł begolzaaná' tsj'ihna'áhi biká'gé'

godah ch'ínadaiztjigo, tsébbi'i'án yune' ilch'i'ndaiztjii. <sup>30</sup> Ndi daztsaage' Bik'ehgo'ihinań nábihil'na': <sup>31</sup> Áíge' łá'ágo iskaago hayíi Gálileegé' Jerúsalemzhi' yíł hikaihíi yich'i' ch'i'nah ánádil'ii l'é'e, ái k'adyúgo bináál ánagot'íidíi nnee yíł nadaagolni'. <sup>32</sup> Yati' baa gozhóni baa nohwíł nadaagolni', bich'á'gé' hadaałinelt'aaníi Bik'ehgo'ihinań bánong'á' n'íi k'ehgo, <sup>33</sup> Jesus nábi'dihil'na'íi, nohwíi bichagháshé daandliinií nohwá ye'ílaa; psalm nakigee áldó' biyi' gáníigo k'e'eshchii, ShiYe' níłł, díi jii'gé' nitaa síłł. <sup>34</sup> Doo diłdzid nanádleeh dago daztsaage' náyihil'na'íi yaa nagolni'go gáníi, Da'aniigo David bánongi'áání nohwíi nohwaa nshné'. <sup>35</sup> Psalm łá'íi áldó' biyi' gánadí'ni, Dilzini Nlíni níyéhíi diłdzidíi doo bee bánong'áah da. <sup>36</sup> Davidhíi naghaa n'ná' habinołt'íihíi bá Bik'ehgo'ihinań yighá bin'a'íi ałł áyílaahíi bikédé'go, David daztsaago bik'íi n'íi łe'siniłi bitahyú nbi'delt'íi l'é'e, áik'ehgo nłdzid; <sup>37</sup> Ndi Bik'ehgo'ihinań nábihil'na'íi doo nłdzid da. <sup>38</sup> Ái bighá nnee daanołni, shik'ííyú, bídaagonołsi le', díi nneehń baa nohwíł nagolni', binkááyú dénchó'go ádaanołt'ee n'íi nzhooníi bee nohwaa nágodit'aahíi bighá: <sup>39</sup> Hayíi án yodłahń dawahá biyi'gé' nht'éégo ch'íbiłteehi at'éé, áiná' Bik'ehgo'ihinań yegos'aaníi Moses binkááyú ni'néi doo dawa bee ch'íkólteehi at'éé da. <sup>40</sup> Bik'ehgo'ihinań binkááyú nada'iziidi ágadaanii n'íi doo bee nohwich'i' ágonéh da doleehíi bighá baa daagonołsa; <sup>41</sup> Sał, aadaadłohíi daanołni, nohwíł díyadaagot'ee, doo haada daadołeet: nohwíi yólkaahíi biyi' hat'íhíta ashłe', ái ashłe'íi łá' nohwíł nagolni'yúgo ndi doo daahółdłá da. <sup>42</sup> Jews daanliinií ch'ínákainá' doo Jews daanlii dahíi, Iké'gee godilziníi bijii da'áik'ehgo nohwíł nanádaagodołnih,

daabiṅniigo nádaabokaqah. <sup>43</sup> Áík'ehgo daḷa'ách'ít'ééhíí aqḷ tanách'osaqaná' Jews daanlíni ła'íí Jews bi'okaqahíí yédikaihíí daidnłsını łaqágo Paul ła'íí Bárnabas yiké' dahiskai; áí bich'i' yádaakti' ła'íí, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí dayúweh nńt'éégo baa hołkaah, daabiṅniigo bidag yádaakti'. <sup>44</sup> Áíge' godilzih hik'e kih goznilgee nńeehíí dásdozhá dawa daḷa'adzaa, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' ídaayést'saqyú. <sup>45</sup> Jews daanlíni nńee daḷa'at'ééhíí daayiltsaqaná' dážhó da'olch'iid lé'e, Paul aníhíí doo áígee da, daanii ła'íí ncho'go yaa yádaakti'. <sup>46</sup> Paul ła'íí Bárnabas doo biini' hah dago gádaanii, Bik'ehgo'ihí'nań biyati'íí nohwíí iltsé nohwich'i' bee yá'ti'go dábik'eh: ndi daanohwíí k'ihzhí' bídaasoyilgo dahazhí' ihí'naahíí doo bik'eh sitij da daanłsij dago, ádándaagosłt'aqahíí bigha doo Jews daanlij dahíí bich'i'go dahsiikai. <sup>47</sup> Ágáníigo nohweBik'ehń nohwá ngon'áq, Doo Jews daanlij dahíí bá idindláádíí nłlįgo hanilłj, ni'gosdzán náhen'áqyú nńee iltah at'éégo hadaazt'i' ninkááyú hasdákáh doleeł. <sup>48</sup> Doo Jews daanlij dahíí díí daidezts'aqaná' bił daagozhóqo Bik'ehgo'ihí'nan biyati' ya'ahédaanzj lé'e: dahazhí' daahinaa doleełgo nábidihesdlaahíí dawa da'osdlaqad. <sup>49</sup> Bik'ehgo'ihí'nań biyati' Antioch binaayú dáhot'éhé didesdlaad lé'e. <sup>50</sup> Ndi Jews daanlíni isdzané daagodnłsını nńt'éégo bídaagozini, ła'íí nńee nant'an daanlíni ákú daagolíníí biini' yá ádaagozlaa, Paul ła'íí Bárnabas biniidaagododle', daaniigo, áík'ehgo daabini'gé' ch'ídaayineyood. <sup>51</sup> Bikee łeezh yaa daayilłháal, doo hádaabich'it'ij dahíí nńee bee bígózihíí bigha, áíge' Icóniumyú onanát'aazh. <sup>52</sup> Hayíí da'osdlaqadíí bijíí dawa yee bił daagozhóq, ła'íí Holy Spirit ye'ádaat'ee lé'e.

**14** Icónium golzeegee Paul ła'íí Bárnabas biłgo Jews ha'ánáłséh goz'aq yune' ha'a'áazhgo yádaakti', áík'ehgo nńee łaqágo da'osdlaqad, ła' Jews daanlíni, ła' Greeks daanlíni. <sup>2</sup> Áíná' Jews doo da'odlaq dahíí, doo Jews daanlij dahíí yil daagoshkishgo odla' bee ilk'íyú daanliiní bich'i' ncho'go natsídaakeesgo ádaizlaa. <sup>3</sup> Da'áígee sikeego nzaad ogoyaago, doo biini' hah dago Bik'ehgo'ihí'nań yá yádaakti' lé'e, áík'ehgo godiyihgo be'ígózini ła'íí ízisgo aná'ol'ijhi Paul ła'íí Bárnabas binkááyú Bik'ehgo'ihí'nań anát'ijlgo biyati' yee biłgoch'oba'íí da'anij at'éégo bígózigo áyíflaa. <sup>4</sup> Áígee nńee daagolíníí ilk'ékai; ła' Jews daanliiní yil daagost'ijid; ła'íí Paul ła'íí Bárnabas yil daagost'ijid. <sup>5</sup> Doo Jews daanlij dahíí ła'íí Jews daanliiní bindaant'a' biłgo bin' da'diṅh ła'íí nbída'ihne'go ndaagoshchij, <sup>6</sup> Áí yídaagolįjdná' Lýstra ła'íí Dérbe, Lycaónia biyi' kih nagoznilyú ła'íí binaayú dahtsídinkij. <sup>7</sup> Ákú yati' baa gozhóni yaa nadaagolni'. <sup>8</sup> Lýstra golzeegee nńee di'ilihíí sidaa lé'e, dážozlijná' dasa'go doo nagháhi da: <sup>9</sup> An Paul yałti'go yidits'ag: Paul da'as'ah bineł'įlgo bi'odla' golįlgo nádziihgo bígolsijid, <sup>10</sup> Áík'ehgo, Nádnáhgo hizij, biłni. Nńee di'iln dáhah nádihitahgo dahiyaa. <sup>11</sup> Nńee daḷa'at'ééhíí Paul adzaahíí daayiltsaqaná' Lycaónia biyati'íí yee nádaadidilghaazhgo gádaanii, Daadinłziníí nohwich'i' nken'áash, nńee k'ehgo nohwitahyú anát'ash. <sup>12</sup> Bárnabasń Júpiter daayilni; Paulhíí, itisgo yałti'híí bigha Mercúrius daayilni. <sup>13</sup> Kih goznilíí bádngée kih biyi' Júpiter bich'i' da'ch'okaqahíí goz'aq lé'e; áígee Júpiter bich'i' okaqah yebik'ehń magashi ła'íí ch'il hishbizhgo alzaahíí ch'é'itiinzhí' ła'ádaizlaa, magashihíí natseedgo Paul ła'íí Bárnabas okaqahgo baa hi'níł nżigo, nńee daḷa'adzaahíí binadzahgee.

<sup>14</sup> Áíná' nadaal'a'á, Paul ła'íi Bárnabas, díi yaat'ídaanzigo doo bił daanzhoq dago ák'e nada'ihidziiz nágodiidzaago, nnee dała'at'ééhií yitah anákeel l'é'e, nawode gádaaniigo, <sup>15</sup> Nnee daanołini, hat'íi ląą bighą ágádaakt'ii? Nohwíi áldó' nohwíi k'ehgo nnee ndłini ánt'ee; daazhógo ádaat'éhi bich'ą'zhi' ádaalne'na' Bik'ehgo'ih'i'nań hińahi daaholkaąh le', áń yáá, ni'gosdzáń, túnteel ła'íi dawa biyi' daagolniihíi áyíłaaahi at'éé: <sup>16</sup> Áń doo áńíná' nnee iltah at'éégo hadaazt'i'i dabiini'yú nadaakeego áyíłsi l'é'e. <sup>17</sup> Da'ágát'éé ndi be'ígózi doleełi dawahn nohwich'i' ch'í'nah áyíłsi, nł't'éégo nohwich'i' at'éé, nanágolt'ihgo ła'íi ná'nt'ihgo nohwá ágółsi, ch'iyáń ła'íi iłgoyiłshóónii bee hwoi daandłiigo ánohwíłsi áldó'. <sup>18</sup> Ái gánniidgo magashi nastseedgo bee daahohiikaąh daanzı n'íi t'ąązhi' ádaadzaa, ndi dásdozhą begolzaa. <sup>19</sup> Jews daanłini Ántiochgé' ła'íi Icóniumgé' hikaihií nnee ła' yiini' yá ádaagozlaago Paul ıeyída'isne'go, daztsą ląą daanzigo k'ih goznil bitisyú ch'ídaideshood. <sup>20</sup> Áíná' ínashood binaayú naziiigo, nádiidzaago k'ih goznil yune' onanádzaa: áigé' iskaą hik'e Dərbeyú ó'áázh, Bárnabas biłgo. <sup>21</sup> Ái k'ih goznilyú yati' baa gozhóni yaa nadaagolni'go ląągo da'osdłądná' Lýstra, Icónium ła'íi Ántioch golzeeyú t'ąązhi' onákai, <sup>22</sup> Ínashood ndzilgo ádaile'go, yidag yádaakti'go, Dayúweh da'odłą le', daayilniigo, ła'íi, Nyé'i daadihiits'ago zhą Bik'ehgo'ih'i'nań bilakt'áhgee daanliini itah daahiidleeh, daayilniigo áldó'. <sup>23</sup> Dáshiná' da'okąąhgo ínashood ha'ánátséhií dawago yánazini yá hadaiheznilná' Bik'ehgo'ih'i'nań yada'ohíłhií yaa yidin'ąą. <sup>24</sup> Pisidia yiyi' ch'ín'áázhná' Pamphýliagee n'áázh. <sup>25</sup> Pérgagee Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' yee yádaakti'gé' Attália golzee yuyaa

onanát'aazh. <sup>26</sup> Áigé' Ántiochyú t'ąązhi' bił onada'iz'eel, áigé' odaach'is'a' ni', áigé' binasdziidíi ąął ładaizlaahíi Bik'ehgo'ih'i'nań biłgoch'oba'íi yee baa daagodest'ąą ni'. <sup>27</sup> Ákú nakainá' ínashood dała'adzaago hago'at'éégo Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú nada'iziidíi dawa yaa yił nadaagolni', ła'íi doo Jews daanlii dahíi odłągo yá yił ch'ída'iztaaníi áldó'. <sup>28</sup> Da'áigee ínashood yił naháztaągo ńzaad godeyaa.

**15** Ła' nnee Judéa golzeegé' hikaigo odłą bee iłk'íyú daanłini yił ch'ídaago'aah, Moses yegos'aaníi bik'ehgo *circumcise* ádaanohwi'deszaayúgo zhą hasdákáh, daaniigo. <sup>2</sup> Paul ła'íi Bárnabas díi yaa yádaakti'go díyat'eego yił łahada'dit'áh, ák'ehgo Paul ła'íi Bárnabas, ła'ihíi áldó' Jerúsalem yúdag nadaal'a'á ła'íi ínashood yánazini díi baa nahódaidiikidyú dołkah, daayilniigo hadaiznil. <sup>3</sup> Ínashood ha'ánátséhií daabides'a'go dahdiikai; doo Jews daanlii dahíi Jesus yich'i' dahaskaihií yaa nadaagolni'go *Phenice* ła'íi Samária golzeeyú ch'íkai: odłą bee iłk'íyú daanliinií dawa yaa bił daagozhóq. <sup>4</sup> Jerúsalem yú hikainá' ínashood ha'ánátséhií, nadaal'a'á ła'íi ínashood yánazini biłgo yaa hikaihií ba'ahédaanzigo hago'at'éégo Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú nada'iziidíi dawa yaa yił nadaagolni'. <sup>5</sup> Ła' ínashood *Pharisees* zhińéégo daagot'iinií daahizi'go gádaanniid, Da'anii *circumcise* ádaal'igo dávik'eh, ła'íi Moses yegos'aaníi bikisk'eh ádaanolt'eego daan'niigo bándaagosii'ąą. <sup>6</sup> Nadaal'a'á ła'íi ínashood yánazini díi yaa yádaakti'hií bighą dała'adzaa. <sup>7</sup> ńzaad godeyaa go łahada'dit'áhná' Peter hizı'go hadzii, Nnee daanołini, shik'íyú, dá'alk'iná' yati' baa gozhóni, Jesus baa yati'íi, shíi shinkááyú doo Jews daanlii

dahí daidits'ago Jesus daayodlaq doleeŋo Bik'ehgo'ihinañ nohwitahgé' hanáshíftíí ni'. <sup>8</sup>Bik'ehgo'ihinañ daakojíi dawa yígólsini Holy Spirit nohwíi nohwaa daadest'aaní k'ehgo bíi áldó' baa daadest'aago bi'ijóóníi yee yił ch'í'nah áyíłsi; <sup>9</sup>Nohwíi ła'íi bíi biłgo dálet'eego nohwaa natsekeesgo bi'odla' bee bijíi nít'éégo ánádaisdlaa. <sup>10</sup>Áík'ehgo hat'íi bigha nohwíi ła'íi daanohwitaa n'íi ch'éh ádaahiil'ij n'íi, Jesus daayodláni doo Jews daanlij dahíi ła'daile'go ádaalt'ijgo Bik'ehgo'ihinañ nabídaanołta? <sup>11</sup>Jesus Christ nohweBik'ehñ dázhó biłgoch'oba'íi bee hasdáhií nít'go bíi áldó' da'áík'ehgo hasdákáhgo dahohiidlaq. <sup>12</sup>Nnee dała'adzaahíi dawa doo hat'íi daahiłts'ag daná' Bárnabas ła'íi Saul yídaayéstsaq, hago'at'éégo doo Jews daanlij dahíi bitahyú Bik'ehgo'ihinañ binkááyú godiyihgo ánágot'ijíi ła'íi ízisgo áná'ol'ijíi ánáda'ol'ijíi n'íi yaa nadaagolni' l'é'e. <sup>13</sup>Aqł hadaasdziiná' James hadziigo gánniid, Nnee daanołni, shik'íyú, shídaayelts'áq: <sup>14</sup>Símeon gáníi ni', Da'íłtsená' doo Jews daanlij dahíi Bik'ehgo'ihinañ bizhi' yee da'okaqahgo hayiníł doleełhíi bigha yaa nyáá l'é'e. <sup>15</sup>Dálet'eego Bik'ehgo'ihinañ binkááyú nada'iziidi n'íi yaa nadaagosni'; díi k'ehgo k'e'eshchij ni', <sup>16</sup>Díi bikédé'go nádishdaalgo David bich'á'gé' hadaaiłshchínihií nadaant'ango ánádaashdle', kłh ánágoch'idle' łehíi k'ehgo; nagohezgo' n'íi dawa nágodisht'ijł, nít'éégo nnágodish'aal: <sup>17</sup>Nnee ła'ihíi áldó' Bik'ehgo'ihinañ hádaabit'ij doleełhíi bigha, ła'íi doo Jews daanlij dahíi shizhi' bee daahojíihíi áldó', nii nohweBik'ehñ, díi dawa ánát'ijíi. <sup>18</sup>Bik'ehgo'ihinañ ni'godsžán ágólzaagé' yushdé' godezt'i'go binasdziidíi yígółsi ni'. <sup>19</sup>Ái bigha shíi díi k'ehgo shíł dábi'k'eh, doo

Jews daanlij dahíi Bik'ehgo'ihinañ bich'ij' dahnáhi'káhíi doo hat'íi bigha bich'ij' nadaagont'og bik'eh da: <sup>20</sup>Díi zhá bee bich'ij' k'eda'ilchii, Beda'okaqahíi nastseedgo nadn'ái yaa hi'niił n'íi doo daalsaq da, doo nant'ij' nach'ikai da, ła'íi dawahá bize'da'ist'ooníi ła'íi diłihíi áldó' doo daalsaq da. <sup>21</sup>Doo áníina'gé' godezt'i'go kłh nagozníiłi dawagee hadn Moses yaa nadaagolni'íi gólłi, Jews daagodniłsiníi bijíi Jews ha'ánáłséh nagoz'aq yune' Moses binaltsoos dawahn nádaahojíi. <sup>22</sup>Nadaal'a'á, ínashood yánazini, ła'íi ínashood ha'ánáłséhíi dawa biłgo dabíi bitahyú nnee hádaihezníiłgo Ántiochyú Paul ła'íi Bárnabas yił daides'a'go bił dádaabik'eh; áík'ehgo Judas, Bársabbas holzéhi ła'íi Silas, ínashood bitahyú nnee ádn nazinihií: <sup>23</sup>Naltsoos díi k'ehgo k'e'eshchiiłi yił odais'a': Odlá' bee nohwik'íyú daandlíni, nadaal'a'á, ła'íi ínashood yánazini biłgo, nohwíi doo Jews daanołij dahíi, Ántiochyú, Sýriayú, Ciliciayú odlá' bee nohwik'íyú daanołni, Gozhóq, daanohwiłn'ni. <sup>24</sup>Doo hadn ágádaabiln'ni da ndi, nohwich'á'gé' ła' yati' yee nanohwint'ogo, **Circumcise** ádaanohwi'dilne', ła'íi Jews bich'ij' begoz'aaníi yikísk'eh ádaanoł'tee, daanohwiłniigo nohwiini' nadaidezgeedíi baat'idaandzi ni': <sup>25</sup>Áík'ehgo dała'áhiidzaaná' nnee ła' hadaahii'niił, ái Paul ła'íi Bárnabas, nohwíł daanzhóni, ákú bił nádaadn'aago daanohwigha nohwíł dádaabik'eh. <sup>26</sup>Díi nneehíi dásdozhá daabi'distseed, Jesus Christ nohweBik'ehñ bizhi' bee daabich'ozhiihií bigha. <sup>27</sup>Áík'ehgo Judas ła'íi Silas díi naltsoosíi bił daadel'a', dá díi bek'e'eshchiihií k'ehgo dabíi nohwíł nadaagodolnih. <sup>28</sup>Holy Spirit ła'íi nohwíi nohwíł dádaabik'eh, doo nohwá nyéé dago, dá díi zhá bee nohwá ndaagosii'taq; <sup>29</sup>Beda'okaqahíi

nastseedgo nadn'ái yaa hi'niil n'íi, la'íi dil, la'íi dawahá bize'da'ist'ooníi doo daalsaa da, doo nant'i' nach'ikai da aldó': díi bich'á'zhi' ádaanoht'eego nzhoq. Da'ái zhá nohwich'i' k'eda'shiilchijj. <sup>30</sup> Dahdes'a'ná' Antioch golzee yuyaa okai: ákú hikainá' ínashood dała'ádaizlaaná' naltsoosíi yaa daistsooz: <sup>31</sup> Bek'e'eshchiiníi daayozhi'ná', ái bee hadag ádaat'eehíi bigħa bił daagozhóq. <sup>32</sup> Judas la'íi Silas, dabíi Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú yalti'i daanliigo, odla' bee bik'íyú ląágo yich'i' yádaalti', la'íi ndzilgo bi'odla' goleehee' bigħa yidag yádaalti' lé'e. <sup>33</sup> Dět'ihézh'i' naháztaq hik'e odla' bee bik'íyú nadaal'a'á bich'i' onádais'a', bił daagozhóqo. <sup>34</sup> Áiná' Silas, Dákú sídáá ndizhoq, nniid. <sup>35</sup> Paul la'íi Bárnabas ałdó' Antiochyú sikee, Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' yee ilch'ídaago'aahgo la'íi yaa nadaagolni'go, la'ihíi ałdó' ląágo ágádaat'ijj ni'. <sup>36</sup> Da'kwíi hiskaaníi ch'ígóyáá hik'e Paul Bárnabas gáyilnii, Noo', t'aqzhi' nádot'aash kīh goznil n'íyú, Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' baa nagohiilni' n'íyú, odla' bee nohwik'íyú baa nanádaanotaa hagosħa' ádaat'ee. <sup>37</sup> Bárnabasń John, da'án Mark holzéhi, yił dikáh hát'ijj. <sup>38</sup> Ndi Paulń doo yił dikáh hát'ijj da, dab'iltšená' Pamphýliagee bich'á' t'aqzhi' ádeheltijj ni', doo dayúweh bich'odaaniigo yił okai da ni'. <sup>39</sup> Ái bigħa la', Ch'ík'eh, niiná' la'íi, Dah, niigo yigha díyat'eego lahadit'áh, ái bigħa ilk'é'áázh: Bárnabasń Mark biłgo bił oda'iz'eel, Cýprus golzeeyú; <sup>40</sup> Paulń Silas hayiltijjgo dahn'áázh, odla' bee bik'íyú, Bik'ehgo'ih'i'nań biłgoch'oba'íi nohwil daanlii, daabiłniigo. <sup>41</sup> Áík'ehgo Sýria golzeeyú la'íi *Cilicia* golzeeyú ínashood ha'ánáséhíi bi'odla' ndzil hileehíi bigħa akú ch'in'áázh.

**16** Áíge' Paul Dərbeyú nanadzaa, Lýstrayú aldó': áígee Jesus

yodláni sidaa lé'e, Timothy holzéhi, isdzán odláni Jew nlíni bima; áiná' bitaahíi Greek nlii: <sup>2</sup> Áń Lýstragee la'íi Icóniumgee odla' bee ilk'íyú daanliiníi nlt'éégo baa yádaalti'. <sup>3</sup> Paul Timothy yił di'aash hat'íigo *circumcise* ábílaa, bitaa Greek nliigo Jews ákú daagolíníi dawa yídaagojsihíi bigħa. <sup>4</sup> Kīh nagoznilyú hikahná' Jerúsalemgee nadaal'a'á la'íi ínashood yánazíni begoz'aaníi bá ádaizlaahíi bek'e'eshchíni baa daistsooz, yikísk'eh ádaat'ee doleeíi. <sup>5</sup> Áík'ehgo ínashood ha'ánáséhíi bi'odla' ndzil daasilijj, la'íi dajj biigha bínáhkah lé'e. <sup>6</sup> Holy Spirit, Asia biyi' doo Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' bee yádaalti' da, biłniigo Phrýgia la'íi Galátaiyúgo ch'ekai. <sup>7</sup> Mýsiayú hikainá' Bithýniayú dikáh nt'éégo Holy Spirit doo hádaabist'ijj da. <sup>8</sup> Áík'ehgo Mýsiahíi ch'ékaigo Tróasyú hikai. <sup>9</sup> T'éyú Paul bił ch'í'nah ágolzaa: nnee Macedóniagee golíni sizijj; áń gábiłniigo náboqaħ, Yushdé', kú Macedóniayú nnángo nohwich'onni. <sup>10</sup> Bił ch'í'nah ágodzaaná' dagoshch'i' Macedóniayú nkáh daaniidzi, yati' baa gozhóni, Jesus baa yati'íi, baa nadaagohiilni'go Bik'ehgo'ih'i'nań ánohwilni ląá daandzigo. <sup>11</sup> Áík'ehgo Tróasgé' ts'igozdqħ Samothráciazhi' nohwil dahdez'eel, iskaq hik'e Neápolisýú nohwil naada'iz'eel; <sup>12</sup> Áíge' Philíppizhi' ohiikai, ái Macedónia biyi' itisgo kīh goznili, Rome yebik'ehi: kú naháataqo da'kwíi hiskaq. <sup>13</sup> Jews daagodnlsiníi bijj túnlíni bahgee kīh goznilgé' ch'ínkai, ákú náda'ch'okaqħ goz'aq; áígee dinebiłgo isdzáné nihikáhíi bich'i' yádaahiilti' ni'. <sup>14</sup> Isdzán Lydia holzéhi, Thyátiragé' gólíni, nak'a' hichiigo dot'izhíi baa nahiniihń, Bik'ehgo'ih'i'nań yokaqħń, nohwidzts'aq: áń Bik'ehgo'ih'i'nań bijj ilch'á' ayíllaago Paul aníhíi nlt'éégo yidezts'aq. <sup>15</sup> Áń la'íi



yił naháztaaníí bílgo baptize ádaabi'delzaaná' nádaanohwokąąhgo gánohwiłnii, NohweBik'ehń da'anii yodłąago daashidohńiiyúgo, shigowayú nahísóltaą. Dayúweh yushdé' daanohwiłniiyú ohiikai. <sup>16</sup>Náda'ch'okaąh goz'ąayú hiikaahná' it'eedn, ch'iidn biyi' gollígo o'jín, biyisnahí zhaali yá ágole'ń nohwaa nyáá: <sup>17</sup>Áń Paul ła'í nohwí nohwiké' naghaa, dilwoshgo gánígo, Dí nneehí Bik'ehgo'ihí'nań da'tiséyú at'éhi bánada'iziidí ádaat'ee, hago'at'éégo hasdách'igháhí yaa nohwí nadaagoln'i. <sup>18</sup>Da'ágánát'jłgo łąągo iskaą. Á Paul yik'etsédjđdgo t'ąązhi' adzaago spirit nch'ó'í gáyłnii, Jesus Christ bizhi'í bee gániłdishnii, Biyi'gé' hannáh. Áłk'ehgo dagoshch'í' hayáá. <sup>19</sup>Biyisnahí zhaali yá ádaile' n'í bich'á' ásdjđdgo yídaagolsjđdná' Paul ła'í Silas yił ndaazdeelgo na'hinih goz'ąayú nadaant'an biyahzhi' ndaideshood, <sup>20</sup>Áíge' nant'ančan daanliini yaa yił hikaigo gádaayłnii, Dí nneehí, Jews daanłni, kú nadaagont'ogo nadaago'aa, <sup>21</sup>Bi'at'e'í nohwí Romans daandłni nádaagodiit'aago doo nohwá goz'ąą dahí yee ilch'ıdaago'aah, á bikísk'eh ádaant'eego doo nohwá goz'ąą da. <sup>22</sup>Áíge' nnee łąągo dała'adzaahí bik'i dahishjeed; áíge' nadaant'aahí Paul ła'í Silas bidiyagé baa nadaihezdjizná' habída'ıltsaasgo bá ndaagoz'ąą. <sup>23</sup>Aasinilí nádaabinestsazná' ha'ána'ilka' yune' ha'adaabisdeel, bena'igeśé nai'nilí gádaayłniigo, Nt'éégo binádaadń'j: <sup>24</sup>Ágábiłniihí bighą da'ılń'yú ha'ána'ilka' yune' da'obiláá, bikee o'i'án yune' odaadés'eezgo ádaabizlaago doo nahi'naa da. <sup>25</sup>Áíge' t'é'ís'ahyú Paul ła'í Silas Bik'ehgo'ihí'nań daayokąąhgo ła'í ya'ahédaanzigo da'do'aalgo ha'ashijeedí daabidezts'ąą

łé'e. <sup>26</sup>Dągosile ni' godihes'naago, ha'ána'ilka'á biká' goz'aaní dihes'naago dagoshch'í' dáádítłh dawa ch'ída'ezkeęz, ła'í besh hishbizhí beńdaahest'óo n'í k'eda'os'nah. <sup>27</sup>Bena'igeśé nai'nilí ch'ínádzidná' ha'ána'ilka'á bidáádítłhí ch'ída'astaągo yo'jigo ha'ashijeedí hahizki já nzigo besh be'idiltłshé hayiidzjzgo idizildee niizj. <sup>28</sup>Áńá' Paul nádidilghaazhgo gání, Íń'dólńh hela': daanohwigha t'ah kú naháataą. <sup>29</sup>Bena'igeśé nai'nilí, K' shaa no'aa, niigo ha'alwod, áńá' tsidolyizgo ditłdná' Paul ła'í Silas yiyahzhi' nágo', <sup>30</sup>Áíge' yił ch'ékainá' gádaayłnii, Hago ashnéhgo hasdášhidilteeh? <sup>31</sup>Gádaabiłnii, Jesus Christ nohweBik'ehń hondłąayúgo hasdániłteeh, ła'í bił nahántaanihí ałdó'. <sup>32</sup>Áígee án ła'í yił naháztaanihí dawa Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bee yich'í' yádaakti'. <sup>33</sup>Da'ái bit'é' bińda'desnihgee bá tádaizgiz; áíge' dagoshch'í' án ła'í yił naháztaaní dawa baptize ádaabi'deszaa. <sup>34</sup>Bigowayú yił onákaiyú yá da'dezne', áíge' án ła'í yił naháztaaní dawa Bik'ehgo'ihí'nań daayosdłąadhí bighą bił daagozhóq łé'e. <sup>35</sup>Got'j gozłjiná' nant'an iké'gee siłilí aasinilí akú odes'a', Nneehí ch'ínánót'aash, daaniigo. <sup>36</sup>Bena'igeśé nai'nilí ádaaniihí Paul yił nagosni' gánígo, Nant'an iké'gee siłilí in'a', ch'ínánót'aashgo: áłk'ehgo ch'ínól'aashgo nohwí gozhóqgo nádott'aash. <sup>37</sup>Áńá' Paul gábiłnii, Nohwí Romans ndłni dá doo nohwaa yá'iti'é nnee bináál nohwída'ashtłzh, ha'ána'ilka' yune' ha'adaanohwisdeel; ya' k'adí dánant'j'é ch'ínánohwiléé née? Dah; dabí kú nókáhgo ch'ídaanohwinoléé. <sup>38</sup>Aasinilí dí yati'í nant'an iké'gee siłilí yił nadaagosni': á Paul ła'í Silas Romans daanliini yídaagolsjđdná' ndaalzd. <sup>39</sup>Áłk'ehgo akú hikaigo nt'éégo yich'í'

hanádaasdziiná' ch'ínádaabizlaago, Kìh goznìlgé' ch'ínó'áash, daabìñii. <sup>40</sup>Áík'ehgo ha'áná'ilka'gé' ch'ínát'aazh, áigé' Lydia bigowayú ó'áázh: odlá' bee bik'íyú daanliiní daayo'ijná' yidag yádaalti'ná' onát'aazh.

**17** Áigé' Amphípolisyú ìa'íi Apollóniayú ch'ékainá' Thessalonícayú nanákai, ákú Jews ha'áná'séh goz'ąą lẹ'e: <sup>2</sup>Ákóne' Paul ha'ayáá, da'át'íhí k'ehgo, áigee Jews daagodn'siní bijji Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiní yaa yándaaltihgo taadn godilzjh. <sup>3</sup>Christ biniigodelzaaná' daztsąągé' naadiidzaahí dábik'ehyú adzaa, daayihniigo nlt'éégo ch'í'nah ádaayisigo yaa yádaalti'; áigé' gádaayihni, Díi Jesus baa nohwíł nagosni'n **Christ** nlii. <sup>4</sup>Áík'ehgo ìa' da'osdłąągo Paul ìa'íi Silas yíhikai; Greeks daagodn'sini łąągo, isdzáné itisyú nandeehí doo ałch'idé ałdó' ádaadzaa da. <sup>5</sup>Áiná' Jews daanlíni da'olch'iidgo nnee nchọ'go nadaakaihíi dała'ádaizlaago nnee áigee daagolníní yil daagokizh, Jason bigowa ch'ida'isdzizj, Paul ìa'íi Silas nnee dała'adzaahíi bich'í' ch'idaanendzood daanzigo. <sup>6</sup>Doo hwaa da yidaagolsiidná' Jasongo ìa'íi odlá' bee ilk'íyú daanlíni ałdó' ìa' biłgo nadaant'án bidázhí' ndaineyood, daadilwoshgo gádaaniiná', Díi nneehíi ni'goszdzán biká' dahot'éhé daagokizhgo na'aash n'íi kú n'áázhgo, <sup>7</sup>Jason k'íyó'níi lẹ'e: nant'án ìa'ihíi nlii, Jesus holzéhi, daaniigo, ái dawa **Caesar** yegos'aaníi doo yikisk'eh ádaat'ee da. <sup>8</sup>Nnee dała'adzaahíi ìa'íi nant'án daanliiníi díi daidezts'ąąaná' doo bił dábik'eh da. <sup>9</sup>Jason ìa'ihíi biłgo idánada'hes'nílná' nańdaabines'iid. <sup>10</sup>Odlá' bee ilk'íyú daanliiníi t'é'yú Paul ìa'íi Silas Beréayú odais'a': ákú n'áázhná' Jews ha'áná'séh goz'ąą yune' ha'a'áázh. <sup>11</sup>Jews áigee daagolnii Jews Thessalonícaagee daagolnii bitisgo nlt'éégo natsídaakees lẹ'e,

Jesus baa na'goni'íi dážhọ hádaat'ijgo nádaidnné'go Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníi dajji biigha yitah daadéz'ijgo daayozhíi lẹ'e, Jesus baa na'goni'íi da'anii shi daanzigo. <sup>12</sup>Ái bighą łąągo da'osdłąą; isdzáné Greeks daanlíni itisyú nandeehíi doo ałch'idé da, nnee ałdó' łąągo da'osdłąą. <sup>13</sup>Áiná' Thessalonícagé' Jews daanlíni Beréagee Paul Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yee yahti'íi yidaagolsiidgo, ákú nańsłąągo, Beréagee daagolníníi yil daagoshkizh lẹ'e. <sup>14</sup>Áík'ehgo odlá' bee ilk'íyú daanlíni dagoshch'í' Paul túnteel bich'í'go odais'a': Silas ìa'íi Timothy da'áigee sikeená'. <sup>15</sup>Paul yil okaihíi Áthenszhí' yil niikai: t'ąązhí' nádesht'aazhná' Paul gábìñii, Silas ìa'íi Timothy dagoshch'í' shaa no'aash le'gá shá biłdołñii. <sup>16</sup>Paul Áthensgee biba' sidaaná' beda'aszaahíi bich'í' da'ch'okąąhíi dážhọ łąągo yo'ijgo biyi'siziiníi doo bił gozhọọ da. <sup>17</sup>Áík'ehgo Jews ha'áná'séh goz'ąą yune' Jews daanlíni ìa'íi nnee daagodn'sini yil łahada'dit'áh, ìa'íi na'niih nagoz'ąąyú dajji biigha nákaahíi ałdó' yil łahada'dit'áh. <sup>18</sup>Igoyá' yaa nakaihíi, ìa' Epicuréans daaholzéhi, ìa'íi Stóics daaholzéhi baa hikai. Ła' gádaanii, Díi bizaagolánihi łąą hat'íi niih? Ła'ihíi, Bich'í' da'ch'okąąhíi doo bígózi dahi yaa nagolnii' ngonolnii, daanii, Jesus yaa nagolnii' ìa'íi nanezna'íi naadiikáhíi yaa nagolnii'híi bighą. <sup>19</sup>Daabiltsoodgo dahisk'id Areópagus golzeeyú yil hikai gádaayihniigo, Áníidégo ich'ígót'aahíi baa nohwíł nagolnii'. <sup>20</sup>Hat'íishí doo bígózi dahi baa nagolnii'go da'nts'ag: ái bídaagonlzj hádaahiit'ij. <sup>21</sup>(Athensgee dasa' daagolníníi ìa'íi nzaadgé' daagolnii' n'íi dawa daazhógo na'goni' ániidéhíi yaa nadaagolnii'go dagohíi yidaayésts'ąągo naháztaą.) <sup>22</sup>Paul dahisk'idgé' Mars golzeeyú sizijgo gánii, Athensgee daagonolnii, dážhọ

nohwił daagodiyih ląągo bįgosılsıid. <sup>23</sup>Hishgaalyú dawahá daahołkaahıı daanesh'ıı, ła'ıı da'olkaahgee DILZINI DOO BĠGÓZINI BICH'I' golzeego k'e'eshchiinıı hish'ıı ni'. Áık'ehgo daahołkaahıı doo bıdaagonoısi dahıı baa nohwił nagoshni'. <sup>24</sup>Bik'ehgo'ihı'nań ni'gosdzán ła'ıı dawahá biká' daagolıınıı áyılıaahn yaaká'yú ła'ıı ni'gosdzán bıłgo yeBik'ehń nlıigo da'ch'okaah nagoz'aanı nnee áyılıaahıı doo yiyi' golıı da. <sup>25</sup>Doo hat'ıı yıdn nlıı dahıı bigha dawahá nnee ádaizlaahıı doo bee daach'okaah da, dabıı nnee dawa ihı'naahıı, nádidzołıı ła'ıı dawahá yá ágolsıhıı bigha. <sup>26</sup>Nnee dała'á bich'á'gé' nnee iltah at'éego hadaazt'i' ni'gosdzán biká' dahot'éhé gólııgo yá áyılıaa, ła'ıı hazhi' daahınaahıı ła'ıı hayú daagolıınıı yá ngon'áq; <sup>27</sup>Bik'ehgo'ihı'nań yıká daadéz'ıı doleehıı bigha, baa deshał daanzigo, dat'éé ndi dała'á ntıigo doo nohwıch'á' nızaadyú gólını at'éé da, <sup>28</sup>Bee daahın'naa, ła'ıı bee nadaahiikai, ła'ıı binkááyú daagondlıı; nohwıtahgé' biyati' nzhónihıı ła' gádaanıihıı k'ehgo, Nohwıı da'anıı bichagháshé daandlıı. <sup>29</sup>Nohwıı Bik'ehgo'ihı'nań bichagháshé daandlıigo, nnee dábiini'ihıı yee Bik'ehgo'ihı'nań ádaile', óodo dagohıı béshlıgıı, tséeta bee nt'éégo be'ilzaahıı áyılıaahıı k'ehgo doo baa natsıdaahiikees da le'. <sup>30</sup>Nnee Bik'ehgo'ihı'nań doo yıdaagoısi daná' bincho'ıı doo yinel'ıı da ni': ndi k'adıı Bik'ehgo'ihı'nań nnee dahot'éhé gádaayııniigo bá ndaagoz'aa, Nohwincho'ıı bich'á'yúgo ádaahne': <sup>31</sup>Nnee háyıtıınıı ni'gosdzán biká' nnee dábiik'ehgo yaa yałti' doleelgo ła'a jıı ngon'áahıı bigha; áı da'anıı ágodonııhıı da'ái nnee daztsaagé' náyihıl'na'ıı bee nnee dawa yıgolsıgo áyılıaa. <sup>32</sup>Nanezna'ıı naadiikáhıı yaa da'dezts'aaná' ła' baa daadloh lẹ'e; ła'ıı, Baa nohwił nanagolnı' ndi at'éé, daanıı

lẹ'e. <sup>33</sup>Áık'ehgo áıgé' Paul ch'ınyáa. <sup>34</sup>Nnee ła' bıhikaigo da'osdlaad: Dionýsius, **Areópagite** nlıni, ła'ıı isdzán Dámaris holzéhi, ła'ihıı bıłgo addó'.

**18** Dıı bikédé'go Paul Áthensgé' dahnyaago Córinthgee nyáa. <sup>2</sup>Áıgee Áquila, Jew nlıni, Póntusgé' gólını yaa nyáa, áı bi'aad Priscilla bıłgo da'ánihı Italygé' n'áázh, (Jews daanlıni Romegee daagolıınıı, Daanohwigha ch'ınólkáh, niigo Cláudius ngon'áahıı bigha,) áık'ehgo Paul yaa nyáa. <sup>3</sup>Paul addó' gowałolgai ágole'ıı nlıigo yıł daagolııgo yıł nada'iziid lẹ'e: (áı gowałolgai ádaile'ıı daanlıı.) <sup>4</sup>Jews daagodnısinıı bıjıı dawahn ha'ánátséh goz'aa yune' Paul Jews daanlıni ła'ıı Greeks daanlıni yich'i' yánadaaltihgo biini' yá ádaagozlaa. <sup>5</sup>Silas ła'ıı Timothy Macedóniagé' n'áázhná' Paul dá yałti' nt'éé, Jesus, **Christ** nlıı, niigo Jews daanlıni yil nadaagolnı'. <sup>6</sup>Jews daanlıni doo hádaabit'ıı dahıı bigha déncho'ého bidáhzhı' yádaalı'na' Paul bidiyágé yııhálgo gádaabiıni, Dáhaago ádaaldzaa lẹ'eyúgo dánohwıı nadaanohwinłt'og; shıı doo nashınłt'og da: kodé' godezt'i'go doo Jews daanlıı dahıı bich'i' dahdisháh. <sup>7</sup>Áıgé' dahnyaago nnee Jústus holzéhi, Bik'ehgo'ihı'nań yokahń, bigowayú óyáa; áı gowałıı Jews ha'ánátséh goz'aanıı dábit'ahgé' goz'aa lẹ'e. <sup>8</sup>Crispus, Jews ha'ánátséh yınant'a' nlıni, yıł naháztaanıı dawa Jesus daayosdlaad; ła'ıı Córinthgee daagolıınıı Paul biyati' daidezts'aaná' da'osdlaadgo baptize ádaaszaa. <sup>9</sup>Áıgé' t'é'yú Jesus Paul bıł ch'ı'nah ágolaago gábiıni, Doo nendlıid da, yánłti', doo t'aazhı' ánt'éé da: <sup>10</sup>Shıı nıł nshııgo nnee doo ła' nni'dolnıh at'éé da: dzaagee shichagháshé ląągo daagolıı. <sup>11</sup>Áık'ehgo áıgee golııgo daładn łegodzaagé' gostán dahıtąa, nnee bitahyú Bik'ehgo'ihı'nań biyati'

yee ilch'ígo'aah lé'e. <sup>12</sup>Áigé' Akéyagee Gállio nant'án nliiná' Jews daanlíni ledikaigo Paul yich'í' nanakíí, áik'ehgo yáná'itihéyú yil hikai, <sup>13</sup>Gádaaniigo, Díí nneehń begoz'aaní doo yikísk'eh at'éé dago, Bik'ehgo'ihí'nań daayokaqahgo nnee biini' yá ádaagoléh. <sup>14</sup>Paul k'ad hadziih nt'éégo Gállio Jews gádaayilni, Ncho'go ánágot'íil dagohí nyeyú ádzaahí baa yádaatti'yúgo nohwíyést's'áqgo dávik'eh doleel ni', Jews daanlíni: <sup>15</sup>Áiná' yati', hizhí ła'í benagosol'aaní zhá baa łahada'dott'áhí bighayúgo, dánohwí nadaanohwinłł'og; shíí díí k'ehgo ágot'eehí doo baa yashti' at'éé da. <sup>16</sup>Áik'ehgo yáná'itihé'ge' ch'íyineńyood. <sup>17</sup>Greeks daanlíni dawa Sósthenees, Jews ha'ánátséhí yinant'a', yil ndaazdéelgo yánáltihí dahnándaahí bádngée nyída'ashtłzh. Gállio ánágot'íidíí doo yich'í' zhinéé at'éé da ni'. <sup>18</sup>Díí bikédé'go Paul da'áigee sidaago nzaad ogoyáá, áigé' odlá' bee bik'íyú daanlíni yich'á' bił o'í'éeł Síriayú, Priscilla ła'í Áquila biłgo; **Cenchréagee** bitsizil yilshéeg: godnłsigo ngon'áq n'í bighá. <sup>19</sup>Áigé' Éphesusyú hikai, áigee Priscilla ła'í Áquila sikeená' yich'á' óyáá: áiná' bíłhí Jews ha'ánátséh goz'aq yune' oyáago Jews daanlíni yich'í' yádaatti' lé'e. <sup>20</sup>Da'anahzhi' sfnda, daabiłniiná', Dah, niigo, <sup>21</sup>Yich'á' dahnánásdzaa, gáyilniigo, Okqahgo da'idayú dázhq disháh hást'íí, Jerúsalemyú: Bik'ehgo'ihí'nań hát'íyúgo nohwaa nádishdáá. Áik'ehgo Éphesusge' bił oná'í'éeł. <sup>22</sup>**Caesaréayú** bił na'n'éélná' inashood ha'ánátséh yúdag óyáago dét'ihézhí' yil yádaatti' lé'e, áigé' yagi Antiochyú onanádzaa. <sup>23</sup>Dét'ih ákú sidaa hik'e dahnaadiidzaa, łahyúgo onanádzaago Galátia ła'í Phrygia golzeeyú ch'ínyáá, inashood dawa bi'odłá' nłdzil ánádaidle'go. <sup>24</sup>Jew nlíni, Apóllos holzéhi, Alexándriayú

gólíni, Éphesusyú nýáá; dázhq nł'éégo yalti', Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiinií nł'éégo yígółsı. <sup>25</sup>NohweBik'ehń bikísk'eh ch'ogaalí nł'éégo baa bił ch'ígot'áni; bijí yune' diltł'go, dawahn nohweBik'ehń yaa yalti'go ilch'ígo'aah lé'e, John baptize ábi'delzaahí zhá yígółsı ndi. <sup>26</sup>Áń Jews ha'ánátséh goz'aq yune' doo biini' hah dago yalti' nkegonyaa; Priscilla ła'í Áquila daabidezts'aqaná' dasádnýú yil okaigo Bik'ehgo'ihí'nań bikísk'eh ch'ogaalí nł'éégo doo hidziih dago bił ch'ídaago'aah lé'e. <sup>27</sup>Akéyayú shil ido'eel nziná' odlá' bee bik'íyú daanlíni, Apóllos akú deyaa, ndaadolteeh le'gá, daayilniigo inashood Akéyagee daagolíni yich'í' k'eda'ashchij: akú nýááná' inashood ilgoch'oba'íi bee da'osdłaqdí nł'éégo yich'onii lé'e. <sup>28</sup>Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiinií bee Jesus, **Christ** nlii, bił ch'í'nah ádaayilsiigo nnee bináál Jews daanliini yil łahada'dit'áhgo biini' yá ádaagozlaa.

**19** Apóllos Córinthgee sidaaná' Paul ni' bidazhinéégo ch'ínyáago Éphesusyú nýáá; ákú inashood ła' yaa nýáago, <sup>2</sup>Gádaayilni, Ya' Holy Spirit bee nohwaa daagost'aq lánée da'osdłaqdná'? Gádaanii, Dah, Holy Spirit nliini doo hwaa baat'ídaandzi da. <sup>3</sup>Paul gáyilni, Hat'íshá' bikísk'eh baptize ádaanohwi'deszaa ląq? John ilch'ígo'aahí bikísk'eh, daanii. <sup>4</sup>Paul gánádo'niid, John, Nohwinchq'í bich'á'zhi' ádaahne'go baptize ádaanohwi'dolne', niigo nnee baptize ádaile' ni', Shiké'ge' hígháhí, Jesus holzéhi, daaholđłq, daayilniigo. <sup>5</sup>Díí daidezts'aqaná' Jesus nohweBik'ehń bizhi' bee baptize ádaabi'deszaa. <sup>6</sup>Áigé' Paul biká' ndaadesniigo Holy Spirit bee baa daagodest'aqgo yati' ła'i yee yádaatti', ła'í Bik'ehgo'ihí'nań binkáayú yádaatti' lé'e. <sup>7</sup>Nnee nakits'ádh

shì hilt'ee lẹ'e. <sup>8</sup>Áí gé' Paul Jews ha'ánátséh goz'ąą yune' onadáhgo doo biini' háh dago yafti'go taagi dahitąą, Bik'ehgo'ihinań bilatł'áhgee begoz'aaní yaa yafti'go ła' biini' yá ádaagozlaa. <sup>9</sup>Áíná' ła' t'ąązhi' na'ádi'nilgo doo da'odlaą da lẹ'e, áí dała'at'éehíí bináál Jesus bikísk'eh da'ch'okahíí nchọ'go yaa yádaakti', áí bighą Paul, ínashood biłgo, yich'ą' dahdikaigo, Tyránnus holzéhi bida'oltag yune' dajji biigha itch'i' yánadaaltih. <sup>10</sup>Dí k'ehgo ádaat'jigo naki łegodzaa; áík'ehgo Asia biyi' daagolíníí dawa, Jews daanlíni ła'íí Greeks daanlíni Jesus nohweBik'ehń biyati' daidezts'ąą. <sup>11</sup>Bik'ehgo'ihinań Paul binkááyú ízigo áná'ol'jhií doo hwaa hit'ji dahi ye'ánát'jł: <sup>12</sup>Báąyo dagohíí itł sitzoozé Paul bich'ą'gé' daanezgaihií bich'i' onádaach'niil, áík'ehgo kah yaa nakaihií nádaabi'dilziih, ła'íí nnee spirits nchọ'i biyi' daagolji n'íí hahikáh. <sup>13</sup>Ła' Jews daanlíni dá nakai nt'éhi nnee biyi'gé' spirits nchọ'i hadainiyoodíí daanlíni, Jesus nohweBik'ehń bizhi' yee ádaaniigo spirits nchọ'íí hadainiyood daanzigo gádaayihni, Jesus, Paul yaa yafti'ih, bee ná ngoni'ąą. <sup>14</sup>Jews bi'okąąh yedaabik'ehi yánant'a'i, Sceva holzéhi, biye'ke gosts'idihíí ádaat'jid lẹ'e. <sup>15</sup>Áíná' spirit nchọ'i gádaabiłni, Jesus bígonsi, Paul áldó' bígonsi; nohwíí hadń ádaakt'ji shi? <sup>16</sup>Nnee spirit nchọ'i biyi' golńihíí nnee gosts'idi yich'i' yaahilwodgo dawa yich'i' dahnadilwo'go yitis silji, áík'ehgo gowągé' dádaałchiigo bin'da'deznihgo ch'ínkji. <sup>17</sup>Éphesusgee daagolíníí, Jews daanlíni ła'íí Greeks daanlíni díí yídaagołsiđná' dawa tsídaadesyiz lẹ'e; áík'ehgo Jesus nohweBik'ehń bizhi' nnee dawa daidnłsi nkegonyaa. <sup>18</sup>Nnee łąągo da'osdlađdíí nehaskaigo nchọ'go ánádaat'jł n'íí yaa nadaagolni'. <sup>19</sup>Bena'ch'aahí ye'ánadaat'jł n'íí

ła' binaltsoos dała'ádaizlaago nnee dawa bináál daidnłid: áí da'izłjhií daayołtag hik'e zhaali béshłigaihií ashłladin doo náhółtagyú da'izłni lẹ'e. <sup>20</sup>Áík'ehgo Bik'ehgo'ihinań biyati' dayúweh binágodaałgo itisgo at'éé silji. <sup>21</sup>Díí ánágot'jidíí bikédé'go Holy Spirit bik'ehgo Paul Jerúsalemýú déyáągo Macedóniayú ła'íí Akemyú ch'idishaal nziigo gáníí, Ákú déyááhíí bikédé'go Romeyú addó' dishaal. <sup>22</sup>Áí gé' bich'odaanihií naki, **Timótheus** ła'íí Erástus Macedóniayú odes'a'; bíí Asiayú dé't'jhezhi' sidaa lẹ'e. <sup>23</sup>Áíná' Jesus bikísk'eh da'ch'okąąhií nnee dénchọ'go yaa hagol'áá nkegonyaa. <sup>24</sup>Ła' nnee Demétrius holzéhi, béshłigaihií yitsidi níni, kłh biyi' Diána daach'okąąhií béshłigai bee be'ilzaago áile'i, án béshłigai daayitsidíí łąągo yich'i' nadaahi'niil lẹ'e; <sup>25</sup>Án áí nnee ła'íí da'ágát'éégo binasdziidíí biłgo dała'áyíłlaago gádaayihni, Shik'isyú, díí nada'idziidíí bich'ą'gé' ízigo da'it'jhií bídaagonłsi. <sup>26</sup>Díí daat'ji ła'íí daadołts'ag, Dawahá bich'i' da'ch'okąąhií nnee ádaile'íí doo bich'i' da'ch'okąąh bik'eh da, niigo Paul, nnee łąągo biini' yá ádaagozlaago nohwich'ą'yúgo ádaadzaa, doo dá Éphesus zhą da, Asia biyi' dák'azhá dahot'éhé áldó': <sup>27</sup>Díí nohwinasdziidíí nohwich'ą' daayłchq; doo áí zhą da, ndi Diána, isdzán bich'i' daach'okąąhií ízigo at'éhi, kłh biyi' daach'okąąhií doo ilji da hileeh, áí Asia dahot'éhé ła'íí ni'gosdzán biká' nnee dawa daabokąąh n'íí bich'ą'gé' ízigo gos'ánihií bech'igowáh doleeł. <sup>28</sup>Díí daidezts'ąąná' díyat'eego bádaagozhchjidgo nádaadidilghaazh, Éphesusgee daagolíníí daayokąąhií, Diána holzéhi, ízigo at'éhi níni at'éé, daaniigo. <sup>29</sup>Áík'ehgo kłh goznilgee godikish gozłjigo, dała'ánách'it'jłh goz'ąą yune' nádnkji, Paul ył nakaihi

Gáius ła'íi Aristárkus, Macedóniagé' daagolíni, ákóne' odaideshoodgo. <sup>30</sup>Paul nnee łáágo dała'adzaahíi bitahyú digháh hát'íi ndi yił nakaihíi, Dah, daabiłnii. <sup>31</sup>Asiagee nant'án, Paul bit'eké daanlíni, áldó' bich'í' o'í'a', Dała'ánách'it'íih goz'aq yuñe' donah hela', daabiłniigo nádaabokaqah. <sup>32</sup>Nnee ła' kogo ádaaniiná' ła'íi łaḡho ádaanii: áígee godikish; hat'íi bigḡa dała'ádaach'idzaahíi ła' doo yídaagołsjid da l'é'e. <sup>33</sup>Nnee ła' Alexánder holzéhi, Jews daanlíni, Nohwá hadziih, daabiłniigo ádnyú nadaabizloqs. Án na'ígizh, nnee yich'í', Jews daanlíni bá yashti' nzigo. <sup>34</sup>Ndi Jew nliigo yídaagołsjidná' dáła't'ohé, Éphesusgee daagolíni daayokaqahíi, Diána holzéhi, íziso go at'éhi nlíni at'éé, daaniigo daadilwoshgo nakidn łedihikeez. <sup>35</sup>Áíge' kih goznílii begoz'aanii yek'e'eshchini nnee dała'at'ééhíi, Doo hagoł'aa da, yiłniiidná' gádaayilnii, Éphesusgee daagonolíni, díi kih goznilgee daagolíni, Diána, íziso go at'éhi, daayokaqahgo hadn doo yígółsi da? ła'íi be'ilzaahíi Júpiter bich'á'gé' naltó'íi daayokaqahgo áldó' hadn doo yígółsi da? <sup>36</sup>Díi doo da'anii da doo hadn nii le' at'éé dahíi bigḡa doo daagonolch'aad dago dábi'eh, doo nats'i'ikees dahíi doo ádaalt'ji da. <sup>37</sup>Díi nnee kú daanenoyoodíi dilziḡho nagoz'aanii doo daiłchqoh da, ła'íi iszán be'ilzaahi daahohiikaqahíi doo nchó'go yaa yádaalti' da. <sup>38</sup>Áík'ehgo Demétrius ła'íi da'itsidi yił nada'iziidíi dahadn yaa yádaalti'go hádaat'iiyúgo, yána'itihé ch'í'otaa, ła'íi aayádaalti'íi gólíi, akú łaa yádaalti' dábi'eh. <sup>39</sup>Dayúweh ła' hádaalt'iiyúgo nnee yándaaltihíi ilch'í' hilnéh ndi at'éé. <sup>40</sup>Díi jii be'ánagot'iidhíi bigḡa nohwaa yáda'iti' ngolníi, hat'íi baa daagonch'aadihíi

doo ła' da. <sup>41</sup>Díi yee gánniidná' nnee dała'at'ééhíi, Nádaadołkáh, yiłniiid.

**20** Godikish n'íi aqálná', Paul ínashood yushdé' daayilniiidná' yinádaadezhchid, áíge' yich'á' Macedóniayú dah nadiidzaa, <sup>2</sup>Macedónia biyi' daagolíni yitaaghaago yidag yádaalti'ná' Greeceyú nyáá. <sup>3</sup>Ákú taagi bedahitaa. Jews daanlíni benadaago'ananá' Sýriayú bił naadez'eel nt'éégo Macedóniayúgo ch'ínánóshdáh nzi l'é'e. <sup>4</sup>Sópater Beréagé' gólíni, Aristárkus ła'íi Secúndus, Thessalonicagé' daagolíni; Gáius, Dérbegé' gólíni, ła'íi **Timótheus**; Tíkakus ła'íi Tróphimus, Asiagé' daagolíni, ái dawa yił deskai. <sup>5</sup>Ái Tróasyú okaigo áígee nohwiba' naháztaa l'é'e. <sup>6</sup>Bán benilzoolé da'ádihgo bán alzaahi daahi'daa ni', áíge' Philíppigé' Tróaszhi' ashdla'i nohwee daizkaa nohwił dah'o'olgo; áígee naháataqago gots'idi nohwee daizkaa. <sup>7</sup>Godilziníi bijii ínashood da'okaaqahgo da'iyaaqago dała'adzaaná' Paul iskaa dahnádishdáh nzigo dá yił yádaalti'go t'é'is'ah. <sup>8</sup>Dá'ík'ehyú dahnágost'aayú dała'adzaa yuñe' ik'ah kó'i łáágo daadilthi' l'é'e. <sup>9</sup>Ákú nnee áni nagháhi Éútikus holzéhi biká'got'íné daadentáqagee dahsdaago iilhaazh: Paul dá yalti' nt'éégo nneehíi gódah ch'inenlóol, ái taagi nágost'aagé' l'é'e, áíge' daztsaaqago nádaintji l'é'e. <sup>10</sup>Áík'ehgo Paul gódah ch'inyáago hayaa adzaago yinazhchidná' gáníi, Doo hago nohwił ádaagot'ee da le'; t'ah hiḡaa. <sup>11</sup>Paul wá'yúdag onádaaná' bán yehesdlaadgo da'iyáá, áíge' yił ilch'í' yánadaalti'go nzaad ogoyáá gost'iidzhi', áíge' yich'á' dahnadiidzaa. <sup>12</sup>Nnee áni nagháhá gódah ch'inenlóol n'íi hiḡaago yił onákai, dázhó bił daagozhóqogo. <sup>13</sup>Paul dab'íiltsé tsina'eelíi si'ayú nkaigé' Ássosyú nohwił da'des'eel, ákú nkaigo Paul tsina'eelíi yiyi'

dahndáah doleeł, daandzigo: Paul dáni' ákú higháhgo ngonłchííhíí bighą. <sup>14</sup> Ássosgee nohwaa nyáána' tsina'eelí yeh hiyáágo Mityléneyú bił nohwił da'iz'eel. <sup>15</sup> Áíge' nohwił dahna'iz'eelgo iskaą hik'e **Chios** ba'ashhahyú nohwił ch'ida'iz'eel; áíge' iskaą hik'e Sámosyú nohwił nada'iz'eel, áíge' Trogýlliumgee déł'ih naháataą; iskaą hik'e Milétusyú nohwił nada'iz'eel. <sup>16</sup> Paul Asiahíí biyi' doo ízaad begodigháh dahíí bighą Éphesus bitis bił ch'ida'i'eelgo ngon'ą: dávik'ehyúgo Péntecost-híí bijíí Jerúsalemyú dáhah hıkáhíí bighą. <sup>17</sup> Paul Milétusyú sidaago Éphesusyú ínashood yánazíni, Kú nółkáh, daabiłni-igo o'it'a'. <sup>18</sup> Ákú hikainá' gádaayíłni, Da'it'sé Asiagee níyááge' godezt'i'go dawahn hago'at'éégo nohwitahyú gonshíí n'íí bídaagonłsı, <sup>19</sup> Dá shaa goch'oba'go, łahgee shınáá túnálííná' Jews daanłni shenadaago'aahíí bee shich'i' nagont'ogo Bik'ehgo'ihí'nań bá na'isiid ni': <sup>20</sup> Dawahá nohwá nzhooní doo ła' t'ąązhi' ánsı dago baa nohwił nadaagoshni'go nohwił ch'í'nah ashłaa ni', dała'ánádaalt'iiyú ła'íí daagotahyú, <sup>21</sup> Jews ła'íí Greeks daanłni, Nohwinch'íí bich'ą'zhi'go ádaałne'ná' Bik'ehgo'ihí'nań bich'i'go ádaałneh, ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń daahołdłągo bada'olł, dishniigo baa bił nadaagoshni' n'íí áłdó' bídaagonłsı. <sup>22</sup> Áík'ehgo k'adíí Holy Spirit nashihłnaa'go Jerúsalemyú nádésdzá, ákú shidáhyú goz'ąą doleełí doo bígonsı da: <sup>23</sup> Ndihíí ha'ánshteeh ła'íí shiniigonłt'éé doleełí shiba' goz'ąągo Holy Spirit shıł nanágolnił, kış nagoznilyú nashaayú. <sup>24</sup> Áíná' áí doo shıł hago'at'éé da, shi'ihí'na'íí doo shıł ilłı da, shıł gozhóógo shinasdziid łashé zhą háshł'íí, ła'íí yati' Jesus nohweBik'ehń shaa yiné'íí Bik'ehgo'ihí'nań bił goch'oba'íí nłt'éégo baa na'goni'íí ąął baa nagoshni'go

hasht'íí. <sup>25</sup> Nohwíí nohwitahyú Bik'ehgo'ihí'nań bilałt'áhgee begoz'aaníí baa nagoshni'go nashaa n'íí doo nádaashołtséh dahíí bígonsı. <sup>26</sup> Áík'ehgo díí jii gádaanohwiłdishniı, Doo da'dołts'ag daná', ch'a'onesołdeeyúgo doo hat'íí nashinołt'og da. <sup>27</sup> Doo ła' t'ąązhi' ánsı dago Bik'ehgo'ihí'nań nohwá ngon'áanıí dawa baa nohwił nadaagosisni'híí bighą. <sup>28</sup> Ádaa daagonołdzaą, ła'íí ínashood dawa bá daagonołsą, Bik'ehgo'ihí'nań daayokaąhgo ha'ánátséhíí dabíí bidıł yee yist'ııdíí Bik'ehgo'ihí'nań bá da'domé'; áí binádaadeł'ııgo Holy Spirit ádaanohwizłaa. <sup>29</sup> Díí bígonsı, nohwich'ą' dahdiyaaahíí bikédé'go nnee ba'cho bégodzidi ga'ádaat'éhi nohwitahyú hıkáhgo ínashood ndi k'izédaidihinił doleeł. <sup>30</sup> Nohwíí nohwitahyú ndi nnee ła' yati' doo da'anii dahíí yee yádaakti' nkegoniigháh, ínashood daanłni bich'ą'zhi' yaa da'niigo, bíigo bikísk'eh dahikáh doleeł. <sup>31</sup> Áí bighą ádaa daagonołdzaą, t'é' biigha ła'íí jii biigha dá godezt'i' nt'éégo taagi łegodzaazhi' shınáá túnálííná' dała'á nołt'ııgo nohwił ch'ıgonsh'aah n'íí bınádaałniih. <sup>32</sup> K'adíí, shik'ııyú, Bik'ehgo'ihí'nań ła'íí biyati' biłgoch'oba'íí baa nohwinshnił, áí yati'íí daanołdzilgo ádaanohwile', ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahíí bitahyú nohwíyée doleełí nohwaa yiné'go yinel'ąą. <sup>33</sup> Béshłigaihíí, óodo, dagohíí diyágé ła' daabíyéhíí doo ádá háshł'íí da. <sup>34</sup> Nohwíí bídaagonołsı, dashíí ídee hinsh'naa ni', ła'íí bił nashkaihíí dawahá bá ádaagonsı ni'. <sup>35</sup> Díí k'ehgo nada'ołsiidgo doo daanłzil dahíí bich'odaałniigo dávik'eh nohwił ch'í'nah ashłaa, ła'íí Jesus nohweBik'ehń gáníí n'íí bınádaałniihgo nohwił ch'ıgonsh'aah ni', Dahadń hat'íí kaa yiné'yúgo áí doo dá baa gozhóó da,

áiná' dahadn hat'íi baa ch'iné'yúgo, áí zhá itisgo baa gozhóq. <sup>36</sup>Díi aqł yee yafti'ná' hilzhiizhgo dawa yil da'oskaqad. <sup>37</sup>Dawa daachagná' Paul yinádaazhchidgo daazts'os, <sup>38</sup>Doo nádaashotséh da, nihií bigha itisgo doo bił daagozhóq da. Áíge' tsina'eehí si'aayú yil nakai lé'e.

**21** Áíge' bich'á' nohwil da'iz'eelná' Cóos golzeezhi' ts'igozdqoh nohwil oda'iz'eel, iskaq hik'e Rhodes golzeezhi', áíge' Pátara golzeezhi': <sup>2</sup>*Phenécia* tsina'eehí dez'fli ląq baa nkaigo beh hiikaigo nohwil dahna'iz'eel. <sup>3</sup>Áíge' Cýprus golzeehí nohwe'eshganzhinéego hit'ii siljina' nohwil ch'ida'iz'eel Sýriazhi', Tyreege nohwil nda'iz'eel: áíge' tsina'eehí yogheefi nahi'niihíi bigha. <sup>4</sup>Ínashood baa nkaigo áíge' gots'idi nohwee da'izkaq: áí Holy Spirit yádaabihiłti'go Paul, Jerúsalemyú donáh hela', daabiłniigo. <sup>5</sup>Gots'idihíi aqł nohwee nyínkqána' dahnádihiikai; ínashood dawa bi'aad ła'íi bichagháshé biłgo kih goznili bich'á'zhi' bił ch'inkai: ákú tábaayú daahihilzhiizhná' da'osiikaqad. <sup>6</sup>Bik'ehgo'ihina' nohwil daanli doleeł, daahilniina' tsina'eehí beh hiikainá' bíhíi gowayú onakai. <sup>7</sup>Tyregé' Ptolemáiszhi' nohwil da'iz'eel, áíge' odla' bee nohwik'íyú bił ilch'i' yádaahiłti'go dała'á jii bił naháataq. <sup>8</sup>Iskaq hik'e Paul bił nahiikaihí *Caesaréazhi'* nohwil onáda'iz'eel; áíge' Philip, Jesus yá nagolni'i, gots'idi ha'nili itah nlini; bigowa yune' ohiikaigo bił naháataq. <sup>9</sup>Bitsi'ke doo ndaane' dahíi dí'i, áí Bik'ehgo'ihina' binkáayú yádaakti' lé'e. <sup>10</sup>Áíge' naháataqago dá'annah godeyaago Bik'ehgo'ihina' binkáayú yafti'i, Ágabus holzéhi, Judéagé' nyáá. <sup>11</sup>Nohwaa nyáago Paul biziz náidnlaago dabíi bikee ła'íi bigan íyisti'qoná' ganniid, Holy Spirit gáníi, Jerúsalemgee

Jews daanlini nnee díi sis bíyéehí díi k'ehgo lidaabiłti'ohgo doo Jews daanlii dahíi yaa daabiłtéeh doleeł. <sup>12</sup>Díi da'disiits'aana' nohwíi ła'íi nnee áíge' daagolínii biłgo Paul, Jerúsalem yúdag donáh hela', daabiłniigo nádaahohiikaqah. <sup>13</sup>Paul ganniid, Hat'íi bigha daalchago shijii niihgo ádaanołsi? Shíi Jesus nohweBik'ehni bizhi'híi bigha Jerúsalemyú ha'anshteeh, ła'íi dastaahgo ndi shil dábi'eh. <sup>14</sup>Ch'éh ádaaln'ni hik'e gádaade'niid, NohweBik'ehni hát'ínii bikisk'ehyú ágodonii. <sup>15</sup>Díi bikédé'go ilch'i'da'siidlaago Jerúsalem yúdag ohiikai. <sup>16</sup>Ínashood ła' Caesaréagé' daagolini bił ohiikai, áí *Mnáson*, Cýprusgé' gólni, doo ániiná' ínashood silini, bigowayú bił nkai, án bił naháataq. <sup>17</sup>Áíge' Jerúsalemyú nkainá' odla' bee nohwik'isyú baa nkaihi bigha nohwa'ahédaanzii'. <sup>18</sup>Iskaq hik'e Paul bił ha'áhiikai James bich'i'; áíge' ínashood yánazini dała'adzaa. <sup>19</sup>Ilch'i' yádaakti'ná' Paul binkáayú doo Jews daanlii dahíi bitahyú Bik'ehgo'ihina' hat'íi áyílaahíi dała'ágo ilké' gon'áqago yaa yil nadaagosni'. <sup>20</sup>Díi daidezts'aana', NohweBik'ehni ízisgo at'éhi nlii, daanii, áíge' Paul gádaayilniiid, Isqa, nohwik'isn, Jews daanlini bitahgé' ląqago doo náhóltagyú da'osdlaq; áí dawa Jews bich'i' begoz'aaníi dázhq nt'éégo yikisk'eh ádaat'ee: <sup>21</sup>Áiná' naat'idaanzii, Jews daanlini doo Jews daanlii dahíi bitahyú daagolínihíi, Moses nohwil ch'idaagos'aaníi yó'odaadoł'aago nohwichagháshé doo *circumcise* ádaal'ii da, ła'íi nohwi'at'e' doo bikisk'eh ádaanoł'ee da, biłniigo bił ch'idaagon'áah, nádaagosjiiid. <sup>22</sup>Hago'at'éégoshá' ádaahii'ne'? Nnee ląqago dała'ane' doleeł: kú nyaahíi yaat'idaanziih go'ii. <sup>23</sup>Ái bigha ádaanił'niihíi k'ehgo áne':



nohwitaahú nnee díí'i godnksiníi yich'í' hadaagodile'go ndaagoz'aa lé'e; <sup>24</sup>Ni áldó' godnksigo bił íłch'í' da'dođléd'go bił nkáhgo ákú bá nadahíníi, bitsits'in lıgaigo daiłshéhíi bigha: díi bee nnee dawa bich'í' bígózi doleel, naat'idaanzı n'íi doo da'anii da, ndi begoz'aanii bikísk'eh ánt'éé. <sup>25</sup>Áiná' doo Jews daanlii dahíi da'osdlaadıi bich'í' naltsoos ádaasiidlaa gádaan'niigo, Ágádaat'eehíi doo be'ádaanoł't'ee da nzhoo, áiná' beda'okaahíi nastseedgo nadn'ái yaa hi'niilíi, la'íi dił, la'íi dawahá bize'da'ist'oonii doo daalsaa da, doo nant'í' nach'ikai da áldó'. <sup>26</sup>Áík'ehgo Paul nnee díí'ihíi yił okaigo iskaa hik'e godnksigo yił íłch'í' áda'desdlaaná' da'ch'okaah goz'aa yune' yił okai, godnksigo íłch'í' ádaach'idle' aal bengowáhíi bebigozihiíi bigha, la'íi dała'á ntıigo dahat'ihíta Bik'ehgo'ihí'nań bá baa hi'né'híi áldó' bebigozihiíi bigha. <sup>27</sup>Gost'idiskaanií k'azhá aal bengowáhna' Jews Asiagé' daagolínii da'ch'okaah goz'aa yune' Paul daayiltsaana' nnee dawa yił daagoshkishgo Paul yił ndaazdeelgo, <sup>28</sup>Nádaadilghaazhána' gádaanniid, Israel hat'i'i daanołni, nohwich'odaahii: Díni nneehń nnee dahot'éhé yił ch'ígó'aah ánágoldoh, Israel hat'i'i la'íi begoz'aanii la'íi díi goz'aanii bich'á'yúgo ádaanoł't'ee, daayilniigo: dayúwehyú Greeks daanłni áldó' da'ch'okaah goz'aa yune' yił okaigo díi godiyihgo goz'aanii daayilchqod. <sup>29</sup>(Dabi'itłsena' kih goznilyú Tróphimus, Éphesusgé' gólíni, yił na'aashgo daabo'ii ni'go, án Paul da'ch'okaah goz'aa yune' yił o'áazh daanzii ni'.) <sup>30</sup>Kih goznilgee nnee daagolni dawa godikish nagodiidzaa ni', áigé' íłch'í' nádnkiiigo dała'adzaa ni': áigé' Paul yił ndaazdeelgo da'ch'okaah goz'aaagé' ch'ídaabist'e'ná'

ch'íná'itłhíi dagoshch'í' daada'deztaa ni'. <sup>31</sup>Daabizilthee nkegonyaaná' siláada binant'a' Jerúsalem dahot'éhé godikish gozliigo yaat'inzi: <sup>32</sup>Áík'ehgo dagoshch'í' siláada la'íi binadaant'a' biłgo nnee dała'adzaahíi yich'í' gódah ch'ínkii: ái nnee daayiltsaana' Paul nyída'iz-haal n'íi dákehégo ádaisiid. <sup>33</sup>Áigé' siláada binant'a'ii Paul yaa nyáago biłsoodgo, Besh hishbizhií naki bee íbi'dolt'óh, nii; áigé', Hadń át'ii, hat'ii hago áyilaa? niigo yika na'óđłkid. <sup>34</sup>Nnee dała'at'éehíi la' kogo ádaaniina' la'íi lahgo ádaanii: áík'ehgo godích'aadhíi bigha ch'éh yígolıihgo at'iiigo, Siláada sinilyú bił dołkáh, nniid. <sup>35</sup>Gódah ch'íitiinzi' nyáana' nnee ląágo dała'at'éehíi hadaashkeehíi bigha siláada dahdaabintii. <sup>36</sup>Nnee dała'at'éehíi daadilwoshgo biké' náseel, Daazołthee, daaniigo. <sup>37</sup>Paul k'ad siláada sinil yune' yił ha'akáhna' siláada binant'a'ii gáyilni, Nich'í' hasdziil née? Siláada binant'a'ii gánii, Greek biyati' bee yánłti' née? <sup>38</sup>Ni Egyptgé' nnee nłni née, da'íłk'ehéna' nnee godikishgo díidn doo náhółtagyú nada'itłseedii da'igozliiyú oyinil n'ii ni née? <sup>39</sup>Paul gánii, Shíi Jew nshlii, **Cilcia** biyi' ízisgo kih goznilií Tarsus golzeegé' gonshłni: nánoškaaah, ch'ík'eh nnee bich'í' hasdziil. <sup>40</sup>Siláada binant'a', Ch'ík'eh hadziil, yilniiidna' Paul gódah ch'íitiingé' dahsiziiigo nnee dała'at'éehíi yich'í' na'ígizh. Doo hat'ii náhists'aa daná' Hebrew biyati' bee yich'í' yałti' nkegonyaa.

**22** Nnee daanołni, shik'íiyú, la'íi nibáyán daanołni, nohwinaal áda hasdziihii ídaayesolts'aa. <sup>2</sup>(Hebrew biyati'ii yee hadziigo da'dezts'aana' dayúwehégo doo hat'ii náhists'aa da: Paul gániiid,) <sup>3</sup>Shíi Jew nshlii, **Cilcia** biyi' kih goznilií Tarsus golzeegee gosilii, ndi dzaagee díi kih goznilgee shi'dihilna', begoz'aanii daanohwitaa

yikísk'eh ádaat'ee n'íí Gamálieel holzéhi shił ch'ígon'áá, nohwíí ádaanołt'eehíí k'ehgo nıdzilgo Bik'ehgo'ihí'nań b́a sızıı nı'. <sup>4</sup>Nnee ła'íí isdzáné Jesus yikísk'eh daayikahíí ḱıdaasht'ogó ha'ána'ılka'á yuńe' odaahiskaad nı', biniigonłt'éegeo ádaansı, dak'azhá hishhaągo. <sup>5</sup>Díí ánát'ııdıı okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitıni ła'íí nnee yándaaltihıí shídaagoı: áı bik'isyú daanłni, Damáscusyú daagolınihıı, b́a naltsoos shaa daıznıl, áık'ehgo ákú nıyáá, Jesus yikísk'eh daayikahıı áıgee daagolıniı ḱıdaasht'ogó Jerúsalemyú bıł nshkáh, biniidaagodılne' doleełhıı bighą. <sup>6</sup>Damáscusyú dak'azhá nsháhgo ha'iz'ąąyú shı, dahıko yaaká'gé' shich'ı' nke'idindláád. <sup>7</sup>Áıgee hayaa nago'ná' yati' gáshılńiigo idisiits'áá, Saul, Saul, hat'ıı ląá bighą shiniigonłt'éegeo áshıńsı? <sup>8</sup>Áık'ehgo gádėniid, Hadń ánt'ıı, shiNant'a'? Gánáshıłdo'niid, Shiniigonłt'éegeo áshıńsinihıı shıı áshı'ıı, Jesus, Názaırethgé' gonshłni. <sup>9</sup>Bıł hishkaahıı akdó' nke'dindláádıı daayıłtsąą ndi izhii shich'ı' yati'ıı doo daidezts'ąą da. <sup>10</sup>Áık'ehgo gádėniid, Hago ląá áshne', sheBik'ehń? Jesus gáshılńniid, Nádnáhgo Damáscusyú ńńáh; ákú hat'ıı ánlėhıı ąął baa nił na'gonı' ndi at'ée. <sup>11</sup>Dázho kigaigo nke'idindláádıı bighą doo gosh'ıı da silııgo bıł hishkaahıı Damáscusyú odaashızłqoz. <sup>12</sup>Ła' nnee Ananıás holzéhi, begoz'aanıı yikísk'eh nııigo Bik'ehgo'ihı'nań yidńsini, Jews áıgee daagolıniı dawa nıt'éegeo baa yádaaltı'i, <sup>13</sup>Áń shaa nyáągo shıt'ahgee hizi'go gáshılńniid, Shik'isń Saul, go'ıı nándleeh. Áık'ehgo dagoshch'ı' gosh'ıı násisdlııgo Ananıás yıłtsąą. <sup>14</sup>Gánáshıłdo'niid, Bik'ehgo'ihı'nań, nohwıtaa n'ıı daayokąąhń, hat'ıınıı bıgonsı doleełgo hanıtıı, Nıt'éegeo Anát'ııhıı hıłtsėhgo, ła'ıı bizhiihıı dints'ıhgo. <sup>15</sup>Hat'ıı hi'ıınıı ła'ıı

hat'ıı dints'agıı nnee dawa áń b́a baa bıł nagolńı' doleeł. <sup>16</sup>Áık'ehgo hat'ıı biba' sındaa? Nádnáhgo nohweBik'ehń bizhi' bee bich'ı' áńniigo baptize áni'dolńėh, áık'ehgo nincho'ıı yó'o'eeł. <sup>17</sup>Jerúsalemyú nánsdzaaná' da'ch'okąąh goz'ąą yuńe' oshkąąh nt'éegeo shıł ch'ı'nah ágolzaago, <sup>18</sup>Gáshılńiigo hıłtsąą, Dahale, Jerúsalemgé' dagoshch'ı' ch'ı'ńńáh: shaa bıł nadaagolńı'ıı doo hádaat'ıı da doleełhıı bighą. <sup>19</sup>Áık'ehgo gádėniid, SheBik'ehń, Jews ha'ánałsėh nagoz'ąą dahot'ėhé daanodlaanıı ha'ána'ılka'á baa hińł, ła'ıı nbıda'niłhaal n'ıı dabıı yıdaagoı: <sup>20</sup>Ła'ıı Stephen, ná nagolńı'ıı nłni, bidıł idezjoolná' bit'ahgé' sızııgo shıł dáıik'eh nı', hayıı daabizis-hiinihıı iká' daabi'ıfıhıı b́a bıńádėsh'ıı nı'. <sup>21</sup>Áıgé' gánáshıłdo'niid, Dahńńáh: ńzaadyú doo Jews daanłıı dahıı bich'ı' nide'á'. <sup>22</sup>Nnee dała'adzaahıı bıdaayėsts'ąą lė'e, ndi díı yee áńniidná' nádaadidılghaazhgo gádaannıid, Yúwehyú, daazołhee: nnee ga'at'ėhıhıı ni'gosdzán biká' doo hińaa bik'eh da. <sup>23</sup>Nádaadidılghaazhgo iká' daabi'ıfıhıı dahnadai'ah, ła'ıı kėezh hadag daiki', <sup>24</sup>Áık'ehgo siláada binant'a' da'tiséyú sitıni, Siláada sinilyú bıł nołkáh, bıłńniid, ła'ıı habıda'olhaalgo nahódaadołkid, hat'ıı bighą baa daadılwoshıı bıgonozııh. <sup>25</sup>Áına' ḱıdaabıst'qoná' Paul siláada dała'á gonenadıń binant'a'ı bit'ahgee siziiniı gáyıłńniid, Nnee Roman nłni doo baa yá'iti'ı habı'ıłhaalgo ná goz'ąą née? <sup>26</sup>Siláada binant'a'ı díı yidezts'ąąná' siláada binant'a' da'tiséyú sitıni yich'ı' oyáągo gáyıłńni, Hago áńne'go lán? díń nneeńń Roman nłni ląą. <sup>27</sup>Áık'ehgo siláada binant'a'ıı Paul yaa nyáągo gáyıłńni, Shił nagolńı', ya' Roman nıııı née? Paul gánıı, Ha'aa. <sup>28</sup>Siláada binant'a'ı gánádo'niid, Roman nshıiniı ḱıąągo bighą nahanıłhi at'ée. Paul gánıı,

Shíí dá Roman nshíjgo gosilíni ánsht'ee. <sup>29</sup>Áík'ehgo k'ad nabídaadiikid n'íí bich'á' nádnkij: ła'íí siláada binant'a'i áldó', Paul íhist'ooníí, Roman nliigo yígolsjiddhíí bigha tsídolyiz. <sup>30</sup>Iskaa hik'e siláada binant'a'i hat'íí bigha Jews daanlíni baa dahdaagoz'aaníí da'aníi yígolsjiih hat'íígo, k'ena'bí'ahná' okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ła'íí yándaaltihi, Dała' ańéh, daayihniid, áík'ehgo Paul yił gódah ch'i'áázhgo yándaaltihíí biyahzh'i' yił nn'áázh.

**23** Paul yándaaltihíí da'as'ah yinel'jiddná' gáníí, Nnee daanolíni, shik'isyú, díí jjiizh'i' ngont'i'go Bik'ehgo'ihí'nań shineł'jigo nít'éégo ánasht'ijil bígonsjigo hinshnaa. <sup>2</sup>Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni, Ananías holzéhi, bit'ahgee naziiníí, Bizadaalts'i, daayihnií. <sup>3</sup>Áík'ehgo Paul gábilnií, Dá'iká'gee zhá ligaigo ánálzaahi nłíni, Bik'ehgo'ihí'nań nił hayaa nałts'i go'jii: begoz'aaníí bee shaa yánłti'go dahsındaa née, áíná' begoz'aaníí doo bikísk'eh ánt'éé dago nik'ehgo shi'dolts'i? <sup>4</sup>Bit'ahgee naziiníí gádaabilnií, Bik'ehgo'ihí'nań bi'okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni nchq'go baa yánłti' née? <sup>5</sup>Paul gánádo'niid, Shik'isyú, okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni nlii lqáhíí doo bígonsj da ni': nohwíí nohwihat'i'i binant'a' doo nchq'go baa yádaalti' da le', niigo bek'e'eshchij. <sup>6</sup>Nnee ła' Sádducees daanliigo ła'íí **Phárisees** daanliigo Paul yígolsjiddná', yándaaltihíí yich'i' gáníí, Nnee daanolíni, shik'isyú, shíí Phárisee nshij, Phárisee nłíni biye' nshij: nanezna'íí naadiikáh hoshdlaqahíí bigha shaa yá'iti'. <sup>7</sup>Díí ánniidná' Phárisees daanliiníí ła'íí Sádducees daanliiníí ła'hada'dit'áh nkegonyaa: áík'ehgo nnee dała'at'ééhíí nakiyú ilk'ékai. <sup>8</sup>Sádducees, Nanezna'íí doo naadiikáh da, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'gé'hi dagohíí spirit ta doo ła' goljii

da, daanii: áíná' Phárisees daanliiníí, Áí góljii, daanii. <sup>9</sup>Áík'ehgo nawode hagołdog: begoz'aaníí ye'ik'eda'alchíhi Phárisees yił daagot'iiníí daahiz'i'go gádaanii, Díń nneeń doo hat'íí nchq'íí ye'adzaa dago bídaagosilzjii: spirit dagohíí Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'gé'hi bich'i' yałti' lé'eyúgo, doo Bik'ehgo'ihí'nań bich'i' nadaagonlkaad da ndizhoq. <sup>10</sup>Łahada'dit'áh n'íí hagowáh nkegonyaaná' siláada binant'a' Paul dánko ilk'ídaach'idzijs he'at'éé nzigo, siláada, Ákú dołkáhgo baa hadaanolteehego nołjahyú bił nádołkáh, daayihnií. <sup>11</sup>Iskaa t'é' hik'e Jesus Paul bit'ahgee sizijná' gáníí, Paul, bidag ánt'éé: Jerúsalemyú shaa nagosínni'híí k'ehgo Romeyú áldó' shá nagolni' doleeł. <sup>12</sup>Jii gozłijná' Jews daanliiníí ła' ndaagoshchijigo, Paul daayizes-hijzh'i' doo da'iyáago, doo da'idlaqago ádándaagost'aa. <sup>13</sup>Ndaagoshchiiníí dizdin bitisyú hilt'ee lé'e. <sup>14</sup>Okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ła'íí Jews yánazini yich'i' okaigo gádaayihnií, Nłdzilgo ádándaagosit'aa, Paul daazeldijzh'i' doo da'iidaq dago. <sup>15</sup>Áík'ehgo nohwíí ła'íí yándaaltihíí bilgo siláada binant'a'i bich'i' ch'inii daadoł'aah nohwaa yił nołkáhgo, dayúweh na'ıdaadołkid k'a'at'éégo: nohwíí alł'iná' bíba' naháataq, daazildeego dénohwit'ah dahiyaago. <sup>16</sup>Paul daaziltheego yiba' naháztaaníí Paul bilah bizhaazhé yaat'inzijná' Paul siláada sinilyú yich'i' oyáago yił nagosni'. <sup>17</sup>Áík'ehgo Paul siláada dała'á gonenadín binant'a' ła' yushdé' yihniigo gáyihnií, Díń nnee áníí naghahn siláada binant'a' da'tiséyú sitíni bich'i' bił n'áash: yił nagolni' hat'ijihíí bigha. <sup>18</sup>Siláada binant'a' yaa yił n'aazhná' gáníí, Paul, ha'ásitini yushdé' shihniidgo, Díń nnee áníí naghahn hat'íí shi niłdishnií niłniigo bich'i' bił n'áash, shihnií.

<sup>19</sup>Áík'ehgo silááda binant'a' dasahn nabíidíkid yune' obiilóq, Hat'íi baa shíł nagolní'go lán? bíłnii. <sup>20</sup>Paul bidá'áhń gáníi, Jews daanlíni iskaq nnee yándaaltihíi bich'i' Paul bíł n'aash daaniłn'ni, daaniigo ndaagoshchij, nt'éégo baa na'ódíkidíi k'a'at'éégo. <sup>21</sup>Áiná' baa godeno'áah hela': nnee dizdin bitisyú hilt'éégo daazilheego yiba' naháztaq, Paul daizes-hijizhi' doo da'iyaaqo, doo da'idlaqo ndzilgo ádándaagost'aa: áík'ehgo, Ha'aa, níiíhíi yiba' naháztaq. <sup>22</sup>Áík'ehgo silááda binant'a' nnee áníi naghahn, Shíł nagosíníi'íi hadń bíł nagolní' hela', yilniiidná', Nádndáh, yilniiid. <sup>23</sup>Áíge' silááda dała'á gonenadín binant'a' naki yushde' yilniiidgo gáyilnii, Silááda naki gonenadín, ła'íi híi bee silááda daanliiníi gosts'idin, ła'íi silááda bésh yee nadaagonkaadíi naki gonenadín dagoshch'i' **Caesaréayú** dahnádiiséhgo áhléh, t'é'go ngost'ái bik'ehenkéézo; <sup>24</sup>Paul áldó' híi bíł hiltéhíi bá ilch'i'holéh, áík'ehgo Félix, nant'ánchań, baa bíł nołkáh. <sup>25</sup>Díi k'ehgo áníigo Félix yich'i' k'e'eshchij: <sup>26</sup>Shíi Cláudius Lýsias nshlíni Félix nant'ánchań, ízisgo ánt'éhi, Gozhóq, niłdishniigo nich'i' k'e'eshchiih. <sup>27</sup>Dín nneehń Jews daanlíni ła' daabiltsoodgo nabizilhee nt'éégo Roman nnee niłi ląáhíi bígosíłsijdgo silááda kú bíł nshkaigo bich'á' ndaadihiltij. <sup>28</sup>Hat'íi bee baa dahgost'aaníi bígonsi hasht'íigo bá yándaaltihíi baa bíł ni'ááz. <sup>29</sup>Dabíi yenasahas'aaníi bik'izhi' baa dahgost'aa ląágo bígosíłsijd, ndi ha'ásitiiníi dagohíi da'itsaahíi doo ła' bee bángot'aa da. <sup>30</sup>Dín nneehń zideego yaa ndaagoshchiiníi baa shíł nagosni'ná' dagoshch'i' nich'i' o'a', hayíi baa dahdaagoz'aaníi nináál baa nadaagodolnih bíłdishniigo bándaaagosii'aa. Da'ái zhá nich'i' k'e'shíłchíi. <sup>31</sup>Áík'ehgo silááda

ádaabíldo'niidhíi k'ehgo t'é'yú Antípatrisyú Paul yil okai. <sup>32</sup>Iskaq hik'e siláádahíi sinilyú nákaná' híi bee silááda daanliiníi Paul yúweh yil okai: <sup>33</sup>Ái **Caesaréayú** hikainá' nant'ánchań naltsoos yaa daistsooz, Paul áldó' yaa yil hikai. <sup>34</sup>Naltsoosíi yozhi'ná', Ni' hat'íi golzéhi biyi' gonlíni, niigo Paul nayídíkid. **Ciliciagé'** gólíigo yígotsíidná', <sup>35</sup>Gáyilnii, Naa dahdaagoz'aaníi hikaigo naa yashti' ndi at'éé. Hérod yánáltih goz'aaqee Paul silááda bináadaadz'íigo ngon'áq.

**24** Áíge' ashla'iskaaníi bikédé'go okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni, Ananías holzéhi, ła'íi Jews yánazíni bíłgo hayaayú hikai, nnee, Tertúllus holzéhi, bá yádaalti'go yil hikai, án Paul bee baa dahgost'aaníi nant'ánchań yaa yil nagolní' doleelgo. <sup>2</sup>Paul yiká ánniidná' Tertúllus baa dahgo'aa nkegonyaa gáníigo, Nigha nohwini' ilch'i'gont'éé, ła'íi nohwitahyú ncho' n'íi nt'éégo ánándlaa, <sup>3</sup>Ái dawahn ła'íi dahayú ba'ahédaandzi, Félix, ízisgo ánt'éhi. <sup>4</sup>Niłgoch'oba'go ayáhago nich'i' hasdziihíi idínłts'aaqo nánoshkaqah. <sup>5</sup>Dín nneehń baa nagont'ogíi niłigo bídaagosilzjid, Jews daanlíni ni' dahot'éhé biká daagolíníi yil daagolkiżh, ła'íi Nazarénes daanlii zhiéégo yásizíni bídaagosilzjid: <sup>6</sup>Da'ch'okaqah goz'aa yune' gołchoqoh nt'éégo bíł ndaasiideel: nohwíi benagosii'aaaníi bee baa yádaasiilti' doleel ni'. <sup>7</sup>Ndi Lýsias, siláada binant'a'ń, nohwaa nyáágo hagoskhéhego nohwilák'e hayidziż ni'. <sup>8</sup>Baa dahdaagoz'aaníi naa hikáhgo, niigo ngon'áq: dá ni nahídńkidgo hat'íi bigha baa dahdaagosiit'aaníi dawa bígonłsijh doleel. <sup>9</sup>Jews daanlíni áldó' díi áníihíi da'anii áníi daanniid. <sup>10</sup>Nant'ánchań nabí'igizhná' Paul yati' nkegonyaa gáníigo, Doo alch'idn legodzaa dago díi hat'íi bá yánáltihíi

ńlǐǐgo bǐgonsǐhǐi bigha shil gozhógo ninadzahgee ádá hasdziih: <sup>11</sup>Díi bǐgónǐsǐih, nakits'adah iskaaná' Jerúsalem yúdag oshkaahyú nýyáa ni'. <sup>12</sup>Áígee da'ch'okaqah goz'aq yune', la'íi Jews ha'ánaśéh goz'aq yune', la'íi kǐh goznilyú la' bił laha'disht'áhgo doo hadń sho'ǐi da ni', la'íi nnee bił daagodikishgo doo hadń sho'ǐi da ni': <sup>13</sup>Shaa dahgoz'aanǐi daazhógo ágolzéhi. <sup>14</sup>Áiná' díi nich'i' ádá nagoshni', Jesus bikísk'eh da'ch'okahíi, okaqah bee sahngo na'ádi'nilǐi daabildi'niihíi, ái itah nshǐi, bich'á'gé' nnee sílǐnǐi Bik'ehgo'ihǐ'nań daayokaqah lé'e n'íi hoshkaqah, begoz'aanǐi bee nohwá ngot'aq n'íi la'íi Bik'ehgo'ihǐ'nań binkááyú na'iziidi n'íi bek'e'eshchiinǐi dawa hoshdlaq: <sup>15</sup>Nt'éegeo ádaat'eehíi la'íi doo dábiik'ehyú ádaat'ee dahíi nanezna'gé' naadiikáh doleehíi ái nnee yiká daadéz'ǐihíi shíi aldó' Bik'ehgo'ihǐ'nań binkááyú biká desh'ǐi. <sup>16</sup>Áíge' dawahn Bik'ehgo'ihǐ'nań la'íi nnee aldó' daashineǐ'ǐigo nt'éegeo ánaśht'ǐigo bǐgonsǐ doleehíi bigha ndzilgo nabik'ǐisiid. <sup>17</sup>Da'kwíi łegodzaahíi bikédé'go tédaat'iyéhíi hat'íhíta baa daanshné'go, la'íi Bik'ehgo'ihǐ'nań hoshkaqahgo hat'íhíta baa nshné'go bił nít'ǐi'íi bich'i' násdzaa. <sup>18</sup>Díi bee ánaśht'ǐihná' da'ch'okaqah goz'aq yune' godńsigo ǐch'i' áde'dinshdlaago, doo shǐnaayú nnee łáqgo dała'adzaa da, doo godnch'áad dago Jews daanlǐni la' Asiage' daagolǐnǐi shaa hikai ni'. <sup>19</sup>Ái hat'íhíta bee shaa dahdaago'aayúgo nináál shaa dahdaago'aago kú híkáhgo dábiik'eh. <sup>20</sup>Dagohíi yándaaltihíi shaa yádaaǐt' n'ná' hago'at'éegeo nchó'go ánat'ǐidíi shídaagolǐidíi, nnee kú nich'i' hikaihíi yaa nadaagolǐ'go dábiik'eh, <sup>21</sup>Díi dała'á zhá doo bił dábiik'eh da ni', bitahyú sízǐigo nádidishghaazhgo gádéniid n'ná', Nanezna'íi naadiikáhíi

hoshdlaqahíi bigha díi ǐi nohwináál shaa yá'iti'. <sup>22</sup>Ái Félix yidezts'aaná', Jesus bikísk'eh da'ch'okahíi nt'éegeo yǐgolǐhíi bigha gánǐi, Dét'íhého Lýsias, siláada binant'a'íi, kú nýyáago bá ngonsh'aa ndi at'ée. <sup>23</sup>Áíge' siláada gonenadín binant'a'íi gáyilǐni, Paul binádín'ǐi, ndi łahgee dabíi hat'ǐiyú naghaa le', la'íi bit'eké baa nákáh nmizhóq, hat'íhíta yǐdn nliinǐi baa nádainé'go nnizhóq. <sup>24</sup>Da'kwíi iskaanǐi bikédé'go Félix bi'aad Drusílla, Jew nǐni, yǐl n'áazhgo Paul yiká o'ii'p'a', áik'ehgo Christ ch'odlaqahíi yaa yaǐti'go daidezts'aq. <sup>25</sup>Dábik'ehyú ánaśh'ot'ǐihíi, la'íi ádaagoch'idzaanǐi, la'íi yunáasyú kaa yá'iti'íi yaa yaǐti'go Félix ditlidgo tsídolyizgo gánǐi, Dák'ad yúwehyú dahnnáh, dahagee dábiik'ehgee níká ánaśeshne' ndi at'ée. <sup>26</sup>Ndi yiká oná'ǐ'aa nt'éegeo ǐch'i' yaǐti', Paul ch'ínanshteehíi bigha zhaali shaa yiné' shǐ nǐi lé'e. <sup>27</sup>Naki łegodzaahíi ch'ǐgoyáána' Félix nant'ánchań n'íígee Pórcius Féstus nant'ánchań silǐi; áik'ehgo Félix Jews daanlǐni bił dádaabik'ehyú ashne' nzigo Paul dáha'ásitǐi nt'éeená' óyáa.

**25** Féstus ni' yánant'aa doleehíi biyi' nyáána' taagiskaanǐi bikédé'go *Caesaréage'* Jerúsalem yúdag oyáa. <sup>2</sup>Okaqah yedaabik'ehi da'tiséyú sitǐni la'íi Jews daanlǐni ádn nazǐnihíi Paul bee dahdaagolǐ'ná nádaayokaqah, <sup>3</sup>Paul Jerúsalemyú dol'áa, daabimniid, higaalgo daayizǐtheego ndaagoshchǐjná'. <sup>4</sup>Áiná' Féstus gánniid, Paul, Caesaréayú t'ah bi'dota' ni', shíi dák'adégo ákú nádesdzá. <sup>5</sup>Áik'ehgo nohwitahyú nohwá nadaant'aahíi bił nádośhkáh, áígee nneehń nchó'go adzaayúgo ch'ík'eh baa nadaagolǐni'. <sup>6</sup>Féstus itah sidaago gonenan bitisyú iskaq, áíge' Caesaréayú onádzaa; ákú iskaq hik'e yánáltihíi dahnándaahgee

dahnezdaago, Paul yushdé' bił nołkáh, nniid. <sup>7</sup> Ákú rýááná' Jews Jerúsalemgé' hikaihíí binaayú nadaazij, daazhógo ágolzeego, Doo alch'idn dénch'ogó adzaa da, daabiłniigo baa dahdaagoz'aq. <sup>8</sup> Paul ádá hadzii gánígo, Jews yengos'aaní, dagohíí da'ch'okaqah goz'aaní, dagohíí **Caesar** ndi doo hago ashłaa da. <sup>9</sup> Áiná' Féstus, Jews daanlíni bił dádaabik'ehyú áshnéh nzigo Paul gáyihni, Ya' Jerúsalem yúdag řnáhgo ákú shináál naa dahgoz'aaní bigha naa yá'ti' hánt'ijí née? <sup>10</sup> Paul gání, Caesar bá yánáltihíí bidáhgee sízij, da'áigee shaa yá'ti'go dávik'eh: Jews daanlíni doo dénch'ogó ánasht'ijí dahíí nł'éeego bígonıjı. <sup>11</sup> Nch'ogó ánasht'ijí lé'eyúgo hat'íí bigha dastsaahgo ásdzaayúgo dastsaahíí doo bich'á' ch'a'oshgheed at'éé da; bigha shaa yá'ti'íí doo hat'íí dayúgo, doo hadn Jews daanlíni yaa shaa dino'aa at'éé da. Caesar shaa yakti'go hasht'ijí. <sup>12</sup> Ák'ehgo Féstus, yił nant'an daanliiníí ilch'ij' yádaakti'ná' Paul gáyihni, Caesar naa yakti' hánt'ijí, ák'ehgo án bich'ij' nñáh doleeł. <sup>13</sup> Da'kwíí iskaaníí ch'ígóyááná' Agríppa, ízisgo nant'an nłni, la'íí Berníce biłgo Féstus, kozhij' nant'an silijihíí bigha, Caesaréayú yaa n'áázh. <sup>14</sup> Ákú sikeego ląágo bedaizkaqaná' Féstus Agríppa Paul yaa yił nagosni' gánígo, Nnee la' dá ha'ásitijí nt'ééná' Félix onázzaa ni: <sup>15</sup> Jerúsalemýú sídááná' Jews bi'okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi la'íí Jews yánazini, áí nneehń yaa shił nadaagosni', Bá ngono'aah, daaniigo. <sup>16</sup> Gádaabiłdéniiid, Nnee baa dahgost'aaníí hayíí baa dahdaagoz'aaníí doo baa yádaakti'égo, la'íí baa dahgost'aqahíí bigha dá doo ádá hadziihé yó'olt'e'go Romans daanliiníí doo ák'ehgo daagoz'aq da. <sup>17</sup> Ák'ehgo baa dahdaagoz'aaníí kú hikainá' doo nt'ah nsigo da, iskaqah hik'e yánáltihíí dahnándaahgee dahnídáágo, Yushdé'

nneehń bił nołkáh, déniid. <sup>18</sup> Baa dahdaagoz'aaníí daahizij'ná' nch'ogó ánágot'ijíííí bee baa dahdaago'aa shi niizijí, ndi doo hwaa da: <sup>19</sup> Dabíí daabi'okaqahíí yaa lahada'dit'áh la'íí nnee la' Jesus holzéhi daztsaq n'íí Paul yaa nagolni'yúgo, T'ah hinaa, niihíí aldó' yaa lahada'dit'áh. <sup>20</sup> Díí k'a'at'ééhíí hago'at'éégo baa yashti' shihíí doo bígonsıjı dago, Jerúsalemýú řnáh hánt'ijí née, ákú naa yá'ti'yú? bíłdéniiid. <sup>21</sup> Áiná' Paul gáshihniid, Augústus, nant'an da'tiséyú sitini zhá shaa yakti'go hasht'ijí, ák'ehgo Caesar bich'ij' o'a'zhij' binádaadel'ijí, daabiłdéniiidgo bá ndaagosii'áq. <sup>22</sup> Agríppa Féstus gáyihni, Nneehń dabíí yakti'go dists'ih hásh'tijí. Féstus gání, Iskaqago nts'ih ndi at'éé. <sup>23</sup> Iskaqah hik'e Agríppa la'íí Berníce biłgo baa da'olnıigo n'áázh, siláada yánadaant'aahíí la'íí kih goznilgee nnee itisyú nadaandeehíí biłgo dała'ánách'it'ijih goz'aq yune' yił onalsáq, áigé' Féstus bik'ehgo Paul yił ha'ákai. <sup>24</sup> Féstus gání, Agríppa, ízisgo nant'an nłni, la'íí kú neheskaihíí daanohwigha, díni nneehń daal'ijí ako, dzaagee Jews daagolfiníí dawa la'íí Jerúsalemýú daagolfiníí aldó' daadilwoshgo gádaashihni, Díni nneehń doo hinaa bik'eh da. <sup>25</sup> Áiná' bigha da'itsaahíí doo la' yee adzaa da ląago bígosıjsıjı, la'íí dabíí gáshihniid, Augústus, nant'an da'tiséyú sitini shaa yakti'go hasht'ijí, ák'ehgo ákú bich'ij' dish'aago ngoni'áq. <sup>26</sup> Áiná' shinant'a' bich'ij' doo hat'íí baa bek'e'eshchii da. Áí bigha nohwaa bił ni'áázh, ni zhá Agríppa, ízisgo nant'an nłni, naa bił ni'áázh, ák'ehgo nahídaadelkidíí bikédé'go shinant'a' hat'ihíta baa bich'ij' k'e'eshchii doleeł. <sup>27</sup> Ha'ásitiimíí hat'íí bee baa dahgost'aaníí doo bígoziné dago del'a'go doo shił bik'eh da, shíí.

**26** Agríppa Paul gáyihni, Ádá hadziihgo naa godet'aa. Áík'ehgo Paul na'ígizhná' ádá hadzii, gáníigo: <sup>2</sup>Agríppa, ízigo nant'an nílni, Jews daanliiní yee shaa dahdaagoz'aaní dawa díi jji niináal bee ádá hasdziihí baa shíi gozhóq: <sup>3</sup>Jews daanlíni bi'at'e' la'íi lahada'dit'áhíi nlt'éégo bígonshíhí bigha: nlt'éégo shíyíníts'aa, nánoshkaah. <sup>4</sup>Jerúsalemgee bíl nít'íi daagolíníi bitahyú ishkiin nshíi ni', áigé' yushdé' godezt'i'go hago'at'éégo hinshnaahíi Jews daanlíni dawa yídaagolsi. <sup>5</sup>Doo áni shídaagolsi da ni', shá hadaadziih hádaat'i'yúgo, **Phárisee** nliigo, Phárisees daandliiníi nohwi'okaah itisgo daidníníi yikísk'eh hínaa ni', daashihni doleel ni'. <sup>6</sup>Daanohwita n'íi Bik'ehgo'ihí'naán bándagoz'aa n'íi hoshdlaahíi bigha shaa yá'iti'go kú sízíi: <sup>7</sup>Díi Bik'ehgo'ihí'naán ngon'áaníi begolne'go nohwíi nakits'adáhyú hahiit'íi dájji biigha dát'é' biigha ndzilgo Bik'ehgo'ihí'naán daahohiikaah. Díi oshdlaaníi Jews daanlíni shaa dahdaagoz'aa, Agríppa, ízigo nant'an nílni. <sup>8</sup>Bik'ehgo'ihí'naán nanezna'íi naadaayihil'nahíi hat'íi bigha doo daahodlaa hádaat'íi da? <sup>9</sup>Jesus, Názairehgé' gólni, bizhi' bich'á'zhí'go dashíi ánásh't'íiigo dábi'eh nsí ni'. <sup>10</sup>Áík'ehgo Jerúsalem'yú ágásdzaa: okaah yedaabik'ehi yánadaant'aahíi bik'ehgo Jesus daayokaahíi l'ágo ha'áhálkaad ni'; la'íi natseedgo bándagoz'a'íi, Ha'aa, dishniigo bá da'isoh ni'. <sup>11</sup>Jews ha'ánátséh nagoz'aa yune' lahgee biniidaagodinsí ni', Jesus nchó'go yaa yádaat'i'go ádaashle' ni'; la'íi dázhó bik'edaadinshniihgo doo Jews daanlii dahíi bikíh nagozni'yú ndi biniidaagodinsí ni'. <sup>12</sup>Ágánásh't'íiigo okaah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi shaa daagodez'aa, Ti'i ákú nnaah, daashilniiidgo

Damáscusyú óyáa. <sup>13</sup>Ízigo nant'an nílni, hishaalyú ha'iz'aaago shíi la'íi bíl hishkaahíi bílgo nohwinaayú ch'ígona'ái be'idindláadíi bitisgo yaaká'gé' nohwich'í' nke'dindláad ni'. <sup>14</sup>Daanohwigha hayaa nandeená' Hebrew biyati' k'ehgo yati' gáshihniigo idisiits'áá, Saul, Saul, hat'íi l'áá bigha shiniigonlt'éégo áshihísi? Tsídik'ihíi bee nít's'ishgo'yúgo dayúweh t'aaqzhí' hón'talyúgo dayúweh dání ídída'nhi'. <sup>15</sup>Gádéniid, Hadn' ánt'íi, shiNant'a'? Gáshilniiid, Shiniigonlt'éégo áshihísinihíi shíi ásh't'íi, Jesus honszéhi. <sup>16</sup>Nádnáhgo hizíi: díi bigha ní ch'í'nah ádeshdlaa, shá na'iziidgo hanit'íi, hago'at'éégo shinktsaaníi la'íi hat'íi ní ch'í'nah ádidishdliihíi shá baa nagoln' doleelgo; <sup>17</sup>Jews daanliiníi la'íi doo Jews daanlii dahíi aldó' bich'á' niishteel, doo Jews daanlii dahíi bich'í' nidish'aa, <sup>18</sup>Bináá got'iigo ánadaadle'go chagotheelgé' idindiinzhí' ánada'ne'go, la'íi Satan nadaabi'laahíi bich'á'yúgo Bik'ehgo'ihí'naán bich'í' ánada'ne'go binchó'íi bich'á'zhí' ádaile', la'íi daashodlaahíi bee hadaadeszaahíi bitah daanlii doleelhíi bigha bich'í' nidish'aa. <sup>19</sup>Áík'ehgo Agríppa, ízigo nant'an nílni, díi yaaká'gé' shíi ch'í'nah ágolzaahíi da'áshihniiyú ásdzaa: <sup>20</sup>Damáscusyú daagolíníi ítsé, áigé' Jerúsalem'yú daagolíníi, la'íi ni' Judéa dahot'éhé biyiyú daagolíníi, la'íi doo Jews daanlii dahíi aldó' gádaadishni, Nohwinchó'íi bich'á'yúgo ádaalne'go Bik'ehgo'ihí'naán bich'í' ánadaalne', la'íi nohwinchó'íi bich'á'yúgo ádaaldzaahíi dábe't'eego ánadaalt'íi. <sup>21</sup>Díi bigha Jews daanlíni da'ch'okaah goz'aa yune' shíi ndaazdeelgo daashizihheego ch'éh ádaat'iid ni'. <sup>22</sup>Díi jji'zhí' ngo'nt'i'go Bik'ehgo'ihí'naán shich'oniiigo kú sízíi, nnee doo ízigo ádaat'ee dahíi, ízigo ádaat'eehíi bílgo Bik'ehgo'ihí'naán binkáayú nada'iziidi

n'íí ła'íí Moses be'ágone' daanii n'íí zhá baa nagoshni'go gádaabildishni: <sup>23</sup>Christ biniigodilne' doleeł, ła'íí da'iktsé daztsaagé' naadiidáhíí nlii doleeł, be'idindíínií Jews daanliinií ła'íí doo Jews daanlii dahíí yił ch'í'nah áyíłsi doleeł. <sup>24</sup>Ágánígo ádá yakti'ná' Féstus nawode gánniid, Paul, niini' édił łaq; ła'ágo ígon'aaní niini' édiłgo áníłlaa łaq. <sup>25</sup>Paul gánádo'niid, Féstus, ízisgo ánt'éhi, doo shiini' édił da: da'anii ágot'eehíí shiini' golíigo baa yashti'. <sup>26</sup>Ízisgo nant'án níłni, díí baa yashti'íí bígonłsi, doo hat'íí t'aazhi' be'ánsht'ee dago nich'i' yashti'; díí dahot'éhé bígonłsi; doo ła' nagont'i' dayú ba'ánágot'iidhíí bigha. <sup>27</sup>Agríppa, ízisgo nant'án níłni, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí hondłaq née? Hondłaqago nígonłsi. <sup>28</sup>Agríppa Paul gáyilni, Ínashood hishleełgo dásdozhá shiini' shá ágonłaa. <sup>29</sup>Paul gánádo'niid, Doo dásdozhá da, da'anii odláni níłłi doleeł, doo dáni zhá da, áiná' díí jii daasidezts'aaní dawa da'ánsht'eehíí k'ehgo ágát'éé doleeł, dishniigo Bik'ehgo'ihí'nań hoshkaqł, díí kshí'dest'ooníí zhá dahgo. <sup>30</sup>Paul ánniidná' ízisgo nant'án, ła'íí nant'ánchań, ła'íí Berníce ła'íí yił naháztaaní bılgo nádiikai. <sup>31</sup>K'ihzhí'yú niikaigo gádaańdi'ni, Dín nneehń bigha datsaahíí dagohíí bigha ha'á'istiinií doo ye'ánát'jid da łaq. <sup>32</sup>Agríppa Féstus gáyilni, Dín nneehń ch'inádzá doleeł ni', **Caesar** doo yaa ádet'aq dayúgo.

**27** Italyú nohwił dahdez'eelgo nagot'aqaná' Paul, ła' ha'áshijeedíí bılgo siláada dań gonenadín binant'a', Július holzéhi, bináadaadz'ii doleełgo baa ni'nil, áń siláada Augústus yánant'aahíí itah nlii. <sup>2</sup>Tsina'eelí Adramýttiumgé' Asia bitábaq zhińéyú k'ad des'éli bił hiikaigo nohwił dahda'n'eel; Aristárkus,

Macedónia biyi' Thessalonícagé' gólíni, bił dekai. <sup>3</sup>Iskaq hik'e Sídon golzeegee nohwił nda'iz'eel; áígee Július Paul yaa ch'oba'go, Nit'eké bich'i' nnałgo nt'éégo ádaaniłsi le', bılniid. <sup>4</sup>Áíge' nohwił dahnáda'n'eelna' Kýprus bit'ahyú isht'agonch'iidyú nohwił ch'ída'iz'eel, nohwich'i'go nch'iidhíí bigha. <sup>5</sup>**Cilícia** ła'íí Pamphýlia bit'ahyú túnteel biyi' nohwił ch'ída'iz'eel, áíge' Lýcia biyi' kłh goznilí Mýra golzeezhi' nohwił nda'iz'eel. <sup>6</sup>Áígee siláada gonenadín binant'a' tsina'eelí Alexandriagé'ihí Italyú dez'éli yaa nyáago, Beh hołkáh, nohwiłniid. <sup>7</sup>Dátąadégo nohwił da'o'olgo doo alch'ídn nohweda'iskaq da, nohwich'i' nagont'ogo, ni' tayi' dahgoz'áni **Cnidus** golzéhi bit'ahzhí' nohwił ch'ída'iz'eel, nch'iidhíí bigha doo dayúweh nohwił da'o'ol bik'eh dago Salmóne bitis Crete bit'ahyú isht'agonch'iidyú nohwił ch'ída'iz'eel; <sup>8</sup>Nohwich'i' nagont'ogo tábaq zhińéé nohwił da'o'olgo Fair Havens golzeezhi' nohwił nda'iz'eel, kłh goznil Laséa golzeehíí bit'ahyú. <sup>9</sup>Nohwich'i' nagont'ogíí bigha, ła'íí daagodnłsi go dáshina' da'ch'okaqłhíí al'ká'ina' bitis ch'ígóyááhíí bigha i'o'olhíí bégódzid ni', áík'ehgo Paul gádaabılni, <sup>10</sup>Shik'isyú, díí bígonłsi, nohwił da'o'olýú tsina'eelí ła'íí daayogheelí bich'i', nohwił dó' nohwich'i' nadaagont'og doleeł. <sup>11</sup>Áiná' siláada gonenadín binant'a'ń, o'olíí yebik'ehń ła'íí tsina'eelí býyéé gólíń zhá óyésts'aq, áiná' Paulń doo óyésts'aq da. <sup>12</sup>Tsina'eelí nná'i'olgee doo nohwehai bik'eh dahíí bigha ch'iląago gádaanii, Nohwił da'o'ol le', dáhago'at'éégo **Pheníceyú** niikáh, áígee nohwehai doleeł, daanzigo; Pheníce áí Crete biyi' goz'aq, áígee tsina'eelí nna'ol northwestzhí'go ła'íí southwestzhí'go ch'ígót'i'. <sup>13</sup>Hayaagé' tąadégo nch'iidná', nohwá íłs'íid daanzigo,



bésh ndaazíí tsina'eelíí bee dahast'ó n'íí ihnádaiz'aaná' Crete bibahyú bíł ch'ída'iz'eel. <sup>14</sup>Dét'ihék'e tsina'eelíí hłch'í'cho bíł hayaa, Euroclýdon holzéhi. <sup>15</sup>Nawode desch'iidhíí bigha tsina'eelíí doo hłch'í'dáhzhí' dahdi'eel da, dabiini'yú dez'eel lé'e. <sup>16</sup>Ni' táyi' dahgoz'áni ałch'íséhi, Cláudia golzéhi, bit'ahyú isht'agonch'iidyú nohwil ch'ída'iz'eelgo tsina'eelíí ałch'íséhíí da'ónanta tsina'eelíí nchaahíí bit'ahyú ndaiz'aq: <sup>17</sup>Áíge' tsina'eelíí nchaahíí biká'yú dahdaiz'aaná' bésh hishbizhíí nchaahíí tsina'eelíí bik'idesdz; gosht'ishcho yédaaldzidgo gowałolgai biká' dastsoozíí nadaayintsoozná' nch'iidíí zhá bee dez'eel. <sup>18</sup>Nawode nohwil iłch'á' nách'ihíí bigha iskaq hik'e tsina'eelíí yoghélíhíí ła' yó'odaiskaad; <sup>19</sup>Nakiskaq hik'e tsina'eelíí benadziidi dabíí yó'odaiskaad. <sup>20</sup>Ch'ígoná'ái ła'íí ts'isłoqsé doo hwaa bee got'ij dago doo ałch'ideskaq da, ła'íí díyat'éégo nohwil iłch'á' nách'ih, áík'ehgo doo hago'at'éégo hasdáhiikáh da łaq daandzi ni'. <sup>21</sup>Dá doo da'iyáné nzaad begodeyaaná' Paul ihn'í'gé' hizijigo gáníí, Shik'isyú, shich'í' ídaayesóts'aqyúgo, Cretegé' doo nohwil dahda'n'eel dayúgo, doo díí k'ehgo nohwich'í' nadaagont'og da doleeł ni', ła'íí doo hat'íí ch'a'oné' da doleeł ni'. <sup>22</sup>Áíná' gádaano hwilidishnii, Bidag ádaanołt'ee le': doo ła' daaholtsaah at'éé da, tsina'eelíí zhá da'izlíí hileeh. <sup>23</sup>Tł'é'ná' Bik'ehgo'ihí'nań, bíyéé nshłjín ła'íí hoshkaqhn, binal'a'á yaaká'gé'hi shit'ahgé sizijigo, <sup>24</sup>Gáshłnniid, Paul, doo niini' hah da le'; Caesar bidáhgee sínzj doleeł: ła'íí bíł nił da'o'ohíí dawa daahinaahgo Bik'ehgo'ihí'nań naa godin'áq. <sup>25</sup>Áík'ehgo shik'isyú, bidag ádaanołt'ee le': Bik'ehgo'ihí'nań hoshdlaqahíí bigha da'áshłniihíí k'ehgo ágone'go bígonsj. <sup>26</sup>Áíná' ni' táyi' dahgoz'aaníí biká'gee yónohwi'dilkaad

doleeł. <sup>27</sup>Díí'ts'ádah ilkaahíí bit'í'é' túnteel Ádria holzéhi biyi'gé' tsina'eelíí bíł iłch'á' nnáilniiná' t'í'é'ís'ahyú shi nada'í'eelíí ni' bich'í'yú nohwil da'n'eel daanzj lé'e; <sup>28</sup>Áík'ehgo hayaa tú yida'nes'aqđgo nadin ilk'ich'idesniih, k'a'áhosah lágo yidaagolsj: yunáasyú tú yínada'nes'aqđgo k'adíí ashdla'ádah ilk'ich'idesniih k'a'áhosah. <sup>29</sup>Dánko tséé biká' hi'eelhíí bigha bíł daagoyé'égo bésh ndaazíí tsina'eelíí bedahast'óníí díí'í nkedeznil, tsina'eelíí biké'ńnáá yúyaa, áíná' jji góleeh, daaniigo da'okaqah. <sup>30</sup>Nadaal'eelíí tsina'eelíí biyi'gé' hahiikeeh daanzigo, tsina'eelíí ałch'íséhíí téh daayihéznil, bésh ndaazíí tsina'eelíí bádngé' nkedaayiníí ádaagodil'ijigo, <sup>31</sup>Paul siláada ła'íí siláada gonenadín binant'a'íí gáyihni, Díí nneehíí dá tsina'eelíí biyi' naháztaqyúgo zhá daahołnaa. <sup>32</sup>Áík'ehgo siláada tsina'eelíí ałch'íséhíí bedahdaahest'ooníí daayiheshgizhgo bíł odaagohez'eel. <sup>33</sup>K'ad haiłkaahyú Paul nádaayokaqahgo gádaayihni, Da'olsaago nzhoq, nda'ohígo dáshiná' díí'ts'ádahyú nohwiyolkaal. <sup>34</sup>Áík'ehgo nádaano hwoshkaqah, da'olsaq, áí bee daanołdzilgo; nohwitszil dała'á ndi doo nohwich'á' ch'a'odeeł da. <sup>35</sup>Díí yee ánniidná' bán náidnné'go dawa bináál Bik'ehgo'ihí'nań áshoqđ yihniigo oskaqdná' ilk'íyíłdláadgo yiyaa nágodiidzaa. <sup>36</sup>Áík'ehgo nnee ła'ihíí yidag ádaat'eego dabíí aldó' da'iyáq. <sup>37</sup>Daano hwighago naki gonenadín iká'yú gosts'idin gostán hiilt'ee, tsina'eelíí biyi'. <sup>38</sup>Náda'isdjdzhi' da'iyáqaná' t'oh naghái téh daayeskaadgo tsina'eelíí dá'aldzólé silij. <sup>39</sup>Got'ij gozłjiná' ni'híí doo yidaagolsj da: ndi tú ónáhíkáqago ténago hji'áq daayo'ij, áígee nohwil ndaanó'eel daanzj. <sup>40</sup>Áík'ehgo bésh ndaazíí tsina'eelíí bee dahast'ó n'íí daazhógo yó'odaiskaadgo

be'anáhot'aakíí bit'ól k'eda'iz'ahgo, la'íí tsina'eelíí bit'a' bádñ zhin'éehíí hadag ádaizlaago nch'iid bich'i'igo tábaqzhi' bíí nda'iz'eel. <sup>41</sup>Ndi tú lednliígee tsina'eelíí lehígo'go doo nahi'naa da silij; biké'dinnáágé'íí tú nádidáhíí nbihezti'. <sup>42</sup>Ha'áshijeedíí la' nada'dilkqoh daanzigo, silááda nadaabiltseedgo ndaagoshchij, <sup>43</sup>Áiná' silááda gonenadín binant'a'n Paul doo zidee hat'íí dago, Dah, bitniiid; Hayíí nada'olkq'íí tsina'eelíí bitisyú'an odaohjago táts'áda'olkqoh, daayilnii: <sup>44</sup>La'íí gáyilnii, Tsj nteelíí la'íí tsina'eelíí baa nahastq'íí bee hanaazhi' nada'olkqoh. Áík'ehgo dawa ni'zhi' nádaaheskai.

**28** Tásts'áskainá' ni' táyi' dahgoz'aaníí Melíta golzee lágo bídaagosiilziid. <sup>2</sup>Nnee áígee daagolíníí k'ídaanzigo deda'deshjeedná', Yushdé' nádaanooldziid, daanohwiñniiid, nagoltih nkegonyaa, la'íí gozk'azíí bigha. <sup>3</sup>Paul chizh la' náyihezlaago dayinnílná' t'iish bik'asda' golíni ndoogo áígé' hayáágo Paul bigan baa dahisdeet. <sup>4</sup>Nnee áígee daagolíníí t'iishíí Paul bigangé' nahitíígo daayiltsaana' gádaahildi'nii, Díñ nneehñ nnee naitseedíí nlíni láá, túnteel bich'á'gé' hína' ndi, doo hínaa bik'eh dahíí bigha datsaah. <sup>5</sup>Áiná' Paul t'iishíí dá kq' biy'zhi' nayíft'e'ná' Paul doo hago adzaa da. <sup>6</sup>K'ad nilzool shi daabo'níígo, dagohíí datsaah shi daanzigo biba' naháztaq; ndi nzaad godeyaago doo hago adzaa dago daayo'jiná' biini' lahgo ánadaizdlaago, Diyin nlii láá, daanzij. <sup>7</sup>Ni' táyi' dahgoz'aayú daagolíníí binant'a', Públius holzéhi áígee la' bini' lé'e; án k'ínoho'níígo bigowayú taago nohweskaq. <sup>8</sup>Públius bitaa yóiyahgo nezgaigo chan dilé yaa naghaago sitij; Paul baa nyáágo biká' ndelniiná' bá oskaqadgo nábi'dilziih. <sup>9</sup>Ágágodzaaná' nnee táyi' dahgoz'aayú daagolíníí

la'ihíí kah yaa nakaihíí nehaskaigo nádaabi'dilziih: <sup>10</sup>Daanohwidnísigo dawahá nohwá daayiheznil; la'íí k'ad nohwíí da'dez'eelná' dawahá bídaandinihíí tsina'eelíí yih daiheznil. <sup>11</sup>Taagi nohwedahitaqaná' tsina'eelíí áígee behaihi, Alexándriagé'ihíí, Cástor la'íí Póllux beda'aszaahi bádñgee nazijgo ádaaszaago bíí nohwíí da'dez'eel. <sup>12</sup>Sýracuse nohwíí nda'iz'eelgo áígee taagi nohweskaq. <sup>13</sup>Áígé' nohwíí léda'n'eelgo Rhégium nohwíí nda'iz'eel: áígé' iskaq hik'e hayaagé'go dezhch'iidgo iskaq hik'e Putéoliyú nohwíí nda'iz'eel: <sup>14</sup>Ákú odlá' bee nohwik'ííyú baa nkaigo, Nohwíí nahísóltaq le', daanohwiñniigo, bíí naháataq gots'idiskaq: áígé' Romeyú ohiikai. <sup>15</sup>Odlá' bee nohwik'ííyú ákú daagolíníí hiikahgo nohwaat'ídaanzijná' Ápiaí Forum la'íí Three Taverns golzeezhi' nohwiba' hikai; áí Paul yiłtsaana' Bik'ehgo'ihí'nañ ya'ahénzigo bíí gozhóqo hadag adzaa. <sup>16</sup>Romeyú nkainá' silááda binant'a' ha'áshijeedíí binádaadéz'iiníí binant'a' yaa nñil: ndi Paulhíí dasahn golíígo baa godet'aq, silááda la' bináadéz'ijigo. <sup>17</sup>Taagiskaqaná' Paul Jews áígee daagolíníí yánazíni, Dała'añéh, daayilnii: dała'adzaaná' gádaayilnii, Nnee daanoñni, shik'ííyú, Jews daanliiníí dagohíí daanohwitaa n'íí bi'at'e' doo hago ashlaa da ndi, Jerúsalemgé' ha'ásitíígo niyáágo Romans daanlíni baa shi'deltij. <sup>18</sup>Shaa yádaałti'ná' bigha dastsaahíí doo la' dahíí bigha ch'ínadaashilteeh hádaat'ij ni'. <sup>19</sup>Ndi Jews daanliiníí áí doo hádaat'ij dago, *Caesar* shaa yałti' hasht'íí, dishnii lé'e, bíí nít'i'íí doo hat'íí bee baa dahdaagosh'aa da ndi. <sup>20</sup>Áík'ehgo Israel hat'i'íí bángot'aqahíí bigha díí bésh hishbizhíí bee kishi'dest'qohíí bigha dała'ánohwishlaa, nohwines'ijgo, nohwich'i' yashti'go:

<sup>21</sup> Gádaabihñiid, Judéage' naltsoos naa nagolñi'go doo ła' nohwaa hi'ñil da, ła'íi nohwik'íyú áíge' kú neheskaihíi doo ła' naa naagolñi' da, doo ła' nchq'go naa yałti' da. <sup>22</sup> Dahot'éhé díi okąąh bee sahngo na'ádi'ñilihíi baa yá'iti'go bídaagonłzi: ni hago'at'éégo baa natsínkeesíi daadihiits'ih hádaahiit'ij. <sup>23</sup> Bángot'aaníi bijijí nñee łáągo Paul dásidaayú dała'adzaa; t'ałbigé' o'i'ąązhi' Bik'ehgo'ihí'nań bilatt'áhgee begoz'aaníi nht'éégo yaa nagosni', Moses yegos'aaníi ła'íi Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidíi k'eda'ashchiiníi bich'ą'gé' Jesus yaa nagosni'go biini' yá ádaagole'go nzi. <sup>24</sup> ła' yaa yałti'íi daayosdłaąd, ła'ihíi doo daayosdłaąd da. <sup>25</sup> Łahada'dit'áhgo Paul dałán yee hananádzii'ná' onákai, **Esúias**, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íi, Holy Spirit binkááyú daanohwitaa n'íi da'aniigo gáyihñiid, <sup>26</sup> Díi hat'i'íi bich'ij' nńąhgo gádaabihñiih, Daadołts'ag ndi

doo nohwil'ídaagozi da doleeł; daaneł'íi ndi doo da'anii daal'ijí da doleeł. <sup>27</sup> Díi nñeehíi biini' daanyee' daazlijí, doo da'diits'ag da daazlijí, ła'íi daaneshch'il daazlijí; doo ágádaat'ee dayúgo bińáá yee daago'ijí doleeł ni', bijeyi' yee da'diits'ag doleeł ni', ła'íi biini' yee bił'ídaagozi doleeł ni', áik'ehgo shich'ij' ádaane'go nádaasdziih doleeł ni'. <sup>28</sup> Díi bídaagonołsi le', Bik'ehgo'ihí'nań bich'ą'gé' bee hasdách'igháhíi doo Jews daanlijí dahíi bich'ij' ol'a', nohwik'dishñii, áihíi ídaadést'sąą ndi at'éé. <sup>29</sup> Díi yee hadziiná' Jews daanliiníi dązhq' łahada'dit'áhgo onákai. <sup>30</sup> Paul ákú kih yighą na'ihiniłíi yiyi' golíigo naki łegodzaa, ła'íi baa hikáhíi dawa ya'ahenzi' ni', <sup>31</sup> Doo nanł'ij' dago, nnee doo ła' tsibildijí dago Bik'ehgo'ihí'nań bilatt'áhgee begoz'aaníi yaa nagolñi' ni', ła'íi Jesus Christ nohweBik'ehń yaa iłch'ígó'aah ni'.

THE EPISTLE OF PAUL  
THE APOSTLE TO THE

ROMANS

**1** Shíí, Paul, Jesus Christ bána'isiidi, áń binal'a'á nshlǐigo shich'í' ánniid, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' yati' baa gozhónihíí baa nagoshni'híí bigha its'áshí'doltǐj, <sup>2</sup>(Da'ái Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziid n'íí binkááyú yałtı'go dabıntsé yengon'áá, áı godiyǐlgo Bek'e'eshchiiníí biyi' bek'eda'ishchijǐ lék'e,) <sup>3</sup>Áı yati' baa gozhóni Bik'ehgo'ihí'nań biYe' Jesus Christ nohweBik'ehń yaa nagolni', áń nnee k'ehgo nyáágo David ınolt'ııhíí nlij; <sup>4</sup>Jesus Christ daztsaqadı' naadiidzaahíí bee Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nlijgo ch'ı'nah alzaa, Holy Spirit bits'á'dí' binawod golııgo: <sup>5</sup>Holy Spirit biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' ıłgoch'oba'ıí shaa det'aa, binal'a'á nshlǐj doleełgo, áık'ehgo Jesus bizhi'ıí ba'ihégoşǐ doleełhíí bigha baa nagoshni'go, nnee iltah at'éégo hadaazt'i'ı daabodlałahgo bikísk'eh ádaat'eego ashle': <sup>6</sup>Nohwıí áłdó' Jesus Christ bıyéé daanołhǐj doleełgo nohwich'ı' ánniid: <sup>7</sup>Daanołwigha Romeyú daagonohliiníí nohwich'ı' k'e'eshchii, Bik'ehgo'ihí'nań bił daanołshoqo báhadaadeszaahíí daanołhǐjgo nohwich'ı' ánniid: Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'ıí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'ıí ła'ıí bits'á'dí' ıłch'ı'gont'ééhíí bee nohwich'ı' goz'aa le'. <sup>8</sup>Dantsé Jesus Christ binkááyú daanołwigha Bik'ehgohinshnań nołwigha ba'ihénsǐ, nołwi'odla' ni'gosdzán biká' dahot'éhé baa ch'ı'niihíí bigha. <sup>9</sup>Bik'ehgo'ihí'nań, biYe' baa yati' nt'éhi baa nagoshni'go, shijíí biyi'dí' bána'isiidíí da'ákozhá nohá oshkałah nt'éé shá yıgólşǐ;

<sup>10</sup>Dııńko bigha dá oshkałah nt'éé, Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo áńiıta dáhago'at'éégo nt'éégo nohwaa desháál. <sup>11</sup>K'azhá daanołwıst'séh, nt'é Holy Spirit bits'á'dí' shaa hi'né'ıí ła' nohwaa nshné'híí bigha, áı bee ndzilgo daahodohşǐł doleełgo; <sup>12</sup>Dıı áłdishniı, nohwıí hik'e shıı biłgo nołwi'odla' dała'azhi' ıldenáágo bee hadag ádaalinljǐ doleeł. <sup>13</sup>Shik'ıfyú, doo atch'ıdndi nołwich'ı' disháh hásh't'ııgo ni' bıdaagonolşǐgo hásh't'ıı, doo Jews daanlijǐ dahıı ła'ihíí bitahyú nnee Bik'ehgo'ihí'nań bich'ı' hosiłbááhıí k'ehgo nołwıtahyú áłdó' ła' hodishbiłhıí bigha, (ndi nashi'dintt'ogo t'ahkó goldoh.) <sup>14</sup>Greeks daanliiníí hik'e nanid' nnee daanliiníí áłdó', daagoyááhıí hik'e doo daagoyáá dahıı áłdó' shaa hadais'aahıı k'ehgo t'ah Christ baa bił nagoshni'go shá goz'aa. <sup>15</sup>Áık'ehgo ıłk'idá' yati' baa gozhóni nołwił nagoshni'go dázhó hásh't'ıı, Romeyú nadaahisohtaanıı ndi. <sup>16</sup>Christ baa yati' baa gozhóni doo bik'e ıdaayánsdzǐ da: áı Bik'ehgo'ihí'nań binawodıı biláhyú behasdách'ıgháhi at'éé, da'odlaanıı dawa bá, Jews daanliiníí dantsé, ła'ıí Greeks daanliiníí áłdó'. <sup>17</sup>Áı yati'ıı biyi' Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' nnee bich'ı' dáıık'ehyú at'ééhıı ch'ı'nah alzǐ, odla' begodeyaadı' odla' bengont'ı'zhǐ': bek'e'eshchiiníí gánııhıı k'ehgo, Hadıń dáıık'ehyú at'ééhıı odla' zhá yee hiıaa doleeł. <sup>18</sup>Nnee Bik'ehgo'ihí'nań doo daidnłşǐ dahıı ła'ıı ncho'ıı ye'ánádaat'ııhıı dawa yich'ı' Bik'ehgo'ihí'nań bihashke' yaaká'dı' ch'ı'nah alzǐ, áı ncho'ıı ye'ánádaat'ııhıı yee da'anıı ágot'eehıı t'aałhı' ádaayıłşǐ; <sup>19</sup>Bik'ehgo'ihí'nań bebıgózǐ doleełıı ch'ı'nah alzaago yıdaagołşǐ, Bik'ehgo'ihí'nań dabıı bił ch'ı'nah áyıłşıhıı bigha. <sup>20</sup>Nı'gosdzán alzaadı' godezt'ı'go Bik'ehgo'ihí'nań ye'at'éhi doo hit'ıı dahıı nt'éégo bıgózǐ, dahazhi'

binawod golíiní, la'íi Bik'ehgo'ihí'nañ nliiní nt'é áyílaahíí bebígózi; áí bigha áí nnee nchq'go ánádaat'íj'íí doo nt'é bee bich'í' ch'ídaagonowáh át'éé da: <sup>21</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ yídaagołsı ndi doo daidnłsı da, doo ya'ihédaanzı dahíí bigha doo nt'é bee bich'í' ch'ídaagonowáh át'éé da; áídá' da'ílinégo natsídaakees, la'íi biini' doo goyáá dahíí godilhił begoz'ąą daasilıj. <sup>22</sup> Ídił daagodzaago doo daagoyáá da daasilıj, <sup>23</sup> Nnee datsaahi, la'íi dló', la'íi dawahá bijad dí'igo nadaakaihił la'íi nada'nagíí yeda'ile'go daayokaąh lęk'e; áí bee Bik'ehgo'ihí'nañ doo datsaah dahi bits'ą'dindláádíí hik'e díí kogan be'ádaaszaahíí biłgo iłdenáago ch'ídaiznil. <sup>24</sup> Áí bigha bijíí yune' nchq'go zhá natsídaakeesgo dážhó nchq'íí bich'í' Bik'ehgo'ihí'nañ yó'odaabidez'ąą, daabits'ihíí iłdenáago doo daidnłsı da: <sup>25</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ bits'ą'dí' da'anii ágot'eehił hik'e lé'íłchoohíí biłgo iłdenáago ch'ídaiznil, la'íi Bik'ehgo'ihí'nañ áyílaahíí zhá daidnłsıgo daayokaąhdá' bíhił doo daach'okaąh da; Bik'ehgo'ihí'nañ zhá dahazhı' ba'ihégosı. Dolełgo at'éé. <sup>26</sup> Áí bigha bits'ı bee ídaayágosıyú ánádaat'ijł hádaat'ijhił bich'í' Bik'ehgo'ihí'nañ yó'odaabidez'ąą: isdzáné nnee bá álzaa n'íi isdzáné dabíí hił ídaayágosıyú ánádaat'ijł: <sup>27</sup> Da'áik'ehgo aldó' nnee isdzáné bá alzaa n'íi k'ihzhı' ádaizlaago, dabíí iłch'ı' biini' daama'; nnee dabíí hił ídaayágosıyú ánádaat'ijł, áí bigha nda'íłsihił dabíí ích'ı' nadaayi'niil, áí da'áígee dávik'eh. <sup>28</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ doo dayúweh yídaagołsı hádaat'ij dahíí bigha dážhó binatsekees daancho'íí yich'ı' Bik'ehgo'ihí'nañ yó'odaabidez'ąą, doo ánách'ot'ijł dahíí ye'ánádaat'ij dolełgo; <sup>29</sup> Doo bik'ehyú ágot'ee dahíí behadaalk'ıł, la'íi nant'ı' na'idaahíí, nchq'go ánádaat'ijhił, dawahá dayúwehégo

ídáhádaat'iiní, da'o'ni'í; la' bíyééhíí ídáhádaat'iiní aldó' behadaalk'ıł, la'íi its'izilheehíí, lahadadit'áhíí, nadaach'aahíí, bi'at'e' nchq'íí, la'íi ch'inii daaniihił aldó' behadaalk'ıł; <sup>30</sup> La' yinída'dihıłgo ch'inii daanii, Bik'ehgo'ihí'nañ yik'edaanniih, doo hadín daidnłsı da, ídaa da'odlíigo dabíí ídaa yádaaktı', dabíí nchq'ı' ádaile'go yídaago'aah, daabishchij n'íi doo daidits'ag da, <sup>31</sup> Doo daagoyáá da, doo da'ádaanııyú ádaat'ee da, doo hadín bił daanzhoq da, doo hadín yaa nádaagode'aah hádaat'ij da, doo bił daagoch'oba' da: <sup>32</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ nnee ágánádaat'ijhił da'itsaahíí bee yándaagoz'ąago yídaagołsı ndi, doo dabızhá ágánádaat'ijł da ndi nnee ágánádaat'ijhił bił dádaabik'eh.

**2** Áí bigha nnee nílini, ni hadín ánt'ee shihíí, nnee la' baa yánłti'yúgo doo nt'é bee nt'éégo nich'ı' ch'ígonowáh át'éé da; nnee la' baa yánłti'yúgo dani ídił ch'ígondeehi at'éé, ni dó' da'ágánt'ééhíí bigha. <sup>2</sup> Díinko bídaagonłzi, ágánádaat'ijhił Bik'ehgo'ihí'nañ dávik'ehgo bándago'aah. <sup>3</sup> Áik'ehgo nnee nílini, dani aldó' ágánt'jidá' ágánádaat'ijhił baa yánłti'yúgo, ya' Bik'ehgo'ihí'nañ doo nángo'aah da doleł nízi gá? <sup>4</sup> La'íi Bik'ehgo'ihí'nañ biłgoch'oba'ıí la'íi nidag at'ééhíí hik'e nzaadyú nágoho'aahıı ch'ída'izkaadíí doo bił ónłtag da go'ıı; Bik'ehgo'ihí'nañ biłgoch'oba'ıí nincho'íí bits'ą'zhı' hináálgo nelnaáhíí doo bígonłsı da gá? <sup>5</sup> Áídá' nijíí nt'izíı bigha la'íi nincho'íí doo bits'ą'zhı' ánnéh hánt'ij dahíí bigha, dani goyéé'ıí bee ích'ı'godnt'áah, Bik'ehgo'ihí'nañ bihashke' yił ch'ı'ıtıłhił bijıızhı'; áí bijıı dabíí dávik'ehyú át'éégo nángo'aahıı ch'ı'nah áidolił; <sup>6</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ nnee dała'á daantııgee da'ánádaat'ijł n'íi dávik'ehgo biyaa gozhóónıı

dagohíí biniidaagodile'íí yich'í' nahiniil: <sup>7</sup> Hadíí nlt'éeego ánádaat'íííí yich'í' dahdaanldq̄h nlt'éeegohíí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dindláádíí ła'íí bił dábik'eh doleeíí, ła'íí dahazhí' ihí'naahíí yiká daadéz'iiníí, ihí'ná doo ngonel'aq̄ dahíí Bik'ehgo'ihí'nań baa daidi'aah: <sup>8</sup> Áídá' łaħadaadit'áhgo łańakaihíí, ła'íí da'anii ágot'eehíí doo yikísk'eh ádaat'ee da ndi nchq̄'go ágot'eehíí yikísk'eh ádaat'eehíí Bik'ehgo'ihí'nań bihashke'íí bee biniidaagodilne'. <sup>9</sup> Nnee dała'á daantíígee nchq̄'go ánádaat'íííí bich'í' goyéé'go godigháh, ła'íí biniidaagonlt'ée doleeł, Jews daanliiníí ntsé, doo Jews daanlii dahíí áldó'; <sup>10</sup> Áídá' dała'á daantíígee nlt'éeego ánádaat'íííí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dindláádíí bíyéé doleeł, bił dábik'eh doleeł, ła'íí ilch'í'daagont'éeéhíí bíyéé doleeł, Jews daanliiníí ntsé, doo Jews daanlii dahíí áldó': <sup>11</sup> Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee nnee doo ła' itisgo yistíi da. <sup>12</sup> Hadíí Jews bich'í' begoz'aaníí doo bit'ááhyú ádaat'ee dago nchq̄'go ánádaat'íííí begoz'aaníí doo bee bándaaq̄'aaah da ndi da'ílíí daaleeh; áídá' begoz'aaníí bit'ááhyú ádaat'eego nchq̄'go ánádaat'íííí begoz'aaníí bee bándaaq̄'aaah; <sup>13</sup> (Áí begoz'aaníí dédaidits'agíí zhá doo Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú ádaat'ee da, ndi begoz'aaníí yikísk'eh ánádaat'íííí zhá dábik'ehyú ádaat'ee daabildi'nii doleeł. <sup>14</sup> Doo Jews daanlii dahíí Jews bich'í' begoz'aaníí doo yídaaq̄'si da ndi dabíí ye'ádaat'eehíí bik'ehgo áí begoz'aaníí áńíhíí yikísk'eh ádaat'eego Jews bich'í' begoz'aaníí doo yídaaq̄'si da ndi begoz'aaníí dabíí ídá ádaaislaa: <sup>15</sup> Begoz'aaníí bijíí yune' dahgoz'aaníí ch'í'nah ádaayilsi, nt'é nlt'éeéhíí dagohíí nchq̄'íí dabíí yídaaq̄'si, ła'íí binatsekeesíí łaħgo ánáyodliił, łaħn nlt'éeego ánsht'ee ni' daanzí, áídá'

łaħnhíí nchq̄'go ánsht'ee ni' daanzigo;) <sup>16</sup> Nnee Bik'ehgo'ihí'nań yándaago'aahíí bijíí yati' baa gozhóni baa nagoshni' n'íí áńíhíí k'ehgo bi'at'e' nadain'íi' n'íí Jesus Christ biláhyú yándaago'aah doleeł. <sup>17</sup> Jew nildi'niihíí, begoz'aaníí bikísk'eh ánsht'eego dábik'ehyú ánsht'ee nńzi, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań bee ída'ónđlii, <sup>18</sup> Áń hát'íiníí bígonsi nńzi, ła'íí begoz'aaníí bee nił ch'ígot'aq̄híí bighá hadíí dázħq̄ nlt'éeego ágot'eehíí zhá nił dábik'eh, <sup>19</sup> Bináá ágodiníí yágo'iiníí nshłi nńzigo, ła'íí godilhiłí biyi' nakaihíí bá'idindláádíí nshłi nńzigo ída'ónđlii, <sup>20</sup> Jews bich'í' begoz'aaníí biyi' il'ígóziníí ła'íí da'anii ágot'eehíí begoz'aq̄híí bígonsísdá' doo daagoyáq̄ dahíí bił ch'ídaaq̄'aaah, ła'íí mé' daanliihíí k'ehgo doo hwahá yídaaq̄'siħ dahíí bił ch'ídaaq̄'aaah. <sup>21</sup> Ni, ła' bił ch'ídaaq̄'aaahíí ílíní, dani ídił ch'íq̄ont'aaah née? Doo da'noh'íiħ da nniigo il ch'íq̄on'aaahdá' in'íiħ née? <sup>22</sup> Doo nant'í' nahkai da nniigo il ch'íq̄on'aaahdá' nant'í' nanńaa née? K'eda'ashchín nił nchq̄'dá' áí daach'okaq̄ħgo nagoz'aayú nanńaaq̄o in'íiħ née? <sup>23</sup> Ni, begoz'aaníí bee ída'ónđliihíí, begoz'aaníí doo bikísk'eh ánt'ée dahíí bighá Bik'ehgo'ihí'nań doo nił ilíi da go'íi. <sup>24</sup> Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'shchiiníí áńíhíí k'ehgo doo Jews daanlii dahíí bitahyú Bik'ehgo'ihí'nań bizhi'íí nchq̄'go baa yá'iti', nohwí nohwiħa. <sup>25</sup> Begoz'aaníí bikísk'eh ánt'éeýúgo *circumcise* áni'delzaahíí ná ilíi: áídá' begoz'aaníí doo bikísk'eh ánt'ee dayúgo doo circumcise áni'delzaa dahíí k'ehgo ánt'ée. <sup>26</sup> Da'áik'ehgo nnee ła' doo circumcise ábi'delzaa da ndihíí begoz'aaníí áńíhíí k'ehgo at'éeýúgo, doo circumcise ábi'delzaa da ndi circumcise ábi'delzaahíí k'ehgo bił otag ya'? <sup>27</sup> Nnee bits'í bee doo circumcise ádaabi'delzaa da ndi begoz'aaníí yikísk'eh ádaat'eeýúgo, ni,

begoz'aanii bek'e'eshchiinii bígonłsı ndi doo bikísk'eh ánt'éé dahí ya' doo ch'í'nah ádaanile' da née? <sup>28</sup>Nnee Jew nliigo gozlii ndi doo áí zhá bighá Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee da'anii Jewhi nlii da; la'íí nnee bits'í zhá circumcise ábi'delzaahí doo Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee da'anii circumcise ábi'delzaa da: <sup>29</sup>Áída' bijíí biyi'dí' Bik'ehgo'ihí'nań yidnłsiní, áń da'anii Jewhi nlii; la'íí bijíí yuńe' circumcise ábi'delzaahí da'anii circumcise ábi'delzaahi at'éé, biyi' siziinii Bik'ehgo'ihí'nań bił goyiłshóqogo áile'híí bighá, doo begoz'aanii áńíhíí zhá bighá da; hadín ágát'ééhíí doo nnee zhá nłt'éégo baa yádaalti' da, áída' Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee nłt'éé.

**3** Áík'ehgo Jew nłni nt'é bee itisgo at'éé? Circumcise áko'delzaahí hant'é ilíí? <sup>2</sup>Dawa bee dážhó ilííhi at'éé: dantségee Jews daanliinii Bik'ehgo'ihí'nań biyati' baa daadest'aąhi at'éé. <sup>3</sup>La' doo da'odlaą dayúghíí? Ya' doo da'odlaą dahí bighá Bik'ehgo'ihí'nań doo da'álch'iniiyú át'éhi át'éé da née? <sup>4</sup>Dah, da'anii doo ágát'éé da: nnee daantíígee lėda'ilchoo ndi Bik'ehgo'ihí'nań da'aniihi nliigo bígózi le'; bek'e'eshchiinii Bik'ehgo'ihí'nań yich'í' yałti'go gáníí, Dábik'ehyú ánt'éégo niyati' bee nígózi doleeł, la'íí dahagee dahadín ni'iltahyúgo bitis nnléel, nii. <sup>5</sup>Áída' doo bik'ehyú ádaant'ee dahí Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú át'ééhíí ch'í'nah áyíłsiyúgo hant'é daan'nii? Bik'ehgo'ihí'nań bidenáągo nohwiniidaagodile'yúgo, ya' áí bighá doo bik'ehyú nohwich'í' at'éé da daan'nii née? (Ágádishniigo ni'gospdzán biká' nnee k'ehgo yashti'.) <sup>6</sup>Dah, da'anii doo ágát'éé da: Bik'ehgo'ihí'nań doo bik'ehyú át'éé dayúgo, hagoł'éégo ni'gospdzán biká' nnee yándaago'áh doleeł? <sup>7</sup>Lé'ishchoohíí Bik'ehgo'ihí'nań

da'aniigo at'ééhíí ch'í'nah áyíłsigo ízisgo at'ééhíí áí bee bígóziyúgo, nt'é bighá shíí nshchó'híí k'ehgo shaa yałti'go shángo'áh? <sup>8</sup>(La' nnee nohwini'daadiłniłhgo nohwaa ch'inií daanii,) Nłt'ééhíí bengowáhíí bighá nchó'go ádaahiit'ii le', daan'niigo nohwá ádaagozlaa. Nnee ádaanohwiłniłhíí bándaaagont'aahíí dábik'eh. <sup>9</sup>Áík'ehgo hago'at'éé? Ya' née Jews daandliinii itisgo shinjéed née? Dah, doo ágát'éé da: nnee dawa, Jews daanliinii la'íí doo Jews daanlii dahí nchó'íí bi'isna' daanliigo ilk'idá ch'í'nah ádaasiidlaa; <sup>10</sup>Bek'e'eshchiinii gáníí, Doo hadín dábik'ehyú át'éé da, dah, dała'á ndi doo la' da: <sup>11</sup>Doo hadín bił ígózi da, doo hadín Bik'ehgo'ihí'nań yiká déz'ii da. <sup>12</sup>Dawa k'ihzhí'go ádaasdzaa, dawa doo da'íłł da daasilii; doo hadín nłt'éégo ánat'iił da, dah, dała'á ndi doo la' da. <sup>13</sup>Bidayi'híí nnee le'sitiihi bił ch'í'otaąhíí k'ehgo at'éé; bizaadíí bee k'izėda'diłteehgo yádaalti'; ch'osh bik'asda' yee na'iltseedhi bizé' yuńe' benagoz'aą: <sup>14</sup>Yati' be'okáahíí la'íí yati' koní'daadiłni'íí bizé' bee hadaalk'it: <sup>15</sup>Da'dizołhééłtzhí' daadijaadgo daahikéeh: <sup>16</sup>Hayú nadaakaiyú biké'dinááyú da'ilchoghíí hik'e iniidaagodile'íí benagoz'aą: <sup>17</sup>Nkegohen'áání begoz'aąhíí doo yídaagolsı da: <sup>18</sup>Bik'ehgo'ihí'nań doo daidnłsı da, doo yaa natsídaakees da, nii, bek'e'eshchiinii. <sup>19</sup>Jews bich'í' begoz'aanii áńíhíí nnee da'ái bit'ááhzhí' ádaat'eehíí yich'í' áńígo bídaagonłzi: áík'ehgo nnee daantíígee doo hagoł'éégo ídaa yánadaalti' da doleeł, la'íí ni'gospdzán biká' nnee dawa Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee doo dábik'ehyú ádaat'ee dago bándaaago'áh doleeł. <sup>20</sup>Nnee doo la' Jews bich'í' begoz'aanii yikísk'eh ánat'iiłhíí zhá bighá Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú át'éé da: begoz'aanii áńíhíí

bigha ncho'go anach'ot'ijihí bígoch'itsj. <sup>21</sup>Nnee Jews bich'i' begoz'aaní doo yikisk'eh at'éé da ndi hagot'éégo Bik'ehgo'ihina' binadzahgee dabik'ehyú at'éé doleehí k'adí nohwil ch'i'nah alzaa, aí doo anídá' begoz'aaní bek'e'eshchiiní baa na'goni', la'í Bik'ehgo'ihina' binkááyú nada'iziid n'íi yaa nadaagosni'; <sup>22</sup>Díńko yaa nadaagosni', Jesus Christ ch'odlaago Bik'ehgo'ihina' binadzahgee dabik'ehyú ach'it'éé, da'odlaaní dawa ágadaat'ee; nnee la' doo lahgo at'éé da, dawa dátelt'ee: <sup>23</sup>Nnee dawa ncho'go ádaadzaago Bik'ehgo'ihina' izisgo ye'at'éhí dáyich'i' nihikáh; <sup>24</sup>Áídá' bincho'íi bits'á'zhi' Christ Jesus ch'inádainil, áík'ehgo Bik'ehgo'ihina' baa daach'oba'go dabik'ehyú ádaat'éhi daayihii, doo nt'é bigha nahi'níi da: <sup>25</sup>Bik'ehgo'ihina' Jesus zideego bidihí bee nnee bincho'íi yá nahi'niil doleelgo yi'áad, aí daayodlaago bincho'hí bigha baa nágodet'aa doleelgo; aí bigha Bik'ehgo'ihina' dabik'ehyú at'éehí nnee bich'i' ch'i'nah alzaa, an' nzaadyú bádaagoho'aalgo nnee ncho'go anádaat'ijidí doo yi' oitag da; <sup>26</sup>Bik'ehgo'ihina' dabí dabik'ehyú at'éehí díí goldohí biyi' nnee bich'i' ch'i'nah alne'go, dishnii: dabí dabik'ehyú at'éhi nliigo ch'i'nah alne'go, la'í dahadín Jesus yodlaahí dabik'ehyú at'éé yi'nihi at'éé. <sup>27</sup>Ídaa ch'odlígo yách'it'i'íi hayú begoz'aa? Doo hayú begoz'aa da. Hant'é bigha? Ya' dakó nt'éégo anach'ot'ijihí bigha Bik'ehgo'ihina' binadzahgee dabik'ehyú ach'it'éé née? Dah, ki'odla'íi zhá bigha. <sup>28</sup>Áík'ehgo díí bídaagosiiłzjid, nnee Jews bich'i' begoz'aaní doo yikisk'eh at'éé da ndi bi'odla'hí bigha Bik'ehgo'ihina' dabik'ehyú at'éhi bi'nii. <sup>29</sup>Ya' Bik'ehgo'ihina' Jews daanliiní zhá daabokaahí nlii

nee? Doo Jews daanlii dahí aldó' daabokaahí nlii ya'? Ha'oh, doo Jews daanlii dahí aldó': <sup>30</sup>Bik'ehgo'ihina' da'á nlii, áík'ehgo nnee circumcise ádaabi'deszaahí bi'odla'hí bigha Bik'ehgo'ihina' dabik'ehyú ádaat'éhi daabi'nii doleel, la'í doo circumcise ádaabi'deszaa dahí aldó' bi'odla'hí bigha dabik'ehyú ádaat'éhi daabi'nii doleel. <sup>31</sup>Ágadaan'niigo begoz'aaní doo ilíi dago ádaahiidle' née? dah, da'anii doo ágát'éé da, áídá' begoz'aaní ndzilgo ádaanzli.

**4** Áík'ehgo Abraham, bits'á'dí daadihe'na'íi, nt'é daan'niigo baa nadaagohiilni' doleel? <sup>2</sup>Abraham dabí nt'éégo anát'ijihí bigha Bik'ehgo'ihina' dabik'ehyú at'éhi yi'nii lék'eyúgo, aí bigha ida'odlí doleel ni'; ndi doo Bik'ehgo'ihina' binadzahgee ágát'éé da lék'e. <sup>3</sup>Bik'ehgo'ihina' biyati' bek'e'eshchiiní nt'é nii? Abraham Bik'ehgo'ihina' yosdlaad, áík'ehgo bi'odla'hí bigha dabik'ehyú at'éégo bá hótag lék'e, nii. <sup>4</sup>Hadín na'iziidi bich'i' na'i'niilí doo baa ch'oba'go nahi'niil da, ndi binasdziidhí bigha bich'i' nahi'niil. <sup>5</sup>Áídá' Bik'ehgo'ihina' doo bik'ehyú ádaat'ee dahí ch'ináyihiniłhi at'éé, hadín an' yodlaahí bi'odla' bee dabik'ehyú at'éégo bá hótag, doo nt'éégo anát'ijihí bigha da. <sup>6</sup>Da'áík'ehgo nnee doo nt'éégo anát'ijihí bigha da Bik'ehgo'ihina' dabik'ehyú at'éégo bá yótagí biyaa gozhógo David aldó' yaa k'e'eshchii, <sup>7</sup>Gánígo, Hadín doo bik'ehyú anádaat'ijí dahí bigha baa nádaagodest'aa, la'í bincho'íi bá k'e'oldeehí biyaa daagozhó le'. <sup>8</sup>Nnee bincho'íi nohwelik'ehni doo bá yótag dahí biyaa gozhó le', nii, David. <sup>9</sup>Ya' nnee *circumcise* ádaabi'deszaahí zhá ágát'éégo biyaa gozhó le' biłdi'nii née? Doo circumcise ádaabi'deszaa dahí aldó' née? Abraham



bi'odla'híí bigha dábik'ehyú át'éégo bá hóttag lèk'e daan'ni. <sup>10</sup>Dadá' bich'i' ágot'éhi? Doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá' née? Née bikédí'go née? Doo bikédí'go da, áidá' doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá'. <sup>11</sup>Abraham circumcise ábi'deszaahíí biká'skaahíí k'ehgo bi'odla'íí bee dábik'ehyú át'ééhíí bebígózi, áidá' doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá' bi'odla' golíí ni'; da'odlaaníí dawa doo circumcise ádaabi'deszaa da ndi bitaa nlii doleełgo; áí ałdó' dábik'ehyú ádaat'eehíí bá daahóttag doleełhíí bigha: <sup>12</sup>Nnee circumcise ádaabi'deszaahíí ałdó' bitaa nlii, áí doo dá circumcise ádaabi'deszaahíí zhá bigha da, ndi nohwiTaa Abraham bi'odla'ihíí yikísk'eh hikahíí bigha ałdó', án doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá' bi'odla' golíínií áldishni. <sup>13</sup>Bik'ehgo'ihinań Abraham ła'íí bits'á'dí' hadaahinolt'aaníí ni'godzán daabíyéé doleełgo yee bángon'áá ni', ndi doo begoz'aaníí yikísk'eh ádaat'eehíí bigha da, bi'odla'íí biláhyú dábik'ehyú ádaat'eehíí bigha. <sup>14</sup>Bik'ehgo'ihinań yegos'aaníí yikísk'eh ádaat'eehíí zhá Bik'ehgo'ihinań yágon'ááníí daabíyéé doleełyúgo, odla'ihíí da'ílné hileeh, ła'íí Abraham bángont'ááníí doo íłłi da hileeh: <sup>15</sup>Begoz'aaníí golííyúgo nnee doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí yiniidaagodile': begoz'aaníí da'áđihyúgo begoz'aaníí bił nach'ighaahíí áđih. <sup>16</sup>Áí bigha da'odlaaníí zhá, Bik'ehgo'ihinań biłgoch'oba'íí biláhyú, Abraham bángont'ááníí daabíyéé doleeł; Abraham bits'á'dí' hadaahinolt'aaníí dawa Bik'ehgo'ihinań Abraham yágon'ááníí daabíyéé doleeł; doo hadíí begoz'aaníí daayotahíí zhá da, ndi Abraham k'a'at'éégo da'odlaaníí ałdó'; án daanohwigha da'ohiidlaaníí daanohwitaa nlii.

<sup>17</sup>(Bik'ehgo'ihinań Abraham gáyihniigo bek'e'eshchii, Nnee iltah at'éégo hadaazt'íí bitaa níłłigo ánishłaa, yihni,) Abraham Bik'ehgo'ihinań yodlaahíí bigha áyihniigo yágon'áá lèk'e, Bik'ehgo'ihinań, nanezna' n'íí nádaayihil'nahíí, ła'íí doo daagolíí da n'íí daagolíígo ádaile'íí nlíni: <sup>18</sup>Abraham hastiin nliigo doo bá ichii da ndi Bik'ehgo'ihinań yodlaago án bits'á'dí' t'ah nyohohíí, Nits'á'dí' łaá doleeł, biłdo'niidhíí k'ehgo nnee łaágo iltah at'éégo hadaazt'íí bitaa nlii doleełgo. <sup>19</sup>Abraham dała'á gonenadín hak'e shii biłegodzaago bits'í daztsaahíí k'ehgo adzaa, ła'íí bi'aa, Sarah, doo ilchii da, ágát'éé ndi Abraham áí doo yaa natsekees da, áidá' bi'odla' doo t'aažhi' bágodeyaa da lèk'e: <sup>20</sup>Bik'ehgo'ihinań bángon'ááníí doo t'aažhi' natsína'ikeesgo yodlaa da; áidá' Bik'ehgo'ihinań ya'ihénzigo bi'odla'íí ndzil silii; <sup>21</sup>Bik'ehgo'ihinań hadíí yee bángon'ááníí ye'ile'go yínel'aaahíí Abraham da'anii yígolsi lèk'e. <sup>22</sup>Áík'ehgo bi'odla' golííhíí bigha Bik'ehgo'ihinań dábik'ehyú át'éhi yihni. <sup>23</sup>Áidá' áyihniihíí doo dabíí zhá bee bá k'e'eshchii da; <sup>24</sup>Ndi née ałdó' nohwá bek'e'eshchii, née Jesus nohweBik'ehń daztsaadí' naadiidzaago ábíłlaahíí daahohiidlaaníí ałdó' nohwá hóttag doleeł; <sup>25</sup>Jesus nohwi'at'e' ncho'híí bigha zesdii, ch'ínánohwińiilhíí bigha naadiidzaago ábi'delzaa.

**5** Áík'ehgo da'osiidlaadhíí bigha nohwincho'íí bits'á'zhí' ch'ínánohwińilgo Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú Bik'ehgo'ihinań nkegohen'ááníí yee nohwinel'íí: <sup>2</sup>Jesus biláhyú nohwi'odla'íí bee Bik'ehgo'ihinań biłgoch'oba'íí goz'aa yune' hah'agóót'igo nohwá alzaa ałdó', áí biyi' yune' nasiidzii, ła'íí Bik'ehgo'ihinań ízigo ye'at'ééhíí łađdí' nohwíyéé doleełíí ndaahóndliigo baa

nohwił daagozhóq. <sup>3</sup>Doo da'ái zhá da, Christ bighá nohwiniidaagonł't'éé ndi baa nohwil daagozhóq; koniigonł't'éehí kóni' k'eh ách'ílsiní ákólsihí bídaagonł'zihí bighá; <sup>4</sup>La'í kóni' k'eh ách'ílsiní ko'at'e' nł't'éégo áyíłs, la'í ko'at'e' nł't'éehí Bik'ehgo'ihí'nań ízigo ye'at'éehí łahdí' kóy'éé doleelí nch'ohígo ákółs. <sup>5</sup>La'í Holy Spirit nohwaidin'áanı biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bíł daanjoqhí nohwijí behalk'ilhí bighá á ndaahóndliihí begolne', ák'ehgo doo baa yádaandzı da doleel. <sup>6</sup>Doo hagot'éégo ích'odaahi'ni dadá', Bik'ehgo'ihí'nań t'ah doo daadinłzı dadá', da'ágee biká' ngonyáago Christ nohwá daztsą. <sup>7</sup>Nnee dávik'ehyú át'éehí ndi doo hadín yá datsaah at'éé da; dagohí la' nnee nł't'éégo at'éehí yá datsaah shjı. <sup>8</sup>Áídá' t'ah nchq'go ádaant'eedá' Christ nohwá daztsą, á bee Bik'ehgo'ihí'nań bíł daanjoqhí nohwil ch'í'nah áyíłaa. <sup>9</sup>Ák'ehgo bidil bee Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dávik'ehyú ádaant'ee daasiidłjigo, da'aniigo án binkááyú Bik'ehgo'ihí'nań bihashke'í bee nohwiniidaagodilne' doleel n'í bits'á'nohwide'nił. <sup>10</sup>T'ah Bik'ehgo'ihí'nań bi'ina' daandlıidá' biYe' daztsąhí bee bíł k'í nádaasiidłjı lęk'eyúgo, á bitisgo bíł k'í daasiidłjigo biYe' nohwiyi' hınaahí bighá hasdánohwiido'nił. <sup>11</sup>Doo á zhá da, Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań baa nohwil daagozhóq, da'án biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bíł k'í nádaasiidłjı. <sup>12</sup>Dí k'ehgo nko ágót'jid, nnee dała'á, Adam holzéhi, bee ni'gosdzán biká' nchq'í la'í nchq'í biláhyú da'itsaahí bengonyáa; ák'ehgo nnee dawa da'itsaahí bee bich'ı' godeyaa, nnee dawa nchq'go ánađaat'jıhí bighá: <sup>13</sup>(Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aanı doo hwahá alne' dadá' nchq'í ni'gosdzán biká' benagowaa, ndi begoz'aanı da'adíhyú nnee nchq'go

ádaát'jid ndi doo bándagot'a' da. <sup>14</sup>Áídá' Adam dehezna'dí' Moses naghaazhı' da'itsaahí bik'ehgo nagowaa lęk'e, nnee Adam íksihí k'ehgo doo da'ílsih da ndi; Adam da'itsaah zhinéego nnee dawa yá sizjı lęk'e, ndi la' dogaał doleelí ihi'ná zhinéego nnee dawa yá hizı'. <sup>15</sup>Bik'ehgo'ihí'nań daazhógo kainé'í doo Adam íksihí bíł łet'ee da: nnee dała'á, Adam holzéhi, íksihí bighá nnee ląągo da'itsaahí bee bich'ı' godeyaa, áídá' á bitisgo Bik'ehgo'ihí'nań bíłgoch'oba'í la'í á biláhyú kainé'í, nnee dała'á Jesus Christ holzéhi biláhyú, nnee ląągo ihi'naahí yaa daidez'ą. <sup>16</sup>La'í daazhógo kaa hi'né'í doo á nnee nchq'go adzaa n'í áile'í bíł łet'ee da: á nnee dała'á íksihí bíł ch'ígódeehgo áile', ndihí ląągo nda'hésiídá' daazhógo kaa hi'né'í Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dávik'ehyú ádaach'it'éégo áile'. <sup>17</sup>Ák'ehgo nnee dała'á, Adam holzéhi, íksihí bighá da'itsaahí bik'ehgo nagowaa, á nnee dała'á binkááyú; á bitisgo nnee dała'á, Jesus Christ holzéhi, binkááyú nnee Bik'ehgo'ihí'nań bíłgoch'oba'í dązhq' ch'ıda'izkaadí daayit'jıh, la'í dávik'ehyú ágot'eehí daazhógo kainé'í áłdó' daayit'jıh, ák'ehgo dawahá yitis daanłjigo daahınaa doleel.) <sup>18</sup>Ák'ehgo nnee dała'á íksihí bighá nnee dawa baa yá'iti'go bíł ch'ígódeeh; la'í nnee dała'á dávik'ehyú át'éehí biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee nnee dawa dávik'ehyú ádaat'eego daahınaa doleel, á Bik'ehgo'ihí'nań daazhógo nnee yaa daidez'áni at'éé. <sup>19</sup>Nnee dała'á doo áłdi'niyú át'éé dahí bee ląągo doo bik'ehyú ádaat'ee da daasiljı, da'ák'ehgo nnee dała'á áłdi'niyú át'éehí bee ląągo dávik'ehyú ádaat'eego ádaadolnił. <sup>20</sup>Jews bich'ı' begoz'aanı bengonyáago nda'íksihí

łáą silij. Áídá' nda'ılsihíı łáą silijıú Bik'ehgo'ihı'nań bilgoch'oba'ıı itisgo łáągo begoz'ąą: <sup>21</sup>Nda'ılsihíı bigħą da'itsaahıı bik'ehgo nagowaa lęk'e, da'áık'ehgo dábik'ehyú ágot'eehıı bee Bik'ehgo'ihı'nań bilgoch'oba'ıı bik'ehgo nagowaa, łá'ıı nnee Jesus Christ nohwebik'ehń biláhyú ihı'ńa doo ngonel'ąą dahıı yee daahıınaa doleel.

**6** Nt'é daan'ńii doleel áídá'? Ya' Bik'ehgo'ihı'nań bilgoch'oba'ıı łáągo begoz'ąą doleel'ńıı bigħą nchq'ıı dayúwehyú baa nahiikai doleel née? <sup>2</sup>Dah, da'anii doo ágát'éé da. Hagot'éégo nohwinchq'ıı bich'ı' dasiitsąądá' dayúwehyú nchq'ıı biyi' nahiikai doleel? <sup>3</sup>Ya' díı doo bídaagonoıı da née? Daanohwigha baptize ádaanohwi'deszaahıı Jesus Christ bił dała'á daasiidłijgo, baptism bee án bił dasiitsąąhi at'éé. <sup>4</sup>Áık'ehgo łebi'doltijhıı k'ehgo baptism bee bił dasiitsąądı' bıı bił łenohwido'ńil: áık'ehgo nohwiTaa binawod dák'a'at'ehi bee Christ daztsąądı' naadiidzaahıı k'ehgo née áldó' nohwe'ına' áńfidégo áńalzaahıı bikısk'eh hiidaalęo dábik'eh. <sup>5</sup>Áık'ehgo Jesus bił dała'á daasiidłijgo bił dasiitsąądá' dabıı daztsąądı' naadiidzaagee áldó' dała'á bił daandłij doleel: <sup>6</sup>Dıńko bídaagonłij, nohwinchq'ıı be'ádaant'eehıı dawa bił ch'ıhideeh doleelęo, łá'ıı nchq'ıı doo dayúweh bi'isna' daandłij da doleel'ńıı bigħą nchq'ıı be'ádaant'ee n'ıı tsı'ına'áhi biká' Christ bił bınohwi'deskał. <sup>7</sup>Hadıń daztsąąhıı nchq'ıı doo dayúweh bi'isna' nłij da. <sup>8</sup>Née Christ bił dasiitsąayúgo, bił daahin'naa doleelęo daahohiidłąą: <sup>9</sup>Christ daztsąądı' naadiidzaago doo dananátsaah dago bídaagonłij; da'itsaahıı doo dayúweh botá' da. <sup>10</sup>Jesus nchq'go ágot'eehıı bigħą daztsąą, dałandigee ąął łayiilaago: áídá' hıınaahıı Bik'ehgo'ihı'nań

zhıńéego hıınaa. <sup>11</sup>Da'áık'ehgo ídaa natsıdaahkees, nohwıı áldó' nchq'go ágot'eehıı bich'ı' dasohtsąą, áídá' Jesus Christ biláhyú Bik'ehgo'ihı'nań bá daahinońnaa. <sup>12</sup>Áı bigħą nohwıts'ı datsaahıı doo nchq'ıı bich'ı' bił ch'ıńótijih hela', ágádaanoht'eeyúgo nchq'ıı nohwebik'eh doleel, nohwıts'ı nchq'go hádaat'ıınıı doo bikısk'eh ádaanoht'ee da le'. <sup>13</sup>Nohwıts'ı doo łá' ndi bee nchq'go ágot'eehıı bich'ı' bídaalnaa da le', doo bee nchq'go ádaanoht'ee da le': áídá' nnee nanezna'dı' naadiikaihıı k'a'at'éégo nohwinchq'ıı bigħą nanesona' ndi k'adıı hasdáhkaigo daahinońnaa, áık'ehgo Bik'ehgo'ihı'nań bich'ı' idıdaal'naa le', łá'ıı nohwıts'ı dawa Bik'ehgo'ihı'nań bich'ı' bídaalnaa le', áı bee dábik'ehyú ádaanoht'ee le'. <sup>14</sup>Begoz'aanıı doo nohwebik'eh da, áídá' Bik'ehgo'ihı'nań bilgoch'oba'ıı nohwebik'ehi at'éé: áık'ehgo nchq'ıı doo dayúweh nohwebik'eh da le'. <sup>15</sup>Hago'at'éé áídá'? Begoz'aanıı doo nohwebik'eh da, áídá' Bik'ehgo'ihı'nań bilgoch'oba'ıı nohwebik'ehıı bigħą ya' dayúweh nchq'go áńadaahiit'ııł née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. <sup>16</sup>Ya' dıńko doo bídaagonoıı da née? Hadıń bikısk'eh ádaanoht'ee doleel'ńıı bigħą baa ídaadesoht'ąayúgo, áı bánada'ohsiidhi at'éé; nchq'ıı baa ídaadesoht'ąayúgo da'itsaahıı nohwıdahyú begoz'ąą, áídá' Bik'ehgo'ihı'nań baa ídaadesoht'ąayúgo dábik'ehyú ágot'eehıı nohwıdahyú begoz'ąą. <sup>17</sup>Áídá' Bik'ehgo'ihı'nań ba'ihęosı, łah nchq'go ágot'eehıı bánada'ohsiid ni', ndi yati' bee nohwıł ch'ıgót'áanıı nohwıjıdı' bikısk'eh ádaanoht'ee daasolijı. <sup>18</sup>Áık'ehgo nchq'ıı doo hagot'éégo be'ádaanoht'ee da daasolijıhıı bigħą dábik'ehyú ágot'eehıı bánada'ohsiidıı daasolijı. <sup>19</sup>Yati' dabıgızınéhi bee

yashti', doo álk'ehgo yashti' dayúgo doo nohwíł ígózı da doleeł ni': nohwits'ı ła' bee nchq'go na'idáhi ła'ıı nchq'go ágot'eehıı dayúweh ilk'edaahit'ııııı bich'ı' ídídaa'naa ni'; k'adıı da'ágát'éeego nohwits'ı dawa bee dávik'ehyú ágot'eehıı bich'ı' ídídaa'naa le', álk'ehgo nt'éeego hadaanohwidiléh doleeł. <sup>20</sup>Nchq'go ágot'eehıı bánada'ohsiidá' dávik'ehyú ágot'eehıı doo hagot'éeego be'ádaanoht'ee da ni'. <sup>21</sup>Ánádaaht'ııdıı k'adıı bik'ee ídaayádaanoht'ııııı nt'é bee daasoht'ııdı? Ágádaat'eehıı aąłgee da'itsaahıı begoz'aą. <sup>22</sup>Áídá' k'adıı nchq'ıı doo hagot'éeego be'ádaanoht'ee da, ła'ıı Bik'ehgo'ihı'nań bánada'ohsiidıı daasolıı, álk'ehgo nt'éeego hadaanohwidile', áı aąłgee yaaká'yú dahazhı' ihı'naahıı begoz'aą. <sup>23</sup>Konchq'ıı da'itsaahıı bidená nahi'niıł, áídá' Bik'ehgo'ihı'nań dahazhı' ihı'naahıı kaidoné', Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú.

**7** Shik'ııyú, (begoz'aanıı bí-daagonoıııni nohwich'ı' k'e'eshchii,) begoz'aanıı nnee dánehena'zhi' yebik'ehgo bídaagonoııı. <sup>2</sup>Iszán bika' t'ah hııaago yiké'zhi' nlııgo begoz'aą; áídá' bika'ıı daztsaayúgo dábiini'yú át'ée hileeh. <sup>3</sup>Álk'ehgo bika'ıı hııaadá' ła' nnee yił naná'naáyúgo, nant'ı' naghaa daayıııni doleeł: áídá' bika' daztsaayúgo dábiini'yú át'ée; álk'ehgo ła' nnee yił naná'naáyúgo doo nant'ı' naghaa da. <sup>4</sup>Álk'ehgo shik'ııyú, Christ daztsaahıı bigha nohwıı bıł dała'á daasolııgo begoz'aanıı doo nohwenábik'eh dago bich'ı' dasohtsaą; ła'ihıı bíyéé daanohtıı doleełgo, áń daztsaadı' naadiidzáhi nlıı, álk'ehgo nt'éeego ágot'eehıı Bik'ehgo'ihı'nań bá adaahıidle'. <sup>5</sup>Nchq'go be'ádaant'eehıı nohwebik'ehgo daahi'naadá' begoz'aanıı nchq'go hádaahiit'ııniı nohwiı'ı' hizı'go áyıláahıı nohwits'ı

yiı' na'iziid ni', álk'ehgo nchq'go ánádaahiit'ıııhıı bigha da'itsaahıı bee nohwich'ı' goz'aą ni'. <sup>6</sup>Jews bich'ı' begoz'aanıı bí'isna' daandlııgo nohwotq' n'ıı bits'á'zhi' nane'na'go, k'adıı begoz'aanıı bits'á'zhi' ch'ınánkai; doo begoz'aanıı ilk'ídá' bek'e'eshchıı n'ıı nanohwıłáago Bik'ehgo'ihı'nań bá nada'idziid da, áídá' Holy Spirit nanohwıłáago nada'idziid. <sup>7</sup>Nt'é daan'niı doleeł áídá'? Begoz'aanıı nchq'ıı bıł dálett'ee née? Dah, da'anıı doo ágát'ée da. Begoz'aanıı da'ádıhyúgo nchq'ıı doo bígonsı da doleeł ni': begoz'aanıı, Doo dawahá ídáhánt'ıı da le', doo shııniı dayúgo, dawahá ídáhách'ıt'ııniı doo bígonsı da doleeł ni'. <sup>8</sup>Áı bengot'áanıı, Doo dawahá ídáhánt'ıı da le', shııniıgo dayúwehégo ídáhásht'ııgo áshıılaa. Begoz'aanıı áńııhıı doo hwahá bígonsııh dadá' nshchq'yúgo ndi doo bígonsı dahıı bigha nchq'ıı shich'ı' daztsáni k'ehgo at'ée ni'. <sup>9</sup>Łah begoz'aanıı doo bígonsı dago hinshnaa ni': áídá' bengot'áanıı bígosıııııdı' nchq'ıı hıına', álk'ehgo nchq'ıı baa nanııaayúgo ndizohtııı at'ée shııniıgo shizes-hııhıı k'ehgo at'ée. <sup>10</sup>Álk'ehgo bengot'áanıı, da'ái ihı'naahıı shainé' doleeł n'ıı, da'itsaahıı shá áyıláago bígosıııııdı. <sup>11</sup>Bengot'áanıı nashiłáago nchq'ıı shich'ı' nazhch'a', ła'ıı bee shidizesdıı. <sup>12</sup>Álk'ehgo begoz'aanıı dilzıh, ła'ıı bengot'áanıı dilzıh, dávik'ehyú át'ée, ła'ıı nt'éhi at'ée. <sup>13</sup>Álk'ehgo ya' áı nt'éhıhıı da'itsaahıı shá áyıláa née? Dah, da'anıı doo ágát'ée da. Áídá' nehıııııdı' begoz'aanıı doo bikıısk'eh ánsht'ee da ni', álk'ehgo begoz'aanıı da'itsaahıı shángot'áą, nchq'ıı da'anıı nchq'ıı át'éeego bígózı doleełhıı bigha begoz'aanıı alzaa; álk'ehgo bengot'áanıı biláhyú nchq'ıı dázhq' itisyú nchq'go hileeh. <sup>14</sup>Begoz'aanıı yaaká'dı'hi at'éeego bídaagonlıı: áídá' shıı nchq'go

be'ánsht'eehíí bigha ncho'íí bich'í' nashi'dehezni. <sup>15</sup>Nt'é bigha ánasht'íííí doo bigonsí da: doo hasht'ííyú ánasht'ííí da; áídá' shíł ncho'íí be'ánsht'ííí. <sup>16</sup>Doo hasht'ííyú ánasht'ííí dago begoz'aaníí bee nshcho'íí bigosíłsıíd, áík'ehgo begoz'aaníí anííhíí nnt'éé ląá, dishni. <sup>17</sup>Áík'ehgo doo dashíí ánasht'ííí da, ndi ncho'í shiyi' golííníí anát'ííí. <sup>18</sup>Doo nnt'ééhíí shiyi' golíí dago bigonsí (dashíí she'at'e'íí áldishni:) dábíík'ehyú ánsht'eego hasht'íí ndi be'ánsht'íííí doo hagot'éégo be'ánash'ne' da. <sup>19</sup>Nnt'ééhíí be'ánsht'ííígo hasht'ííhíí doo be'ánsht'ííí da: áídá' ncho'íí doo hasht'íí dahíí zhá be'ánsht'ííí. <sup>20</sup>Doo hasht'ííyú be'ánsht'ííí dayúgo doo dashíí ánasht'ííí hasht'íígee ncho'íí shiyi' golííníí anát'ííí. <sup>21</sup>Díínko be'ánsht'eego bigosíłsıíd, nnt'ééhíí be'ánsht'ííí hasht'íígee ncho'íí shidáhgee begoz'ąą. <sup>22</sup>Shijíí yune' Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí nnt'éé, idíłdish'ni: <sup>23</sup>Áídá' ididistsąągo díínko bigosíłsıíd, shits'í ncho'go hádaat'ííníí shinatsékees nnt'ééhíí yíł nagonkaad, áík'ehgo shiyi'yú ncho'íí bí'isna' nshłigo áshíłsı. <sup>24</sup>Nnee débaagoch'oba'ihíí nshłni ląą! Díí shijíí biyi' ncho'íí shizíłheehíí hadín yits'ą'shíłteeh? <sup>25</sup>Bik'ehgo'ihí'nań zhá, Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú ląá, áí bigha Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihénsı. Áík'ehgo dashíí shinatsékeesíí bee Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí bikísk'eh ánsht'ee; áídá' shits'í be'ánsht'eehíí ncho'íí zhá bikísk'eh ánsht'ee.

**8** Áík'ehgo k'adíí Christ Jesus biyi' daanlíni, bigha bíł ch'ígódeeh doleełíí da'ádıh, áí doo bí'at'e' ncho'íí yikísk'eh ádaat'ee da, áídá' Holy Spirit zhá yikísk'eh ádaat'ee. <sup>2</sup>Christ Jesus biyi' nshłigo, Holy Spirit behinshnaahíí binawodíí ncho'íí binawodíí bee dastaah doleeł n'íí yits'ą' shíntłíí. <sup>3</sup>Jews bich'í' begoz'aaníí ncho'go

be'ádaant'eehíí bigha doo nalwod da silíí, áík'ehgo begoz'aaníí doo áyóléh át'éé da n'íí Bik'ehgo'ihí'nań áyíłaa, an dabíí bíYe' nohwits'í nda'íłsihíí k'ehgo at'éégo nohwincho'híí bigha yinł'a', áík'ehgo ncho'íí nohwits'í yiyi' golííníí bíł ch'ígódeeh doleełgo bángot'ąą: <sup>4</sup>Néé doo nohwi'at'e' ncho'íí bikísk'eh ádaant'ee da, áídá' Holy Spirit zhá bikísk'eh ádaant'eehíí bigha begoz'aaníí dábíík'ehgo anííhíí bikísk'eh ádaant'ee. <sup>5</sup>Hadíí dabíí bí'at'e' yikísk'eh ádaat'eehíí bits'í hádaat'ííníí zhá yaa daabiini'; áídá' Holy Spirit yikísk'eh ádaat'eehíí Holy Spirit hádaat'ííníí yaa daabiini'. <sup>6</sup>Ko'at'e' ncho'íí bikísk'ehyú ágot'eehíí baa koni'íí da'itsaahíí bee ká goz'ąą; áídá' Holy Spirit bikísk'ehyú ágot'eehíí baa koni'íí ihí'naahíí ł'a'íí íłch'ı'gont'ééhíí bee ká goz'ąą. <sup>7</sup>Hadíí bí'at'e' ncho'íí yikísk'ehyú ágot'eehíí yaa biini'íí Bik'ehgo'ihí'nań yik'enniih: Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí doo ye'at'éé da, da'anii doo áonéh át'éé da. <sup>8</sup>Áík'ehgo hadín dabíí bí'at'e'íí yikísk'eh ádaat'eehíí doo hagot'éégo Bik'ehgo'ihí'nań yíł daagoyíłshóni at'éé da. <sup>9</sup>Áídá' nohwíí doo nohwi'at'e' ncho'íí bikísk'eh ádaanoht'ee da, áídá' Holy Spirit yikísk'eh ádaanoht'ee, Bik'ehgo'ihí'nań bíSpirit da'anii nohwiyi' golííyúgo. Nnee ł'a' Christ bíSpirit doo da'anii biyi' golíí dayúgo, an doo Christ bíyéé nłíí da. <sup>10</sup>Christ nohwiyi' golííyúgo, nohwits'í nanne' ndi Holy Spirit biláhyú daahinohnaa, dábíík'ehyú ádaanoht'eego ánohwilaahíí bigha. <sup>11</sup>Jesus daztsąądí' naadiidzaago áyíłaaahíí bíSpirit nohwiyi' golííyúgo, Christ daztsąądí' naadiidzaago áyíłaaahíí bíSpirit nohwiyi' golííníí biláhyú nohwits'í datsaah doleełíí áłdó' hınaago anáidle'. <sup>12</sup>Áí bigha, shik'ííyú, doo nt'é bigha nohwi'at'e' ncho'íí bikísk'eh ádaant'ee da. <sup>13</sup>Dánohwíí nohwi'at'e' bikísk'eh ádaanoht'eeyúgo

nanohne': áídá' nohwi'at'e' nchq'íí Holy Spirit bee nadaaftseedyúgo da'anii daahinohnaa. <sup>14</sup> Bik'ehgo'ihí'nań biSpirit nadaabiłaaahíí dawa, áí da'anii Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daanłını ádaat'ee. <sup>15</sup> Holy Spirit biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daasiidlíj, áík'ehgo k'adíf doo isnah binant'a' yédaaldzidhí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bédaahildzid da, áídá', Ábba, shiTaa, daabiłn'ni. <sup>16</sup> Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daandlıjgo nohwíjı yune' Holy Spirit dabíí nohwił nadaagolnı': <sup>17</sup> Bichagháshé daandlıjyúgo Bik'ehgo'ihí'nań bíyéehíí nohwíyéé doleeł, néé hik'e Christ bıłgo; Christ bıł nohwiniidaagonłt'ée lęk'eyúgo, dabíí bıł dała' ízisgo be'adaant'eego ádaanohwi'dolnııł. <sup>18</sup> Yunáasyú baa gozhóonıí nohwádıhyú goz'aanıí ch'ı'nah ádolnııł, áí baa natseskeesgo díí jıjgo nyee'i biyi' nashaahíí doo shıł hago'at'ée da. <sup>19</sup> Dawa Bik'ehgo'ihí'nań áyılıahíí Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé da'anii bíyéégo ch'ı'nah ádolnııhıí dázho yıká daadéz'ıjgo biba' ádaat'ee. <sup>20</sup> Dawahá alzaahíí doo nt'é da'ılıí dago alzaa, doo hádaat'ıjıhıí bigha da, áídá' ágádaat'eego Bik'ehgo'ihí'nań bándaaagoz'aa, ágát'ée ndi díınko Bik'ehgo'ihí'nań nyołıí; <sup>21</sup> Dawahá alzaahíí da'ılıí hileeh di'nii ndi bits'á'zhı' hasdádokah, Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé baa gozhóq doleełgo da'itsaahıí yits'á'káhıí k'ehgo dawahá alzaahıí add' da'ılıí hileehıí yits'á'dokah. <sup>22</sup> Dawa alzaahıí dała' bıł na'dini'go ík'idi'nii, díí jıı t'ah ágát'ée go bídaagonłzı. <sup>23</sup> Áídá' doo áí zhá da, néé dó', Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daandlıjgo ch'ı'nah ádaanohwi'dolnııłgo nohwits'ı la'i ánalnéh doleełıí biba' ádaant'eedá' ík'ida'n'nii, néé Holy Spirit nohwiyi' na'iziid nkegonyaahıí ndi ík'ida'n'nii. <sup>24</sup> Díí nłt'ehi ndaahóndlıigo hasdánohwi'do'nıl: nłt'ehi ch'o'ıjyúgo

doo nt'é bigha nnach'ódlıí da: hadıń nt'éhéta yıltsaayúgo nt'é bigha dayúweh nyihołıí doleeł? <sup>25</sup> Áídá' nt'éhéta doo daahiit'ıjı dahıí ndaahóndlıiyúgo, hada'ólııigo biba' ádaant'ee. <sup>26</sup> Ágát'ée go doo daandzil dagee Holy Spirit nohwich'ónıih: nt'é bigha da'ohiikaqah doleełıí doo bídaagonłzı da ndi Holy Spirit dabıí nohwá okaqah, néé ch'eh ádaan'nıihıí bigha ík'eda'n'niigo. <sup>27</sup> Holy Spirit nnee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahıí yá okaqah, Bik'ehgo'ihí'nań hát'ıfıhıí k'ehgo okaqahıí bigha Bik'ehgo'ihí'nań, kojıí yune' nantaahıí, Holy Spirit binatsekeesıí yígólşı. <sup>28</sup> Díınko bídaagonłzı, hadıí Bik'ehgo'ihí'nań bıł daanzhoonıí, la'ıı dabıí ngonłchıjıgo yıká ádaannıidıí dawa dała' nłt'ée go bá ádaalne'go áyılşı. <sup>29</sup> Bik'ehgo'ihí'nań nnee bíyéé doleełıí dabıntségo yıdaagołşı, áí biYe' yedaat'ée go ádaabidılne'go dabıntsé yengon'áq, biYe' bik'isyú lággo bıı dantsé naghaa doleełıí bigha. <sup>30</sup> Bik'ehgo'ihí'nań bíyéé doleełıí dabıntsé yıdaagołsinıı yıká ádaannıid: yıká ádaannıidıí binchq'ıı yits'á'zhı' ch'ınádaayiznıl: la'ıı ch'ınádaayiznılıí ilch'ı'daabi'dolnııłgo yángon'áq. <sup>31</sup> Áík'ehgo nt'é daan'nii áídá'? Bik'ehgo'ihí'nań bıł daagohıit'ıjyúgo, hadıńshá' nohwich'ı' na'iziidgo nohwaa gonłnee doleeł? <sup>32</sup> Bik'ehgo'ihí'nań dabıí biYe' ndi doo t'aqzhı' yota' dago daanohwıgha nohwá nyinkıtıınıı, da'án bıł dała' dawahá daazhógo nohwainé' go'ıı. <sup>33</sup> Nnee Bik'ehgo'ihí'nań yita'hazlaahıí hadıń nt'é yik'izhı' yidi'aah? Bik'ehgo'ihí'nań dá bik'ehyú ádaat'ehi yılınııdi at'ée. <sup>34</sup> Hadıń nohwił ch'ıdaagógheehgo nohwándaago'aah áídá'? Christ Jesus doo nohwándaago'aah da, án nohwá daztsaa, áıdı' daztsaadı' naadiidzaa, án Bik'ehgo'ihí'nań bigan dihe'nazhınéégo dahsdaa, da'án ałdó' nohwá ná'okaqahı

at'ée. <sup>35</sup> Hadínshá' Christ bił daanjōqohíi yits'á'zhì' ánohwile'? Doo hadín da go'íi. Ya' nyee'íi biyi' hiikahíi Christ bił daanjōqohíi yits'á'zhì' ánohwile' née, ya' nohwich'ì' nagont'ogíi née, ya' nohwiniidaagont'éeéhíi née, ya' shiná' góyéé'íi née, ya' nohwidiyágé ádíhíi née, ya' ngodzidíi née, dagohíi ya' besh be'idiltíshé bee nohwidizideehíi née? <sup>36</sup> Bek'e'eshchiiníi gáníigo, Níyéé daandlìjìhíi bighá nadaanohwi'ditseedgo o'í'ááh; dibelíi natseedgo bágoz'aqahíi k'ehgo nohwaa natsidaats'ikees. <sup>37</sup> Dah, díi dawa bee nohwich'ì' ánágot'íi ndi, Christ bił daanjōqohíi biláhyú doo adzayú itisgo daagonel'naa da. <sup>38</sup> Da'anii bígonsi, doo nt'é Bik'ehgo'ihì'nañ bił daanjōqohíi yits'á'zhì' nohwinoníi át'ée da, da'itsaahíi ndi, ihì'naahíi ndi, Bik'ehgo'ihì'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníi ndi, spirits nch'ó'íi binadaant'a'íi ndi, spirits binawodíi ndi, dák'ad be'ágot'eehíi ndi, yunáásd'í nohwich'ì' goldohíi ndi, <sup>39</sup> Yudahyú ágot'eehíi hik'e yuyahyú ágot'eehíi ndi, nt'éhéta alzaahíi ndi, díi dawa doo Bik'ehgo'ihì'nañ bił daanjōqohíi yits'á'zhì' nohwinoníi át'ée da, Christ Jesus nohweBik'ehñ biláhyú Bik'ehgo'ihì'nañ bił daanjōq.

**9** Christ binadzahgee da'anii ádishnii, doo k'etishchoo da, da'anii ádishniiigo Holy Spirit shijíi yuné' shił nagolnì', <sup>2</sup> Doo shił gozh'ó' da, shijíi dázh'ó' nñiih nt'ée. <sup>3</sup> Bígonedzayúgo shik'íyú, bił hat'íi, hasdakáh doleehíi bighá Christ bits'á'dí' shił ch'ígódeeh ndi nzh'q doleel ni'. <sup>4</sup> Ái Israel hat'íi daanlìj; Bik'ehgo'ihì'nañ bichagháshé daanlìjigo baa daagodest'aa, la'íi Bik'ehgo'ihì'nañ bits'á'idindláádíi yíł daanlìj, la'íi Bik'ehgo'ihì'nañ bił lándaaagost'aa, yegos'aaníi áldó' baa daidez'aa, hagog'éeego da'okaqah doleehíi baa daadest'aa, la'íi Bik'ehgo'ihì'nañ

nt'éeego ágot'eehíi nohwíyéé doleel daayiniiigo yaa daagodez'aa; <sup>5</sup> Israel hat'íi ilk'idá' nnee n'íi, Bik'ehgo'ihì'nañ hadaabidezníi, bits'á'dí' hadaalinolt'aa, ái bits'á'dí' Christ gozllíigo nnee silij, án dawa yitis nlij, Bik'ehgo'ihì'nañ nlij, dahazhì' ba'ihégošì le. Doleelgo at'ée. <sup>6</sup> Bik'ehgo'ihì'nañ Israel hat'íi yágon'áaníi doo edel'niigo baa natsekees da. Israel holzéhi bits'á'dí' hadaalinolt'aaníi Bik'ehgo'ihì'nañ binadzahgee doo dawa da'anii Israel hat'í'ihíi daanlìj da: <sup>7</sup> La'íi Bik'ehgo'ihì'nañ Abraham bits'á'dí' hadaalinolt'aaníi doo dawa hadaiheznil da: áidá' Abraham gáyilniiid, Niye' Isaac bits'á'dí' hideshchiiníi zhá nichagháshé bíłdi'nii doleel. <sup>8</sup> Díínko áldishnii, Abraham bits'á'dí' hadaalinolt'aaníi doo ái zhá bighá Bik'ehgo'ihì'nañ bichagháshé bił otage da: áidá' Bik'ehgo'ihì'nañ Abraham yágon'áaníi bik'ehgo hadaalinolt'aaníi, ái da'anii bichagháshé bił otage. <sup>9</sup> Bik'ehgo'ihì'nañ gáníigo Abraham yágon'áqá, Kodí' lenágodzaago kú nánsdzaago ni'aa, Sarah, bizhaazhé ishkiin golli doleel, nii l'ek'e. <sup>10</sup> Doo ái zhá da; áidá' Rebecca áldó' nnee, Isaac holzéhi, bits'á'dí' daadihe'na'i, yá hiltsaq silij, <sup>11</sup> (Bik'ehgo'ihì'nañ dabíi bik'ehgo nnee hadaayiníi, doo ánadaat'íi'ihíi bighá da, áik'ehgo Rebecca bichagháshé doo hwahá daagoleeh dadá', la'íi doo hwahá nt'éeego dagohíi nch'ó'go ánadaat'íi' dadá', Bik'ehgo'ihì'nañ Isaac hayilt'íi bighanigol'íi'ihíi begolne' doleelgo,) <sup>12</sup> Rebecca bił nagosni', Dantsé nagháhihíi iké'yú naghahíi binal'a'á nlij doleel. <sup>13</sup> Bek'e'eshchiiníi gáníigo, Jacob shił nzh'q ni', áidá' Esauhíi doo hasht'íi da ni'. <sup>14</sup> Nt'é daan'nii áidá'? Ya' Bik'ehgo'ihì'nañ doo dá'bhí'ehyú át'ée da née? Dah, da'anii doo ágát'ée

da. <sup>15</sup> Bik'ehgo'ihinañ Moses gáyihñii, Hadíí hádaasht'iiníí baa daach'oshba' doleeł, la'íí hadíí hádaasht'iiníí baa túdaasht'ii doleeł, **nii**. <sup>16</sup> Áík'ehgo nnee nt'é hát'íiníí dagohíí nnee binawodíí doo bigha Bik'ehgo'ihinañ habíłtíí da, ndi bíłgoch'oba'íí ch'í'nah hileehíí bigha. <sup>17</sup> Bik'ehgo'ihinañ biyati'íí biyi' Phárahoh gáyihñii, Shinawodíí ninkááyú hit'íí doleełhíí bigha, la'íí ni'gosdzán biká' dágoz'aq nt'éégo shizhi' bígózi doleełhíí bighá nant'aago ániishłaa, **nii**. <sup>18</sup> Áík'ehgo Bik'ehgo'ihinañ dabíí hát'íígo la' yaa ch'oba', áídá' la' bijíí nt'izgo ádaile'. <sup>19</sup> Gáshihñii áídá', Nt'é bigha Bik'ehgo'ihinañ t'ah nnee nch'ogo anát'íígo yik'izhi' di'aah? Bik'ehgo'ihinañ nt'é hát'íiníí doo hadín hago áyoléh át'éé da. <sup>20</sup> Dah, nnee zhá nłíni, hago'at'éégo Bik'ehgo'ihinañ t'aqzhi' bich'í' yánańłitih? Ábi'deszaahíí ábíłlaahíí, Nt'é bigha gát'éégo áshiinłaa, yihñii doleeł née? <sup>21</sup> Nnee gosht'ish tús áile'íí gosht'ish dała'á sítłégi yee tús íłnihi'íí áile', la'íí da'ái bee tús doo íłł dahíí yee áile', ya' áí doo áile'go goz'aq da née? <sup>22</sup> Bik'ehgo'ihinañ bihashke'íí la'íí binawodíí ch'í'nah áile' hat'íígo nnee bíł ch'ígódeeh doleeł n'íí yá daagoho'aalgo nzaad godeyaa lék'eyúgohíí, nt'é daan'nii áídá'? <sup>23</sup> La'íí dabíí bits'á'dí' ízisgo ágot'eehíí ch'í'da'izkaadíí ch'í'nah áile'híí bigha hadín áí ízisgo ágot'eehíí dabíntsé yá íłch'í'golaahíí yaa ch'oba', <sup>24</sup> Néé da'ái daandłí, nohwiká ádaanniidíí, doo Jews daanliiníí yitahdí' zhá da, ndi doo Jews daanłí dahíí yitahdí' áłdó'. <sup>25</sup> **Osee** holzéhi binaltsoos biyi' Bik'ehgo'ihinañ gáníí, Doo shichagháshé daanłí da n'íí shichagháshé bildishñii doleeł, la'íí, Doo shíł daanzh'og da n'íí shíł daanzh'og bíłdishñii doleeł. <sup>26</sup> La'íí, Shichagháshé doo daanohłí da, yihñii n'gee, da'ágee, Bik'ehgo'ihinañ hínaahíí bichagháshé daanłí bíłdi'nii doleeł,

**nii**. <sup>27</sup> **Esaias** áłdó' Israel hat'í'íí yaa yádaakti'go gáníí lék'e, Israel bits'á'dí' hadaahinolt'aaníí túnteel bahyú sáhií k'ehgo l'áq ndi ayáhago zhá hasdádokah: <sup>28</sup> NohweBik'ehíí dabik'ehyú anát'íígo binasdziidíí aqł áile' doleeł, doo nt'ahgo da, an ni'gosdzán biká' nneehíí bándaaagot'áaníí dáhahgo bándaaagot'aahgo áile', **nii** ni'. <sup>29</sup> Esaias dabíntséda' gánádo'niidgo, Bik'ehgo'ihinañ nnee doo náhółtagyú biNant'a'íí doo bichagháshé ayáhago nohwá anásíid dayúgo, Sódomee daagolíníí k'ehgo ádaant'ee doleeł ni', la'íí Gomórrah alzaahíí k'ehgo ádaanohwi'deszaa doleeł ni', **nii**id. <sup>30</sup> Nt'é daan'nii áídá'? Doo Jews daanłí dahíí dabik'ehyú ádaat'ee doleełí doo yiká ádáát'íid da ndi Bik'ehgo'ihinañ binadzahgee dabik'ehyú ádaat'ee daasilłí, bi'odł' daagolíłhíí bigha. <sup>31</sup> Áídá' Israel hat'í'íí begoz'aaníí biláhyú dabik'ehyú ádaat'ee doleełí yiká ádáát'íid ndi áí begoz'aaníí yikísk'eh ádaat'eego ch'éh ádáát'íid. <sup>32</sup> Nt'ésh' bigha? Doo bi'odł'íí yee yiká ádáát'íid dahíí bigha, áídá' begoz'aaníí bikísk'eh ádaant'eeyúgo dabik'ehyú ádaant'ee doleeł daanzigo ch'éh yiká ádáát'íid. Áí Christ doo daayodł' dahíí bigha tséé bigha nach'igeehíí daineztalhíí k'ehgo ye'adaat'ee lék'e; <sup>33</sup> Bek'e'eshchiiníí biyi' Bik'ehgo'ihinañ gáníígo, Isaa, **Sion** gee tséé bigha nach'igeehíí, tséé ts'iztalgo nach'ikaadíí nsh'aah: hadín bodł'ahíí doo hant'é yik'ee ídaayándzi doleeł, **nii**.

**10** Shik'íyú, shijíí yune' dázh'og hásh'íí, Israel hat'í'íí hasdádokahgo, la'íí áí bigha Bik'ehgo'ihinañ náhoshk'agh. <sup>2</sup> Díí bígonsigo baa nagoshni', Bik'ehgo'ihinañ yich'í' dahdaanld'ogho hádaat'íí ndi hagot'éégo bich'í' ách'ít'ééhíí doo yídaagol'si da. <sup>3</sup> Hagot'éégo Bik'ehgo'ihinañ nnee dabik'ehyú áile'íí doo yídaagol'si dago,



dabíí dábik'ehyú ídaadilne'go yiká ádáát'íidgo, hagog'éeego Bik'ehgo'ihinań nnee dábik'ehyú áile'íi doo yaa ídaadest'aa da. <sup>4</sup>Christ ch'odlaayúgo doo dayúweh Jews bich'i' begoz'aaníí bikísk'eh ách'ít'éeeníí bigha dábik'ehyú ách'ít'ée da, áída' nnee dała'á daantíígee Christ daayosdlaqdíí Bik'ehgo'ihinań binadzahgee dábik'ehyú át'ée doleel. <sup>5</sup>Begoz'aaníí bikísk'eh at'éeeníí bee dábik'ehyú ágog'eeeníí Moses yee k'eshchíigo gáníí, Nnee begoz'aaníí yikísk'eh anát'íilíí da'ái yee hinaa doo. <sup>6</sup>Odlá'íí bee dábik'ehyú ágog'eeeníí Moses yee k'enaashchíigo gáníí, Nijíí biyi' yune' doo gánńii da, Hadínshá' yaaká'yú digháh? (Christ ádí' bíł godah ch'ínánt'ashgo:) <sup>7</sup>La'íí doo gánńii da, Yuyahgo o'í'án yuyaa hadínshá' digháh? (Christ daztsaqdí' t'aaqzhí' yil nat'aashgo.) <sup>8</sup>Ádí' bek'e'eshchiiníí nt'é níí? Yati'íí nt'ahdí' nlii, dá nize' yune', la'íí nijíí yune' ndi begoz'aa, nii: áí yati'íí ko'odla' bee hasdách'ighah, áí zhá baa yáhiilti'; <sup>9</sup>Nize'dí', Jesus sheBik'ehń hoshdlaa, nńiiyúgo, la'íí Bik'ehgo'ihinań Jesus daztsaqdí' náyihilna'íí nijíí yune' hondlaayúgo hasdánńáh doleel. <sup>10</sup>Nnee bijíí yune' odlaayúgo dábik'ehyú át'éeego ábi'delzaa; la'íí bizé'dí' oshdlaa niigo hasdayáahi at'ée. <sup>11</sup>Bik'ehgo'ihinań biyati' bek'e'eshchiiníí gáníí, Hadín bodlaqahíí doo hant'é yik'e ídaayándzi da doleel. <sup>12</sup>Jews daanliiníí la'íí Greeks daanliiníí dálet'ee, Bik'ehgo'ihinań binadzahgee doo la' lahgo ádaat'ee da: nohweBik'ehń dała'á nnee dawa yeBik'ehń nliigo, hadíí bich'i' ch'oba' ádaanliihíí bíłgoch'oba'íí ch'ída'izkaadíí yaa yiné'. <sup>13</sup>Áík'ehgo hadín nohwe-Bik'ehń bizhi'íí yozhíigo yich'i' ch'oba' ánniidíí hasdádogaal. <sup>14</sup>Áń hagog'éeego yich'i' ádaanii, doo hwahá daayodlaqah dadá'? Hagog'éeego daayodlaqah, áń doo hwahá ya'ikodaaniizih dadá'?

Hagog'éeego daidits'ih, doo hadín bíł nadaagolńi' dadá'? <sup>15</sup>Hagog'éeego bíł nadaagolńi', la' daabi'dol'aadgo zhá? bek'e'eshchiiníí gáníigo, Dahadín yati' baa gozhóni, bee nkenágoheltoqdíí, yaa yati'go higaakíí ba'ihégoši, áí nt'éeego ágog'eeeníí nnee yaa bíł gozhóq doleelíí yaa nadaagolńi'! <sup>16</sup>Ndi doo dawa yati' baa gozhóni yikísk'eh ádaasdzaa da. Esaias gánííhíí k'ehgo, NohweBik'ehń, hadín bíł nagosiilńi'íí yodlaa áída'? <sup>17</sup>Bik'ehgo'ihinań biyati' dihiits'ago zhá nohwi'odla' goleeh, Bik'ehgo'ihinań biyati' baa nohwił na'goni'go zhá dihiits'ag. <sup>18</sup>Áída' na'ídishkid, Ya' doo daidests'aa da née? Ha'oh, daidests'aa, ni'gosdzán biká' dágoz'aa nt'éeego baa na'goni'íí begoz'aa, ni'gosdzán náhin'áayú biyati' daats'idests'aa. <sup>19</sup>Áída' naná'idishkid, Ya' Israel hat'i'íí doo bíł ídaagozi da lək'e née? Dantsé Moses gáníí, Lahgo hat'i'íí, nnee doo bíł da'otag da daabiłch'iniihíí bee daanohwiłch'olch'ijigo ádaanohwishte', la'íí hat'i'íí doo daagoyáq da daabiłch'iniihíí bee hadaashohkeego ádaanohwishte'. <sup>20</sup>Ádí' **Esaias** doo biini' hah dago Bik'ehgo'ihinań yá yati'go gáníí, Nnee doo shiká hadaantaa da n'íí shídaagosjíd; doo shiká nada'ódíłkid da n'íí bíł ch'í'nah ádishdlaa. <sup>21</sup>Áída' Israel hat'i'íí gáyihńii, Nnee doo daashidits'ag dahíí la'íí shidáhzhí' yádaakti'íí bich'i' ilts'á' dahdideshńiiigo o'í'aah.

**11** Áík'ehgo na'ídishkid, Ya' Bik'ehgo'ihinań bichagháshé yó'oyilkaad née? Dah, da'anii doo ágát'ée da. Shíí áldó' Israelite nnee nshlii, Abraham bits'á'dí'go hashidolchij, Benjamin hat'i'íí bits'á'dí' gosilíí. <sup>2</sup>Bik'ehgo'ihinań bichagháshé dabintsé yídaagołsiníí doo yó'oyilkaad da. Ya' biyati' bek'e'eshchiiníí **Elias** yaa nagolńi'íí doo bídaagonołsi da

née? Bik'ehgo'ihinaan yokaqahgo Israel yaa yaalti'go ganií, <sup>3</sup> SheBik'ehni, nnee binkaa'yu na'iziidíi nadaistseed, la'ii naa hi'ne'ii biká' dahi'nihi nagoz'aq n'ii tadaayoznil; dashízhá isdziih, la'ii shidizideego nadaagołchi', nii. <sup>4</sup> Áída' Bik'ehgo'ihinaan nt'é biłnii? Nnee gosts'idi doo náhóltagyú ídá'ásíłs'jid, doo **Baal** be'ilzaahíi yich'i' nádaahilzhish dahíi. <sup>5</sup> Áík'ehgo díi goldohíi biyi' nnee Bik'ehgo'ihinaan biłgoch'oba'go da'ayáhágo ídá'áyiidlaago hayihezníl. <sup>6</sup> Biłgoch'oba'íi bee hayiheznilyúgo, doo nł'éeego ánadaat'ijłhíi bigha da: doo ágát'ée dayúgo Bik'ehgo'ihinaan biłgoch'oba'íi yunáasyú doo ilłi da doleeł. Áída' nnee nł'éeego ánát'ijłhíi bigha hayiniilyúgo doo biłgoch'oba'híi bigha da: doo ágát'ée dayúgo nł'éeego ánát'ijłhíi yunáasyú doo ilłi da doleeł. <sup>7</sup> Hago'at'éeego áída'? Israel hat'ii'ii yiká hádaat'iiníi ch'éh yigha ádaát'jid; hayihezníli' zhá nádaidné', áída' la'ihíi bináa ádaagosdjid. <sup>8</sup> (Bek'e'eshchiiníi ganiíhíi k'ehgo, Bik'ehgo'ihinaan ái da'alhoshgo nakaihíi k'ehgo natsidaakesgo ádaabizlaa, bináa doo yee daago'ij dago, bijeyi' ałdó' doo yee da'dits'ag dago;) díi jii t'ah ágadaat'ee. <sup>9</sup> La'ii David ganií, Bił daagonedljiigo da'iyaaqahíi bee banakí'í'áago daabiłjizh le', nt'éhéta bidáh siné'go yitis hakaadhíi k'ehgo, da'ái bincho'íi bee bich'i' nanáhi'niile': <sup>10</sup> Bináa doo nzhógo yee daago'ij dago alnéhgo doo daago'ij da le', biyil ndaazíi bigha dahazhi' da'isk'id le'. <sup>11</sup> Na'ónádishkid áída', Ya' Israel hat'ii'ii nanihezdeehíi doo nádaahidzji da née? Dah, da'anii doo ágát'ée da: ndi nanihezdeehíi biláhyú doo Jews daanlii dahíi hasdakai, Israel hat'ii'ii hasdách'ikaihíi danée zhá daanzigo dayúweh yiká hádaat'ij doleełhíi bigha. <sup>12</sup> Israel hat'ii'ii nanihezdee n'ii biláhyú ni'goszán biká' nnee da'it'iiyúgo, la'ii

ch'éh ádaát'jidíi biláhyú doo Jews daanlii dahíi da'it'iiyúgo, ái bitisgo Israel hat'ii'ii dawa Bik'ehgo'ihinaan yich'i' ninábidé'niihíi biláhyú nnee dawa da'it'ii doleeł. <sup>13</sup> K'adíi doo Jews daanohlii dahíi nohwich'i' yashti', shíi doo Jews daanlii dahíi bich'i' shi'dol'aadgo shinasdziidíi ilłigo ánsj: <sup>14</sup> Dáhago'at'éeego bił dała' hat'ii'ii hasdách'ikaihíi danée zhá daanzigo dayúweh yiká hádaat'ijgo ádaashé'go la' hasdádokah. <sup>15</sup> Israel hat'ii'ii yó'olkaadíi biláhyú ni'goszán biká' nnee Bik'ehgo'ihinaan bił k'ii nádaasdljiyúgo, ái Bik'ehgo'ihinaan bich'i' ninábidé'niihíi'ishá' hago'at'ée? Da'itsaahdí' nádaahi'nahíi k'ehgo at'ée. <sup>16</sup> Ná'ast'oodgee dantsé bido'né'ihíi Bik'ehgo'ihinaan baa nané'ii diyihyúgo, ná'ast'oodíi dawa ałdó' diyih: la'ii ch'il bikeghad diyihyúgo, bits'ádaaz'aahíi ałdó' diyih. <sup>17</sup> Jews daanliiníi ch'il olive holzeehíi k'ehgo ádaat'ee; ch'il olive holzéhi bits'ádaaz'aahíi la' nehestó'yúgo, ádí' ni, doo Jew níłi dahíi, ch'il olive da'iljiyú hadajeehíi k'ehgo ánt'éhi, ái naheshch'iizhgee onáni'dotsiiyúgo, áík'ehgo olive bikeghad yenosekíi ni ałdó' bee nanlwodgo bee nłséélyúgo; <sup>18</sup> Olive bits'ádaaz'aahíi doo bich'i' ída'óndlii da. Ída'óndliiyúgo binálnih, ni ikeghadíi doo nee hiłnaa da, áída' bíi bee hinnáa. <sup>19</sup> Ya' gannii née, Shíi áige onáshi'doltsiihíi bigha its'ádaaz'aahíi nahestó'? <sup>20</sup> Da'anii ágát'ée, ndi ái doo da'odlaq dahíi bigha nahestó', áída' nihíi ni'odla' zhá bee sínzji. Áík'ehgo doo bee ída'óndlii da, áída' nzhógo godíłsji: <sup>21</sup> Bik'ehgo'ihinaan doo t'aqzhi' at'ée dago its'ádaaz'aahíi nayiheztó', áík'ehgo ídaa gondzáq, ni ałdó' dánko ágánidolíi at'ée. <sup>22</sup> Bik'ehgo'ihinaan biłgoch'oba'íi la'ii bihashke'ii baa natsínkees: nanihezdeehíi bihashke' yiká'zhi' áile'; áída' nihíi naa ch'oba',

biłgoch'oba'íí da'áík'ehgo biyi' hináályúgo: áídá' doo ágánt'ée dayúgo ni ałdó' yó'onidi'aah. <sup>23</sup> Jews daanliiníí, doo da'odlaq dahíí doo dayúweh ye'adaat'ee dayúgo, ch'il olive biyi' onádaabi'ditsiih: Bik'ehgo'ihí'nań zhá áík'ehgo ádaabile'go yik'e sitij. <sup>24</sup> Olive da'ilijiyú hadajeehíí bits'á' nanideshgizhdá' ch'il olive nt'éeéhíí biyi' onánidotsiiyúgo, ch'il olive nt'éeéhíí dabíí bits'adaaz'aahíí naheztó' n'íí biyi' onádaitsiihíí itisgo doo bá nyee da. <sup>25</sup> Shik'ííyú, doo ídaa da'ohdlíí da doleełgo díí doo bigózi da n'íí bídaagonońsijh hádaanohwisht'ij, Israel hat'i'íí łahzhí' doo daago'ij da daasilij, doo Jews daanlij dahíí dawa ha'ádokahíí begolzaazhí'. <sup>26</sup> Áík'ehgo Israel hat'i'íí dawa hasdádokah: bek'e'eshchiiníí gáníigo, **Siondí'** Hasdá'iinilíí dogaał, ńń Jacob hat'i'íí doo Bik'ehgo'ihí'nań daidnįs da n'íí daidnįsigo ádaabidolił: <sup>27</sup> Bincho'íí baa nádaagodesii'áqáda', da'ái ilk'idá' bándaaagosii'áqá ni' yínadaalńiih doleeł, nii. <sup>28</sup> Yati' baa gozhóni nádaagonoh'aahíí bigha Bik'ehgo'ihí'nań Israel hat'i'íí k'ihzhí' ádaizlaa: áídá' daabitaa n'íí hadaiyiheznilhíí bigha Israel hat'i'íí bił daanzhoq. <sup>29</sup> Bik'ehgo'ihí'nań nt'éhéta kaa yiné'yúgo, dagohíí koká ńniidyúgo doo łahgo ńń'ne' da. <sup>30</sup> Łah Bik'ehgo'ihí'nań doo daahohdlaq da ni', áídá' k'adíí Israel hat'i'íí doo da'odlaq dahíí biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí nohwaa daadest'aq: <sup>31</sup> K'adíí Israel hat'i'íí doo da'odlaq da, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí nohwaa daadest'aaníí biláhyú bíí ałdó' Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí baa daadidot'aal. <sup>32</sup> Bik'ehgo'ihí'nań nnee dawa doo da'odlaq dahíí yich'i' ndaayinil, dawa yaa ch'oba' doleełgo. <sup>33</sup> Bik'ehgo'ihí'nań bigoyá'íí hik'e bił igóziníí biłgo łáqgo ch'ída'izkaad!

Hagot'éeego nnee yich'i' godi'aahíí doo hagot'éeego ba'ch'iilkaah da, bi'at'e'íí doo hagot'éeego bigózi da! <sup>34</sup> Hadíńsha' nohweBik'ehń binatsekeesíí yígółsi? Hadíńsha' nabineztqaad? <sup>35</sup> Dagohíí hadíńsha' nohweBik'ehń dant'éhéta yaa yiné', t'aazhi' dant'éhéta baa náyiné' doleełhíí bigha? Doo hadíń da. <sup>36</sup> Dawa bits'á'dí' daagolij, ła'íí dawa biláhyú daahinaa, ła'íí dawa bá daahinaa, ńń dahazhi' ba'ihégosj doo. Doleełgo at'ée.

**12** Shik'ííyú, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí bigha nádaanohwoshkaq, dant'éhéta natseedgo Bik'ehgo'ihí'nań baa daach'iné'híí k'ehgo nohwíí t'ah daahinohnaada' nohwits'ihíí hadaadesdzaago baa daadenoh'aah, áí Bik'ehgo'ihí'nań biłgozhóq, áík'ehgo daadinońsigo daahohkaqahgo dávik'eh. <sup>2</sup> Díí ni'gosdzán biká' doo bik'ehyú ágot'ee dahíí doo be'ádaanoht'ee da: áídá' dawa bee nohwinatsekeesíí ńniidégo ńń'ne'go łahgo ádaanoht'ee le', áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwá hát'íńíí nt'éeego at'éeéhíí, bił goyilshóóníí, ła'íí dážhó nzhoníí bídaagonońsijh. <sup>3</sup> Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí biláhyú báyashti'go shaa godet'aq; áík'ehgo dała'á notijgee gádaanohwıldishńii, Doo itisgo ídaa daagonohdzaqgo dała'á notijgee Bik'ehgo'ihí'nań odla' daholaqgo nohwainé'íí dávik'ehgo ídaa natsídaahkees. <sup>4</sup> Nohwits'í dała'á ndi łayyú henláá ndi doo dała' dálet'eego nada'iziid da: <sup>5</sup> Da'ágát'éeego née hiidlaq ndi its'í dała'á k'ehgo ádaant'ee, Christ bił dała'á daandlijgo, ła'íí its'í dała'á ndi łayyú henlááhíí k'ehgo daandlijgo ilch'odaahii'ńii. <sup>6</sup> Nt'éhéta Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí nohwainé'íí iltah ádaat'ee; Bik'ehgo'ihí'nań nohwinkááyú yałti' nohwaa det'aayúgo halq nohwi'odla' daholaqgo nohwainé'íí dávik'ehgo bee yádaahiłti' le'; <sup>7</sup> Ła' bich'odaahii'ńiigo

nohwaa det'aayúgo halaqá ágáná-daahiit'ijl le'; hadín ilch'ígót'aahgo baa det'aayúgo nlt'éégo ilch'ígó'aah le';<sup>8</sup> Hadín idag yałti'go baa det'aayúgo áik'ehgo nnee yidag yałti' le'; hadín dawahá nayiniihí doo yaanchi' dago nayiniih le'; hadín dawahá yebik'ehí nlt'éégo nabi'dinłt'og le'; la'í hadín la' yaa ch'oba'í yaa bił gozhóqo anát'ijl le'.<sup>9</sup> Da'anii nohwil'ijqo le', doo daazhógo da. Ncho'go ágot'eehí bik'edaadinohniih; nzhooní zhá nłdzilgo daahinohtá'.<sup>10</sup> Lił daanojjoq le', ilk'íyú lił daanojjoq'í k'ehgo; daadinołsigo nnee la'í ntsé sitijgo ádaanołsij le';<sup>11</sup> Doo nohwil daagoyé'go nada'ohsiid da; Holy Spirit nohwijí yune' dilti'go ádaanohwıłsij le'; nohweBik'ehń bá nada'ohsiid;<sup>12</sup> Nohwáđihyú nlt'ééhí ndaahóndliihí bigħa nohwil daagozhóq le'; nohwiniidaagonłt'éyúgo bidag ádaanoht'ee le'; dáda'ohkaqħ nt'éé le';<sup>13</sup> Bik'ehgo'ihinań daayokaqħ hant'é yidih daanliinił bitaadaahniih; nohwista' nakáhił baa nohwil daagozhóq le'.<sup>14</sup> Nohwik'edaanniihí biyaa gozhóq le' daadohniigo bá da'ohkaqħ; doo yałti' bee daahokkaal da.<sup>15</sup> Bił daagozhóónił dába'ashhah nohwil daagozhóq le', la'í daachagí aldo' dába'ashhah daachag le'.<sup>16</sup> Dáłt'eego natsidaahkees. Doo itisgo ádaadisol'nil da, débaagoch'oba'ihí doo bináal idaadołkaqħ da. Doo idaa natsidaahkees da le'.<sup>17</sup> Dahadín doo bik'ehyú ádaanohwizlaa dayúgo doo iké'déná ágánadaahdle' da. Nnee dawa binadzahgee dawahá nlt'ééhí zhá baa nahkai le'.<sup>18</sup> Bígonedzaq lək'eyúgo nnee dawa nkegohen'áqago bił daagonohlij.<sup>19</sup> Shił daanojšhóni, hadín doo bik'ehyú ádaanohwizlaa dayúgo, doo k'enaahné' da, ádá' Bik'ehgo'ihinań nohwá k'ena'né'íi biba' goz'ąqago ádaagonołsij le': gánijgo bek'e'eshchij, Goyéégo

koch'i' godish'aahi ansht'ee, ik'enashné' ndi at'éé, nohweBik'ehń aníi.<sup>20</sup> Ái bigħa, nik'enniihí shiná' silijyugo bá'nné'; dibá' silijyúgo tú bá ná'ısiih: áik'ehgo ágánt'ijyúgo bitsit'á' tsiid dahnásiikaahí k'ehgo anle'.<sup>21</sup> Ncho'í doo nohwitis hileeh da le', ádá' nlt'ééhí bee ncho'íi bitis daahleeh.

**13** Nnee dała'á daantijgee nadaant'aahí bikisk'eh ádaat'ee le'. Bik'ehgo'ihinań nadaant'aahí dawa yebik'eh: nadaant'aahí binawodí Bik'ehgo'ihinań yengon'ąq.<sup>2</sup> Ái bigħa hadín nadaant'aahí yits'ą'zhi' at'ééhí Bik'ehgo'ihinań yegos'anihí doo yikisk'eh at'éé da: ái idánaagot'a'hi at'éé.<sup>3</sup> Nnee nlt'éégo anádaat'ijłi nadaant'aahí doo yédaaldzid da, ncho'go anádaat'ijłi zhá nadaant'aahí yédaaldzid. Ya' nant'an doo béńldzid hant'ij da née? Nlt'éégo anánt'ijł, áik'ehgo nzhóqgo naa yałti' doleeł.<sup>4</sup> Ninant'a' ná nlt'éé doleełihí bigħa Bik'ehgo'ihinań yá na'iziid. Ncho'go anánt'ijlyúgo béńldzid; doo da'ılızhi' bésh be'idiltishé dahyotijł da: an Bik'ehgo'ihinań yana'iziidgo nnee doo bik'ehyú anát'ijł dahí Bik'ehgo'ihinań bihashke' yik'izhi' áile'.<sup>5</sup> Ái bigħa nadaant'aahí bikisk'eh ádaanoht'ee le', Bik'ehgo'ihinań bihashke' doo bits'ą'zhi' anádaht'ijłihí zhá bigħa da, ádá' nlt'éégo anádaht'ijłgo idídaagonołzihí bigħa aldo'.<sup>6</sup> Da'ái bigħa tax nadaahohnił: tax bich'i' nadaahi'niłi Bik'ehgo'ihinań yána'iziidí daanlijgo ái nayik'ıda'iziid.<sup>7</sup> Ái bigħa bich'i' nada'ohnił le'at'ééhí dawa bich'i' nada'ohnił: tribute bich'i' nadaahohnił le'at'ééhí tribute bich'i' nadaahohnił; tax bich'i' nadaahohnił le'at'ééhí tax bich'i' nadaahohnił; hadíi bédaaldzid le'at'ééhí bédaaldzid; hadíi daadiniłsij le'at'ééhí daadinołsij.<sup>8</sup> Nnee doo la' naa hayi'áa da le', i'ijóónił zhá laa hadaasoł'aa le':

hadín ła' bił nzhq̄híí Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí yikísk'eh at'éé. <sup>9</sup>Begoz'aaníí gáníí, Doo nant'í' nach'ighaa da, Doo nach'itsee da, Doo ich'in'íih da, Doo lé'ch'ichoo da, Doo dawahá idáhách'it'íi da; áí begoz'aaníí ła' ałdó' dawa hńáhi'ńilgo díńko begoz'aa, Nit'ahdí' gólíńíí nił nzhq̄ le', dáníi idíl njoq̄híí k'ehgo. <sup>10</sup>Hadín bit'ahdí' gólíńíí bił nzhoońíí doo yin'idiłńíí da; áí bigħa koł ijóóníí begoz'aaníí ye'íiláa. <sup>11</sup>Ła'íí goldohíí bídaagonołsi, k'adíí da'ohoshdí' ch'ínádaanoħdzidíí biká' ngonyáá, hasdánohwidí'ńińíí alhánidí' begoz'aa, dantsé da'osiidłaađá' n'íí bitisgo. <sup>12</sup>T'p'é'híí k'ad bech'ígonáh, k'ad haiłkáah: halaą, áí bigħa chagotheeł zhinéego ágot'eehíí nohwits'ą'zhi' ádaaħidle', ła'íí besh diyágé idindłáád zhinéegohíí ik'e daaħiidleeħ. <sup>13</sup>Nħt'éégo ħiidaał le', jįgo ch'ogaalńíí k'ehgo: doo ncho'íí bee nohwil daagoneđłiigo da, doo nohwil nágodeyisgo da, doo nant'í' nahiidaago da, ncho'íí doo bich'í' t'aażhi' ách'it'éé dahíí doo be'ádaant'ee da, doo iłk'edaan'ńiħgo da, ła' bíyéehíí doo idáhádaaħiit'įigo da: <sup>14</sup>Nohwits'í ncho'go hádaat'iiníí doo bee da'ohłe' dahíí bigħa doo nohwijí yune' ncho'íí bágoz'aaąo ádaanołsi da, áidá' besh diyágé benagonłkaadíí biyi' nasoziħhíí k'ehgo Jesus Christ nohweBik'ehń biyi' nasozi.

**14** Hadín bi'odłá' doo nđzil dahíí bich'í' daanoħshq̄ le', doo bił ładaadoht'áhgo da. <sup>2</sup>Nnee ła' bi'odłá' gólíńíí hidán da'adzaaħíí yiyaa, áidá' ła' bi'odłá' doo nđzil dahíí hidán hadaajeeħíí zhá yiyaa. <sup>3</sup>Nnee hidán dawa yiyaaħíí ła' nnee doo dawa yiyaa dahíí doo da'ílnégo yaa natsekes da le'; ła'íí nnee doo dawa yiyaa dahíí ła' nnee dawa yiyaaħíí ałdó' doo da'ílnégo yaa natsekes da le': bíí ałdó' Bik'ehgo'ihí'nań nábinłtini at'éé. <sup>4</sup>Nihíí hant'é ńłįgo ła'i yána'iziidíí

baa yánłti'go? Binant'a'íí nħt'éégo yána'iziidýgo dá na'iziid doleeł, doo nħt'éégo yána'iziidíí ch'ínált'e'. Binawod bá ágolzi doo, Bik'ehgo'ihí'nań zhá binawod gollįgo sizįgo ábile'. <sup>5</sup>Nnee ła' ła'jįi ła'ihíí yitisgo yidńsi: ła'íí dawa dałetł'eego yidńsi. Nnee dałá'á daantįge doo bił nagokigo yaa natsekes da le'. <sup>6</sup>Hadín ła'jįi yidńsiħhíí nohweBik'ehń yidńsiąo at'įi; hadín ła'jįi doo yidńsi dahíí bíí ałdó' nohweBik'ehń yidńsiąo at'įi. Hadín hidán dawa yiyaaħíí nohweBik'ehń yidńsiąo iyaa, Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihénziąo; nnee doo dawa yiyaa dahíí ałdó' nohweBik'ehń yidńsiąo at'įi, bíí dó' Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihénziąo iyaa. <sup>7</sup>Nnee ħinaayúgo doo dabíí ídebik'ehgo ħinaa da, datsaahýgo doo dabíí bik'ehgo datsaah da. <sup>8</sup>Daahin'naayúgo nohweBik'ehń daanoħwineł'įigo daahin'naa; daaħiitsaahýgo nohweBik'ehń daanoħwineł'įigo daaħiitsaah: áłk'ehgo daahin'naa ndi dagohíí daaħiitsaah ndi nohweBik'ehń bíyéé daandłi. <sup>9</sup>Díí bigħa Christ daztsaa, áidí' naadiidzaago naaħi'na', nanezna'íí ħik'e daaħinaaħíí biłgo yeBik'eh doleełgo. <sup>10</sup>Nt'é bigħa nohwik'isyú baa yádaałti'? Nt'é bigħa nohwik'isyú da'ílnégo baa natsídaaħkees? Néé Christ ndaago'a'go dahsdaagee daanoħwigha bich'í' daaħiidziħ doleeł. <sup>11</sup>Bek'e'eshħiiníí gánįgo, NohweBik'ehń gáníí, Da'anii ħinshnaago da'anii gádishńii, dakowa kogod bee shich'í' daach'ilzħíš, dakowa kozé' bee Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihédaach'inzi doleeł, ńii. <sup>12</sup>Áłk'ehgo daanoħwigha dałá'á daantįge Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' ídaa nadaagohiłńi' doleeł. <sup>13</sup>Áí bigħa kodí' godezt'igo doo łaa yádaaħiłti' da le': díí k'ehgo nko nohwiini' ładaaħidle', doo nohwik'íyú yigha nadokałíí báđihýú begoz'aaąo ádaaħidle' da, dagohíí dant'éhéta yeni'łsiħhíí doo

bádihyú begoz'aago ádaahiidle' da. <sup>14</sup>Díí bígonsi, Jesus nohweBik'ehń shił ígózigo áshłsi, hidánhíi doo nchq' da; áidá' hadín hidán nchq' nzihíi bí bich'i' nchq'. <sup>15</sup>Nt'é nnaahíi bigha nik'isn bini'nhihyúgo doo kolijóóníi be'ánt'éé da. Nt'é nnaahíi nnee ła' bee bił ch'igonoghéeh hela', án Christ bá daztsáni at'éé. <sup>16</sup>Nt'éhéta nnt'éé nńzi ndi, dénchq'ého baa yá'iti'yúgo, doo be'ánádaah't'ijł da le': <sup>17</sup>Bik'ehgo'ih'i'nań bilakt'áhgee itah ch'ilijyúgo, doo nt'éhéta ch'iyaaquíi ła'íi ch'idlaqahíi zhá bigha da; áidá' Holy Spirit binkááyú dávik'ehyú ách'it'ééhíi, ła'íi kił nkegohen'áqahíi, ła'íi kił gozhq'óhíi bigha itah ch'ilijhi at'éé. <sup>18</sup>Hadín díi ye'at'éégo Christ yána'iziidíi, Bik'ehgo'ih'i'nań bił dávik'eh, nnee ałdó' bił dádaabik'eh. <sup>19</sup>Áík'ehgo halaqá nt'éhéta nkegohen'áqago áyılısiníi biká hádaahiit'ijł le', ła'íi nt'éhéta daanldzilgo be'ádaahiidle'íi biká hádaahiit'ijł le'. <sup>20</sup>Doo nt'éhéta daahsaqahíi bigha Bik'ehgo'ih'i'nań binasdziidíi daalchq'oh da. Hidán dawa nnt'éé; ndi hadín nt'éhéta yiyaaquíi bigha ła' nanakaadyúgo, aí yee ni'ılısih. <sup>21</sup>Its'i' nnaahíi dagohíi wine ndlaqahíi dagohíi dahago ánánt'ijłhíi bigha nik'isn nanakaadyúgo, dagohíi nt'éhéta nchq'go ánát'ijłgo ábile'yúgo, dagohíi nt'éhéta bigha bi'odla' doo ndzil dago ábile'yúgo doo be'ánánt'ijł dago nzhq'. <sup>22</sup>Ni'odla' ndzil née? Bik'ehgo'ih'i'nań binadzahgee nnt'éégo ánt'ééhíi bígonłsi le'. Hadín áík'ehgo ánát'ijłhíi doo idángot'aa dago biyaa gozhq'ó doleeł. <sup>23</sup>Hadín biini' nakigo da'adzaahíi yiyaaquíi, aí bigha idángot'áni at'éé, doo bi'odla' ye'at'ijł dahíi bigha: doo ki'odla' be'ánách'ot'ijł dahíi nchq'go ánách'ot'ijłhíi at'éé.

**15** Née nohwi'odla' daanldzilíi, hadíi biini' nakigo bi'odla' doo daanldzil dahíi bich'odaahi'nii

le', doo danée ídaa natsídaahiikeesíi bigha da. <sup>2</sup>Áidá' née dała'á daantijjee nohwi't'ahdí' daagolíiníi bá nnt'éé doleełíi baa natsídaahiikees le', bi'odla' ndzil hileehíi bigha. <sup>3</sup>Christ ndi doo dabízhá ídaa natsekes da ni'; bek'e'eshchiiníi biyi' biTaa gáyilnii, Hadíi bee daanich'o'ni' n'íi shik'izhi' nasłji, nii. <sup>4</sup>Doo ánfídá' Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' bek'e'eshchiiníi bee nohwił ch'ígót'aahíi bigha alzaa, nohwi'odla' ndzilgo áile'go hadah ádaanohwiłsigo, nohwádihyú nnt'éhi goz'aaníi ndaahóndlii doleełhíi bigha alzaahi at'éé. <sup>5</sup>Bik'ehgo'ih'i'nań, kóni' k'eh ách'ıłsigo ła'íi ko'odla' ndzilgo áyılısiníi, dałekt'eego natsídaahkeesgo nohwaa daidino'áah, Christ Jesus be'ádaanoht'eego: <sup>6</sup>Áík'ehgo nohwinatsekes dała'ágo, nohwiyati' dała'ágo Bik'ehgo'ih'i'nań, Jesus Christ nohweBik'ehń biTaahíi, ba'ihédaanołsi doleeł. <sup>7</sup>Christ k'inoho'niihíi k'ehgo k'ídaaoh'nii, áík'ehgo nnee Bik'ehgo'ih'i'nań ya'ihédaanzı doleeł. <sup>8</sup>Gánohwiłdishnii, Jesus Christ nnee *circumcise* ádaabi'deszaahíi binal'a'á silji, Bik'ehgo'ih'i'nań bits'á'dí' da'aniihíi baa bił ch'ı'nah ágoléhgo, ła'íi daanohwitaa n'íi Bik'ehgo'ih'i'nań nt'é bee yágon'ááníi begolne' doleełgo: <sup>9</sup>Ła'íi doo Jews daanłji dahíi Bik'ehgo'ih'i'nań biłgoch'oba'íi ya'ihédaanzı doleełgo; bek'e'eshchiiníi gáníigo, Díi bigha doo Jews daanłji dahíi naa bił nadaagoshni', ła'íi nizhi' baa idish'aalgo na'ihensı doleeł. <sup>10</sup>Gánádi'nii, Doo Jews daanohłji dahíi, Bik'ehgo'ih'i'nań bichagháshé bił nohwił daagozhq'ó le'. <sup>11</sup>Ła'íi gánádi'nii, Doo Jews daanohłji dahíi dawa, nohweBik'ehń ba'ihédaanołsi le'; nnee dawa ałdó' ba'ihédaanołsi le'. <sup>12</sup>*Esaias* ałdó' gáníi, Ch'il bikeghad bits'á'dí' hanajéedíi k'ehgo Jesse bits'á'dí' hanádaaolchiiníi dała'á

doo Jews daanlij dahí yá nant'aa doleeí hígáh; áñ doo Jews daanlij dahí bada'ohí doleeí. <sup>13</sup>Holy Spirit binawod biláhyú n't'éhi nohwádijhyú goz'aaní ndaahohííhí itis odaazlij doleeíhí bighá Bik'ehgo'ihí'nañ, n't'éhíí ndaahohígo ádaanohwile'í, daahohdlaágo koł gozhóóní ła'í íłh'í'gont'ééhíí nohwee halk'íl le'. <sup>14</sup>Shik'íyú, n't'éhíí be'ádaanoht'eego, dázho daagonohságo nohwígonsi, ła'í hł ch'ídaagonoht'aahgo bídaagono'áa. <sup>15</sup>Da'ágát'éé ndi doo shiini' háh dago ła' nohwích'í' bek'e'shíłhčí, bínádaadołh doleełgo, Bik'ehgo'ihí'nañ biłgoch'oba'í shik'izhí' áyíłlaahí bighá, <sup>16</sup>Okaah yedaabik'ehi Bik'ehgo'ihí'nañ yánada'iziid n'í k'ehgo Jesus Christ bá na'isiidgo Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí yati' baa gozhóni doo Jews daanlij dahí bił nadaagoshni', ák'ehgo doo Jews daanlij dahí Holy Spirit bee hadaadelzaago Bik'ehgo'ihí'nañ baa nánshniłgo naidiinił doleeł. <sup>17</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ bána'isiidhí bighá Jesus Christ biláhyú ída'oshdlí. <sup>18</sup>Christ shiláhyú ánát'íłhí zhá doo shiini' háh dago baa nagoshni' doleeł, shinkááyú doo Jews daanlij dahí Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'í yikísk'eh ádaat'eego ádaayıłsı, shinkááyú yati'go hik'e ánát'íłgo, ła'í <sup>19</sup>Godiyihgo be'ígóziní hik'e ígozisgo ánágot'íłhí Christ shinkááyú ánát'íłgo, ła'í Bik'ehgo'ihí'nañ biSpirit binawodí shinkááyú na'iziidgo Jerusalemđ' Ilirikamzhi' daagotahyú Christ n't'éego baa na'goni'í ał baa yásıłtı' ni'. <sup>20</sup>Ák'ehgo Christ doo bígózi dayú yati' baa gozhóni baa yashti'go nabik'í'isiid ni', Christ íłk'idá' bígóziyú baa yashti'yúgo, ła' nnee kih bit'ááh si'aaní áyíłlaahí biká'gee na'isht'íhí k'ehgo ashne' doleeł ni': <sup>21</sup>Áídá' bek'e'eshchiini' gánígo, Hadín doo hwahá baa bił nagoni' dahí bił ch'í'nah

daaleeh: hadín doo hwahá ya'ikodaanzi dahí yídaagołsı doo, nii. <sup>22</sup>Ák'ehgo yashti'go nashi'dint'ogí bighá ch'éh nohwích'í' disháhgo asht'ij ni'. <sup>23</sup>Áídá' k'adí dzaagee doo hayú yánánashtih dago, ła'í doo ałch'ídé łegodzaa da nohwích'í' disháh hásh'tígo, <sup>24</sup>Spainyú déyáago nohwini'gee ch'ínsháhgo daanohwidisteełhí hásh'tí, áígee dé't'ihézhí' nohwıl daagozhógo nahétaq hik'e Spainyú naadesdzaago shich'odaadohnił nsı. <sup>25</sup>K'adí Jerusalemýú Jesus daayokaahí bich'odaashniihyú déyá. <sup>26</sup>Macedóniyú ła'í Akéyayú daagolnihí bił daagozhógo Jerusalemgee Jesus daayokaahí tédaat'iyééhí zhaali yich'í' ádaile'. <sup>27</sup>Da'anii yaa bił daagozhógo ádaile'; áí da'anii baa hadais'áhi daanlij. Áígee Jesus daayokaahí yaaká'dí' begoz'áni daabíyééhí łahzhí' doo Jews daanlij dahí yaa daizné'hí bighá ni'godsán biká'gee nandeehí ła' yee yich'odaaniihgo dávik'eh. <sup>28</sup>Dí ał ashłtaago zhaali bá łenáhesdlaahí baa daadeni'áago nohwaa deshał, Spainyú déyáago. <sup>29</sup>Nohwaa níyáago Christ n't'éego baa na'goni'í bee gozhóóní ch'ída'izkaadgo bee nohwaa nsháhí bígonsı. <sup>30</sup>Áí bighá shik'íyú, Jesus Christ nohweBik'ehí, ła'í Holy Spirit bee hł daanjohí bighá nánohwoshkaah, Bik'ehgo'ihí'nañ shá nádaahohkaahgo dał' nohwıl dahdaanshdoh le'. <sup>31</sup>Ák'ehgo Judéagee doo da'odlaq dahí doo hago ádaashile' dago shá da'ohkaah; ła'í zhaali Jerusalemgee Jesus daayokaahí bá ıła'ášłlaahí yaa biłdaagozhógo nádaidoné'go ałdó' shá da'ohkaah; <sup>32</sup>Ák'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ bik'ehgo shıłgozhógo nohwaa nsháh, ła'í nohwigotahgee dé't'ih nohwista' nsháhgo nohwıl hanasól.

<sup>33</sup> Bik'ehgo'ihinaan be'itsh'i'gont'éeéhí nohwil nlii le'. Doleełgo at'ée.

**16** Nohwilah, Phoebe holzéhi, bá nohwich'i' k'e'eshchii, *Cenchréagee* ha'ánátséhií yitahyú na'iziidihi: <sup>2</sup> Án Jesus daayokaqahí k'ehgo nohweBik'ehí biláhyú k'ídaahoh'nii, la'íi shich'odaahñiih nohwilñiiyúgo bich'odaahñiih: án láníhi yich'odaazni', shíi áldó' shich'ozni'. <sup>3</sup> Priscilla hik'e Áquila, Christ Jesus biláhyú shich'odaanñi, Gozhóq, shá daabiłdohñii. <sup>4</sup> Ái shigha goyéego bich'i' nadaagoyaa, dásdozhá shigha nanezna', ái ba'ihénsj; la'íi hayú doo Jews daanlii dahíi ha'ánátséhií nagoznilyú inashood dawa ya'ihédaanzí áldó'. <sup>5</sup> Ái bigowayú inashood da'okaqahgo íla'ánát'iñíi dawa áldó', Gozhóq, shá daabiłdohñii. Epenétus, dážhó shił nzhónihí, Gozhóq, shá daabiłdohñii, án Akéyayú dantsé Christ yich'i' dahiyáhi. <sup>6</sup> Mary, Gozhóq, shá daabiłdohñii, án nyeego nohwá na'iziidi ni'. <sup>7</sup> Andronikas hik'e Junia, bił hat'i'ihí, bił ha'áshjéd n'íi, Gozhóq, shá daabiłdohñii, ái Jesus binadaal'a'á itah daanlii, daach'inłsini ádaat'ee, ái dashíntse Christ yich'i' dah hizh'ázhi at'ée. <sup>8</sup> Ámplias, nohweBik'ehí biláhyú shił nzhóni, Gozhóq, shá daabiłdohñii. <sup>9</sup> Úrbane, Christ biláhyú nohwich'odaanñi, la'íi Stákis shił nzhóni, Gozhóq, shá daabiłdohñii. <sup>10</sup> Apélles, Christ bił dábiłk'ehi, Gozhóq, shá daabiłdohñii. Aristobulus yił daagolínii áldó', Gozhóq, shá daabiłdohñii. <sup>11</sup> Heródion, bił hat'i'ihí, Gozhóq, shá daabiłdohñii. Narcíssus yił daagolínii, nohweBik'ehí daayokaqahí, Gozhóq, shá daabiłdohñii. <sup>12</sup> Tryfina hik'e Tryfósa, nohweBik'ehí yánada'iziidi, Gozhóq, shá daabiłdohñii. Pérsis, bił daach'izhóni, nohweBik'ehí ląágo yána'iziidi áldó', Gozhóq, shá daabiłdohñii. <sup>13</sup> Rufus, nohweBik'ehí habiłtíini, Gozhóq, shá daabiłdohñii,

án báqahí, shíi áldó' shimaa biłdishñii, Gozhóq, shá daabiłdohñii. <sup>14</sup> Asyncritus, Phlégon, Hérmes, Pátrobas, la'íi Hérmes, Gozhóq, shá daabiłdohñii, nohwik'isyú yił nakaihi áldó'. <sup>15</sup> Philólogus hik'e Julia, Nérius hik'e bilah, Olýmpas la'íi Jesus daayokaqahí yił nakaihi dawa, Gozhóq, shá daabiłdohñii. <sup>16</sup> Daagodinołsigo daałohts'os le'. Christ daayokaqahgo ha'ánátséhií nagoznili, Gozhóq, daanohwiłñii. <sup>17</sup> Shik'íyú, nadaanohwoshkaqah, hadin nohwil ch'igon'ąqahí yídaago'ąa n'íi délahgota nohwil ch'ídaago'áahgo itsh'inohwiníłi la'íi nohwich'i' daagodiłkishi, daat'ehi ádaat'ii shił bídaagonołsijhgo bits'ą'zhi' ádaanoht'ee. <sup>18</sup> Ágádaat'eehí Jesus Christ nohweBik'ehí doo yánada'iziidihi at'ée da, daabibid zhá yaa natsídaakees; ái nt'éeego ádaanii ndihí, la'íi nzhogo hanádaadzih ndihí doo daagoyáa dahí k'izédaabidinii. <sup>19</sup> Bik'ehgo'ihinaan bikísk'eh ádaanoht'eehí nnee dawa yídaagołshii bigha nohwaa shił gozhóq; áidá' nt'éeego ágot'eehí zhá bich'i' daagonohsaqo, la'íi ncho'go ágot'eehí doo bídaagonołsı dago hasht'ii. <sup>20</sup> Bik'ehgo'ihinaan be'itsh'i'gont'éeéhí dak'adégo Satan nohwá yaa gonñeego biłedaado'ées. Jesus Christ nohweBik'ehí biłgoch'oba'íi bee nohwich'i' goz'ąa le'. Doleełgo at'ée. <sup>21</sup> *Timotheus*, bił na'isiidí, la'íi Lúcius, Jason, la'íi Sosípater, bił hat'i'ihí, Gozhóq, daanohwiłñii. <sup>22</sup> Shíi, Tértius, díi naltsoosí Paul bá k'e'shiłchínihi, nohweBik'ehí biláhyú, Gozhóq, nohwildishñii. <sup>23</sup> Gáius golíłgee sídáa, dzaagee inashood íla'ánát'iñi, án, Gozhóq, daanohwiłñii. Erástus, dzaa kii goznilgee zhaali yaa sidaahí, la'íi Quártus, nohwik'isn, áldó', Gozhóq, daanohwiłñii. <sup>24</sup> Jesus Christ nohweBik'ehí biłgoch'oba'íi



daanohwigha bee nohwich'i' goz'aq le'. Doleelgo at'ée. <sup>25</sup>Yati' baa gozhóni baa nagoshni'íí, áí Jesus Christ baa na'goni'íí bikísk'ehyú Bik'ehgo'ihí'nań nohwinawod nohwá ánágodléhi at'ée; ni'godzán alzaadí' yushdí' godezt'i'go na'goni' doo bígózi da n'íí, áí Jesus Christ baa na'goni'íí, bee ch'í'nah silji, <sup>26</sup>Áí k'adíí bígózigo alzaa,

Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí bek'e'eshchiiníí k'ehgo nnee íltah at'éeego hadaazi'i'íí dawa bił na'goni', daayodlaqahgo yikísk'eh ádaat'ee doleelhíí bigha, áí Bik'ehgo'ihí'nań doo benogowáh dahi yegos'aaníí bik'ehgo at'ée: <sup>27</sup>Bik'ehgo'ihí'nań, áń zhá goyánihi, Jesus Christ biláhyú dahazhí' ba'ihégoş le'. Doleelgo at'ée.

THE FIRST EPISTLE OF PAUL  
THE APOSTLE TO THE

CORINTHIANS

**1** Shíí, Paul, Jesus Christ binal'a'á nshl̥igo Bik'ehgo'ih'nañ háshit'igo shi'dokéed, ła'íí nohwik'isn Sosthenes, <sup>2</sup>Ínashood Corinthgee ha'ánálséhíí bich'í k'e'iilchii, áí Christ Jesus biláhyú godilz̥hgo ádaat'eego ádaabi'deszaa, Bik'ehgo'ih'i'nañ báhadaadeszaahíí daaleehgo daabi'dokéed, ła'íí dahot'éhé Jesus Christ nohweBik'ehñ bizhi' biláhyú daayokaq̥ahíí dawa bich'í k'e'iilchii, án dabíí beBik'ehñ ła'íí néé nohweBik'ehñ nli̥j. <sup>3</sup>Bik'ehgo'ih'i'nañ nohwiTaa hik'e Jesus Christ nohwe-Bik'ehñ bits'á'dí' ilgoch'oba'íí ła'íí ilch'í'gont'ééhíí bee nohwich'í' goz'aq̥ le'. <sup>4</sup>Bik'ehgo'ih'i'nañ bilgoch'oba'íí Jesus Christ biláhyú nohwaa yiné'híí bigha dábik'ehñ oshkaq̥hgo nohwá ba'ihénsj; <sup>5</sup>Án dawahá yee nohwich'onii, yati' yee nohwich'onii, nohwigoyá' ndi nohwá ágólsj; <sup>6</sup>Áík'ehgo Christ baa nadaagohiilni'íí nohwithahyú ndzilgo áyílsj; <sup>7</sup>Áík'ehgo yaaká'dí' nohwaa hi'né'íí doo ła' binohd̥h da; Jesus Christ nohweBik'ehñ nadáhíí biba' ádaanoht'eedá': <sup>8</sup>Bik'ehgo'ih'i'nañ nołdzilgo ánohwiłsj doleeł danágódzáázhi', áík'ehgo Jesus Christ nohweBik'ehñ nadáhíí bijj̥ doo nt'é bee nohwaa dahgoz'aq̥ da doleeł. <sup>9</sup>Bik'ehgo'ih'i'nañ da'áníyú át'éé, án biYe' Jesus Christ nohweBik'ehñ bil̥h̥ daanohd̥l̥igo nohwich'í' ánniid. <sup>10</sup>K'adíí nánohwoshkaq̥h, shik'íyú, Jesus Christ nohweBik'ehñ bizhi' biláyú dáleht'eego yádaalti' doleełgo, nohwithahyú doo ilts'á' ádaanoht'ee da doleełgo: áídá' nohwiini' dáleht'eego ła'íí dáleht'eego natsídaahkeesgo dałaházhi' be'ádaanoht'ee le'. <sup>11</sup>Shik'íyú,

ilch'í' nanádaagonołkaad łaq̥, Klóe yił naháztaaníí shił nadaagolni'. <sup>12</sup>Gádishniigo ádishnii, ła', Shíí Paul zhinéé nshl̥ij; ła'íí, Shíí Apółlos zhinéé nshl̥ij; ła'íí, Shíí **Céphas** zhinéé nshl̥ij, ła'íí, Shíí Christ zhinéé nshl̥ij, daadohni̥ l̥áq̥. <sup>13</sup>Ya' Christshá' dákwiłhi daahohiikaq̥h néé? Ya' Paul tsj'ılna'áhi nohwá bíheskał néé? Ya' Paul bizhi' bee baptize ádaanoht'ee deszaa néé? <sup>14</sup>Bik'ehgo'ih'i'nañ ba'ihénsj, doo ła' baptize ádaanoht'ee ła' da, Crípus hik'e Gáius zhá; <sup>15</sup>Baptize ánoht'ee ła' yúgo dánko dahadín gánii, Dabíí bizhi' yee baptize ágoł'j. <sup>16</sup>Áídá' Stéphanas bil̥h̥ daagolíníí baptize ashłaa ałdó': ba'ashhah ła' baptize ashłaa shihíí doo bígonsj da. <sup>17</sup>Christ doo baptize ash'í'go shin'á' da, áídá' yati' baa gozhóni baa nagoshni'go shin'á': doo yati' goyááníí bee yashti' da, áík'ehgo yashti'yúgo dánko tsj'ılna'áhi baa na'goni'íí doo nt'é áile' da doleeł ni'. <sup>18</sup>Tsj'ılna'áhi baa na'goni'íí ch'á'onehezdeehíí bich'í'yúgo déba'odlohé; áídá' néé hasdáhiikaihíí nohwich'í'yúgo Bik'ehgo'ih'i'nañ binawod at'éé. <sup>19</sup>Bek'e'eshchiiníí gání'go, Nnee daagoyáni bigoyá' da'ád̥hgo ádaashłe' doleeł, nnee bil̥h̥ ídaagoziníí ałdó' doo bil̥h̥ ídaagoz̥h dago ádaashłe' doleeł. <sup>20</sup>Nnee goyáni n'íí hayú lán? Begoz'aaníí ye'ik'e'ılch'í n'íí hayú lán? Ni'gosdzán biká' ágot'eehíí ye'agodet'áhi n'íí hayú lán? Díí ni'gosdzán biká' igoyá'íí, Bik'ehgo'ih'i'nañ doo nt'é dago áyíłlaahi at'éé. <sup>21</sup>Bik'ehgo'ih'i'nañ goyáq̥go ngonłch'j̥ l̥ék'ehíí k'ehgo ni'gosdzán biká' nnee dabíí bigoyá'íí bee Bik'ehgo'ih'i'nañ ch'éh yídaagołsj̥h, áídá' yati' baa gozhóni yaa yałti'íí, ni'gosdzán biká' nnee bich'í'yúgo doo nt'é da ndi, biláhyú da'odlaaníí hasdáhi'niilgo Bik'ehgo'ih'i'nañ ngon'áq̥. <sup>22</sup>Jews daanlíni godiy̥hgo be'ígózinihíí

yiká hádaat'íi, ła'íi Greeks daanlíni kogoyá' zhá yiká daadéz'íi: <sup>23</sup> Áídá' nééhíí Christ tsj'ihna'áhi bíheskaíí baa nadaagohiilni', áí Jews daanlíni bidáh sizíi, Greeks daanlíni bich'iyúgo déba'odlohé; <sup>24</sup> Áídá' Bik'ehgo'ihina' bich'iy' ádaanniidíí, Jews daanlíni ła'íi Greeks daanlíni dawa yich'iyúgo Christ, Bik'ehgo'ihina' binawodíí át'éé, ła'íi Bik'ehgo'ihina' bigoyá' at'éé. <sup>25</sup> Bik'ehgo'ihina' bigoyá'íi, ni'gosdzán biká' nnee bich'iyúgo déba'odlohé ndi, nnee bigoyá'íi yitisgo goyáá; ni'gosdzán biká' nnee bich'iyúgo Bik'ehgo'ihina' doo nalwod da ndi, nnee binawodíí yitisgo nalwodhi at'éé. <sup>26</sup> Shik'íyú, Bik'ehgo'ihina' nohwich'iy' ádaanniidíí baa natsídaahkees; doo hołąągo nnee bigoyá' bee daagonohsąą da, doo hołąągo dák'a'ádaanoht'ee da, doo hołąągo ízigo ágot'ee zhińéégo gosolíí da: <sup>27</sup> Ndi Bik'ehgo'ihina' ni'gosdzán biká' nt'é doo góyáá dahíí hayihezníl, daagoyáání ídaayádaandzigo áile'híí bighą; ła'íi Bik'ehgo'ihina' doo daanłdzil dahíí hayihezníl, nadaalwodíí ídaayádaandzigo áile'híí bighą; <sup>28</sup> Ni'gosdzán biká' doo ízigo ádaat'eego daagozliiníí, ła'íi daach'ich'otaahíí Bik'ehgo'ihina' hayihezníl, doo begonáh dahíí hayihezníl, dzaągee begoz'aaníí doo nt'é dago ch'í'nah áile'híí bighą: <sup>29</sup> Áík'ehgo nnee doo ła' Bik'ehgo'ihina' binadzahgee ída'odlíí da doleel. <sup>30</sup> Áídá' Bik'ehgo'ihina' ánát'íigo Christ Jesus bił dała'á daanołłi, án biláhyú Bik'ehgo'ihina' daagondząągo ádaanołwizlaa, dábik'ehyú ádaant'ee, ła'íi godilzihgo ádaant'eego ádaanołwizlaa, án biláhyú ałdó' hanádaanołwidihez'nil: <sup>31</sup> Bek'e'eshchiiníí gánííhíí k'ehgo, Hadín ída'odlííhíí nohweBik'ehń yee ída'odlíí le'.

**2** Shik'íyú, nohwa nnyáádá' Bik'ehgo'ihina' baa na'goni'íi ni'gosdzán biká' yati' dénzhóné ła'íi kogoyá'íi doo bee nohwich'iy' yashti'go niyáá da. <sup>2</sup> Áídá' nohwił nashkai n'dá' Jesus Christ zhá, tsj'ihna'áhi bíheskał n'íi, baa yashti'go shiini' łashłaa ni', ła'íhíí doo nt'é da. <sup>3</sup> Doo nłdzil dago, nesdzidgo, ła'íi dązhó deshtidgo nohwił nashkai ni'. <sup>4</sup> Shiyati'íi ła'íi na'goshni'íi nnee goyáni biyati' ích'iy' goltsódi doo bee yashti' da ni', ndi Holy Spirit na'iziidgo ła'íi binawod ch'í'nah ánsihgo yashti' ni': <sup>5</sup> Áík'ehgo nohwi'odłá' nnee bigoyá'íi bich'iy'zhinéégo doo bada'ohíí dago, ndi Bik'ehgo'ihina' binawodíí bada'ohíí. <sup>6</sup> Nohwitaahyú nnee Holy Spirit bee báyan daasiliiníí bich'iy' igoyá' bee yádaahiilti', doo díí goldohíí bits'ą'dí' igoyá'íi da, ła'íi ni'gosdzán biká' nadaant'aahíí bigoyá'íi doo bee yádaahiilti' da, áí doo nt'é daaleeh da: <sup>7</sup> Áídá' Bik'ehgo'ihina' bigoyá' doo bígózi da n'íi, nanł'í'íi bee yádaahiilti', áí Bik'ehgo'ihina' ni'gosdzán dabínsédá' ngonłchíigo yengon'ąą lėk'ehíí, áí bee Bik'ehgo'ihina' bits'ą'dí' anáyet'iiníí biyi' bił daandłi doleel'íi bighą: <sup>8</sup> Áí díí ni'gosdzán biká' nadaant'aahíí doo ła' yígółsi da: yídaagołsiyúgo nohweBik'ehń bits'ą'dindłáád nłni tsj'ihna'áhi doo yídaayołkał at'éé da. <sup>9</sup> Bek'e'eshchiiníí gánííhíí k'ehgo at'éé, Konáá doo yo'íi dahíí, kojaa doo idits'ag dahíí, ła'íi nnee bijíi yune' doo hwahá be'ogowáh dahíí, Bik'ehgo'ihina' hadíi ył daanzhooníí yá łayiláa, nii. <sup>10</sup> Áídá' Bik'ehgo'ihina' biSpirit bee nohwich'iy' ch'í'nah áyíłaa: Holy Spirit dawahá yineł'íi, Bik'ehgo'ihina' bits'ą'dí' doo bígózi dahíí ye'at'ééhíí ndi. <sup>11</sup> Hadín nnee nliiníí nnee ye'at'éhi yígółsi? Nnee biyi'siziiníí zhá; da'áík'ehgo Bik'ehgo'ihina' ye'at'éhi nnee doo ła' yígółsi da, dabíi biSpirit zhá.

<sup>12</sup>Áík'ehgo ni'gosdzán biká'gee spirit benagowahíí doo nohwaa hi'né' da, ndi Holy Spirit Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí'hi nohwaa hi'né'; dant'éhéta Bik'ehgo'ihí'nañ nohwaa ch'oba'go nohwaa yiné'íí bídaagonlzi doleehíí bigha. <sup>13</sup>Áí áldó' bee yádaahiilti', doo yati' nnee bigoya' ilch'ígó'aahíí bee da, ndi yati' Holy Spirit nohwił ch'ígó'aahíí bee yádaahiilti'; Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí'go ágot'eehíí yaaká'dí' yati'íí bee nht'éégo ch'í'nah ágohiidle'. <sup>14</sup>Áídá' nnee Bik'ehgo'ihí'nañ biSpirit doo ye'at'éé dahíí Bik'ehgo'ihí'nañ biSpirit bits'á'dí' ágot'eehíí doo náidine' da: bí bich'í'yúgo déba'odlohé: doo yígonolsj at'éé da, Holy Spirit binkááyú zhá yígólsihíí bigha. <sup>15</sup>Ndi hadín Holy Spirit ye'at'éhi dawahá yígólsj, áídá' dabíí nnee doo Holy Spirit ye'at'éé dahíí doo yígólsini at'éé da. <sup>16</sup>Hadínshá' nohweBik'ehñ binatsekeesíí yígólsj, bíł ch'ígó'aah doleelgo? Doo hadín da. Áídá' née Christ binatsekeesíí bídaagonlzi.

**3** Shik'ííyú, Holy Spirit be'ádaanoht'eehíí k'ehgo doo nohwich'í' yáoshti' at'éé da ni', ndi ni'gosdzán be'ádaanoht'eehíí k'ehgo, ánígo ínashood daasolijihíí bigha mé' daanoht'eehíí k'ehgo nohwich'í' yashti' ni'. <sup>2</sup>Ibe' nohwá náda'siksijidhíí k'ehgo yati' dabígóziníí bee nohwich'í' yashti' ni', itsj'íí dah, áí yati' nyee'íí át'éé: doo hwahá bídaagonolsj dahíí bigha doo bee nohwich'í' yashti' da ni', dak'ad ndi doo bídaagonolsj da. <sup>3</sup>T'ah ni'gosdzán biká' ágot'eehíí be'ádaanoht'ee, doo Holy Spirit be'ádaanoht'ee da: nohwiłahyú ła' bíyééhíí ídáhádaaht'íí, ilch'í' daashonkee, ła'íí ilts'á'zhi' daahokkah, áí bigha t'ah ni'gosdzán biká' ágot'eehíí be'ádaanoht'ee, ła'íí ni'gosdzán biká' nneehíí k'ehgo t'ah nadaahkai go'íí. <sup>4</sup>Ła' gáníídá', Shíí Paul zhinéé nshłij;

ła'íí, Shíí Apollos zhinéé nshłij, nii; áík'ehgo ni'gosdzán biká' ágot'eehíí be'ádaanoht'ee go'íí. <sup>5</sup>Paulhííshá' hadín? Apollosííshá' hadín? Nada'iziidíí biláhyú da'osodlaadíí zhá ndłij, nohweBik'ehñ née dántijee binasdziid nohwaa din'ááhíí k'ehgo na'ídziid. <sup>6</sup>Shíhíí k'ediiláá, Apollosíí yiyaa naná'ntłish: ndi Bik'ehgo'ihí'nañ deshjeedgo áyíłaa. <sup>7</sup>Áík'ehgo hadín k'e'dileehíí dagohíí hadín naná'ntłishíí doo nt'é nłij da; ndi Bik'ehgo'ihí'nañ deshjeedgo áile'íí zhá. <sup>8</sup>K'e'dileehíí ła'íí naná'ntłishíí bíłgo dáłet'ee: ła'íí nnee daantííjee binasdziidíí bidená bich'í' nahi'niił. <sup>9</sup>Née Bik'ehgo'ihí'nañ dała' bíł nada'ídziidíí daandłij: nohwíí Bik'ehgo'ihí'nañ k'e'nłááhíí ła'íí nayik'í'iziidíí daanoht'ee, Bik'ehgo'ihí'nañ bikijh yit'íhíí k'ehgo ádaanoht'ee. <sup>10</sup>Nnee góyáni kijh ágole'íí kijh bit'ááh łedn'aahíí áile', ágát'éégo shíí Bik'ehgo'ihí'nañ bíłgoch'oba'íí shaa yiné'íí bik'ehgo nohwi'odłá' bit'ááh łedn'aahíí ashłaa, áídí' nnee ła' yiká' hadag yit'íh. Áídá' nnee daantííjee hago't'éégo ágole'íí yaa goyáá le'. <sup>11</sup>Nohwi'odłá' bit'ááh łedn'aahíí ilk'idá' ágolzaa, áhíí Jesus Christ, nnee doo ła' ánágóđle' at'éé da. <sup>12</sup>Dahadín díí it'ááh łedn'aahíí biká' ágole'íí, óodo, beshłigai, tséé łáá líni, ndilchi', t'oh, dagohíí t'oh náhesgani yee hadag ágole'yúgo; <sup>13</sup>Nnee daantííjee binasdziidíí ch'í'nah alne' doleel: kaa yá'iti'íí bijijee kq' bee ch'í'nah hileeh; nnee daantííjee binasdziidíí hago'at'ééhíí kq' bee bígozjijh doleel. <sup>14</sup>Nnee ła' hadag ágolaahíí t'ah goz'ayúgo, bidená bich'í' nahi'niił doleel. <sup>15</sup>Áídá' nnee ła' binasdziidíí aqnlid lək'eyúgo, nt'é bich'í' nahi'niił le'at'éé n'íí baa ch'a'one': ndi bíhíí hasdábíłłteeh, kq' biyi' ch'ínyááhíí k'ehgo. <sup>16</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ bikijh biyi' daach'okááhíí daanoht'ee

ádaanoht'eehíí, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań biSpirit nohwiyi' golííhíí bídaagonońsi ya'? <sup>17</sup>Nnee ła' Bik'ehgo'ihí'nań bikíh biyi' daach'okaqahíí dénchq'go áyíílaa lěk'eyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań da'ílíí hileehgo ábile' doleeł, Bik'ehgo'ihí'nań bikíh biyi' daach'okaqahíí godiyihíí bigħa, áí kíhíí nohwíí daanołhíí. <sup>18</sup>Nnee doo ła' ích'í' nach'aa da le'. Nohwitahyú nnee ła' ni'gosdzán bigoya' ye'at'éé ngolníí lěk'eyúgo, áí doo nt'é yígósiníí k'ehgo ádódle', áík'ehgo goyáqá hileeh. <sup>19</sup>Díí ni'gosdzán biká' igoya'íí Bik'ehgo'ihí'nań bich'í'yúgo déba'odlohé át'éé: bek'e'eshchiiníí gáníí, Nnee daagondzaq daanziníí nadaach'aago nadaagołchi'íí bee Bik'ehgo'ihí'nań daabiłjizh. <sup>20</sup>Ła'íí gánadí'nii, NohweBik'ehń nnee daagondzaq daanziníí binatsekeesíí yígóńsi, doo nt'é bee alne' dago. <sup>21</sup>Áí bigħa nnee doo ła' bada'ohíí da le': dawahá nohwíyehi ádaat'ee; <sup>22</sup>Paul, dagohíí Apollos, **Cephas**, dagohíí ni'gosdzán, ihí'naahíí, dagohíí da'itsaahíí, dawahá k'adíí daagolńi, dagohíí dawahá begonáhi, dawa nohwíyehi ádaat'ee. <sup>23</sup>Áídá' Christ bíyéé daanołhíí; Christ-híí Bik'ehgo'ihí'nań bíyéé nłíí.

**4** Christ yánada'iziidíí ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań bits'q'df' doo bigózi da n'íí nłt'éégo daineł'íígo yaa nadaagolńi'íí daandłíígo nohwaa nats'ikees le'. <sup>2</sup>Áík'ehgo nnee nada'iziidíí binant'a' da'ábiłniiyú ánát'íłgo goz'aq. <sup>3</sup>Nohwíí shaa yádaałti'yúgo, ła'íí nnee aayanáltihíí shaa yałti' ndi, doo shíł hago'at'éé da; shíí ndi doo ídaayashti' da. <sup>4</sup>Dénchq'égo asdzaahíí doo bígonsi da, ndi áí bigħa nłt'éégo shich'í' ch'ígowáh doo dishnii da: áídá' nohweBik'ehń zhá shaa yałti'. <sup>5</sup>Áí bigħa doo hwahá biká' ngowáh dadá' doo aayádaałti' da, nohweBik'ehń nádzáágo zhá, án dawahá godíłhíí

biyi' nanł'í' n'íí got'íjzhí' ch'í'nah áidolił, ła'íí nnee bijíí yune' yaa natsídaakeesíí ch'í'nah áidolił: áík'ehgo nnee daant'íígee nłt'éégo ánadaat'íł lěk'eyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań, Nłt'éégo ánadaaht'íł ni', daabiłnii doleeł. <sup>6</sup>Shik'íyú, shíí hik'e Apollos bíłgo nohwe'ídaagono'aah doleełgo nohwich'í' ádaayásiłti'; bek'e'eshchiiníí áníłhíí bitisgo nnee doo baa natsídaahkees da doleełgo, ła'íí nohwíí nnee doo dała'á bee ídaada'ohđłíídá ła'ihíí nohwíł daančq' da doleełgo. <sup>7</sup>Hagoł'éégo ląq łahgo ánt'éégo síńłj? Nłt'é ląq níyehi doo naa hi'né'hi da lán? Naa hi'né' lěk'eyúgo, nt'é bigħa ída'ónđłii? Doo naa hi'né'híí k'ehgo ląq ánt'ee. <sup>8</sup>Ik'idá' dawahá daanołhwíyéé ya', ík'idá' hadaanołdzil ya', nant'án k'ehgo nadaanoht'aa, daanołwíđih ndi: nadaanoht'aahí dážhó háshł'íí, néé ałdó' nohwíł nadaant'aa doleełhíí bigħa. <sup>9</sup>Néé, Jesus binal'a'á daandliiníí, Bik'ehgo'ihí'nań iké'yú ch'ínohwinil shi nsj, nnee natseedgo bándagost'aqahíí k'ehgo: ni'gosdzán biká' daagolńiníí, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolńiníí, ła'íí nnee dawa daanołwineł'íígo ádaanołwi'deszaa. <sup>10</sup>Néé Christ bigħa nnee déba'odlohé daandłíí, nohwihíí Christ binkááyú daagondzaq daanołhíí; néé doo daandzil dahíí k'ehgo nohwaa nats'ikees, nohwihíí nadaanołwod daanołhíí; nohwíí nnee daanołwidnłsj, nééhíí daanołwich'ich'ółaa. <sup>11</sup>Díí jłi t'ah shiná' ła'íí dibá' daandłíí, nohwidiyágé ádaadłh, da'adzaayú nanołwida'dindzil, nohwigołwá ádaagodłhgo da'ílíí nahiikai; <sup>12</sup>Danéé nohwigan bee nada'idziid: daanołwoch'iid lěk'eyúgo bá da'ohiikaqh; nohwiniidaagonłsi ndi bich'í' dahdaanołđh: <sup>13</sup>Nchq'go nohwaa yádaałti'íí biyaa gozhóq doleełíí bá hádaahiit'íí: ni'gosdzán biká'

dawahá nchọ'i ch'í'ídeehíí daandlìihíí k'ehgo nohwaa nats'í'ikees, díí jìí ndi nohwìl ch'í'ídaagosdínihíí k'ehgo nohwaa nats'í'ikees. <sup>14</sup>Díí doo bik'ee ídaayádaanozdìihíí bighà nohwich'ì' k'e'eshchii da, áídá' shichagháshé shìl daanzhooníí daanozhìgo nohwìl ch'í'ídaagons'h'aahíí bighà ádaanozhwìldishnìi. <sup>15</sup>Christ bá nohwìl ch'í'ídaago'aahíí gonenan doo náhóltag clayú gólííshà' ndi nohwitaahíí da'á: Christ Jesus baa yati' baa gozhóni baa nohwìl nagoshnì'go nohwitaa sílìí. <sup>16</sup>Áí bighà nádaanozhwoshkàqah, shedaaf'íí le'. <sup>17</sup>Áí bighà **Timotheus**, nohweBik'ehíí biláhyú shizhaazhé shìl nzhòqogo ba'oshlìhi, nohwich'ì' o'á', Christ biláhyú shi'at'e'íí bínádaagonozìgo áidolìil, dáhot'éhé ha'ánázéhyú be'ìlch'ígosh'aahíí k'ehgo. <sup>18</sup>Doo nohwaa higháh da daanzìihíí bighà ła' ídaada'odlìí. <sup>19</sup>Ndi dét'ihégo nohwaa nsháh doleeł, nohweBik'ehíí hát'ííyúgo, áík'ehgo áí nnee ídaada'odlìíhíí doo biyati' zhà bígonsìh da, ndi binawod gólííyúgo bígonsìh. <sup>20</sup>Bik'ehgo'ihì'nań bilah'áhgee begoz'aaníí doo dáyati' zhà yee ch'í'nah hit'ìí da, binawodíí yee ch'í'nah hit'ìí. <sup>21</sup>Hadíihíí be'ánsht'eego hádaaht'ìí? Gish be'ídiltíshé hishtìlgo nohwaa nsháh née, dagohíí shìl daanozhshòqogo doo hashishkee dago nohwaa nsháh née?

**5** Nohwitaahyú nant'ì' na'ildeehíí be'ádaanoht'eego nohwaa ch'ínii, agat'éégo nant'ì' na'ildeehíí nnee Bik'ehgo'ihì'nań doo daayokàqah dahíí bitahyú ndi doo hak'e begoz'aa da, kotaa bi'aahíí ko'aago. <sup>2</sup>Dázhò ídaadołkàqah łaq, baa daahchag le'at'ehi, díí ye'ánát'ìíhíí nohwitahdí' ch'ilt'é' doleeł ni'. <sup>3</sup>Doo nohwitaahyú nashaa da ndi dashiimi' zhà bee nohwitaahyú nshìj, áík'ehgo shináál ánágot'ìíhíí k'ehgo ilk'idá' díí nnee ánát'ìidíí baa yásílti', <sup>4</sup>Jesus Christ nohweBik'ehíí bizh'íí

bee ła'ádaanoht'eeyú, doo shináál da ndi shiimi' bee shináálhíí k'ehgo, Jesus Christ nohweBik'ehíí binawod nohwìl nliigo, <sup>5</sup>Nnee ágádaahíí Satan baa daadinoh'aah, bits'í bin'í'ính doleełhíí bighà, áík'ehgo biy'í'siziiníí hasdagháh doleeł, Jesus nohweBik'ehíí nadáhíí bijìí. <sup>6</sup>Ídaada'ohdlíhíí doo nzhòq da. Ya' bán benilzoolé da'ayáhago ik'áan nást'óodíí dahot'éhé daabíndìsołíshà' doo bídaagonosì da née? <sup>7</sup>Nchò'go ánádaaht'ìíhíí nohwitaahyú begoz'aaníí bán benilzoolé doo áníidá' n'íí yó'odaahné'híí k'ehgo yó'odaagodoh'aah, áík'ehgo áníidégo ná'ist'oodhíí k'ehgo daaleeh, bán benilzoolé da'ádìhgo bán alzaahíí k'a'ádaanoht'ee doleeł. **Bitis-hagowáh** n'íí bee bínádaaahilniihgo dibelíí bizhaazhé zesdìihíí k'ehgo Christ nohwá zesdìí lèk'e: <sup>8</sup>Áík'ehgo halaq, ła'énagodáhgo náda'idìihíí da'áík'ehgo begoz'aa le', bán benilzoolé doo áníidá' be'alzaahíí doo daahiidàq dago, dagohíí bán benilzoolíí k'ehgo natsekees o'ń'í' híí ła'íí nchò'go ágot'eehíí bíl alzaahíí doo daahiidàq dago; áídá' bán benilzoolé dá'ádìhgo bán alzaahíí nádaahiidìh le', áí bánhíí nłt'éégo ła'íí da'aniigo natsíts'ikeesi golzeego ágot'inihi. <sup>9</sup>Nant'ì' nakaihíí doo bíl nahkai da, nohwìldishniiigo nohwich'ì' k'e'eshìlchíí ni': <sup>10</sup>Áídá' nant'ì' nakaihíí, dawahá dayúwehégo ídáhádaat'íiníí, daan'ìihíí, dagohíí k'e'eshchín daayokàqahíí doo ínashood daanlìí dahíí doo ádáldishnii da; áí ádáldishnii lèk'eyúgo, ni'goshdán bits'á' nohkáhyúgo zhà doo bíl nahkai da doleeł ni'. <sup>11</sup>Áídá' gánohwìldishniiigo nohwich'ì' k'e'eshchii, Nnee ła' ínashood daayilniihíí nant'ì' naghaa lèk'eyúgo, dagohíí dawahá dayúwehégo ídáhát'íiníí, k'e'eshchín yokàqahíí, yati' ye'okáahíí, da'idlāq nt'éehíí, dagohíí aháda'í'niihíí nlií lèk'eyúgo, doo bíl nahkai da; ágádaat'eehíí doo bíl

daohsaꝓ da. <sup>12</sup>Hant'é nashinlt'ogo yánáltihíí ádish'ijgo doo ínashood daanlij dahíí baa yashti' dolee? Ínashood daanliiníí zhá baa yádaakti'go goz'aa. <sup>13</sup>Doo ínashood daanlij dahíí Bik'ehgo'ihí'nań zhá yánáltihíí nlijgo yaa yádaakti'. Áík'ehgo nnee ncho'go anát'ijhíí nohwits'á' nooteh.

**6** Nohwíí la' dahagot'éégo ilch'i' gosof'aa lək'eyúgo, doo ídaa yágósj dago doo ínashood daanlij dahíí binadzahgee laa yahti' née, ínashood daanliiníí binadzahgee zhá laa yahti' le'at'éhi? <sup>2</sup>Ínashood daanliiníí dahagee ni'gosdzán biká' nnee yaa yádaakti' doleeíí doo bídaagonojsj da née? Ni'gosdzán biká' nnee baa yádaakti'íí nohwidáhyú begoz'aꝓdá, da'ayáhago goz'anihíí baa yádaakti'go doo bik'eh shohjeed da ya? <sup>3</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíni baa yádaakti'íí nohwidáhyú begoz'aaníí doo bídaagonojsj da gá? Áí ndi baa yádaahiilti'dá' ni'gosdzán biká' zhinéégo ágot'eehíí nlt'éégo baa yádaahiilti' go'ij. <sup>4</sup>Díí ni'gosdzán biká' zhinéégo dant'éhé bigha laa yádaakti' lək'eyúgo, nnee ínashood daanlíni doo daidnjsj dahíí yaa yádaakti'go hanádaahnij née? <sup>5</sup>Díí bik'ee ídaa yádaanohdzjgo ánohwishle'go ánohwildishnii. Ya' nnee góyáaníí nohwitahyú doo la' da née? Doo la' bik'isyú hł dahnagos'aꝓgee yaa yahti' doleeíí yik'eh sitij da née? <sup>6</sup>Áídá' nnee la' bik'isn bilgo laa yahti'go, aayánáltihíí doo ínashood daanlij dahíí binadzahgee laa yahti'. <sup>7</sup>Áík'ehgo nohwitahyú dázhq dégocho'go goz'aa, aayánáltihíí binadzahgee laa yádaakti'híí bigha. Áídá' nt'é bigha doo ch'ík'eh ánanohwi'ijj da? Nt'é bigha doo ch'ík'eh nohwich'i' nadaach'aa da? <sup>8</sup>Áídá' nda'olsiih, Christ biláhyú nohwik'isyú ndi doo bik'ehyú ádaal'ij da, bich'i' nadaach'aa. <sup>9</sup>Doo

bik'ehyú ádaat'ee dahíí Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníí doo itah bíyéé daaleeh dago doo bídaagonojsj da gá? Nohwich'i' na'doch'aa hela': iké' na'idaahíí, k'e'eshchín daayokaꝓhíí, nant'i' nakaihíí, nnee daanliiníí nnee yilgo doo bik'ehyú ádaat'ij dahíí, <sup>10</sup>Da'n'ijhíí, dawahá dayúwehého ídáhadaat'iiníí, da'idlaꝓ nt'ééhíí, yati' yeda'okáahíí, la'íí ahada'i'niihíí, díí dawa Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníí doo itah bíyéé daaleeh da. <sup>11</sup>Nohwíí la' ágádaanoht'ee ni': áídá' Jesus nohweBik'ehń bizhi' bee la'íí Bik'ehgo'ihí'nań daahohiikaꝓhíí biSpirit biláhyú taadaanohwi'desgiz, bá hadaanohwi'deszaa, la'íí dávik'ehyú ádaanoht'ee daanohwiłdo'niid. <sup>12</sup>Dawahá shá bil ch'í'otaa ndi doo dawa bee shich'ogo'nii da: dawahá shá bil ch'í'otaa ndi doo la' ích'i' shiltsood da áshi'dilne' da. <sup>13</sup>Hidán nohwibid bá át'éé, la'íí nohwibid hidán bá át'éé: ndi Bik'ehgo'ihí'nań da'ála doo nt'é dago áiléh dolee. Nohwits'ihíí doo nant'i' na'idahíí bá át'éé da, ndi nohweBik'ehń bá át'éé, la'íí nohweBik'ehń binawodíí nohwits'í bá át'éé. <sup>14</sup>Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń naahi'na'go áyíílaa, née áldó' binawod bee naadaahihii'nahgo ádaanohwiiléh. <sup>15</sup>Ya' nohwits'í Christ bil dała'á daanlijgo at'ééhíí doo bídaagonojsj da gá? Áík'ehgo ya' Christ bil dała'á nliiníí isdzán nant'i' nagháhi bil dała'á ádíshdléh née? Dah, da'anii doo ágát'éé da dolee. <sup>16</sup>Ya' nnee la' isdzán nant'i' nagháhi ya'ádildiltijgo isdzánhíí bil bits'í dała'á nadleeíí doo bídaagonojsj da gá? Gánijgo dahgoz'aa, Nakihíí bits'í dała'á nádodlee. <sup>17</sup>Áídá' hadín nohweBik'ehń ya'ádildiltijhíí spirit dała'á át'éé. <sup>18</sup>Nant'i' na'idahíí bits'á' nadohkeeh. Nnee ni'iksih la'ihíí doo bits'í yee ni'ihiksih da; áídá' dahadín nant'i' nagmaahíí bits'í yee ni'ihiksih.

<sup>19</sup>Ya' nohwits'íhíí Holy Spirit nohwiyi' golííníí bikìh biyi' daach'okaqahíí ádaat'eehíí doo bídaagonolsj da gá? Nohwits'íhíí Bik'ehgo'íhi'nañ nohwaa yiné'íhi at'ée, doo daanohwíí nohwíyéhi ádaanoht'ee da go'íí. <sup>20</sup>Łán izlįgo nadaanoht'ee dehezniihi ádaanoht'ee: áí bighą Bik'ehgo'íhi'nañ izisgo at'éeíhíí ch'í'nah ádaanolsj, nohwits'íhíí łá'íí nohwiyi'siziiníí bee, áí Bik'ehgo'íhi'nañ bíyéé.

**7** Baa shich'í' k'eda'shołchįj n'íí bee nohwich'í' k'e'ná'ishchii: Nnee doo nannee dayúgo bá nł'tée. <sup>2</sup>Áídá' dńńko nant'í' nakáhíí bighą nnee dałá'á daantįįgee dabíí bi'aa golįí le', łá'íí isdzńné dałá'á daantįįgee dabíí biką' golįí le'. <sup>3</sup>Isdzńń biką' ył nteesh hat'įfyúgo nneehíí doo dah nń da le': łá'íí nnee ałdó' da'áík'ehgo bi'aa áidoliił. <sup>4</sup>Isdzńń doo dabíí bik'ehgo ánát'įįł da le', ndi biką' bik'ehgo: nnee ałdó' da'áík'ehgo doo dabíí bik'ehgo ánát'įįł da le', ndi bi'aa bik'ehgo. <sup>5</sup>Doo iłch'í' a'nohchį' da, dahagee dáshiná' ohkaqageeyúgo zhą daazhógo ngonoh'aah; áí bikédį'go łaa naht'aash, doo ágáhoht'įįł dayúgo dńńko nohwits'í yiká hat'íiníí doo bidag ánoht'ee da doleełhíí bighą Satan nanohwńtaah doleeł. <sup>6</sup>Díí nohwił ch'ńsh'aahíí bighą nohwich'í' yashti', doo bee nohwá ngonsh'aahgo da. <sup>7</sup>Shíí ánsht'eehíí k'ehgo nnee dawa ałdó' ádaat'eeego hasht'įí. Áídá' nnee dałá'á ntįįgee bi'at'e'íhíí Bik'ehgo'íhi'nañ bits'ą'dí' begoz'ąą, łá' nadaaneedá' łá'ihíí doo nadaanee dago. <sup>8</sup>Áík'ehgo doo nadaanee dahíí łá'íí isdzńné itsaa daanliiníí gádaabildishnii, Shíí k'ehgo doo nadaahnee da ndizhọ. <sup>9</sup>Áídá' na'í'neehíí bich'í' doo ích'idildįh dayúgo, ch'ík'eh nadaach'inęh ndizhọ: nach'ineehíí shich'í'yúgo doo nł'tée da ndi na'í'neehíí bidáhzhį' ch'illįfyúgo dńńko nant'í'

ch'idigháhíí itisgo doo nzhọ da. <sup>10</sup>Áídá' nadaaneehíí gádaaldishnii, doo shíí da, nohweBik'ehń gáyilnii, Isdzńń biką' ył iłk'ínáot'aash hela': <sup>11</sup>Áídá' ył iłk'ínát'aazh lęk'eyúgo, daazhógo nagma le', dagohíí biką' yaa nńńódáh: łá'íí nnee bi'aa ył iłk'ínáot'aash hela'. <sup>12</sup>Łá'ihíí shíí gádaaldishnii, nohweBik'ehń doo gńńí da, Łá' nnee Christ biláhyú nohwik'isn, bi'aa doo da'odłą da ndi, biką' odlńni ył golįįgo bił dábik'ehyúgo, yó'ayół't'e' hela'. <sup>13</sup>Łá'íí isdzńń odlńni biką' doo odlą da ndi ył golįįgo bił dábik'ehyúgo yó'ayół't'e' hela'. <sup>14</sup>Nnee doo odlą dahíí bi'aa bi'odłą'híí bighą Bik'ehgo'íhi'nañ bits'ą'dí'go hakodilne'íí bee bich'í' goz'ąą, łá'íí isdzńń doo odlą dahíí biką' bi'odłą'híí bighą Bik'ehgo'íhi'nañ bits'ą'dí'go hakodilne'íí bee bich'í' goz'ąą ałdó': áík'ehgo nohwichągháshé da'ch'odłązhį' bił da'otag doleeł, doo ágát'ée da lęk'eyúgo doo da'ch'odłązhį' bił da'otag da doleeł ni'. <sup>15</sup>Łá' doo odlą dahíí nádilwod lęk'eyúgo ch'ík'eh nádilgheed. Christ biláhyú nohwik'isn dagohíí nohwilah, bi'aa dagohíí biką' bits'ą'ńyááyúgo doo daabihest'ọọ da, áídá' Bik'ehgo'íhi'nañ, Nkegohen'ąągo nahkai, daanohwiłnii. <sup>16</sup>Isdzńń, ínashood nłńni, díí baa natsínkees, ninkááyú nıką' dńńko hasdábí'didolteeł. Nnee, ínashood nłńni, díí baa natsínkees, ninkááyú ni'aa dńńko hasdábí'didolteeł. <sup>17</sup>Nnee daantįįgee Bik'ehgo'íhi'nañ baa daagodez'ąqahíí k'ehgo hikaah le', nohweBik'ehń bich'í' ánniidíí k'ehgo yikísk'eh hikaah le'. Ádishniiigo ínashood ha'ánáłséh nagozniił dawa baa goni'ąą. <sup>18</sup>Nnee łá' Bik'ehgo'íhi'nañ bich'í' ánniidá' iłk'idá' *circumcise* ábi'delzaa lá née? Áí shidíí doo k'ena'óshdéh nzi da le'. Nnee łá' Bik'ehgo'íhi'nañ bich'í' ánniidá' doo *circumcise* ábi'delzaa da lá née? Áń *circumcise* ábi'dolne'



hela'. <sup>19</sup> Circumcise áko'delzaahíí dagohíí doo circumcise áko'delzaa dahíí doo hago'at'éé da, Bik'ehgo'ihí'nań yengon'áání bikísk'eh ách'ít'ééyúgo zhá ílǵí. <sup>20</sup> Nnee daantǵígee Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' ánniidá' nt'é binasdziid lán shí n'íí dayúweh nayik'í'iziid le'. <sup>21</sup> Ya' nich'í' ánniidá' isnáh nłńi lą née? Áí doo nił hago'at'éé da le': ndi ná ch'í'otaą lęk'eyúgo ch'ínáńdáh. <sup>22</sup> Dahadńń nohweBik'ehń bich'í' ánniidá' isnáh nłńi ndi, nohweBik'ehń binadzahgee doo isnáh nłńi at'éé da: áídá' dahadńń bich'í' ánniidá' doo isnáh nłńi da ndi, Christ bi'isna' silǵí. <sup>23</sup> Lán izlǵigo nadaanoht'ee; nnee zhá bi'isna' nádaahdleeh hela'. <sup>24</sup> Shik'íyú, nohwich'í' ánniidá' daanohtǵígee hago't'éégo nohwich'í' goz'ąą lęk'eyúgo, da'ágádaanoht'eego Bik'ehgo'ihí'nań bił daanohtǵí le'. <sup>25</sup> K'adíí ch'íkíí doo hwahá nneh dahíí baa yashti', doo nohweBik'ehń yegos'aaníí bee da, ndi nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí shaa yiné'go shada'ohígo áshíílaahíí bighą bee yashti'. <sup>26</sup> Nagont'ogíí bengonyááhíí bighą dahadńń da'at'ééhíí k'ehgo naghaago bá nzhọọ shí nsj. <sup>27</sup> Ya' nannee née? Hago't'éégoşa' bił k'ínasht'aazh doo nńzj da. Ya' doo nannee da née? Doo isdzán biká dńńj da le'. <sup>28</sup> Áídá' nńnaayúgo, doo isńńsii da; ła'íí na'ílfn nńáayúgo doo isiih da. Áídá' hadíí hł nńádaasaaníí ni'gospdzán biká' nagont'ogíí bee bich'í' nagoz'ąą doleeł: áí bits'ą'zhi' daanoht'ee' hasht'íí. <sup>29</sup> Shik'íyú, goldohgo nohwá ngont'aaníí hileehgo ayáhágo godziih, nohwłdishińniigo ádishńni: áík'ehgo kodí' godezt'igo hadíí bi'aa daagolńńí, bi'aa doo daagolńń dahíí k'ehgo ádaat'ee le', bi'aa doo nohweBik'ehń bitisgo yaa natsidaakees dago; <sup>30</sup> Hadíí daachagíí doo daachag dahíí k'ehgo ádaat'ee le', nt'é bighą daachagíí doo itisgo

yaa natsidaakees dago; hadíí bił daagozhóóníí doo bił daagozhóó dahíí k'ehgo ádaat'ee le'; hadíí nada'íłńiíhíí doo nt'é daabíyéhíí k'ehgo ádaat'ee le'; <sup>31</sup> ła'íí hadíí ni'gospdzán biká' ágot'eehíí nabik'í'iziidíí, doo áí zhá nabik'í'iziidhíí k'ehgo ádaat'ee da le', díí ni'gospdzán biká' benagowaahíí bech'ígowáhi at'ééhíí bighą. <sup>32</sup> Doo nohwiini' ląą dago nohwá hasht'íí. Hadńń doo nanee dahíí nohweBik'ehń bich'í' zhinéégo ágot'eehíí zhá yaa natsekeesgo, nohweBik'ehń hago't'éégo yił goyilshóógo áile'íí yaa natsekees: <sup>33</sup> Áídá' nnee naneehíí ni'gospdzán bich'í' zhinéégo ágot'eehíí zhá yaa natsekees, hago't'éégo bi'aa yił goyilshóógo áile'go yaa natsekees. <sup>34</sup> Isdzán naneehíí hik'e isdzán doo nanee dahíí biłgo doo lęł'ee da. Isdzán doo nanee dahíí nohweBik'ehń bich'í' zhinéégo ágot'eehíí yaa natsekees, hago't'éégo bits'í hik'e biyi'siziinií godilzłhgo at'éégo áyılśj doleełgo: áídá' isdzán naneehíí ni'gospdzán bich'í' zhinéégo ágot'eehíí yaa natsekees, hago't'éégo biká' yił goyilshóógo áile'íí yaa natsekees. <sup>35</sup> Díí daanoht'ee' nohwá nzhọọgo yashti'; doo nohwishjizhgo da, ndi nohwá nt'ééhíí bighą, doo nakigo nohwiini'go da nohweBik'ehń bá nada'ohsiidhíí bighą. <sup>36</sup> Nnee ła' bitsi' doo nniinéh hát'íí dahíí bighą, doo sitsi' bich'í' nt'éégo ánsht'ee da, nzi lęk'eyúgo, ła'íí na'ílfn bayánzhi' dahiyaayúgo, ła'íí na'í'neehíí bá nt'éé nziyúgo, áí doo hago'at'éé da, doo nchọ'go ánát'íł da, ch'ík'eh nniinéh ndi nzhọọ. <sup>37</sup> Áídá' nnee ła' nłdzilgo tsídezkeezgo, ła'íí doo nt'é daabíni'ąayúgo, dabíí hát'íínií yitis nłńigo, bitsi' doo nniinéh dago biini' łąyiiláa lęk'eyúgo nt'éégo adzaahi at'éé. <sup>38</sup> Áík'ehgo nnee bitsi' ła' nnee yaa yinłtǵíyúgo nt'éégo adzaa; áídá' doo ła' nnee yaa yinłtǵí dayúgo itisgo nt'éégo

adzaa. <sup>39</sup>Isdzán biká' danihi'náázhi' begoz'aaníí bee íb'i'dezt'í'qo, ndi biká' daztsaayúgo daazhógo naghaa, dabíí hát'ííníí yíł niínéh doleeł; nohweBik'ehń bił dábik'ehyúgo zhá. <sup>40</sup>Ndi itsaa nliiníí doo nnaná'náá dayúgo zhá bił gozhóq shí nsí: Bik'ehgo'ihí'nań biSpirit áík'ehgo nashítsiyilkees shí nsí.

**8** K'e'eshchín daach'okaqahgo hidán baa hi'niil n'íí baa yashti': daanohwigha hidán doo godiyih dago bídaagonlzi. Ndi shí itisgo gonsaą ch'inziyúgo itisgo da'ích'ídolteeł, áídá' íłgoch'oba'íí ínashood ndzilgo ábile'. <sup>2</sup>Dahadín shí itisgo gonsaą ch'inziníí, bígoch'íłsı le'at'ehi doo ła' bígoch'íłsı da. <sup>3</sup>Áídá' dahadín Bik'ehgo'ihí'nań bił nzhóqyúgo, án Bik'ehgo'ihí'nań bígółsı. <sup>4</sup>Áík'ehgo k'e'eshchín daach'okaqahgo hidán baa hi'niil n'íí daach'iyaaquíí baa yashti', k'e'eshchín doo da'anii hínaa dago bídaagonlzi, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań dała'á zhá gólííníí áldó' bídaagonlzi. <sup>5</sup>Yaaká'yú ła'íí ni'gosdzán biká'yú dant'éhéta daach'okaqahíí, gods daaholzéhi, łaqá ndi, (bich'í' daach'okaqahíí łaqágo, ła'íí nadaant'án łaqágo daagolíí ndi,) <sup>6</sup>Néé Bik'ehgo'ihí'nań dała'á nohwá gólíí, nohwiTaa, án bits'á'dí' dawa daagolíí, ła'íí án bá daahin'naa; ła'íí nohweBik'ehń dała'á gólíí, Jesus Christ, án binkááyú dawa daagolíí, ła'íí án binkááyú daahin'naa. <sup>7</sup>Da'ágát'ée ndi ínashood doo dawa áí yídaagołsı da: áídá' kú begonyaaazhi' ła' k'e'eshchín zhá daach'okaqahíí yídaagołsı ni'; áí hidán godiyihgo at'ée daanzigo hidán k'e'eshchín daach'okaqahgo baa hi'niil n'íí daayiaayúgo, yunáásyú itisgo doo daanłdzil nazíı da daaleeh. <sup>8</sup>Doo hidán Bik'ehgo'ihí'nań bit'ahgo nohwinoníł at'ée da: daahiidaayúgo doo áí bighá Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee itisgo daanjoo da, dagohíí doo daahiidaą dayúgo doo áí bighá Bik'ehgo'ihí'nań

binadzahgee itisgo daanchó' da. <sup>9</sup>Áídá' ídaa daagonohdzaą, nohwi'odla' daanłdzilhíí bighá hidán k'e'eshchín baa hi'niil n'íí daahohyaayúgo, dánko nnee bi'odla' doo daanłdzil dahíí ła' nageehgo ádaahle'. <sup>10</sup>Ni, hidán doo godiyihgo at'ée da bígonłsını, k'e'eshchín náda'okaqahé yune' nnaago nnee ła', bi'odla' doo ndzil dahíí no'iyúgo, dánko doo hago'at'ée łaq nziqo bíí áldó' yiyaa doleeł; <sup>11</sup>Áík'ehgo shí itisgo gonsaą nńzihíí bik'izhi' áí nnee bi'odla' doo ndzil dahíí dánko ch'a'otfızh, án Christ biláhyú nik'isnhi, Christ bá daztsáni. <sup>12</sup>Nohwik'isn bi'odla' doo ndzil dago doo bik'ehyú ágot'eehíí dábik'ehyú at'ée nziqo ádaabinolısgo bich'í' nchó'go ánadaaht'íıłgo Christ bich'í' nchó'go ánadaaht'íıł hileeh. <sup>13</sup>Áík'ehgo hidán hishaqahíí bighá shik'isn nanago'yúgo, dánnágódzáázhi' doo itsı' náoshdaą at'ée da, shik'isn doo nanashgéeh hasht'íı dahíí bighá.

**9** Ya' doo Christ binal'a'á itah nshıı da gá? Ya' doo dawahá shá bił ch'í'otaa da gá? Ya' doo Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú shinasdziid daanohıı da gá? <sup>2</sup>La' bich'í' doo Christ binal'a'á nshıı dayúgo, nohwí nohwich'í' áí nshıı go'ıı: nohweBik'ehń biyati' bee nohwich'í' yashti' n'íí biláhyú hasdánohwido'nılhíí bighá Christ binal'a'á nshııgo shígózi. <sup>3</sup>Díí bee ádáyashti', hadín nashídıłkidyúgo: <sup>4</sup>Ya' néé Christ binal'a'á daandliiníí da'iidaago doo nohwá goz'aa da gá? <sup>5</sup>Ya' isdzán ínashood daanłni bił ndaan'nehgo bił nahiikaigo doo nohwá goz'aa da gá, ła' nadaal'a'ihíí, nohweBik'ehń bik'isyú, hik'e *Céphas* ádaadzaahíí k'ehgo? <sup>6</sup>La'íí ya' shí hik'e Barnabas zhá behihi'naahíí bighá doo na'ıdziid da ndi doo hago'at'ée dago nohwá goz'aa gá? <sup>7</sup>Hadín dabíí na'iznilgoshá' siláada nlıı? Hadín dahts'aa k'eidnłáago

binest'á'íí doo yiyaa dashá? Hadín dibelíí yinádez'iiníí bibe' doo yidlá dashá? <sup>8</sup>Ya' dashíí zhá ádishnii gá? Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí áldó' áníí go'íí. <sup>9</sup>Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí Moses binkááyú nohwich'í' alzaahíí gáníigo bek'e'eshchíí, Ich'íhgee magashi t'oh naghái nyí'í'eesíí doo bizé' na'ílt'éh da, nii. Ya' díí dá magashi zhá yaa natsekeesgo aníí née? <sup>10</sup>Dagohíí néé nohwaa natsekeesgo aníí née? Da'anii nohwá bek'e'eshchíí: nnee nágodzizíí nest'án nyohofíigo nágodziz, ła'íí ílch'ihíí áldó' t'oh naghái nyohofíigo at'íí. <sup>11</sup>Áík'ehgo nohwitahyú Holy Spirit bits'á'dí' nít'ééhíí bee nohwíl ch'ídaagosíit'áqdá', ní'gosdzán biká' nandeehíí nohwaa daanojnë'yúgo, ya' nohwíl dík'eh ádaagot'ee née? <sup>12</sup>Ła' nnee dant'éhéta bídaandíhíí nohwaa daanojnë' daanohwíłniigo bá goz'ayúgo, ya' nééhíí doo ágádaan'niigo nohwá goz'aq da gá? Da'ágát'éé ndi doo hak'i ída'onkeed da ni', Christ baa yati' baa gozhóni bidáhgee doo nadaagonłt'og da doleethíí bigha dawahá bidag ádaant'ee. <sup>13</sup>Kih biyi' da'ch'okáqhíí biyi' díłzihgo ádaagot'eehíí nayik'ída'iziidíí hidán Bik'ehgo'ihí'nań baa hi'niłhíí łahzhí' daayiyáqhíí ya' doo bídaagonłsı da née? Ła'íí dawahá beda'okáqhíí biká' dahi'niłgee nada'iziidíí hidán Bik'ehgo'ihí'nań áígee baa hi'niłhíí łahzhí' daayiyáq áldó'. <sup>14</sup>Áík'ehgo hadín yati' baa gozhóni yaa nadaagoln'íí da'ái yits'á'dí' yedaahinaago nohweBik'ehń bándaaqoz'aq. <sup>15</sup>Shíí áldó' díí bee shá goz'aq ndi doo hak'i be'asdzaa da: k'adíí doo ágádaashohle' dishniigo nohwich'í' k'e'eshchii da: doo shich'í' nahi'niłgo da yati' baa gozhóni baa yashti'go be'ansht'eehíí shits'á' náidoné' át'éé da, dahyúgohíí shiná' shizes-híí ndi nzhq. <sup>16</sup>Yati' baa gozhóni baa nagoshni' ndi doo áí bigha ída'oshdlii da: áí na'idziidíí

shaa det'aqhíí bigha dáshini'ayú áshléngo, yati' baa gozhóni doo baa nagoshni' dayúgo goyééhíí bee shich'í' goz'aq! <sup>17</sup>Díí na'idziidíí dashíí háshť'íigo ánasht'íílyúgo, bigha shich'í' nahi'nił: áídá' dashíí doo hasht'íí da ndi ashle'yúgo, díí na'idziidíí shaa det'aqhíí bigha ashle'. <sup>18</sup>Nt'é shich'í' nahi'nił áídá'? Díńko, Christ baa yati' baa gozhóni baa nagoshni'dá' doo áí bigha nahi'nił da, áík'ehgo yati' baa gozhóni yaa yałti'íí nshíigo, áí bigha shich'í' nahi'niłgo shá begoz'aq ndi doo be'anasht'íí da. <sup>19</sup>Nnee doo ła' binal'a'á nshíí da ndi, nnee dawa binal'a'á nshíigo ádeshdlaa, nnee łaqgo Christ bich'í'go honshbíhíí bigha. <sup>20</sup>Jews daanliiníí bich'í' Jew nneehíí k'ehgo ádeshdlaa, Jews daanlíni Christ bich'í'go honshbíhíí bigha; Jews bich'í' begoz'aaníí yikísk'eh ádaat'eehíí k'ehgo ádeshdlaa, begoz'aaníí yikísk'eh ádaat'eehíí Christ bich'í'go honshbíhíí bigha; <sup>21</sup>Jews bich'í' begoz'aaníí doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí k'ehgo ádeshdlaa, begoz'aaníí doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí Christ bich'í'go honshbíhíí bigha, (Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí doo bikísk'eh ánsht'ee da doo dishnii da, ndi Christ yegos'aaníí be'ansht'ee.) <sup>22</sup>Doo daanłzil dahíí bich'í' doo ndzil dahíí k'ehgo ádeshdlaa, doo daanłzil dahíí Christ bich'í'go honshbíhíí bigha: nnee dawa bich'í' dabíí k'ehgo á'denszi ni', dahagot'éégo ła' hasdakáh doleethíí bigha. <sup>23</sup>Áík'ehgo be'anasht'íí, yati' baa gozhónihíí bigha, áí bits'á'dí' shíí áldó' nohwíłgo itah shiyaa gozhóq doleethíí bigha. <sup>24</sup>Ihanách'idikahgee dawa hadíí íhandeskaihíí dała'á aadilwodíí gonłnéé goz'aqhíí doo bídaagonłsı da née? Áík'ehgo daagonłneehíí bigha nádohkeeh. <sup>25</sup>Itah nagolzhíí dawahá bee ídaagodzaa, ch'ah **hobíjhíí** daayołbíhíí bigha. Áí ch'ah hobíjhíí



da. <sup>22</sup>Ya' nohweBik'ehń nohwich'í' hashkeego ádaanzí nées? Ya' nées bitisgo nadaanzwod nées? <sup>23</sup>Dawahá shá bił ch'í'otąą ndi doo dawa bee shich'ogo'ńii da: dawahá shá bił ch'í'otąą ndi doo dawa shi'odlą'íí nńdzilgo áile' da. <sup>24</sup>Doo dakózhá nńt'ėhi ídáhách'ít'íí da le', áídá' nnee ła'í nńt'ėhi bá hách'ít'íí le'. <sup>25</sup>Dant'ėhéta itsi' nanáhi'ńiihgee nahinihińí daahsaą, hishaą shi, dagohí doo hishaą da shi daanoħsigo doo biká na'ídaadołkidgo da: <sup>26</sup>Ni'gosdzán ła'íí biká' daagolíńí dawa nohweBik'ehń bíyééhí bighą dawa daahiidaągo dábik'eh. <sup>27</sup>Nnee doo da'odląą dahí ła' shigowayú ínaáyú nńáh nohwińii lėk'eyúgo, ła'íí akú nohwiini'yúgo, nńt'ėhéta nohwich'í' nńiikąąhíí daahsaą, hishaą shi, dagohí doo hishaą da shi daanoħsigo doo biká na'ídaadołkidgo da. <sup>28</sup>Áídá' ła', Díí hidán k'e'eshchín baa hi'ńili at'ée, nohwińiiyúgo, daohsaą hela', nohwił nagolńi'ńii íńbighą, ła'íí ch'iyąągo doo dábik'eh da nzihiń bighą: ni'gosdzán ła'íí biká' daagolíńí dawa nohweBik'ehń bíyééhí bighą dawa daahiidaągo dábik'eh: <sup>29</sup>Ch'iyąągo doo dábik'eh da nńzihiń bighą doo dishńiiigo ádishńii da, áídá' nnee nił nagolńi'ńii ch'iyąągo doo dábik'eh da nzihiń bighą: gánńii shi, Hidán dawa shá bił ch'í'otąądá' nńt'ė bighą ła' nnee hidán doo dawa bił ch'í'otąą dahí shaa néit'íí? <sup>30</sup>Bik'ehgo'ihí'nań shaa ch'oba'go nńt'ėhéta hishaądá', nńt'ė bighą ba'ihėnsigo hishaą n'ńíhí bighą nch'ogo shaa yá'iti'? nńii shi. <sup>31</sup>Áídá' gánohwiłdishńii, Da'ohsaągee ła'íí dant'ė ádaahłeehgee Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihėgosí doleethí bighą ádaahł'íih. <sup>32</sup>Jews daanlińii hik'e doo Jews daanlińi dahí, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań daayokąąhgo ha'ánałsėhí nohwiğhą nanánóhdėh hela': <sup>33</sup>Shíí dawa ánašt'íihíí bee nnee dawa bił goyilshóq háshł'íí, doo dashíí zhą nńt'ėéhíí

ídáhásht'íí da, ndi łańi nńt'ėéhíí bá háshł'íí, yee hasdádokah doleego.

**11** Shíí Christ be'esh'íihí k'ehgo nohwíí ałdó' sheda'oł'íi le'. <sup>2</sup>Shik'íyú, nohwa'ihėdaansi, dawa bee shėnádaańiihí bighą, ła'íí nńt'ė nohwił ch'í'ńi'ąą n'ńi dánohwił nagosisńi'ńii k'ehgo t'ah bikísk'eh ádaanoħ'eehí bighą. <sup>3</sup>Áídá' díí bidaagonołsi hasht'íí, Christ nnee daant'íígee yá siziğgo bitsits'inhí k'ehgo nli; ła'íí nńeehí isdzáné yá siziğgo bitsits'inhí k'ehgo nli; ła'íí ałdó' Bik'ehgo'ihí'nań Christ yá siziğgo bitsits'inhí k'ehgo nli. <sup>4</sup>Nnee nlińi bitsits'in doo bina'deńtsóozdá' okąąhyúgo, dagohí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yałti'yúgo, bitsits'in doo yidnłsi dago ánał'íił. <sup>5</sup>Áídá' isdzáné bitsits'in doo bina'deńtsóoz dago okąąhyúgo, dagohí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yałti'yúgo, bitsits'in doo yidnłsi dago ánał'íił: áí isdzán bitsits'in hilzheedhí k'ehgo at'ée. <sup>6</sup>Áík'ehgo isdzán doo bitsits'in bina'deńtsóoz dayúgo bitsizł k'ínógėesh: áídá' isdzán bitsizł k'ėgizhgo dagohí hilzheedgo yik'ee ídaayándziyúgo bitsits'in bina'deńtsóoz le'. <sup>7</sup>Nnee nlińi bitsits'in doo bina'deńtsóoz bik'eh da, Bik'ehgo'ihí'nań be'ılzaahí nliğgo ízisgo ye'at'ėéhí ch'í'nah áyłsihí bighą: áídá' isdzánhí nnee ízisgo ye'at'ėéhí ch'í'nah áyłsi. <sup>8</sup>Nnee doo isdzán bits'ą'dí' alzaa da; ndi isdzánhí nnee bits'ą'dí' alzaa. <sup>9</sup>Ła'íí nnee doo isdzán bá ábi'delzaa da; ndi isdzánhí nnee bá ábi'delzaa. <sup>10</sup>Áí bighą isdzán bitsits'in bina'deńtsóoz bik'eh, áí biką' yidits'agí bebígózihí bighą, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'dí' daagolíńí daabo'íihí ałdó' bighą. <sup>11</sup>Ágát'ée ndi, nohweBik'ehń binadzahgee nnee doo hagoł'ėego hileeh da, isdzán da'áđihgo, ła'íí isdzán ałdó' doo hagoł'ėego hileeh da, nnee da'áđihgo. <sup>12</sup>Isdzán nnee bits'ą'dí' ábi'delzaa, da'ágát'ėego nnee

isdzán bits'á'dí' goleehego ábi'delzaa; ndi dawahá Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí' daaleehi ádaat'ee. <sup>13</sup>Dánohwíí díí nzhogo baa natsídaahkees: ya' isdzán bitsits'in doo bina'deñtsóoz dago Bik'ehgo'ihí'nañ yokaqahíí dábik'eh née? <sup>14</sup>Da'ádaant'eehíí bee nohwíl ch'ígót'aah, nnee bitsizíl nneezyúgo yik'ee ídaayándzj. <sup>15</sup>Áídá' isdzán bitsizíl nneeziíí bee ba'olñihi at'éé: bitsizílíí bitsits'in bik'eñtsóoz doleehego baa hi'né'. <sup>16</sup>Áídí' nnee la' díí bighá łahadaadit'áh hádaat'iyúgo, díínko bee bił nadaagohní', ádishñii n'íí k'ehgo ádaant'ee, la'íí Bik'ehgo'ihí'nañ daayokaqahgo ha'ánátséhíí dawa ałdó' yikísk'eh ádaat'ee. <sup>17</sup>Áídá' díí bee nohwíl nagoshñi'íí nł'éeego ánadaaht'ijł doo hagot'éeego nohwíldishñii da, ıła'ánáht'ijhíí bits'á'dí' doo nł'ée daahleeh da, da'itisgo ncho' daahleeh. <sup>18</sup>Dantsé baa yashti'íí díínko, ínashood da'okaqah yune' ıła'ánáht'ijhgee ıłts'á'yú daahohkahgo nohwa'ikonsj; áshilñiihíí łahzhj' hoshdląą. <sup>19</sup>Hadíí da'anii da'odlaaníí nohwitahyú bebídaagozi doleełhíí bighá ıłts'á'yú daahohkahíí nohwitahyú begoz'ąą doo. <sup>20</sup>Dałahágee ıła'ánáht'ijhgee nohweBik'ehń doo da'anii dilzihgo bá da'ohsaą da go'ıj. <sup>21</sup>Áídá' da'ıdaągee dahate dánohwíí nohwi'idánéhi daahsaągo nohwa'ikonsj, nnee la' doo hwahá da'iyąą dadá': áí bighá la' shıná' daanljji, la'ihíí łąągo da'idląą. <sup>22</sup>Ya' nohwigowaą nagoz'ąą yune' doo da'ohsaą da gá? Dagohíí Bik'ehgo'ihí'nañ daayokaqahgo ha'ánátséhíí doo bił da'otag da née, la'íí nohwitahyú tédaat'iyéhíí ıdaayádaandzjgo ádaahle' née? Nt'é nohwíldishñii áídá'? Ya' díí bighá nohwa'ihénsjgo yashti' doleeł gá? Dah, doo áík'ehgo nohwaa yashti' da. <sup>23</sup>Nohwitahyú nashaadá' nohwíl ch'ıgonı'ąą n'íí nohweBik'ehń shıl ch'ıgon'áni at'éé, áí díínko, Jesus

nohweBik'ehń yik'edaanniihíí bíłák'edaabistjídá', da'ái bit'ée'gee bán náidn'ąą: <sup>24</sup>Áídí' ya'ihénsjgo oskaqadá' ıłk'édaizné'go gánñiid, Nkóh, daohsaą; díí shıts'ı áť'ée, nohwá nehesto'i: díí bee shınádaadoñhgo ánadaaht'ijł. <sup>25</sup>Da'iyaaníí bikedí'go da'ágát'éeego idee beda'ıskaaníí náidnkaągo gánñiid, Díí idee besikaaníí shidil bee ánídeego Bik'ehgo'ihí'nañ hik'e nnee biłgo łángot'aaníí áť'ée: náda'ohdlhgee bee shınádaadoñhgo ánadaaht'ijł. <sup>26</sup>Díí k'ehgo bán nádaahdjihgee, la'ıí díí k'ehgo idee bee náda'ohdlhgee, nohweBik'ehń daztsaaníí ch'ınah ádaanołsj, nádzáázhi'. <sup>27</sup>Áí bighá hadín doo godnłsj dago díí bán yiyąayúgo, dagohíí díí nohweBik'ehń bi'ide' bee idląayúgo, nohweBik'ehń bits'ı la'ıí bidil yich'ı' nihesíí. <sup>28</sup>Áík'ehgo nnee dawa ıdinel'ijgo zhá bán yiyąą la'ıí idee bee idląą le'. <sup>29</sup>Hadín doo dábik'ehyú áť'ée dadá' iyąayúgo la'ıí idląayúgo, áí bee dabıı góyéeego ıch'ı'godot'áál, da'anii nohweBik'ehń bits'ı doo yidnłsj dahíí bighá. <sup>30</sup>Áí bighá nohwitahyú łáni doo nadaalwod da la'ıí kaa yaa nakai, la'ıí łáni **da'ıthosh**. <sup>31</sup>Née da'anii ıdaadinel'ij lęk'eyúgo doo nohwaa yá'iti' da doleeł. <sup>32</sup>Áídá' nohwaa yá'iti' lęk'eyúgo nohweBik'ehń nohwíl ch'ıdaago'aahgo nohwiniidaagodnłsj, ni'gosdzán biká' nnee doo bił nohwíl ch'ıgódéeł da doleełhíí bighá. <sup>33</sup>Áí bighá, shik'ıyú, da'ohsaągee ıła'ánáht'ijhyúgo ıłba' nasóohtaą. <sup>34</sup>Nnee la' shıná' silji lęk'eyúgo gowayú iyąą le'; áík'ehgo ıła'ánáht'ijhíí doo nohwíl ch'ıgódéeł da. La' biká nadaashıdołkid n'ıí nánsdzáago hasht'egodeshłfł.

**12** Shik'ıyú, k'adıí Holy Spirit bits'á'dí' kaa hi'né'ıí hagot'éeego at'éé shıhíí bídaagonołsjih hasht'ıj. <sup>2</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ doo daahohkaqah dadá' k'e'eshchín doo yádaakt' dahi daahohkaqahgo ch'a'onátsáą

ni'í bídaagonolsi. <sup>3</sup>Ái bigha díí bídaagonolsih dázho hásh'íí, nnee la' Bik'ehgo'ihina' biSpirit binkááyú yafti'yúgo doo Jesus bił ch'ígodíni at'éé nii da go'íí: la'íí nnee la' Holy Spirit binkááyú yafti'yúgo zhá Jesus nohweBik'ehni nlii, nii. <sup>4</sup>Holy Spirit bits'á'dí' kaa hi'né'íí itah at'éé ndi Holy Spirit dała'áhi at'éé. <sup>5</sup>Bik'ehgo'ihina' baa ná'idziidíí itah ádaat'ee ndi nohweBik'ehni dała'áhi. <sup>6</sup>Itah at'éégo nnee Bik'ehgo'ihina' yá nada'iziid, ndi Bik'ehgo'ihina' dała'áhi nnee bíyééhíí dawa biláhyú itah at'éégo na'iziid. <sup>7</sup>Nnee daantíígee Holy Spirit binkááyú na'iziidíí baa daagode't'aa, nnee dawa bá nzhqo doleełgo. <sup>8</sup>Áik'ehgo la' Holy Spirit binkááyú yati' góyáni baa daagode't'aa; la'ihíí da'ái Spirit-híí binkááyú yati' bee koł ígózini baa daagode't'aa; <sup>9</sup>La'ihíí odlá' bee daagode't'aa, da'ái Spirit binkááyú; la'ihíí da'ái Spirit binkááyú ná'hilziihgo baa daagode't'aa; <sup>10</sup>La'íí godiyihgo aná'ol'ííłgo baa daagode't'aa; la'íí Bik'ehgo'ihina' binkááyú yádaahti'go; la'íí spirits hago'at'éhíhíí yídaagołsigo; la'íí Holy Spirit binkááyú yati' doo bigózi dahíí yee yádaahti'go; la'íí yati' doo bigózi dahíí niigo aníhíí yaa nanádaagolni'go baa daagode't'aa: <sup>11</sup>Díí dawa Spirit dała'áhi bits'á'dí' kaa daahi'né', da'ái Spirit-híí dáhat'íígee nnee daantíígee yaa daagode'a'. <sup>12</sup>Kots'í dała'á ndi łayú henláá, la'íí łayú henláá ndi kots'í dała'áhi at'éé: Christ ałdó' da'ágát'éé. <sup>13</sup>Áik'ehgo Holy Spirit dała'áhi bee daanohwigha dała'ázhí' baptize ádaanohwi'deszaa, Jews daandliini' dagohíí doo Jews daandlii dahíí, isnáh daandliini' dagohíí doo isnáh daandlii dahíí; Holy Spirit dała'áhihi bits'á'dí' daahiıdłago ádaanohwi'deszaa. <sup>14</sup>Kots'í dała'áhi łayú henláá, doo dała'á zhá da. <sup>15</sup>Kokeehíí, Shíí doo kogan nshłi dahíí

bigha doo kots'í itah nshłi da, nii lék'eyúgo, ya' doo kots'í itah nlii da gá? <sup>16</sup>La'íí kojaahíí, Shíí doo kōnaa nshłi dahíí bigha doo kots'í itah nshłi da, nii lék'eyúgo, ya' doo kots'í itah nlii da gá? <sup>17</sup>Kots'ihíí dawa kōnaa nliiyúgo hagot'éégo ch'idits'ag? Kots'ihíí dawa kōjaa nliiyúgo hagot'éégo ich'ıłchih doo? <sup>18</sup>Áıdá' Bik'ehgo'ihina' dabíí háh'ıhíí k'ehgo kots'í łayú henlááhíí daanné'gee kots'í bee hadaadeszaa. <sup>19</sup>Kots'í bits'ádaadehezlaahíí dała'áyúgo, hagot'éégo its'í hileeh áıdá'? <sup>20</sup>Áıdá' kots'í łayú henláá ndi kots'ihíí dała'áhi. <sup>21</sup>Áık'ehgo kōnaahíí doo hagot'éégo koganhíí, Doo hánesht'ıi da, yiłniih da; la'íí kotsits'inhíí doo hagot'éégo kokeehíí, Doo hánesht'ıi da, yiłniih da. <sup>22</sup>Doo ágát'éé da, kots'í łayú henlááhíí doo nalwod da ngolniihíí ákōne' itah nliigo zhá kots'í gólíí: <sup>23</sup>Nohwits'í łayú henlááhíí la' dá'ich'ı'go baa natsıdaahiikes ndi, áı la'ihíí bitisgo nłt'éégo bił da'ónłtag; nohwits'í łayú henlááhíí doo hagot'éégo nel'ıi bigonedzaa dahíí dayúwehyú nłt'éégo bił da'ónłtag. <sup>24</sup>Áıdá' nohwits'í łayú henlááhíí daadilkoqohyú hit'ıigo alzaahíí doo bił da'ónłtag da: áıdá' Bik'ehgo'ihina' dawa dała' ładaayiznil, doo bił da'ónłtag dahíí dabíí nłt'éégo áyıłsı: <sup>25</sup>Áık'ehgo nohwits'í łayú henlááhíí doo ilk'edaadi'niih da doleeł; áıdá' nłt'éégo ádaahtıłzi doleełgo Bik'ehgo'ihina' dała'ázhí' ładaayiznil. <sup>26</sup>Áık'ehgo dała'á biniigonłt'éé lék'eyúgo dawa yił biniidaagonłt'éé; dagohíí dała'á daach'idnłsı lék'eyúgo dawa yaa bił daagozhqo doleeł. <sup>27</sup>Áık'ehgo nohwí itah Christ bits'í daanohłi, la'íí dała'á daanohłiıgee łayú henlááhíí daanohłi. <sup>28</sup>Bik'ehgo'ihina' díí k'ehgo ínashood daanliini' bitahyú nyiıłnil lék'e, dantségee bindaal'a'á daanliigo, nakigeehíí binkááyú yádaahti'go,

taagigeehí ilch'ígó'aahgo, iké'geehí godiyihgo áná'ol'ijlgo, ná'ilziihgo, ich'oniigo, nant'án daanliigo, la'í Holy Spirit binkááyú yati' doo bigózi dahí yee yádaalti'go. <sup>29</sup>Ya' dawa Bik'ehgo'ihina'na' bindaal'a'a daanlii née? Ya' dawa binkááyú yádaalti' née? Ya' dawa ilch'ígó'aahí daanlii née? Ya' dawa godiyihgo ánáda'ol'ijl née? <sup>30</sup>Ya' dawa nná'daahilziihgo baa godet'aq née? Ya' dawa Holy Spirit binkááyú yati' doo bigózi dahí yee yádaalti' née? Ya' dawa nt'é niigo aníhí yaa nanádaagolni'go baa godet'aq née? <sup>31</sup>Áidá' Holy Spirit bits'á'dí' kaa hi'né'í itisgo at'éehí zhá hádaah't'i le': áidí' díinko itisgo ágot'éhi nohwil ch'í'nah ágóshléh.

**13** Nnee daanliini' n't'éégo yádaalti'í la'í Bik'ehgo'ihina'na' binal'a'a yaaká'yú daagolnihí biyati' bee yashti'sha' ndi, shi'ijóóní da'ádihyúgo bésh dilwoshé áhiits'agí, dagohí bésh be'idot'aké lídiildilgo áhiits'agí k'ehgo ánsht'ee. <sup>2</sup>Bik'ehgo'ihina'na' shinkááyú yahti'í shaa godet'aqsha' ndi, nt'é doo bigózi da n'í dawa bigonsisha' ndi, dawa shi'igózi'sha' ndi, la'í shi'odla'í bee dzi' lashi' godihi'niil lék'e ndi, shi'ijóóní da'ádihyúgo shí doo nt'é nsh'i da. <sup>3</sup>Dawa shíyéehí tédaat'iyéhi baa hish'ni'fsha' ndi, la'í shidi'didlidgo baa idinsht'aq lék'e ndi, shi'ijóóní da'ádihyúgo shí doo nt'é bee hisht'ij da. <sup>4</sup>Ko'ljóóní nyéé lék'e ndi nzaadzhí' bidag ách'it'éé, la'í ko' goch'oba'; la' bíyéehí doo idáhách'it'í da; doo ida'ch'odlí da, doo ích'idilk'aa da, <sup>5</sup>Ko'ljóóní doo ncho'go ách'it'í da, doo dashízhá ch'inzi da, doo dagóshch'í' bágoch'íich'ij da, doo déncho'égo baa nats'itsikees da; <sup>6</sup>Doo ncho'go ágot'eehí baa ko' gozhóq da, áidá' da'anii ágot'eehí zhá baa ko' gozhóq; <sup>7</sup>Dawa bidag ách'it'éé, dawa ch'odlaq,

nt'éehí dawa nch'ohí, dawa bich'í' dahch'idnldqh. <sup>8</sup>Ko'ljóóní doo ádíh da: yunáasyú ágone'í baa nagolni' lék'e ndi bech'igonáh; Holy Spirit binkááyú yati' doo bigózi dahí bee yách'ikti' lék'e ndi bengowáh; bee ko' igóziní bech'igowáh. <sup>9</sup>K'adí' lahzhí' zhá bídaagonlzi, hik'e yunáasyú ágone'í lahzhí' zhá baa nadaagohiilni'. <sup>10</sup>Áidá' Bik'ehgo'ihina'na' ngonlch'íhí dawa la'zaagee, doo dayúweh lahzhí' zhá bídaagonlzi da doo, áidá' dawa nohwil ídaagozi dolee. <sup>11</sup>Chagháshé nsh'ijidá' chagháshé k'ehgo yashti' ni', chagháshé k'ehgo doo gonsáq dago natséskees ni': áidá' nnee síl'í hik'e chagháshé k'ehgo ánsht'ee n'í shits'á' bee yó'ogoyáá ni'. <sup>12</sup>K'adyúgo kát'ine' doo nzhoggo biyi' got'ij dahí biyi' daadet'ijhí k'a'at'éé, áidá' biká' ngonyáago daatinél'ijhí k'ehgo nzhoggo got'ij dolee: k'adyúgo lahzhí' zhá bigonsi, áidá' biká' ngonyáago dawa bigonsi dolee, dashí shigózi'hí k'ehgo. <sup>13</sup>Áik'ehgo ki'odla', hik'e n't'éehí nch'ohóhíhí, la'í ko'ljóóní bilgo, dí taagihí begoz'aq; ndi ko'ljóóní itisgo at'éé.

**14** H'ijóóní be'ádaanoht'eego biká' hádaah't'ij, la'í Holy Spirit bits'á'dí' kaa hi'né'í hádaah't'ij, ndi Bik'ehgo'ihina'na' nohwinkááyú yahti'í itisgo hádaah't'ij. <sup>2</sup>Hadín Holy Spirit binkááyú yati' doo bigózi dahí yee yahti'í doo nnee yich'í' yahti' da, ndi Bik'ehgo'ihina'na' zhá yich'í' yahti': nnee doo la' yígósi dago; áidá' doo bigózi dahí biyi'siziini' yee yaa yahti'. <sup>3</sup>Áidá' hadín Bik'ehgo'ihina'na' binkááyú yahti'í nnee yich'í' yahti', nnee bi'odla' ndzilgo áile' doleeqgo, la'í yidag yahti'go, la'í yi' goyishóqgo ánádaahidle'go. <sup>4</sup>Hadín yati' doo bigózi dahí yee yahti'í dabí bi'odla' ndzilgo áile', áidá' Bik'ehgo'ihina'na' binkááyú yahti'í inashood ha'ánalséhí bi'odla' ndzilgo ádaile'. <sup>5</sup>Daanohwigha Holy



Spirit nohwinkááyú yati' doo bígózi dahíi yee yafti'go hádaanohwisht'ii, ndi Bik'ehgo'ihina'nan nohwinkááyú yafti'íi itisgo nohwá hást'íi: hadín Bik'ehgo'ihina'nan binkááyú yafti'íi hadín yati' doo bígózi dahíi nt'é niigo aníihíi yaa nanáolnii'yúgo zhá nnt'ée, inashood ha'ánáshéhíi bi'odla' nndzilgo áile' doleehíi bighá. <sup>6</sup>Shik'íyú, Holy Spirit shinkááyú yati' doo bígózi dahíi yee yaftigo nohwaa níyááyúgo, doo nt'é bígonosjiih at'ée da, Bik'ehgo'ihina'nan shi' ch'í'nah áyíílaahíi nohwí' ch'í'nah ádaashle'yúgo zhá, dagohíi bígonshíi nohwí' nagoshni'yúgo zhá, dagohíi Bik'ehgo'ihina'nan shinkááyú yafti'yúgo zhá, dagohíi nohwí' ch'ígonsh'aahyúgo zhá. <sup>7</sup>Be'idaadot'áté, áí tsjísolta ía'íi béshts'qoséta, doo daahinaa da ndi aníihíi dits'ag, áídá' doo áígee aníi dayúgo, hagot'ée go nt'é idot'átéhíi bídaagoch'íisj? <sup>8</sup>Ía'íi siláada bibéshdilwoshé doo áígee aníi dayúgo, hadínshá' nagonlkaadhíi bighá ílch'í'ididle'? <sup>9</sup>Nohwíihíi ágádaanoht'ee, yati' doo bígózi dahíi bee yádaakti'yúgo, hagot'ée go nt'é daadohniihíi yádaagotsi doleel? Daazhógo da'ilijzhí' yádaakti'. <sup>10</sup>Ni'godsza'n biká' yati' íltah at'ée go doo álch'ídé da shá' ndi, dawa bígózi go yádaakti'. <sup>11</sup>Áík'ehgo yati' doo bígonshíi dayúgo, nnee aníihíi nnee íahgo hadaazt'í'híi k'ehgo bich'í' ánsht'ee doleel, ía'íi da'áík'ehgo shich'í' at'ée doleel. <sup>12</sup>Áík'ehgo nohwíi Holy Spirit bits'á'dí' kaa hi'né'íi dázhó hádaaht'ii go, inashood ha'ánáshéhíi bi'odla' nndzilgo ádaile'íi itisgo hádaaht'ii, áík'ehgo bee nada'ohsiid. <sup>13</sup>Áík'ehgo hadín Holy Spirit binkááyú yati' doo bígózi dahíi yee yafti' lék'eyúgo, nt'é niigo aníihíi yaa nanáolnii'híi bighá okáah le'. <sup>14</sup>Yati' doo bígózi dahíi bee oshkáah lék'eyúgo, shiyi'siziiníi okáah ndi nt'é dishniigo ádishniihíi doo bígonshíi dago, doo shiini' bee oshkáah da.

<sup>15</sup>Hagolá ashne' áídá'? Shiyi'siziiníi bee oshkáah, ía'íi bígonshíi oshkáah áldó'; shiyi'siziiníi bee idish'aa, ía'íi bígonshíi áldó' idish'aa. <sup>16</sup>Dagohíi niyi'siziiníi zhá bee Bik'ehgo'ihina'nan ba'ihénziyúgo, nnee Christ doo hwahá nnt'ée go yígotsiid dahíi onkáahgo ánnihíi doo yígotsi dadá', hagot'ée go, Da'anii doleel go at'ée, nii doleel? <sup>17</sup>Nnt'ée go ihénzi go onkáah ndi nidits'agíi doo bich'odaasíni' da. <sup>18</sup>Daanohwigha nohwitigo Holy Spirit shinkááyú yati' doo bígózi dahíi yee yafti'go Bik'ehgo'ihina'nan ba'ihénsi: <sup>19</sup>Ágát'ée ndi inashood ha'ánáshéhíi goneznán doo náhótag dayú yati' doo bígózi dahíi bee yashti'shá' ndi, yati' ashdlá' yádaagotsiníi nnee ía' bee bí' ch'ígonsh'aahíi bighá bee yashti'íi itisgo shi' nnt'ée. <sup>20</sup>Shik'íyú, nohwíi ídaagozi zhiné go doo chagháshé k'ehgo zhá be'ádaanoht'ee da le': áídá' ncho'íi zhiné go mé'híi k'ehgo be'ádaanoht'ee, nohwíi ídaagozi zhiné go nnee báya'n daasilíihíi k'ehgo be'ádaanoht'ee le'. <sup>21</sup>Bik'ehgo'ihina'nan yegos'aanii biyi' gáníigo bek'e'eshchíi, Nnee biyati' íahgo at'éhi, ía'íi nnee nanid'íi biyati' bee díi nneehíi bich'í' yashti' doo; ágát'ée ndi doo daashidits'ag da doleel, nii, nohweBik'eh. <sup>22</sup>Áík'ehgo Holy Spirit binkááyú yati' doo bígózi dahíi godiyihgo be'ígóziníi át'ée, áí da'odlaaníi doo bá alzaa da, áídá' doo da'odla' dahíi bá alzaa: ndi Bik'ehgo'ihina'nan binkááyú yati'íi doo da'odla' dahíi doo bá alzaa da, áídá' da'odlaaníi bá alzaa. <sup>23</sup>Áík'ehgo inashood dawa íla'adzaadá' dawa yati' doo bígózi dahíi yee yádaakti' lék'eyúgo, ía'íi nnee ía' Christ doo hwahá nnt'ée go yádaagotsiid dahíi, dagohíi doo da'odla' dahíi hah'ákaiyúgo, Nohwiini' ádaadih, daanohwiinii doleel go'íi. <sup>24</sup>Áídá' dawa Bik'ehgo'ihina'nan binkááyú yádaakti' lék'eyúgo, ía' nnee doo

odlaḡ dahíí, dagohíí Christ doo hwahá n̄t'éeḡo yígóls̄j̄id dahíí hah'ayááyúḡo, binch'ó'íí b̄l̄ ch'í'nah áile', la'íí yá'iti'íí yidezts'aḡhíí bigha ídinél'j̄i doo: <sup>25</sup>Áík'ehgo bijíí biyi' nainl'j̄i' n'íí ch'í'nah áyíílaago, Bik'ehgo'ihí'nañ yich'j̄i' hishzhizhgo yokaḡh doleeḡ, Da'anii Bik'ehgo'ihí'nañ nohwiḡ nliḡ lá, niigo. <sup>26</sup>Hagolá ádaahne' áídá', shik'ííyú? Íla'ánáht'j̄ihgee daanohtj̄igee la' ido'aal, la' ílch'ígó'aah, la' Holy Spirit binkááyú yati' doo bíḡózi dahíí yee yaḡti', la' b̄l̄ ch'í'nah áḡólzigo yaa nagoln̄i', la' yati' doo bíḡózi dahíí n̄t'é niigo anííhíí yaa nanáḡoln̄i'. Áí dawa ínashood n̄dzilgo nazj̄i doleeḡhíí bigha ánádaaht'j̄iḡ le'. <sup>27</sup>Nnee la' yati' doo bíḡózi dahíí yee yádaaḡti' l̄ék'eyúḡo, naki dagohíí taalt'éeḡo zhá begoz'aḡ, áí bitisgo dah, dáḡik'é'go yádaaḡti' le'; la'íí n̄t'é niigo anííhíí daḡa'a yaa nanáḡoln̄i' le'. <sup>28</sup>Áídá' n̄t'é niigo anííhíí yaa nanáḡoln̄i'íí doo hak'i dayúḡo, doo yádaaḡti' dago n̄t'ée, ha'ánázéh yune', ích'j̄i' yádaaḡti'go zhá, la'íí Bik'ehgo'ihí'nañ yich'j̄i' yádaaḡti'go n̄t'ée. <sup>29</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú yádaaḡti'íí naki dagohíí taalt'éeḡo yádaaḡti' le', la'ihíí n̄t'é daaniigo yádaaḡti'íí yaa natsídaakes le'. <sup>30</sup>La' itah dahsdaahíí n̄t'éhéta Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí' b̄l̄ ch'í'nah alzaayúḡo, dantsé yaḡti'íí dant'éheego at'ée le'. <sup>31</sup>Áík'ehgo daanohwigha Bik'ehgo'ihí'nañ nohwinkááyú yaḡti'íí nohwá b̄l̄ ch'í'otaḡ, dáḡik'é'go, daanohwigha bídaagonoḡ'aah doleeḡgo, la'íí daanohwigha nohwiḡ daagoyílshóḡ doleeḡgo. <sup>32</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú yádaaḡti'íí ídaa daagodzaḡḡo dáḡik'eh. <sup>33</sup>Godikishíí doo Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí'hi at'ée da, áídá' nkego-hen'ááníí zhá, Bik'ehgo'ihí'nañ bá hadaadeszaahíí, ínashood daanliiníí, ha'ánátséhgee áḡágot'ee. <sup>34</sup>Ha'ánázéh yune' isdzáné dant'éheego ádaat'ee le':

doo ákóné' yádaaḡti' dago bágoz'aḡ; da'dits'ago bágoz'aḡ, begoz'aaníí aḡdó' anííhíí k'ehgo. <sup>35</sup>Dant'éhéta yádaagoḡ'aah hádaat'j̄iyúḡo yíḡ nadaanneehíí gowayú nayídaadiikid le': isdzáné ha'ánázéh yune' yádaaḡti'ýúḡo bik'e ídaayáḡosj̄i. <sup>36</sup>Ya' ádishniihíí doo nohwiḡ dáḡik'eh da n̄é? Ya' Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'íí nohwíí nohwits'á'dí' begodeyaahi daanoḡs̄i n̄é? Dagohíí dánohwízhá nohwaa hi'né'i daanoḡs̄i n̄é? <sup>37</sup>Nnee la' Bik'ehgo'ihí'nañ shinkááyú yaḡti', dagohíí Holy Spirit be'ansht'ee nziyúḡo, nohwich'j̄i' k'e'eshchiihíí nohwe Bik'ehíí yegos'ánihi at'éeḡhíí yígóls̄j̄i doleeḡ. <sup>38</sup>La' nnee díí doo yígóls̄j̄i háḡ'j̄i' dahíí, dayúwehégo doo yígóls̄j̄i da le'. <sup>39</sup>Áík'ehgo shik'ííyú, Bik'ehgo'ihí'nañ nohwinkááyú yaḡti'íí dázhó hádaaht'j̄i, la'íí Holy Spirit nohwinkááyú yati' doo bíḡózi dahíí bee yaḡti'íí dah doo daabiḡdohnií da. <sup>40</sup>Ha'ánázéh yune' doo godikish dago la'íí ílch'j̄i'daagodinoḡs̄j̄i goz'aaníí k'ehgo ánádaaht'j̄iḡ le'.

**15** K'adíí shik'ííyú, yati' baa gozhóni nohwich'j̄i' baa nagosisn̄i' n'íí nohwiḡ ch'í'nah ánánáshdle'; áí náḡodoh'aḡ n'íí, áí bee ndaasoziḡ; <sup>2</sup>Da'ái bee hasdánohwidí'niíḡ, baa nohwiḡ nagosisn̄i' n'íí bínádaaḡniihgo daahonoht'a'yúḡo; doo áḡádaanoht'ee dayúḡo doo da'aniigo da'osohdlaḡad da. <sup>3</sup>Yati' shaa hi'né'íí itisgo at'éhi nohwaa daasiné' ni', gánohwíld̄eniidgo, Christ nohwinch'ó'híí bigha daztsaḡ, Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'e'eshchiiníí k'ehgo; <sup>4</sup>Áídí' l̄ehiiltj̄i, taagi hileehíí bijj̄i naadiidzaa, Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'e'eshchiiníí k'ehgo. <sup>5</sup>Áídí' **Céphas** bo'j̄i l̄ék'e, áídí' binal'a'a nakits'adáḡhíí aḡdó' daabo'j̄i l̄ék'e: <sup>6</sup>Áí bikédí'go nohwik'isyú, ínashood daanliiníí, ashdlá' gonenadín bitisyú daḡa' daabo'j̄i l̄ék'e; áí dásdozhá dawa díí j̄j̄i t'ah daahinaa, áídá' la' **da'ithaazh**. <sup>7</sup>Áí

bikédí'go James bo'ij lék'e; ádí' nadaal'a'á dawa áldó'.<sup>8</sup> Da'ík'é'yú shíí áldó' hiłtsaą ni', doo gonsłeeh dagee gosilííhí k'ehgo.<sup>9</sup> Nadaal'a'á dawago shíí doo bił ótag dahíí nshíj, nal'a'híí k'ehgo doo shido'jii bik'eh da, Bik'ehgo'ihí'nań daayokaąhgo ha'ánátséhí góyéégo bich'i' nagosh'áá lék'ehí bigha.<sup>10</sup> Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí bee ánsht'eehí k'ehgo ánsht'ee: biłgoch'oba'íí bee shaa godet'aaní doo daazhógo shainé' da; ádá' da'des'a'íí dawa bitisgo nyeego nasízíid: ádá' doo shíí ásh't'íí da, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí shíł nliiníí át'íí.<sup>11</sup> Ágát'éé ndi shíí dagohíí ła' da'des'a'íí nohwich'i' yádaałti' ndi, díí k'ehgo yádaahiłti'go da'osohdłaađ.<sup>12</sup> Christ daztsađđ' naadiidzaago baa na'goni'dá', hagog'éégo nohwitahyú ła', nanezna'íí doo naadikáh da, daadohni? <sup>13</sup>Nanezna'íí doo naadikáh dayúgo Christ doo naadiidzaa da: <sup>14</sup>Ła'íí Christ doo naadiidzaa dayúgo, nohwíł nadaagohiłni'íí doo íłj da silij, ła'íí nohwi'odł'íí áldó' doo nt'é da silij.<sup>15</sup> Nanezna'íí doo naadikáh dayúgo Bik'ehgo'ihí'nań doo Christ naadiidzaago áyíłaa da, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań baa łéda'ilchoogo nohwígózi, Bik'ehgo'ihí'nań Christ naadiidzaago áyíłaa, daan'niihíí bigha.<sup>16</sup> Nanezna'íí doo naadikáh da lék'eyúgo, Christ áldó' doo naadiidzaa da: <sup>17</sup>Ła'íí Christ doo naadiidzaa dayúgo, nohwi'odł' doo íłj da; áík'ehgo nohwinch'ó'íí t'ah biyi' nahkai.<sup>18</sup> Áík'ehgo Christ bił dała'á daanlijgo **da'ithaazhíí** áldó' ch'a'ondéeh.<sup>19</sup> Dadíí ni'gosdzán biká'gee daahin'naago zhá Christ bee nt'éégo ágot'eehíí ndaahóndliiyúgo, néé nnee dawa bitisgo dénohwaagoch'oba'é.<sup>20</sup> Ádá' da'anii Christ daztsađđ' naadiidzaa, **da'ithoshíí** bitahdí' dantsé naadiidzáhi nlij.<sup>21</sup> Áík'ehgo nnee dała'á biláhyú

da'itsaahi bengonyááhíí k'ehgo nnee dała'á biláhyú nanezna' n'íí naadikáh doo.<sup>22</sup> Adam bits'á'dí' nnee dawa nanne'híí k'ehgo Christ bił dała'á daanliiníí dawa nadaahi'naa doleeł.<sup>23</sup> Ádá' nnee dała'á daantíígee naahikáh doleeł, Christ dantsé naadiidzaahíí nlij; áí bikédí'go Christ daabíyééhíí áldó' naadikáh, dabíí nádzáago.<sup>24</sup> Nadaant'aahíí dawa, ła'íí yedaabik'ehgo binawod daagolj n'íí dawa Christ da'íłíí yłchiihíí bikédí'go, án bilatt'áhgee begoz'aą n'íí biTaa, Bik'ehgo'ihí'nań, yainadí'aahdá' goldohíí bengodogaal.<sup>25</sup> Christ be'ina'íí dawa biketł'ááh nni'nılzhi' yebik'eh doleeł at'éé.<sup>26</sup> Da'ík'é'yú be'ina' da'íłíí yłchiihíí áí da'itsaahi.<sup>27</sup> Bik'ehgo'ihí'nań dawahá Christ biketł'áázhzi' nyinnil. Ádá', Dawahá biketł'áázhzi' nni'nıl, niidá' hadín biketł'ááh dawahá nyinnilíí doo itah nlij dahíí nt'éégo bígózi.<sup>28</sup> Dawahá biyahzhi' alzaadá', Bik'ehgo'ihí'nań dawahá biYe' biyahzhi' áyíłaa n'íí biYe' áldó' dabíí biyahzhi' ádedłaa, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań dawa yebik'eh doleeł.<sup>29</sup> Doo ágát'éé dayúgo, daztsáni bá baptize ádaabi' — dilne'íí nt'é bigha ádaat'ij? Nanezna'íí doo naadikáh dadá' nt'ésha' bigha bá baptize ádaabi'dilne'?<sup>30</sup> Ła'íí nt'ésha' bigha dawa jii da'o'aalgee négodzidíí bidahzhi' nasiidzji?<sup>31</sup> Shik'íyú, Christ Jesus biláhyú nohwee shíł gozhóhíí bigha gánohwíłdishni, Dawa jii da'itsaahíí bee shich'i' goz'aą.<sup>32</sup> Nnee ni'gosdzán biká' zhineehíí yádaałti'híí k'ehgo yashti'go gádishni, Dziłká'yú bégózdidi daagolíníí Ephesusgee bił nadaagonshkaad lék'eyúgo, nt'é bee hisht'ij, nanezna'íí doo naadikáh dadá'? Ła' gádaanii, Haląą da'idąą le', da'idłąą le': hiskąą dahiitsaahíí bigha.<sup>33</sup> Nohwich'i' nadoch'aa hela'; nnee daancho'ihíí

bił nach'ikaiyúgo nht'éégo ách'ít'ééhií yilchqoh. <sup>34</sup> Ch'ínádaanohtziid, nht'éégo ihi'naahíí baa nánohkáh, nchq'go ánádaahne' hela'; nohwitahyú ła' Bik'ehgo'ihí'nań doo yídaagołsı da: bik'ee ídaayádaanohtzı doleehíí bigħa ádaanoht'ishnii. <sup>35</sup> Áídá' nnee ła' na'ídaadiłkid, Hagot'éégo nanezna' n'íí naadikáh? Bits'ı hago'at'éhi yee naadikáh doleel? daaniigo. <sup>36</sup> Ni, nnee doo gonyáni, nt'éhéta k'edířlaahíí ntsé datsaahíí k'ehgo alne'yúgo zhá hajéeh: <sup>37</sup> Hant'é hajéedíí doo áı ga'at'éhi k'edířlaa da, k'edilzıí zhá k'edířlaa, t'oh naghái dagohíí łahgo at'éhihíí shı; <sup>38</sup> Hant'é hajéedíí Bik'ehgo'ihí'nań dabıí hāt'ıyú áıle', áık'ehgo k'edilzıí dała'á n'áągo hajéedgo iltah at'éégo ánołigo áıle'. <sup>39</sup> Its'ı doo dawa łet'ee da: ła' nnee bits'ı, ła'ıí dawahá nadaakaihíí, ła'ıí łóg, ła'ıí dló' ałdó'. <sup>40</sup> Its'ı ła' yaaká'yú daagolıı, ła'ıhıí ni'gosdzán biká' daagolıı: yaaká'yúhıí be'ızisgo at'éhi doo ni'gosdzán biká'yúhıí be'ızisgo at'éhi łet'ee da. <sup>41</sup> Ya'ái dásahngo bits'á'dindláád, t'é'gona'ái dásahngo ałdó' bits'á'dindláád, ts'ısqósé dásahngo bits'á'dindláád; ts'ısqósé dała'á n'áągo łahgo at'éégo bits'á'dindláád. <sup>42</sup> Nanezna' n'ıí naadikáhıí ałdó' ágát'éé. Its'ı k'edilzıí k'ehgo łehi'né'ıí hichqoh, its'ı łahgo at'éhi yee naadikáh, doo daahichqohi da. <sup>43</sup> Its'ı doo ıłııgo łehi'né' n'ıí ızisgo at'éégo nádidáhgo alne': doo nalwodgo łehi'né' n'ıí binawod golııgo nádidáhgo alne'. <sup>44</sup> Dá ni'gosdzán biká'gee kots'ıhıhıí łehi'né' n'ıí yaaká'dı'go kots'ıhıhıí bee nách'ididáh. Kots'ı ni'gosdzán biká'gee golıı, ła'ıí yaaká'dı'go kots'ı gólıı. <sup>45</sup> Gánııgo bek'e'eshchıı, Dantsé nnee alzaahıí Adam holzéhı hınaa silıı; Adam iké'yúhıí spirit be'ihı'naahıí silıı. <sup>46</sup> Áídá' its'ı yaaká'dı' gólıınıí doo ntsé begonyáá da, ndı its'ı ni'gosdzán biká'

gólıınıí ntsé begonyáá, áńıta its'ı yaaká'dı' gólıınıí begonyáá. <sup>47</sup> Dantsé nnee alzaahi ni'gosdzán bits'á'dı' nlıı, łeezh bee alzaa: iké'gee nneehıí yaaká'dı' nyáá, áń nohweBik'ehń nlıı. <sup>48</sup> Ni'gosdzán biká' nnee łeezh be'ádaaszaahıí, dantsé nnee łeezh be'alzaahıí k'ehgo ádaat'ee: ła'ıí yaaká'yú daagolıınıí, nnee yaaká'dı' nyááhıí k'ehgo ádaat'ee. <sup>49</sup> Nnee łeezh be'alzaahıí k'a'ádaandlııgo daagosiidlııhıí k'ehgo yaaká'dı' nnee ałdó' k'a'ádaandlıı doleel. <sup>50</sup> Shik'ıyú, dıí nohwıł nagoshıı', nnee daanliinıí bits'ı hik'e dıł biłgo Bik'ehgo'ihı'nań bilatt'áhgee daanliinıí doo itah daaleeh da; its'ı nanne' doleehıí ihi'naa doo ngonel'aą dahıí doo bıyéé daaleeh at'éé da. <sup>51</sup> Isą, doo bıgózı da n'ıí nohwıł ch'ı'nah ashłe'; doo daanohtwıgha *da'ıılwošh* da doleel, áídá' łahgo ádaant'eego ánohwi'dılne' doleel, <sup>52</sup> Dagoshch'ı', ch'ınesk'ohıı k'ehgo, iké'yú béshdilwošhé ánnıidgee: béshdilwošhé áńıı doleel, ła'ıí nanezna' n'ıí its'ı doo hichqohıí bee naadikáhgo ádolıııł, ła'ıí néé łahgo ádaant'eego ánohwi'dılne' doleel. <sup>53</sup> Dıí its'ı hichqohıí its'ı áńııdehi doo hichqoh dahıí ik'eyidleeh doleel, ła'ıí dıí its'ı datsaahıí its'ı áńııdehi doo datsaah dahıí ik'eyidleeh doleel. <sup>54</sup> Áık'ehgo dıí its'ı hichqohıí doo hichqoh dahıí ik'eyiidlaago, ła'ıí dıí its'ı datsaahıí doo datsaah dahıí ik'eyiidlaago, gánııgo bek'e'eshchıınıí begolne' doleel, Da'ıtsaah n'ıí baa gonezınaago doo nt'é da silıı. <sup>55</sup> Da'ıtsaahıí řılını, ninawod bee nohwicháą n'ıí hayú begoz'aą? Da'ıtsaahıí řılını, gonłnéé n'ıí hayú goz'aą? <sup>56</sup> Nohwinchq'ıhıí bigħa da'ıtsaahıí nalwod; ła'ıí begoz'aanıı biláhyú nchq'ıı nalwod. <sup>57</sup> Áídá' Bik'ehgo'ihı'nań ba'ıhégosı, áń nohweBik'ehń Jesus Christ biláhyú da'ıtsaahıí baa daagonłnéehgo

ánohwile'. <sup>58</sup>Áí bigħa, shik'íyú, shiġ daanohshóni, nǎdzilgo nasozij, doo bits'á' daadiho'náhgo da, da'ákozhá lǎágo nohweBik'ehń bá nada'ohsiid, nohweBik'ehń biláhyú bá nada'ohsiidí doo da'ílnéhi at'éé dago bídaagonoġshíí bigħa.

**16** K'adíí nnee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahí zhaali bá ndaahohńiġhíí bee nohwich'í' yashti': Galatiayú ínashood ha'ánátséhíí gábilǎishńii n'íí k'ehgo nohwíí áldó' ágádaahne'. <sup>2</sup>Godilziníí bijijí dábik'ehń daġa'á nohtijgee Bik'ehgo'ihí'nań danelt'eego bee nohwich'ozńi'híí k'ehgo zhaali ġa' k'ihzhí' ndaahohńiġlgo iġch'í' ndaahohńiġ, áík'ehgo níyáágee doo zhaali ndaahohńiġ da doleeġ. <sup>3</sup>Áík'ehgo akú níyáágo nnee ġa' nzhqo daadohńiġhíí naaltsoos baa daanohńiġ, áí zhaali baa daasoné'íí Jerusalemyú daidiiné'híí bigħa akú daadish'aaġ. <sup>4</sup>Shíí áldó' akú disháh dábik'ehyúgo, akú biġ dishkah. <sup>5</sup>Macedóniayú ch'ínsháh shġ: Macedóniayú ch'íníyáágo nohwaa deshaaġ. <sup>6</sup>Akú déť'ihézhí' nohwiġ nahashtá shġ, dagohíí da'akú sheehai shġ, áík'ehgo dahayú dahnáádishdáhyú bee shich'odaahńii doleeġ. <sup>7</sup>Akú ch'ínsháhgo doo déť'ihézhí' nohwistsééh hást'íí da, áídá' nohweBik'ehń háť'ííyúgo nohwiġ nahashtá hást'íí. <sup>8</sup>Pentecost bengonyáázhi' Éphesusgee siidáa doo. <sup>9</sup>Nť'éégo na'isiidíí dahot'éhé bee shá ch'íntáá, ġa'íí shich'í' nadaagonġkaadíí lǎá. <sup>10</sup>*Timótheus* nohwaa nyáágo doo neldzidgo ádaanoġsġ da le': nohweBik'ehń binasdziidíí nayik'í'iziid, shíí na'isiidhíí k'ehgo. <sup>11</sup>Doo hadńí da'ílnégo baa natsekes da le': áídá' bich'odaahńiigo biġ gozhógo shich'í'

dowáh: bíí hik'e shik'isyú ġa' áldó' shaa hikáhíí nhoshhíí. <sup>12</sup>Nohwik'isn Apollos holzéhi, nohwik'isyú ġa' biġgo nohwaa hikáh dázho hást'íí ndi k'adyúgo doo digháh háť'íí da; ndi bá ch'ígót'í' gozlíígo nohwich'í' digháh ndi at'éé. <sup>13</sup>Daadeh'íí, nohwi'odlǎ'íí bee nǎdzilgo nasozij, báyáń k'ehgo ádaanoht'ee, nadaaġwodgo nadaasozij le'. <sup>14</sup>Dawa ánádaaht'ijíí ġiġ daanohjogoo ánádaaht'ijíí le'. <sup>15</sup>Shik'íyú, Stéphanas bigowa dágow'aa nť'éégo Akéyagee dantsé da'osdlǎdgo bídaagonoġsġ, ġa'íí ínashood daanlińi' yinádaadéz'ijgo yaa ádaadest'aa, <sup>16</sup>Nnee ágádaat'eehíí hik'e nohwich'odaanġhíí, ġa'íí Bik'ehgo'ihí'nań bánada'iziidíí dawa daadohts'ago nánohwoshkaġh. <sup>17</sup>Stéphanas hik'e Fortunátas ġa'íí Akéyas hikaihíí baa shiġ gozhóq: nohwíí doo nohkáh dagee áí hikai. <sup>18</sup>Shiyi'siziiníí hanáyogoo ádaashiilaa, ġa'íí nohwíí áldó' ágádaanohwislaa: nnee ágádaat'eehíí daadinnoġsġgo ba'ihédaanoġsġ. <sup>19</sup>Asiagee ínashood ha'ánátséhíí dawa, Gozhóq, daanohwiġhíí. Áquila hik'e Priscilla ġa'íí bigowa yune' ha'ánátséhíí áldó' dawa nohweBik'ehń binkááyú, Gozhóq, daanohwiġhíí. <sup>20</sup>Christ biláhyú nohwik'íyú daanlińi' dawa, Gozhóq, daanohwiġhíí. Daagodinnoġsġgo daaġohts'os le'. <sup>21</sup>Shíí, Paul, Gozhóq, nohwiġdishńiġhíí dashíí shigan bee k'eshiġhíí. <sup>22</sup>Nnee ġa' doo Jesus Christ nohweBik'ehń biġ nzhqo dayúgo, biġ ch'ígodini at'éé. NohweBik'ehń nánidáh. <sup>23</sup>Jesus Christ nohweBik'ehń biġgoch'oba'íí bee nohwiġ goz'aa le'. <sup>24</sup>Christ Jesus binkááyú shiġ ijónníí bee nohwich'í' goz'aa le'. Doleeġgo at'éé.



la'íi Timotheus hik'e shíi bílgo Bik'ehgo'ihina'na' biYe', Jesus Christ, nohwitahyú baa nohwil nadaagosiilni'íi doo bil nagokigo, Ha'oh, la'íi, Dah, nii da, áidá' án dávik'ehn, Ha'oh, nii. <sup>20</sup>Dávik'ehn Bik'ehgo'ihina'na' nt'é niigo yengon'ááda' Christ, Ha'oh, da'anii nii ni', la'íi án binkááyú, Dolelgo at'éé, daan'nii, Bik'ehgo'ihina'na' ba'ihégoši doleelgo. <sup>21</sup>Bik'ehgo'ihina'na' néé hik'e nohwil bílgo Christ bil da'á daandljiigo nldzilgo ánohwilshi at'éé, la'íi da'án hadaanohwidilaahi at'éé; <sup>22</sup>Án nohwiká' da'izkahlíi k'ehgo bíyéé daandljiigo nohwígóziigo áyíflaa, la'íi nohwijíi biyi' Holy Spirit nohwaidin'áá, ái Bik'ehgo'ihina'na' nohwilniigo yengon'áanii begolne'go ch'í'nah hileeh. <sup>23</sup>Díi da'anii ádishniigo Bik'ehgo'ihina'na' shá yígólsigo biká ádishni, doo nohwil daagozhóq dago ánohwishle' doo hasht'íi dahíi bigha doo hwahá Corinthyú náshdáh da. <sup>24</sup>Doo nohwe'odla' bee nant'aahíi k'ehgo nohwaa natsídaahkees da, áidá' nohwil daagozhóq doleelgo nohwil nada'idziid; nohwi'odla'íi ilk'idá' nalwod.

**2** Nohwaa nánáshdáhgo doo nohwil daagozhóqgo ádaanohwishle'go da shiini' lasha. <sup>2</sup>Doo nohwil daagozhóqgo ánohwishlaayúgo hadín lá shil gozhóqgo áshile', nohwíi zhá gónko doo nohwil daagozhóqgo ánohwiishlaa n'íi? <sup>3</sup>Ái bigha áik'ehgo nohwich'i' k'eshilchíi, nohwaa niyáágo nohwíi shil daagoyilshóq le'at'éhi doo shiini' bídaadohíi'ngo da; díi da'anii nohwá bígonsi, nt'é baa shil gozhóóníi nohwíi áldó' baa nohwil daagozhóq doleel. <sup>4</sup>Nohwich'i' k'e'shilchíidá' doo shil gozhóq da ni', shijíi doo nkehen'áá da ni', la'íi hishchag ni'; doo nohwiini' daadishnihiíi bigha da, áidá' dázhó shil daanoahshóqgo baa nohwil nagoshni'híi bigha. <sup>5</sup>Dahadínta biní'nniihyúgo,

doo dashízhá shich'i' at'íi da, áidá' daanohwigha nohwich'i' at'íi, ndi doo yóiyáhgo da, doo ídaagosh'a'go ádishni hasht'íi da. <sup>6</sup>Nnee ágát'éehíi lágógo noht'eego biniidaagodohlaa n'íi da'áigeé dávik'eh. <sup>7</sup>Áik'ehgo bich'i' ánádaahne'go bincho'híi bigha baa nádaagonoh'aahgo hadag ádaanołsi, doo ágádaanoht'ee dayúgo, dánko dázhó itiségo ts'iyaa ábile'. <sup>8</sup>Áik'ehgo nohwil daanzhooníi bil ch'í'nah ádaahle'go nádaanohwoshkaqah. <sup>9</sup>Nt'é nohwil déniidíi bikisk'eh ádaanoht'ee shi bígonsi'hiíi bigha nohwich'i' k'e'shilchíi. <sup>10</sup>Dahadínta ncho'híi bigha baa nádaagonoh'aahíi shíi áldó' baa nágodinsh'aah: dant'éhéta baa nádaagoni'ááyúgo nohwíi nohwigha asht'íi, Christ binadzahgee. <sup>11</sup>Doo ágádaant'ee dayúgo dánko ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, nohwitis hileeh: hagog'éégo nohwich'i' na'iziidíi bídaagonlzi. <sup>12</sup>Troasyú Christ baa yati' baa gozhóni baa yashti'yú níyáádá' nohweBik'eh' shá ch'íntáá, <sup>13</sup>Áidá' shik'isn Titus ákú doo hak'i dahíi bigha shiyi'siziini' biyi' doo ilch'i'gont'éé da ni'; áik'ehgo áidí' bits'á' dahiyaago Macedóniayú dahnaadiisdzaa. <sup>14</sup>Bik'ehgo'ihina'na' ba'ihégoši, án dákozhá Christ binkááyú nagonl'nehgo ánohwilsi, la'íi nohwinkááyú bígoziigo ádilzi, ái hikagolchihíi k'a'at'éégo da'adzaayú benagowaa. <sup>15</sup>Hadíi hasdákáhií la'íi doo hasdákáh dahíi bitahyú Bik'ehgo'ihina'na' bich'i' Christ yee hikagolchihíi k'a'at'éégo ndlji: <sup>16</sup>Hadíi doo hasdákáh dahíi bich'i'yúgo golchiníi da'itsaah áidoliilíi k'a'at'éégo ndlji; áidá' hadíi hasdákáhií bich'i'yúgo'hií golchiníi ihina'naa áidoliilíi k'a'at'éégo ndlji. Hadín lágó díi yínel'aa? <sup>17</sup>Lágógo Bik'ehgo'ihina'na' biyati' doo da'anii ádaaniigo yaa yádaakti', áidá' néé doo ágánt'ee da; néé Bik'ehgo'ihina'na' biyati' da'aniiigo baa

yáhiilti', Bik'ehgo'ihinañ nohwina'go, da'án binadzahgee Christ binkááyú yáhiilti'.

**3** Ya' nohwich'i' ídaayanáhiilti'go godeyaa née? Ya' naltsoos née nlt'éégo nohwaa nagoln'i'í hádaaht'íí née, dagohíí nohwits'á'dí' la' naltsoos ágát'ééhíí háhiit'íí née, la' ágádaat'ííhíí k'ehgo? <sup>2</sup>Nohwíí naltsoos nlt'éégo nohwaa nagoln'i'í k'a'at'éégo ádaanoht'ee, nohwííí biká' bek'e'eshchíí, nnee dawa daayozhíígo yídaagolsi'. <sup>3</sup>Nohwíí naltsoos Christ yaa nagoln'i'í née áhiidlaahíí daanoht'íígo bígózí, doo ink bek'e'eshchíí da, ndihíí Bik'ehgo'ihinañ hináhi biSpirit bek'e'eshchíí, doo tséé nteelíí biká' da, ndihíí nnee daabííí biká' k'e'eshchíí. <sup>4</sup>Christ binkááyú Bik'ehgo'ihinañ ba'ónliihíí bigha an'ni: <sup>5</sup>Dant'é bíniil'áqhíí doo née nohwits'á'dí' benagowaa da; ádá' Bik'ehgo'ihinañ zhá bits'á'dí' benagowáhi at'éé; <sup>6</sup>Án ánidégo nohwá ngon'áání baa nagohiiln'i'go bíniil'ágo ánohwilaa; doo yati' bee nohwá ngon'áání zhá baa yáhiilti' da, ádá' nt'é niigo aníhíí yaa yáhiilti', Holy Spirit nohwinkááyú yahti'go: Jews bich'i' begoz'aaníí da'itsaahíí bee nnee bángot'aa, ádá' Holy Spirit-híí nnee ihinaa yaa daidi'aah. <sup>7</sup>Begoz'aaníí tséé biká' k'e'eshchiiníí da'itsaahíí áile' ndi dázhó bits'á'dindláádgo bengonyáá, ák'ehgo Israel hat'i'i Moses binii' bits'á'dindláádíí bigha ch'éh daayinef'íí, bits'á'dindláádíí bech'ígonáh doleeí ndi; <sup>8</sup>Áí ndi ágádzaago, Holy Spirit binkááyú begoz'aaníí dázhó itisgo bits'á'dindláád doleeí go'íí. <sup>9</sup>Da'itsaah áile'go begoz'aaníí bits'á'dindláád lək'eyúgo, dávik'ehyú áile'go begoz'aaníí itisgo bits'á'dindládi at'éé. <sup>10</sup>Da'aniigo begoz'aaníí lah bits'á'dindláád n'íí, k'adíí doo bits'á'dindláád da silíí, la'i bitisgo bits'á'dindláádíí bigha. <sup>11</sup>Begoz'aaníí

bech'ígonyáá n'íí bits'á'dindláád lək'eyúgo, doo bech'ígowáh dahíí bitisgo bits'á'dindláád go'íí. <sup>12</sup>Áí ndaahóndliigo dabígóziggo yáhiilti': <sup>13</sup>Doo Moses k'ehgo yáhiilti' da, an Israel hat'i'i nt'é bits'á'dindláádíí édíhíí doo daayitséh dago biniizhí' nná'itsoos. <sup>14</sup>Daabiini' bee doo daago'íí da silíí; ák'ehgo díí jíí ndi doo ánidá' Bik'ehgo'ihinañ hik'e bíí bígo lángon'áni daayozhíígo binatsekeesíí biná'isti' n'íí t'ah da'ágát'éé; áí Christ binkááyú zhá yó'oltsoos. <sup>15</sup>Díí jíí ndi Moses binaltsoos daahojíígo binatsekeesíí t'ah biná'isti' k'a'at'éégo t'ah doo yídaagolsíí da. <sup>16</sup>Da'ágát'éé ndi nohweBik'ehñ bich'i' ách'idzaayúgo konatsekees biná'isti' n'íí k'ihzhí' yó'oltsoos. <sup>17</sup>NohweBik'ehñ Holy Spirit at'éé: hayú nohweBik'ehñ biSpirit nliígee daanohwigha nohwíí ch'í'otaa. <sup>18</sup>Daanohwigha, nohwini doo bináda'isti' dago, kát'íné biyí'zhí' daadinéel'ííhíí k'a'at'éégo nohweBik'ehñ bits'á'dindláádíí daanéel'íí, ák'ehgo an bits'á'dindláádíí nohwits'á'dindláádgo daahiidleeh, dayúweh nohwá goldohgo, áí nohweBik'ehñ biSpirit bits'á'dí' begonáh.

**4** Ák'ehgo díí na'idziidíí Bik'ehgo'ihinañ bíłgoch'oba'híí bigha nohwaa dain'áágo nyee ndi dahnldoh; <sup>2</sup>Nadaant'í'go nch'oggo ágot'eehíí doo be'ánt'ee da, doo lé'iilchoogo nahíit'aash da, Bik'ehgo'ihinañ biyati' doo bee nahíich'aa da; ndi biyati' da'aníihíí ch'í'nah ánłzi, ák'ehgo nnee da'á daantíígo Bik'ehgo'ihinañ binadzahgee da'ásgee yáhiilti'go yídaagolsi'. <sup>3</sup>Yati' baa gozhóni baa nagohiiln'i'íí hadín bich'i' bená'isti'yúgo, doo hwahá hasdákáh dahíí zhá bich'i' bená'isti'hi at'éé: <sup>4</sup>Ni'goszán biká' ágot'eehíí yebik'ehi, ch'iidn nant'an, doo da'odłaa dahíí biini' yileda'istsooz, Christ,



Bik'ehgo'ihinaan ye'at'ehi da'aiyihii ye'at'ehi, baa na'goni'ii bits'q'dindlaadii doo bee bich'i' got'ii hileeh dahii bigha. <sup>5</sup>Doo nee idaanagohiilni' da, Christ Jesus nohweBik'ehni nlni zhq baa nagohiilni'; aida' neehii nohwa na'idziidii ndlii, Jesus bigha. <sup>6</sup>Bik'ehgo'ihinaan, Chagotheelyune' idindlaad le', nniidii nohwijii yune' odaadezdlaad, Bik'ehgo'ihinaan bits'q'dindlaadii bidaagonlzihi bigha, ai Jesus Christ binii bikazhi' hit'ii. <sup>7</sup>Nee tus gosht'ish be'alzaahii k'ehgo ant'ee ndi ai lan ilinihi nohwi' golii, inawod dazho k'a'at'ehi doo nee nohwits'q'di' da, aida' Bik'ehgo'ihinaan bits'q'di'hi bigozi doleethii bigha. <sup>8</sup>Iltah at'eedi' nohwich'i' nagont'og ndi doo hayaa anohwile' da; hagot'eeego anagot'ii shihii doo bidaagonlzi da ndi biyah daandoh; <sup>9</sup>Nohwiniigodnisi ndi doo y'onohwidi' aah da; kninohwidest'e' ndi doo nohwizes-hii da; <sup>10</sup>Jesus bi'ihina'ii nohwikazhi' hit'ii doleethii bigha, Jesus adzaahii k'a'at'eeego nee ndi dabik'ehn da'itsaahii bee nohwich'i' goz'aa. <sup>11</sup>Nohwits'i' dadotsaahii ndi Jesus bi'ihina' bee ch'inah doleethii bigha t'ah hin'naa ndi Jesus bigha nohwidi'zodeelgo baa nohwidi'det'aa. <sup>12</sup>Aik'ehgo Jesus baa yahiilti'hii bigha da'itsaahii bee nohwich'i' goz'aa, aida' ai bigha nowhii ihinaahii nohwa gode'aa. <sup>13</sup>Osisdlaadhii bigha ba yashti', niigo k'eshchii; nee aldó' da'agat'eeego ohidlaa, aik'ehgo agadi'niigo ba yahiilti'; <sup>14</sup>Dii bigonlzi, hadin Jesus naadiidzaago ayiila n'ii, nee aldó' Jesus bilgo nadihiikah anohwile' doleel, aidi' dabii binadzahgee nnohwidonii, nohwi bilgo. <sup>15</sup>Adaagodzaahii dawa nohwi nohwigha adaagodzaa, Bik'ehgo'ihinaan bilgoch'oba'ii an'odaazliihii nee bitahyu dayuweh noseeelgo ba'ihuginii aldó' dayuweh

noseel doleel, Bik'ehgo'ihinaan dazho ba'ihuginii doleelgo. <sup>16</sup>Ai bigha doo hayaa anohwile' da; nohwits'i' ndihit'ood ndi dajii bigha nohwi'isiziinii aniidego analniil. <sup>17</sup>Det'ih nohwich'i' nadaagont'ogii dazho nohwa gozhonii doo ngonel'aa dahi dawaha bitisgo at'ehi nohwa ilch'i'yile'; <sup>18</sup>Dawah hit'iinii doo neel'ii dadá' doo hit'ii dahii zhq neel'ii: dawaha hit'iinii bech'igowah; aida' doo hit'ii dahii dahazhi' begoz'aa.

**5** Dinko bidaagonlzi, ni'godzan biká' nohwits'i' bee gowogolgai k'ehgo biyi' daagondliinii nankaadgo, gowa doo kogan be'alzaa dahii, Bik'ehgo'ihinaan ayiilaahii, yaaka'yu dahazhi' goz'ani nohwa goz'aa. <sup>2</sup>Kogee dii nohwits'i' bee nahiikaida' ik'edaan'ni, yaaka'yu biyi' daagondlii doleethii bidih daandliigo ik'edaahiiidleh hadaahiit'iiigo: <sup>3</sup>Ik'eda'iidlaayugo dadaahinchiigo doo daanohwi'diltséh le'at'ee dahii bigha hadaahiit'ii. <sup>4</sup>Dii nohwits'i' gowogolgai k'a'at'ehi t'ah biyi' daagondliigo, nohwich'i' badaagont'ogii bigha ik'edaan'ni: nohwits'i' diyage k'a'at'eeego doo idaadih'niigo da, ndi dayuweh nohwik'ena'izlaa hadaahiit'iihi bigha, aik'ehgo ihinaahii da'itsaahii yidag hadogaa. <sup>5</sup>Bik'ehgo'ihinaan dabii ai bigha ilch'i'nohwila, la'ii Holy Spirit nohwadin'aa, ai bee Bik'ehgo'ihinaan ilk'ida' anniidii da'anii begolne'go nohwi ch'inah hileeh. <sup>6</sup>Ai bigha dabik'ehn bidag adaant'ee, nohwits'ihii nohwigowahii k'ehgo t'ah biyi' daagondliigo nohweBik'ehni doo bil daagondliigo bidaagonlzi ndi: <sup>7</sup>(Nohwi'odla'ii zhq bee hiikaah, doo daahiit'iinii bee da.) <sup>8</sup>Bidag adaant'ee, nohwidishnii, nohwits'i' bits'q'di' dahdiniikahgo nohweBik'ehni bil ndaagondleehgo dazho hadaahiit'ii. <sup>9</sup>Aik'ehgo nohwits'i'

biyi' daagondliiyúgo, dagohíí bits'á'yú daagondliiyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań bił daagoyihilzhq̄ doleethíí bigha nada'idziid. <sup>10</sup> Daanohwigha Christ bidázhí' nkángo nohwaa yá'iti' doleek; nohwits'í biyi' daagondliidá' ána-daahiit'ijí n'íí dábik'ehgo daanohwich'í' nahi'niil, nht'éehíí dagohíí ncho'íita. <sup>11</sup> Áík'ehgo nohweBik'ehń bégódzidíí bígonlzhíí bigha nnee bich'í' yáhiilti'go biini' bá ádaagohiidleeh; hago ánt'eehíí Bik'ehgo'ihí'nań yígółsj; nohwíí áldó' nohwijíí naz'aqđí' nohwídaagonłsj shj. <sup>12</sup> Néé doo daazhógo nohwich'í' ídaayánaahiilti' da, áídá' nohwee ída'ohíí doleethíí bigha nohwich'í' k'e'iilchii, áík'ehgo nnee koká'yú hago ádaanoliníí zhá yee ídaada'odlíí, áídá' kojíí yune' begoz'ánihií doo yee ídaada'odlíí dahíí bich'í' t'aqzhí' hanádaahdzii doleethíí bigha nohwich'í' k'e'iilchii. <sup>13</sup> Nohwiini' áđijh k'a'ánondliiyúgo Bik'ehgo'ihí'nań bá áhiit'ijí: nohwiini' golíiyúgo nohwíí nohwigha áhiit'ijí. <sup>14</sup> Dał'a, nnee dawa yá daztsaq; áík'ehgo nnee dawa nanezna'hi at'éé bídaagonlzhíí bigha Christ bił ijóóníí nanohwiłta: <sup>15</sup> Áń nnee dawa yá daztsaq, hadín hińaahíí doo dayúweh dabíí ídahi'naa da doleetgo, áídá' hadín bá daztsaqđí' naadiidzaahíí yá hińaa doleetgo. <sup>16</sup> Áí bigha kodí' godezt'i'go nnee doo ła' nnee at'éé zhińéego baa natsíhiikees da: Christ nnee zhińéego at'éego baa natsíhiikees ni' ndi, doo dayúweh nnee zhińéego baa natsíhiikees da. <sup>17</sup> Áík'ehgo hadín Christ yił dał'a násdlij lək'eyúgo, nnee áníđégo ánábi'delzaa: dabíntsedá' ye'at'éé n'íí qđ bech'ígoyáá; dawahá áníđégo ánálzaa go'íí. <sup>18</sup> Díí dawa Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' begoz'aq, áń Jesus Christ biláhyú bik'íí ánádaanohwisdlaa, ła'íí nnee hik'e Bik'ehgo'ihí'nań bił ilk'íí nádaasdljijí baa nagohiilni'go nohwaa godin'áq.

<sup>19</sup> Díínko áldishnií, Bik'ehgo'ihí'nań Christ biláhyú nnee ni'gosdzán biká' daagolímíí bik'íí ánýiidlaa, doo bincho'íí bá yił ołtag dago; ła'íí nnee bik'íí ánýidle'íí baa nagohiilni'go nohwaa godin'áq. <sup>20</sup> Áík'ehgo Christ binal'a'á ndljigo, Bik'ehgo'ihí'nań nohwinkááyú nádaanohwokaq̄h: Bik'ehgo'ihí'nań bik'íí nádaahdleeh, nohwiln'niigo Christ bá yáhiilti'go nánohwihiiq̄q̄h. <sup>21</sup> Christ biyi' daahiidleehgo Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú at'éehíí be'ádaant'ee doleethíí bigha Bik'ehgo'ihí'nań Christ, doo ncho'go at'éé n'íí, néé nohwincho'íí biká'zhí' áile'go ncho'go at'éego áyíflaa.

**6** Néé áldó', Bik'ehgo'ihí'nań bił na'idziidíí ndljigo, bił goch'oba'íí doo da'ílízhí' nádaadohné' da le', nohwiln'niigo nánohwihiiq̄q̄h. <sup>2</sup> (Bik'ehgo'ihí'nań gáníí, Yati' baa gozhóni nágodn'aahíí nił ch'í'otáq̄gee nidesiits'áq̄, hasdách'igháhíí bijjii nich'osiini' ni', nii: isaq, dák'ad begoz'aq; díí jii hasdách'igháhíí nohwá begoz'aq.) <sup>3</sup> Doo hadín nohwigha nakaadgo da Bik'ehgo'ihí'nań bá na'idziid, bá na'idziidíí doo hadín yik'ígodi'áh da doleethíí bigha: <sup>4</sup> Áídá' néé Bik'ehgo'ihí'nań bá na'idziidíí dáhot'éhé bee nht'éégo ánt'eego nohwígózi, nyéé ndi bidag ánt'ee, nohwich'í' nadaagont'og ndi, nyéé' nts'ag ndi, goyéego nohwich'í' nagowaa ndi, <sup>5</sup> Hagee hánohwí'dinłtsaas ndi, ha'ánánohwidilka' ndi, nohwik'i dahnádzaa ndi, nyeego na'idziid ndi, doo ilwosh dagee, shiná' góyéé ndi bidag ánt'ee; <sup>6</sup> Dilkq̄q̄hgo ádinlzhíí bee Bik'ehgo'ihí'nań bá na'idziidíí nht'éégo ánt'eego nohwígózi, nohwil ígózinií bee, bágohii'aahíí bee, nohwilgoch'oba'íí bee, Holy Spirit bee, doo ádinl'íí dago nohwil íjóóníí bee nht'éégo ánt'eego nohwígózi, <sup>7</sup> Yati' da'anihií áln'nií, Bik'ehgo'ihí'nań

binawodíí bee hin'naa, nlt'éeé zhinéégo benagonkaadíí nohwigan dihe'na zhinéégo dahiitijíííííí ła'íí nohwe'eshgan zhinéégo dahiitijíííííí bee Bik'ehgo'ihí'nań nlt'éeégo bá na'idziidgo nohwígózi, <sup>8</sup>Hagee nnee daanohwidnłsıgee dagohíí doo daanohwidnłsı dagee, nnee nlt'éeégo nohwaa yádaałtı'gee dagohíí dənchq'go nohwaa yádaałtı'gee nłdzilgo nasiidzi; nahich'aahíí k'ehgo nohwaa natsıdaakees ndi da'aniihíí be'ánt'ee; <sup>9</sup>Doo nohwígózi da ndi ła'ihíí nlt'éeégo nohwídaagółsı; k'azhá dahiitsaah ndi hin'naa ląá; nohwin'fdaadezñih ndi doo nanohwi'distseed da; <sup>10</sup>Doo nohwił gozhqó da ndi nohwijíí biyi'dí' dábik'ehn nohwił gozhqó; tén'tiyé ndi nnee ląágo hádaałdzilgo áidle'; nohwíyéé da'ádıhgo ndi da'anii dawahá nohwíyéé. <sup>11</sup>Corinthgee daagonohłiiníí, doo nt'é nohwits'á' nanl'ıı dago nohwich'i' yáhiilti', nohwijííđí' dawa bee nohwich'i' bił ch'ı'ótąą. <sup>12</sup>Née nohwijíí yune' nohwíí nohwá goz'ąą, áídá' nohwíí nohwijíí yune' doo née nohwá goz'ąą da. <sup>13</sup>(Shichagháshé bich'i' yashti'híí k'ehgo nohwich'i' yashti',) née nohwijíí nohwich'i' iłts'á' át'éeé, áık'ehgo bidenągo nohwíí ałdó' nohwijíí nohwich'i' iłts'á' ádaahle'. <sup>14</sup>Doo da'odłąą dahíí hik'e da'odłąhíí doo bił kıdaanohwi'dest'qo da le': dábik'ehyú át'éeéhíí ła'íí doo dábik'ehyú át'éeé dahíí hagot'éeégo hı t'eké daanłıı? ła'íí idindłáadıí hik'e chagotheekíí hagot'éeégo dała'á nłıı? <sup>15</sup>Hagot'éeégo Christ ła'íí ch'ıidn nant'an dáłekt'eego natsıdaakees? Hagot'éeégo odłąhíí ła'íí doo odłąą dahíí dała' natsıdaakees? <sup>16</sup>Kıh biyi' Bik'ehgo'ihí'nań daach'okąąhíí ła'íí k'e'eshchín hagot'éeégo dáłekt'ee? Nohwíí Bik'ehgo'ihí'nań hińahi bikıhíí k'ehgo daanohłıı; Bik'ehgo'ihí'nań gánıí, Shíí áı biyi'gonshłıı, ła'íí bitahyú anášdaał; shíí Bik'ehgo'ihí'nań

nshłınıhi daashokąąh doleeł, áı shichagháshé daanłıı doleeł. <sup>17</sup>Áı bighá bitahđ' hahkáh, sahngo nahkai, nıi, nohweBik'ehn, dant'éhéta nchq'ıı doo baa nahkai da; áık'ehgo nánohwidishñııł, <sup>18</sup>Shíí nohwiTaa nshłıı doo, nohwíí shiye'ke ła'íí shitsi'ke daanohłıı doo, nıi, nohweBik'ehn, Dák'a'at'éhi.

**7** Shił daanohshóni, áı nohwá ngot'ąądá, haląą nohwits'ı ła'íí nohwiyi'siziiníí yıłchqóhíí dawa ıdaadihiilkqóhgo bits'á'yú nihiikáh le', áídí' Bik'ehgo'ihí'nań bédaaħıldzidgo daadinłzıgo iłch'ı'da'ındle'. <sup>2</sup>Nohwijíí biyi' nohwá goz'ąągo ádaahle'; doo hadín bich'i' dənchq'go ásiidzaa da, doo hadín dənchq'go áhiidlaa da, doo hadín bich'i' nahiich'aa da. <sup>3</sup>Dıí doo nohwik'ıdish'áhíí bighá ádishñıı da; Nohwijíí biyi' daanohłıı, dała' da'iitsaah doleełgo ła'íí dała' daahin'naa doleełgo, iłk'ıdá' nohwıłdishñıı ni'. <sup>4</sup>Doo shiini' hąh dago nohwich'i' yashti', dązhqó nohwaa da'oshłıı: nohwich'ı' bidag ánsht'ee, née nohwich'i' goyéégo nagowaa ndi dązhqó shıł gozhqó. <sup>5</sup>Macedóniayú niit'aazhdá' nohwits'ı doo hanáyol da ni', iłch'id' nagont'og ni'; nohwinaadyú nagonłkaad ni', ła'íí nohwijíí biyi' néhiıldzid ni'. <sup>6</sup>Da'ágát'éeé ndi Bik'ehgo'ihí'nań, doo koł daagozhqó dahíí koł daagozhqógo ánadaakodle'ıı, Titus nyááhıí bee nohwił gozhqógo ánánohwiidlaa; <sup>7</sup>Doo án nyááhıí zhá bee da, áídá' án nohwaa bił gozhqógo ádaasolaahıí bee; shaa ch'ıná daasolııgo, chaal nahkaigo, ła'íí shaa daanohwiini'go Titus yaa nohwił nagolnı'dá' dązhqó itisgo shıł gozhqó ni'. <sup>8</sup>Naltsoos nohwich'i' ágosshaa n'ıı bighá det'ıhészı' doo nohwił daagozhqó dago bıgosıłsııđ, áı bighá doo shıł gozhqó da ni': da'ágát'éeé ndi k'adıí doo shıł hago'at'éeé da. <sup>9</sup>K'adyúgo baa shıł gozhqó, doo nohwił daagozhqó

da n'íi doo bigħa da, áidá' doo nohwíl daagozhóq dago nchó'go ánadaaht'íi n'íi bits'á'zhí'go ánadaasodzaahíi bigħa: doo nohwíl daagozhóq da n'íi Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí', áik'ehgo doo nt'é nohwits'á'né' da, nohwich'í' k'e'shíłchíi'bee. <sup>10</sup> Doo koł gozhóq dahíi Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí'hi konchó'íi bits'á'zhí' ách'íné' ákole', áik'ehgo hasdách'ígháh, doo koł gozhóq dago áńakodle' da: áidá' n'íi'godszán biká' ágot'eehíi zhinéégo doo koł gozhóq dahíi iziłhéhi at'éé. <sup>11</sup> Doo nohwíl daagozhóq da n'íi, Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí'hi, ídaagonohdzaqo ádaanohwizlaahíi baa natsidaahkees, doo hadín hagot'éégo bił daagosol'aa da hádaaht'íigo ádaanohwizlaa, nchó'íi bik'ee daasholch'íigo, Bik'ehgo'ihí'nań bédaaldzidgo daadinołsigo, shídih daanohłigo, dázhq baa daanohwiini'go, ła'íi doo bik'ehyú at'éé dahíi biniidaagodołéhgo ádaanohwizlaa! Dawa bee doo nohwaa dahgosiit'aa dago bigózi. <sup>12</sup> Naltsoos nohwich'í' ágoshłaa ndi nnee doo bik'ehyú at'éé dahíi doo án bigħa nohwich'í' k'e'shíłchíi' da, dagohíi nnee doo bik'ehyú bich'í' at'éé dahíi bigħa, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dázhq nohwaa daanohwiini'go bídaagonołsi doleełhíi bigħa nohwich'í' k'e'shíłchíi'. <sup>13</sup> Ái bigħa nohwíi nohwíl daagozhóqohíi bigħa néé áldó' nohwíl gozhóqo go ánohwi'deszaa: ła'íi ái bitisgo Titus biyi'siziimíi nohwaa bił nágojoqodhíi bigħa néé áldó' dázhq nohwíl gozhóqo go ánanohwi'deszaa. <sup>14</sup> Nohwaa da'oshłíigo Titus bił nagoshni'íi doo bik'ee ádaayánsdzí da; áidá' dawa baa nohwíl nagoshni'íi da'aniigo ádishniihíi k'a'at'éégo nohwaa da'oshłíigo Titus bił nagoshni'íi áldó' da'aniigo bigózi. <sup>15</sup> ła'íi hagot'éégo da'áníyú ádaahdzaa, ła'íi hagot'éégo nohwiini'

daahángo daadohtlidgo nohwaa nyáá yénálniihíi bigħa bijíi biyi'dí' itisgo bił daanohshqo. <sup>16</sup> Ái bigħa dawa bee nohwaa da'oshłíihíi bigħa shíł gozhóq.

**8** Shik'íyú, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi Macedóniayú ínashood ha'ánálséhíi baa godet'aaníi bídaagonołsigo háhiit'íi; <sup>2</sup> Doo atch'ídéyú bich'í' nadaagont'ogíi bee nabída'dintaahgee dázhq bił daagozhóqo, ła'íi dázhq tédaat'iyé ndi bijíi biyi'dí' ich'odaazni'go ndaizné'. <sup>3</sup> Díńko bá baa nagoshni', dáyídaanel'aazhí' ła'íi itisgo ndi ich'odaaniigo ndaizné', dabíi hádaat'íigo; <sup>4</sup> Nádaanohwokaqahgo gádaanohwiłni, Díi ndaasii'né'íi nádohné'go ínashood ła'ihíi bee bich'ohniih. <sup>5</sup> Ndaayiné' shí ndzi n'íi bitisgo ndaizné', dantsé Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo nohweBik'ehń yaa ídaadest'aa, ágeehíi néé áldó' nohwaa ídaadest'aa. <sup>6</sup> Áik'ehgo tédaat'iyéhíi bá zhaali ńená'idlaago na'ídziidíi nohwitahyú Titus yegodez'áni, da'áik'ehgo nohwitahyú ńanle', biłni. <sup>7</sup> Dawa bee itisgo nanohdee, da'ohdlaaníi bee, nłt'éégo yádaakt'íi, nohwigoya' golíńíi, nyee ndi hohkaahíi, ła'íi nohwíl daanjooníi bee, áik'ehgo díi ich'odaahniihgo ndaanohné'íi bee áldó' itisgo nanohdee le'. <sup>8</sup> Doo bídaanohwinłso'go nohwich'í' k'e'eshchii da, ndi ła' nyee go nayik'ída'iziidíi baa nohwíl nagoshni'go, nohwíi áldó' be'ágádaaht'eeyúgo, ái bee da'anii nohwíl da'ijóq shíhíi bigoziih. <sup>9</sup> Jesus Christ nohweBik'ehń dázhq biłgoch'oba'íi bídaagonołsi, án dázhq háłdzil ndi nohwigha tét'iyé silii, tét'iyéhíi biláhyú nohwíi hádaaldzil daahłeeh doleełgo. <sup>10</sup> Díi baa natséskeesíi nohwíl ch'ínish'aah: díńko nohwá nłt'éé, dała'á legodzaadá' begodeyaa n'íi aqł ádaahłe', begodeyaadá' dázhq hádaaht'íigo

ádaaht'ijj. <sup>11</sup> K'adíi ʔʔʔ ádaahléh; baa nohwił daagozhóqo begodigháhíi k'ehgo baa nohwił daagozhóqo ʔdó' ʔʔʔ ádaahléh: nt'é daanohwíyée shíhíi k'ehgo ndaanohné'. <sup>12</sup> Nnee dabíi hát'íhíi bighʔ nyiné'yúgo, bíyée shíhíi k'ehgo nyiné'íi Bik'ehgo'ihí'nań bił dábik'eh; nnee bíyée da'ádihyúgo Bik'ehgo'ihí'nań doo nt'é yokeed da. <sup>13</sup> Ła'ihíi biyíl da'ʔłzolé doleełgo, áidá' nohwíi nohwíyíl daandaaz doleełgo doo dishniigo ádishnii da: <sup>14</sup> Áidá' ła'ihíi biyíl nohwíyíl dáłt'ee doleełgo dishniigo ádishnii, k'adíi nohwíyée łʔqo, ła'ihíi yídih daanliiníi ái bee bich'odaahniih, áidá' dahagee nt'é bídił daanohíiyúgo, bíyéełhíi bee nohwich'onáda'niih ʔdó'; áik'ehgo dawahá dáłt'ee: <sup>15</sup> Díinko bek'e'eshchijj, Hadín łʔqo łenáyehzlaa ndi doo ła' ch'ekáad da; hadín da'ayáhago łenáyehzlaa ndi doo yídih nlii da, nii. <sup>16</sup> Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégosj, dánohwaa shiini'híi k'ehgo Titus nohwaa biini'go ábílaahíi bighʔ. <sup>17</sup> Titus doo náhohiikaqahíi zhʔ bighʔ nohwich'ij' deyaa da; áidá' dabíi dážhó hát'íigo nohwich'ij' deyaa. <sup>18</sup> Ła' nohwik'isn Titus bił nohwich'ij' del'a', ʔń ínashood ha'ánáséhíi dahot'éhé bitahyú yati' baa gozhóni yaa yakti'go dážhó nł't'éego bígózinihi; <sup>19</sup> Doo da'ái zhʔ bighʔ nohwich'ij' del'a' da, áidá' ínashood ha'ánáséh nagoznlii bił anáhiikaahgo hádaabistijj, díi ilch'oniiigo na'idziidíi nohweBik'ehń ba'ihégosihíi bighʔ nabik'ida'idziid, ła'íi ilch'odaahniiigo hádaaht'ijj nnee bił ch'í'nah ádaagodle'go ádaahiit'ijj: <sup>20</sup> Díi zhaali łʔqo łenádaahiidláhíi hagog'éego nadaahii'niihíi bighʔ doo hadín nohwaa dahgo'aa hádaahiit'ijj da: <sup>21</sup> Doo nohweBik'ehń binadzahgee zhʔ da, áidá' nnee dawa binadzahgee ʔdó' dábik'ehyú ádaahii'ne'go hádaahiit'ijj. <sup>22</sup> Nohwik'isn ła'ihíi ʔdó'

bił nádaadel'a', ʔń doo ʔłch'ídndi nabínántaahgo łʔqo nł't'éego ʔnát'ijhgo bígosilzjid, ʔń k'adíi díi na'idziidíi nayik'íiziidgo dážhó hát'íi, bestso ndaahohníiłgo nohwígonsihíi bighʔ. <sup>23</sup> Hadín Titus yiká na'ídiłkidyúgo, ʔń shich'oniihíi ʔt'éé, nohwá na'idziidíi ʔnt'ee: ła'íi hadín nohwik'isyúhíi yiká na'ídaadikidyúgo, iltah at'éeyú ínashood ha'ánáséh nagoznlii bá nal'a'á daanlii, ái bee Christ ba'ihégosj. <sup>24</sup> Áik'ehgo dabíi bináál ła'íi ínashood ha'ánáséh nagoznlii daabináál nohwił'ijjóníi bił ch'í'nah ádaahle', ła'íi nt'é bighʔ nohwaa óndliihíi da'anihi at'éé ʔdó' bił ch'í'nah ádaahle'.

**9** Ínashood bich'odaahii'niihíi doo bee nohwich'ij' k'e'eshchii da ndi nzhqo: <sup>2</sup> Ilk'idá' hádaaht'iiníi bígonsj, ái bighʔ nohwaa da'oshíigo Macedóniayú daagolíníi gádaaldishnii, Dała'á łegodzaad' Akéyagee daagolíníi ilk'idá' bestso łenádaaníiłgo begodeyaa ni', daaldishnii; áik'ehgo ich'odaahniih dážhó hádaaht'ijj bighʔ ágádaane' hádaat'ijj nkegonyaa. <sup>3</sup> Ágát'éé ndi shik'isyú nohwich'ij' dáál'aad, nohwaa da'óndlii n'íi doo da'ılıłzhi' da doleełhíi bighʔ; da'ádaaldishnii n'íi k'ehgo ilk'idá' bestso ndaahozonil shj: <sup>4</sup> Doo ágádaanoht'ee dayúgo, Macedóniadí' bił nishkaigo doo ilch'ij'daasolaa dayúgo, nohwee ida'óndlii n'íi néé (hik'e nohwíi biłgo) bik'ee idaayádaandzj doleeł. <sup>5</sup> Ái bighʔ dábik'ehyú ádishniiigo shik'isyú shádih nohwich'ij' daash'aa, t'ah bidáhdá' ndaanohné'íi, dabíntsé ndaadeso'ʔʔ n'íi, ndaahohníił doleełgo, áik'ehgo nohwijíidí' dážhó hádaaht'ijjgo ndaahohníił, doo baa daanohchij'go ndaanohné'go da. <sup>6</sup> Gánohwiłdishnii, Hadín ayáhago k'e'dileehíi ayáhago inł'ʔqahi at'éé; áidá' hadín łʔqo k'e'dileehíi łʔqo inł'áahi at'éé. <sup>7</sup> Nnee daantijjee biini' łayiilaago ntsínkéézíi k'ehgo nyinoné'; doo

nohwił goshch'iigo da, dagohíí doo bídaanohwich'inyo'go da: hadín bił gozhóqo nyiné'íí Bik'ehgo'ihí'nań bił nzhqo. <sup>8</sup> Bik'ehgo'ihí'nań dawahá nńt'ééhíí ląągo nohwá áile'go yínel'ąą; bíđih daanohhiiní ląągo dábik'ehn nohwá áyíłsj doleet, nńt'éégo na'idiidyú dawa ląągo bich'odaahniih doleetgo: <sup>9</sup> Gánígo bek'e'eshchij, Dahot'éhé nayinih; tédaat'iyéhií yich'onii; nńt'éégo at'ééhíí dahazhi' begoz'ąą, nii. <sup>10</sup> Bik'ehgo'ihí'nań, k'ediléhíí k'edilyí yaa yiné'íí, da'ń bńń nohwainé'go daahsąą, áidí k'eda'dolááhíí ląągo hadaajehego áile', da'ń nńt'éégo ádaah't'eehíí ląągo nohwá inł'ąą doleetgo áile': <sup>11</sup> Dawahá bee hádaaldzilgo Bik'ehgo'ihí'nań ánohwidolił, áfk'ehgo ląągo ich'odaahniih doleet, áí Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégosinií áidolił, néé nohwiláhyú. <sup>12</sup> Díí zhaali ndaahohnííhií inashood hant'é yídaadih shihíí baa daado'né', áidá' doo áí zhá da, ndi bitisyú an'odaazlihií k'ehgo alđó' nnee ląągo áí bighą Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihédaanzí doleet. <sup>13</sup> Zhaali ndaahohníífií bee Christ baa yati' baa gozhóni nohwił da'aniigo bikísk'eh ádaanoht'eehíí nohwígózi doleet, áí bighą łá'íí dabíí hik'e nnee dawa biłgo doo alch'ídn bich'odaasoni' dahíí bighą nnee bich'odaasoni'íí Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihédaanzí doleet; <sup>14</sup> Áí nneehíí Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí dážhó nohwijíí biyi' golíłhií bighą nohwá da'okaąhgo nohwaa daabiini' doleet. <sup>15</sup> Bik'ehgo'ihí'nań nohwainé'íí doo hagot'éégo baa nagoch'olni' at'éé dahíí dážhó ba'ihégosí.

**10** Shíí Paul, Christ isht'egodnt'éégo łá'íí dawa yich'í' nzhqogo at'ééhíí k'ehgo ánsht'eego náno-hwoshkaąh; łá' shaa yádaakti'go gádaanii, Nohwináályúgo dážhó histe', áidá' doo nohwináál dayúgo

zhá doo histe' da, daashilnii: <sup>2</sup> Áidá' nohwaa nánisdzaago nohwináályúgo doo nohwich'í' siste'go ádaashole' dago nádaanohwoshkaąh, nnee łá' ni'gosdzńń biká' zhinéégo be'ádaant'eego nohwaa natsídaakeesíí doo bich'í' siste' da doleehíí k'ehgo. <sup>3</sup> Ni'gosdzńń biká' nahiikai ndi doo nnee nadaagonłkaadhíí k'ehgo nagonłkaad da: <sup>4</sup> (Benagonłkaadíí doo nnee zhinéégo da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí biláhyú nadaalwodgo nchq'íí binawodíí bił goz'ąągee da'íłfi yilchii;) <sup>5</sup> Dénchq'égo natsíts'ikeesgo k'izé'ich'idilteehíí da'íłfi hilchii, nnee ídaada'odlígo Bik'ehgo'ihí'nań bígonsí daanihií, daazhógo ádaaniigo bits'ą'zhí' ádaabiłsiníí alđó' da'íłfi hilchii, łá'íí natsígokeesíí dawa Christ daidits'ag doleetgo áhiidle'; <sup>6</sup> Daanohwidohts'ag daasoljídá', doo daanohwidits'ag dahíí dawa biniidaagondléhgo ndaagoshiilchij. <sup>7</sup> Dant'éhéta biká'dí'go hit'iinií zhá daane'íí néé? Dahadín Christ bíyéehíí nliigo ídaanatsekeesyúgo, díí yaa tsínádókees, Christ bíyéehíí nlihií k'ehgo néé alđó' Christ bíyéé ndlii. <sup>8</sup> Nđzilgo nadaasozijgo ádaanohwidilne', doo hayaa ádaanohwiłsigo dahíí bighą nohweBik'ehí benohwik'ehgo ánohwilaa: áí dážhó baa ída'oshłígo díyat'éégo baa yashti' ndi doo ídaayánisdzjih da doleet. <sup>9</sup> Naltsoos nohwich'í' k'e'eshchiinií bee doo tsínahwidishees hasht'íí da. <sup>10</sup> Díí k'ehgo nko ádaashilch'inii, Naltsoos yee nant'aago łá'íí nalwodgo áile'; áidá' nohwitahyú naghaayúgo ye'at'ééhíí doo nalwod da, biyati'íí doo nt'é da, daashilch'inii. <sup>11</sup> Nnee díí k'ehgo áníłhií díí yídaagołsijh, doo akú nahit'aash dadá' nohwich'í' k'e'iilchijhií k'ehgo áhii'ne' doleet, akú nt'aashgo. <sup>12</sup> Hadíí nńt'éégo ídeheshjeedgo ídaayádaakti'íí doo itah daandliigo háhiit'ij da, dagohí

doo bił hshhah áhii'ne' ndi háhiit'ijj da: dabíí binatsekeesí yee ihdenáágo ídída'nel'áahgo, ła'íí ihdenáágo hshhah ádaane'go doo daagoyáá da. <sup>13</sup>Nohwá nagoz'aaníí bitisgee doo bee ída'óndliigo ídaayáhiilti' da doleeł, áídá' nagoz'aaníí Bik'ehgo'ihí'nań nohwaidin'áaníí zhá biyi' na'ídziid doleeł, áí itah daanołhij. <sup>14</sup>Nohwíí daagonohłijyú dantsé nohwaa nt'aazh, Christ baa yati' baa gozhóni baa nohwíł nagohiilni' ni'; áłk'ehgo nohwá nagoz'aaníí itah daanołhijigo, nohwich'ij' det'aazhyúgo nohwá nagoz'aaníí doo bitisyú det'aazh da: <sup>15</sup>Nohwá nagoz'aaníí bitisyúhíí, nnee ła' binasdziidíí, doo bee ída'óndliigo ídaayáhiilti' da; áídá' nohwi'odłá' nchaa hileehgo nohwitahyú na'ídziidíí ndiisshégo nihóndlii, <sup>16</sup>Ágát'ééyúgo nohwitisyú ni' nagoz'aaníí ałdó' biyi' yati' baa gozhóni baa yáhiilti' doleeł, nnee ła' binasdziidíí danohwíntsé alzaa ła' shihíí doo bee ída'óndliigo da. <sup>17</sup>Hadíí ída'odłiigo yałti'íí nohweBik'ehń zhá ye'ída'odłií le'. <sup>18</sup>Nnee nłt'éégo ídaanagolni'íí doo daach'idnłshihí at'éé da, áídá' nnee nohweBik'ehń bił dábik'ehíí zhá.

**11** Ayáhágo lóshgogo yashti' k'a'at'éé ndi nohwich'ij' yashti'íí nyee ndi bidag ádaanoht'eego hasht'íj: nánohwoshkqah, bidag ádaanoht'ee. <sup>2</sup>Nohwá'ihóshníí, Bik'ehgo'ihí'nań nohwineł'íjhi k'ehgo: na'ilíhn bi'at'e' nzhoníí doo hwahá niinéhi biká' dała'á doleełhíí k'a'at'éégo Christ bíyée daadołteehíí bighą ilk'idá' baa nohwidini'áá. <sup>3</sup>Áídá' Eve t'iish bich'ij' nazhch'a'go k'izé'bidestíj n'íí k'ehgo, Christ da'aniigo nohwíł nzhq n'íí yits'á'zhij' ádaanohwile' nolj nsigo shiini' hąh. <sup>4</sup>Dahadínta Jesus ła'ihí yaa yánánálti'go nohwaa nyááyúgo, dagohíí spirit nohwaa det'ąą n'íí łahgo at'éhi ła' nohwaa det'ąáyúgo, dagohíí yati'

baa gozhóni nagođo'ąą n'íí łahgo at'éhi náagodo'ąáyúgo, nohwíł dádaabik'eh nolj nsj. <sup>5</sup>Christ binal'a'á dážhó itisgo ádaat'eego baa natsidaahkees ndi, doo dábich'ij'égee nshłijigo natseskees da. <sup>6</sup>Doo bígonedzaągo yashti' da ndi, nt'é baa yashti'íí bígonsj; díí dawahá bee nohwíł ch'í'nah ásiidłaa. <sup>7</sup>Bik'ehgo'ihí'nań biyati' baa gozhóni doo bighą nahi'niil dago baa nohwíł nagosisni'híí bighą, nohwíí itisgo ádaanołhíłj doleełgo shíí ídaagoch'iyoshba'íí bee isiuh née? <sup>8</sup>Nohwá na'isiid doleełhíí bighą ínashood ha'ánátséhíí nagoznili ła'ihíí zhaali bits'á' nádaadiné' ni'. <sup>9</sup>Nohwitahyú sídáádá' nt'éhéta bíđih nshłij ndi doo hadín bee naniłtt'og da ni': ndi Macedóniad' shik'isyú shich'odaanii ni': áłk'ehgo doo nt'é bee nanohwiniłtt'og da ni', áídí' doo dayúweh nanohwiniłtt'og hasht'íj da. <sup>10</sup>Christ bits'á'dí' da'anii ágot'eehíí shiyi' golłijhíí bighą gádishnii, Akéya golzeehíí biyi'yú díí ídaanagoshni'íí doo hadín yida'dinotłj at'éé da. <sup>11</sup>Nt'é bighą? Ya' doo shił daanołshoqłhíí bighą da gá? Bik'ehgo'ihí'nań shá yígółsj, shił daanołshoqłgo. <sup>12</sup>Áídá' áí nneehíí, danée nada'ídziidhíí k'ehgo nada'ídziid daaniihíí, doo da'anii dago ádaanii da ch'í'nah ashłe'híí bighą hagot'éégo ánásht'ijhíí dayúweh ágánásht'ijj doleeł. <sup>13</sup>Nnee ágádaat'ijhíí doo da'aniiigo Bik'ehgo'ihí'nań bá daades'a'ihíí daanłj da, nnee k'izédaidiniłgo nada'iziid, Christ binal'a'á gol'ijigo ádaadilzi. <sup>14</sup>Doo bighą nohwíł díyagot'ee da le'; ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, ndi Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú gólíinií bits'á'dindłáadhíí k'ehgo ánádil'ij. <sup>15</sup>Díí doo nt'é bighą koł díyagot'ee le'at'éé da, ch'iidn bánada'iziidíí ndi nłt'éé zhinéégo nada'iziidíí gol'ijigo ádaadilzi; áí ncho'go ánádaat'ijhíí

bigha dánchọ'go bee nnádaagodáh. <sup>16</sup>Gánádaanohwíldish'nii, Doo hadín lógohi sho'níí da le'; áí k'ehgo natsidaahkees ndi hódaashołts'aa, shíí áldó' dé't'ih ídeshkaąhgo yashti' le'. <sup>17</sup>Díí baa hasdzihií doo nohweBik'ehnyegos'aaąo haszii da, lógohí k'ehgo dážhó ídeshkaąhgo yashti'. <sup>18</sup>Nnee ląąąo ni'gosdzań biká' ágot'eehíí yee ídaadilkaąhgo yádaałtí, shíí áldó' ídeshkaąhgo yashti' doleeł. <sup>19</sup>Nohwíí, dážhó daagondzaą daanołsigo, lódaagohíí nohwíł daagozhóógo hódaayesołts'aa. <sup>20</sup>Hadíí nnee isnáh ádaanohwinłzı ndi, bestso nohwits'ą' ndaayihinił ndi, nohwits'ą' nda'iláh ndi, itiséyú ídehéstij ndi, dagohíí nohwit'á yizka' ndi bidag ádaanołt'ee. <sup>21</sup>Néé ágáhiit'iiyúgo doo bínłdzil da ni' dishniigo ídaa yánsdzı. Áídá' dahadín doo daaste' dago nt'éhéta yee ídaadilkaąhgo yee yádaałtí'yúgo, (lógohíí k'ehgo yashti'), shíí áldó' doo siste' dago ídeshkaąhgo bee yashti'. <sup>22</sup>Ya' Hebrews daanłijí néé? Shíí áldó' áí nshłij. Ya' Israel hat'i'i daanłijí néé? Shíí áldó' áí nshłij. Ya' Abraham bits'ą'dí' hanádaanołt'iiłíí daanłijí néé? Shíí áldó' áí nshłij. <sup>23</sup>Ya' Christ yánada'iziidíí daanłijí néé? Shíí dągóts'iidgo bá na'isiid (koni' áđihíí k'ehgo yashti'); daabinasdziidíí bitisgo nyeego na'isiid ni', doo holtag dago hashídołtsaz, daabitisgo da'ákozhá ha'ánáshí'dilt'eeh, doo ałch'ídnđi dásdozhá daashizes-hij da ni'. <sup>24</sup>Ashłladn Jews daanłini dízdin doleełzhı' dała'á áđihgo hashída'astsaz ni'. <sup>25</sup>Taadn tsjı bee hashída'is-haal ni', ładntsée yee daashołné' ni', taadn tsina'eełíí shıł nango' ni', dała'á t'łé' dała'á jii da'íłiné biká' shıł dahna'eeł ni'; <sup>26</sup>Dábik'ehn daadisha'yú, túdaanłiiyú négodzidíí begoz'aa, da'in'iihíí bigha négodzid, dashíí hat'i'íí bits'ą'dí' négodzid, doo Jews daanłijí dahíí bits'ą'dí' négodzid,

kij goznıl yune' négodzidíí begoz'aa, da'igoliiyú négodzidíí begoz'aa, túnteel sikaąyú négodzidíí begoz'aa, shik'isyú daanłijí ádaagodil'ini bits'ą'dí' négodzid; <sup>27</sup>Nyeego na'isiidhíí bigha dážhó hiyaago la'íí shıłna'diini'go, dadésh'iiigo iilkaąhgo, shıńá' náshdleehgo la'íí dibá' náshdleehgo, da'ákozhá doo ishąą dago, la'íí gozk'azíí biyi' diyáge da'áđihgo nashaa ni'. <sup>28</sup>Áí la'ihíí shich'ı' ánágot'iid biłgo dávik'azhı' dawa jii inashood ha'ánásehíí i'aniyú nagoznıłíí baa shiini'go nashaa. <sup>29</sup>Nnee la' doo nłdzil da néé? Shíí áldó' ba'ashhah doo nłdzil da. Nnee la' ncho'go at'iiigo ábiile' néé? Áí bigha shá góchijidgo bich'ı' niidoo. <sup>30</sup>Ída'oshłlıigo yashti'yúgo, doo nłdzil dahíí bił ch'ı'nah daaleehíí ída'oshłlıigo baa yashti' doleeł. <sup>31</sup>Jesus Christ nohweBik'ehń biTaa, Bik'ehgo'ihı'nań, án dahazhı' ba'ihégošini, doo łeshchoo dahíí shá yígółsı. <sup>32</sup>Damáscusyú nant'ánchaan, ízisgo nant'án Áretas holzéhi yiké'gee sitıni, bik'ehgo kij goznıli Damascus holzéhi binaadyú asinıłíí yinádaadez'jii, shíí daashiłtsood doleełgo: <sup>33</sup>Áídá' táts'aa biyi' dahsidáągo kij goznılıí binaadyú łedit'ihíí biyi' ch'ı'f'ányú ba'ashhah yúyaa gódah ch'ishıłleego bits'ą' hasht'ag.

**12** Ída'oshłlıigo yashti'íí dávik'eh, doo bits'ą'dí' nt'é isht'iid da ndi. NohweBik'ehń shıł ch'ı'nah ágółsiníí, la'íí shıł ígóziigo áshıłlaahíí baa nagoshni' doleeł. <sup>2</sup>Nnee la' Christ bíyéehíí bígonsı, án đíı'ts'adah łegodzaadá' yaaká'yú taago nágot'aaýú hadag bił ogoyáá; (bits'ı beego shı, dagohíí bits'ı áđihgo shı, doo bígonsı da: Bik'ehgo'ihı'nań yígółsı.) <sup>3</sup>Áí nneehíí (bits'ı beego shı, dagohíí bits'ı áđihgo shı, doo bígonsı da; Bik'ehgo'ihı'nań zhá yígółsı); <sup>4</sup>Ni' gozhóóyú, paradise golzeeyú, hadag bił ogoyááda' yati' doo hagot'éego baa nagoch'olni'



at'éé dahi, yati' nnee doo yee yałti' goz'aą dahi yidezts'aą. <sup>5</sup> Áı nneehıı ba'oshlııgo yashti' doleeł: áıdá' shıı doo ıda'oshdlııgo yashti' da doleeł, doo bıńıłdzıl dahıı zhá bee ıda'oshdlııgo baa yashti' doleeł. <sup>6</sup> ıda'oshdlııgo yashti' niızıı ndi doo shiini' áđıhgo ádıshniih da; da'anii ádıshniihıı bigha: áıdá' doo ágádishniih da, shi'at'e' yo'iiniı dagohıı shidits'agıı bitisyú nnee doo ıa' yee shaa natekees da doleełhıı bigha. <sup>7</sup> Bik'ehgo'ıhi'nań doo ałch'ıdn shıı ıgózıgo áshıılaa da, áık'ehgo doo bee itisgo ıdeshkąą dahıı bigha nt'éheta diwozhi shighán'ááhıı k'ehgo shits'ı baa dahgoz'aago alaa, Satan bits'á'dı' shich'ı' yil'aadi dáshich'ı' nagont'og nt'éego, doo itisgo ıdeshkąą da doleełhıı bigha. <sup>8</sup> Dıı bigha nohweBik'ehń taadn ch'éh ch'oba' áłdėniid ni', Shits'á' begonowáh, dishniigo. <sup>9</sup> Áıdá' gáshııni, Shiłgoch'oba'ıı ná bınel'aą: doo bıńıłdzıl dagee shinawodıı ninkááyú itisgo ch'ınah alzi. Áı bigha doo bıńıłdzıl dahıı bee ıda'oshdlııgo shıı gozhógo yashti' doleeł, Christ binawodıı shıká'zhi' doleełhıı bigha. <sup>10</sup> Doo bıńıłdzıl da lėk'e ndi, golanıyú ánađaashiłch'ıdo'niı ndi, nt'é hásh't'ıniı bıńshđıh ndi, shiniidaagonıı ndi, shich'ı' goyéego nagowaa ndi, Christ bigha dıı bee shich'ı' nagowaayúgo baa shıı gozhógo: doo bıńıłdzıl dagee Christ binawodıı bee nanshwod. <sup>11</sup> Biini' áđıhıı yałti'hıı k'ehgo yashti' ni' nohwıı bıdaashinohso'go ánsht'ee ni': nohwıı nt'éego shá yadaalti' le'at'ehi: doo nt'é inshđı da ndi nadaal'a'a ıa'ıhıı ızisgo ádaat'eego baa natsıdaahkeesıı ndi doo dábih'ı'égee ánsht'ee da. <sup>12</sup> Nohwıahyú nashaadá' dawa bidag ánsht'ee ni', godiyıhgo be'ıgóziniı, doo ágondziyú, ıa'ıı ızisgo ánagot'ııhıı bee ánat'ııdıı bee da'anii Bik'ehgo'ıhi'nań shides'a'go bıdaagonıı. <sup>13</sup> ınashood

ha'ánánséh ıa'ıhıı nt'é bee iké'zhi' daasolıı? Shıı doo nt'é nohwıhóshkeed da ni', áı zhá bee iké'zhi' daasolıı. Dıı bigha shaa nágodenoh'aa. <sup>14</sup> Dıı taadnee ılk'ıdá' nohwıch'ı' naadishdáh; doo nt'é bee nohwıhóshkeed da doleeł: doo nt'é nohwıyéehıı bigha asht'ıı da, nohwıı zhá nohwıgha asht'ıı: chagháshé báą hik'e bitaa doo ya na'nonıı bik'eh da, ndi bıı bichagháshé ya na'nonııgo dábih'eh. <sup>15</sup> Shił gozhógo nohwıgha shıyéehıı nohwá gnishné', dashıı ndi nohwá na'ıdihishniı: itisgo shıı daanohshqohıı bigha nohwıı da'ıch'ı'go nohwıı daanshoq ndi. <sup>16</sup> Da'anıigo doo nt'é nohwıhóshkeed da ni', áıdá', Nohwıch'ı' lé'ıshchoogo ndaanohwıłtsood ni', daashiłdohniı ląą. <sup>17</sup> Ya' dahadıı nohwıch'ı' onádaash'aahıı bee nohwahani'ısdzood née? <sup>18</sup> Titus akú nıáh bıłdishniı ni', nohwık'ısn dała'á bıł o'a'. Ya' Titus nohwahani'ısdzood née? Ya' shıı ánsht'eehıı k'ehgo doo Titus at'éé da lán gá? Ya' shıı ásh't'ıı n'ıı k'ehgo doo Titus át'ıı da lán née? <sup>19</sup> Dıı án'niihıı bee ıdáyáhiilti'go áhiit'ıı daanohıı née? Christ bıyéé ndlııgo Bik'ehgo'ıhi'nań binadzahgee án'niı: nohwıı daanohshóni, daanołdzılgo ádaanohwidle' doleełgo áhiit'ıı. <sup>20</sup> Hagoshá' ádaanoht'ee le' nsıhıı doo bee ágádaanoht'eego nohwaa nsháh hásh't'ıı da, nohwıı áłdó' doo ndaashoııhıı k'ehgo nohwaa nsháh hádaashoht'ıı da shı: ıahadaadoht'áh, dawahá ıdáhádaaht'ıı, ıłch'ı' hadaashohkee, itis hishłeeh daanohıı, ııda'ołtah, ch'ıniı daadohniı, ıdaadołkąą, ıa'ıı nohwıı daagokish doleeł nolı nsıgo shiini' hah: <sup>21</sup> Nohwaa nánszdaago Bik'ehgohınshnań nohwıgha ıdaayánsdzıgo áshııı doleeł nolı nsı, nohwıahyú ıanı ncho'go na'ıdaago, nant'ı' nakaigo, ıa'ıı ncho'ıı doo yıch'ı' t'aązhi' at'éé dahıı yee

nda'iksiihí doo hwahá yits'á'zhi' ánádaa'ne' dahíí bighá doo shiigozhóq da doleel nolj nsigo shiini' háh.

**13** Díí nohwich'í' nanáshdaathíí biigo taadn hileeh. Kaa dahgost'aayúgo naki dagohíí taagi bináál ánágot'iidíí da'ádaaniihíí bee bígózi. <sup>2</sup>Nakidngee nohwaa niyááda', nnee nda'iksiih n'íí, la'ihíí áldó', gádaabildéniid, Nohwaa nánsdzaa lék'eyúgo doo t'aaqzhi' siitjii dago nohwiniidaagonkt'éégo ánohwishle'; k'adíí doo hanshk'i da ndi da'ágát'éégo ánádaabildish'ni: <sup>3</sup>Christ shinkááyú yałti'go bee bídaagonołsijihíí hádaah't'ijihíí bighá ágádishnii, Christ nanohwik'í'iziidgee nıdzil, nohwiyi' binawod golıı. <sup>4</sup>Án doo nıdzil dago tsj'ılna'áhi yiká' daztsaq ndi Bik'ehgo'ihinań binawodıı yee hinaa. Néé áldó' bił dała'á daandlııgo doo daandzil da ndi Bik'ehgo'ihinań binawodıı bee nanohwik'ıda'idziidgo Christ bił daahii'naa doleel. <sup>5</sup>Ídaadini'ıı, nohwi'odla' daahohta' shj; ıdaadinohtáh. Jesus Christ nohwiyi' golııgo doo bídaagonołsjı da née? Nanohwıdintaahıı bah nandeeyúgo Christ doo nohwiyi' golıı da bídaagonołsijih. <sup>6</sup>Néé nanohwıdintaahıı doo bah nandéh dahıı bídaagonołsijih ndi at'éé. <sup>7</sup>Doo

nda'olsiih da doleelgo Bik'ehgo'ihinań nohwá hoshkaqah; néé doo nht'éégo nohwıgózijihıı bighá ádishnii da, áıda' nohwıı nht'ééhıı be'ádaanoht'ee doleelgo, néé nanohwıdintaahıı bah nandéh ngolnıı ndi. <sup>8</sup>Da'anii ágot'eehıı doo hagot'éégo bich'ı' na'idziid da, áıda' bá na'idziidyúgo zhá. <sup>9</sup>Néé doo daandzil dadá' nohwıı nohwinawod daagolıı lék'eyúgo nohwił daagozhóq: la'ıı dázhq nht'éégo ádaanoht'eego nohwá háhiit'ijigo ohiikaqah. <sup>10</sup>Doo hanshk'i da ndi díí bek'e'eshchii, nohwaa nánsdzaago doo inniihgo bee nohwich'ı' yashti' da doleelhıı bighá: nohwi'odla' dayúweh nohwá binılseelgo hasht'ıı, doo hayaa ádaanohwıłsjı dago nohweBik'ehń beshik'ehgo áshıılaa. <sup>11</sup>Shik'ııyú, díí bee aqł nohwich'ı' k'e'shiłchıı. Christ biláhyú nıdzilgo daanołseel le', hadag ádaanoht'ee le', nohwiini' dała'á le', la'ıı nkegohen'áágo daagonohlıı le'; áık'ehgo Bik'ehgo'ihinań, ił'ijóónıı la'ıı iłch'ı'gont'ééhıı bits'á'dı'hi, nohwił nlıı le'. <sup>12</sup>Daagodinołsigo daałohts'os le'. <sup>13</sup>Ínashood dawa, Gozhóq, daanohwıhıı. <sup>14</sup>Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'ıı, Bik'ehgo'ihinań bił'ijóónıı, la'ıı Holy Spirit bił dała'á ánohwıłsijihıı bee nohwich'ı' goz'aa le'. Doleelgo at'éé.

THE EPISTLE OF PAUL  
THE APOSTLE TO THE

GALATIANS

**1** Shíí Paul, des'a'íí nshíí, (doo nnee shides'a'go da, doo nnee bik'ehgo da, áídá' Jesus Christ la'íí Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa zhá bik'ehgo, áń Jesus daztsáád' naadiidzaago áyíflaahi;) <sup>2</sup>Shíí hik'e odlá' bee shik'isyú bíł nashkaihíí dawa, Galátiaagee ínashood ha'ánálséh nagoznilií bich'í' k'eda'iilchii: <sup>3</sup>Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa hik'e Jesus Christ nohweBik'ehń bíłgoch'oba'íí la'íí bits'á'dí' ilch'í'gont'éehíí bee nohwich'í' goz'áá le', <sup>4</sup>Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa bik'ehgo nohwinch'ó'híí bighá Jesus n'ídelíí, díí nch'ó'go nagowaahíí yits'á' nohwinííí doleełgo: <sup>5</sup>Kodí' hik'e dahazhí' Bik'ehgo'ihí'nań dázhó ba'ihégoší le'. Doleełgo at'éé. <sup>6</sup>Nohwiká ánniidgo Christ bíłgoch'oba'íí biyi' onohwinil n'íí dagoshch'í' bits'á'zhí' ádaasohdzaahíí, la'íí yati' baa gozhóni łahgo at'éhi bich'í'go daahosohkaihíí baa shíł díyagot'éé: <sup>7</sup>Díí ba'ashhahyú yati' baa gozhóni doo la' nanást'áá da; áídá' nnee la' nohwił nadaagokigo ádaanohwile'hi la'íí Christ nńt'éégo baa na'goni'íí łahgo ádaile'go hádaat'íí. <sup>8</sup>Áídá' néé dagohíí yaaká'dí' nal'a'á ndi yati' baa gozhóni baa nohwił nadaagosilni'íí łahgo at'éégo nohwił nagolni'yúgo, áń góyéégo bángodot'aał. <sup>9</sup>Da'ádaade'niid n'íí k'ehgo gánádish'niih, Nnee la' yati' baa gozhóni nádaagodo'áá n'íí łahgo at'éégo yaa nohwił nagolni'yúgo, áń góyéégo bángodot'aał. <sup>10</sup>Ágádishniigo ya' nnee bíł daanshóq hileeh néé, néé Bik'ehgo'ihí'nań zhá bíł nshóq hishłeeh néé? Ya' nnee bíł daagoyilshóógo hasht'íí gá? Dah, t'ah nnee bíł

daagoyilshóógo hasht'ííyúgo doo Christ bá na'isiidgo at'éé da. <sup>11</sup>Áídá' shik'íyú, yati' baa gozhóni baa nagoshni'íí doo nnee bik'ehgo alzáhi at'éé dahíí bídaagonotsíihgo hasht'íí. <sup>12</sup>Doo nnee bits'á'dí' nádiiné'i at'éé da, doo shíł ch'et'áá da, áídá' Jesus Christ shíł ch'í'nah áyíflaahihi bee bígosłsıjıd. <sup>13</sup>Jews daanlíni bi'okáahíí bikísk'eh ánsht'ee n'íí ba'íkodaanohsı, Bik'ehgo'ihí'nań daayokáahíí ha'ánálséhíí nyeeego biniidaagonńt'éégo shinagha nakai ni', da'líí hishchiigo ch'éh át'ıjıd: <sup>14</sup>Jews daanlíni bi'okáah bikísk'eh ánsht'eedá' dashíí bíł hat'í'ihíí bíł dátedaahonsdzaahi bitisgo gonsáá ni', bits'á'dí' hadaalinelt'áni bi'at'e' bikísk'eh ánsht'eego dázhó hasht'íí ni'. <sup>15</sup>Áídá' doo hwahá goshłee dadá' Bik'ehgo'ihí'nań hashíłt'ııı, la'íí shaa ch'oba'íí bee shiká ánniidá', <sup>16</sup>BiYe' shíł ch'í'nah áyíflaa, nnee doo Jews daanlíni dahíí bitahyú baa nagoshni' doleełhíí bighá shiká ánniid; áídı' doo hadín dagoshch'í' baa bíł nagoshni' da ni': <sup>17</sup>La'íí Jerúsalemyú dashınłtségo Jesus binadaal'a'áhíí doo bich'í' oyáá da; áídá' Arabiayú óyáá ni', áídı' Damáscusyú nánsdzaa. <sup>18</sup>Áídı' taadn łegodzaago Jerúsalemyú Peter bich'í' oyáá, ákú ashdla'áadah bíł sheiskáa. <sup>19</sup>Jesus binadaal'a'á la'ihíí dała'á zhá hish'ıı ni', nohweBik'ehń bik'isn, James holzéhi. <sup>20</sup>Bik'ehgo'ihí'nań shá yígłsı, doo lé'ishchoo dago díí bee nohwich'í' k'e'eshchihihíí. <sup>21</sup>Áı bikédı'go ni' Sýria la'íí Cilícia daagolzeeyú nıyáá; <sup>22</sup>Judéagee ha'ánázeh nagoznili Christ daayokáahíí doo hwahá daashłtséh dadá': <sup>23</sup>Díí zhá shaa ch'iniigo daidezts'áá, Áń nohwiiniidaagodeláa n'íí, odlá' da'líí yilchiiigo ch'éh át'ıı n'ıı, da'án k'adıı da'ái odlá' n'ıı yaa yánáltih łáa, ch'iniı. <sup>24</sup>Áık'ehgo shíı shighá Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihédaanzı lėk'e.

**2** Áídí' díí'ts'adah legodzaago Jerúsalemyú Bárnabas la'íí Titus bił onanáshkai. <sup>2</sup>Jerúsalemyú nádishdáh doleeíí shił ch'í'nah alzaago onásdzaa, doo Jews daanlii dahíí bitahyú yati' baa gozhóni baa yánáshtihí ákú baa nadaagosisni', nnee nht'éégo daach'idnłsiníí zhá dasahúdi baa bił nadaagosisni', doo ágásdzaa dayúgo dánko da'ılıłzhi' na'isiidhi at'éé, dánko da'ılıłzhi' na'sízíid doleeíhi at'éé. <sup>3</sup>Ákú Titus holzéli bił nash'aashi, **Circumcise** ánidolne', doo hak'i daabiłniiid da, Greek nlii ndi: <sup>4</sup>Nnee la' nohwik'isyú ádaadil'iiníí hah ádaabidines'iid, áí Jews bich'í' begoz'aaníí bee isnáh daandlii n'íí Christ bits'á' nohwinilhií yídaagołsijhgo, isnáh ánádaanoht'ee go hah ádaanest'iid: <sup>5</sup>Áí doo hódaayéelst'aq da ni', dé't'ihézhí' ndi; yati' baa gozhóni da'aniihií dayúweh nohwitahyú begoldoh doleeíhií bigħa. <sup>6</sup>Nnee daach'idnłsiníí, (ágádaat'eeshá' ndi doo shił hago'at'éé da: Bik'ehgo'ihí'nań nnee dawa dáłekt'eego yaa natsekees:) áí nnee nht'éégo baa ch'inihií díí baa yashti'íí doo hak'i la' baa dahnágóst'áq golzeego shił nagolni' da: <sup>7</sup>Ndihíí Peter, nnee circumcise ádaabi'deszaahíí bich'í' yati' baa gozhóni yaa yánáltihgo baa det'qahíí k'ehgo shíí, nnee doo circumcise ádaabi'deszaa dahíí bich'í' yati' baa gozhóni baa yánáshtihgo shaa det'qago yídaagosijid; <sup>8</sup>(Bik'ehgo'ihí'nań, Peter nnee circumcise ádaabi'deszaahíí bich'í' yides'a'dá' binkááyú na'iziidíí, da'án shíí áldó' shinkááyú na'iziid, doo Jews daanlii dahíí bich'í' yánáshtihgo;) <sup>9</sup>Áík'ehgo James, **Céphas**, la'íí John, nıdzilgo bi'okaqah yee ínashood yit'ááh naziiníí k'ehgo baa natsi'gokeesíí, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí shaa det'qahíí yídaagosijidá', bił dała' daasiidliigo Barnabas hik'e shíí lił

lák'edaadelniigo gádaanoht'ee, Nohwíí doo Jews daanlii dahíí bich'í' noh'aash, née circumcise ádaabi'deszaahíí bich'í' dekai. <sup>10</sup>Díí zhá gánádaanoht'ee dooniid, Tédaat'iyéhií bínádaaahiih; áí shijíí dawa bee biká hásh't'íí ni'. <sup>11</sup>Áídí' Peter Antiochyú nyaadá' doo bik'ehyú adzaa dahíí bigħa dábiniih; áí d'eniid ni'. <sup>12</sup>James odais'a'íí t'ah doo hikáh dadá', Peter doo Jews daanlii dahíí yil da'iyaa: áídá' áí nneehíí hikaidá' t'aqzhí' ánzigo its'á'ıdelti, circumcise zhinéego daanliiníí yénaldzidhií bigħa. <sup>13</sup>Áídí' Jews daanlii la'ihíí Peter adzaahíí bigħa bíí áldó' t'aqzhí' ádaasdzaa l'ek'e, Barnabas ndi itah ágát'éé silji. <sup>14</sup>Áí nneehíí yati' baa gozhóni biyi'dí' da'aniihií doo bik'isk'eh ádaat'ee dahíí bigosısiidá' dawa bináal Peter gáldeniid, Ni, Jew ılıł ndi doo Jews daanlii dahíí ádaat'eehíí k'ehgo ánt'éeyúgo, doo Jews k'ehgo da, hant'é bigħa doo Jews daanlii dahíí dabini'ayú Jews ádaat'eehíí k'ehgo ádaanoht'ee nht'éé, daabiłnii l'áq? <sup>15</sup>Doo Jews daanlii dahíí doo bik'ehyú ádaat'ee da, áídá' née, Jews daandliigo daagosiidliiníí, doo áí k'ehgo ádaant'ee da. <sup>16</sup>Díí bídaagonlzi, doo Jews bich'í' begoz'aaníí bik'isk'eh ánách'ot'ijhií bigħa Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábi'ehyú ách'ıt'éé da, áídá' Jesus Christ ch'odlaqahíí zhá bigħa: áík'ehgo danée ndi Jesus Christ daahosiidlaqad, Christ daahohiidlaqahíí bigħa Bik'ehgo'ihí'nań dábi'ehyú ádaat'ehi daanoht'ee doolego, doo begoz'aaníí bik'isk'eh ánádaaahit'ijhií bigħa da: nnee doo la' begoz'aaníí yik'isk'eh ánát'ijhií bigħa Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábi'ehyú át'éé da. <sup>17</sup>Áídá' Christ biláhyú nht'éégo ádaat'ee daanoht'ee ni hádaaahit'iidá', née Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí doo bik'isk'eh ádaant'ee dago

nohwigoziidyúgo, ya' áí bigha Christ ncho'íí bich'í' nohwelnáá née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. <sup>18</sup>Dant'éhéta yó'odii'áago baa yashti' n'íí nht'éégo baa yánáshtih lék'eyúgo, shíí nnee itsiini nshlíigo shígózi. <sup>19</sup>Jews bich'í' begoz'aaníí doo bikísk'eh ánánsht'ee dahíí bigha begoz'aaníí bich'í' dasitsáá, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań zhá bich'í' hinshnaa. <sup>20</sup>Tsi'ihna'áhi biká' Christ bíł dasitsáá, ndi hinshnaa; áídá' doo shíí hinshnaa da, Christ shiyi' golíigo án bee hinshnaa: k'adíí shits'íí bee nashaahíí Bik'ehgo'ihí'nań biYe' hoshdláago bee nashaa, án bíł nshoogo bi'ihí'na' shá nyiné'go shá daztsáa. <sup>21</sup>Bik'ehgo'ihí'nań bíłgoch'oba'íí bee Christ nohwaintííni doo da'ílí hosh'níí da: Jews bich'í' begoz'aaníí bee nnee dávik'ehyú ádaat'ee daasilíyúgo, Christ daztsáahííshá' doo ílíí da hileeh.

**3** Galatiagee daagonohíni, doo daagonohsáa dahíí, hadín láá k'izénohwideznilgo da'aniigo ágot'eehíí doo bikísk'eh ádaanoht'ee da daasolij? Nohwíí nohwinadzahgee Jesus Christ tsj'ihna'áhi bíheskał n'íí, ya' yati' bee doo nohwíl ch'í'nah alzaa da lán gá? <sup>2</sup>Díí zhá nanohwídaadishkid, Ya' Jews bich'í' begoz'aaníí bikísk'eh ádaanoht'eehíí bigha Holy Spirit nohwaa daadest'áa née, née yati' baa gozhóni daadohts'ago daahohdláahíí bigha née? <sup>3</sup>Nt'é bigha áík'ehgo doo daagonohsáa da? Ya' Holy Spirit bee ínashood daasolij, n'íí k'adíí dánohwíí ánadaaht'ííhíí bee hadaanohwi'deszaa née? <sup>4</sup>Ya' da'ílíízhí' ląágo goyéégo nohwich'í' nagoyaa lán gá? Da lán shí go'íí. <sup>5</sup>Bik'ehgo'ihí'nań Holy Spirit nohwaa daizné'íí, ła'íí nohwitahyú godiyihgo ánát'ííhíí, ya' Jews bich'í' begoz'aaníí bikísk'eh ádaanoht'eehíí bigha ánát'ííhíí née, née yati' baa gozhóni daadohts'ago daahohdláahíí bigha ánát'ííhíí née?

<sup>6</sup>Da'anii nohwi'odla'híí bigha. Ágát'éégo Abraham Bik'ehgo'ihí'nań yosdláad, áík'ehgo bi'odla'híí bigha dávik'ehyú át'éégo bá hótag lék'e. <sup>7</sup>Áí bigha díí bídaagonolsi le', nnee bi'odla' daagolíníí áí da'anii Abraham bichagháshé daanlij. <sup>8</sup>Doo Jews daanlij dahíí Christ daayodlaahíí bigha bincho'íí yits'á'zhí' Bik'ehgo'ihí'nań ch'ínadaabidoníí dabintsédá' Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí ch'í'nah alzaa, áí dabintsédá' yati' baa gozhóni Abraham bich'í' yá'iti' gáníigo, Nnee iltah at'éégo hadaazt'i'íí dawa ni ninkááyú biyaa gozhóó doleel, nii. <sup>9</sup>Áík'ehgo nnee Christ daayodlaahíí hik'e Abraham, Bik'ehgo'ihí'nań yodlaahíí, bíłgo biyaa daagozhóni at'éé. <sup>10</sup>Áídá' Jews bich'í' begoz'aaníí bikísk'eh ádaant'eeyúgo zhá dávik'eh daanzini dawa bíł ch'ídaagosdini ádaat'ee: gáníigo bek'e'eshchij, Nnee daantíígee begoz'aaníí naltsoos besi'aaníí doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí, ła'íí doo ye'ánát'ííhíí dahíí bíł ch'ígodíni at'éé. <sup>11</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee nnee doo ła' Jews bich'í' begoz'aaníí yikísk'eh at'ééhíí zhá bigha dávik'ehyú át'ééhíí nht'éégo bígózi, bek'e'eshchiiníí gánííhíí bigha, Hadín dávik'ehyú át'ééhíí odla' zhá yee hínaa doleel. <sup>12</sup>Jews bich'í' begoz'aaníí, da'ohdláayúgo zhá hasdahkáh, doo nohwíhíí da, áídá' gánohwíhíí, Begoz'aaníí ánííhíí bikísk'eh ádaanoht'eeyúgo dahazhí' daahohnaa doleel. <sup>13</sup>Jews bich'í' begoz'aaníí bee bíł ch'ígodíni bits'á'zhí' Christ bidíhíí yee nadaanohwihesnii, dabíí nohwá bíł ch'ígodííhíí silij, gáníigo bek'e'eshchííhíí bigha, Hadín tsj'ihna'áhi biká'dí' nahitííhíí bíł ch'ígodíni at'éé, nii: <sup>14</sup>Bik'ehgo'ihí'nań Abraham yá hadzii n'íí Jesus Christ biláhyú doo Jews daanlij dahíí áldó' daabíyée doleelhíí bigha adzaa; ła'íí

née Jews daandliiní, doo Jews daanlii dahíi biłgo nohwi'odla' binkááyú Holy Spirit, nohwa'det'aq n'íi, daanohwíyée doleeł. <sup>15</sup> Shik'íyú, nnee ánadaat'íiíi baa nohwił nagoshni'go nohwił ch'í'nah ashle'; nnee la' bíyéehíi la' yaa yidin'áqgo naltsoos bee niltsoozíi doo hadní yiká' nnánótíi at'éé da, dagohíi yínágado'aah at'éé da. <sup>16</sup> Abraham la'íi bits'á'dí' hadaahíłchíhíi ba'det'aaníi bee bich'í' ha'odzii. Hadaahíłchíhíi ląqgo doo nii da, áidá' dała'a zhá ba'det'aq, nii, ái Christ. <sup>17</sup> Díinko áldishnii, Bik'ehgo'ihí'nań hik'e Abraham biłgo la'det'aaníi Christ biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań ndzilgo áyíłaa, áidí' díi'íi gonenadinhíi biká'yú tadin łegodzaa bikédí'go Bik'ehgo'ihí'nań Abraham bits'á'dí' hadaahíłchíhíi yágon'áq lęk'e; ndi ái yágon'áaníi Bik'ehgo'ihí'nań hik'e Abraham biłgo la'det'aq n'íi doo yiká' nnánótíi at'ee da, ái Abraham ba'det'aaníi bee bich'í' ha'odzii n'íi doo da'ílii yólchíi at'éé da. <sup>18</sup> Abraham bits'á'dí' hadaahíłchíhíi yágon'áaníi bikísk'eh ách'ít'éégo hasdách'igháhyúgo, Abraham ba'det'aaníi doo bits'á'dí' da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań Abraham ya'den'áq n'íi zhá bee hasdách'igháh, ái Christ bee hasdách'igháh golzeego ágolzee. <sup>19</sup> Áik'ehgo begoz'aaníi nt'é bighą alaa? Nnee doo bik'ehyú ánadaat'íi dahíi ái yee yídaagoljii doleełhíi bighą, Abraham bits'á'dí' hadaahíłchíhíi dała'a zháhíi ba'det'aaníi hígháh doleełzhí', Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníi Abraham hat'íi det'ihézhí' yit'ááh nakai doleełgo yágon'áq; Bik'ehgo'ihí'nań binadaal'a'a yaaká'dí'hi begoz'aaníi yee nohwaa ndaagoz'aq, la'íi nnee hik'e Bik'ehgo'ihí'nań bigizhgee sizini binkááyú nohwaa daizné'. <sup>20</sup> Igizhgee siziiníi doo dała'a yigizhgee sizii da, nakiyúgo zhá yigizhgee

sizii, ndi Bik'ehgo'ihí'nań Abraham dasahńdi yich'í' hadzii. <sup>21</sup> Áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníi ya' Abraham bits'á'dí' hadaahíłchíhíi ba'det'aq n'íi yókáal née? Dah, da'anii doo ágát'éé da: begoz'aaníi be'ihí'naago nohwainé' lęk'eyúgo, ái begoz'aaníi bikísk'eh ádaant'eeyúgo dávik'ehyú ádaant'ee doleeł ni'. <sup>22</sup> Áidá' Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníi gáníi, Nnee dawa ncho'go ágot'eehíi ha'ábsnil, nii, áik'ehgo Jesus Christ daayodlaqhyúgo zhá Bik'ehgo'ihí'nań ch'ídaabidoniiłgo ba'det'aq n'íi begolne'. <sup>23</sup> Áidá' Christ daahohiidlaqgo hasdáhiikáhíi t'ah doo nohwá ch'í'ótáq hileeh dadá', begoz'aaníi nohwebik'ehgo ádaant'ee ni', odlá'íi nohwá ch'í'ótáq silijzhi'. <sup>24</sup> Begoz'aaníi łah nohwił ch'ígó'aahíi nlii ni', Christ bich'í' nnohwiníi doleełgo, án daahohiidlaqhíi bighą Bik'ehgo'ihí'nań ch'ínádaanohwiníi doleełgo. <sup>25</sup> K'adíi odlá' nohwá ch'í'ótáq silijgo iłch'ígó'aahíi doo dayúweh nohwebik'eh da. <sup>26</sup> Christ Jesus daahohidlaqhíi bighą daanohwigha Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daanohłii. <sup>27</sup> Nohwíi baptize ánohwi'deszaahíi bee Christ bił dała'a daasolijyúgo, diyágé ádaagoch'idle'híi k'ehgo Christ ádaagosohđaa. <sup>28</sup> Jew nlii dagohíi Greek nlii doo daadohni da, isnáh nlii dagohíi doo isnáh nlii da, nnee nlii dagohíi isdzán nlii doo daadohni da; daanohwigha Christ Jesus bił dała'a daanohłii. <sup>29</sup> Christ bíyéé daanohłijyúgo, Abraham bits'á'dí' hañolt'aaníi daanohłii, Bik'ehgo'ihí'nań Abraham ya'den'áq n'íi nohwich'í' begolzaa.

**4** Díinko áldishnii, chagháshé la' bitaa bíyéehíi bíyéé doleeł ndi t'ah doo nnyéehdá' isnáh nliihíi k'ehgo at'éé, bitaa bíyéehíi dawa yebik'eh doleeł ndi; <sup>2</sup> Áidá' biłch'ígó'aahíi la'íi bíyéé

doleeíí yebik'ehíí biṇádéz'íí, hagee bitaa yee bángon'áázhi'. <sup>3</sup>Da'ágát'éeego néé chagháshé k'ehgo daandlǐídá', díí ni'gospdzán biká' ágot'eehíí zhinéego dantsé ich'ígót'aahíí isnáh ádaanohwiłsi ni'. <sup>4</sup>Áídá' dábik'eh ngonyáágo, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' yides'a' lék'e, án isdzán bishchíí, Jews bich'í' begoz'aaníí bit'ááhzhí' gozłií, <sup>5</sup>Nnee áí begoz'aaníí isnáh ádaabiłsiníí bidíhíí bee nanáyihilniigo ch'ínáyiníł doleełgo gozłií, néé Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daandlǐí doleełgo. <sup>6</sup>Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daanohłiíhíí bigha, biYe' biSpirit nohwíí yune' yides'a', Abba, shiTaa, niigo. <sup>7</sup>Áí bigha doo dayúweh isnáh ńłií da, ndi Bik'ehgo'ihí'nań bizhaazhé ńłií; bizhaazhé ńłiíyúgo Bik'ehgo'ihí'nań bíyéehíí Christ biláhyú níyéé doleeł. <sup>8</sup>Bik'ehgo'ihí'nań doo hwahá bídaagonołsih dadá', bich'í' da'ch'okaqahíí daazhógo ádaat'éhi daahohkaqahgo bi'isna' daanohłií ni'. <sup>9</sup>Áídá' k'adíí Bik'ehgo'ihí'nań bídaagosołsiídá', án nohwídaagosołsiídá' ádishnií, hant'é bigha dá ni'gospdzán biká' ágot'eehíí zhinéego dantsé ich'ígót'aahíí t'aaqzhí' bich'í' ánádaahne'? Áí doo ńdzil da, ła'íí da'ńlínéhi ádaat'ee, áí bi'isna' daanohłiigo hánádaaht'íí néé? <sup>10</sup>Łahgee godilzigo yołkaakíí, łahgee dahnáyitłhíí, łahgee goldohíí, łahgee ńenágodáhíí daadinolıi ląá. <sup>11</sup>Da'ńłiízhí' nohwitahyú na'isiid ni' nsigo ląágo natseskees. <sup>12</sup>Shik'íyú, ánsht'eehíí k'ehgo ádaanoht'ee doleełgo nádaanohwoshkaqah; shíhíí da'ádaanoht'eehíí k'ehgo ánsht'ee: Doo hagee shich'í' nchq'go ádaahdzaa da ni'. <sup>13</sup>Dantsé yati' baa gozhóni bee nohwich'í' yashti'dá' shits'í baa dahgoz'aago nohwaa niyáágo bídaagonołsi. <sup>14</sup>Shits'í baa dahgoz'aaníí bee nanohwí'dintaah ndi, doo da'ńlínégo ádaasho'ńií da,

doo shits'á'zhí' ádaasohdzaa da; áídá' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'dí'híí k'ehgo ńdaashidołtií, Christ Jesus ńdaadołtiíhíí k'ehgo ńdaashidołtií. <sup>15</sup>Akú sídáádá' nohwíł daagozhq' n'íí ya' doo bínádaahniih da néé? Dzaq nohwaa nagoshni', bígonedzaayúgo dánohwíí nohwináá hadaasohniłgo shaa daasohnił doo ni'. <sup>16</sup>Da'anii ádishniigo nohwich'í' yashti'híí bigha ya' nohwik'edaadinshniihgo ádishnií daanołsi néé? <sup>17</sup>Áí nneehíí, nohwíł ch'ídaago'aahgo ádaadil'iiníí, nt'éeego nohwich'í' yádaałti' ndi, doo da'anii nohwá nt'éeé da; áí bee shits'á' nohkáhgo ánohwile'go, bí zhinéego ádaanoht'ee daahleełhíí bigha ádaanohwiłnií. <sup>18</sup>Áídá' da'anii nt'éeego ágot'eehíí bigha nnee nt'éeego nohwich'í' yádaałti'ihíí nzhq, dábik'ehn, doo dashíí nohwíł nashkaigee zhá da. <sup>19</sup>Shichagháshé daanohłni, isdzán ichíigo bił nádi'nniihíí k'ehgo nohwá shiniinagont'ée, Christ bi'at'e'íí beádaanoht'ee daasolıiızhí', <sup>20</sup>Nohwíí nohwaa shił nagokihíí bigha dák'ad hadó' akú nohwíł daanshłií le' nsi, áık'ehgo iltah at'éeego bee nohwich'í' hadaasdzi' doleeł ni'. <sup>21</sup>Shił nadaagohni', nohwíí, Jews bich'í' begoz'aaníí be'ádaanoht'ee hádaaht'iiníí, begoz'aaníí áńiíhíí doo bídaagonołsi da gá? <sup>22</sup>Díık'ehgo nko bek'e'eshchii, Abraham biye'ke naki lék'e, dała'á isdzán isnáh ńlínihíí bizhaazhé, ła'ihíí isdzán doo isnáh ńlíní dahíí bizhaazhé biłgo. <sup>23</sup>Isdzán isnáh ńlínihíí bizhaazhéhíí chagháshé dandaagohileehíí k'ehgo gozłií, áídá' doo isnáh ńlíní dahíí bizhaazhéhíí Bik'ehgo'ihí'nań da'áníhíí k'ehgo begolnéhgo gozłií. <sup>24</sup>Díí da'anii ánágot'íiłhi bee nohwíł ch'ígót'aahi ádaat'ee: díí isdzáné nakihíí Bik'ehgo'ihí'nań hik'e nnee łángot'aq lék'ehíí nakiyú ágot'éhi ya

nazij; dała'á **Agar** holzéhi, chağhášé isnáh daaleehíi nyilchíhi, án dzil Sinai goleegee ngot'aaníi yá sizíni. <sup>25</sup> Agar holzéhi Arabia biyi' dzil Sinai yá sizij, án dakú ni' biká' Jerúsalemhíi yaa nagolni', án bichagháshé biłgo isnáh daanlínihi. <sup>26</sup> Áídá' Jerúsalem yaaká'yúhíi doo isnáh nlii da, áí néé daanohwimaa nlii. <sup>27</sup> Gáníigo bek'e'eshchij, Nił gozhóq le', doo ichíi dahíi nílni, nichagháshé da'ádiníhi; nił gozhóqogo nnlwosh, doo nił nádi'diniih dahíi: isdzán bika' da'ádiní n'íi isdzán bika' golíni n'íi bitisgo bichagháshé ląą. <sup>28</sup> Shik'íyú, Abraham ba'det'aą n'íi k'ehgo Isaac gozlij, néé áldó' da'ái k'ehgo Abraham bichagháshé daandlij. <sup>29</sup> Áídá'go ágót'eehíi k'ehgo, chağhášé ndaagoleehíi k'ehgo bi'dizhchiiníi, Holy Spirit binawodíi bee bi'dizhchiiníi yiniigodnłsi, dák'ad ndi da'ágagot'ee. <sup>30</sup> Áídá' Bik'ehgo'ihí'nań biyati' hant'é níi gá? Gáníigo bek'e'eshchij, Isdzán isnáh nílni bizhaazhé biłgo ch'ínenyóód; isnáh nílni yishchínihíi bitaa bíyéehíi doo bíyéé hileeh da, isdzán doo isnáh nílni dahíi bizhaazhéhíi zhá bíyéé hileeh. <sup>31</sup> Áík'ehgo shik'íyú, néé isdzán isnáh nílni doo bichagháshé daandlij da, isdzán doo isnáh nílni dahíi bichagháshé daandlij.

**5** Christ ch'ínánohwinilhíi bighą nđdzilgo nasozij, Jews bich'ij' begoz'aaníi doo bee isnáh náhdleehgo da, doo t'aązhij' bee ik'ínadaadoghigso da. <sup>2</sup> Shíi Paul gánohwiłdishni, **Circumcise** ádaanohwi'deszaa lęk'eyúgo, nohwíi Christ doo nohwil daant'é da. <sup>3</sup> Nnee dała'á daanohtijgee circumcise ádaanohwi'deszaahíi gádaanohwiłdishni, Jews bich'ij' begoz'aaníi dážhó dawa bikísk'eh ádaanoht'eego goz'aą, doo łazhij' zhá da. <sup>4</sup> Nohwíi dahadínıta begoz'aaníi bikísk'eh ánsht'eehíi bighą Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee

dábik'ehyú ánsht'ee daanohsiníi, Christ nohwich'ij'yúgo doo nt'é dago ádaanotsj; Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi doo hádaah'tij' dago bits'ą'zhij' ádaahdzaa. <sup>5</sup> Néé Holy Spirit biláhyú daanohwi'odłá' bee dábik'ehyú ádaant'ee doleekíi nohwá łaalnehíi ndaahóndliigo biba' ádaant'ee. <sup>6</sup> Jesus Christ bił dała'á ch'ilijyúgo, circumcise áko'deszaa dagohíi doo circumcise áko'deszaa da ndi doo hago'at'éé da; áídá' ko'odłá'íi ko'ijóóníi bee ch'í'nah hileehíi zhá ilji. <sup>7</sup> Ihách'ideskaihíi k'ehgo nht'éégo hohkeel ni'; hadín ląą nohwil godishkish lán, da'anii ágót'eehíi doo dayúweh bikísk'eh ádaanoht'ee da k'adíi? <sup>8</sup> Hant'é k'ihzhij' ádaanohwizlaahíi Bik'ehgo'ihí'nań nohwich'ij' ánniidíi doo bits'ą'df'gohi at'éé da. <sup>9</sup> Bání benilzoolé da'ayáhágo ik'áan nást'ódíi dahot'éhé daabindilsołhíi k'ehgo doo nzhqo dahíi da'ayáhágo bitah dench'aadgo dawa daayilchqoh. <sup>10</sup> NohweBik'ehń biláhyú nohwaa da'oshíi, łahgo ilch'ígót'aahíi dá baa natseskeesíi k'ehgo nohwíi áldó' baa natsídaahkeesgo doo nádaagodoh'aah da doleel: hadín nohwil daagodikishíi, án baa yádotih. <sup>11</sup> Shik'íyú, circumcise ádaanohwi'dolne' dishniigo nashaa lęk'eyúgo, doo shiniidaagoch'inłsi le'at'éé da. Ágádishniigo nashaa lęk'eyúgohíi, tsj'ılna'áhi doo baa yashtí' le'at'éé da, áík'ehgo Jews daanliiníi doo dayúweh shich'ij' hadaashkee le'at'éé da. <sup>12</sup> Hadín nohwil daagodikishíi nohwits'ą'zhij' nó'níł dadó'. <sup>13</sup> Shik'íyú, dawa bił ch'í'ótąhíi bich'ij' nohwí'dokeed ni'; áídá' doo áí bighą nchq'go ánadaahiit'ij'igo nohwá bił ch'í'ótąą daanohsj da, ndi lił daanohjóqogo lił ch'odaahni. <sup>14</sup> Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníi dawa díinko yati' dała'áhi bee łalzaa; Nit'ahdí' gólíníi nił nzhqo



le', dání ídił njoqhí k'ehgo. <sup>15</sup>Áída' dat'ógo ilch'i' daadołghashyúgo, ilch'i' nadaagonołkaadyúgo, ídaa daagonohdzaa, dánko ałł daałołghał ako. <sup>16</sup>Díí gánohwiłdishnii, Holy Spirit bee hohkaah le', álk'ehgo nohwits'í ncho'go hádaat'iiní doo beda'oł'ji da. <sup>17</sup>Ko'at'e' ncho'í Holy Spirit yich'i' nagonłkaad, la'í Holy Spirit ko'at'e' ncho'í yich'i' nagonłkaad: díí doo ilch'i' lełt'ee da; áí bigħa doo dahádaah't'iyú ánádaah't'ijł da. <sup>18</sup>Holy Spirit nadaanohwiylaa'yúgo, Jews bich'i' begoz'aaní doo bitł'áahyú ádaanoht'ee da. <sup>19</sup>Ko'at'e' ncho'í díínko bebigoz'ijih, nant'i' na'idaahí, iké' na'idaahí, ncho'go natsíts'ikeesí, ncho'í doo bich'i' t'aazhi' ách'it'ée dahí, <sup>20</sup>K'e'eshchín daach'okaqahí, ígonłgaashí, ik'ech'inniihí, la'ch'ídit'áhí, dawahá ídáhách'it'iiní, ha'ishkeehí, ilch'i' nagoch'inłkaadí, ilts'á'zhi' ádaach'it'eehí, la'í da'anii ágot'eehí yits'á'zhi'go ilch'ídaago'aahí, <sup>21</sup>La' bíyéehí ídáhách'it'iiní, its'izilheehí, koł nágodeyisí, ncho'í baa goch'iniiiní, la'í díí ba'ashhah áldó' ncho'go ánádaat'ijł: da'ádá' baa nohwil nadaagosisni' n'í baa nohwil nanádaagoshni', díí ye'ánádaat'ijł Bik'ehgo'ihina' bilatł'áhgee begoz'aaní doo bíyéé daaleeh da. <sup>22</sup>Áída' nest'a' ch'il yiká nánt'fhi' k'ehgo díínko Holy Spirit bits'á'dí'go begoz'áni at'ée, koł ijóóní, koł gozhóóní, koł nkegohen'áaní, bágoch'oho'aahí, dawa bich'i' ch'izhóóní, ko'at'e' nt'éeehí, kegondliidí, <sup>23</sup>Kojí yune' isht'egodnt'éeehí, ídaa goch'idzaaní: ágádaat'eehí begoz'aaní bits'á'dí' doo bándagot'aa da. <sup>24</sup>Christ bíyéé daanliiní bi'at'e' ncho'ihí bił daanzhoqo yiká hádaat'ij n'í tsj'lna'áhi yídaayeskahí k'ehgo yó'odaizné'. <sup>25</sup>Holy Spirit bee daahin'naayúgo, da'án bee hiikaah

le'. <sup>26</sup>Doo itisyú ídaadéltij da le', doo ncho'í bich'i' daahil'aa da le', doo la' bíyéehí ídáhádaahiit'ijgo ncho'go laa natsídaahiikes da le'.

**6** Shik'íyú, nnee la' doo bik'ehyú adzaa dayúgo, nohwí, Holy Spirit bee nasoziní, an baa daach'ohba'go bich'i' yádaakt'igo t'aazhi' nt'éeego nkenánohoteeh; ni addó' dánko álk'ehgo nanídi'notaahi at'éeehí baa natsínkees. <sup>2</sup>Nyeego nohwich'i' nadaagowaagee lił ch'odaahnii le', áí bee Christ yegos'aaní beda'oł'ji doleel. <sup>3</sup>Nnee doo nt'ehi k'a'at'ée da ndi, doo sihgo ánsht'ee da, nziyúgo, ích'i' nach'áhi at'ée. <sup>4</sup>Áída' nnee dała'á daant'ijee ye'ánát'ijł hago'at'éeehí ídineł'ij le', álk'ehgo dabí bi'at'e' nzhqoyúgo, áí yaa bił gozhóq doleel, doo la'i nnee ye'ánát'ijł bigħa da. <sup>5</sup>Nnee dabí biyil dahyoweelhi k'ehgo nnee daant'ijee bi'at'e' doo nzhqo dayúgo dabí nabilt'og. <sup>6</sup>Hadín Bik'ehgo'ihina' biyati' baa bił ch'ígót'aahí, bíyéehí nt'éhiihí dawa lahzhi' hadín bił ch'ígót'aahí yaa yihinił le'. <sup>7</sup>Doo ích'i' nadaahch'aa da le'; Bik'ehgo'ihina' doo hagot'éeego bich'i' na'ich'áhi at'ée da: nnee nt'é k'edileehí da'ái náyihigéshi at'ée. <sup>8</sup>Hadín bi'at'e' ncho'í yee k'edileeyúgo ídił ch'ígódeehi at'ée; áída' Holy Spirit yee k'edileeyúgo Holy Spirit bits'á'dí' yaaká'yú dahazhi' ihinaahí yint'áni at'ée. <sup>9</sup>Nzhqoqo ánádaahiit'ijł doo bik'e hijkáh da le': dayúweh ágádaahiit'iyúgo nt'éeego da'inł'aq. <sup>10</sup>Álk'ehgo nohwá ch'ígót'aqdá' halaq nnee dawa bich'i' nt'éeego ánádaahiit'ijł le', ndi nnee Bik'ehgo'ihina' daayodlaqo bichagháshé daanliiní itisgo ádaanzj le'. <sup>11</sup>Díí nchaago k'e'eshchiiní dashí nohwich'i' k'eshilchini daah'ij. <sup>12</sup>Nnee dabí zhá nt'éeego daabineł'ijgo hádaat'iiní *circumcise* ádaanohwi'dolneh

daano<sup>h</sup>wi<sup>l</sup>ni; Christ bitsi'ina'áhi yaa yádaati'yúgo dánko biniidaagont'ée dolee<sup>h</sup>íí bigha ádaano<sup>h</sup>wi<sup>l</sup>ni. <sup>13</sup>Dabíí circumcise ádaabi'deszaa ndi begoz'aaní doo dawa yikísk'eh ádaat'ee da; áídá' nohwíí da'ádaano<sup>h</sup>wi<sup>l</sup>niigo circumcise ádaano<sup>h</sup>wi'deszaahíí yee ídaa da'odlígo yádaati'híí bigha circumcise ádaano<sup>h</sup>wi'dolnílgo hádaat'íí. <sup>14</sup>Doo nt'é bee ída'oshdlígo yashti' da, Jesus Christ nohweBik'ehíí tsí'ina'áhi yiká' daztsa<sup>h</sup>ahíí zhá bee ída'oshdlígo yashti'go Bik'ehgo'ihí'nań áshítsi le', áí bee ni'gosdzán biká' ágot'eehíí daztsa<sup>h</sup>ahíí k'ehgo shich'í' at'ée, ła'íí shíí áldó' ni'gosdzán biká' ágot'eehíí dasiitsa<sup>h</sup>ahíí k'ehgo bich'í' ánsht'ee. <sup>15</sup>Christ Jesus bił

dała'á daano<sup>h</sup>híyúgo, circumcise ádaano<sup>h</sup>wi'deszaayúgo, dagohíí doo circumcise ádaano<sup>h</sup>wi'deszaa dayúgo, doo ílíí da, ndi áníidégo ánádaano<sup>h</sup>wi'deszaahíí zhá ílíí. <sup>16</sup>Díí ádishníihíí yikísk'eh daahikáhíí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' ílch'í'gont'éehíí ła'íí biłgoch'oba'íí bee yich'í' goz'ąą le', áí da'aníí Israel hat'í'íí daanlįigo Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daanlįi. <sup>17</sup>Kodí' godezt'í'go díí bigha doo hadńń nashintł'óg da le': ílk'idá' Jesus nohweBik'ehíí bigha shid shiká'zhí' hit'íí. <sup>18</sup>Shik'ííyú, Jesus Christ nohweBik'ehíí biłgoch'oba'íí daano<sup>h</sup>wiyi' yune' begoz'ąą le'. Doleełgo at'ée.

THE EPISTLE OF PAUL  
THE APOSTLE TO THE

EPHESIANS

**1** Shíí Paul, Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo Jesus Christ binal'a'á nshlíni, ínashood Ephesus golzeegee daagolíníí, áí Christ Jesus daayodlaago bíyéé daanliiníí, bich'í' k'e'eshchii: <sup>2</sup>Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa la'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí la'íí bits'á'dí' ilch'í'gont'ééhíí beeh nohwich'í' goz'aq le'. <sup>3</sup>Jesus Christ nohweBik'ehń biTaa, Bik'ehgo'ihí'nań, ba'ihégoşí, áń yaaká'yú nagoz'aagee nohwiyi'siziiníí bá gózhóqo dawa nohwainé', Christ biláhyú: <sup>4</sup>Áń biláhyú ni'gosdzán doo hwahá nnit'aa dadá' Bik'ehgo'ihí'nań hanánohweznil, bińáál godilzigo ádaant'eego doo nt'é beeh nohwaa dahgoz'aq da doleełgo: <sup>5</sup>Bichagháshé daandlii doleełgo hanánohwidi'niłgo nohwá ngonłchíí, Jesus Christ biláhyú, áí nohwá hát'íigo yaa bił gozhóq, <sup>6</sup>Ízigo biłgoch'oba'íí ba'ihédaandzi doleełgo, áí nohwiká'zhi' áyílaago, biYe' bił nzhóni biláhyú: <sup>7</sup>Áń bidilíí beeh ncho'íí bits'á'zhi' nanánohwi'diheznii, nohwincho' n'íí bigha nohwaa nágodet'aq, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí ch'ída'izkaadíí bik'ehgo; <sup>8</sup>Áí ch'ída'izkaadgo nohwiká'zhi' áyíłsi, daagondzaago la'íí dawahá bídaagonlzi go ánohwíłsi; <sup>9</sup>Bik'ehgo'ihí'nań hát'íiníí doo bígózi da n'íí nohwił ch'í'nah áyílla, da'án bił gozhóqo hat'íihíí k'ehgo áń ngonłchíí: <sup>10</sup>Goldohíí biká' ngonyáago yaaká'yú ágot'eehíí la'íí ni'gosdzán biká' ágot'eehíí dawa Christ yebik'ehgo dała' áile': <sup>11</sup>Áń biláhyú áldó' nt'é nohwíyéé doleełíí nohwaa det'aq, dabíí hát'íigo dawa layil'íihíí k'ehgo nohwádihyú nohwá ngonłchíí: <sup>12</sup>Néé dantsé Christ

daahosiidlaqadíí, nlt'éégo daahii'naahíí bigha Bik'ehgo'ihí'nań ízigo ye'at'éhi nnee daayidnłsi doleełgo. <sup>13</sup>Nohwíí áldó' yati' da'aníhi, yati' baa gozhóni beeh hasdánohweznil daasidohts'aqadá' daahohdlaq ni': daahosohtlaqadá' Holy Spirit beeh nohwángon'aq n'íí beeh nohwiká' izkałhíí k'ehgo beeh nohwígózi, <sup>14</sup>Áí beeh Christ bidilíí beeh nohwá nayihesni n'íí nohwíyéé silíjzhi', nt'é yengon'aq n'íí da'anigo nohwíyéé doleełgo bídaagonlzi, áń ízigo ye'at'éhi ba'ihégoşí doleełgo. <sup>15</sup>Áí bigha Jesus nohweBik'ehń daahohdlaqo, la'íí ínashood dawa nohwił daanzhoqo ba'ikonizíidá', <sup>16</sup>Da'ákozhá Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' nohwa'ihénsi, nohwá da'oshkaqahgo; <sup>17</sup>Bik'ehgo'ihí'nań, Jesus Christ nohweBik'ehń yokaqahíí, Jesus biTaa ízigo ye'at'ééhíí, daagonohsaqo ádaanohwile'go nohwá oshkaqah, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań dabíí nohwił ch'í'nah ádidle'go bídaagonłsi doleełgo áldó' oshkaqah: <sup>18</sup>Nlt'éégo ágot'eehíí daahohlíí doleełhíí bigha nohwiká' ánniidíí bídaagonłsi doleełgo, la'íí ínashood daanliiníí biłgo ízigo ágot'eehíí behaldzili nohwíyéé doleełíí áldó' bídaagonłsi doleełgo nohwíjíí yune' nohwił ch'í'nah ágółsi doleełhíí bigha nohwá oshkaqah, <sup>19</sup>La'íí Bik'ehgo'ihí'nań binawod ch'ída'izkaadgo, binawod ízigo at'éhi beeh na'iziidhíí k'ehgo, néé daahohiidlaaníí nohwá siné'go bídaagonłsi doleełhíí bigha nohwá oshkaqah; <sup>20</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí beeh Christ daztsaqadí' naadiidzaago áyíllaadá' yaaká'yú bigan dihe'nazhinéé dahyinesdaa, <sup>21</sup>Spirits binadaant'a'íí, spirits binawodíí, dak'a'at'ééhíí, la'íí yedaabik'ehíí dawa bitisgo, doo díí goldohíí zhá biyi' da, ndi yunáasyú goldoh doleełíí áldó' biyi', íltah at'éégo daabizhi' daawójíhíí dawa bitisgo

sitiigo áyíílaa: <sup>22</sup>Dawahá yebik'ehgo bilakt'ááh nyiné', la'íí ínashood dawa yá sizijigo bitsits'inhíí k'ehgo at'éégo ałdó' ábíílaa, <sup>23</sup>ínashood dawa, Christ bee dała'á daanliiníí, bits'í nliigo betalzaa, án bee dawa iltah at'éégo layi'íih.

**2** Begoz'aaníí doo bikísk'eh ádaanoht'ee dahíí bee, la'íí nohwinchq'íí bee nanesona' n'dá' Bik'ehgo'ihí'nań nádaahoh'na'go ánohwilaa; <sup>2</sup>Nohwinchq'íí biyi' n'gosdzán biká' ágot'eehíí zhá bech'ígót'i'yú bikísk'eh hohkaah ni', spirits daanchq'íí binant'a', án Bik'ehgo'ihí'nań doo daidits'ag dahíí bitahyú na'iziidíí bikísk'eh hohkaah ni'. <sup>3</sup>Néé ałdó' łahn' bitahyú nahiikai ni', nohwi'at'e' nchq'go hat'íiníí bikísk'eh ádaant'eego, nohwits'í, nohwinatsekees biłgo hat'ííyú ádaant'ee ni'; da'áik'ehgo gosiidliídá' nchq'go ádaant'ee n'íí bighą Bik'ehgo'ihí'nań nohwiniigodilé'íí nohwich'í' begoz'aą ni', nnee la'íí ádaat'eehíí k'ehgo. <sup>4</sup>Áídá' Bik'ehgo'ihí'nań, biłgoch'oba' ch'ída'izkaadhi, dážhó bił daanjoq lek'ehíí bighą, <sup>5</sup>Nohwinchq'íí bee nane'na' n'dá' Christ bił dała'á daasiidliigo daahii'naago ánánohwidlaa, (biłgoch'oba'íí bee hasdákai;) <sup>6</sup>Bił dała' naadihiikaigo ánohwilaa, la'íí Christ biláhyú yaaká'yú nagoz'aągee bił naháataągo ánohwilaa: <sup>7</sup>Áik'ehgo yunáásyú goldohíí biyi' Bik'ehgo'ihí'nań Christ Jesus biláhyú nohwaa ch'oba'go, biłgoch'oba'íí ch'ída'izkaadíí ch'í'nah áidoliit. <sup>8</sup>Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí bee hasdákai, nohwi'odlq'íí biláhyú; doo dánohwíí ádaht'íi da: Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' nohwaa hi'né'hi at'éé: <sup>9</sup>Doo nohwinasdziidíí bee da, áik'ehyúgohíí dánko nnee la' ída'odlíí hileeh. <sup>10</sup>Bik'ehgo'ihí'nań nanohwik'ída'iziidíí daandlii, Christ Jesus biláhyú nht'éégo

ánádaahiit'íił doleełgo ánohwilaa, áik'ehgo bikísk'eh hiidaal doleełgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwá ngonchíí lek'e. <sup>11</sup>Áí bighą díí bėnadaalñiih, doo Jews daanołłi dago daagosolii, **circumcise** ádaabi'deszaahíí, doo circumcise ádaanołwi'deszaa dahi daanołwiñii, áí circumcisonhíí nnee bigan zhá bee kots'í nabik'isdziidi; <sup>12</sup>Áídá' Christ doo bídaagonońi da ni', nanid' daanołłiigo doo Israel hat'í'íí daanołłi da, Bik'ehgo'ihí'nań nt'é yee yąngon'ąą n'íí doo nohwíí nohwá da ni', doo hayú nohwá ch'ígót'i' da ni', n'gosdzán biká' nahkai ndi Bik'ehgo'ihí'nań doo bił daanołłi da ni'. <sup>13</sup>Łahn' nzaadyú daanołłi ni', ndi k'adíí Christ Jesus býyé daasoliiigo, Bik'ehgo'ihí'nań bit'ahgo ánádaanołwizdlaa, Christ bidííí bee. <sup>14</sup>Áń nohwá iłch'í'gont'ééhíí nlii, da'án Jews daandliiníí la'íí doo Jews daanołłi dahíí dała'á ádaanołwizlaa, la'íí nohwigizhgee bighą iłts'á'zhi' ádaant'ee n'íí k'ihzhi' áyíílaa, nohwigizhgee tsée bee ilt'íníí k'ihzhi' áyíílaahíí k'ehgo; <sup>15</sup>Begoz'aaníí biyi' iltah at'éégo bikísk'eh ádaant'ee n'íí bighą iłk'edaadin'ñii n'íí Christ bits'í bee k'ihzhi' áyíílaa; áíd' nnee naki n'íí dała'á ánáyíidlaahíí k'ehgo néé Christ bee dała'á ánánohwidlaa, áik'ehgo nkegohen'ąą nągosdlii. <sup>16</sup>Néé naki hat'í'íí daandlii n'íí tsj'ina'áhi biláhyú dała'á daasiidliigo, Bik'ehgo'ihí'nań bił k'íí nádaasiidlii, áik'ehgo iłk'edaadin'ñii n'íí aął bengonyáa: <sup>17</sup>Nzaadyú daanołłi n'íí, iłhánégo daandliihíí biłgo Jesus nkegohen'áaníí yaa nohwił nagolñi'go nyáa. <sup>18</sup>Áń bighą daanołwigha Holy Spirit dała'áhi biláhyú nohwiTaa bich'í' ha'áhiikángo ha'ágót'i'go nohwá alzaa. <sup>19</sup>Áí bighą k'adíí doo łahdí' nnee daanołłi da, doo nnee łahgo hat'í'i daanołłi da, áídá' nnee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahíí bił

daŋa'á hat'i'i daasolij, Bik'ehgo'ihinañ bichagháshé daasolij; <sup>20</sup> Jesus binadaal'a'á la'íi Bik'ehgo'ihinañ binkááyú nada'iziid n'íi kih bit'ááh ledn'aahíi k'ehgo daanlijgo, biká' nohwi'dest'ihíi k'ehgo ádaanoht'ee, Jesus Christ dabíi hágon'áágee tséé dantsé si'áni nlijgo; <sup>21</sup> Áñ biláhyú dágoz'aa nt'éégo ładaasnilgo alne', nohweBik'ehñ biláhyú godiyihgo kih biyi' da'ch'okaqahíi golee: <sup>22</sup> Áñ biláhyú nohwíi aldó' itah nohwi'dest'i, Bik'ehgo'ihinañ yiyi' ngoléehíi bigha'ágołne', Holy Spirit biláhyú.

**3** Ái bigha' shíi Paul, Jesus Christ bigha, la'íi nohwíi aldó' doo Jews daanołhij dahíi nohwiğha' ha'ásit'ij, <sup>2</sup> Bik'ehgo'ihinañ biłgoch'oba'íi nohwił ch'í'nah ashle'go shaidin'ááníi ba'ikodaanołsi lán shi: <sup>3</sup> Doo bigózi da n'íi shił ch'í'nah áyílaago shił igoziid; (iłk'idá' ayáhago nohwich'i' bek'eshiilchíiigo nohwił nagosisni' ni'; <sup>4</sup> Ái daahohshíígee Christ ye'at'éehíi doo bigózi da n'íi bigosiłsiidíi nohwíi bídaagonołsi doleeł,) <sup>5</sup> Ái doo ániidá' goldohíi biyi' ni'godszañ biká' nnee doo hwahá bił ch'í'nah ádaalne' da ni', áidá' k'adíi Bik'ehgo'ihinañ binadaal'a'á la'íi binkááyú yádaałti'íi daadilzihií Holy Spirit bee bił ch'í'nah ádaagoszaa; <sup>6</sup> Doo Jews daanlij dahíi, Jews daanliinií biłgo Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí' ágot'eehíi daŋa' daabíyée doleeł, daŋa' Christ bił daŋa'á daanlijgo bits'í daŋa'á daanlij doleeł, la'íi Bik'ehgo'ihinañ Jews daanliinií yágon'ááníi Christ biláhyú yati' baa gozhóni bee doo Jews daanlij dahíi aldó' daabíyée doleełgo bił ch'í'nah ádaagoszaa: <sup>7</sup> Ái yati' baa gozhóni baa yashti'go áshi'delzaa, Bik'ehgo'ihinañ biłgoch'oba'íi shaa yiné'íi bee, binawodíi shinkááyú na'iziidgo. <sup>8</sup> Nnee Bik'ehgo'ihinañ **báhadaadeszaahíi** doo ízisgo at'éé dahíi dawa shíi dábiç'i'gee siit'ij

ndi doo Jews daanlij dahíi bitahyú Christ bee nohwiya daagozhóníi doo bigonołsiih at'éé dahíi baa yashti'go Bik'ehgo'ihinañ biłgoch'oba'íi shaa det'aa; <sup>9</sup> La'íi Bik'ehgo'ihinañ Christ biláhyú dawa áyílaahíi, ni'godszañ alzaad'í yushdí' godezt'i'go ngonłchíinií doo bigóziigo áyíłsi da n'íi, hagog'éégo at'éehíi shíi nnee dawa bił ch'í'nah ashle'go shaa det'aa: <sup>10</sup> Áik'ehgo inashood dawa Christ bee daŋa'á nłni biláhyú spirits binadaant'a'íi la'íi binawodíi yaaká'yú nagoz'aaqee Bik'ehgo'ihinañ bigoya' iltah at'éhi yídaagołsi doleeł, <sup>11</sup> Ái dahazhi' goz'áni Bik'ehgo'ihinañ yengon'ááníi bik'ehgo łayiiłaa, Christ Jesus nohweBik'ehñ biláhyú: <sup>12</sup> Áñ daahohiidłaaqgo doo daasiite'go da, doo nídaahiildzidgo da Bik'ehgo'ihinañ bich'i' ha'áhiikáhgo nohwá ha'ágót'i'. <sup>13</sup> Áik'ehgo nohwiğha' goyéégo shich'i' nagoyaahíi bigha' doo hayaa ádaanoht'ee da le', ái bee lán da'nołhij. <sup>14</sup> Díinko bigha' Jesus Christ nohweBik'ehñ biTaa bich'i' hishzhíizh, <sup>15</sup> Áñ bichagháshé yaaká'yú daagolínií hik'e ni' biká'yú daagolínií dawa bee daaholzéhi, <sup>16</sup> Da'án ízisgo ye'at'éhi ch'í'da'izkaadhíi bik'ehgo biSpirit bee nohwiyi'siziinií nalwodgo nohwá áile' doleełgo nohwá daahoshkaqah; <sup>17</sup> Nohwi'odł' bee Christ nohwiłi' biyi' yune' gol'ij le'; áik'ehgo ił'ijóóníi bee nohwiłeğhad gol'ijgo nłdzilgo soziigo, <sup>18</sup> Nohwíi inashood dawa biłgo Christ bił'ijóóníi nanigodí', ts'ínangodí', ts'ídagodí', ts'íyaago ádaahosaahíi bee nohwił bigózi doleełgo; <sup>19</sup> La'íi Christ bił'ijóóníi, be'ígózi yitis nel'aa ndi, bídaagonołsi doleełgo, áik'ehgo Bik'ehgo'ihinañ ye'at'éhi dawa bee ádaanoht'ee doleełgo nohwá da'oshkaqah. <sup>20</sup> Daahókeedíi la'íi natsídaahiikeesíi dawa bíi zha' yitis nel'aaqgo áile', binawodíi nohwiyi' na'iziidhíi k'ehgo, <sup>21</sup> Dabíi

zhá Christ Jesus biláhyú, goldohíí dawa biyi', ínashood daanliiníí dawa ya'ihédaanzigo daayidnłsi doleeł, doo nnágot'igo da. Doleełgo at'éé.

**4** Áík'ehgo shíí, nohweBik'ehń nohwíká ánniidíí bikísk'eh nđzilgo hohkaah le', <sup>2</sup>Ídaa daagoch'iyofba'go, nohwijíí yune' isht'egodnt'éégo, nzaad bádaagohoh'aal le', hłł daanohjooogo ilch'i' hadag ádaanoht'ee le'; <sup>3</sup>Holy Spirit bee dała'á ádaanołsigo ilch'i'gont'ééhíí be'ádaanoht'ee doleełgo nyeego nabik'ída'ohsiid. <sup>4</sup>Christ biláhyú dała'á daanohłji, Holy Spirit ałdó' dała'á, da'áík'ehgo ałdó' daanohwigha ihi'naa doo ngonel'aą dahíí ndaahołíí doleełgo nohwíká ánniid; <sup>5</sup>NohweBik'ehń dała'á, nohwi'odłá' dała'á, nohwibaptism dała'á, <sup>6</sup>Bik'ehgo'ihí'nań dała'á, daanohwigha nohwiTaa, án dawa yitısigo nłłni, dawa yił nłłni, daanohwigha nohwiyi' golıni. <sup>7</sup>Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí iltah at'éhi dała'á daantijgee nohwaa daizné', Christ nohwainé'íí k'a'áhołáago. <sup>8</sup>Áík'ehgo gádi'nii, Wá'yú bił onágodzaadá' isnáh daanłji n'íí łáągo yádłh onádzago, nnee yaaká'dí'go yaa daagodez'aą lėk'e. <sup>9</sup>(Wá'yú bił onágodzaa ch'iniiyúgo, łahn' áıd' ni'gosdzán yuyaa bił nkegonyáhi lán shı. <sup>10</sup>Bił nkegonyááhıí da'án yaaká'yúhıí nzaadyú dábitıséyú bił onágodzaahi at'éé, aął łaille' doleełhıí bigha.) <sup>11</sup>Bik'ehgo'ihí'nań nnee yaa daizné'íí iltah ádaat'ee: ła' binal'a'á daanłjigo yaa daagodez'aą; ła' binkááyú nada'iziidgo; ła' yati' baa gozhóni yaa nadaagolni'go; ła'íí ła' ínashood yınádaadéz'ijigo bił ch'ídaago'aahgo; <sup>12</sup>Ínashood hadaadeszaago nt'éégo Bik'ehgo'ihí'nań yá nada'iziid doleełgo, yati' baa gozhóni baa na'goni' doleełgo, ła'íí ínashood dawa Christ bits'ı' nliinıí nđzilgo ádaile'go baa daagodez'aą;

<sup>13</sup>Áík'ehgo daanohwigha nohwi'odłá' bee dała'á daahiidleeh, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nt'éégo bídaagonłzıh, nnee báyan' hileehıí k'ehgo néé Christ bits'ı' daandłjigo án bee báyan' daahiidleehgo Christ ye'at'ééhıí dawa be'ádaant'eego daahiidleeh: <sup>14</sup>Doo dayúweh chagháshé daanłjıhıí k'ehgo ádaant'ee da le', iltah at'éégo ilch'ıgót'aahıí bee doo ilts'á' nohwił ánagoyol da le', nnee nadaach'áhi łéda'ilchoogo ilch'ıdaago'aahıí yee nohwıká daadihésbıh, k'izé'daanohwidılteeh hádaat'iinıí, áı doo ıdaayılts'aą da le'; <sup>15</sup>Áıdá' hłł daanjooogo da'anii ágot'eehıí bee yádaahiilti' le', kotsits'in kots'ı' yebik'ehıí k'ehgo Christ nohweBik'ehgo bił dała'á daandleełgo án biláhyú daanłdzééł le': <sup>16</sup>Nohwits'ı' łáągo ilghadaadit'aąhıí ła'ıí its'id bee daalotá'ıí gólłı, dawa nt'éégo nadaahıdziidyúgo nt'éégo daandzeel, ágát'éégo néé Christ bits'ıhıí daandłjigo dabıı bee daalontá', ła'ıí hłł daanjoonıí bee néé Christ bits'ıhıí daandliinıí nchaa daahiidleeh. <sup>17</sup>NohweBik'ehń biláhyú hasdziihgo gánohwiłdishnıi, Kodı' godezt'igo doo Jews daanłji dahıí da'ılınégo natsıdaakeesgo hikaahıí k'ehgo doo hohkaah da le', <sup>18</sup>Binatsekeesıí yee doo daago'ijı da, doo bił ıdaagozı dahıí bigha Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dı' ihi'naahıí yits'á'zhı' ádaat'ee, bijıı biyi' chagołheel benagoz'aąhıí bigha: <sup>19</sup>Bijıı nt'iz siljigo ncho'ıı doo yich'i' t'aązhı' ádaat'ee dago yaa ádaadest'aą, ncho'go ánadaat'ıhıí zhá bił daant'ee daasiljı. <sup>20</sup>Áıdá' nohwihıí ágágot'eehıí doo Christ bits'á'dı' bídaagoł'aą da; <sup>21</sup>Da'anii ba'ikodaanołsı lėk'eyúgo, Jesus biláhyú da'anii ágot'eehıí nohwił ch'ıdaagoz'aą lėk'eyúgo: <sup>22</sup>Doo ánııdá' ncho'ıı be'ádaanoht'ee n'ıı yó'odaagodoh'aah, áı k'izé'idılteehgo ncho'ıı zhá hát'ıjıgo da'ılıı hileeh; <sup>23</sup>Nohwinatsekeesıı,

nohwi'ysiiziinií bilgo ániídégo nohwá ánaólne'; <sup>24</sup> Ániídégo be'ádaanoht'eehíí ádaagohdle', áí Bik'ehgo'ihinań k'ehgo dábik'ehyú át'éégo ła'íí da'anii dilzihgo alzaa. <sup>25</sup> Áík'ehgo lédá'otchoohíí yó'odaagodoh'aah, dała'á nohtijgee nohwit'ahdí' daagolíinií da'anii ágot'eehíí yee lił nadaagołni': nnee bits'í dała'á ndi łaayú henlááhíí k'ehgo néé iltah at'éégo ádaant'ee ndi dała'á hahiit'i'. <sup>26</sup> Dahagee hadaashohkeegée dénchq'ého ágot'eehíí yeh nohołt'é' hela': hadaashohkeehíí bił ya'ái owáh hela': <sup>27</sup> Ch'iidn nant'an doo bá goz'aągo ádaagonołsi da le'. <sup>28</sup> Hadín in'ijihíí doo dayúweh in'ijih da le': áidá' dabíí bigan yee nłt'éégo na'iziid le', hadín nt'é yídih nliinií ła' yaa yiné' doleełhíí bigha. <sup>29</sup> Yati' nchq'íí doo ła' nohwizé'dí' behagohigháh da le', áidá' yati' nłt'éhi zhá, hadag ádaakole' doleełgo, hadíí daidits'agíí bee biyaa gozhq'ó doleełhíí bigha. <sup>30</sup> Bik'ehgo'ihinań biHoly Spirit doo bił gozhq'ó dago doo ádaanołsi da le', án bee nohwiká'iskał, ch'ínánohwi'niłhíí bijijzhí'. <sup>31</sup> Nohwił daagoshch'iihíí, nohwínágochijihíí, hadaashohkeehíí, hagołdohíí, nchq'go yádaałt'íí, ła'íí da'oh'ni'go natsídaahkeesíí dawa bee nohwits'ą' gonogháh: <sup>32</sup> Ładaaach'ohba' le', łaatédaaht'ii le', Bik'ehgo'ihinań Christ bigha nohwinchq'híí bigha nohwaa nágodez'ąhíí k'ehgo nohwíí ałdó' łaa nádaagodenoht'aah le'.

**5** Áík'ehgo Bik'ehgo'ihinań bichagháshé bił daanzhónihíí daanołhijigo Bik'ehgo'ihinań beda'ot'ij; <sup>2</sup> Christ bił daanjoghíí k'ehgo lił daanołhijoggo hohkaah, án hikagolchiníí Bik'ehgo'ihinań daach'okąahgo baa hi'né'híí k'ehgo zesđijgo Bik'ehgo'ihinań nohwá ya'ádet'ąa. <sup>3</sup> Áidá' nant'í' na'idaahíí, nchq'go natsits'ikeesíí, dawahá dayúwehégo idáhách'it'iinií, dała'á ndi doo

bída'otah da, ínashood Bik'ehgo'ihinań bá hadaadeszaago doo ágádaat'ij bik'eh da; <sup>4</sup> Hkóhgo yati'íí, yati' da'ílinéhíí, dawahák'e ách'iniihíí doo ádaadohni bik'eh da: áidá' Bik'ehgo'ihinań ahíy'e daabiłdohniigo nłt'éé. <sup>5</sup> Díí bídaagonołsi, hadín nant'í' nagmaahíí, nchq'go at'ééhíí, dawahá dayúwehégo idáhát'íinií, áí da'ílné daayokąahíí, án Christ bilałt'áhgee begoz'aaníí, da'ái Bik'ehgo'ihinań bilałt'áhgee begoz'aaníí doo itah biyéé da doleeł. <sup>6</sup> Dahadín biyati' da'ílinéhíí izanott'é' hela': áí bigha dabíí zhá daabik'ehíí Bik'ehgo'ihinań biniigodilé'íí yiká'zhí' áile'. <sup>7</sup> Áík'ehgo ágádaat'eehíí doo itah daanołhij da le'. <sup>8</sup> Łah chagołtheeł zhinéé daanołhij ni': k'adyúgo nohweBik'ehń binkááyú idindláád zhinéé daasolij: áík'ehgo got'ini biyi' hikahíí k'ehgo hohkah; <sup>9</sup> (Holy Spirit nnee nayik'í'iziidyúgo, nłt'éégo ágot'eehíí, dábik'ehyú ágot'eehíí, ła'íí da'aniigo ágot'eehíí biyi' begoz'aągo áile'); <sup>10</sup> NohweBik'ehń hant'é bił goyiłshq'ó doleełhíí bídaagonołsijih. <sup>11</sup> Doo chagołtheeł zhinéégo da'ílnégo ánádaat'ijihíí k'ehgo ánádaaht'ijł da, áidá' ágánágot'ijihíí nnee bił ch'f'nah ádaanołsigo bígózi le'. <sup>12</sup> Nagont'iyú ánádaat'ijihíí bích'iltahyúgo ndi bik'ee ídaayągosj. <sup>13</sup> Dawahá ch'f'nah alzaahíí idindláádíí bee bígózi: dawahá hit'iinií idindláádíí bee hit'ij. <sup>14</sup> Áík'ehgo gáníigo dahgoz'ąa, lłhoshíí, ch'ínándziíd, dasíntsaądí' nádndáh, Christ níká'zhí' idindláádgo áile'. <sup>15</sup> Hagot'éégo hohkahíí baa daagonohsaą, nnee doo daagoyąđ dahíí doo k'ehgo da, áidá' daagoyáni hikahíí k'ehgo hohkah, <sup>16</sup> Díí yołkaafí biyi' doo nzhq'ó dahíí zhá begoz'ąhíí bigha goldohíí ilíigo ádaanołsi. <sup>17</sup> Ídaa daagonohdzaą le', nohweBik'ehń nohwá hát'íinií bídaagonołsijih. <sup>18</sup> Wine nohwił nádaagodołhis hela', áí dénchq'go

kodilteehi at'éé; áídá' Holy Spirit nohwee hadaalk'iigo ndzilgo bee nasozij le'; <sup>19</sup> Siníí Bik'ehgo'ihí'nań biyati' biyi'dí'hi, Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégosiníí, ła'íí ínashood biyinií bee ilch'i' da'doh'aał le', nohwił daagozhóqo nohwijíí biyi'dí' nohweBik'ehń bich'i' da'doh'aał le'; <sup>20</sup> Dábik'ehn Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa bich'i' dawahá ba'ihédaanołsi le', Jesus Christ nohweBik'ehń bizhi' biláhyú; <sup>21</sup> Bik'ehgo'ihí'nań daadinolsgo daalıdohts'ag le'. <sup>22</sup> Isdzané daanołhiinií, daanołhika' daadohts'ag le', nohweBik'ehń daadohts'agíí k'ehgo. <sup>23</sup> Nnee bi'aa yá sizijgo bi'aahíí bitsits'ini at'éé, Christ ínashood dawa yá sizijgo bitsits'ini at'ééhíí k'ehgo: ínashood daanliinií dawa Christ bits'í nlijgo áí hasdá'iinfi at'éé. <sup>24</sup> Áík'ehgo ínashood dawa Christ daidits'agíí k'ehgo isdzané daanliinií áldó' dawahá bee bika' daidits'ag le'. <sup>25</sup> Da'anii ínashood daanliinií łaqá ndihíí Christ biláhyú dała'á át'éé, Christ áí bił nzhoggo ya'idet'ąahíí k'ehgo nnee daanołhiinií, daanołwi'aa nohwił daanzhoq le'; <sup>26</sup> Tú bee taats'idígisi k'ehgo áí ínashood dała'á át'ééhíí Christ biyati' yee taayigisgo idáhaididle'híí bigha ya'idet'ąa, <sup>27</sup> Doo hayú dinojizhgo da, doo hayú baa dahts'idilhiłgo da, dant'éhéta dénch'éhíí da'ádih; áídá' dilzihgo, dánkt'éé nt'éégo, bits'ą'dindlaád silijgo idaayi'ne' doleethíí bigha ya'idet'ąa. <sup>28</sup> Da'agát'éégo nnee bi'aa bił daanzhoq le', dabíí bits'ihíí k'ehgo. Hadín bi'aa bił nzhoníí dabíí idił njóni at'éé. <sup>29</sup> Nnee doo ła' dabíí bits'í bił ncho' da; áídá' nt'éégo áyilsigo bił nzhoggo yinádéz'ij, nohweBik'ehń ínashood dawa dabíí bee dała'á nlijgo bits'í k'ehgo at'éhi ágát'éégo áyilsj, <sup>30</sup> Néé dała'á daantijgee Christ ła' bits'í daandlijhií bigha, bits'í hik'e bits'in

k'ehgo. <sup>31</sup> Áí bigha nnee bitaa hik'e báqá biłgo yits'ą' dahdighángo bi'aa yłhiigháh doleel, áík'ehgo naki dilt'ee n'íí dała'á nádleeh doleel. <sup>32</sup> Díí dážho doo bigózini at'éé da: Christ hik'e ínashood łaqá ndihíí Christ biláhyú dała'á at'éhi áldishnii. <sup>33</sup> Áídá' dała'á daanohtijgee gádaanołhildishnii, Nohwi'aa nohwił daanzhoq le', dabíí idił njoghíí k'ehgo; ła'íí isdzané bika' daayidnłsi le'.

**6** Chagháshé daanołhíni, nohwitaa nohwimaa biłgo daadohts'ag le', nohweBik'ehń bił dała'á daanołhijhií bigha: ágádaanoht'eego nt'éé. <sup>2</sup> Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí dawa bitahyú dantsé nt'éhéta nohwá ádishhił nohwiłniiidíí díinko dahgoz'ąa, Nitaa nimaa biłgo dinłsi le'; <sup>3</sup> Áík'ehgo niyaa gozhóq doleel, ni'gosdzán biká' nzaadyú hinnaá doleel. <sup>4</sup> Nnee daanołhiinií, nohwichagháshé doo bił daadohtehgo bídaagoyolchijj da: áídá' nohweBik'ehń bik'ehgo nohwichagháshé doo dábik'ehyú ádaat'ee dagee bich'i' yadaalti'go bił ch'ídaagonoh'aahgo bihołnaa. <sup>5</sup> Nada'ohsiidíí, ni'gosdzán biká' bánada'ohsiidíí da'áníyú ádaanoht'ee, daadohtidá' nohwiini' dahángo, nohwijíí da'at'éhé bee, Christ bá nada'ohsiidhíí k'ehgo; <sup>6</sup> Doo bánada'ohsiidíí binadzahgee zhá ágádaanoht'ee da, doo nnee bił daagonolshóqhií zhá bigha da; áídá' Christ bánada'ohsiidíí daanołhijgo nohwijíidí' Bik'ehgo'ihí'nań dahát'ijyú ádaanoht'ee; <sup>7</sup> Nt'éhéta ádaal'iinií Bik'ehgo'ihí'nań bá ádaal'ijhií k'ehgo nohwił daagozhóqo ádaal'ijj, doo nnee bá ádaal'ijhií k'ehgo da: <sup>8</sup> Díí bídaagonolsi, nnee nt'éégo adzaayúgo, Bik'ehgo'ihí'nań da'áík'ehgo nt'éégo bich'i' nahijhił, isnáh nliinií dagohíí doo isnáh nlij dahíí. <sup>9</sup> Nohwíí nant'an daanołhiinií, nohwá na'iziidíí da'áík'ehgo bich'i' ádaanoht'ee le', doo



dayúweh goyéégo bee nadaagoh'aa da: nohwíí áldó' nohwiNant'a' yaaká'yú gólíí bídaagonoŋs; án doo nnee il'anigo yaa natsekees da. <sup>10</sup>Iké'yúhíí, shik'íyú, nohweBik'ehń dák'a'at'ehi binawodíí bee nǎdzilgo nasozíí. <sup>11</sup>Bésh diyágé Bik'ehgo'ihí'nań nohwainé'íí dawa ádaagohdle', ch'iidn nant'án nohwich'í' nach'aagee nǎdzilgo nasozíí doleehíí bigha. <sup>12</sup>Doo nnee daanliiníí bich'í' nadaagonkaad da, áídá' spirits binadaant'a'íí, binawodíí, díí ni'gosdzán biká' chagotheeíí binadaant'a'íí, ła'íí spirits daanchó'íí yúdahyú gólíni bich'í' nadaagonkaad. <sup>13</sup>Áí bigha bésh diyágé Bik'ehgo'ihí'nań nohwainé'íí dawa ádaagohdle', nagont'ogíí bijíí nasozíí doleehíí bigha, áík'ehgo aął ádaasołaaago t'ah nasozíí doleel. <sup>14</sup>Da'anii ágot'eehíí bee nohwizis ádaagohdle'go nasozíí, ła'íí dábik'ehyú ágot'eehíí bee bésh nohwitíl naztaągo ádaagohdle'; <sup>15</sup>Yati' baa gozhóni bee nkegohen'ąąhíí nohwiikee bee hadaadeszaa le'; <sup>16</sup>Da'itiséyú nohwi'odla' bee nohwinadłh dahdaadohtłh, áí bee k'aa' dıłłh'i ch'iidn nant'án yidıłł'ohíí daanołtsees doleel. <sup>17</sup>Áídí' bésh ch'ah bee hasdá'ıldéhi ádaagohdle', ła'íí bésh be'idıłłtishé Holy Spirit nohwainé'íí dahdaadohtłh, áí

Bik'ehgo'ihí'nań biyati'hi at'éé: <sup>18</sup>Holy Spirit biláhyú dáda'ohkaąh nt'éé, nohwijíídí' dahot'éhé bee da'ohkaąhgo Bik'ehgo'ihí'nań bída'dohkeed, daadeh'íígo ínashood dawa doo hagee ngont'ígo da bá da'ohkaąh; <sup>19</sup>Shíí áldó' shá da'ohkaąh, Bik'ehgo'ihí'nań yati' shizayınił le', doo siste' dago yati' baa gozhóni biyi'dí' doo bígózi da n'íí ch'í'nah ádaashle' doleelgo, <sup>20</sup>Shíí, yati' baa gozhóni bee nagoshni'go shi'dol'aadhíí bigha dahshi'dest'qogo ha'ásıtíí; doo siste' dago dáyashti' le'at'ééhíí k'ehgo yashti' doleel shá da'ohkaąh. <sup>21</sup>Hago ánásht'ııhíí ła'íí hago ánsht'eehíí bídaagonoŋs doleelgo Tíkikas, nohwik'isn nohwił daanzhóni, begondłııgo nohweBik'ehń yána'iziidi, dawa yaa nohwił nagolni' doleel: <sup>22</sup>Áń nohwich'í' hił'áad, hago ádaant'eehíí bídaagonoŋs doleehíí bigha, áík'ehgo nohwijíí yıł daagoyıłshóq doleel. <sup>23</sup>Ik'íyú daanlíni ilch'ı'gont'ééhíí bee bich'ı' goz'ąą le', ła'íí il'ıjónıí odla' bıłgo áldó' bee bich'ı' goz'ąą le', áí dawa Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa, Jesus Christ nohweBik'ehń bıłgo bits'á'dí'hi at'éé. <sup>24</sup>Jesus Christ nohweBik'ehń da'anii bıł daanzhónıí dawa Bik'ehgo'ihí'nań bıłgoch'oba'íí bee bich'ı' goz'ąą le'. Doleelgo at'éé.

THE EPISTLE OF PAUL  
THE APOSTLE TO THE

PHILIPPIANS

**1** Shíí Paul ła'íí *Timótheus* biłgo Jesus Christ bánaidziidíí, ínashood dawa Philippi golzeegee daagolníhíí bich'í' k'e'íilchii, ínashood yínádaadéz'iiníí ła'íí tédaat'yehíí nít'éeego áyíksiníí aldó' bich'í' k'e'íilchii: <sup>2</sup>Bik'ehgo'íhi'nań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí ła'íí bits'á'dí' ílch'í'gont'éeéhíí bee nohwich'í' goz'aq le'. <sup>3</sup>Dahagee nohwínáshńiihgee nohwicha Bik'ehgo'íhi'nań hoshkaqahń ba'ihénsi, <sup>4</sup>Dábik'ehn daanohwigha nohwá oshkaqahgee shíł gozhóqogo nohwá oshkaqah, <sup>5</sup>Yati' baa gozhóni dantsé daadesots'aqad' díí jįįzhi' bee shich'odaahńiigo ngohenyááhíí ba'ihénsi; <sup>6</sup>Díí nít'éeego bígonsi, nohwíjii biyi' nít'éeego nanohwik'í'iziid nkegonyaahíí Jesus Christ nádáhíí bijjii aqł łaile' doleeť: <sup>7</sup>Shijíídí' shíł daanohshoqhíí bigha daanohwigha díí k'ehgo nohwaa natseskees dábik'eh; ha'ásítíídá' ła'íí yati' baa gozhóni yashti'go bá sızíídá' shíí hik'e nohwíí aldó' łađd' Bik'ehgo'íhi'nań biłgoch'oba'íí bee nohwiká'zhi' at'ée. <sup>8</sup>Jesus Christ bits'á'dí'go í'ijóóníí bee shíł daanoh shoqgo daanohwigha nohwaa ch'íná nshliiníí Bik'ehgo'íhi'nań shá yígółsi. <sup>9</sup>Díí bigha nohwá oshkaqah, nohwíł ídaagozigo ła'íí daagonohsaqgo nohwíł'ijóóníí dázho ch'ída'izkaadyú nohwá bínágohidáh; <sup>10</sup>Áík'ehgo nít'éeego ágot'eehíí zhá nohwíł dábik'eh doleeť; ła'íí nohwíjii bił da'aniigo doo nohwaa dahdaagoz'aq dago daahinohnaa doleeť, Christ nádáhíí bijjizhi'; <sup>11</sup>Áík'ehgo Bik'ehgo'íhi'nań ízigo at'éeéhíí ch'í'nah hileehgo, ła'íí án ba'ihégozi doleeťhíí bigha dábik'ehyú

ádaanoht'eego Jesus Christ binawodíí bee nít'éeego áná'ol'ííhíí an'odaazliigo ánádaaht'íjigo nohwá oshkaqah. <sup>12</sup>Shik'íyú, shich'í' ágódzaahíí yati' baa gozhóni yunáasyú be'ánágon'áq doleeťhíí bigha shich'í' ágódzaahíí bídaagonołsi hasht'íj; <sup>13</sup>Áík'ehgo Christ bigha ha'ásítííhíí siláada ízigo nant'án yánada'iziidíí ła'íí nnee dahot'éhé dádaagolíí nít'éeego shídaagołsi; <sup>14</sup>Ha'ásítííhíí bigha nohweBik'ehń biláhyú shik'isyú daanliiníí łaqgo bi'odla' daanłdzil daasilji, áík'ehgo Bik'ehgo'íhi'nań biyati' da'itisgo doo nédaaldzid dago, ła'íí doo biini' daahqah dago yee yádaakti'. <sup>15</sup>Łaqgo shídaayéstsaqahíí bigha shik'edaanniihgo, dagohíí ílch'í' nadaagonłkaadgo nnee ła' Christ yaa nadaagolni'; ła'ihíí nít'éeego shaa natsídaakesgo Christ yaa nadaagolni': <sup>16</sup>Ílch'í' nadaagonłkaadgo Christ yaa nadaagolni'íí daazhógo ádaanii, ha'ásítíí ndi dayúweh shich'í' nagont'og le' daasho'ńiigo: <sup>17</sup>Áídá' ła'ihíí bił daanshoqhíí bigha Christ yaa nadaagolni', yati' baa gozhóni bá sızíigo nshí'deltííhíí yídaagołsihíí bigha. <sup>18</sup>Hago'at'éeego áídá'? Doo hago'at'ée da, da'ádaayú ndi, daazhógo ádaaniigo ndi, dagohíí da'aniigo ádaaniigo Christ baa na'goni'; áík'ehgo shíí shíł gozhóq, ła'íí dayúweh shíł gozhóq doleeť. <sup>19</sup>Nohwi'okaqahíí ła'íí Jesus Christ biSpirit shich'oníihíí bee shiyaa gozhóq doleeťgo bígonsi, <sup>20</sup>Doo ídaayánsđi da doleeť, áídá' doo shiini' hah dago shits'í binkááyú Christ ba'ihégołsi n'íí k'ehgo dák'ad ndi ba'ihégołsi doleeť shijíí dawa bee hasht'íjigo bikádesh'ji, t'ah hinshnaadá' dagohíí dasiitsaq ndi. <sup>21</sup>Shíí hinshnaayúgo Christ bá hinshnaa, dasiitsaqyúgo híí íhi'naa doo ngonel'aq dahíí hisht'íj. <sup>22</sup>Dayúweh hinshnaayúgo Bik'ehgo'íhi'nań bá na'isiidíí binest'a' golííhíí k'ehgo

dayúweh ídaagowa': áídá' hadíí nágodish'aahíí doo bígonsí da. <sup>23</sup>Díí nakigo goz'aaníí dázhó baa natséskees, dahdishángo Christ bíí hishíeéhíí dázhó hásh't'íí; áí itisgo shíí nzhóq. <sup>24</sup>Áídá' dayúweh hinshnaahíí itisgo nohwá nzhóq. <sup>25</sup>Áík'ehgo díí bígosínsíid, dayúweh hinshnaago daanohwigha nohwíí daagonsihíí doleełgo, nohwi'odla' nđzilgo ía'íí bee nohwíí daagozhóqogo dayúweh nohwá daagowahíí bee nohwich'odaashníí doleeł; <sup>26</sup>Áík'ehgo nohwaa násdzaahíí bighá Jesus Christ binkááyú shaa nohwíí daagozhóq doleeł. <sup>27</sup>Dáhagot'éégo shich'í' godeyaayúgo, Christ n't'éégo baa na'goni'íí bikísk'eh ádaanoht'eego ádaanołsı: áík'ehgo nohwaa niyáágo nohwish'íí, dagohíí doo nohwaa niyáá da ndi, dálet'eego natsídaahkeesgo ía'íí. dała'á daanohwiini'go yati' baa gozhóni ch'odlaaníí bá nđzilgo nasozııgo, ía'íí nđzilgo bá nada'ohsiidgo nohwa'ikonsı doleeł; <sup>28</sup>Nohwik'edaannihíí doo bédaaldzid da: áí bee díńko yídaagołsı, áí da'ílíí daadoleehíí ádaat'ee, nohwihíí hasdákaihíí ádaanoht'ee, áí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí'hi. <sup>29</sup>Christ daahohdlaągo nohwaa godet'ąą, áídá' doo daái zhá da, bá nohwiniidaagonł't'éégo áldó' nohwaa godet'ąą; <sup>30</sup>Shíí ía'íí nohwíí dálet'eego nohwi'odla' bee nadaagonlkaad, ágát'éégo nagonshkaadíí daashoh'ıı ní, ía'íí t'ah nagonshkaadíí sha'ikodaanołsı.

**2** Áík'ehgo Christ bíí dała'á daandlııhíí bee bidag ádaant'eego, ía'íí hıı daanjóqohíí bee hıı goyılshóqogo, ía'íí Holy Spirit bíí daandlııgo, íadaach'oba'go, <sup>2</sup>Nohwinatsekees dała'á ádaanołsı, dálet'eego hıı daanohjóq le', dała'ágo natsídaahkees, nohwiini' dała'á le', áí bee shıı gozhóqogo ádaashinołsı. <sup>3</sup>Laanahkaihíí dagohíí itisgo ádesoh'ńilíí doo

nohwitahyú begoz'ąą da le'; áídá' daanohtııgee ídaa daagoch'iyolba'go nnee ía' nohwitısigo n't'éégo baa natsídaahkees le'. <sup>4</sup>Dała'á daanohtııgee doo daanohwızhá ídaa natsídaahkees da, nnee ía'ihíí áldó' baa natsídaahkees le'. <sup>5</sup>Christ Jesus binatsekeesíí be'ádaanoht'ee le': <sup>6</sup>Áń Bik'ehgo'ihí'nań nlıı ndi Bik'ehgo'ihí'nań yıl dała'á nlııgo doo yotá' da ní: <sup>7</sup>Áídá' áí íts'á'zhı' áyíıdlaago kána'iziidhıı át'ééhıí k'ehgo ya'ıdet'ąągo nnee bits'ı yee gołlıı. <sup>8</sup>Áídı' nnee k'ehgo nyáágo ídaagoch'iyolba'go Bik'ehgo'ihí'nań yikísk'eh at'éégo da'itsaah yune' ch'ínyáá lék'e, tsı'ihna'áhi biká'. <sup>9</sup>Áí bighá Bik'ehgo'ihí'nań dázhó da'itiséyú binesdaa, ía'íí hizhihıı dawa bitısigo at'éhi bizhi' bá áyíılaa: <sup>10</sup>Áík'ehgo yaaká'yú ía'íí ní'gosdzán biká'yú, ní'gosdzán bit'ááhyú gólíıńıí áldó', dawa bich'ı' daahilzhiish doleeł, Jesus bizhi' hójııgee; <sup>11</sup>Ía'íí hadıı yádaahtı'ıı daantııgee Jesus Christ dawa yeBik'ehń nlıı daanıı doleeł, Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ba'ihégołsı doleełhıı bighá. <sup>12</sup>Áík'ehgo shıı daanohshóni, doo dáshınáál zhágo da, ndi k'adıı doo shınáál dadá' ndi, dáıık'ehn da'dohts'ag níí k'ehgo, Bik'ehgo'ihí'nań daadinołsıgo daadohtııdgo daanohwıı hasdánohwııd'ńııhıı íadaahte'go nabik'ıda'ohsiid le': <sup>13</sup>Bik'ehgo'ihí'nań bíı goyılshóónıı hádaaht'ııgo ía'íí be'ádaanoht'eego ánohwııshıı bighá nohwiyi' na'iziid. <sup>14</sup>Doo n't'é bee nadaadoht'ıı dago, ía'íí doo íahadaadoht'áh dago baa nahkai le': <sup>15</sup>Áík'ehgo doo nohwaa dahgosıt'aa dahıı ía'íí doo nchó'go natsídaahkees dahıı, Bik'ehgo'ihí'nań bichągháshé doo n't'é bighá nohwıı daach'ıteh dahıı bee ch'ı'nah ídaadinołsı, nnee daanchó'go ádaat'eehıı ía'íí dabıı zhá daabik'ehgo ádaat'eehıı bitahyú ní'gosdzán biká' nohwıts'á' dındláád;

<sup>16</sup> Yati' be'ihí'naahíí nnee dawa bich'í' bił dahdaadołnih; áík'ehgo doo ch'éh itah nniyáá dahíí bigha, ła'íí doo da'ílíízhí' na'síziid dahíí bigha shíł gozhóq doleel, Christ nádáhíí bijjii.

<sup>17</sup> Bik'ehgo'ihí'nań nt'éhéta baa hi'ne'híí k'ehgo nohwi'odla' baa hiné'dá' shíł baa ídensht'aago shidił aldó' baa hiné'yúgo, baa shíł gozhóq doleel, ła'íí daanohwigha nohwa'ashhahdí' shíł gozhóq doleel.

<sup>18</sup> Da'áíhíí bigha nohwíí aldó' nohwíł daagozhóq le', sha'ashhahdí' nohwíł daagozhóq le'.

<sup>19</sup> Jesus nohweBik'ehń ba'oshłíigo dák'adégo **Timótheus** nohwich'í' dish'aa, nohwa'ikodaaniisijhíí shíł goyilshóq doleelhíí bigha.

<sup>20</sup> Dzaagee án zhá dała' bił natséskees, án zhá nohwá nt'ééhíí hát'íí.

<sup>21</sup> ła'ihíí dabíí nadaabi'dintl'ogíí zhá yaa natsídaakees, Jesus Christ binasdziidíí doo yaa natsídaakees da.

<sup>22</sup> Ndihií **Timótheus** nt'éégo ánát'ijjigo bídaagonolsj, nnee biye'híí k'ehgo yati' baa gozhóni itah bee yáhiilti'go shich'ozni'.

<sup>23</sup> Hagosha' shich'í' ágot'ee doleelíí bígosıłsijidgo, dagoshch'í' nohwich'í' dish'aa doleel.

<sup>24</sup> ła'íí shíí aldó' déł'ihégo nohwich'í' dishángo nohwe Bik'ehń ba'oshłíí.

<sup>25</sup> Epaphrodítus, shik'isn, bił na'isiidi, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań bá siláada bił nshłfni, nohwich'í' nádish'aago dábik'eh shj nsj, án shich'í' daadisol'a' n'íí, áík'ehgo hadíí bíđih nshiińií shaa yihiniłgo shich'ozni'.

<sup>26</sup> Áń nohwaa ch'íná siljii, ła'íí nniihgo ba'ikodaanohsijhíí bigha biini' łaá.

<sup>27</sup> Yóiyahgo nniih ni', dasdozhá daztsaa, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań baa ch'ozbaad; doo dabíí zhá da, shíí aldó' shaa ch'ozbaad, doo ágát'éé dayúgo doo shíł gozhóq dahíí da'itiségo doo shíł naagojoq da doleel ni'.

<sup>28</sup> Áík'ehgo dážhó háshł'ijjigo nohwich'í' de'la', nádaaholtsaagee nohwíł daagozhóq doleel, áík'ehgo shíí dá shíł dégots'íid

doleel.

<sup>29</sup> Áí bigha nohweBik'ehń biláhyú dážhó nohwíł daagozhóqgo nádaadołteeh; nnee ágádaat'eehíí daadinolsj;

<sup>30</sup> Áń Christ yána'iziidhíí bigha dasdozhá daztsaa, bi'ihí'na' doo yaa bił goyéé dago, hagot'éégo shich'odaahnii doleel n'íí aqł shá áyíłaa.

**3** Iké'zhj'go shik'íyú, nohweBik'ehń biláhyú nohwíł daagozhóq le'. Da'ái baa nohwich'í' k'ena'ishchihíí doo shá nyee da, nohwíí nohwá nzhq.

<sup>2</sup> Góse k'ehgo daanlińií baa daagonohsaa, nchq'go ánádaat'ijjii baa daagonohsaa, hadíí bikágé nailgésíí, ła'íí nohwikágé nadaaholgéés daanohwiłmiihíí aldó' baa daagonohsaa.

<sup>3</sup> Néé da'anii circumcise ádaabi'deszaahíí daandljii, Holy Spirit binkááyú Bik'ehgo'ihí'nań daahohiikaqah, Christ Jesus zhá baa da'ondlii, danéé nohwí'at'e'íí doo bee ídaa da'ohiidlii da.

<sup>4</sup> Áídá' shíí bighane goljigo ída'oshdlíí. Nnee ła' nt'é yee ída'odlíyúgo, shíí itisgo at'ééhíí bigha ída'oshdlíí:

<sup>5</sup> Gosil'íid' tsebíiskáágo circumcise áshi'delzaa ni', Israelite nshłni, Benjamin hat'í'íí bits'á'dí', Hebrew nshłjigo shimaa hik'e shitaa biłgo Hebrew daanljii ni'; Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí baa yách'ilti'yúgo bikísk'eh ánsht'eego Pharisee nshłjii ni';

<sup>6</sup> Jews da'okaqahíí dahot'éhé bee oshkaqahíí baa yách'ilti'yúgo, ínashood daanlińií binidaagont'éégo ádaansj ni'; Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí bik'ehgo dábik'ehyú ánsht'eehíí baa yách'ilti'yúgo, doo shaa dahgoz'aq da ni'.

<sup>7</sup> Ndihií áí dawa bee sist'ijid n'íí Christ bigha shich'í' doo nt'é da nasdljiihíí k'ehgo baa natseskees.

<sup>8</sup> Christ Jesus sheBik'ehń bígonsijhíí dážhó íljiihíí bigha dawahéhíí shich'í' doo nt'é da nasdljii: án bigha dawahéhíí k'inhzi' nyiiné'híí bigha bił ch'ígódéehíí k'ehgo bił oshtag, bidená Christ hisht'ijjii

doleehíí bigha, <sup>9</sup>La'íí Christ bił dała'á nshłjigo shígózi doleehíí bigha, doo Jews bich'i' begoz'aaníí bikísk'eh ánsht'eehíí bigha dashíí dábik'ehyú ánsht'ee da, áídá' Christ hoshdlaqahíí binkááyú zhá dábik'ehyú ánsht'ee, áí dábik'ehyú ách'ít'éeéhíí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí'hi at'ée, ko'odla'íí bee: <sup>10</sup>Christ bígonsjih hasht'íí, la'íí binawodíí daztsaqdí' naadiidzaahíí bee ch'í'nah alne'íí bígonsh'aah áldó', ba'ashhahdí' shiniigonlt'ée doleelgo, la'íí án datsaahdá' át'ée n'íí k'ehgo ánsht'eego hasht'íí; <sup>11</sup>Hagot'éeego bígonedzaayúgo zhá nanezna' n'íí naadiikáhgee shíí áldó' itah deshleełgo hasht'íí. <sup>12</sup>Shíí doo hwahá bee shaa gonáh da, doo hwahá dážhó nzhqo hishleeł da, ndi ágánsht'ee doleehíí bigha dayúweh baa hishaal, Christ yigha hashłtííníí laashle' doleelgo. <sup>13</sup>Shik'ííyú, shíí áí doo hwahá laashle' dago bígonsj: áídá' shiké' ínááyú ágot'eehíí baa yishnahdá' dała'ágo goz'áni zhá baa hishaal, shádijhyú ágot'eehíí zhá bich'i' dahnsdqhgo, <sup>14</sup>Ngont'i'gee na'desdzogíí bich'i' hishwoł, áí Bik'ehgo'ihí'nań Christ Jesus biláhyú yaaká'dí'go bigha nohwich'i' aníhíí honshbijh doleehíí bigha. <sup>15</sup>Áík'ehgo halaa, Holy Spirit bee bayán daasiidliiníí shíí ánsht'ee dishniihíí k'ehgo baa natsídaahiikes le': áídá' dant'éhéta łahgo baa natsídaahkeesyúgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwil ch'í'nah áile' ndi at'ée. <sup>16</sup>Ágát'ée ndi ilk'idá' bídaagosiilzjídíí nłdzilgo daahónta'go bikísk'eh ádaant'ee le'. <sup>17</sup>Shik'ííyú, dała' daanohłjigo shedaal'jii, nohwíí bikísk'eh ihí'naahíí nohwá ádaasiidlaa, áiyikísk'ehyú ádaat'eehíí daaneł'jigo bídaagonołsj le'. <sup>18</sup>(Nnee łáni Christ bits'i'ılna'áhi yik'edaanniihgo nadaakaihíí baa nohwilnanágosh'nił, k'adíí shınáátú náłłídá' nagoshni': <sup>19</sup>Áí bendaagoyaaگو da'íłíí daadoleel, bibidíí

binant'a' ádaayıłsj, bik'ee ídaayágoıı doleel n'íí yee ídaada'odlıí, ni'gosdzán biká' ágot'eehíí zhá yaa daabiini'.) <sup>20</sup>Áídá' nee nohwini'íí yaaká'yú goz'aa, áíd' Hasdánohwiniihíí Jesus Christ nohweBik'ehń nádáhíí bikáadaadét'jii: <sup>21</sup>Dawa dabíí yebik'ehgo áyıłsjigo binawodíí yee yinel'aqahíí k'ehgo, nohwits'ı baagoch'oba' n'íí dabíí bits'ı bits'á'dindłhíí k'ehgo łahgo anáidle' doleel.

**4** Áík'ehgo shik'ííyú, dážhó shıł daanohshóni, nohwaa ch'ıná nshłjii, baa shıł gozhóni daanohłjii, nohwíí ch'ah **hobijhú** k'ehgo hosilbaqahíí shá daanohłjii, dážhó shıł daanohshóni, nohweBik'ehń biláhyú nłdzilgo nasozjii. <sup>2</sup>Euódias nánoshkqał, Síntiki áldó' nánoshkqał, nohweBik'ehń biláhyú nohwiini' łet'ee le', dishniigo. <sup>3</sup>Dani nił naki disht'éhi, ni áldó' nánoshkqał, díí isdzáne bich'odaanniił, áí yati' baa gozhóni baa na'goni'gee bił nada'isiid ni'; Clément holzéhi hik'e la'ihíí bił nada'isiid n'íí áldó' biłgo, dawa naltsoos be'ihí'náhi biyi' bizhi' dahnagoz'aa. <sup>4</sup>Dábik'ehn nohweBik'ehń biláhyú nohwil daagozhóqle': ágánánohwıldish'niı, Nohwil daagozhóq le'. <sup>5</sup>Dawa bich'i' daanohshooníí nnee nohwá yídaagołsj le'. NohweBik'ehń ałhánédí' nádaal. <sup>6</sup>Doo nt'é bigha nohwiini' łáa da le'; áídá' ihédaanohsigo dawa bigha Bik'ehgo'ihí'nań nádaahohkqał, nt'é hádaaht'iiníí bił nadaagołni'go bídaahohkeed. <sup>7</sup>Áík'ehgo iłch'i'gont'éeéhíí Bik'ehgo'ihí'nań kaa yiné'íí bígoch'ıłsiníí bitisigo at'éhi nohwijíí hik'e nohwinatsekeesíı biyi' gołłigo nłt'éeego áyıłsj, Christ Jesus biláhyú. <sup>8</sup>Iké'yúhíí, shik'ííyú, nt'éhéta da'aniihíí, nt'éhéta dilziníí, nt'éhéta dábik'ehyú át'éeéhíí, nt'éhéta doo ncho' zhinée dahíí, nt'éhéta dážhó nzhooníí, nt'éhéta nłt'éeego baa ch'ıniihíí; dážhó nłt'éeeyúgo, ba'ihégoıı

bik'ehyúgo, díí baa natsídaahkees.  
<sup>9</sup>Shits'á'dí' bídaagosotsjídgo nádoné'íí dawa, shits'á'dí' da'desots'aq n'íí ałdó', ła'íí be'ánsht'eehíí daah'íí n'íí, díí k'ehgo ádaanoht'ee le': áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań íłch'í'gont'ééhíí kaa yiné'íí nohwił nłjı doleeł.  
<sup>10</sup>NohweBik'ehń binkááyú dážhó shıł gozhóq, k'adíí ánıta zhá shaa nohwił nádaagoyéé; da'anıı shaa nohwił daagoyéé ni', ndi doo hagot'éégo bídaanel'aq da ni'.  
<sup>11</sup>Doo nt'é bíđıh nshłjı dishnıı da; hagot'éégo hinshnaahıı shıł da'ákoħgo bıgoł'aq.  
<sup>12</sup>Débaagoch'oba'ágo hinshnaahıı bıgosıtsjıđ, dawahá shich'ı' ch'ıda'izkaadgo hinshnaahıı ałdó' bıgosıtsjıđ: da'áđzaayú ła'íí dawa bee, ná'ch'ıłđıhıı ła'íí shiná', dawahá ch'ıda'izkaadıı ła'íí dawahá bíđıh nshłjıhıı baa shıł ch'ıgót'aq.  
<sup>13</sup>Christ shinawod shá ágólınıı bíláhyú dawa ashłéhgo bınensh'aq.  
<sup>14</sup>Ágát'éé ndi shich'ı' nagont'ogee shich'odaasonı'ıı nt'ééyú ádaahđzaa.  
<sup>15</sup>Áıdá' Phıllıppıgee daagonohłını, yati' baa gozhónı dantsé begodeyaago Macedónıadı' dahdıyaadá', ınashood ha'ánátséh nagoznılıı doo ła' shich'oznı' da,

nohwıı zhá shich'odaasonı', ıldenágo łađaadıhı'né'ıı zhıńéégo.  
<sup>16</sup>Thessalonıca golzeegee sıdádád' ndi bíđıh nshłjıhıı bıgha zhaali bee shich'onádaahnııh ni', doo dałandı zhá da, nakıdn ni'.  
<sup>17</sup>Doo nt'é shaa hı'né' háshthııhıı bıgha dishnıı da: łaqágo nohwá ınágodáħgo nohwich'ı' goldohıı zhá nohwá háshthıı.  
<sup>18</sup>Bıđıh nshłjı n'ıı shaa hı'né' dážhó bıtısgo łaqágo: da'áıgee dáshık'eh, shich'ı' ádaasolaa n'ıı Epaphrođıtus shaińnil, áı Bik'ehgo'ihı'nań baa bı'ńııhıı ıkagolchını at'éégo dá bıł bik'eh, bıł gozhóqgo náıdné'hi at'éé.  
<sup>19</sup>Bik'ehgohınshnań nt'é bíđıh daanoħlııńıı Christ Jesus dawa ch'ıda'izkaadgo hágołđzilıı bee nohwá ágoléh.  
<sup>20</sup>Bik'ehgo'ihı'nań da'ái nohwiTaa ba'ıhégosı le', dahazhı' doo ngonel'aq dayú. Doleełgo at'éé.  
<sup>21</sup>ınashood daantıııgee Christ Jesus bíláhyú, Gozhóq, shá daabıłdohńıı. Nohwik'ısyú bıł naháshtaanıı, Gozhqo, daanoħwiłńıı.  
<sup>22</sup>ınashood dawa, Gozhóq, daanoħwiłńıı, **Caesar** yıł daagolını áı zhá bıtısgo.  
<sup>23</sup>Nohwe-Bik'ehń Jesus Christ bıłgoch'oba'ıı daanoħwıgha bee nohwich'ı' goz'aq le'. Doleełgo at'éé.

THE EPISTLE OF PAUL  
THE APOSTLE TO THE

COLOSSIANS

**1** Shí Paul, Bik'ehgo'ihí'naán bik'ehgo Jesus Christ binal'a'á nshíni, la'íi nohwik'isn *Timótheus* bílgo, <sup>2</sup>Colósse golzeegee ínashood daanliiní la'íi Christ biláhyú nohwik'íyú bada'óndliihí bich'í' k'e'íilchii: Bik'ehgo'ihí'naán nohwiTaa, Jesus Christ nohweBik'ehí bílgo bílgoch'oba'íi la'íi bits'á'dí' ílch'í'gont'ééhíí bee nohwich'í' goz'aa le'. <sup>3</sup>Bik'ehgo'ihí'naán, Jesus Christ nohweBik'ehí biTaa, nohwighá ba'ihéndzigo dávik'ehn nohwá ohiikaqah, <sup>4</sup>Christ Jesus daahohdlaago la'íi ínashood dawa nohwí daanzhóogo ba'íkondzihí bighá, <sup>5</sup>Yaaká'yú nohwiba' goz'aaníí ndaahoííhí bighá ágádaanoht'ee; áí ndaahoííhí yati' baa gozhóni, yati' da'aníhi bee ílk'idá' daadesots'aa ni'; <sup>6</sup>Áí yati'íi nohwitahyú didezdláádhí k'ehgo ni'gosdzán dágoz'aa nt'éégo didezdláád; nohwí daadesots'aa go Bik'ehgo'ihí'naán bílgoch'oba'íi da'aníigo bídaagonóshíí bíjii'dí' godezt'í'go nt'éégo ádaanohwoliíhí k'ehgo bíí áldó' nt'éégo ádaabolií: <sup>7</sup>Áí yati'íi Épaphras holzéhi, nohwí nzhóni, bíí na'idziidi, bits'á'dí' bídaago'aa, án nohwá Christ yána'iziidi ba'óndliihí níí; <sup>8</sup>Án Holy Spirit biláhyú nohwí'íjóníí áldó' baa nohwí nagolní' n'. <sup>9</sup>Áí bighá áí ba'íkonihidzíníí bíjii'dí' godezt'í'go áldó' dá nohwá ohiikaqah nt'éégo godeyaa, Bik'ehgo'ihí'naán nohwá hát'íiní bídaagonóshíí bighá daagonohsaa, la'íi yaaká'dí'go í'ígóziníí dawa bee nohwí ídaagozigo ánohwiléngo nohwá ohiikaqah; <sup>10</sup>NohweBik'ehí dá bíí bik'ehyú hohkaahgo, la'íi ánadaaht'ííhí dawa

bee bíí daagonóshóogo, nt'éégo bá nada'ohsiidgo nest'á' ch'il yiká' nant'íhí k'ehgo nt'éégo da'noht'íí, la'íi Bik'ehgo'ihí'naán baa nohwí'ígóziníí noseeégo áldó' nohwá ohiikaqah; <sup>11</sup>Bik'ehgo'ihí'naán ízigo binawodíí dawa bee daanoldzilgo, áí bee nohwí daagozhóogo nyee ndi bidag ádaanoht'eego bádaagohoh'aatgo; <sup>12</sup>La'íi Bik'ehgo'ihí'naán nohwiTaa ba'ihédaanohsigo nohwá háhiit'íigo ohiikaqah, án bits'á'dindláádí biyi' ínashood bíyéé doleeíí néé áldó' nohwíyéé doleeégo ładaanohwezlaa: <sup>13</sup>Án chagotheet binawodíí bits'á'zhí' nohwiníldí' biYe' bíí nzhónihi bilatt'áhgee daanliiníí yitah nohwinil: <sup>14</sup>Án bidííí bee nohwinch'íí bits'á'zhí' nanánohwi'diheshii, nohwinch'íí bighá nohwaa nágodet'aahgo: <sup>15</sup>Án Bik'ehgo'ihí'naán doo hit'íí dahíí ye'at'éhi da'áiyihíí ye'at'éé, dawahá álzaahíí dabíntségo gozlíni: <sup>16</sup>Án dawahá áyíílaa, yaaká'yú ágot'eehíí la'íi ni'gosdzán biká'yú ágot'eehíí, hit'íiníí la'íi doo hit'íí dahíí, nant'án dahnazdaahíí, dawa yedaabik'ehíí, spirits binadaant'a'íí, la'íi inawodíí ndi; dawahá án biláhyú alzaa, la'íi bá alzaa: <sup>17</sup>Án dawahá dabíntsé níí, dawahá án bee daalota'. <sup>18</sup>La'íi ínashood dawa bits'íhí k'ehgo níígo, án bitsits'inhí k'ehgo yebik'ehi níí: án dantsé godeyaahíí níí nanezna'íí bitahdí' dantsé náhi'na'í níí; dabíí zhá dawa bee da'tiséyú níí doleeégo. <sup>19</sup>BiTaa dabíí ye'at'éhi dawa Christ biyi' golíígo bíí dávik'eh; <sup>20</sup>La'íi tsj'íma'áhi biká'gee bííí ideojoolíí bee nkegohen'áaníí nohwá goz'aa go áyíílaago, ni'gosdzán biká' ágot'eehíí dawa la'íi yaaká'yú ágot'eehíí dawa Christ bee Bik'ehgo'ihí'naán dabíí ách'í' nt'éégo ányídle'go áldó' bíí dávik'eh. <sup>21</sup>Áídí' nohwíí lah nch'ogo ánadaaht'ííhí bighá Bik'ehgo'ihí'naán

bits'á'zhì' ádaanoht'ee ni', la'í nohwinatsekeesí bee bik'edaadinohñiih ni', ndi k'adí bik'íí ánádaanohtwidlaa  
<sup>22</sup>Christ bits'í daztsaaní bee; ák'ehgo nohwí hadaanohtwideszaago, doo nt'é bee nohwaa dahgoz'áago da, doo hagot'éégo nohwí iditehgo da, Christ Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee daanohtwidiyołsjił:  
<sup>23</sup>Dayúweh da'ohdlaqahí bee nalwodgo nłdzilgo nasozijyúgo, hasdách'igháhí yati' baa gozhóni nohwí nadaagolñ'íí ndaahóhíhí doo bits'á'zhì' ádaahne' dayúgo, Christ Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee ágát'éégo daanohtwidiyołsjił; áí yati' baa gozhóni daadesots'aaní yáa bitł'áahgee nnee dawa bee bich'í' yá'iti'í; áí yati' baa gozhóni baa nagoshñi'go shíí, Paul, hashi'doltjił;  
<sup>24</sup>K'adí nohwá shiniigonłt'ééhí baa shił gozhóq, ínashood dawa, Christ bits'íhí k'ehgo nłni, yá biniigodilne'íí t'ah la' éđihí shí shits'í biniigonłt'ééhí bee laashle':  
<sup>25</sup>Ínashood dawa, Christ bits'íhí k'ehgo nłni, bá na'isiidgo hashi'doltjił, áí na'iziidí Bik'ehgo'ihí'nañ nohwiqhą shaidin'áq, Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' dawa baa nagoshñi'go;  
<sup>26</sup>Áí doo bígózi da n'í doo ánídá' goldohí la'í daalinolt'ijłí bits'á'zhì' nanl'í ni', ndi k'adí nnee Bik'ehgo'ihí'nañ báhadaadeszaahí bił ch'í'nah ádelzaa:  
<sup>27</sup>Áí bich'í' Bik'ehgo'ihí'nañ doo Jews daanłił dahí bitahyú doo bígózi da n'í dážhó lañ flini bígózi go áile'go ngon'áq, áí Christ nohwiyl' golłi, án nohwiyl' golłi go Bik'ehgo'ihí'nañ baa gozhóqyú itah daahłeehgo ndaahóhí at'éé:  
<sup>28</sup>Christ Jesus biláhyú nnee dała'á daantłiłgee Holy Spirit bee bayán daazłi go Bik'ehgo'ihí'nañ bich'í' bił nkáh doleehí bighą Christ baa nagohiilñi', nnee dała'á daantłiłgee baa daahii'niigo, la'í dawa bee daagondzągo bił ch'ígont'aahgo:  
<sup>29</sup>Áí bighą dážhó na'isiid, Christ Jesus

binasdziidí nalwodgo shinkááyú na'iziidí bee dahnshdqh.

**2**Dážhó nohwaa shiini'hí bídaagonłsji go hasht'íí, Laodicéa golzeeyú daagolłnií ałdó', la'í nnee dawa doo hwahá daashiłséh dahí ndi baa shiini';  
<sup>2</sup>Bijí hadag ádaanzigo łi daanjooní bee daałota'go bá hasht'íí, la'í doo bił nagoki dago bił'ígózi ch'ída'izkaad doleehgo, Bik'ehgo'ihí'nañ nohwiTaa, lahn' doo bee bígózi da n'í, áí Christ at'éhi, yídaagolłi go bá hasht'íí;  
<sup>3</sup>Igoya' la'í il'ígózi lañ flini án bilalt'áhzhì' begoz'aa.  
<sup>4</sup>Doo hadí yati' k'izé'idilteehí bee nohwich'í' nach'aa da doleehí bighą ádishñii.  
<sup>5</sup>Doo shits'íhí bee nohwí nshłi da ndi shispirit bee nohwí nshłi, ák'ehgo dawa daagodinłsji go goz'ąahí k'ehgo ádaal'ji go, la'í Christ nłdzilgo daahohdłągo bígonsinií baa shił gozhóq.  
<sup>6</sup>Christ Jesus nohweBik'ehñ nádaagodo'ąąd' daahosohdłądhi k'ehgo bik'isk'eh hohkaah le':  
<sup>7</sup>Án bee nohwiqeghad golłi go bee daanołseel le', la'í nohwí ch'ígót'ąahí k'ehgo nohwi'odł' nalwod holeehgo dážhó ba'ihédaanołsi le'.  
<sup>8</sup>Ídaa daagonohdzaą, dá ni'gosdzán biká'gee kogoya'ihí, la'í yati' da'flinéhi k'izé'idilteehí yee isnáh ádaanihodłéh hela', áí dá nnee bi'at'e' n'í ye'adaat'éhi, dá ni'gosdzán biká' ágot'eehí zhą bee ilch'ígót'aah n'í, doo Christ ye'adaat'éhi da, nnee ágát'éégo ilch'ídaago'aahí baa daagonohsą.  
<sup>9</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ ye'at'éhi dawa Christ biyi' golłi.  
<sup>10</sup>Án, spirits binadaant'a'í hik'e binawodí dawa yánant'aahñ, bił dała' daanohtłi go hadaanohtwideszaa:  
<sup>11</sup>Án biyi' daanohtłi go ałdó' nohwí **circumcision** doo nnee bigan bee alzaa dahí bee circumcise ádaanohtwideszaa, Christ biláhyú circumcise ádaanohtwideszaahí bee nohwí nchó'go be'adaanoht'ee



n'íi dawa nohwaidnñli at'éé. <sup>12</sup>Bik'ehgo'ihinañ, Christ daztsaadi' naadiidzaago áyílaahí, binawod bada'ohíhí bigha baptism bee Christ bił lenohwido'nil, da'ái bee áldó' bił naadohkai. <sup>13</sup>Nohwíi ncho'go be'ádaanoht'eego la'íi doo circumcise ádaanoht'edeszaa dago nanesona' lək'e, ndi nda'holsiihí dawa yee Bik'ehgo'ihinañ nohwaa nágodin'áágo Christ bił daahinohnaago ánánohwidlaa; <sup>14</sup>Christ tsj'ihna'áhi bñheskałdá' Bik'ehgo'ihinañ yegos'aaníi doo bikísk'ehyú ádaanoht'ee dahíi bigha naltsoos nohwee nniltsooz n'íi Bik'ehgo'ihinañ tsj'ihna'áhi yñheskałgo k'ihzhi' áyílaa; <sup>15</sup>Ái bee spirits binadaant'a'íi la'íi binawodíi yitis siljigo ch'í'nah hit'jigo áyílaago yaa nágonessnaa. <sup>16</sup>Ái bigha da'áko hayú dahadín hadíi daahsaaníi bee nohwída'iltah hela', dagohíi godiyiníi bijjii dagohíi dahnáyitjiihíi dagohíi Jews daagodnñsiníi bijjii, daadinolsjigo nohwíiñii hela': <sup>17</sup>Ái yunáásyú ágodonñi bichagosh'oh zhá ádaat'ee; áidá' da'aníihíi Christ be'ágodonñi. <sup>18</sup>Da'áko hayú hadín, ídaagoch'yolba'go noljigo, Bik'ehgo'ihinañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníi daahohkaqah le', daanohwiñiiyúgo daadohts'ag hela', án daahobjiih le' at'éé n'íi nohwich'í' nawoch'aa hela', nñee ágát'ééhíi shił ch'í'nah ágolzaa niíhíi, dabíi bi'at'e' ncho'híi k'ehgo binatsekeesíi bee doo nt'é bigha doo sihgo at'éé dahi at'éé. <sup>19</sup>Nnee ágát'ééhíi Christ, ínashood dawa yebik'ehgo Bitsits'in nliiníi, doo yota' da; ínashood dawa Christ bits'í nlii, ák'ehgo Christ bits'í ndzilgo áyíłsj, ái dásizjii nt'éégo ilghadaadit'aaníi hik'e its'id bee ídaadest'ooqgo Bik'ehgo'ihinañ nolseełgo áyíłsj. <sup>20</sup>Dá ni'gospdzán biká' ágot'eehíi dantsé baa ilch'ígót'aah n'íi bits'á'zhi'

Christ biłgo nanesona' lək'eyúgo, nt'é bigha t'ah ni'gospdzán biká' ágot'eehíi nohwebik'ehgo daahinohnaahíi k'ehgo díinko begoz'aaníi bikísk'eh ádaanoht'ee? <sup>21</sup>(Bínlchi'ela'; nlihela'; dahnne'ela'; <sup>22</sup>Ái dawa da'íłi daaleeh;) ái begoz'aaníi dá nñee yegos'áni, nñee bits'á'dí'go ilch'ígót'aahíi ádaat'ee. <sup>23</sup>Ái ánadaach'it'jiihíi goch'yááqgo noljigo dá hádaach'it'jigo da'ch'okaqah, ídaagoch'yolba'go noljigo, la'íi kots'í bin'ch'idilñlñhgo da'ch'okaqah; ái dázho doo íłjii dadá' dá kots'íhíi zhá bił íłjii.

**3** Christ bił naadohkai lək'eyúgo, Christ yaaká'yú Bik'ehgo'ihinañ dihe'nazhinéego dahsdaahíi bits'á'dí'go ágot'eehíi zhá hádaaht'jigo biká-daadeh'jii le'. <sup>2</sup>Yaaká'dí'go ágot'eehíi zhá baa nohwiini' le', doo ni'gospdzán biká' ágot'eehíi da. <sup>3</sup>Ni'gospdzán biká' ágot'eehíi bits'á'zhi' nanesona', Bik'ehgo'ihinañ biyi' nohwi'ina'íi nádes'jii, Christ biłgo. <sup>4</sup>Christ, nohwi'ina' nliiníi, ch'í'nah nasdlijigo nohwíi áldó' bił nohwits'á'dindláádgo daanohwidoltseeł. <sup>5</sup>Ái bigha ni'gospdzán biká' ncho'go ágot'eehíi hádaaht'iiníi nohwijii biyi' daagolíníi daazołhee; nant'í' nahkaihíi, ncho'zhinéégo be'ádaanoht'eehíi, nohwits'í ncho'go hat'íni, ncho'go natsídaahkeesíi, la'íi dawahá dayúwehégo ídáhádaaht'iiníi, ái da'íłn daayokaqahíi at'éé, ái dawa daazołhee: <sup>6</sup>Ái ncho'go ágot'eehíi bigha nñee dabíi zhá daabik'ehíi Bik'ehgo'ihinañ bihashke'íi bee bich'í' goldohi at'éé: <sup>7</sup>Lahn' ái k'ehgo nohwíi áldó' nahkai ni', ái k'ehgo daagonohjii n'dá'. <sup>8</sup>Áidá' k'adíi díinko dawa yó'odaagodoh'aah; hadaashonkeehíi, nohwágochijiihíi, da'oh'ni'íi, ncho'go aayádaahti'íi, yati' déncho'éhi yee yádaahti'íi, dawa yó'odaagodoh'aah. <sup>9</sup>Doo áníidá' ncho'íi be'ádaanoht'ee n'íi, la'íi ncho'go ánadaaht'jii n'íi biłgo yó'odaasohné'dá'

doo ilch'i' léda'olchoo da; <sup>10</sup> Ánfidégo be'ádaanoht'eehíí ánádaagohdlaa, áík'ehgo Bik'ehgo'ihina'na'nohwiilaahíí dayúwehégo bídaagonolshíh, la'íí bedaanoh't'eego ánádaanoht'eehíí: <sup>11</sup> Ágádaach'it'eehíí nnee Greek nlíni dagohíí Jew nlíni, circumcise ábi'delzaahíí dagohíí doo circumcise ábi'delzaa dahíí, lahdí' nnee dagohíí Síthian holzéhi, isnáh nlíni dagohíí doo isnáh nlíi dahíí doo i'ánigo baa natsíts'ikees da, áidá' Christ zhá dawa yebik'eh, la'íí án biyi' dawa da'á daan-lij. <sup>12</sup> Áík'ehgo nohwíí, Bik'ehgo'ihina'na' hadaanoht'eehíí báhadaadeszaahíí daanoht'eehíí la'íí bíl daanoht'eehíí, íánádaago'íhíí k'ehgo díinko ádaagohdle': dawa bich'i' ch'izhóóníí, koł goch'oba'íí, ídaagoch'iyolba'íí, kojíí yune' isht'egodnt'ée'híí, la'íí bágoch'oho'aahíí ádaagohdle'; <sup>13</sup> Ilch'i' bidag ádaanoht'ee, nnee la' nnee yil í'íhtahyúgo laa nádaagodenoh't'aah: Christ nohwinch'ohíí bighá nohwaa nágodin'áahíí k'ehgo nohwíí áldó' laa nádaagodenoh't'aah. <sup>14</sup> Díí dawa bitisgo i'íjooóníí ádaagohdle', áí dawahá daahotá'go dawa laile'. <sup>15</sup> Áidí' Christ bits'á'dí' ilch'i'gont'ée'híí nohwíí biyi' yebik'eh le', da'á nádaasohdlijgo áí bich'i' nohwíká ánniid ni'; la'íí ihédaanoht'ee le'. <sup>16</sup> Christ biyati' ch'ída'izkaadgo nohwiyi' golíígo baa híl nadaago'ni'go bigoya'íí dawa bee híl ch'ídaagoh't'aah; la'íí nohwíí biyi'dí' nohweBik'eh'na' bich'i' ihédaanoht'eehíí da'doh'aa, siníí Bik'ehgo'ihina'na' biyati' biyi'dí'hi, Bik'ehgo'ihina'na' ba'ihégoosiníí, la'íí ínashood biyinií bee da'doh'aa. <sup>17</sup> Dá yádaah'ti' shí ndi, dant'éhéta baa nahkai shí ndi, dawahá Jesus nohweBik'eh'na' bizhi' biláhyú ánádaah't'íí le', dabíí biláhyú Bik'ehgo'ihina'na' nohwiTaa bich'i' ihédaanoht'eehíí. <sup>18</sup> Isdzané daanoht'eehíí, daanoht'eehíí daadoht'ag

le', ágádaanoht'eehíí nohweBik'eh'na' bíl dá'ábik'eh. <sup>19</sup> Nnee daanoht'eehíí, daanoht'eehíí nohwi'aa nohwi'aa daanzhoq le', doo bich'i' nohwi'aa daagoshch'ii da le'. <sup>20</sup> Chagháshé daanoht'eehíí, nohwi'aa, nohwimaa bílgo da'ánoht'eehííyú daadoht'ag le': áí nohweBik'eh'na' bíl goyíshóq. <sup>21</sup> Nnee daanoht'eehíí, nohwi'aa bigháshé doo bíl daadoht'eehííyú bídaagoyólchijí da, ágádaanoht'eehííyú dánkoo hayaa ádaat'ee daaleeh. <sup>22</sup> Nada'ohsiidíí, ní'gosdzán biká' bánada'ohsiidíí da'ánoht'eehííyú ádaanoht'ee le'; doo bánada'ohsiidíí binadzahgee zhá ádaanoht'ee da, doo nnee bíl daagoyólshóq'íí zhá bighá da; áidá' nohwíí da'at'éhé bee, Bik'ehgo'ihina'na' daadinoht'eehíí bighá ádaanoht'ee: <sup>23</sup> Dant'éhé baa nahkai shíhíí dahot'éhé bee baa nahkai le', nohweBik'eh'na' bá ashle' daanoht'eehíí, doo nnee zhá bá ashle' daanoht'eehíí da; <sup>24</sup> Nada'ohsiidíí bighá nohwíy'éé doleelíí nohweBik'eh'na' nohwaidoné' doleelgo bídaagoyólshóq: Christ nohweBik'eh'na' bá nada'ohsiidíí bighá. <sup>25</sup> Áidá' hadíí doo bik'ehyú á't'ée dahíí binch'íí zhá bich'i' nanáhi'niil: Bik'ehgo'ihina'na' nnee doo i'anigo yaa natsekees da.

**4** Nant'án daanoht'eehíí, nohwá'nada'iziidíí bich'i' dá'ábik'ehyú ánádaah't'íí, la'íí doo i'anigo baa natsídaahkees da le'; nohwíí áldó' yaaká'yú nohwiNant'a' golíígo bídaagoyólshóq. <sup>2</sup> Dá da'ohk'aaq nt'ée, ihédaanoht'eehíí daadeh'íí; <sup>3</sup> Néé áldó' nohwá da'ohk'aaq, Bik'ehgo'ihina'na' nohwá ch'ígót'i'go nohwá be'ágodoliíhíí bighá, Christ baa na'goni'i doo bígózí da n'íí, bighá ha'ásitíínií, baa yáhiilti' doleelgo: <sup>4</sup> Áí nnee bich'i' ch'í'nah ashle'go baa yashti' le'at'ée'híí k'ehgo baa yashti' doleelgo shá da'ohk'aaq. <sup>5</sup> Doo da'odl'aa dahíí bitahyú ídaa daagoyólshóq'aaq nadaahkai, goldohíí

íllígo ádaanołsigo. <sup>6</sup>Dábik'ehn nohwil goch'oba'go yádaalti', íshíih k'ehgo bee nohwiya'ti' daadiłk'qshgo nnee daantíígee hagog'éeego bich'í' hahdziihíí bídaagonołsı doleełgo. <sup>7</sup>Hago ánsht'eehíí dawa Tíkikas yaa nohwil nadaagolnı' doleeł, án nohweBik'ehń biláhyú nohwik'isn nohwil daanzhóni, Bik'ehgo'ihı'nań yána'iziidi begondlıjıhi, bıł dała' na'isiidi nlıjı. <sup>8</sup>Áń nohwich'ı' deł'áad, hago ádaanoht'ee shıhıí yıgotsıjıhıí bigha, ła'íí nohwıjıí yıl daagoyılshóq doleełgo; <sup>9</sup>Onésimus, shik'isn shıł nzhóni, begondlıjıhi, ałdó' nohwich'ı' deł'áad, án nohwitahdı' nlıjı. Dzaągee ánagog'tıjıí dawa yaa nohwil nadaagolnı' doleeł. <sup>10</sup>Aristárkas, bıł ha'áshıtézhı, Gozhóq, daanohwiłnıi, Marcus ałdó', Bárnabas bilah bizhaazhé nlıni, (án ilł'idá' ła' nohwil nadaagosnı' n': nohwaa nyaayúgo bich'ı' k'íí daanohdzı le'gá. <sup>11</sup>Ła'íí Jesus, Justus holzéhi, ałdó', Gozhóq, daanohwiłnıi. Áı zhá nnee circumcise ádaabi'deszaahıí bitahyú Bik'ehgo'ihı'nań bilalt'áhgee begoz'ánihıí bá bıł nada'isiid, áı shıł daagoyılshóq. <sup>12</sup>Épaphras, nohwitahdı'

nłni, Christ yána'iziidi, Gozhóq, daanohwiłnıi; án dábik'ehn bıjıí dawa bee nohwá okaąh, nıdzilgo nasozıigo, Bik'ehgo'ihı'nań nohwá hát'ıńıí be'ádaanoht'eego, ilł'ı' daanohwidılne' doleełgo nohwá okaąh. <sup>13</sup>Dıí bá bıgonsı baa nagoshnı', dážhó nohwaa daabiini'go, ła'ıí Laodicéayú daagolıńıí, Hierápolisıyú daagolıńıí ałdó' yaa daabiini'. <sup>14</sup>Luke, izee nłni, nohwil daanzhóni, Demas bıłgo, Gozhóq, daanohwiłnıi. <sup>15</sup>Christ biláhyú ilł'ısyú Laodicéayú daagolıńıí, Gozhóq, shá daabiłdohnıi, ła'ıí Nımphas ałdó', ínashood bıkih yune'ıła'ánađaat'ıjıhı bıłgo, Gozhóq, shá daabiłdohnıi. <sup>16</sup>Dıí naltsoos nohwitahyú hojııdá' Laodicéayú ha'ánažéh yune' ałdó' hojıı le'; nohwıı ałdó' Laodicéadı' naltsoosıı ałdó' daahohshıı. <sup>17</sup>Arkıpas shá gádaałdohnıi, Hant'é nohweBik'ehń nasdziidi naa yiné'ıí áńle' le'gá, doo dahgo da. <sup>18</sup>Shıı Paul, dashıı shıgan bee, Gozhóq, nohwich'ı' k'e'eshchii. Ha'ásıtıńıí bınádaałnıih. Bik'ehgo'ihı'nań bıłgoh'oba'ıı bee nohwich'ı' goz'aa le'. Doleełgo at'ée.

THE FIRST EPISTLE OF PAUL  
THE APOSTLE TO THE

THESSALONIANS

**1** Shí Paul, Silvánus, ła'íi **Timótheus** biłgo, Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íi Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú Thessalonícagee ínashood ha'ánátséhíí bich'í' k'eda'iilchii: Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íi Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íi ła'íi bits'á'dí' ilch'í'gont'ééhíí bee nohwich'í' goz'aq le'. <sup>2</sup>Dábik'ehn Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' nohwa'ihédaandzigo nohwá da'ohiikaqah. <sup>3</sup>Nohwi'odláhíí bighą nńt'éégo ánadaaht'ijíí, nohwił ijqohíí bighą nyeego nada'ohsiidíí, ła'íi Jesus Christ nohweBik'ehń nádáhíí ndaahohííhíí bighą dayúweh dahdaanołdohíí Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa daahohiikaqahgee dábik'ehn bínadaahiilniih; <sup>4</sup>Shik'íyú, Bik'ehgo'ihí'nań bił daanohshóni, Bik'ehgo'ihí'nań hanánohwehesnilgo bídaagonłzi. <sup>5</sup>Yati' baa gozhóni baa nohwił nadaagohiilni'dá' doo yati' zhą bee nohwich'í' yádaahiilti' da ni', ndi yati' binawod golíıgo Holy Spirit nohwinkááyú yalti', áíd' da'aníihi bídaagosofsíid; nohwitahyú nahiikaidá' nohwí nohwichą hago ánadaahiit'ijíí lán shı n'íí bídaagonłsi. <sup>6</sup>NohweBik'ehń hik'e néé biłgo nohwedaanołt'ee daasoliı; doo ałch'ídéyú nohwich'í' nagont'og da ndi, Holy Spirit binkááyú nohwił daagozhógo yati' nádaagodo'aq. <sup>7</sup>Áık'ehgo Macedóniagee ła'íi Akéyagee Jesus daayodlaaní dawa nohwí nohwi'at'e' daineł'ııgo nohwikísk'eh ádaat'ee daasiliı. <sup>8</sup>Macedóniagee ła'íi Akéyagee nnee nohwits'á'dí' Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yídaagołsiid, doo da'áıee zhą da, ndi iłts'á'yú

aldó' Bik'ehgo'ihí'nań daahohdlaqahí bígoziid; áı bighą doo hagot'éégo nt'é daan'niı bik'eh da. <sup>9</sup>Hagot'éégo nohwaa nkaihíí dabíı nohwaa nadaagolni', ła'íi nohwí k'e'eshchín bits'á'zhi' ádaasohdzaago Bik'ehgo'ihí'nań hináhi hik'e da'aníhi bá nada'ohsiid; <sup>10</sup>Ła'íi áń biYe' yaaká'dí' nádáhíí biba' ádaanoht'eego nohwaa nadaagolni', áń daztsaqdí' naadiidzaago áyíııaa, Jesus holzéhı, Bik'ehgo'ihí'nań hashkeego nohwiniidaagodiléhíí yits'á' nohwiníli at'éé.

**2** Shik'íyú, doo daazhógo nohwaa nkai dahíı nohwí bídaagonłsi: <sup>2</sup>Philippi golzeegee iłk'idá' nchq'go nohwich'í' na'isdziidgo nohwiniidaagodeszaa bídaagonłsi, ndi áı bikéd'go nnee nohwich'í' nada'iziid ndi Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú doo bédaahiildzid dago Bik'ehgo'ihí'nań biyati' baa gozhóni baa nohwił nadaagosilni'. <sup>3</sup>Iłch'ıgont'aahíı doo lé'ichoohíí bits'á'dí'go da, ła'íi doo nchq'go nats'ıkeesíı bits'á'dí'go da, doo nnee bich'í' nahich'aago da: <sup>4</sup>Áídá' yati' baa gozhóni baa nadaagohiilni'go Bik'ehgo'ihí'nań bíłdábik'ehgo nohwá ngon'áq, áık'ehgo nnee doo bił daagoyilzhógo da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań nohwijíı nayıntaahíı zhą bił goyilzhóghíı bighą yati' baa gozhóni baa nadaagohiilni'. <sup>5</sup>Nohwí nohwá bídaagonłsi, doo daazhógo ádaan'niıgo yati' baa gozhóni bee nohwich'í' yádaahiilti' da, doo dawahá idáhadaahiit'ııgo bił yaa na'siiltsooz da: áı Bik'ehgo'ihí'nań nohwá yígłsi: <sup>6</sup>Doo nnee daanohwidnłsihíı biká daadéet'ııgo da, doo daanohwidnłsiıgo da, ła'íi aldó' doo daanohwidnłsiıgo da, Christ binal'a'á daandlıihíı bighą nohwída'dokeed le'at'éhi, áídá' doo ágádaan'niı da, áık'ehgo doo nadaanohwinłt'og da. <sup>7</sup>Áídá' nohwitahyú nahiikaidá' nńt'éégo

ádaanohwinzi ni', isdzán bichagháshé ntl'éeego áyílsihí k'ehgo: <sup>8</sup>Dázhó nohwil daanohshoqhí bighá Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' baa gozhóni baa nohwil nadaagohiilni', ndi doo áí zhá da, danée nohwaa ádaadint'aah, nohwik'í daandzihí bighá. <sup>9</sup>Shik'íyú, nada'iidziid n'íí, góyéego nohwich'í' nadaagowaa n'íí bínádaaŋih: Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' baa gozhóni baa nohwil nadaagohiilni'dá' doo nadaanohwinŋt'og da doleehí bighá t'é'gee hik'e jigege nada'iidziid ni'. <sup>10</sup>Akú, Jesus daahohdlaqhí, nohwitahyú nahiikai n'dá' daagodinlzigó ádaant'eego, dávik'ehyú ádaant'eego, ła'íí doo hadín nt'é nohwik'izhi' yidi'aah dago ádaant'ee ni' nohwá bídaagonoŋsi, Bik'ehgo'ihí'nañ ałdó' nohwá yígólsi: <sup>11</sup>Díí ałdó' nohwá bídaagonoŋsi, nnee bichagháshé yich'í' yádaaŋti'hí k'ehgo, néé ałdó' dała'á notjigo nohwil daagozhógo ádaanohwidle' ni', ła'íí nohwil ch'ídaagosiit'aq ni', <sup>12</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ bik'eh sohtjigo daahinohŋaa le', daanohwiŋniid, án bilaŋt'áhgee ła'íí bits'á dindláadı goz'aq yune' daanohwokéed. <sup>13</sup>Díí ałdó' bighá Bik'ehgo'ihí'nañ dába'ihédaandzi nt'éé, Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' baa nohwil nadaagohiilni' n'íí nádaago'aqdá', doo nnee biyati'hí k'ehgo da ndi da'anii Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'hí bighá nádaagodo'aq, áí yati' daahohdlaqhí nohwiyi' ntl'éeego na'iziid. <sup>14</sup>Nohwí, shik'íyú, Judéayú Christ Jesus binkáayú Bik'ehgo'ihí'nañ daayokqahgo ha'ánałshí bedaanoŋt'ee daasolij, áí Jews daanliiní biniidaagodnłshí k'ehgo nohwí ałdó' nohwitahyú daagolíní nohwiniidaagodnłsi: <sup>15</sup>Jews daanliiní bik'ehgo Jesus nohweBik'ehñ zesdij, Bik'ehgo'ihí'nañ binkáayú nada'iziid n'íí ałdó' nadaiŋseed, ła'íí néé nohwiniidaagodnłsi; áí Bik'ehgo'ihí'nañ doo yilgoyilshó da, ła'íí nnee dawa

yich'í' nada'iziid: <sup>16</sup>Doo Jews daanlij dahí bich'í' yádaahiilti'go hasdákáh doleekí doo hádaanohwit'ij dahí bighá dabí bincho'íí ła'ágo ádaayolił; áík'ehgo áníta Bik'ehgo'ihí'nañ hashkeego biniidaagodiléhí biká'zhi' ádaile'. <sup>17</sup>Shik'íyú, det'ih nohwits'á' ohiikai, k'adıí doo daaŋit'ij da ndi nohwijí bee dała'á daandlij, ła'íí k'azhá nádaanohwiłséh. <sup>18</sup>Áík'ehgo ch'éh nohwich'í' nádnkáhgo ádaahiit'ij, shí Paul, doo ałch'ídndi nohwich'í' nádishdáh hasht'íí, ndi ch'iidn nant'án t'aqzhi' daanohwota'. <sup>19</sup>Jesus Christ nohweBik'ehñ nádzáago bináál ntl'éhishá' ndaahóndlii? Nt'éshá' bighá nohwil daagozhógo doleek? Nt'éshá' bighá dant'é hobijhí nohwaa hit'aah doo? Nohwí nohwighá go'íí. <sup>20</sup>Nohwí nohwighá ídaada'óndlii, ła'íí nohwí nohwighá nohwil daagozhógo.

**3** Dázhó nohwa'ikodaanihidzij hádaahiit'ijhí bighá dasahndi Athensge siikehí nohwil dávik'eh; <sup>2</sup>Áík'ehgo **Timótheus**, nohwik'isn, akú odaasiil'a', án Bik'ehgo'ihí'nañ yána'iziidi, Christ baa yati' baa gozhóni baa yádaahiilti'go bił nada'izidi, án nohwí'odla' nđzilgo ádaanohwile'go ła'íí nohwidag yałti'go nohwich'í' odaasiil'a': <sup>3</sup>Goyéego nohwich'í' nagowaahí bighá nnee doo ła' bi'odla' yits'á'zhi' anne' da doleehí bighá nohwich'í' odaasiil'a': dánohwí bídaagonoŋsi goyéego nohwich'í' nagowaago nohwá goz'aq. <sup>4</sup>Da'anii akú nohwil naháataqdá' nohwil nadaagohiilni' n', goyéego nohwich'í' nagowaa doleego; áí begolzaago bídaagonoŋsi. <sup>5</sup>Na'íntaahí dánko nanohwíneztaqd nolij dant'éhéta bee, áík'ehgo nohwitahyú nohwinasdziidí da'íllizhi' hileeh nolij nsigo dázhó nohwa'ikoniisij hasht'íígo nohwí'odla'íí bígonsijhí bighá ła' nohwich'í' o'a'. <sup>6</sup>K'adıí **Timótheus** nohwits'á'dí

nohwaa nadzáágo nohwi'odla'íí, nohwi'íjooóníí bílgo dázho n't'éégo yaa nohwił nagolní', n't'éégo dábik'ehn nohwinádaahniih laa, la'íí néé k'azhá nádaanohwiłtséhíí k'ehgo nohwił k'azhá nádaanohwiłtséhgo nohwił nagolní': <sup>7</sup>Áík'ehgo shik'íyú, néé nohwich'í' nadaant'ogee la'íí góyéégo nohwich'í' nagowaagee nohwił nohwich'í' nohwił nádaagojogh, nohwił nohwi'odla'híí bigha: <sup>8</sup>K'adíf da'anii daahin'naa, nohweBik'ehń binkááyú ndzilgo nasozijihíí bigha. <sup>9</sup>Bik'ehgohin'naahíí binadzahgee dázho nohwich'í' nohwił daagozhóq, áík'ehgo hagot'éégoshá' Bik'ehgo'ihí'nań nohwich'í' ba'ihédaandzi doleeł? <sup>10</sup>Tf'é'gee hik'e jiiígee dáda'ohiikaah n't'éé, nádaanohwiłtséh hádaahiit'ííhíí bigha, nohwi'odla'íí la' t'ah doo be'ádaanoht'ee da shíhíí n't'éégo nohwá análne'go hádaahiit'íí. <sup>11</sup>Bik'ehgo'ihí'nań dabíí, án nohwiTaa nííni, la'íí Jesus Christ nohweBik'ehń, nohwich'í' nkáhíí nohwá ilch'í'gole' ndi at'éé. <sup>12</sup>Lil daanojooóníí la'íí nnee dawa nohwił daanzhooníí nohweBik'ehń dayúweh nohwá ígohiighángo áyíłsı le', néé nohwich'í' ádaant'eehíí k'ehgo: <sup>13</sup>Jesus Christ nohweBik'ehń nnee báhadaadeszaahíí yil nakáhgo, Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa binadzahgee nohwił doo baa dahgoz'aa dago, la'íí ncho'íí da'adíhgo godilzihgo ánohwile' doleełhíí bigha ágádaanoht'ee.

**4** Díí ałdó', nohwił'íyú, nádaanohwohiikaah, la'íí Jesus nohweBik'ehń biláhyú nohwiłdag yádaahiilti', nohwił ch'ídaasiit'áahíí bikísk'ehyú ádaanoht'ee le', la'íí Bik'ehgo'ihí'nań bił daagonołshóqgo dayúwehyú ágádaanoht'ee le'. <sup>2</sup>Jesus nohweBik'ehń nohwinkááyú yati' bikísk'eh ádaanoht'eego nohwił ch'ídaasiit'áahíí bídaagonołsı. <sup>3</sup>Bik'ehgo'ihí'nań hadaanohwiłdile'go

hádaanohwił'íí, doo nant'í' nahkaigo da: <sup>4</sup>Dał'á notiiígee nohwiłts'íhíí daadinotsigo, la'íí ncho'íí doo bee anádaaht'íí dago ídaa daagonohdzaq; <sup>5</sup>Doo Jews daanlii dahíí, Bik'ehgo'ihí'nań doo yídaagołsı dahíí, ádaat'ííhíí k'ehgo ncho'go hádaat'ííni doo baa ádaadinoht'aah da: <sup>6</sup>Nnee doo n't'é bee la'íhi yich'í' na'iziid da le': díí k'ehgo doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí dawa nohweBik'ehń yiniidaagodile'go ilk'idá' nohwił nadaagosilni'. <sup>7</sup>Bik'ehgo'ihí'nań doo ncho'go ádaant'ee doleełgo daanohwokéed da, áídá' daagodinlzi doleełgo daanohwokéed. <sup>8</sup>Hadín díí yati'íí doo ilíí dago yaa natsekeesíí, doo nnee yich'í' at'éé da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań, Holy Spirit nohwaa daidez'aaníí, án doo ilíí dago yaa natsekees. <sup>9</sup>Bik'ehgo'ihí'nań dabíí ilk'idá' hıł daanojooqgo nohwił ch'ídaagoz'aa: áík'ehgo nohwił'isyú nohwił daanzhoqgo doo hagot'éégo ágánánohwiłdış'niigo nohwich'í' k'e'eshchii bik'eh da: <sup>10</sup>Macedóniagee nohwił'isyúhíí da'anii dawa nohwił daanzhoq; dayúweh ágádaanoht'eego nádaanohwohiikaah; <sup>11</sup>La'íí nkegohen'áqgo daagonohliigo bídaagono'aah, nohwinasdziidíí dánohwíí nádaanohwínt'og le', dánohwíí nohwigan bee nohwinasdziidíí ádaat'íí le', ádaanohwił'nií n'íí k'ehgo; <sup>12</sup>Ágádaanoht'eeyúgo doo nohwiłahyú daanlii dahíí daanohwíndıłsı doleeł, la'íí doo n't'é bíđih ádaanoht'ee da doleeł. <sup>13</sup>Shik'íyú, **da'ithoshú** hago'ádaat'ee shíhíí bídaagonołsıhgo hasht'íí, doo daachag da doleełhíí bigha, dahazhi' ihí'naa doo ndaayohíí dahíí daachagíí k'ehgo. <sup>14</sup>Jesus daztsaqadı' naadiidzáhi daahohiidlaayúgo, da'ái k'ehgo ałdó' hadíí Jesus daayodlaqgo **da'ithoshú** Bik'ehgo'ihí'nań Jesus biłgo yil nakáhi at'éé. <sup>15</sup>Díí nohweBik'ehń ádaanohwiłniigo ágádaanohwił'nií,

nohweBik'ehń nádzáágo nées t'ah daahin'naago kú naháataaní nanezna'íí doo dabíntse nkáh da. <sup>16</sup> NohweBik'ehń ádíjđ hadodzhigo dabíí yaaká'dí' bíł nkegowáh, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú da'tiséyú sitínihií hadziigo, Bik'ehgo'ihí'nań beshdilwoshé yee ánniido: áígee Christ daayodlaago nanezna'ihíí da'itsé naadikáh: <sup>17</sup> Áídí' nées t'ah daahin'naago kú naháataaní, áí bíł dafa' yaak'os biyi'zhi' nánohwidí'do'nił, áígee nohweBik'ehń baa nkáh, áídí' godezt'i'go dahazhi' nohweBik'ehń bíł daandlii doleeł. <sup>18</sup> Áí bighą díí yati'íí bee iłdag yádaakti' le'.

**5** Shik'íyú, hagee goldohíí, hagee yołkaafíí Jesus nádaafíí doo bighą nohwich'i' bek'e'eshchii da. <sup>2</sup> Dánohwíí iłk'idá' nńt'éégo bídaagonołsı, nohweBik'ehń nádaafíí bijji in'ijhií t'é'go nagmaahíí k'ehgo nadáh. <sup>3</sup> Nkegohen'áá, daaniidá' isdzán bizhaazhé goleehego bíł nádi'dinihií k'ehgo dágosiłe goyéégo goldohíí bee baa godogaal; doo bee bits'á' gónáhgo da. <sup>4</sup> Áídá' nohwíí shik'íyú, doo chagołheeyú nahkai da, áík'ehgo áí bijjihií doo in'ijhií k'ehgo bee nohwaa godogaal da. <sup>5</sup> Nohwíí dawa idindláád zhinéégo, jii zhinéégo ádaanoht'ee: doo t'é' zhinéégo da, doo chagołheel zhinéégo ádaant'ee da. <sup>6</sup> Áí bighą haląą, doo da'iilwosh da le', ła' ádaat'eehíí k'ehgo, áídá' daadéet'ijgo ídaa daagondzaą le'. <sup>7</sup> Hadíí da'ihshohíí t'é'go da'ihshoh, hadíí bíł nádaagodeyisíí t'é'go bíł nádaagodeyis. <sup>8</sup> Áídá' nées, jii zhinéégo daandliinií, haląą, ídaa daagondzaą le', nohwi'odla' ła'íí nohwił'ijóóníí besh nohwił naztaąhíí k'ehgo ádaagohiidle' le'; hasdáhiikáhíí ndaahóndliihíí besh ch'ahíí k'ehgo ádaagohiidle' le'. <sup>9</sup> Nohwiniidaagodile'íí Bik'ehgo'ihí'nań doo nohwá hát'íí da, áídá' nohweBik'ehń Jesus Christ biláhyú

hasdánkaahgo nohwá ngon'áá, <sup>10</sup> Áń nohwá daztsąąhíí bighą daahin'naa dagohíí nane'na' ndi dabíí bíł daagondlii doleeł. <sup>11</sup> Áí bighą dayúweh nohwił daagozhóógo ádaahinolziigo hadag ádaahinolzi le', iłk'idá' ágádaanoht'eehíí k'ehgo. <sup>12</sup> Nohwik'íyú, díńko nádaanohowhiikaąą, nohwitahyú nada'iziidíí nohweBik'ehń biláhyú nohwá nazjigo nohwił ch'ídaago'aahíí daadinolsı le'; <sup>13</sup> Nada'iziidhií bighą daadinolsigo nohwił daanzhoq le'. Nkegohen'áání nohwitahyú begoz'ąą le'. <sup>14</sup> Shik'íyú, bíł daagoyéhií, nada'ohsiid daabiłdohnii, bijji doo nńdzil dahíí bidag yádaakti', doo nńdzilgo nazji dahíí bich'odaahnii, ła'íí nnee dawa bich'i' nńt'éégo ádaanoht'ee, daanohowił'nii. <sup>15</sup> Dahadíń doo bik'ehyú ádaanohowizlaa dayúgo doo iké'déńá ágánadaahdle' da, áídá' iłch'i' nńt'éégo ádaanoht'ee, ła'íí nnee dawa bich'i' nńt'éégo ádaanoht'ee. <sup>16</sup> Dá nohwił daagozhóó nńt'éé le'. <sup>17</sup> Dá da'ohkaąą nńt'éé le'. <sup>18</sup> Dawahá bighą ihédaanohsı: díí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwá hát'íí, Jesus Christ biláhyú. <sup>19</sup> Holy Spirit doo t'ąązhi' daahonohta' da. <sup>20</sup> Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yałt'íí, yaa yádaakti'íí doo da'íłnégo baa natsidaahkees da. <sup>21</sup> Dawa ntsé bídaanohtáh; nńt'éégo ágot'eehíí nńdzilgo daahonohta'. <sup>22</sup> Áídá' doo bik'ehyú ágot'ee dahíí dawa bits'á'zhi' ádaanoht'ee le'. <sup>23</sup> Bik'ehgo'ihí'nań, bits'á'dí' iłch'i'gont'éehíí, dabíí hadaanohowidóle'; nohwispirit-híí, nohwiyi'siziinií, nohwits'í bíłgo dahot'éhé doo hagoł'éégo nohwaa dahnagoz'ąą dago nohweBik'ehń Jesus Christ nádaalzhi' Bik'ehgo'ihí'nań ádaanohowiłsı doleełgo nohwá oshkaąą. <sup>24</sup> Nohwiká ánniidń da'áníyú át'éhi nlii, áń dawa ła'yile'. <sup>25</sup> Shik'íyú, nohwá da'ohkaąą. <sup>26</sup> Nohwik'íyú dawa daagodinolsigo daahohts'qs

le'. <sup>27</sup> NohweBik'ehń shinkááyú bich'į' daahohshíí. <sup>28</sup> NohweBik'ehń gádaanohwihńii, Díí naltsoosíí Jesus Christ biłgoch'oba'íí bee nohwik'íyú, ínashood daanlíni, dawa nohwich'į' goz'ąą le'. Doleęgo at'ée.



THE SECOND EPISTLE OF  
PAUL THE APOSTLE TO THE

THESSALONIANS

**1** Shí Paul, Silvánus, ła'íi **Timótheus** biłgo, Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íi Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú Thessalonícagee ínashood ha'ánátséhíí bich'í' k'eda'iilchii: <sup>2</sup>Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íi Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íi ła'íi bits'á'dí' ilch'í'gont'ééhíí bee nohwich'í' goz'ąą le'. <sup>3</sup>Shik'ífyú, dávik'ehn Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' nohwa'ihédaandzi doleelgo at'éé, áí dávik'eh, nohwi'odla' nchaa holeel, ła'íi dała'á notíjgee dayúweh łł daanojqqhíí bighą; <sup>4</sup>Áłk'ehgo ínashood Bik'ehgo'ihí'nań daayokąąhgo ha'ánátséhíí nagoz'ąą yune' nohwaa da'ónđliigo nohwaa nadaagohiilni', iltah at'éégo bee nohwich'í' nada'idziidgee ła'íi nohwich'í' nadaagont'ogee bidag ádaanoht'eehíí ła'íi nohwi'odla' nđzilgo bee nasozijhíí bighą: <sup>5</sup>Díí bee Bik'ehgo'ihí'nań dávik'ehyú nohwaa yałti'go bígózi, bí bilalt'áhgee goz'ąą yune' ohkáhíí bik'ehgo sohtijgo nohwił ołtag, áí bá nasozijhíí bighą nohwiniidaagont'éé: <sup>6</sup>Díńko Bik'ehgo'ihí'nań bił dávik'eh, hadíí nohwich'í' nada'iziidíí, da'ágát'éégo Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí'go bich'í' naná'hi'nífi at'éé; <sup>7</sup>Áídá' nohwíí nohwich'í' nadaagont'ogíí ła'íi néé biłgo dała' hadá'hiidzoł doleel, Jesus nohweBik'ehń binal'a'á yaaká'yú daagolni, dá'k'a'adaat'éhi biłgo yaaká'dí' yił ch'í'nah ádelzaahíí bijji, <sup>8</sup>Hadíí Bik'ehgo'ihí'nań doo yídaagołsi da lán shíhíí, hadíí Jesus Christ nohweBik'ehń nt'éégo baa na'goni'íi doo yikísk'eh ádaat'ee da lán shíhíí, Bik'ehgo'ihí'nań kq' dahdinahíí biyi'

yiniidaagodolił: <sup>9</sup>Doo nnágot'í' dago biniidaagodilne'go bił ch'ígódeeh, nohwe Bik'ehń ła'íi binawod bits'á'dindláádíí bits'á' bida'dentáągo biniidaagodilne'; <sup>10</sup>Nádáhíí bijji hadíí báhadaadeszaahíí binkááyú Christ ízigo ye'at'ééhíí ch'í'nah alne', ła'íi daabosdłądđí dawa bił díyadaagot'ee doleel, (baa nohwił nadaagosiilni' n'íi daayosdłądđhíí bighą). <sup>11</sup>Díńko bighą dávik'ehn nohwá da'ohiikaąh, Bik'ehgodaahii'naahíí nohwiłká ánniidíí bik'eh sohtijgo nohwił ołtag doleel, ła'íi nt'éégo ágot'ee zhin'éégo hádaaht'iiníí ła'íi nohwi'odla' bee nada'ohsiidíí dabíí binawodíí bee nohwá łaidolił: <sup>12</sup>Áłk'ehgo nohwiłáhyú Jesus Christ nohweBik'ehń bizhi' ba'ihégoł doleel, ła'íi nohwíí áđdó' Jesus biláhyú nohwa'ihégoł doleel, Bik'ehgodaahii'naahíí ła'íi Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íi bik'ehgo.

**2** Nohwik'ífyú, Jesus Christ nohweBik'ehń nádáhíí ła'íi bich'í' ła'ádaahi'ne' doleelíí baa yádaahiłti'go nánohwohiikaąh, <sup>2</sup>Spirit at'éé daach'iniihíí bee, yati' bee, dagohíí naltsoos nohwits'á'dí' daach'iniihíí bee, Christ nadáhíí bijji ilk'idá' bee nohwaa gonyáá ba'ikodaanohsiyúgo, doo nohwił nagoki da le', doo łąągo natsídaahkees da le'. <sup>3</sup>Doo hagot'éégo nnee ła' nohwich'í' nach'aa da le': áí bijji doo hwaa baa gowáh da, ntsé nnee lání nanánihidéh doleelgo zhą, ła'íi nnee dázhq ncho'í ye'at'éhi ch'í'nah hileeh, án da'ílił hileeh doleelgo gozlíni; <sup>4</sup>Áń Bik'ehgo'ihí'nań daabidi'niihíí ła'íi dawahá daach'okąąhíí dawa yich'í' na'iziidgo yitiso ídéstji doleel, Bik'ehgo'ihí'nań daach'okąąh goz'ąą yune' Bik'ehgo'ihí'nań ídiłdi'niigo dahsdaa doleel. <sup>5</sup>Ya' doo bínadaałniih da, t'ah nohwił nashkaidá' díí baa nohwił nagoshni' ni'? <sup>6</sup>Dázhq ncho'í ye'at'éhi t'ah nt'é t'ąązhi'

botá'íí bídaagonósj, ch'í'nah alné'íí t'ah doo hwahá biká' ngonáh da. <sup>7</sup>Nchq'go ágot'eehíí doo bígózí da n'íí ikk'idá' na'iziid: t'aazhí' botá'íí k'ihzhí' alzaazhí' t'aazhí' botá'íí doleeł. <sup>8</sup>Áníita dážhó nchq'i ye'at'éhi ch'í'nah hileeh, án nohweBik'ehń biyol bee bidizotheel, nádaalgee bits'á'dindláadíí bee bidizotheel: <sup>9</sup>Ái nchq'i ye'at'éhi, ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, higháhgo ábile', án binawod golíígo godiyíhgo be'ígóziníí ła'íí izisgo áná'ol'ííhíí k'ehgo áná'ol'íí ágodil'íí doleeł, <sup>10</sup>Ái nchq'i ye'at'éhihíí na'ich'aahíí yíł higháh, áí bee nnee nadaach'aa doleełgo; áí nneehíí da'anii ágot'eehíí bił daanzhóqyúgo hasdakáh le'at'éhi, doo hádaat'íí dahíí bighá da'ílíí hileeh. <sup>11</sup>Doo hádaat'íí dahíí bighá Bik'ehgo'ihí'nań natsekees k'izé'idilteehíí biká'zhí' ádaile', áík'ehgo lé'ichoohíí daayodlqá doleeł: <sup>12</sup>Áík'ehgo nnee da'anii ágot'eehíí doo daayodlqá dago nchq'go ágot'eehíí bił daanzhooníí dawa ch'iidn bikq' dilti' yuyaa bándaaagodot'aał. <sup>13</sup>Shik'ííyú, Bik'ehgo'ihí'nań bił daanohshóni, Holy Spirit hadaanohwiheznilgo ła'íí da'anii ágot'eehíí daahohdlqágo dantsé godeyaadá' Bik'ehgo'ihí'nań hasdánohwiníígo nohwá ngon'áá, áí bighá dávik'ehn nohwichqá Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihédaandzj doleełgo at'éé: <sup>14</sup>Jesus Christ nohweBik'ehń bits'á'dindláadíí bił daanohwíyéé doleełgo yati' baa gozhóni bee nohwich'í' yádaahiilti'íí bee nohwíká ánniid. <sup>15</sup>Áík'ehgo shik'ííyú, nńdzilgo nasozij, nohwiya'ti' bee dagohíí nohwinaltsoos bee nohwił ch'et'ááníí daahohotqá'. <sup>16</sup>Jesus Christ nohweBik'ehń dabíí, Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa biłgo, bił daanjóqhíí, ła'íí biłgoch'oba'íí biláhyú dávik'ehn hadag ádaanohwiłsiníí ła'íí nzhóqgo ágot'eehíí nihóndliigo ádaanohwiłsiníí, <sup>17</sup>Áń nohwíjii yune' nkegohen'áágo

ádaanohwiłsj, ła'íí nńt'éégo ánádaaht'íí hik'e nńt'éégo yádaalti' doleełgo nadaanołwodgo ádaanohwile'.

**3**Iké'yúhíí, shik'ííyú, nohwá da'ohkqah, nohweBik'ehń biya'ti'íí dagoshch'í' dahot'éhé nnee bitah dididlaadgo ya'ihédaanzj doleełgo, akú nohwitahyú ágot'eehíí k'ehgo bá da'ohkqah; <sup>2</sup>Ła'íí nnee dabíí zhá bik'ehgo ádaat'eehíí, ła'íí doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí bits'á' nohwide'niil doleełgo bá da'ohkqah ałdó': nnee doo dawa bi'odlqá daagolíí da. <sup>3</sup>NohweBik'ehń da'áníyú at'éhi nlij, án nńdzilgo nasozijgo ánohwiłsj, ła'íí nchq'íí bits'á'zhí' ánohwiłsj. <sup>4</sup>Hadíí bee nohwá ndaagosiit'qahíí bikísk'eh ádaanoht'ee, ła'íí dayúweh begoldohgo ágádaanoht'ee doleełgo nohweBik'ehń biláhyú nohwaa da'óndlii. <sup>5</sup>NohweBik'ehń nohwíjii dawa bee Bik'ehgo'ihí'nań nohwił daanzhóq ánohwiłsj le', ła'íí bidag ádaanoht'eego Christ biba' ádaanoht'eego ánohwiłsj le'. <sup>6</sup>Shik'ííyú, Jesus Christ nohweBik'ehń bizhi' biláhyú nńdzilgo nohwich'í' hahiidziigo gádaanohwił'nii, Nohwik'isn, ínashood nłfni, doo na'iziid dahíí, nohwił ch'íídaagosiit'aaníí doo yikísk'eh at'éé dahíí bits'á'zhí'go ádaanoht'ee. <sup>7</sup>Dánohwíí bídaagonósj, nohwedaanołt'eego nzhqo: nohwitahyú nahiikaidá' néé nada'idziid ni'; <sup>8</sup>Dá doo bich'í' nadaahi'níífé doo hadín bił da'iidqá da ni'; áídá' t'é'gee hik'e jiiígee nyeego nada'idziid ni', doo ła' nadaanohwinłt'og da doleełhíí bighá: <sup>9</sup>Doo nohwá goz'qá dahíí doo áí bighá ágádaahiit'íí da, ndi nohwedaanołt'ee doleełhíí bighá nohwińááládaahiit'íí ni'. <sup>10</sup>Nohwitahyú nahiikaidá' gádaanohwił'nii ni', Hadín doo na'iziid dahíí doo iyqá da le'. <sup>11</sup>Nohwíí ła' doo nńt'éégo ádaanoht'ee dago nohwa'ikodaandzj,

doo nada'ohsiid dago, doo nohwidildoo dahíí nadaanohwinłt'og łaą.  
<sup>12</sup>Nnee ágádaat'eehíí Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú nłdzilgo bich'í' hahiidziigo gádaah'niigo bidag yádaahiilti', Nht'éégo nada'ohsiidgo dánohwíí nohwihidán daahsąą.  
<sup>13</sup>Nohwíí shik'íiyú, nht'éégo ádaanoht'eehíí bik'e hohkáh hela'.  
<sup>14</sup>Díí naltsoosíí biyi' nohwiwati'íí nnee ła' doo yikísk'eh at'éé dayúgo, áí nneehíí dabídaagonohsįgo bits'ą'zhį' ádaanoht'ee, áí bighą ıdaayándzį doleel.  
<sup>15</sup>Ágát'éé ndi doo bik'edaadinohniigo

baa natsídaahkees da, ndi nohwik'isnhíí k'ehgo bich'í' yádaalti'go bił ch'ídaagonoh'aah. <sup>16</sup>NohweBik'ehń, bits'ą'dí' iłch'í'gont'ééhíí, dabíí dábik'ehn dawa bee iłch'í' gont'ééhíí nohwiká' áyįłsį le'. Daanohwigha nohweBik'ehn nohwil daanliį le'. <sup>17</sup>Shíí Paul, Gozhóó, daanohwiłdishniigo dashíí shigan bee k'e'eshchii, díí k'ehgo shinaltsoos dawa biká' daasdzoł: áí k'ehgo k'e'eshchii. <sup>18</sup>Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí daanohwigha bee nohwich'í' goz'ąą le'. Doleelgo at'éé.

THE FIRST EPISTLE  
OF PAUL THE APOSTLE TO

TIMOTHY

**1** Shíí Paul, Bik'ehgo'ihí'naán Hasdánohwiníí, 1a'íí Jesus Christ nohweBik'ehí shendaagoz'qahíí bigha binal'a'á nshíí; Jesus Christ biláhyú ihí'naa doo ngonel'aa dahíí ndaahóndlii; <sup>2</sup>Timothy, odlá' bee da'anii shiye' nlíni, bich'í' k'e'eshchii: Bik'ehgo'ihí'naán nohwiTaa 1a'íí Jesus Christ nohweBik'ehí bílgoch'oba'íí 1a'íí bits'á'dí' aatét'íí 1a'íí ílch'í'gont'ééhíí bee nich'í' goz'aa le'. <sup>3</sup>Macedóniayú déyáádá' ániłdéniiid n'íí k'ehgo nanánoshkaqahgo gánániłdish'ni, Éphesus golzeeyú síndaadá' 1a' nneehíí lahgo at'éégo ílch'ígó'aahíí doo bee ílch'ídaagonoh'aah da le', nłdzilgo daabilnii, <sup>4</sup>Yati' daazhógo alzaahíí 1a'íí hadín hadaahínest'aaníí doo aqłzhi' baa na'gozni' dahíí doo ídaayets'áq da le', daabilnii alđó', áí ląágo lahadaagoch'ídit'ahgo áile', áí Bik'ehgo'ihí'naán kángon'áaníí doo layolé' át'éé da, áí ko'odla' zhá bee laile'. <sup>5</sup>Áídá' kojíí biyi' nzhóqogo, nłt'éégo ánách'it'ííł bígoch'íłsigo, 1a'íí da'anii ch'odlaqahíí bigha koł ijqo doleelgo koł ch'ídaagont'aah: <sup>6</sup>Áí 1a' nnee k'ihzhí' ádaasdaago lahadaadit'áhíí doo nt'é be'alnéhi yaa yádaakti'íí daasilí; <sup>7</sup>Bik'ehgo'ihí'naán yegos'áni yaa ílch'ídaago'aahíí daanliigo hádaat'íí; ndihíí nt'é daanihíí 1a'íí nt'é nłdzilgo yaa yádaakti'íí doo yídaagolşı da. <sup>8</sup>Áídá' begoz'aaníí nłt'éhi áile' bídaagonlzi, dávik'ehyú ílch'ígót'aahyúgo, 1a'íí bikísk'eh ánádaach'it'íílyúgo; <sup>9</sup>Díí alđó' bídaagonlzi, begoz'aaníí nnee dávik'ehyú ádaat'eehíí doo bá álzaa da, ndi hadíí doo begoz'aaníí yikísk'ehyú ádaat'ee dahíí bá álzaa,

doo da'dits'ag dahíí, Bik'ehgo'ihí'naán doo daidnłsı dahíí, nchó'go ádaat'iiníí, doo bíłdaagodiyih dahíí, ni' biká' nandeehíí zhá bíłdaanzhóqohíí, bitaa hik'e báqá nadaitseedíí, 1a'íí nnee nadaitseedíí bá álzaa, <sup>10</sup>1a'íí nant'í' nakaihíí, nnee dabíí ílch'í' biini' daamba'íí yee ídaadiłchóqohíí, nnee ch'a'odaayihiyeehíí, 1éda'íłchoohíí, yáná'iti' yune' nadaach'aahíí, 1a'íí dahadínıta da'anii ílch'ígót'aahíí yits'á'zhi' ádaat'eehíí, áí dawa begoz'aaníí bá álzaa; <sup>11</sup>Áí da'anii ílch'ígót'aahíí Bik'ehgo'ihí'naán bits'á'dí' baa gozhóni, biyati' nłt'éhi ba'ihégosini at'éé, áí baa nagoshni'íí shaa godet'aa. <sup>12</sup>Christ Jesus nohweBik'ehí bich'í' ihénsi, án díí bigha bínensh'aaqo áshííłaa, sha'okíhíí 1a'íí bána'isiidgo áshííłaaahíí shíł oktago ba'ihénsi; <sup>13</sup>Shíí dabíntségo Jesus nchó'go baa yashti' ni', biniigodeshłaa ni', 1a'íí hoshch'iid ni': áídá' Bik'ehgo'ihí'naán shaa ch'ozbaad, doo bígonsı dayú, 1a'íí doo oshdlaq dayú ásht'íí lék'ehíí bigha. <sup>14</sup>NohweBik'ehí bílgoch'oba'íí shich'í' an'odaazlı, odlá' 1a'íí i'íjóníí Christ Jesus biláhyú nohwíyééhíí alđó' shich'í' an'odaazlı. <sup>15</sup>Díí ágolzeehíí da'anii ágolzéhi, nnee dawa daayodlaqo dávik'eh, Christ Jesus nnee nchó'go ánádaat'ííłíí hasdáyhiniłhíí bigha ni'gosedzán biká'zhi' nyáá; shíí áí itah dážhó itisgo nchó'ihíí nshíí ni'. <sup>16</sup>Shíí dantsé shiláhyú Jesus Christ dážhó shágoho'aahíí ch'í'nah áile'híí bigha Bik'ehgo'ihí'naán shaa ch'ozbaad, áík'ehgo bikédí'go hadíí da'odlaqahgo ihí'naa doo ngonel'aa dahíí yee daahinaa doleelí alđó' yágoho'aah doleelí shágoho'aah n'íí bee bígózi doleelí bigha Bik'ehgo'ihí'naán shaa chozbaad. <sup>17</sup>Áík'ehgo ízisgo Nant'án, dahazhi' golínihi, doo datsaah dahi, doo hit'íí dahi, Bik'ehgo'ihí'naán dabízhá goyánihi, doo ngonel'aa dayú

dahazhí' daabich'idnłsı ła'íí dázhó ba'ihédaach'inzi le'. Doleełgo at'éé. <sup>18</sup> Timothy shiye', dabıntségo Holy Spirit binkááyú naa yałti' n'íí k'ehgo naa godensh'aahgo gánıldishnıı, Áı naa nagolnı' n'íí k'ehgo nıt'éégo nagonłkáad le'; <sup>19</sup> Ni'odla' nıdzılgo hónıta', ła'íí nıt'éégo ánánt'ııhıı ádıgonłzi le'; ła' bi'odla' doo daayota' dago daabi'odla' doo nt'é da silıı, tsina'eehıı nihıltoqodhıı k'ehgo: <sup>20</sup> Áı Hyméneus ła'ıf Alexander daaholzehı itah; áı Bik'ehgo'ihı'nań doo nch'ogo yaa yadaatti' dago yıdaagoł'aah doleełhıı bigħa ch'iıdn nant'án, Satan holzehı, bich'ı' bidéchid, yiniıdaagodılne' doleełgo.

**2** Áık'ehgo dantségee, nnee dawa yá da'dohkéedgo, yá náda'ohkaqahgo, Bik'ehgo'ihı'nań yił daanłııgo yá da'ohkaqahgo, ła'íí ba'ihédaanohsıgo yá da'ohkaqah le', daanohwıldishnıı; <sup>2</sup> İzısgo nadaant'aahıı hik'e nnee yedaabik'ehıı dawa bá da'ohkaqah le'; nkego-hen'áqgo k'ıdaałón'niıgo daahıı'naa doleełhıı bigħa, Bik'ehgo'ihı'nań bikısk'eh ádaant'eego ła'íí dawa daadinłzıgo. <sup>3</sup> Ágát'éégo da'ohııkaqahıı Bik'ehgo'ihı'nań Hasdánohwinııhıı bıl nıt'éé ła'íí bıl dáıık'eh; <sup>4</sup> Áń nnee dawa hasdáyıhııhıı hik'e da'anıı ágot'eehıı yıdaagołsı hat'ıı. <sup>5</sup> Bik'ehgo'ihı'nań dała'á nlıı, Bik'ehgo'ihı'nań hik'e nnee bigızhgee siziinıı dała'á, áń Jesus Christ, nnee silııgo nyáhi; <sup>6</sup> Áń nnee dawa ádaıdet'aqgo yá nada'ıznil, nnee binch'ıı yıts'áyınııłgo, Bik'ehgo'ihı'nań ngon'áq n'ıı biká' ngonyáqgo ch'ı'nah silıı. <sup>7</sup> Áı baa yánashtı'go hik'e bá shıdes'a'go, ła'íí doo Jews daanłıı dahi odla' hik'e da'anıı ágot'eehıı bıl ch'ıgonsh'aahgo háshı'doltıı; (Christ biláhyú da'anıı ádishnıı, doo ła'ıshchoogo da.) <sup>8</sup> Áı bigħa dahayú nnee da'okaqahgo hasht'ıı, bıl daagodiyıgho bigan ts'ıdag yee dahdaadolnıh, doo hadaashkeego da,

ła'íí doo biini' nakıgo da. <sup>9</sup> İszáné daanłını áldó' da'ákoħgo ık'eda'asdlaa le', doo ıdaada'odlııgo da, ła'íí biini' daagolııgo ıdaa daagodzaqgo; doo dábitsızıl zhá binasdziıdgo da, doo ódo hik'e dılkoqhe ła'íí diyáge łań ıfınıı yee ık'ena'asdlaaago da; <sup>10</sup> Áıdá' nıt'éégo ánádaat'ııhıı yee ık'eda'asdlaa le', (ágádaat'ııhıı ıszáné Bik'ehgo'ihı'nań bikısk'ehyú ádaant'ee daanııhıı dáıık'eh.) <sup>11</sup> İszán nłını dant'éheego ıgoł'aah le', idıts'ago. <sup>12</sup> İszán doo ła' nnee yił ch'ıg'og'aahgo baa godensh'aah da, nnee doo yá nant'aa da doleeł áldó', ndı dant'éhee at'éé le'. <sup>13</sup> Adam dantsé áı'ıdelzaa, Evehıı ikédı'go áı'ıdelzaa. <sup>14</sup> Bich'ı' na'dıshch'a'ıı doo Adamhıı da, áıdá' ıszánhıı bich'ı' na'dıshch'a'go Bik'ehgo'ihı'nań, Dah, bıhııhıı dáııtısyú ádzaa. <sup>15</sup> Ágát'éé ndı ıszáné daanłını ıłchiıgo biniıgodılne' ndı dá yił ch'ıhıkáh, dayúweh da'odlaqgo, dawa bıl daanzhoqgo, bıl daagodiyıgho, ła'íí biini' daagolııgo daahııaayúgo.

**3** Dıı da'anıı ágolzehı, Nnee ła' ınashood yınádeız'ıınıı binasdziıdıı hat'ııyúgo aı na'ıdziıd nıt'éhi hat'ıı. <sup>2</sup> İnashood yınádeız'ıınıı, bishop holzehı, doo hagot'éégo baa dahgosıt'aa dahıı nlıı le', bı'aa dała'áhi, ádaagodzaq, biini' golnı, bı'at'e' nıt'éhi, bısta' nakáhıı bıl nzhónı, ła'íí nıt'éégo ıłch'ıg'og'aahıı nlıı le'; <sup>3</sup> Doo idlaq dahıı, doo dagoshch'ı' bágochııh dahıı, bestso doo yıdáhzhı' nlıı dahıı; áıdá' kónı' k'ehgo at'ééhıı, nzhogo at'ééhıı, doo dawahá ıdáhát'ıı dahıı nlıı le'; <sup>4</sup> Áń bigowaqee bıchagháshé nıt'éégo yá nant'aa le', bıchagháshéhıı daabıdıt's'ago, ła'íí daabıdnłsıgo; <sup>5</sup> (Nnee bıchagháshé doo nıt'éégo yá nant'aa dayúgo, hagot'éégo Bik'ehgo'ihı'nań daayokaqahgo ha'ánałséhıı nıt'éégo áııłsı doleeł?) <sup>6</sup> Doo ánıı ınashood silııhıı da, ágát'éhi nlııyúgo, ıtısdı da'ıdolteełgo ıda'odlıı lək'eyúgo, dánkı

ch'iidn nant'an bángot'aahíí k'ehgo bángodot'aał. <sup>7</sup>Dayúwehyú ałdó' doo inashood daanlii dahíí nnt'éégo yaa nadaagolnii'íí nlii le', doo ágát'éhi nlii da lèk'eyúgo, dánko baa dahgot'aah doleeł, ch'iidn nant'an biłjizh yun'e' odołtish. <sup>8</sup>Tédaat'iyéhi nnt'éégo ádaayiłsiníí, deacons daaholzéhi, ałdó' biini' daagolíí le', doo nakiyú yádaalti' dahíí, bestso doo yidáhzhí' nlii dahíí daanlii le'; <sup>9</sup>Nnt'éégo ánádaat'íił yídaagołsigo iłch'ígót'aahíí da'ohiidlaaníí doo bígózi da n'íí daayota' le'. <sup>10</sup>Áí ałdó' dantsé nabída'dintaah le'; áídí' doo baa dah daagost'áni da lèk'eyúgo, deacons daanlii doleeł. <sup>11</sup>Da'ágát'éégo daabi'aahíí biini' daagolíí le', doo ch'inii daanii dahíí daalıi le', ídaa daagodzaągo dawa bee daagondlii le'. <sup>12</sup>Deacons daanlını bi'aa dała'á le', bichagháshé ła'íí bigowaąee dawa nnt'éégo yá nant'aa le'. <sup>13</sup>Deacons daanliigo nnt'éégo nada'iziidyúgo, nnee nnt'éégo baa natsídaakeesihíí ła'íí Christ Jesus bits'á'dí' odla'íí doo biini' daaháh dago yá siziihíí daayosbaą. <sup>14</sup>Dét'ihégo nich'i' hisháál doleełíí bikádesh'íigo díí nich'i' k'e'eshchii: <sup>15</sup>Ndi doo hwahá da lèk'eyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé bitahyú hago'at'éégo nnt'éégo ách'ít'ééhíí bígonłsíihíí bigha nich'i' k'e'eshchii; áí Bik'ehgo'ihí'nań hińáhi daayokaąhgo ha'ánátséhé at'éé, áí da'anii ágot'eehíí bee bíyah tsj n'áhi k'ehgo ła'íí bee ndzilgo begoz'áni at'éé. <sup>16</sup>Bik'ehgo'ihí'nań bee da'ohiidlaąhi dázhq doo bígózi da n'íí da'anii daan'nii, doo hadín yigha na'ídíłkidgo da: Bik'ehgo'ihí'nań nnee k'ehgo nyáá, Holy Spirit biláhyú dávik'ehyú át'ééhíí ch'í'nah alzaa, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí daabo'íi, doo Jews daanlii dahíí bich'i' yádaach'íiti', ni'gosdzán bik'ázhí' bi'dodlaą, ízigo idindláádíí biyi' yúdag obi'doltii lèk'e.

**4** Holy Spirit dábigózi go gáníí, Iké'yú goldohyú ła' odla' yits'á'zhí' ádaane' doleeł, spirits k'izéda'dilteehíí ła'íí ch'iidn bits'á'dí' iłch'ígót'aahíí hódaayésts'aa; <sup>2</sup>Ágát'éégo iłch'ídaago'aahíí inashood ídaadil'íigo léda'íłchoo; binatsekeesíí bésh sidogíí bee bída'dinlidhíí k'ehgo ádaat'ee, áík'ehgo nnt'éégo ádaat'eehíí dagohíí doo nnt'éégo ádaat'ee dahíí doo yídaagołsı da silii; <sup>3</sup>Ágát'éégo iłch'ídaago'aahíí nnonéhela' daayiińii, ła' hidán doo daahsaą da, daayiińii ałdó', áídá' Bik'ehgo'ihí'nań áí hidánhíí áyíłlaago nnee da'anii ágot'eehíí yí-daagołsigo daayodlaaníí ya'ihédaanzigo daayiyaąyúgo Bik'ehgo'ihí'nań bił dávik'eh. <sup>4</sup>Bik'ehgo'ihí'nań áyíłlaahíí dádaile'go da, áídá' ya'ihédaanzigo daayiyaągo dávik'eh: <sup>5</sup>Bik'ehgo'ihí'nań biyati'íí hik'e okaąhíí bee nzhogo alzaahíí bigha. <sup>6</sup>Jesus bee nohwik'íiyú daanlını díí iłch'ígót'aahíí bee bich'i' yánánłtihyúgo, Jesus Christ nnt'éégo yána'iziidíí nlii doleeł, yati' daahohiidlaąhíí ła'íí nnt'éégo iłch'ígót'aahíí bikísk'eh hińáálíí bee nndzilgo ánłtsj doo. <sup>7</sup>Yati' Bik'ehgo'ihí'nań doo bik'eh dahíí, ła'íí sáan yati' daazhógo ádaagole'íí doo óyfnłts'aa da: Bik'ehgo'ihí'nań k'ehgo ánt'éé doleełhíí bigha ídínáńtaahgo bígonł'áah. <sup>8</sup>Kots'ı nndzil doleełhíí bigha ídínách'intaahíí ayáhágo íłíí, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań k'ehgo ách'ít'éé doleełgo ídínách'intaahgo bígoch'íł'aahíí, áí dázhq dawa bee íłíí, díí ihí'naahíí biyi' nnt'éégo nohwá ngon'áą, ła'íí iké'gee ihí'naahíí biyi' ałdó'. <sup>9</sup>Díí ágolzeehíí da'anii ágolzéhi, nnee dawa daabodlaągo dávik'eh. <sup>10</sup>Áí bigha nada'iidziid, ła'íí nchq'go nohwaa yádaalti'híí bigha nohwiniidaagonł't'éé, da'anii Bik'ehgo'ihí'nań hińáhi bada'ondliigo,

án n̄nee dawa hasdáyihiniíí n̄l̄ij, dahadíí da'aniigo daabodlaaníí zhá itisgo. <sup>11</sup>Díí ádishniíhíí n̄dzilgo ádaañnií, ła'íí bee ilch'ígon'áah. <sup>12</sup>Áníí nannaahíí bigha doo sínte' da le'; niyati'íí, ni'at'e'íí, ni'íjóóníí, ninatsekeesíí, ni'odla'íí, nijíí biyi' nzhooníí bee n̄t'éeego ánt'ée le', da'odlaaníí nedaal'ij̄i doleelgo. <sup>13</sup>Akú níyáázhi' Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' n̄nee bich'ij̄i' dayúweh daahónzhií, baa yán̄tti', ła'íí bee ilch'ígon'áah. <sup>14</sup>Dabíntsego ínashood yánadaaziiníí níká' daadesniídá' niyi' golíí doleelgo naa hi'né'íí dayúweh bee na'izíid le'. <sup>15</sup>Án̄idishniíhíí dá baa natsínkees nt'ée; áí dá sínz̄ij̄i nt'éeego ánánt'ij̄il le'; áík'ehgo dayúwehégo ná goldohíí n̄nee dawa daano'íí doleel. <sup>16</sup>Ídaagondz̄áá, ilch'ígon'áahíí baa gonyáá: áí k'ehgo dayúwehégo ánánt'ij̄ilyúgo hasdán̄n̄áh, hadín nidits'agíí ałdó' hasdádogaal.

**5** Báyán̄ n̄l̄ini doo bił ntéh da, áídá' nitaa n̄l̄ini k'ehgo baa natsínkeesgo bidag yán̄tti'; n̄nee áníí nakaiyeehíí ník'isyú k'ehgo bidag yán̄tti'; <sup>2</sup>Sáan daanl̄ini nimaa k'ehgo ádaahón̄niíh, dilkoq̄hgo ádinl̄zigo isdzáné áníí nakaiyeehíí nilahkíí k'ehgo ádaahón̄niíh. <sup>3</sup>Sáan itsaa daanl̄ini, doo hagot'éeego bich'ogo'n̄ii dahíí daadín̄s̄igo bich'on̄n̄ii le'. <sup>4</sup>Sáan itsaa n̄l̄ini bichagháshé, dagohíí biwóyeta, bich'íneta daagol'íyúgo, áí bigowaḡee Bik'ehgo'ihí'nañ k'ehgo ihí'naahíí yídaago'aah le', áík'ehgo bishchiiníí bidená nanáda'ahi'niil le'; áí Bik'ehgo'ihí'nañ bił n̄t'ée ła'íí bił dábi'k'eh. <sup>5</sup>Itsaa n̄l̄inihíí, dasahndi nagháhi, Bik'ehgo'ihí'nañ ya'ohígo dayúweh na'okeedgo na'okaḡah, t̄'é'gee ła'íí j̄ij̄ee. <sup>6</sup>Áídá' gonediłij̄ihíí zhá hádéz'ij̄ihíí, hiḡaa ndi daztsáni k'ehgo at'ée. <sup>7</sup>Díí n̄dzilgo bee bił ch'ígon'áah le', áík'ehgo doo baa dahdaagot'aah da doleel. <sup>8</sup>Dahadíí

bik'íí, dabíí bichagháshé zhá itisgo, doo n̄t'éeego áyíłs̄i da l̄ék'eyúgo, doo oshdl̄aḡ da niíhíí k'ehgo at'ée, doo odlaḡ dahíí bitisgo ncho'go adzaa. <sup>9</sup>Isdzáné ła' doo hwahá gostádin bił legodzaa dahíí, itsaa daanl̄ini, doo itah bizhi' bá ágóle' da, ła'íí bika' dała'á n'íyúgo zhá itah bizhi' bá ágóle', <sup>10</sup>N̄t'éeego binasdz̄iidíí bee baa na'goni' le', chagháshé daayinesaḡyúgo, baa hasta' nách'ikah hat'íyúgo, ínashood bikee yá tádáigis̄yúgo, bich'ij̄i' goyéego nadaagowahíí yich'odaaniiyúgo, ła'íí na'iz̄iid daanzhooníí dawa nayik'í'iz̄iid l̄ék'eyúgo itah bizhi' bá ágóle'. <sup>11</sup>Áídá' itsaa áníí nakaiyeehíí doo itah bizhi' bá ágóle' da: áí dánko nniinéh hádaat'ij̄igo Christ yits'á'zh̄i' ádaane'; <sup>12</sup>Áík'ehgo dantsédá' Bik'ehgo'ihí'nañ bá na'isiid doleel daanii n'íí k'ihz̄ij̄i' ndaizné'híí bigha biniidaagodil̄n̄ehíí bee bándagodot'aal. <sup>13</sup>Gotahkaigo daazhógo anákeehíí yídaago'aah ałdó'; doo áí zhá da, ch'inií daanii ła'íí dawahá yaa yádaalti', doo bidildoo dahíí ndi, doo yaa yádaalti' da le'at'ée n'íí ndi yaa yádaalti'. <sup>14</sup>Áík'ehgo díí hásh̄'ij̄i, itsaa áníí nakaiyehíí nnádaalse' le', bichagháshé ádaagole', bigowaḡ n̄t'éeego ádaayíłs̄i, áík'ehgo nohwits'á'zh̄i' ádaat'eehíí doo nohwaa ch'inií ádaile' da doleel. <sup>15</sup>Ík'ídá' ła' Satan yich'ij̄i'go ádaasdz̄aa. <sup>16</sup>N̄nee ła' dagohíí isdzán ínashood n̄l̄ini bik'íí itah itsaa n̄lij̄yúgo yich'on̄ii le', ínashood daanl̄inií doo nadaabin̄tt'og da doleel̄híí bigha; áík'ehgo itsaa daanl̄ini doo hagot'éeego bich'ogo'n̄ii dahíí yich'odaanii doleel. <sup>17</sup>Ínashood yánadaaziiníí n̄t'éeego yikísk'eh nadaaziiníí nakidn da'ágánelt'eego daidín̄s̄igo bich'ij̄i' na'ihinií, hadín yánadaaltihíí ła'íí ilch'ígo'aahíí nayik'í'iz̄iidíí da'ái zhá itisgo. <sup>18</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'e'eshchiiníí gáníí, Magashii t̄'oh nagháí hay'í'eesdá' bizé' doo

bik'en'áah da. La'íi áldó' gáníí, Hadín na'iziidíí bich'í' na'iniilgo goz'aa. <sup>19</sup>Ínashood yásizíni baa dahgosit'aahíí doo óyénlts'aa da le', naki dagohíí taagi hilt'eego daayo'íi lèk'eyúgo zhá. <sup>20</sup>Nchó'go ánádaat'íííí dawa bináál bíl ntéh, la'ihíí biini' daaháh doleeíhí bighá. <sup>21</sup>Bik'ehgo'ihí'nań la'íi Jesus Christ nohweBik'ehń, la'íi Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí bitahasdlaahíí binadzahgee nawode bee gániłdishnii, Díí baa nich'í' yashti' n'íi bénánłniihgo baa nannaa, nnee doo dała'á itisgo nił nzhóq da, doo ił'anigo baa natsínkeesgo da. <sup>22</sup>Bik'ehgo'ihí'nań biyati'íi yee yánáltih doleełgo nnee da'adza'íi doo dagoshch'í' biká' ndenłniih da; nnee nchó'go adzaahíí doo bíl dała' ánt'ée da; dilkoqohgo ádinłzi. <sup>23</sup>Kodí' godezt'i'go doo tú zhá nidlaq da, áidá' ayáhágo dahts'aa bitoo nidlaq, nibid bich'í' nzhóqohíí bighá, la'íi da'ákozhá dinniihíí bighá. <sup>24</sup>Nnee la' ch'í'nah nda'łksiih, áik'ehgo dagoshch'í' baa yá'iti' doleeł; áidá' la'ihíí binchó'íi doo dagoshch'í' daahiiltséh da. <sup>25</sup>Da'ágát'éeego nnee la' nłt'éeego ánát'íííí bik'izhí' hit'íi; doo hit'íi da ndi, doo hagot'éeego nádil'íi da.

**6** Isnáh daanliiníí binant'a' daanliiníí daidnłsı le'; doo ágádaat'íi dayúgo Bik'ehgo'ihí'nań bizhi' la'íi bee ilch'ígot'aahíí doo dilzi dago ádaile'. <sup>2</sup>La' binant'a' ínashood daanliiyúgo, odla' yee bik'isyú daanliihíí bighá doo yitisyú ádest'íi da le', áidá' na'idziidíí bee bich'odaanliihíí ínashood Bik'ehgo'ihí'nań bíl daanzhooníí daanliihíí bighá dayúweh nłt'éeego yá nada'iziid le'. Díí dawa ilch'ígon'áah, la'íi bee bidag yádaanłti'. <sup>3</sup>La' nnee lahgo ilch'ígó'aah lèk'eyúgo, la'íi Jesus Christ nohweBik'ehń biyati' da'aniihíí la'íi Bik'ehgo'ihí'nań k'ehgo be'ách'ít'éeego ilch'ígot'aahíí doo bíl dávik'eh da lèk'eyúgo; <sup>4</sup>Áń doo

nt'é yígólslı da ndi ídilkaqah, la'íi na'ídilkid la'íi agodit'áhíí zhá bíl nłt'ée, áí la' bíyééhíí ídáhách'it'iiníí áile', la'íi ilch'í' nagonłkaadíí, dénchó'ego aayá'iti'íi, la'íi nchó'go laadaagoch'odlííhíí áldó' áile', <sup>5</sup>Nnee ágádaat'eehíí biini' daachóqdo da'anii ágot'eehíí bits'á'zhí'go ádaasdzahíí dayúweh lahadadit'áh, daazhógo Bik'ehgo'ihí'nań k'ehgo ách'ít'éeéhíí bee ich'it'íi daanzı: ágádaat'eehíí doo bíl nahkai da. <sup>6</sup>Ndihíí Bik'ehgo'ihí'nań k'ehgo ách'ít'éeéhíí la'íi koł dávik'ehyú ch'ihinaahíí da'anii bee ląqago ich'it'íi. <sup>7</sup>Doo nt'é ni'gosdzán biká' bíl daagosiidłi da, áidí' da'aniiigo daan'niigo doo nt'é ch'ídaan'né' da doleeł. <sup>8</sup>Nohwihidán la'íi nohwi'íi daagol'íhíí bighá nohwił daagozhóq le'. <sup>9</sup>Áidá' hádaaldzil hádaat'iiníí nabídaadintaahíí la'íi bának'í'í'ááhíí yee nihidéh, la'íi doo daagoyaa dago la'íi in'ı'da'dilni'go nchó'go hádaat'iiníí yee nihidéh, áí daabiłchóq, la'íi da'itsaahíí begoz'aa yune' odaabiłkaad. <sup>10</sup>Bestso bidázhı' ch'ilł'íhíí nchó'go ágot'eehíí dawa bikeghad at'ée: áí la' ídáhádaat'íiigo odla' yits'á'zhı' ádaane', la'íi ląqago doo bíl daagozhóq dahíí yee in'ı'da'dilni'. <sup>11</sup>Ndihíí ni, Bik'ehgo'ihí'nań bána'iziidíí nłni, ágádaat'eehíí dawa bits'ánlyeed; dávik'ehyú ánt'ée le', Bik'ehgo'ihí'nań be'ánt'ée le', ni'odla' gol'í le', nił'ijóq le', níni' k'eh áłłsı, la'íi nijíí yune' isht'egodnt'ée le'. <sup>12</sup>Nohwi'odla' bá nagonłkaad le', dahazhı' ihí'naahíí nłdzilgo hónłtá', áí bich'í' ni'dokéed ni', áidí' ch'iláni bináál ni'odla' bee hándzii ni'. <sup>13</sup>Díí nawode bee ágániłdishnii, Bik'ehgo'ihí'nań dawahá daahi'naago áyılsiníí binadzahgee, la'íi Christ Jesus, Pontius Pilate holzéhi bináál bi'odla' nłt'éeego yee hadzii n'íi áldó' binadzahgee; <sup>14</sup>Díí begoz'aaníí bikisk'eh ánt'ée, doo



hayú naa daats'idiłhił dago, doo naa dahgosit'aah dago, Jesus Christ nohweBik'ehń nádzáázhi': <sup>15</sup> Áí bijjii biká' ngonyáágee Bik'ehgo'ihí'nań ch'í'nah áile' ndi at'éé, án zhá Nant'án baa gozhóóní, ízisgo nant'ánhíi bitisgo Nant'án, yedaabik'ehíi bitisgo yeBik'ehń; <sup>16</sup> Ihi'naa doo ngonel'aa dahíi da'án zhá bits'á'dí'hi at'éé, án idindláádíi yiyi' goljii, doo hadńi akóne' nowáhi at'éé da; án doo hak'e nnee bo'jii da, doo daabotséh at'éé da: án dahazhi' dilzj le', ła'íi dahazhi' dawa yebik'eh le'. Doleetgo at'éé. <sup>17</sup> Nnee ni'godzán biká' hádaaldzilíi gádaabiłnii, Doo itisgo ídaadisotnil da le', ła'íi yee hádaaldzilíi dá doo ba'olnífzhi' doo ba'ohíi da le', áidá' Bik'ehgo'ihí'nań hináhi bada'ohíi le', án biłgoch'oba'go dawahá nohwil dábik'ehyú doleehíi ch'ída'izkaadgo nohwaa yihinił. <sup>18</sup> Nłt'ééhíi baa

nahkai le', daabiłnii, ła'ágo nłt'éégo ánadaaht'ijł, ła'íi nohwíyééhíi ła'dí' nadaahniih, ła'íi ich'odaahnii le'; <sup>19</sup> Kih bit'ááh ledn'aahíi nłdzilyúgo kihíi nłdzilgo goz'aa, da'áik'ehgo nłt'éégo ánadaaht'ijlyúgo yunáasyú goldohyú nłdzilgo nasozjii doleet, áik'ehgo ihi'naa doo ngonel'aa dahíi bee daahinohnaa doo, daabiłnii. <sup>20</sup> Timothy, bee na'osdli'íi baa gonyáá, yati' Bik'ehgo'ihí'nań doo bik'eh dahíi, ła'íi yati' da'ílinigo nadaagoch'ijaahíi bits'á'zhi' ánt'éé, ła'íi ígoł'aa go bił'ígóziníi ga'anolini, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bits'á'zhi' ilch'ígót'aahíi, áldó' bits'á'zhi' ánt'éé. <sup>21</sup> ła' ái il'ígóziníi daayodlaago da'anii odlá'íi yits'á'zhi' ádaane'go nda'ahíisiih. Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi bee nich'í' goz'aa le'. Doleetgo at'éé.

THE SECOND EPISTLE OF  
PAUL THE APOSTLE TO

TIMOTHY

**1** Bik'ehgo'ihinaan bik'ehgo shii Paul, Christ Jesus binal'a'a nshlni, Christ Jesus biyi' ihinaahii nohwa ngon'aanii bik'ehgo, <sup>2</sup>Timothy, shiye' dazho shii nzhoni, bichi' k'eshchii: Bik'ehgo'ihinaan nohwiTaa, Christ Jesus nohweBik'ehni bilgo bilgoch'oba'ii, la'ii bits'adi' aateti'ii la'ii ilchi'gont'eehii bee nich'i' goz'aa le'. <sup>3</sup>Nt'eeego anasht'ijigo bigonsigo, daashitaa n'ii adaadzaa n'ii k'ehgo Bik'ehgo'ihinaan ba na'isiid; an ba'ihensigo shi'okaaahii bee ninadishniigo, t'e'gee hik'e jii'gee da'oshkaah nt'ee; <sup>4</sup>Ninaa tu n'ii binashniigee k'azha naniistséh, dazho naa shii gozhoo doleehii bigha; <sup>5</sup>Dantsé niwóyé, Lois, ádí' nimaa, Eunice, da'anii bi'odla'ii binadishnih, hik'e ni aldó' odla' da'agát'ehi niyi' begoz'aago bigonsi go'ii. <sup>6</sup>Ái bigha díi binálni hásht'ii, níká' ndinshniidá' niyi' golii doleelgo Bik'ehgo'ihinaan naa yiné' n'ii ko' nádnltaadgo dilthi'hi k'ehgo dahinaa nt'eeego anlsj. <sup>7</sup>Bik'ehgo'ihinaan nohwiini' hahgo natsekees doo nohwaidin'aa da; áidá' natsekees nalwodii, kol'ijoonii, la'ii idaagondzaanii nohwaidin'aa. <sup>8</sup>Áik'ehgo nohweBik'ehni baa nagolni'go doo bik'e idaayandzi da, shii an bigha ha'asitini aldó' shaa nagolni'go doo bik'e idaayandzi da: áidá' ni aldó', Bik'ehgo'ihinaan binawodii bee, yati' baa gozhonihii bigha nyee'i niniigont'ee le'; <sup>9</sup>An hasdánohwiheznil, la'ii godiyihgo ba na'idziidgo hanohwiheznil, nt'eeego anadaahiit'ii doo bigha da, áidá' dabii bighanigoliihi la'ii bilgoch'oba'hi bigha, ái Christ Jesus bee nohwaidin'aa

lek'e, ni'godzán doo hwahá begodigháh dadá'; <sup>10</sup>Ái k'adii ch'inah silii, Jesus Christ Hasdánohwiheznil hit'ii siliihi bee; an da'itsaahii nohwa yó'oyiné', la'ii ihinaahii la'ii doo da'itsaah dahii yati' baa gozhoni bee got'ijzhi' nyiné'. <sup>11</sup>Ái yati' baa gozhonihii baa yanashtihgo, la'ii doo Jews daanlii dahii bichi' yides'a'ii la'ii bil ch'igó'aahii nshiiigo hashi'doltii. <sup>12</sup>Ái bigha goyee'go shichi' nagowaa, ndi doo idaayansdzi da, hadni hosidladii bigonsihii bigha, la'ii nt'e bee ba'oshlihi Jesus nadahii bijizhi' sha yinadéziigo yinel'aago bigonsi. <sup>13</sup>Yati' baa gozhoni shits'adi' idesini'saa'ii agadishni n'ii k'ehgo honat', Christ Jesus bil da'a'á nliigo odla' hik'e il'ijoonii bee hináalgo. <sup>14</sup>Nt'eeego agot'eehii naa hi'ne' n'ii, Holy Spirit nohwiyi' golini' bee nt'eeego binadii. <sup>15</sup>Asia golzeedi' daagolini' dawa shits'azhi' adaaszaa bigonsi, Phygellus la'ii Hermógenes aldó' itah. <sup>16</sup>NohweBik'ehni Onesiphorus bichagháshé bilgo yaa ch'oba' le'; an da'ihane shii gozhoo'go anashi'ii, besh hishbizhi' bee daashidest'oo ndi doo yik'e idaayandzi da: <sup>17</sup>Áidá' Romeyú nagmaadá' dazho shikáhantaago shaa nyaa. <sup>18</sup>Áik'ehgo nohweBik'ehni nadahii bijii baa ch'oba' doleel; an Ephesus golzeeyú doo atch'idé sha ayi'laa n'ii nt'eeego bigonsi.

**2** Áik'ehgo shiye' nlinihii, niyi'siziinii nanlwod le', Christ Jesus bilgoch'oba'ii nainé'ii bee. <sup>2</sup>Nnee la'ago bináat ilchi'goni'aanii, ni aldó' nnee bada'onhihi bil ch'igon'aaahgo, bíi aldó' nnee la'ihii yi' ch'idaago'aah le'. <sup>3</sup>Jesus Christ bisiláada nt'eehii nliigo lahd' nyé'i niniigont'ee le'. <sup>4</sup>Hadni nagonkaadii, siláada abílaahii yi' goyilshoo doleelgo hat'iihi bigha doo siláada zhinéego agot'ee dahii doo nanábink'ogi at'ee da. <sup>5</sup>Hadni nadaagolzeégee itah nliigo,

begoz'aanii bikisk'ehyú át'éeyúgo zhá gonmneego **ch'ah** hobijihí baa dot'aal. <sup>6</sup> K'e'dileehí nyeeo na'iziidí, dantsé inot'ijihí bíyéé doleelgo goz'aa. <sup>7</sup> Adishnihí baa natsínkees; áik'ehgo nohweBik'ehú dawa nił ígózigo ánilé'. <sup>8</sup> Jesus Christ bínáñliih, áñ David bits'á'dí'go nłni daztsaqd'f naadiidzaa, yati' baa gozhóni baa nagoshni'hí k'ehgo: <sup>9</sup> Ái yati' baa gozhóni bighá shiniigonł't'éégo bésh hishbizhi bee da'shidehest'q ndi, nchq'go at'nihi k'ehgo; ndihí Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'í doo łest'qo da. <sup>10</sup> Nnee Bik'ehgo'ihí'nañ yitahaslaahí ałdó' Christ Jesus binkááyú hasdáyidoniiłgo bits'á'idindláádí bíyéé doleehí bighá dawa bee shich'í' ágot'ee ndi bich'í' dahshdqh. <sup>11</sup> Díí ágolzeehí da'anii ágolzéhi: Jesus bił nane'na' lęk'eyúgo bił nádaahii'naa doo ałdó': <sup>12</sup> Nohwiniigonł't'éé lęk'eyúgo bił nadaant'á doleel: áídá' doo bídaagonłzi da daabił'niiyúgo, bíí ałdó' doo nohwígonsi da nohwiłnii doleel. <sup>13</sup> Néé doo da'ohiidlaq da lęk'e ndi, bihí t'ah da'ágát'éégo da'áníyú át'éé: áníhí doo łahgo at'éégo nádleeh da. <sup>14</sup> Ániłdishnihí nnee bił nanádaagolní', áídí' nohweBik'ehú binadzahgee nđzilgo gádaabiłnii, Yati' da'ílné doo bighá łahada'doht'áh da le', ái doo nt'éé holeeh at'éé da, ndihí ódaayést'saaní daabiłchqohí zhá hileeh. <sup>15</sup> Nt'éégo baa nannáh, Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee nt'éégo ánt'éé doleehí bighá, na'iziidí doo idaayándzi bik'eh dahí nłł le', yati' da'aniihí dábik'ehyú bee iłch'ígon'áah le'. <sup>16</sup> Yati' Bik'ehgo'ihí'nañ doo bik'eh dahí łá'í da'ílnégo nagoch'ijaahí doo óyénłts'aa da: ái dayúweh doo daach'idnłsi dago ádaakolił. <sup>17</sup> Ái biyati'í lóód kots'í yiyáahí k'ehgo at'éé: Hymenús łá'í Philétus daaholzéhi, ái ágádaat'ee itah; <sup>18</sup> Ái

da'anii ágot'eehí yil ndaahiłsiih, naneznadí' naach'idiikáhí iłk'idá' bech'ígonyáá daaniigo; áik'ehgo łáni bi'odla' yil nadaagodesgeed. <sup>19</sup> Bik'ehgo'ihí'nañ baa iłch'ígot'aahí nđzilgo begoz'aa, kih bit'ááh iz'aaní nđzilgo si'aaahí k'ehgo, díí k'ehgo nkó biká' dahgoz'aa, NohweBik'ehú hadí bíyéehí yígółsi, łá'í, Hadín Christ bizhi yozhíhí doo bik'ehyú ágot'ee dahí yits'á'zhi' at'éé le'. <sup>20</sup> Nnee hałdzilí bigowá yune' doo ts'aa óodo łá'í bésh ligai bee ádaaszaahí zhá siñil da, tsi łá'í łeezh bee ádaaszaahí ałdó' siñil; łá' nt'éégo bighanigolígo ádaaszaa, łá'ihí da'ádaahí bighá ádaaszaa. <sup>21</sup> Dahadín ái nchq'go ágot'eehí yits'á'zhi' at'éégo dilkoqohgo ádilziyúgo, ts'aa nt'éégo bighanigolínihí k'ehgo ábi'dolniił, Bik'ehgo'ihí'nañ bá hadelzaago, áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ bił nt'éégo yil na'iziid doleel, nt'éégo na'idziidí dawa bighá iłch'í'hilzaa. <sup>22</sup> Nchq'go ágot'eehí áni nakaiyehí hádaat'ini bits'á'zhi'go ánnéh: áídá' dábik'ehyú ágot'eehí, odla', koł'ijóóní, łá'í iłch'í'gont'éehí be'ánt'éé, bijí biyi' daagozhóóní nohweBik'ehú yich'í' ádaaniihí bił hikáh. <sup>23</sup> Doo goyáq dago, doo nt'é yígółsi dago na'ídfkidí doo bił łaha'dnt'áh da, ágádaat'eehí iłch'í' hadaashkeego ádaabilégo bígonłsi. <sup>24</sup> NohweBik'ehú yána'iziidí doo hashkeego goz'aa da; áídá' nnee dawa yich'í' nzhooní, łá'í nt'éégo iłch'ígot'aahí, łá'í bini' k'eh nłł le': <sup>25</sup> Bits'á'zhi' ádaat'eehí yich'í' nzhoqgo yil ch'ígot'aah le'; Bik'ehgo'ihí'nañ, nchq'go ágot'ee n'í yits'á'zhi' ádaabile' ndi at'éé shi, áik'ehgo da'anii ágot'eehí yídaagołsi ndi at'éé; <sup>26</sup> Áik'ehgo yídaagodołsił, ch'iidn nant'án ániyú ánádaat'ijihí bighá isnáh ádaabisdlaadá' daabishjizh n'í yiyi'dí' hadokah doleel shi ałdó'.

**3** Díí áldó' bígonłsí le', nnágodáhyú négodzidíí begodigháh doleel. <sup>2</sup>Nnee dabízhá ídíl daanjóq doleel, bestso ídáhádaat'íi doo, ída'odlígo ídaayádaakti' doo, ídaadilkáqah doo, ncho'go aayádaakti' doo, bizhchiiníí doo daidits'ag da doo, doo ihédaanzí da doo, doo bíl daagodiyih da doo, <sup>3</sup>Doo k'ídaanzí da doo, ádaaniihíí doo ádaane' da doo, daazhógo aadahdaago'aa doo, ncho'íí yisna' daanlii doo, bédaagodzid doo, nnee nzhoqgo ádaat'eehíí bíl daanchó' doo, <sup>4</sup>Nada'ich'aahíí daanlii doo, dabízhá daabik'eh doo, itisgo na'ídi'níl doo, Bik'ehgo'ihí'nań bíl daanzhoq le'at'éhi gonedliiníí zhá itisgo bíl daanzhoq doo; <sup>5</sup>Dábiká'yú zhá ínashood daanliigo Bik'ehgo'ihí'nań binawod doo biká'zhi' daahit'íi da: nnee ágádaat'eehíí bits'á'zhi' ánt'ee. <sup>6</sup>Ái bitahyú nnee la' nadaach'áhi daanliigo gotahyú nadaakaigo isdzané doo daagoyáq dahíí, ncho'íí ląágo ye'ádaat'éhi, isnáhgo ádaile'go ádaaniihíí da'anii daanzigo ádaile', ái dabíí iltah at'éégo ncho'go natsekeesíí ch'a'odaabihiniil, <sup>7</sup>Dábik'ehn ídaago'aah, ndihíí da'anii ágot'eehíí ch'éh yídaago'aah. <sup>8</sup>Jánnes la'íí Jábres daaholzéhi Moses yich'í' nadaagonkaad ádaat'ee n'íí k'ehgo, ái nneehíí da'anii ágot'eehíí yich'í' nadaagonkaad, ái biini' daanchó'go odla' yits'á'zhi' ádaat'ee. <sup>9</sup>Áidá' doo ląágo ladaayile' da: Jánnes la'íí Jábres doo goyáq dahíí nnee dawa bich'í' ch'í'nah ádaasaa n'íí k'ehgo, ái nnee doo daagoyáq dahíí áldó' dawa bich'í' ch'í'nah ádaadolniil. <sup>10</sup>Áidá' shíí shígosínłsíjd, ilch'ígonsh'aahíí, she'at'e', bighá hinshnaahíí, she'odla', nzaadyú bągohish'aahíí, shił ijóóníí, shíni' k'eh áńłsiníí, bígonłsí, <sup>11</sup>Shini'goch'idile' n'íí, la'íí góyée'go shich'í' nagowaa n'íí, Antioch la'íí Icónium la'íí Lýstra daagolzeeyú shich'í' ágodzaa n'íí;

shini'daagoch'idile' n'íí bitis síłłhíí dawa bígonłsí: ái dawa biyí'dí' nohweBik'ehń ch'íshinkłłí. <sup>12</sup>Da'aniiigo gádishnii, nnee dawa Bik'ehgo'ihí'nań bikísk'ehyú, Christ Jesus binkááyú daahinaa hádaat'iiníí bini'daagoch'idile' doleel. <sup>13</sup>Áidá' nnee daanchó'íí la'íí k'ízeda'đilteehíí dayúwehego ádaaniil, nadaach'aago la'íí dabíí áldó' bich'í' nadaadi'ch'aa. <sup>14</sup>Áidá' nihíí, bígonł'ąą n'íí la'íí ndzilgo osínłłąđdí dayúweh be'ánt'ée, hadín bits'á'dí' bigonł'aaníí bínálłniihgo; <sup>15</sup>La'íí Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí godilzini hosínłłąđgo hagot'éégo Christ Jesus binkááyú hasdánnáhíí nił ch'ígó'aahíí t'ah áńłts'ísedá' bígosínłsíjd áldó' bínálłniih. <sup>16</sup>Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí dawa nnee Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú k'eda'ashchii, ái ilch'ígot'aahíí bee íłłí, koncho'íí koł ch'í'nah alne'íí bee, ilch'í'kole'íí, la'íí dábik'ehyú ágot'eehíí koł ch'ígó'aahíí bee íłłí: <sup>17</sup>Ái bee nnee Bik'ehgo'ihí'nań bíyéehíí ilch'í'ilne', la'íí nńt'éégo ánádaat'íłłí dawa yitis nel'ąą doleel.

**4** Áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań la'íí Jesus Christ nohweBik'ehń, hit'íigo nadzáągo nant'aa doleelíí, daahinaahíí hik'e nanezna'íí yádołłihi, áń binadzahgee gánłłdishnii; <sup>2</sup>Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bee yánłłti'; doo ngonángo da, da'adzaayú bíl ch'ída'ití'yú la'íí doo bíl ch'ída'ití' dayú; ncho'go ágot'eehíí ch'í'nah áńłsí, bíl daadnténgo bidag yánłłti', nyee ndi dayúweh bágo'áángo bíl ch'ígon'áah. <sup>3</sup>Nnee da'anii ilch'ígot'aahíí dązhó doo hádaat'íi dago bengodogaal; áidá' yati' da'íłłnéhíí dabíí bi'at'e' ncho'íí bik'ehgo yíká na'ódaayılts'í'go, ái bíl ch'ídaago'aahíí yíká daadéz'íi doleel; <sup>4</sup>Da'anii ilch'ígot'aahíí yits'á'zhi'go ndaalyis doleel, yati' daazhógo ágolnéhi zhá hádaat'íi doleel. <sup>5</sup>Áidá' nihíí dawahá bich'í' ídaagondzáą,

nyéé'go nich'i' nagowaa lék'e ndi bich'i' dahndoh, yati' baa gozhóni baa yáñti'go na'iziid, na'idziid nainé' n'íi lanléh. <sup>6</sup>Shíi ik'idá' da'itsaahíi k'ad baa shi'dilteeh, k'ad dah disháhíi kodí' begoz'aa. <sup>7</sup>Shi'odla'híi bigha nnt'éego nagonékáad, ihach'idikáhgee hishwohíi k'ehgo nasdziid shaa hi'né'hi dawa lasha, da'anii odla'íi ik'h'goni'áá: <sup>8</sup>K'adíi dávik'ehyú ách'ít'ééhíi bigha **ch'ah** hobíihíi shá k'ihzhí' nni'ta, ái nohweBik'ehíi dávik'ehyú át'éego kaa yánáltihíi shaa yí'aah, nadáhíi bijji: doo dashízhá shaa hit'aah da, nohweBik'ehíi ch'í'nah ádilne'íi bíl daanzhóogo yiká daadéz'iiníi dawa yaa daayiníi áldó'. <sup>9</sup>Dáhadnlníhgo shaa nnáh: <sup>10</sup>Démas holzéhi yó'oshi't'e', díi ni'gosdzán biká' ágot'eehíi bíl nzhóogo Thessaloníca golzeeyú óyáá; Créscens holzéhi Galátiayú óyáá, Titus holzéhi Dalmátiayú óyáá. <sup>11</sup>Luke zhá kú sidaa. Dahagee nnáhgee Mark bíl n'ásh: án shinasdziidíi bee dázhó shich'oníhi at'éé. <sup>12</sup>Tíkikas holzéhi Éphesusyú o'p'a'. <sup>13</sup>Áidí' dinyaago shi'íicho Tróas golzeeyú Cárpus bigowagee niiltsooz n'íi shá nltsoós, naltsoos áldó', ikagé biká' k'eda'ashchíigo ádaaszaa n'íi, ái dázhó hásh'tíi. <sup>14</sup>Alexánder holzéhi, béshlitsogi nayiziidi, dázhó nch'ogo áshíflaa: nohweBik'ehíi án ánát'íihíi

bich'i' na'iniil ndi at'éé: <sup>15</sup>Ni áldó' án baa gonyáá; nohwiya'ti' yich'i' nagonékáad ni'. <sup>16</sup>Dantsé shaa yá'iti'dá' doo hadín sha'ashhah sizíi da ni', nnee dawa yó'odaasidez'aa ndi, Díi nch'ohíi doo biká'zhí' daaleeh da, dishniigo Bik'ehgo'ihí'naán bá náhoshkaah. <sup>17</sup>Da'ágát'éé ndi nohweBik'ehíi sha'ashhah sizíi ni', shinawod shá ágó'sigo; yati' dawa yidaagodolsíi, la'íi doo Jews daanlii dahíi dawa daididots'íi doleehíi bigha: áik'ehgo ndóicho bizé'dí' háshi'doltíi ni'. <sup>18</sup>NohweBik'ehíi nch'ogo ádaat'íihíi dawa bits'á'dí' hashilteeh ndi at'éé, áidí' yaaká'yú yebik'ehíi bengonyáázhí' shinádéz'íi doleeh: án dázhó ba'ihégo'si le' doo ngonel'aa dayú dahazhí'. Doleehgo at'éé. <sup>19</sup>Prisca hik'e Áquila daaholzéhi, Gozhóó, shá bílnni, Onesíphorus bichagháshé bílgo áldó'. <sup>20</sup>Erástus holzéhi t'ah Corinthgee sidaa: Tróphimus holzeehíi Milétum golzeegee nniihgo sitíidá' dahdiyáa ni'. <sup>21</sup>Dáhadnlníhgo doo hwahá hai nágodleeh dadá' shaa nnáh. Eubúlus, Púdens, Línus, la'íi Claudia daaholzéhi, Gozhóó, daanlnii, odla' bee nohwik'íiyú dawa áldó'. <sup>22</sup>Jesus Christ nohweBik'ehíi niyi'siziiníi yil nlii le'. Bílgoch'oba'íi bee nohwich'i' goz'aa le'. Doleehgo at'éé.

THE EPISTLE OF PAUL  
THE APOSTLE TO

TITUS

**1** Shíí Paul, Bik'ehgo'ihí'nań bána'isiidíí ła'íí Jesus Christ binal'a'á nshlíni k'e'eshchii; díńko bigha shides'a', nnee Bik'ehgo'ihí'nań yitahaslaahíí bi'odla' nńdzil doleełgo ła'íí dayúwehégo da'anii ágót'eehíí yídaagołsijh doleełgo, áí bee nnee Bik'ehgo'ihí'nań yikísk'eh ádaat'eego alne'; <sup>2</sup>Áí bee dahazhí' ihí'naahíí yiká daadéz'ii, áí Bik'ehgo'ihí'nań, doo lé'ılchóhi da, yee nohwá ngon'áá lęk'e, ni'gosdzán doo hwahá nnit'aa dadá'; <sup>3</sup>Áík'ehgo baa gonyáágee biyati' yaa yánáltihíí yee ch'í'nah ágólaa, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań Hasdánohwińiíhíí yengon'áágo biyati' baa yashti'go shaa det'aq; <sup>4</sup>Titus bich'í' k'e'eshchii, nohwi'odla' dała'áhíí bee shiye' nłini: Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íí nohweBik'ehń Jesus Christ Hasdánohwińiíhíí biłgoch'oba'íí ła'íí bits'á'dí' aatét'íí ła'íí ilch'í'gont'éeéhíí bee nich'í' goz'aq le'. <sup>5</sup>Díí bigha Crete golzeegee nniniłtíí ni', dawahá doo ilch'í'hilzaa dahíí ilch'í'nle'go, kįh nagoznılıí dawago ínashood yá nazij doleełíí hahiníł, ániłdishnii n'íí k'ehgo: <sup>6</sup>Áí nnee doo hagot'éeego baa dahdaagosit'aa dahi daanlij doo, bi'aa dała'áhi, bichagháshé da'odlaago, nchọ'íí dagohíí doo daadits'ag dahíí doo daabiłdi'nii dahi zhá hahiníł. <sup>7</sup>Ínashood yinádéz'iinií, bishop holzéhi, Bik'ehgo'ihí'nań yána'iziidíí nlijgo doo hagot'éeego baa dahgosit'aa dahíí, doo dabízhá bik'eh dahíí, doo hashkee dahíí, doo idlaq dahíí, doo dagoshch'í' bágochijh dahíí, bestso doo yidázhí' at'ée dahíí nlij le'; <sup>8</sup>Bahasta' nakahíí bił nzhooníí, nnee daant'éeéhíí bił

nzhooníí, biini' golínií, dávik'ehyú át'éeéhíí, godnłsinií, dabíí ádaagodzaaníí nlij le'; <sup>9</sup>Bił ch'ígót'áá n'íí k'ehgo yati' ba'olniihíí nńdzilgo yota' le', áík'ehgo da'anii ilch'ígót'aahíí bee nnee yidag yalti' doleeł, ła'íí yits'á'zhí' ádaat'eehíí da'anii ilch'ígót'aahíí yił ch'í'nah ágole' doleeł. <sup>10</sup>Nnee łani yati' yił nakaihi, yati' da'íłiné ła'íí k'izé'idiłteehíí yee yádaalti', *circumcise* ádaanołwi'dolne', daanołwińiíhíí itisgo: <sup>11</sup>Nnee ágádaat'eehíí doo dayúweh yádaalti' dago ádaabi'dilne'go dávik'eh; áí nneehíí doo bee ilch'ígót'aah bígonedzaq dahíí bestso hádaat'ijhíí bigha yee ilch'ídaago'aahgo nnee bichagháshé biłgo yił nadaagodesgeed. <sup>12</sup>Ła' itah nłini, yunáasyú ágone'íí báyo'iinií gáníí, Cretedí' daagolíni dávik'ehn léda'ılchóhi, dziłká'yú daagolíni bégódzidíí k'ehgo ádaat'ehi, bił daagoyée'go daadichinií daanlij, nii. <sup>13</sup>Díí yaa nagoln'íí da'anii. Áík'ehgo bił daadntéh, da'anii ilch'ígót'aahíí zhá daayodlaq doleełhíí bigha; <sup>14</sup>Jews daanlíni yati' daazhógo ádaagole'íí, ła'íí nnee da'anii ágót'eehíí yits'á'yúgo ádaat'eehíí yendaagos'aaníí doo daidits'ag da doleełhíí bigha bił daadntéh. <sup>15</sup>Nnee biini' daanzhooníí nńt'éeego ágót'eehíí zhá yaa natsídaakees: áídá' daanchọ'íí ła'íí doo da'odlaq dahíí nchọ'go ágót'eehíí zhá yaa natsídaakees; biini' daachọqđgo nńt'éeego at'ée dagohíí nchọ'go at'ée doo yídaagołsij da daasilij. <sup>16</sup>Bik'ehgo'ihí'nań bídaagonłzi daanii ndi ánádaat'ijhíí bee doo hádaat'ij dago bígózi, bik'edaach'inniih, ła'íí doo da'dits'ag da, ła'íí nńt'éeego ánádaat'ijhíí dawa doo yik'eh shijeed da.

**2** Áídá' nihíí, dawahá da'aniigo ilch'ígót'aahíí bikísk'eh ilch'igon'áah: <sup>2</sup>Nnee bádaayáhníí gádaabiłnii, Nohwiini' daagolij le', daanołwich'idnłsij le', ídaa



<sup>7</sup> Áík'ehgo biłgoch'oba'íí bee dá**bik'**ehyú ádaanoht'ee nohwihniidgo, dahazhi' ihi'naahíí bee daahin'naa dolee**híí** ndaahóndlii. <sup>8</sup> Díí ágolzee**híí** da'anii ágolzéhi, díí ádishni**ihíí** dayúweh baa yánán**tihgo** hasht'íí, áík'ehgo Bik'ehgo'ih**i'na** daayosdla**qádíí** n**t'éégo** ánádaat'ij**híí** dayúweh ye'ánádaat'ij**híí** dolee**híí**. Áí n**t'éé** la'íí n**nee** bá nzh**oq**. <sup>9</sup> Doo daagoy**áá** dago laha'dit'á**híí**, hadaashchiin**íí** baa na'gon**i'íí**, h**íí** nadaagon**kaadíí**, la'íí begoz'q**ahíí** bigha hadaashkeego laha'dit'á**híí** doo baa nann**áá** da; áí doo í**l**íí** da, doo n**t'é** bee al**n**éh** da. <sup>10</sup> N**nee** dab**íí** h**át'ííyú** odlaan**íí** nakidn bich'í' yás**ín**t**í**'dá'**, doo nidits'ag dayúgo yó'odn'á**ah**; <sup>11</sup> N**nee** ágát'é**éhíí** da'an**ii** ágot'ee**híí********

yits'á'zh**í'** dahiyaago, doo bik'ehyú at'é**é** dago, dab**íí** ídángot'á**ni** at'é**é** bígon**ksí**. <sup>12</sup> Ártemas dagoh**íí** Tíkikas nich'í' de**l'a'dá'** dáhadn**l**h**íhgo** Nicópolisyú shaa n**ná**h**: akú shehaigo ngoni'á**á**. <sup>13</sup> Zénas, begoz'á**ni** n**t'éégo** yígó**ksini**, la'íí Apó**llos** biłgo dahdi'aashyú bich'on**iihgo** doo n**t'é** yíd**h** daan**l**íí** da le'. <sup>14</sup> Bił ínashood daandliin**íí** n**t'éégo** nada'iziidgo yídaago'a**ah** le', áík'ehgo dab**íí** ídeedaah**i'naa**, la'íí dawahá yíd**h** daanliin**íí** yich'odaan**ii** dolee**híí**. <sup>15</sup> N**nee** bił nahashtáan**íí** dawa, Gozh**óq**, daan**l**h**ii**. Bił da**la'** da'ohiid**l**h**ago** bił daan**joon**íí****, Gozh**óq**, shá bi**h**n**ii**. Daanohwigha Bik'ehgo'ih**i'na** biłgoch'oba'íí bee nohwich'í' goz'q**ah** le'. Doleełgo at'é**é**.****



THE EPISTLE OF PAUL  
THE APOSTLE TO

PHILEMON

**1** Shíí Paul, Jesus Christ bigħa ha'ásítini, ła'íí Timothy nohwik'isn, Philémon, dázhó nohwil nzhóni, bił nada'idziidi, bich'i' k'e'iilchii, <sup>2</sup> ła'íí Ápphia nohwil nzhóni, Arkípas, Christ bigħa bił siláada daandlını, ła'íí inashood nigowaḡee ıla'ánat'ijihíí ałdó' bich'i' k'e'iilchii: <sup>3</sup> Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehn biłgoch'oba'íí ła'íí bits'á'dí' ilch'i'gont'éehíí bee nohwich'i' goz'aḡ le'. <sup>4</sup> Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihénsi, dávik'ehn nénáshniih oshkaḡḡee, <sup>5</sup> Jesus nohweBik'ehn ła'íí inashood dawa nił daanzhoḡo bada'ónliigo na'ikonsihíí bigħa Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihénsi; <sup>6</sup> Ni'odla'íí baa nagoln'igo Christ biyéé daandliihíí bigħa nłt'éégo ágot'eehíí daanohwíyéehíí dawa nnee dayúweh yídaagołsi doleeł, dishniigo ná'oshkaḡ. <sup>7</sup> Nił'ijóḡhíí bigħa dázhó nohwil gozhóḡ, bidag ant'ee ałdó', shik'isn, inashood bijíí yune' bił daagozhóḡo ánadaasíndlaahíí bigħa. <sup>8</sup> Áık'ehgo Christ biláhyú doo siste' dago, Dávik'ehyú ánléh, niłdishniigo nich'i' hasdzii doleeł ni', <sup>9</sup> Ndihił shił nzhóḡhíí bigħa nánoshkaḡ, shíí Paul, nnee báyań sílını, k'adıí Jesus Christ bigħa ha'ásítini. <sup>10</sup> Shizhaazhé, Onésimus, bá nánoshkaḡ, án ha'ásítíḡo odla' bee shizhaazhé k'ehgo baa natséskees sílíí: <sup>11</sup> Doo áníidá' nich'i'go doo ílíí da ni', ndihíí k'adıí nich'i'go ła'íí shíí ałdó' shich'i'go

łań ílını silíí: <sup>12</sup> Dázhó shijíí si'aḡdí' shił nzhóni nich'i' nádél'a'; áık'ehgo naadnłteeh: <sup>13</sup> Dashíí bił sikeego shił gozhóḡ doleeł ni', yati' baa gozhónihíí bigħa ha'ásítíḡee ni dahdá' shich'onii doleeł ni': <sup>14</sup> Ndihił hago ánásh't'ijihíí doo nił nłt'éé dayúgo, doo áḡashne' da, shaa ch'onba'íí doo bíniso'go da, áídá' dáni hánt'ijyúgo zhá. <sup>15</sup> Dasa' naa nadáhíí bigħa dé't'ih nits'á' dahnyaa łań shi; <sup>16</sup> Doo dayúweh ni'isna'híí k'ehgo baa natsínkees da, áídá' áı bitisgo nik'isn nił nzhóḡhíí k'ehgo baa natsínkees; shíí ndi áık'ehgo baa natséskees, nihił shitisgo áık'ehgo baa natsínkees, nohweBik'ehn biláhyú nik'isn nlii. <sup>17</sup> Nit'ekéhíí k'ehgo shił ónłtagyúgo, naashídnłteehíí k'ehgo án naadnłteeh. <sup>18</sup> Doo bik'ehyú nich'i' at'éé da lék'eyúgo, dagohíí naa hayi'ááyúgo, áı shíí shiká'zh'i' ánle'; <sup>19</sup> Shíí Paul, dashíí naltsoos ash'ijí, dashíí na'hishniik: nihił niyi'siziiníí da'anii bee shaa hán'aa ndi, áı doo bí'shtah da. <sup>20</sup> Da'anii, shik'isn, nohweBik'ehn biláhyú shił gozhóḡo áshííle', Christ biláhyú shijíí yune' ágoniidégo ánáshíídle'. <sup>21</sup> Díí nich'i' k'e'eshchiihíí bikísk'eh ánnéhgo nígonsi, ła'íí bitisgo ndi ánnéhgo nígonsi. <sup>22</sup> Shíí ałdó' akú hayú nshdaayú shá ilch'i'gole': shá da'ohkaḡhíí biláhyú ch'ínánshdáhgo nohwaa nánshdáh nsj. <sup>23</sup> Épaphros holzéhi, Christ Jesus bigħa bił ha'áshítézhí, Gozhóḡ, nohwilni; <sup>24</sup> **Marcus**, Aristárkas, Demas, ła'íí **Lucas** daaholzéhi, bił nada'isiidi, ałdó' áḡádaanohwiłni. <sup>25</sup> Jesus Christ nohweBik'ehn biłgoch'oba'íí bee niyi'siziiníí bich'i' goz'aḡ le'. Doleełgo at'éé.

## THE EPISTLE TO THE

## HEBREWS

**1** Doo ánídá' Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidíí biláhyú daanohwitaa n'íí doo ałch'ídn iltah at'éégo yich'í' yati' da lėk'e, <sup>2</sup>Áídá' díí iké'yú yołkaałíí biYe' binkááyú nohwich'í' yati', áń dawahá bíyéé doleełgo nyintíni, áń binkááyú ałdó' n'gosdzán áyíłlaahi; <sup>3</sup>Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'idindláádíí bee áń ałdó' bits'á'idindláád, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań ye'at'éhi da'áiyihíí ye'at'éé, biyati' nalwodíí bee dágoz'aą nt'éégo nł't'éégo áyíłsigo hadag áyíłs; dabízhá nohwinchó' íí nohwá yidnłkqodá', da'itise goz'aąyú Ízigo At'éhi bigan dihe'nazhinéégo dahnesdaa; <sup>4</sup>Christ, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nłjhií bigha bizhi' baa yin'áą, bizhi'íí Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí daabizhi'íí ndi bitisgo at'éé; da'ágát'éégo dabíí yaaká'yú nadaal'a'á bitisgo at'éégo ábi'delzaa. <sup>5</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí doo hak'i ła' gáyíłnńiid da go'íí, Shiye' nłłí, díí jiid' nítáa sılíí. Ła'íí doo hak'i gánńiid da ałdó', Bitaa nshłj doleeł, bíłhíí shiye' nłj doleeł. <sup>6</sup>Ła'íí dantsé gozłínihíí n'gosdzán biká'zhí' nanáides'a'go Bik'ehgo'ihí'nań yaa yati'go gáníí, Shinal'a'á yaaká'yú daagolíníí dawa daabokaąh le'. <sup>7</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí yaa yati'go gánádo'ńiid, Binadaal'a'á spirits daanłjigo ánýiidłaa, bá nada'iziidíí kq' dahdinahíí daanłjigo ánýiidłaa. <sup>8</sup>Áídá' biYe'híí gáyíłńii, Bik'ehgo'ihí'nań nłlíníí, doo ngonel'aą dayú dahazhí' nant'áá doleeł; dážhó nł't'éégo nant'áá. <sup>9</sup>Nzhqogo ágot'eehíí nıł nzhqo, nchq'go ágot'eehíí nıł nchq'; áí bigha Bik'ehgo'ihí'nań,

Bik'ehgohinńaaahíí hadń nıł nakaihíí bitisgo nıł goyılshóhíí bee hanidłaa. <sup>10</sup>Ła'íí gánábıłdo'ńiid, NohweBik'ehń, ni dantsé godeyaadá' nı'gosdzán nín'aą; yááhíí nigan bee ánláa. <sup>11</sup>Áí bech'igowáh; nizhá da'áık'ehgo ánt'éé; áí dénchó' daaleeh, diyagé dénchó' hileehíí k'ehgo; <sup>12</sup>Áí ch'id ilhanéilzaahíí k'ehgo ilhaníłłeeh doleeł, ła'íí łaigo ádaat'ee daaleeh: áídá' nihíí da'ágánt'éé, ła'íí doo ngonel'aą dahíí bee hińnáá doleeł, yıłńii. <sup>13</sup>Áídá' binal'a'á yaaká'yú daagolíníí doo hak'i ła' gáyíłnńiid da go'íí, Shigan dihe'nazhinéégo síndaa, ni'ina'íí nikelł'aáhyú ninıłnzhi'. <sup>14</sup>Áí dawa yaaká'dí' nadaal'a'áhíí daanłjishá', nnee hasdádokahíí yinádaadéz'jı doleełgo odaas'a'ihí?

**2** Áí bigha nt'é daadisiits'aaníí dawa baa daagondzaągo dávik'eh, dahyúgohíí danko baa daadihi'nah. <sup>2</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí binkááyú hasdziihíí da'anii dážhó nđzilgo, ła'íí nchq'go ádaach'it'eehíí ła'íí doo da'ch'idits'ag dahíí da'ái bee koch'í' nanáhi'ńıłłgo; <sup>3</sup>Hagot'éégo bits'á' hahiikeeh, hasdách'igháhíí itisgo nł't'éehíí doo hádaat'jı dayúgo; áí hasdách'igháhíí nohweBik'ehń dantsé áńńiid ni', áíd' hadń daabi'dists'aaníí ałdó' da'anii daanłigo yaa nohwıł nanádaagolńi'; <sup>4</sup>Bik'ehgo'ihí'nań ałdó' da'anii ńiigo godiyjigo be'ígóziníí ch'f'nah ágółaa, ízigo áná'ol'jıhíí, iltah at'éégo godiyjigo áná'ol'jıhíí ałdó', ła'íí dabíí bik'ehgo Holy Spirit kainé'íí bee hasdách'igháhíí yaa nanágołńi'. <sup>5</sup>Nı'gosdzán begonáhíí baa nagohiılńi'íí Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí doo yedaabik'eh doleełgo yaa godin'aą da. <sup>6</sup>Łah dahgoz'aągee ła' gánııgo yaa nagolńi', Nnee daat'éégo nt'é bigha baa natsínkees nt'éé, nnee nliiníí daatéégo nt'é

bigha binádín'íi? <sup>7</sup>Ninal'a'á yaaká'yú daagolíníi dé't'ihézhí' dábich'í'yú át'éégo ánlaa; ízisgo at'éégo ła'íi daach'idnłsigo bá ágonlaa, nant'ánch'ah bik'edín'ąhíi k'ehgo, ła'íi dawahá ánlaahíi yebik'ehgo nńtíi: <sup>8</sup>Dawahá yebik'ehgo bit'ááhyú nńné' ni'. Dawahá yebik'ehgo nyintíidá', dała'á ndi doo ágodíhgo da yebik'ehgo nyintíi ni'. Áidá' k'adíi dawahá yebik'ehíi doo hwahá daahiltséh da. <sup>9</sup>Áidá' Jesus daanéel'íi, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníi dé't'ihézhí' dábich'í'yú át'éégo alzaa, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi bee nńee dała'á daantíígee bá da'itsaahíi yilíh doleełgo biniigont'éégo daztsą; ái bigha nant'ánch'ah bik'edot'ąhíi k'ehgo ízisgo at'éégo ła'íi daach'idnłsigo bá ágólzaa. <sup>10</sup>Bik'ehgo'ihí'nań bigha dawahá daagolíníi, dawahá áyílaahíi bichągháshé łąągo bits'ą'idindláád goz'ąą yune' ha'áyihińiłgo, hasdách'igháhíi begodeyaago yebik'ehíi biniigodilńéhíi bee dázho nń'éégo ábidoliłgo dábik'eh. <sup>11</sup>Hadile'íi ła'íi hadaadeszaahíi dała'á yits'ą'dí' daanłi: ái bigha doo yik'e ídaayándzigo shik'íyú daayihńi, <sup>12</sup>Gáníigo, Shik'íyú naa bił nadaagoshńi' doo, daanokąhíi ła'at'ééyú na'ihénsigo ha'dish'aah. <sup>13</sup>Áidí' gánádo'ńiid, Dabízhá ba'oshłí. Áidí' hananádzi, Kúnko, shíi hik'e chągháshé Bik'ehgo'ihí'nań shaa yinłlíi bił daansłi. <sup>14</sup>Áik'ehgo ái chągháshéhíi bidil hik'e bits'í daagolíhíi k'ehgo bíi ałdó' ágádelzaa; bíi datsaahíi bee, da'itsaah yebik'ehń, ch'iidn nant'án, da'ílíi dolchiil doleełhíi bigha; <sup>15</sup>Ła'íi hadń da'itsaah yeneldzidhíi bigha bi'ihí'na' danes'ądzhi' isnah daanliiníi hasdáyidonłgo. <sup>16</sup>Da'ąniigo Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníi ye'ádaat'éhi doo ye'at'éégo ádelzaa da; áidá' Abraham bits'ą'dí hadaalishchiiníi ye'at'éégo

ádelzaa. <sup>17</sup>Áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bá na'idziidgee okąah yebik'ehi da'tiséyú sitíni biłgoch'oba'go ła'íi begondłíidgo hileehíi bigha bik'isyú ye'at'éhi dawa bee ábidilńe'go dábik'eh, nńee bincho'íi bá bidil yee nahinił doleełgo. <sup>18</sup>Dabíi biniigodelzaagee nabídinestąadhíi bigha, hadíi nabída'dintaahíi yich'odaanłihi at'éé.

**3** Ái bigha shik'íyú, Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahíi daanołńni, yaaká'dí itah nohwiká ánniidíi, Christ Jesus, da'ohiidłą daahiidleełhíi bigha des'a'íi nłni, ła'íi nohwi'okąah yebik'ehi da'tiséyú sitíni nzhoggo baa natsídaahkees; <sup>2</sup>Áń habiłtíníi begondłíidgo yá na'iziid, Moses Bik'ehgo'ihí'nań bichągháshé nń'éégo yinádéz'iiníi k'a'at'éégo. <sup>3</sup>Kíh ágole'íi kíh ágolzaahíi bitisgo daach'idnłsłhíi k'ehgo Moses bitisgo Jesus daach'idnłsłhíi yik'eh sitíi. <sup>4</sup>Kíh dała'á gon'ąągo nńee ła' ádaagozlaahi at'éé; áidá' Bik'ehgo'ihí'nańhíi dawahá áyílaahi at'éé. <sup>5</sup>Moses Bik'ehgo'ihí'nań yána'iziidi nłigo, Bik'ehgo'ihí'nań bigową biyi' nń'éégo na'iziidgo yunáasyú ch'í'nah doleełíi dabínsédá' yaa nagolńi' lęk'e; <sup>6</sup>Áidá' Christ-híi Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nłigo Bik'ehgo'ihí'nań bigową dągoz'ąą nń'éégo nń'éégo yinádéz'íi; dąngont'izhi' doo nohwiini' hąh dago ła'íi nohwił daagozhoggo yaaká'yú dahazhi' ihí'naahíi ndaahóndliihíi daahóntą'yúgo, néé Bik'ehgo'ihí'nań bichągháshé itah daandłi. <sup>7</sup>Ái bigha Holy Spirit gáníhíi k'ehgo ádaanoht'ee, Díi jii biyati'íi daadoht'sago, <sup>8</sup>Da'igolíyú Israel hat'í'íi nabídinestąad n'dá' Bik'ehgo'ihí'nań doo bikísk'eh ádaadzaa da n'íi k'ehgo doo nohwíi nń'izgo ádaanoht'ee da le': <sup>9</sup>Áígee daanoht'ee n'íi nashídaanestąadgo shídaagołsłid, dizdin łegodzaahíi biyi' iltah at'éégo ánasht'íhíi daayłtsą.

<sup>10</sup>Áí bigha áí daatinolt'ijíí doo baa shíł gozhóq dago gádéniid, Dábik'ehn bijíí biyi'dí' ndaahíłsih, shikísk'eh ch'ogaalı́ doo yídaagółsi da. <sup>11</sup>Áí bigha shágóchijido shít'a dahdidishniidá' gádéniid, Shihá'idzoł yune' doo okáh át'éé da. <sup>12</sup>Áík'ehgo ídaa daagonohdzaa, shik'íyú, dah lək'eyúgo ncho'íí hik'e doo odlaa dahíı nohwijíı yune' bengonyáá lək'eyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań hińáhi dńńko bits'á' dahdidohkahi at'éé. <sup>13</sup>Dawa jii ildag yádaalı́, díı jii t'ah nohwich'ı' bıł ch'ı'otaqadá'; dah lək'eyúgo ncho'íí k'izé'idilteehíı bee dńńko nohwijíı nt'iz hileeh. <sup>14</sup>Dantsé Christ bada'osiidli'ıı danes'aqdzhi' daahóntayúgo Christ ye'at'éhi bee itah daahiidleeh; <sup>15</sup>Gánohwiłdı'niidá', Díı jii biyati'ıı daadohts'ago doo nohwijíı nt'izgo ádaanołsi da le', Israel hat'ııı Bik'ehgo'ihí'nań doo yikísk'eh ádaadzaa da n'ıı k'ehgo. <sup>16</sup>Ła' daidezts'aqadá' doo yikísk'eh ádaat'ee da ni', áída' Moses Egyptdí' ch'innilíı doo dawa ágádaadzaa da lək'e. <sup>17</sup>Daa daat'éhi Bik'ehgo'ihí'nań doo bıł gozhóq dago ádaayiłsigo dizdin łegodzaa lńń? Nnee ncho'go áńadaat'ijigo da'igolııyú nanezna' n'ıı shı ya? <sup>18</sup>Daa daat'éhi bich'ı' Bik'ehgo'ihí'nań bit'a dahdidilniidá' gńńniid, Shihá'idzoł yune' doo ohkáh át'éé da? Doo da'odlaa dahíı zhá áyılńii. <sup>19</sup>Áík'ehgo bídaagonłzi, doo da'odlaa dahíı bigha doo ákóne' okáhgo da.

**4** Áí bigha halaa baa daagondzaa le', dah lək'eyúgo Bik'ehgo'ihí'nań bihá'idzoł yune' nkáh doleełgo nohwaa det'aq n'ıı t'ah bıł ch'ı'otaqadá', nohwıı łá' dńńko dábich'ı' ndohkahi at'éé. <sup>2</sup>Yati' baa gozhóni bee nohwich'ı' yá'iti'; daanołwitaa n'ıı alđó' bich'ı' yá'iti' ndi daidezts'aanıı doo daayosdlaad dahíı bigha doo bich'odaazni' da. <sup>3</sup>Hadíı da'osiidlaadıı zhá áí há'idzołıı yune'

ohikáh, áí há'idzołıı Bik'ehgo'ihí'nań áńıgo gńńniid, Shágóchijido shít'a dahdidishniidá' gádéniid, Shihá'idzoł yune' doo okáh át'éé da: ni'gosdzńń nnił'aqadá' Bik'ehgo'ihí'nań áńat'ijíı aqł łalzaa ndi áńniid. <sup>4</sup>Łahgee gosts'idiskaanıı bijii yaa yałti'go dahgoz'aq gńńıgo, Gosts'idiskaanıı bijii Bik'ehgo'ihí'nań binasdzid n'ıı ni'inziıdgo hanayoł lək'e. <sup>5</sup>Áıđ' kú dahńagost'aq gńńıgo, Shihá'idzoł yune' doo okáh át'éé da. <sup>6</sup>Áík'ehgo łá' t'ah ákóne' okáhıı bá goz'aq; áída' nnee dantsé bich'ı' yá'iti' n'ıı doo daayosdlaad dahíı bigha doo hak'e ha'akai da: <sup>7</sup>Áík'ehgo ńzaad ogoyááhıı bikédı'go łah jii Bik'ehgo'ihí'nań nnágon'aq, David binkááyú gńńniidgo, Díı jii biyati'ıı daadohts'ago doo nohwijíı nt'izgo ádaanołsi da le'. <sup>8</sup>Há'idzołıı *Jesus* bee baa daagodez'aayúgo, bikédı'go Bik'ehgo'ihí'nań łah jii doo gńńadı'niı da doleeł ni'. <sup>9</sup>Áí bigha Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daanlıııı há'idzołıı t'ah bá goz'aq. <sup>10</sup>Dahadıń há'idzołıı yune' ha'ayááhıı dabıı binasdzid n'ıı ni'inziıd, Bik'ehgo'ihí'nań binasdzid n'ıı ni'inziıdhiı k'ehgo. <sup>11</sup>Áí bigha halaa, áí há'idzołıı yune' ha'áhiıkáhıı bich'ı' dahdaandıł le', doo ágáhiıt'ijı dayúgo, doo da'odlaa da n'ıı k'ehgo dńńko nanádnkaadı at'éé. <sup>12</sup>Bik'ehgo'ihí'nań biyati'ıı hińáhi łá'ıı dážhó nalwodi at'éé, bésh be'idiltıshé dá'ılts'a' deniihıı bitisgo denini at'éé, dagózhó yuyahyú na'gizh, koyi'siziııı, kospirit łenehenlááyú, łá'ıı ilhadaadit'aanıı iwoł łenehenláágee, akú ana'ogish, konatsekeesıı łá'ıı kojıı biyi' ágot'eehıı koł ch'ı'nah áyılłsi. <sup>13</sup>Ni'gosdzńń biká' daahınaahıı dała'a ntıııgee Bik'ehgo'ihí'nań doo bits'aq nant'ı'hi at'éé da, áída' bıł ilk'ıdaandıłqohıı doo nt'é binadzahgee bıł łe'eskaad dago, dawahá bıł ch'ı'nah daanlıı. <sup>14</sup>Áík'ehgo

Jesus, Bik'ehgo'ihinañ biYe', yaaká'yú bił onágodzaahíí, nohwi'okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni ízigo at'éhi nohwá sizijgo, halaq da'ohiidlaq daan'niihíí nđzilgo daahóntá' le'.<sup>15</sup> Nohwi'okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni doo nadaanlwod dagee nohwaa tét'ii; nanohwináda'dintaahíí k'ehgo bíí aldó' dawa bee nabí'dinestaqad ndi doo hak'e ni'isii da.<sup>16</sup> Áí bigha halaq doo t'azhí' daashiijeed dago Bik'ehgo'ihinañ biłgoch'oba'íí dahsdaagee nnáhiikah le', nohwaa nách'obah doleełgo, la'íí dawahá doo bídaanel'aq dagee biłgoch'oba'íí bee nohwich'onii doleełgo.

**5** Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sinilíí dała'á ntíígeee nnee bitahdí' haltínihií, Bik'ehgo'ihinañ zhinéego ágot'eegee nnee yá sizijgo, Bik'ehgo'ihinañ ye'okaqahgo dant'éhéta yaa yihiniilgo, la'íí ncho'go anách'ot'ííhíí bigha ye'okaqahíí nayiltseedgo yaa yihiniilgo nniltij.<sup>2</sup> Án hadín doo goyáq dahíí la'íí doo nđzilgo daahikáh dahíí yaa ch'oba'go nayik'í'iziidgo yígółsi; dabíí ndi doo nđzil dago bich'í' nágodidáhíí bigha.<sup>3</sup> Áík'ehgo nnee nda'íłsiihíí bigha ye'okaqahíí nadaitseedgo Bik'ehgo'ihinañ yaa hiniilhíí k'ehgo bíí ndi ni'íłsiihíí bigha ágánát'ijhgo goz'aq.<sup>4</sup> Nnee doo la' dabíí ízigo at'éego okaqah yebik'eh nlijgo ha'ídilteeh da, áída' Bik'ehgo'ihinañ habitííyúgo zhá, Aaron hayiltííhíí k'ehgo.<sup>5</sup> Áík'ehgo Christ aldó' dabíí ízigo at'éego okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni hileegee doo ha'ídoltij da, áída' hadín, ShiYe' níłíí, díí jjiídí' nitaa síłíí, bíłniidíí an habitíí.<sup>6</sup> Lahgee dahnágost'aqgee gábiłniid, Melkízedek okaqah yebik'eh n'íí k'ehgo doo ngonel'aqzhí' okaqah yebik'ehi níłíí.<sup>7</sup> Christ ni'gosdzán yiká' naghaadá' dázho chaal okaqahgo bináá tú nadaazlij lék'e, da'itsaahíí bits'a'zhí' hasdábilteeh

yínel'aqahíí náyokaqahgo yich'í' okaqah, áík'ehgo Bik'ehgo'ihinañ yidnisihií bigha bidiits'ag;<sup>8</sup> Bik'ehgo'ihinañ biYe' nlij ndi goyéego bich'í' nagoyááhíí bee biTaa anííhíí yikisk'eh at'éego yígółsiid;<sup>9</sup> Áík'ehgo dázho nlt'éego ábi'delzaago hadíí daabi'dits'agíí hasdách'igháhi doo ngonel'aq dahíí begodeyáhi silij;<sup>10</sup> Án, Melkízedek n'íí k'ehgo okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni níłíí doo, bíłniigo Bik'ehgo'ihinañ habitíí.<sup>11</sup> Án ląágo baa nadaagohiilni' ndi nohwił nagoch'ilni'híí nyee, doo nlt'éego daadohts'ag da daasolííhíí bigha.<sup>12</sup> K'adyúgo ilch'ígót'aahíí daanohij le'at'éhi, da'ágát'éé ndi Bik'ehgo'ihinañ biyati' dabígózinéhíí dahadín nohwił ch'inágonot'áah; mé' k'ehgo ibe' zhá daidlaanií nádaasohdlij, daanesoyáq ndi hidán nlt'izíí doo daahsaq da laq.<sup>13</sup> Dała'á daantíígo hadín ibe' zhá yidlaanií dávik'ehyú ágot'ee zhinéego ilch'ígót'aahíí doo nlt'éego yígółsi da, mé' k'ehgo at'éehíí bigha.<sup>14</sup> Áída' hidán nlt'izíí bádaayánhíí bá álzaa, áí nlt'éego anadáát'iidhíí bigha hadíí nzhooníí hik'e hadíí ncho'íí yidaagółsiid.

**6** Áí bigha halaq, Christ baa ilch'ígót'aahíí dantséhií godezt'i'dí' yunáasyú dahnádihiikáhgo bádaayán bił ch'ígót'aahzhí'go dahdhiikáhgo nohwi'odla' nđzil hilee; anádaahiit'ijhíí da'íłínéhíí bits'a'zhí' ádaahii'ne'dá' nohwi'odla' bee Bik'ehgo'ihinañ bich'í' dahsiikáhíí k'ijh bit'ááh ni'it'aahíí k'ehgo at'éé, áík'ehgo it'ááh nda'sit'aanií k'ehgo doo dayúweh áí zhá bee ilch'ídaagont'aah da le'.<sup>2</sup> Okaqah k'ehgo tach'idígisií, okaqah k'ehgo koká' ndaach'idilniihíí, nanezna'íí nádikáhíí la'íí Bik'ehgo'ihinañ nnee dahazhí' yandaago'a'íí, áí zhá bee doo dákozhá ilch'ídaagont'aah da le'.<sup>3</sup> Bik'ehgo'ihinañ yee nohwaa godin'áayúgo, bádaayán bił ch'ígót'aahíí k'ehgo ilch'ídaagont'aah.

<sup>4</sup>Nnee yati' baa gozhóni łahn yídaagolsjíd n'íi, yaaká'dí' kaa hi'né'íi daizlĭh n'íi, Holy Spirit baa godet'aa n'íi, <sup>5</sup>Bik'ehgo'ihí'nań biyati' nńt'ėhi, ła'íi binawodíi bee íziso ánágot'ijĭíi yunáásyú begoz'aaníi daizlĭh n'íi, <sup>6</sup>Bits'á'zhĭ' ádaadzaa lėk'eyúgo doo hagot'ėégo binchq'íi yits'á'zhĭ' ánádaa'ne'zhĭ' bił nnách'ikáhi at'ėé da; bijíi yune' Bik'ehgo'ihí'nań biYe' tsj'ılna'áhi biká'zhĭ' yínáadaayiheskał ła'íi baa yágosjgo ánáedsłaaĭíi bigĭa. <sup>7</sup>Ni' biká' nanágotłĭhgee łedihich'aadĭ' hadín nńt'ėégo ádaayılsiníi bá hajéedyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' baa gozhóóníi hileeh: <sup>8</sup>Áídá' hosh hajéedyúgo ni'ihíi yó'odit'aah, dénchq'go bá ha'idziizĭhĭ' zhá bá goz'aa; didlidzĭhĭ' zhá bá onágót'i'. <sup>9</sup>Nohwił daanohshóni, áík'ehgo yádaahiilti' lėk'e ndi, nohwihíi doo áík'ehgo ádaanoht'ee dago nohwídaagosiilzjíd, has-dách'igháhíi bił goz'áni be'ádaanoht'ee. <sup>10</sup>Bik'ehgo'ihí'nań dávik'ehyú át'ėégo, bá nada'ohsiidíi doo yaa dınah da, ła'íi bizhi'íi nohwil nzhqohíi bigĭa bichagháshé bich'odaasoni'íi ái áłdó' doo yaa dınah da; ái t'ah ágádaaht'ij. <sup>11</sup>Díńko nohwá hádaahiit'ij, dała'á notijgee da'áík'ehgo ágádaaht'ijigo doo nohwil nagoki dago yaaká'yú dahazĭhĭ' ihí'naahíi ndaahołíi le', nohwí'ihí'na' bengonyáázĭhĭ': <sup>12</sup>Áídí' doo nohwil daagoyéé da le', áídá hadíi bi'odla' daagoljĭgo ła'íi nyee ndi yił dahıldqĭhgo Bik'ehgo'ihí'nań bąngon'áanıi bíyée doleełíi beda'ol'ij le'. <sup>13</sup>Bik'ehgo'ihí'nań Abraham yich'ĭ' hadziigo yąngon'ąądá', dabíi bitisgo at'ėéhíi doo ła' dahíi bigĭa dabíi bee bit'a dahdidilniigo, <sup>14</sup>Gábiłnniíd, Da'anii dayúweh niyaa gozhqó doleełgo ánihosh'nií, ła'íi nits'á'dí' ląągo hanálinolt'ijłgo ádishĭił. <sup>15</sup>Áík'ehgo Abraham nzaad godezt'ı'go yidag at'ėéda' nt'ėe bee bąngot'aaníi begolzaa lėk'e. <sup>16</sup>Nnee

da'anii dabíi bitisgo at'ėéhíi biláhyú bit'a dahnádaadilniĭh: hagee łahada'dit'áhgee da'anii ch'iniigo kot'a dahch'idilniiyúgo łahada'dit'áh n'íi bengonáh. <sup>17</sup>Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań, nnee yee yąngon'áanıi bá begolne'íi yenagoshchiiníi doo łahgo ánáidle' dago dábigózigo bił ch'ı'nah áyłsĭ hat'łłgo, ái da'anii áńıfgo bit'a dahdidilnií ni': <sup>18</sup>Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań nnee nt'ėe yee yąngon'ąągo, ła'íi da'anii áńıfgo bit'a dahdidilniigo, ái naki goz'ánihi doo łahgo ánáidle' da; ái bee hadag ánohwı'dilzi, néé Bik'ehgo'ihí'nań bit'ááhzhĭ' daatsidihiikjĭhíi hasdáhiikáhíi nohwádĭhyú begoz'aaníi ndaahóndliihíi nńt'izgo daahónta' doleełgo: <sup>19</sup>Ái ndaahóndliihíi bigĭa yaaká'yú godiyĭhgo goz'aa yune' bigizhgee da'denbáálíi bine'yú beha'ágót'i': <sup>20</sup>Jesus áđĭh ákóne' nohwá ha'ayáá, án Melkízedek okaąh yebik'eh n'íi k'ehgo okaąh yebik'ehi da'tiséyú sitni silj.

**7** Melkízedek holzéhi, Salem golzeegee íziso nant'an nłni, Bik'ehgo'ihí'nań da'tiséyú át'ėhi bi'okaąh yebik'ehi nłjĭ lėk'e; án Abraham íziso nant'an daanłni yich'ĭ' nagonłkaadgo yaa gonesnaad' nádaaldá' yidedeyaago, Niyaa gozhqó le', yılłnniíd; <sup>2</sup>Áıgee ayihe'nılíi goneznányú ilk'ı'nılíi dała'ągo sinilihíi Abraham Melkízedek yaa yinil ni'; dantségee bizhi'íi, Bíi nant'aahíi bits'á'dí' nńt'ėégo ágot'ėhi, golzeego ágolzee, ik'e'geehíi, Salemgee íziso Nant'an, ái, Bíi nant'aahíi bits'á'dí' ilch'ĭ'gont'ėhi, golzeego ágolzee; <sup>3</sup>Bitaa, bąądoo bígózi da, yits'á'dí' dihezna'íi ła'íi hadí' dihezna'dí', hazĭhĭ' nehena'zhĭ' áłdó' doo bígózi da; áídá' Bik'ehgo'ihí'nań biYe' k'ehgo dahazĭhĭ' okaąh yebik'ehíi nłjĭ. <sup>4</sup>Díi baa natsídaahkees, ái nneehíi dázhqó dák'a'at'ėhi lėk'e,

Abraham, bits'á'dí' daadihe'na'i, ayihe'nílí goneznányú ík'i'nílí dala'ágo sinílí yaa yinil lék'e. <sup>5</sup>Levi bits'á'dí' hadaashchiinií bitahdí' okaqah yedaabik'ehi ádaabi'deszaahíí, bik'íí daanlíni bíyéehíí goneznányú ík'i'nílí dala'ágo sinílí, tithes holzéhi, bich'i' nadaayiníígo begoz'aaníí bikísk'eh bānagog'aa lék'e, bik'íí daanlíni áldó' Abraham bits'á'dí' hadaashchijí ndi: <sup>6</sup>Áídá' Melkízedek, Levi bits'á'dí' hadaashchiinií doo bitahdí' nlijí da ndi Abraham tithes yaa yihiníí lék'e, ía'íí Abraham Bik'ehgo'íhi'nań ba'den'áqáhíí Melkízedek, Niyaa gozhóq le', bilnńiid. <sup>7</sup>Díínko doo baa íahach'it'áhi at'éé da, dahadín itisgo at'ééhíí, da'ích'i'go at'ééhíí, Niyaa gozhóq le', yihńíhi at'éé. <sup>8</sup>Díí jjiyúgo nńee nanne'go bāgoz'aaníí tithes bich'i' nadaahi'nií, áídá, Melkízedek t'ah hínaadá', dahazhi' hínaago baa na'goni'íí, tithes bich'i' nadaahi'nií. <sup>9</sup>Gádishnii le'at'éhi, Levi, tithes bich'i' nahi'niíhíí, Abraham Melkízedek tithes yich'i' nayiheznílíí bee tithes nayiheznílíí ga'at'éé. <sup>10</sup>Melkízedek Abraham yidedeyaadá', Levi itah nliinií ga'at'éé, doo hwahá goleeh da ndi Abraham bits'á'dí'go hínaahíí bigha. <sup>11</sup>Áík'ehgo Levi hat'í'í bitahdí' okaqah yedaabik'ehíí bee dawa nt'éé silijí lék'eyúgo, (áígee Jews daanliinií begoz'aaníí bee bāngot'aa ni',) hant'é bigha okaqah yebik'ehíí ía' nanádleeh, Melkízedek bik'ehgo at'éhi, doo Aaron at'ééhíí k'ehgo da? <sup>12</sup>Okaqah yebik'ehi dabíntségo gólínií k'ihzhí' nánálteeh lék'eyúgo hagot'éégo goz'aaníí áldó' íahgo anánálne'hi at'éé. <sup>13</sup>Hadíń díí bee baa na'goni'íí íahgo hat'í'í nlijí, áí hat'í'í bitahdí' dant'éhéta be'okaqahíí Bik'ehgo'íhi'nań baa ch'inií goz'aaqee doo ía' na'iziid da. <sup>14</sup>NohweBik'ehń *Juda* hat'í'í nlijigo bígózi; áí hat'í'í Moses doo hak'i yaa hadzii da ni', okaqah yedaabik'ehi yaa

nagosni'dá'. <sup>15</sup>Díínko dayúwehyú nt'éégo bígózi, okaqah yebik'ehi Melkízedek k'ehgo at'éhi nánásdlíí, <sup>16</sup>Áń doo ni'gosdzán biká' begoz'aaníí bik'ehgo okaqah yebik'ehi silijí da, áídá' íhi'naa doo ngonel'aa dahíí binawodíí bik'ehgo okaqah yebik'ehi silijí. <sup>17</sup>Áń baa na'goni'go gáníí, Doo ngonel'aa dazhi' okaqah yebik'ehi nííí, Melkízedek okaqah yebik'eh n'íí k'ehgo. <sup>18</sup>Begoz'aa n'íí doo nńzil dago, doo nt'é bee análnéh dago k'ihzhí' bengot'aa. <sup>19</sup>Begoz'aa n'íí doo nt'é nt'éégo íayíllaa da ni', áídá' itisgo nt'éhi begodeyaa, áí bee Bik'ehgo'íhi'nań ańhánégo bit'ahgo daahiidleeh. <sup>20</sup>Bik'ehgo'íhi'nań bit'a dahdidilniíhíí zhá bee Jesus okaqah yebik'ehhi silijí: <sup>21</sup>(Ía'i okaqah yedaabik'ehihíí Bik'ehgo'íhi'nań doo bit'a dahdidilniigo okaqah yedaabik'ehi daasilijí da, áídá' Bik'ehgo'íhi'nań bit'a dahdidilniigo Jesus okaqah yebik'ehi silijí; Bik'ehgo'íhi'nań gábilnńiid, Shiini' doo íahgo anáshdle' da doleégo shit'a dahdidishniigo gádishnii, Doo ngonel'aa dazhi' okaqah yebik'ehi nííí, Melkízedek okaqah yebik'eh n'íí k'ehgo:) <sup>22</sup>Áík'ehgo aníídégo nohwángot'áaníí, Bik'ehgo'íhi'nań hik'e Jews daanliinií bílgo íángot'aa n'íí bitisgo nt'éhi, Jesus bee nohwá hizí'. <sup>23</sup>Okaqah yedaabik'eh n'íí nanne'go doo dayúweh okaqah yebik'ehi daanlijí dahíí bigha íáágo daanlijí ni': <sup>24</sup>Áídá' Jesus dahazhi' hínaago dahazhi' okaqah yebik'ehi nlijí. <sup>25</sup>Áí bigha bíí binkááyú Bik'ehgo'íhi'nań yaa hikáhíí dāngonel'aaqzhí' hasdáyihiníí, dávik'ehn yá ná'okaqahgo dahazhi' hínaa. <sup>26</sup>Okaqah yebik'ehi da'ágát'éhi nohwá nt'éé, dilzini, doo k'izé'át'éhi da, dážhó nt'éhi, nch'ogo ádaat'eehíí yits'á'zhí' nliini, yaaká'yú ágot'eehíí bitisyú ízisgo at'éégo ábi'delzaahi; <sup>27</sup>Áí okaa yebik'eyi da'tiséyú daanlíni dawa jji, ntsé dabíí nch'ogo anádaat'íííí

áídí' n̄nee nchọ'go ánádaat'ííhíí bigha dant'éhéta nadaitseedgo yeda'okaqahgo Bik'ehgo'ihí'nań baa nanádaahi'niil, áídá' Jesus doo ágánát'ííł bik'eh da, dabíí Bik'ehgo'ihí'nań ya'ídeltíídá' dalańdigege dawa łayiilaahíí bigha. <sup>28</sup>N̄nee doo daanłdzil dago nda'ılsiih ndihíí okaqah yebik'ehi da'tiséyú daanłńni daaleehgo begoz'aaníí bik'ehgo hahi'niil; áídá' begoz'aaníí bikédí'go bengonyáágo Bik'ehgo'ihí'nań bit'á dahdidilńhgee ánniidíí k'ehgo biYe' haltíí, án hadelzaa dahazhí'.

**8** Baa yádaahiil'tíí díńko ádaałdı'ni: <sup>1</sup>Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitńni ágát'éhi nohwá nłj, án yaaká'yú Ízigo At'éhihi nant'áago dahsdaagee dihe'nazhinéégo dahnezdaa; <sup>2</sup>Yaaká'yú godiyihgo goz'aaníí, gowałgai biyi' da'ch'okaqahíí da'aniihíí án yi' n'aziziid; áí biyi' da'ch'okaqahíí Bik'ehgo'ihí'nań ngonáni, doo n̄nee ngon'áni da. <sup>3</sup>Okaqah yebik'ehi da'tiséyú daanliiníí dała'á ntíígee Bik'ehgo'ihí'nań dant'éhéta baa hiné'go łá'íí dant'éhéta nadaitseedgo ye'okaqahgo baa hiniilgo hahi'niil: áí bigha díí okaqah yebik'ehihíí ałdó' nt'éhéta Bik'ehgo'ihí'nań yaa yiné'hi at'éé. <sup>4</sup>Díí ni'gosdzán biká' naghaayúgo doo okaqah yebik'ehi nłj da doleel ni', begoz'aaníí bik'ehgo okaqah yedaabik'ehi ilk'idá' Bik'ehgo'ihí'nań yeda'okaqahíí yaa daayihiniilíí bigha; <sup>5</sup>Áí yaaká'yú da'ch'okaqahgo goz'aaníí bił dáleł'eego yi' nada'iziiid, yaaká'yú ágot'eehíí bichagosh'ohíí k'a'at'éé: Moses k'ad gowałgai biyi' da'ch'okaqahíí ngo'áahdá' Bik'ehgo'ihí'nań bił ch'ígó'aahgo gábilńniid, Dzil biká'yú be'elzaago nił ch'í'nah ashłaa n'íí da'áik'ehgo áđńłíí. <sup>6</sup>Okaqah yedaabik'eh n'íí binadaasdziiid n'íí bitisgo at'éégo Jesus baa det'aa, Bik'ehgo'ihí'nań hik'e Jews daanliiníí bił łangot'aa n'íí k'adíí łá'ihíí itisgo at'éhi Jesus bee nohwá hizí', áí łangot'aa n'íí

yee nohwáńgon'áá n'íí k'adíí itisgo at'éhi bengot'aa. <sup>7</sup>Dantsé łangot'aa n'íí ilch'í'zaa lěk'eyúgo, iké'geehíí doo bannagóst'aah da doleel ni'. <sup>8</sup>Israel hat'i' doo dawahá nłt'éé áiléh dago Bik'ehgo'ihí'nań yígotsíídá' gánniid, Israel hat'i'íí Judah hat'i'íí biłgo áńíídégo bándaağonsh'aahíí begonáh ndi at'éé: <sup>9</sup>Bits'áđí' daadihezna' n'íí báđih hishaałgo Egypt golzeedí' bił ch'ınánkséhíí bijjí bángone'áá n'íí doo ga'at'éhi da; áídá' bángone'áá n'íí doo dayúweh ye'adaat'ee dahíí bigha doo dayúweh binádaadesh'íí da ni', nii, Bik'ehgo'ihí'nań. <sup>10</sup>Áí bech'ígóyááhíí bikédí'go Israel hat'i'íí bił łána-daagonsht'aah doleel gádishniigo, Begosił'áaníí biini' biyi' odaahishniil doleel, łá'íí bijjí biká' ádaagoshłe' doleel, Bik'ehgo'ihí'nań bá nshłj doleel, łá'íí bíí shichagháshé doleel: <sup>11</sup>N̄nee dała'á ntíígee bit'ahđí' gólíńíí łá'íí bik'isn doo yił ch'ídaago'aah da doleel, Bik'ehgo'ihí'nań bígonsł, daanliigo: n̄nee dawa, doo ízigo ádaat'ee dahíí łá'íí ízigo ádaat'eehíí shídaagotsi doleelhíí bigha. <sup>12</sup>Doo bik'ehyú ánádaat'ííł da ndi baa ch'oshba' doleel, nda'ılsiihíí łá'íí nchọ'go ánádaat'ííł doo dayúweh binádaashniil da doleel, nii, Bik'ehgo'ihí'nań. <sup>13</sup>Áńíídégo łangont'aaníí begodeyaa, nniidá' dantséhíí k'ihzhí' nniiné. Nt'é k'ihzhí' nniiné'híí łá'íí sá'á hileehíí bech'ígowáhi at'éé.

**9** Dantségee łangot'aaníí ndi hagog'éégo Bik'ehgo'ihí'nań ch'okaqahíí dahgoz'aa, łá'íí ni'gosdzán biká'gee da'ch'okaqah goz'aaníí gólíí lěk'e. <sup>2</sup>Gowałgai biyi' da'ch'okaqahíí alzaa; dantsé goz'aa yune' ik'ah kọ'íí biká' dahnásił'áhíí, łá'íí biká'idáne, łá'íí bán Bik'ehgo'ihí'nań bidáhgee nna'né'ihíí biká' dah sińil, áí godiyihgo goz'áni holzee. <sup>3</sup>Nakigee dááđıltsosíí bine'zhinéégo biyi' da'ch'okaqahíí



nágost'aa, áí da'tiséyú godiyihgo goz'áni holzee; <sup>4</sup>Áí biyi' its'aa óodo be'alzaahi biyi' hikagolchini didlidíí si'aa, ła'íí tsihón dahot'éhé óodo biká' alzaahi Bik'ehgo'ihí'nań bengon'áání besí'áni ałdó' si'aa, áí biyi' tús óodo be'alzaahi bán manna holzéhi biyi' siné'hi, ła'íí Aaron bigish bihitsoo gozlíni, ła'íí tséé nteelíí Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí biká' dahgoz'áni sinil ni'; <sup>5</sup>Ła'íí bit'a' golíńńí óodo be'alzaahi bits'á'idindláadıf tsihón nel'aadıf nadaazi, áí Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba' begoz'aaníí biká'zhí' bit'a' bitisgo odaaheznilgo; áí k'adıf doo dawa nt'éégo baa nadaagohiilńi' bik'eh da. <sup>6</sup>Áí dawa ilch'i'hilzaadá' okaqah yedaabik'ehi gowałgai dantsé goz'aa yune' onakáh, Bik'ehgo'ihí'nań da'ch'okaqah zhińéégo nada'iziidgo. <sup>7</sup>Áídá' iké'gee nágost'aa yune' okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni zhá dała'á lenágodáhgee ákóne' onadáh, dił da'adıh lék'eyúgo doo hagot'éégo ákóne' owáh da; áí diłfí Bik'ehgo'ihí'nań yich'i' nnáyikáhgo ye'okaqah, dabíí idá'okaqah ła'íí nnee nda'iksiihíí yá ná'okaqah: <sup>8</sup>Áí bee díńko Holy Spirit bił ch'i'nah áyíłaa, gowałgai biyi' da'ch'okaqahíí dantséhií t'ah goz'aqdá', yaaká'yú godiyihgo goz'aaníí da'aniihíí ha'ágót'i'íí doo hwahá ch'i'ftiłh da: <sup>9</sup>Áí benagowaadá' áí gowałgai biyi' da'ch'okaqah n'íí yaaká'yú da'anii da'ch'okaqah goz'aaníí be'elzaa lék'e; áígee nt'éhéta yeda'okaqahíí nadaiłtseedgo Bik'ehgo'ihí'nań yaa nádaayihí'niil lék'e ndi hadín ák'ehgo okaqahíí doo hagot'éégo nt'éégo ábile' da, doo hagot'éégo nt'éé ch'ileehíí yígotsiłh da; <sup>10</sup>Díí dahgoz'ánihíí da'ch'iyaaníí, da'ch'idlaaníí, da'okaqahgo tá'dígis yee iltah ánáda'ol'iihíí ni'gosdzán biká' ágot'éhi ye'ánáda'ol'iihíí dahgos'aa lék'e, dawahá nt'éé hileeh bengonyáázhi'. <sup>11</sup>Áídá' Christ, okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni

nliigo, nzhoggo ágot'éhi begonáhíí yił nyáá, yaaká'yú da'ch'okaqah goz'aa itisgo at'éhi, itisgo nt'éhi, doo nnee áyíłaa dahi, ni'gosdzán biká'gee doo nt'é bee alzaa dahi yiyl' okaqahíí yee bik'eh; <sup>12</sup>Áí godiyihgo goz'aa yune' Christ dałańdi ha'ayáá gee dawa łayiilaa, doo gant'ízé bidilíí, magashi zhaazhé bidilíí ha'áyíłkáá da, dabíí bidilíí bee hasdách'igháhi doo ngonel'aa dahíí nohwá ágółaa. <sup>13</sup>Dóoli bidil, gant'ízé bidil, ła'íí magashi zhaazhé bi'aadihíí bi'it'ch'i'ih nnee danch'ó'íí biká' nas'nilíí hadakodile' lék'eyúgo; <sup>14</sup>Dázh'ó itisgo Christ, doo hayú baa daats'idilhił dago Holy Spirit dahazhi' nliinií biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań yaa idedet'aqahíí, án nohwinatsekeesíí nohwá náidiilkoqoh, ák'ehgo doo nt'é bee alnéh dahíí doo dayúweh beda'o'ii da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań hińáhiihíí bá náda'dohsiid. <sup>15</sup>Díí bigha Bik'ehgo'ihí'nań hik'e nnee bił lángot'aaníí aníidéhi Christ nohwá siziinií nlii, án daztsaaníí bee lángot'aaníí dantséhi begoz'aaníí doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí hasdáyihiniil, hadíí yich'i' aníihíí bíyéé nyidin'áání doo ngonel'aa dahíí yaide'aah doleehíí bigha. <sup>16</sup>Hadín bíyéé gólíńńí hadín nt'é yaidi'aahíí naltsoos yá áyíłaa lék'eyúgo, hadín áyíłaaahíí daztsaqayúgo zhá bíyéé doleel. <sup>17</sup>Áí naltsoos áyíłaaahíí daztsaqadá' begodolniil; áídá' hadín áyíłaaahíí t'ah hińaayúgohíí naltsoos doo nt'é da. <sup>18</sup>Bik'ehgo'ihí'nań nnee dantsé yáńgon'ááníí dił begodeyaa lék'e. <sup>19</sup>Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí dágon'aqgee Moses nnee dawa yaa yił nagosni'dá' magashi zhaazhé ła'íí gant'ízé bidil, tú bił nadesziidgo, ighaa lichi'i dasdisgo ádaaszaahíí, ch'il hísop holzéhi beda'ist'oggo dił bee naltsoos ła'íí nnee dawa yiká' yíłta', <sup>20</sup>Gáníigo, Bik'ehgo'ihí'nań nohwá ngon'ááníí iłk'idá' begodeyaaahíí díí diłfí be'ígózi.

<sup>21</sup> Da'ágát'éégo Moses gowałgai biyi' da'ch'okaqahíí ła'íí its'aa beda'okaqahíí dawa diłíí biká' yłtta'. <sup>22</sup> Begoz'aaníí bik'ehgo dásdozhá dawahá dił bee hadaadelzaa; doo nt'é ye'okaqahíí zesdij da lək'eyúgo konchq'híí bigha doo kaa nágodet'aahi at'éé da. <sup>23</sup> Yaaká'yú goz'aaníí k'ehgo yeda'ih'iiníí ágát'éégo hadaadelzaago dávik'eh; áídá' yaaká'yú ágót'eehihíí nt'é yedaokaqahíí áí bitisgo nnt'éhíhíí behadaadelzaago dávik'eh. <sup>24</sup> Godiyihgo goz'aaníí nnee ádaagozlaahi yaaká'yú da'anii godiyihgo goz'aaníí be'elzaahíí yune' Christ doo ha'ayáa da; áídá' yaaká'yú goz'aq yune' zhá ha'ayáa, k'adíí áígee Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee nohwá sizij: <sup>25</sup> Okqah yebik'ehi da'tiséyú sitini doo dabíí bidil dahíí yozilgo godiyihgo goz'aq yune' dała'á ńenágodáhgo onadáh, áídá' Christ doo ágát'íí da, doo Bik'ehgo'ihí'nań ya'ánádíit'áh da; <sup>26</sup> Ágánát'ijih lək'eyúgo ni'godszań alzaad' yushd' godezt'i'go biniinágodil'ijih doleeł ni': áídá' goldohíí ngonyáágee dałahńdigege datsaahíí bee nchq'íí yaa gonłnee doleełgo nyáa. <sup>27</sup> Nnee dałahńdi datsaahgo bágoz'aq, áí bikéd'í'go baa ya'iti'go: <sup>28</sup> Áík'ehgo Christ dałahńdi Bik'ehgo'ihí'nań ya'ideltij, nnee łaqgo binchq'íí yá daidigheehgo; iké'gee nadáh doleeł, doo nchq'híí bigha da, áídá' bikádaadéz'iiníí hasdáyińilgo.

**10** Áđihyú nnt'éégo goz'aaníí Jews bich'ij' begoz'aaníí doo da'anii begoz'aq da, bichagosh'oh k'a'at'éégo zhá, áí bichq hadíí dátenágodáhgee yeda'okaqahíí nadaitseedgo Bik'ehgo'ihí'nań yaa nádaayihí'niilíí begoz'aaníí doo hadaadeszaago ádaable' at'éé da. <sup>2</sup> Ágádaazyúgo doo dayúweh baa hi'né' da doleeł ni'; da'okaqahíí dałahńdigege hadaadeszaazyúgo binchq'íí áđihgo yídaagolš doleeł ni'.

<sup>3</sup> Áídá' áí yeda'okaqahíí nadaitseedgo Bik'ehgo'ihí'nań baa nádaahi'niilíí dátenágodáhgee nnee binchq'íí yénađaalniihgo ádaabiłsi. <sup>4</sup> Dóoli ła'íí gant'ízé bidil konchq'íí doo yó'íiné' át'éé da. <sup>5</sup> Áí bigha Christ ni'godszań biká' nyáadá' gánniid, Ye'okaqahíí natseedgo naa hi'niilíí ła'íí dant'éhéta ye'okaqahgo naa hi'niilíí doo hánt'ij da, áídá' shits'í shá ánlaa: <sup>6</sup> Didlidgo nich'ij' nihi'niilíí, ła'íí konchq'híí bigha na'itseedgo naa hi'niilíí doo baa nił gozhq' da, nniid. <sup>7</sup> Áík'ehgo gádeńiid, Bik'ehgo'ihí'nań, hadíí hánt'iiníí łašłéhgo niyáa (naltsoos yisdísí biyi' shaa k'e'eshchijihí k'ehgo.) <sup>8</sup> Gánniid, Begoz'aaníí bik'ehgo na'itseedgo naa hi'niilíí, dant'éhéta ye'okaqahgo naa hi'niilíí, didlidgo nich'ij' nihi'niilíí, ła'íí konchq'híí bigha naa hi'niilíí doo hánt'ij da, doo baa nił gozhq' da, nniid bikéd'í'go <sup>9</sup> Gánádo'niid, Bik'ehgo'ihí'nań, hadíí hánt'iiníí łašłéhgo niyáa. Iké'yú nohwá ngot'áanıí begodigháhíí bigha Bik'ehgo'ihí'nań hik'e Jews daanliiníí biłgo dantsé łańgot'aq n'íí k'ihzhij' ngoden'áq. <sup>10</sup> Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo Jesus Christ dałahńdigege dawa łayiilaago bits'ihíí Bik'ehgo'ihí'nań yaa ideltijihíí bee hadaanohwidezlaa. <sup>11</sup> Okqah yedaabik'ehi dała'á ntijíígege dawa jij Bik'ehgo'ihí'nań bich'ij' zhińéégo na'idziidi nada'iziidgo nadaazi, dáhant'é nadaitseedgo bidilíí yeda'okaqah; da'ágadaat'ij ndi konchq'íí doo yó'íiné' át'éé da: <sup>12</sup> Áídá' Christ dałahńdigege Bik'ehgo'ihí'nań ya'ideltij: nohwinchq'íí yá daztsaqahíí bikéd'í'go dahazhij' Bik'ehgo'ihí'nań dihe'nazhińéégo dahnezdaa; <sup>13</sup> Kodí' godezt'i'go bik'edaannihíí bikelť'áahzhij' nni'niłzhij' yiba' sidaa. <sup>14</sup> Dałahńdi Bik'ehgo'ihí'nań ya'ideltijihíí bee nnee hadaadeszaahíí dąngonyáázhi' dązhq nnt'éégo áyíłlaa.

<sup>15</sup> Holy Spirit áí nohwił ch'í'nah ágółsi, gánniidgo, <sup>16</sup> Áí yokkaahí bikédí'go díí ngot'aaní nnee bił ádaashłe' doleeł, nii, Bik'ehgo'ihí'nań; begosił'áaní bíjii' biyi' odaahishnił, ła'íi' biini' biká' ádaagoshłe' doleeł; <sup>17</sup> Bincho' n'íi' ła'íi' doo bik'ehyú ádaat'ee da n'íi' doo dayúweh bínáshnił da doleeł. <sup>18</sup> Koncho'híi' bighą kaa nágodet'aayúgo doo dayúweh koncho'híi' bighą be'okąahíi' Bik'ehgo'ihí'nań baa ch'iné' da. <sup>19</sup> Áí bighą shik'íiyú, itisgo godiyihgo goz'aą yune' doo daasiite' dago Jesus bidiłi' biláhyú ha'áhiikáh le', <sup>20</sup> Da'denbáalı' ik'indlaadgo binkáayú Jesus nohwá ch'ígót'i' ágólaa, ániidégo ła'íi' hináhi, da'denbáalı' dishniigo Jesus bits'í dishniigo ádishni; <sup>21</sup> Áidí' Bik'ehgo'ihí'nań bichągháshé bi'okąah yebi k'ehi da'tiséyú sitíni nohwá silii; <sup>22</sup> Áík'ehgo nohwijii' dił biká' histá'go ncho'go ánáhiit'iił n'íi' nohwá nádiłkqodgo, ła'íi' tú nzhóni nohwits'í bee tánágizgo, halaą nohwijii' dawa bee doo nohwił nagoki dago da'ohiidlaągo Bik'ehgo'ihí'nań ałhánégo bit'ah daahqđleeh. <sup>23</sup> Halaą doo nohwiini' nakigo da yaaká'yú dahazhi' ihí'naahíi' ndaahóndliihíi' ndzilgo daahóntą'go dayúweh baa nadaagohiilni' le'; hadín nohwá ngon'áaníi' da'aniigo aníi; <sup>24</sup> Łaa daanohwiini' le', hił daanjoq doleełgo ła'íi' nt'éégo ánádaahitt'iił doleełgo iłdag yádaahiilti' le': <sup>25</sup> Ha'ánázéhyú fła'ánáhiit'iił doo t'aązhi' bits'ą' shiiyéed da le', nnee ła' ágádaat'iił k'ehgo; áidá' iłdag yádaahiilti' le': ałhánédí' goldohgo bídaagonołsídá' dayúweh iłdag yádaakti'. <sup>26</sup> Da'anii ágot'eehíi' bídaagosiilziidá' ncho'go bídaagonłzi ndi be'áhiidzaayúgo nohwincho'híi' bighą doo dayúweh nohwaa nágodit'ąhgo goz'aą da, <sup>27</sup> Áidá' bee kaa yá'iti'íi' dážhó bégódzidi, ła'íi' Bik'ehgo'ihí'nań bihashke' kq' k'ehgo dilti'i bik'edaanniłhíi' daabidiliđi' zhá

nohwá goz'aą. <sup>28</sup> Hadín Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníi' Moses binkáayú ni'né' doo yikísk'eh at'éé da n'íi', nnee naki dagohíi' taagita binadzahgee ánágot'iiđ yaa nadaagolni' lęk'eyúgo, doo hadín yaa ch'oba' dago zesdił lęk'e: <sup>29</sup> Áík'ehgo hadín Bik'ehgo'ihí'nań biYe' doo nt'é dago áyılısigo yiká' nayaahíi', ła'íi' dił bee Bik'ehgo'ihí'nań nnee yángo'áaníi' ndzilgo alzaahíi', dił bee hadelzaahíi', doo yidnłs' dahíi, ła'íi' Holy Spirit bits'ą'dí' iłgoch'oba'íi' begoz'aaníi' ncho'go áiiłhíi', nnee Moses binkáayú begoz'aaníi' doo yikísk'eh at'éé dahíi' bighą zesdiłhíi' bitisgo goyéégo bich'í' godigháhgo bágoz'aą shi daanohsi' néé? <sup>30</sup> Gánniidíi' bídaagonłzi, Goyéégo koch'í' godish'aahi ánsht'ee, shíi' ik'enash'né' ndi at'éé, nii, Bik'ehgo'ihí'nań. Gánadó'niid, Nnee Bik'ehgo'ihí'nań bíyéehíi' yaa yałti'go yándaago'a' doleeł. <sup>31</sup> Bik'ehgo'ihí'nań hináhi bilák'e ch'intłizhyúgo négódzid. <sup>32</sup> Bínadaałnił, doo ániidá' Bik'ehgo'ihí'nań bits'ą'dí'go nohwijii' yune' odaadezdlaadá' góyéégo nohwich'í' nagowaago nohwiniigodelzaa ndi bich'í' dahdaanołdqh ni'; <sup>33</sup> Łahgee nnee daanohwineł'íige daanihóh'iid ła'íi' góyéégo nohwich'í' nagowaa ni'; łahgee biniidaagonłt'ééhíi' bich'odaanniłhgo nohwíi' ałdó' nohwiniigonłt'éé ni'. <sup>34</sup> Ha'ásit'iiđá' shaa tídaah'tii ni', ła'íi' nohwíyéé n'íi' nohwaa hayi'nił ndi nohwił daagozhqđ ni', yaaká'yú nohwíyéehíi' itisgo nt'éhíi', ła'íi' doo ngonel'aą dahíi' gółii'go bídaagonołsihíi' bighą. <sup>35</sup> Áí bighą Bik'ehgo'ihí'nań bada'ohíhíi' doo bits'ą'zhi'go ánáhne' da, daahonohtą'yúgo nzhooníi' nohwich'í' nanáhi'nił. <sup>36</sup> Nohwíni'k'eh ádaanołsi le', áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań ániłhíi' ádaahdzaadá' nohwa'det'aaníi' nohwíyéé doleeł. <sup>37</sup> Dét'ihégo hadín hígháhíi' dogaał, dáhah dogaał. <sup>38</sup> Hadín

dábik'ehyú át'ééhíí odlá zhá yee hinaa doo, áidá' nnee t'aazhi' at'ééhíí shiyi'siziiní doo baa bił gozhóq da doleeť. <sup>39</sup>Ndi néé t'aazhi' ádaat'eego ch'a'ondéh zhinééhíí doo itah daandlii da, áidá' hadíí da'odlaago biyi'siziiníí hasdákáh zhinééhíí itah daandlii.

**11** Bench'ohóhíí da'anii begolne'go bígózigo, la'íí hadíí doo hit'íí dahíí da'anii át'éégo bígózí, áí odlá' golzeego ágolzee. <sup>2</sup>Doo ániídá' bádaayán n'íí daabi'odla' golííhíí bigha nlt'éégo baa ch'inii lék'e. <sup>3</sup>Ni'gosdzán Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bik'ehgo ádaalzaago nohwi'odla' golííhíí bigha bádaagonlzi, áík'ehgo dant'éhéta hit'iiníí doo hit'íí dahíí bee ádaasaa. <sup>4</sup>Bi'odla' golííhíí bigha Abel, Cain bitisgo nlt'éhi Bik'ehgo'ihí'nań yaa nainé', Abel baa nainé'íí Bik'ehgo'ihí'nań yaa nagolni'go, Da'áígee ándzaa, nii lék'e; áí bee Abel daztsaa ndi t'ah nohwich'í' yaťi'. <sup>5</sup>Bi'odla' golííhíí bigha Énoch da'itsaahíí doo yígodósił dahíí bigha yaaká'yú onábi'doltíi; doo hak'i nádaach'ot'íi da, Bik'ehgo'ihí'nań onábilt'íi bigha; doo hwahá nábidi'dilteeh dadá' Bik'ehgo'ihí'nań yił goyilshóqo baa ch'inii lék'e. <sup>6</sup>Ko'odla' da'adíhyúgo Bik'ehgo'ihinań doo hagot'éégo bił goch'inshóq da: hadín Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' nsháh nzjyúgo da'anii Bik'ehgo'ihí'nań golíigo yosdlaqadgo zhá yich'í' nigháh, la'íí hadín nzhqogo haintaahíí nlt'éégo ágot'eehíí bíyéé áidoliłgo yosdlaqadgo zhá yich'í' nigháh. <sup>7</sup>Bi'odla' golííhíí bigha Noah hagot'éégo godegháhíí doo hwahá yígołsił dahíí Bik'ehgo'ihí'nań bił ch'í'nah ágolaago tsídolyiz, áík'ehgo bichagháshé hasdáyiniłhat'ííhíí bigha tsina'eehíí áyíłaa; áí bee ni'gosdzán biká' nnee nchq'go ádaat'eehíí ch'í'nah áyíłaa, la'íí ko'odla'híí bigha nlt'éégo ách'it'ééhíí bíyéé silíi. <sup>8</sup>Bi'odla' golííhíí

bigha Abraham la' ni' nágost'aayú bíyéé doleeyú obi'dol'a'dá' bikísk'eh adzaago oyáá, hayú deyaa shíhíí doo yígółsi da ndi. <sup>9</sup>Bi'odla' golííhíí bigha ni' baa got'aq n'yú det'ihézhí' Isaac la'íí Jacob biłgo gowałgai yee daagolíí, ni' doo yídaagołsini n'íí yiká' daagolííhíí k'ehgo; Abraham baa det'aq n'íí da'ái Isaac la'íí Jacob baa daadest'aq: <sup>10</sup>Abraham báđihyú yaaká'yú křh nagoznilíí bit'ááhgo izť'ini golíiníí yiká déz'íi, áí křh nagoznilíí bik'ehgo'ihí'nań nagoshchíigo ágółaa. <sup>11</sup>Bi'odla' golííhíí bigha Sarah ndi binawod gołłigo hiltsaq silíi, áid' bił łegodzaahíí bitisyú ch'ígoyáá ndi bi'ime' gołłi, hadín baa yidin'aqáhíí ya'ohíhíí bigha. <sup>12</sup>Áík'ehgo nnee dała'á hastiin silíigo k'azhá datsaahi ga'ánoli ndi bits'a'dí' hadaahishchiiníí yáá biyi' ts'ıłsoqsé la'íí tábąhyú sái dahđjahíí ga'áhołqago daagołłi, doo nách'oltag at'éé dayú. <sup>13</sup>Áí dawa t'ah da'odlaago nanezna', baa daadest'aanií doo hwahá begolne' da ndi bi'odla' bee nzaadzhi' daayo'íigo yaa bił daagozhóqo begolne'go yídaagołsi lék'e, áík'ehgo gádaanniid, Ni'gosdzán biká' nahiikai ndi nnee doo bígózini daandlii, dá nakai nt'éhi. <sup>14</sup>Ágádaanihíí bee nlt'éégo ndaagoléehíí yiká hadaantaago bígózí. <sup>15</sup>Ni' yits'a' dahđikai n'íí dá yaa natsídaakees nt'ééyúgo t'aazhi' nakáhgo bá ch'í'otaq doleeť ni'. <sup>16</sup>Áidá' k'adíí yaaká'zhi'go ndaagoléehíí hádaat'íi: áí bigha Bik'ehgodaahi'nań biłdi'niigo Bik'ehgo'ihí'nań doo bik'e ádaayándzi da, akú křh goznilií bá iłch'í'golaahíí bigha. <sup>17</sup>Bi'odla' golííhíí bigha Abraham, da'anii bi'odla' bigha nabídineztqadá', Isaac Bik'ehgo'ihí'nań yaa yint'íi, Abraham bee det'aq n'íí biye' dała'áhi Bik'ehgo'ihí'nańyá yizilhee nkegonyaa, <sup>18</sup>Áń yaa yaťi'go Bik'ehgo'ihí'nań Abraham gáyilnniid, Isaac binkááyú nits'a'dí' handóot'íi:

<sup>19</sup> Abraham Bik'ehgo'ihinañ nnee daztsaa ndi náhi'naago anáidléh yígólsj, áik'ehgo biye' daztsaadí' nábi'dihil'na' ngonoligo baa naltíí. <sup>20</sup> Bi'odla' golííhíí bigha Isaac, Jacob la'íí Esau bich'i' ágone'íí yee yá oskaadgo, Nohwiya gozhóq le', yílnniid. <sup>21</sup> Bi'odla' golííhíí bigha Jacob datsaahdá' Joseph biye'ke naki da'a'ango yá da'oskaad; la'íí bigish bik'izhi' hayaa at'éédá' Bik'ehgo'ihinañ yoskaad. <sup>22</sup> Bi'odla' golííhíí bigha Joseph datsaahdá' Israel hat'i'íí dahdekáh doleeíí t'ah bidáhdá' yígólsjgo yaa nagolní' lék'e; la'íí bits'in hago ádolniihíí yee yágon'áq lék'e. <sup>23</sup> Daabi'odla' golííhíí bigha, Moses gozljíídá' bitaa hik'e báq bílgo mé' dénzhonehi nliihíí bigha nadaayin'i'go taagi daahitaq; nant'an yengon'ááníí doo yédaaldzid da lék'e. <sup>24</sup> Bi'odla' golííhíí bigha Moses báyaan silíigo, Pharaoh bitsi'híí bizhaazhé bíl idi'niigo doo hat'íí da lék'e; <sup>25</sup> Ncho'go ágot'eehíí begonedliihíí dé't'ih itah at'éhi k'ihzhi' nayine' lék'e, nnee Bik'ehgo'ihinañ bíyéehíí biniidaagon't'éézhí'go itah nágodin'áq lék'e; <sup>26</sup> Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí' bich'i' nahi'niihíí yiká déz'jigo, Christ bigha bik'edaach'iniihíí Egypt biyi'gee hágozdil goz'aaníí yitiso ilíigo yaa natsekees. <sup>27</sup> Bi'odla' golííhíí bigha Egyptdí' halwod, nant'an hashkee ndi doo yénaldzid da: doo cho'íí dahíí yo'jiihíí k'ehgo nyeehíí yich'i' dahnldoh. <sup>28</sup> Bi'odla' golííhíí bigha Moses bik'ehgo dáádít'íhíí yiká' díl yíla', la'íí *bitis-hagowáh* golzéhi ágolzaa, chagháshé dantsé nakaihíí naitseedíí nliiníí Israel hat'i'ihíí bichagháshé dantsé nakaihíí doo naitseed da doleeííhíí bigha. <sup>29</sup> Daabi'odla' golííhíí bigha Israel hat'i'íí túsikaaníí Red Sea holzéhi hanaayú nanádnisáq, ni'gosgaahíí k'ehgo ndi ch'ínánisáq, nnee Egyptdí' daagoliiiníí áldó' hanaadnkáh daanzí ndi aqł odaaz'eel.

<sup>30</sup> Daabi'odla' golííhíí bigha Israel hat'i'í k'ih goznííí Jéríko golzeegee binaad tséé hist'íiníí ledn'aahíí da'á'á jiiigo da'ahn lenadit'séh gots'idiskaqzhí', áik'ehgo gots'idiskaqahíí bijjii aqł nandéeh lék'e. <sup>31</sup> Ráhab, isdzán nant'i' nagháhi n'íí, bi'odla' golííhíí bigha anadaal'izi baa n'áazhgo nzhónigo yich'i' ádzaago, doo da'odlaq dahíí natseedgee doo itah zesdij da lék'e. <sup>32</sup> Nt'é baa nanagoshni' dolee? Gídeon, Báraak, Sámson, Jéphthah, David, Samuel áldó', la'íí Bik'ehgo'ihinañ binkááyú nada'iziidi n'íí bílgo dawa baa nagoshni' hasht'íí ndihíí doo bínel'aa da: <sup>33</sup> Áí daabi'odla' golííhíí bigha lahgo nnee hat'i'í daayisnaa, dábi'ehyú ádaaszaa, bángot'aa n'íí bich'i' begolzaa, ndóicho bizé' bá ilch'i' ágolzaa, <sup>34</sup> Kó' doo sidog dago bá álzaa, bésh be'idilt'shé doo bee naztseed da, doo nadaalwod da ndi nadaalwod daasiljii, nagonlkaadgee k'a'adaat'ee daasiljii, la'íí yil nadaagonlkaadíí bik'e dahtsidnkjii. <sup>35</sup> Isdzané bits'á' nanezna' n'íí bá nádaabi'dihilna'go baa na'nil; la'ihíí dahazhi' ihinaahíí yenaadiikáhíí itisgo n't'éégo yidaagotsihíí bigha doo daazhógo benádaadichiid hádaat'íí dago goyéégo bich'i' godest'aago naztseed: <sup>36</sup> La'ihíí baa daach'odloh, la'íí dá habída'ch'it'saas nt'éé, la'ii k'idaach'ist'oq, la'íí ha'ádaach'ist'e': <sup>37</sup> La'ihíí daach'ómé', la'ihíí ilk'ídaabidich'iish, la'ihíí nabídaadi'nestaqd, la'ihíí bésh be'idilt'shé bee naztseed; la'ihíí dibel'íí hik'e gant'ízé bikágé bidiyagé yee nakai lék'e; tédaat'iyégo, nyéé'i daidits'ago, la'íí biniidaagodeszaago; <sup>38</sup> Áí nneehíí ni'gosdzán biká' nneehíí bitisgo da'ilíí: da'igolííyú la'íí dziyú, dzií bini'í'ányú la'íí leyi' da'o'ányú nakai lék'e. <sup>39</sup> Áí dawa daabi'odla' golííhíí bigha n't'éégo baa na'goni' ndi baa det'aa n'íí doo hwahá begolne'

da lék'e: <sup>40</sup>Néé Bik'ehgo'ihinañ nohwáđihyú itisgo nht'éhi yaa nohwá nagoshchij, da'ádaandihyúgo áí doo hadaabi'dilne' da.

**12** Nnee lani doo náhóltagyú nohwinaadyú nzhoqgo daanohwine'íígo, nt'é ndaazgo daahiideehí halaq nlázhzi' ndaano'né', la'íi ncho'íi dayúweh be'ánáhiit'ííhí nlázhzi' ndaano'né' addó, ádí' bidag ádaant'eego Bik'ehgo'ihinañ nohwá ngon'áání bikísk'eh hiikeel le', <sup>2</sup>Jesus, nohwi'odla' begodeyáhi la'íi aqł laile'i halaq án zhá bich'i' daadéet'ij le'; án gozhóóní bádihyú goz'aqahí bigha tsj'ina'áhi biká' biniigodelzaa ndi yidag at'éégo yitis silij, bik'e ídaayágoşigo dahstij ndi doo bił hago'at'éé da, ádí' Bik'ehgo'ihinañ nant'aago dahsdaagee dihe'nazhinéégo dahnezdaa. <sup>3</sup>Nnee ncho'go ádaat'eehí bich'i' nada'idziid ndi yitis siliiní, án baa natsídaahkees le', dah lék'eyúgo dánko hohkáh hileeh, la'íi nohwinatsekees doo nđzil da hileeh. <sup>4</sup>Ncho'íi bich'i' nadaagonoŋkaad ndi doo hak'i dił nohwiká' ndaashchii da. <sup>5</sup>La'íi chaqháshé baa de'níhí k'ehgo nohwaa de'ní n'íi baa daadisonah, gánigo, Shiye', Bik'ehgo'ihinañ doo ałch'idéyú ánáno'íił dayúgo, nht'éégo baa natsínkees, la'íi Bik'ehgo'ihinañ nił destehyúgo nanákaad hela': <sup>6</sup>Bik'ehgo'ihinañ hadí bił daanzhooní ni'ísiihgee yiniidaagodnłsj, yił ch'ígó'aahí bigha, bizhaazhé náidntijihí dała'á ntíígee ni'ísiihí bigha nádainłsas. <sup>7</sup>Bik'ehgo'ihinañ nda'oksiihgee nohwiniidaagodnłsiyúgo, bichagháshé daanohłihí bigha ágádaanohwłsj; hadín biye' golíiní, biye' yiniigodnłsj, yił ch'ígó'aahí bigha. <sup>8</sup>Ádá' nda'oksiihgee Bik'ehgo'ihinañ nohwił ch'ígó'aahí bigha doo nohwiniinágodil'ijh dayúgo yútashchín nliiní k'ehgo ádaanoht'ee, doo

da'anii bichagháshé daanohłij da, nnee dawa doo da'dits'ag dayúgo bił ch'ídaago'aahgo yiniidaagodnłsj. <sup>9</sup>Ádí' ni'gosdzán biká'gee daanohwitaahí nht'éégo nohwił ch'ídaago'aahgo nohwiniidaagodnłsigo daadinłzj; yaaká'dí'go nohwiTaahí itisgo daadinłzigo bikísk'eh ádaant'eego nht'éé go'íi, áík'ehgo zhá nht'éégo daahin'aa. <sup>10</sup>Ni'gosdzán biká' nohwitaahí dabí hadaat'ijyú dét'ihézhí' hagee nda'iilziihgee zhá ádaanohwił'ijh, ádá' yaaká'dí'go nohwiTaahí nohwá nht'ééhí bigha ágádaanohwidnłsj, án godiyini ye'at'ééhí k'ehgo néé addó' godiyini be'ádaant'ee hileehí bigha. <sup>11</sup>Koł ch'ígó'aahgo ákoł'iiní doo koł gozhóqgo ákółsj dago koł na'dini' ndi bikédí'go hadín baa bił ch'ígót'áání nht'ééhí biyi' nołseełgo binest'á' golíihí k'ehgo ilch'i'gonht'ééhí be'at'éégo nht'éé hileeh. <sup>12</sup>Áík'ehgo nohwigan nadaahezdaahí hadag ánadaahdle', nohwigod daadithdí' nht'iz ánadaahdle'; <sup>13</sup>Ádí' ilk'idézdoh intínhí biká' ch'ínohkáh, hadín na'nihodí doo ch'a'odokał da doleełhí bigha; ádá' nalwod nasdłíigo dahnadidáh. <sup>14</sup>Nnee dawa bił t'eké daanohłijgo, la'íi dážhó nht'éégo ádaanoht'eego dahdaanołdoh, doo ágádaach'it'ee dayúgo Bik'ehgo'ihinañ doo hagot'éégo ch'itséh da: <sup>15</sup>Ídaa daagonohdzaq, dánko Bik'ehgo'ihinañ biłgoch'oba'íi dábich'i' ndohkahi at'éé; dánko koł goshch'iihí bikeghad nohwiyi' bengonyááyúgo ndéesaągo nagont'og hajéedgo, áí bee lani daabiłchqo; <sup>16</sup>Ídaa daagonohdzaq, dánko nant'ij nagmaahí nohwitahyú hileeh, dagohí Esau holzéhi, dantsé nagmaahí bigha Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí' býyé doleeł n'íi dałahndi iyqahí bigha baa na'hazniihí k'ehgo dánko Bik'ehgo'ihinañ doo yidnłsj dahí nohwitah hileeh. <sup>17</sup>Bídaagonołsj, Esau

ágádzaahíí bikédí'go Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' nńt'ehi bíyée silij doleeł n'íígee, Dah, biłdo'niid; hichago yókeedgo ná'okaąh ndi doo hagot'éégo łahgo áńáyidléh da lék'e. <sup>18</sup> Doo díńko bich'í' nehesohkai da, dził da'anii si'áníhíí, kq' bee dilti'íí, dagohíí godilhiíí, chagohhekií, yat'ógo nyołhií, <sup>19</sup> Besh dilwoshé áńíhíí, bizhii áńíhíí, áí bizhii daidezts'aaníí, Doo dayúweh nohwich'í' yáńłti' da, daayilniigo nádaayokaąh lék'e, doo bich'í' nehesohkai da: <sup>20</sup> (Tsétahgo nakaihií ndi dziłíí yídahi'naayúgo bił nda'ts'ilne'go dagohíí k'aa bee nabidi'tseedgo goz'aa, niigo yee hadzii n'íí doo hagot'éégo yidag ádaat'ee da lék'e: <sup>21</sup> Daayo'ij n'íí dázhq bégódzidhií bigha Moses gáníí lék'e, Dázhq nésdzidgo dishtid:) <sup>22</sup> Áídá' díńko bich'í' nehesohkai, dził **Sion** golzéhi, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań hináhi bikij goznííí yaaká'yú goz'áni Jerúsalem holzéhi, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagoláni lenáhiłséhi, <sup>23</sup> Dantsé daagozliiníí yaaká'yú bizhi' ádaagoszaahíí bił daagozhóqgo ha'ánátséhií, Bik'ehgo'ihí'nań nnee dawa yaa yałti'go yándaago'a'ihí, ła'íí yaaká'yú nnee nńt'éégo ádaat'eehií hadaadeszaahíí bispirits bich'í' nehesohkai, <sup>24</sup> ła'íí Jesus, Bik'ehgo'ihí'nań hik'e nnee biłgo łańgot'aaníí áńidéhi nohwá sizini, ła'íí dił kok'e hiłta'íí, Abel bidilíí yitiso nńt'éégo ágot'eehií yaa nagolni'i áłdó' bich'í' nehesohkai. <sup>25</sup> Bik'ehgo'ihí'nań, nohwich'í' yałti'íí, doo dah daadohni dago baa daagonohsaą: ni'gosdzán biká'gee bich'í' yałti'ihíí, dah yilniidíí doo hagot'éégo bits'á' hakee da lék'e, áłk'ehgo yaaká'dí' nohwich'í' yałti'ihíí hodaayéelts'aa doo hádaat'ij dayúgo, itiso doo bits'á' haokee at'éé da: <sup>26</sup> Da'áídá' bizhiihíí bee ni'gosdzán nagohi'naa, k'adyúgohíí gáníigo ngon'áá, Yunáasyú

goldohgo dałahńdi doo ni'gosdzán zhá nagohish'naa da, yáá áłdó' nagohish'naa doleeł. <sup>27</sup> Áń ágánniidíí, Yunáasyú goldohgo dałahńdi, hadíí alzaahíí nadaaha'naahíí k'ihzhi' nii'né', golzeego ágolzee, áłk'ehgo hadíí doo hagot'éégo dihi'náh dahíí zhá godziih doleeł. <sup>28</sup> Bik'ehgo'ihí'nań bilatt'áhgee nohwiinłgo doo hagot'éégo k'ihzhi' nohwiinł dahíí bigha halaa ba'ihédaandzi le', áłk'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań daadnlzigo ła'íí bédaahildzidgo bił daagohilzhóqgo bá nada'iidziid le': <sup>29</sup> Bik'ehgodaahin'nań kq' ndi'ilk'ąhi nłni at'éé.

**13** Iłk'isó hił daanjqqhií k'ehgo dayúweh hił daanojhq le'. <sup>2</sup> Nnee doo bídaagonłsinihi nohwaa hikaiyúgo baa daa ch'ohba'go baa daayonah hela': nnee ła' ágádaadzaago Bik'ehgo'ihí'nań binadaal'a'á yaaká'dí'hi doo yídaagolı dago yá da'dezné' lék'e. <sup>3</sup> Ha'ánshijeedíí bínadaałniih, bił ha'ánshojeedhií k'ehgo; hadín bits'í biniidaagonłt'ééhíí bínadaałniih, nohwíí áłdó' nohwits'í gólłigo bedaahinołnaa. <sup>4</sup> Na'i'neehíí nnee dawa daayidnłsı le', doo ilts'á' nant'ı' na'aashgo da: ch'a'o'i'néhií ła'íí nant'ı' nakaihií Bik'ehgo'ihí'nań yaa yádaalti'go yándaago'áh. <sup>5</sup> Bestso doo bidázhı' ádaanoht'ee da le'; nt'éhéta ayáháhi nohwíyée lék'e ndi baa nohwil daagozhq le': Bik'ehgo'ihí'nań gánohwiłniid, Doo nits'á' dahdosháh át'éé da. <sup>6</sup> Áłk'ehgo doo t'aazhı' daasiłti dago gádaan'ni, NohweBik'ehń shich'onıhi nli, nnee hago ádaashidoliłi doo bee nésdzid da. <sup>7</sup> Nohwá naziiníí bínadaałniih, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bee nohwich'ı' yádaalti' n'íí: da'odłąhií k'ehgo da'ohdłą le', nt'é ádaizlaahíí baa natsídaahkees. <sup>8</sup> Jesus Christ, adąqadá' át'ééhíí k'ehgo díí jii t'ah ágát'éé dahazhi'





## THE GENERAL EPISTLE OF

## JAMES

**1** Shíí James, Bik'ehgo'ihí'nań nahweBik'ehń binal'a'á nshłńni, nnee nakits'ádaahyú hat'i'i ilch'á'yú odaagohele'ihíí nohwich'í' k'e'eshchii, Bik'ehgo'ihí'nań nohwił nlii le', nohwiłdishńii. <sup>2</sup>Shik'íyú, iltah at'éégo nohwich'í' nagont'ogyúgo, baa nohwił daagozhóq le'; <sup>3</sup>Díí bidaagonołsigo, nohwi'odla'íí nayídntaahgo nyee ndi dahdaanołdoh daaleeh. <sup>4</sup>Áí dayúweh nohwiyi' na'iziid le', áik'ehgo nohwi'at'e' nzhooníí zhá be'ádaanoł'tee doleeł, doo hat'íí bee dábič'í'go da. <sup>5</sup>Nohwitahyú dahadń doo goyáá dayúgohíí Bik'ehgo'ihí'nań yíyókeed le', áik'ehgo baa hi'né' doleeł; Bik'ehgo'ihí'nań dánzhog at'éégo nnee dawa daazhógo yaa yiné'hi at'éé. <sup>6</sup>Áń nneehń odlaago áńíí le', doo biini' nakigo da: dahadń biini' nakihń, nch'iigo túnteel nádidáhíí k'ehgo at'éé. <sup>7</sup>Nnee ágát'éhń nahweBik'ehń bich'á'gé' doo hat'íí ích'í' nyohodlíí da le'. <sup>8</sup>Nnee biini' nakihíí doo bigózigo nagháhi at'éé da. <sup>9</sup>Nnee ádaagoch'iyolba'ń Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee ízisgo at'éégo ábi'delzaahíí bigħa bił gozhóq le': <sup>10</sup>Áiná' nnee ízis it'íin ádaagoch'iyolba'go ábi'delzaahíí bigħa bił gozhóq le': t'oh dénzhonéhíí ánádaasđidhíí k'ehgo bee ch'ígowáh doleełhíí bigħa. <sup>11</sup>Ch'ígona'ái sidogo hagháhgo, t'oh yiniłnéehgo dénzhonéhíí nandéh, áik'ehgo dénzhone n'íí áđih: áí k'a'at'éégo nnee ízis it'íin t'ah dá'it'íigo bech'igonáh doleeł. <sup>12</sup>Nnee nabídi'nestaqđ lé'e ndi aqł yitis ch'ínyááhń biyaa gozhóni at'éé: nabídi'nestaqđíí aqł yitis ch'ínyáágo dahazh'í' ihí'náhi, nnee Bik'ehgo'ihí'nań bił daanzhóni yaa yiden'áání, baa

didot'aal, gonneege ch'ah **hobíihí** k'ehgo. <sup>13</sup>Nnee ła' nabídi'nestaqđ lé'eyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań nashínestaqđ, doo ńii da le': Bik'ehgo'ihí'nań doo nchq'íí bee nahóntaah goz'aq da, ła'íí án doo hadń nayíntaah da: <sup>14</sup>Nnee daantíígee dénch'ogó ágot'eehíí yiká hat'íiní, ídíbiiltso'go nabídintaah. <sup>15</sup>Dénch'ogó ágot'eehíí hágot'íiní íłtsaq hileehíí k'ehgo nchq'íí yilchii: áígé' nchq'íí ncha siljigo da'itsaahíí yilchii. <sup>16</sup>Shik'íyú, shł daanołshóni, nda'olsii hela'. <sup>17</sup>Dawahá nł't'ééhíí ła'íí dawahá nzhooníí yaaká'gé' nohwaa hi'né'hi at'éé, Bik'ehgo'ihí'nań idindláadíí Áyílaahn bich'á'gé' nke'né', án doo łahgo áná'dol'íi da, hat'íhíta léhídáhgo chagosh'oh nágodleeł doo áí k'a'at'éé da. <sup>18</sup>Bik'ehgo'ihí'nań dabíí hat'íigo dawahá daahinaago áyílaahíí bitahgé' da'íłtsé nest'án begodeyaahíí k'ehgo biyati' da'aníhi bee nádaagosiidliigo ánohwilaa. <sup>19</sup>Áik'ehgo shik'íyú, shł daanołshóni, nnee daantíígee nł't'éégo íyést'saq le', yati' t'aqzh'í' goz'aago, ła'íí ha'ashkeehíí t'aqzh'í' goz'aago: <sup>20</sup>Nnee bihashke'híí Bik'ehgo'ihí'nań binzhq'íí doo áłle' da. <sup>21</sup>Áí bigħa nchq'zhin'éégo ágot'eehíí ła'íí doo bik'ehyú ágot'eehíí dawa k'ihzh'í' ndaanołné'ná', yati' nohwijíí biyi' k'ená'dilzéhíí nohwijíí yune' isht'egodnt'éégo nádaagodoł'aah, áí nohwiyi'sizimíí hasdáyiniłgo yinel'aq. <sup>22</sup>Bik'ehgo'ihí'nań biyati' da'aníyú ádaanoł'tee le', doo daazhógo dédaadołts'ago da, doo ách'í' nadaalch'aago da. <sup>23</sup>Dahadń yati' daazhógo yidits'agn doo yikísk'eh at'éé dahń, nnee ła' biká'got'íné biyi' binii' da'at'ééhíí yinel'íihíí k'ehgo at'éé: <sup>24</sup>Áń nneehń ádinel'íid hik'e dahiyaa, áígé' dagoshch'í' ánołih n'íí yaa yisnah. <sup>25</sup>Dahadń Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí dážhó nł't'ehi, begoz'aaníí nnee ch'ínáyihí'ńfi, biyi' déz'íiníí dayúweh yaa higaalń, doo daazhógo

iyésts'aago dagoshch'i' yaa yinah daná', yati' yikísk'eh at'ééhń, án nneehń dawahá áile'íi bee biyaa gozhóq doleeł. <sup>26</sup>Dahadń nńt'éégo oshkaqah nzińá' biyati' doo yaa goyáágo yałtı'n ách'i' nach'aa, án nneehń bi'okaqahıı doo bá begolne' da. <sup>27</sup>Chaqháshé bitaa la'ıı bimaadaadaadınıı, la'ıı isdzané itsaa daanliiniı bich'i' nadaagont'ogıı bich'och'iniigo bitaach'ighaago, la'ıı ni'gosdzán biká'gee ncho'go ágot'eehıı doo hayıı be'ách'ıt'éégo da, áı Bik'ehgo'ihı'nań nohwiTaa'n binaál okaqah da'anihi, la'ıı dánzhq at'éhi at'éé.

**2** Shik'ııyú, Jesus Christ no-hweBik'ehń, bich'á'idindini, daaholdlaago nnee doo i'fanigo baa natsidaalkees. <sup>2</sup>Nnee la' óodo bee bigan bik'en'áne gólını, la'ıı bidiyáge nńt'éhi bik'isilaago dała'adzaagee ha'ayáayúgo, la'ıı nnee tét'iyéhi bidiyáge déncho'ehi yee ha'ayáayúgo: <sup>3</sup>Nnee bidiyáge nńt'éhihiı zhá bich'i' ádaanoł't'eego ágádaabıldońii, Dzaqagé' nńt'éégee dahńdaa; áına' nnee tét'iyéhiı ágádaabıldońii, Da'áıgee sínzıı, dagohıı, Shikeeyú ndaa: <sup>4</sup>Ágádaanoł't'eeyúgoshá' la' dá'ich'i'go, la'ıı itisgo łanatsidaalkees, ncho'go natsidaalkeesgoshá' aayádaalt'i'hiı daaleeh? <sup>5</sup>Shik'ııyú, shıł daanołshóni, ıdaayesólts'aa, Bik'ehgo'ihı'nań ni'gosdzán biká' ágot'ee zhinéégo tédaat'iyéhiı da'odlaqahıı yee ızisgo da'ıt'ıı doleełgo haiyinil, la'ıı bilałt'áhgee begoz'aanıı daabıyéé doleełgo haiyinil, áı Bik'ehgo'ihı'nań yıl daanzhoonıı yaa goden'áá. <sup>6</sup>Áına' nohwıı tédaat'iyéhiı doo bıł da'oltağ da laq. Nnee ızis it'iiniıshá' isná daanołwidil'ıı? Da'áı yána'ıti'hé yune'shá' odaołnohwinihııood? <sup>7</sup>Da'áı nńt'éégo bee nohwi'dojııhiıshá' déncho'go yaa yádaalt'i'? <sup>8</sup>Nant'án yegos'aanıı Bik'ehgo'ihı'nań biyati'

bek'e'eshchiiniı gánııgee, Na'ashhahgé' gólınıı nił nzhq le', dani ıdıł njoqhiı k'ehgo, niıhiı da'aniı bikísk'eh ádaanoł't'eeyúgo nńt'éé: <sup>9</sup>Áına' nnee i'fanigo baa natsidaalkeesyúgo ncho'go at'ıı, begoz'aanıı yitis hadaadıltaalıı k'ehgo ádaalt'ıı bıdaagonoısi. <sup>10</sup>Dahadń begoz'aanıı dawa yikísk'eh at'éé ndi dała'ágo ıłsiıhyúgo, begoz'aanıı dawa yıłsiıh hıleeł. <sup>11</sup>Ch'a'o'néhiı bee ałneh hela', niıhiı, Dahadń zołhéé hela', niı ałdó'. Ch'a'o'néhiı doo bee áłdzaa daná' dahadń zeezołhıı lé'eyúgo, begoz'aanıı yitis hadıltaalıı nleeł. <sup>12</sup>Begoz'aanıı nnee ch'ınayıhi'niıhiı nnee bee baa yáda'ıti' doleełı k'ehgo yádaalt'i', la'ıı áı k'ehgo ádaanoł't'ee. <sup>13</sup>Doo bıł goch'oba' dahń doo baa goch'oba' dago baa yá'ıti' doleeł; áına' ıłgoch'oba'ıı aayá'ıti'ıı yee itisgo at'éé. <sup>14</sup>Shik'ııyú, nnee la', Oshdlaq, niına' Bik'ehgo'ihı'nań biyati' doo yikísk'eh at'éé dayúgo, hat'ıı yit'ıı áına'? Ya' áı odlaqahıı hasdábılteeh née? <sup>15</sup>Kok'ısn dagohıı kolah bidiyáge éđıhna' dajıı biıgha dáshına'naghaaná', <sup>16</sup>Nohwıı la' bich'i' gádołniıyúgo, ıłch'i'gont'éehıı bee nanna, sínzilgo, la'ıı náıńıđıđgo nanna; áına' dawahá yıdn nııhiı doo baa nné' dayúgo; hat'ıı bee nzhq? <sup>17</sup>Áık'ehgo ko'odla' zhá gólııyúgo, doo bikísk'eh ách'ıt'éé dayúgo, doo hat'ıı ká áile' da, daztsáni k'a'at'éé. <sup>18</sup>Dahadń gánıı doleeł, Ni ondlaq, áına' shıhiı shı'odla' yikísk'eh ánásh't'ııh: ondlaqahıı shıł ch'ı'nah áńle' yikísk'eh ánt'ııhiı da'ádıhgo, áık'ehgo shıı oshdlaqahıı yikísk'eh ánásh't'ııhiı bee nił ch'ı'nah áshle'. <sup>19</sup>Bik'ehgo'ihı'nań dała'á nıııgo hondlaq; áı nńt'éé: ch'ııdn daanlıni ałdó' da'odlaqana' ndaaldzıđgo daadıthıđ. <sup>20</sup>Áına' nnee doo goyáá dahi nlıni, ko'odla' golıı ndi doo bikísk'eh ách'ıt'éé dayúgo doo begolne' da, daztsáni k'a'at'éé, ya' áı doo bıgonııı da née? <sup>21</sup>Hat'ıhıta be'okaqahıı biká' dahi'niıłgee Abraham, nohwıta

n'íí, biye' Isaac Bik'ehgo'ihí'nań yaa yintjina'sha', anát'iidíí bee Bik'ehgo'ihí'nań, dávik'ehyú át'éhi biłnńiid? <sup>22</sup> Bıgosıńsııd née, bi'odla'ıı ła'ıı yikısk'eh at'éehıı dała' na'iziid, bi'odla'ıı yikısk'eh at'éehıı bee łałzaa. <sup>23</sup> Áık'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiinıı, Abraham Bik'ehgo'ihí'nań yosdlaad, áık'ehgo bi'odla'hıı bigha dávik'ehyú át'éego bá hótą, nii l'é'ehıı begolzaa: áıgee Bik'ehgo'ihí'nań bit'eké daabılch'ınıigo daach'ozhıı l'é'e. <sup>24</sup> Áık'ehgo bıdaagosıııd, doo bi'odla'ıı zhá bee Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee nnee dávik'ehyú át'éé da, áıná' yikısk'eh ádaat'eehıı ałdó' bee Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dávik'ehyú át'éé. <sup>25</sup> Da'ágát'éego Ráhab, isdzán nant'ı' nagháhi n'ıı, ch'ınii nai'aahıı ha'áyıılaa, áıgé' łahyúgo ch'ınádais'a'ná', anát'iidıısha' bee dávik'ehyú át'éé biłdo'niid? <sup>26</sup> Kots'ıı koyı'siziinıı ádıhyúgo daats'iztsaa, áı k'a'at'éego ko'odla', bikısk'eh ách'ıt'éehıı ádıhyúgo, doo hat'ıı ká áıle' da.

**3** Shik'ııyú, hołąągo ilch'ıgó'aahıı daaleeh hela', ilch'ıdaagont'eehıı itisgo nyeego nohwaa yá'iti' doleeł bıdaagonoıshıı bigha. <sup>2</sup> Daanohwigha łaąągo ndaahiilziih. Dahadı yati'gee doo iısih dahń nnee dázhó nt'éhi nlıı, nt'éego áyıısi, bits'ıı dawa da'anııyú anát'ıı. <sup>3</sup> Lıı bizaa'áh bá ádaagoııidle' nohwik'ehgo nagmaahıı bigha; áık'ehgo bits'ıı dawa bee daahiido'. <sup>4</sup> Tsina'eeıı ałdó' baa natsıdaalkees, dázhó nchaa ndi, ła'ıı nawode nch'ıidıı aná'ol ndi, benal'eeıı dázhó alch'ıséhi bee na'ı'eeıı dahát'ııyú yidiı'eeł. <sup>5</sup> Da'ágát'éego kozaadıı ách'ısé ndi izisgo ágot'eehıı yee áda'odlııgo yati'. Gochaago godnlch'il goz'áni kó' alch'ıséhi bee bikó' do'nil łaá! <sup>6</sup> Kozaadıı kó' do'nilıı k'a'at'éé,

ni'gosdzán biká' nchó'ıı dawa bik'ehyú át'éhi k'a'at'éego nohwits'ıı biyı' itah nlıı; kots'ııhıı dawa yılchóq; ch'ıidn bikó' diltı'ıı bich'á'gé' kó' bee bikó' do'nilgo ch'ıdehezná'gé' nch'ıhenna'zhi' yikó' da'dinil. <sup>7</sup> Tsétahgo daagolıınıı itah at'éhıhıı, dló', t'ıısh, túnteel biyı' daagolıınıı daabiłdılshóq, ni'gosdzán biká' nnee daabiłshóq: <sup>8</sup> Áıná' doo hadń kozaad yóıshóq at'éé da: nchó'go doo nehe'náhi at'éé da, ła'ıı dázhó bik'asda' nchó'. <sup>9</sup> Kozaad bee Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa'ń áshóqđ daabiłn'niı; da'ái bee nnee, Bik'ehgo'ihí'nań k'ehgo ádaaszaahi, yati' bee daahónkaał. <sup>10</sup> Da'ái kozé'ıı bich'á'gé' yati' nt'éhi ła'ıı yati' nchó'ıı bee hagohııgháh. Shik'ııyú, díı doo ágát'éé da le'at'éhi. <sup>11</sup> Ya' ni'gé' túhálııgee tú nzhóqııı ła'ıı tú nk'óqzhıı dała' halıı née? <sup>12</sup> Shik'ııyú, ya' tsi, figs holzéhi, olives náyint'ıı, dagohıı dasts'aa figs náyint'ıı née? Áı k'a'at'éego tú nk'óqzhıı halıııgee tú nzhonıı doo halıı da. <sup>13</sup> Nohwıtahyú hadń goyáągo bił ígózı? Bi'at'e' nt'éehıı be'anát'ııhıı ch'ınah áyıısi le', igoya' doo t'ąązhi' yána'ıti' dahıı ye'at'éé. <sup>14</sup> Nohwıııı yune' nohwıł daagoshch'ıı'go dánohwızhá nt'éehıı ádá hádaat'ııyúgo, ła'ıı dashızhá itisgo ánsht'eego daanoısyúgo, doo ádaa da'odlıı da le', doo ách'ınııyú ách'ıne' dayúgo l'é'ılchoohıı at'éé. <sup>15</sup> İdııgo ch'ıdzaanıı doo yaaká'gé' nke'né' da, dá ni'gosdzán biká' benagowaahi, dakó ko'at'e'ıı bik'ehgo, ch'ıidn binant'a' bich'á'gé'hi at'éé. <sup>16</sup> Dabızhá nt'éehıı ádá hát'ııhıı, ła'ıı dashızhá itisgo ánsht'eego nzıhıı gollıııgee doo nkegohen'áą da doleeł, ła'ıı nchó'go ágot'ııhıı dawa begoz'ą. <sup>17</sup> Áıná' yaaká'gé' igoya'ıı díı k'ehgo at'éé, dázhó nt'éé, bił nkegohen'áą, dawa bich'ı' ch'ızhóq, doo ádıı k'a'ách'ıt'éé da, dázhó koł goch'oba', ła'ıı nt'éego ánada'ch'ol'ııgo, doo ił'anıgo baa

nach'itsikeesgo da, doo koká' zhá gozhóqo da. <sup>18</sup>Nnee nkegohen'áágo ádaagotsiní k'eda'dile'go dá bik'ehyú ách'ít'ééhíí binest'á' goleeh.

**4** Hat'íí bighá ích'í' nadaagonoŋkaad, ła'íí nohwitahyú ích'í' hadaash-keed? Nohwi' dawahá nchó'íí biká hádaalt'iiníí nohwi' ích'í' na'iziidhíí bighá go'íí. <sup>2</sup>Hat'íhíta nchó'íí ch'éh hádaalt'íhíí bighá nada'otseed: hat'íhíta naaniyú daabiyééhíí ádá hádaalt'íiná doo nádaadoŋné' dahíí bighá ích'í' hadaashoŋkeed, ła'íí ích'í' nadaagonoŋkaad: doo daahoŋkéedgo da'olkaqah dahíí bighá doo nádaadoŋné' da. <sup>3</sup>Dánohwízhá ádá hádaalt'íhíí biká da'olkaqahíí bighá doo nohwaa hi'né' da. Ágát'éégo da'okaqahíí doo bik'eh da. <sup>4</sup>Nant'í' nakaiyí k'a'at'éégo ádaanoŋ't'éhi, ni'gosdzán biká' ágot'eehíí nohwiŋ daanzhoqoyúgo Bik'ehgo'ihí'nañ yik'edaanníihi ádaanoŋ't'ee, ya' doo bídaagonoŋsi da née? Áík'ehgo dahadn ni'gosdzán biká' ágot'eehíí zhá biŋ nzhoníí Bik'ehgo'ihí'nañ yik'enniíihi ádilne'. <sup>5</sup>Ya' Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'e'eshchiiníí anííhíí doo bighani golíí dago gáníí daanoŋsi née, Ya' Holy Spirit nohwi' golíí nchó'íí há't'íí née, dawahá ádá há't'íí née? Dah, da'aníi doo ágát'éé da. <sup>6</sup>Áiná' Bik'ehgo'ihí'nañ biŋgoch'oba'íí itisgo nohwaa daihiné'. Áí bighá gáníí, Ádaa da'odlííhíí Bik'ehgo'ihí'nañ bich'á'zhí' at'éé, áiná' ádaa goch'iyolba'íí Bik'ehgo'ihí'nañ biŋgoch'oba'íí bee daayich'oníi. <sup>7</sup>Áí bighá Bik'ehgo'ihí'nañ baa ádaa deinoŋ't'aah. Ch'iidn nant'an bidah ádaanoŋ't'ee, áík'ehgo nohwich'á' nádilyeed. <sup>8</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ aŋhánégo bit'ahgo daanoŋíí, áík'ehgo bíí aŋdó' aŋhánégo nohwit'ahzhí' nŋíni at'éé. Nchó'go ádaanoŋ't'eehíí, nohwigan tádaaŋgis: nnee biini' nakihíí daanoŋíni, nohwííí daanzhoqo ádaaŋé'. <sup>9</sup>Doo nohwiŋ daagozhóqo dago daaŋchag, chaaf

nahisóŋtaq le': nohwidloh n'íí daaŋchago ánádaaŋdle', nohwiŋ gozhóóníí doo nohwiŋ aníi dago ánádaaŋdle'. <sup>10</sup>NohweBik'ehíí binadzahgee ádaa daagoch'olba', áík'ehgo hadag ádaanohwile'. <sup>11</sup>Shik'ííyú, doo aayanáltihíí ádaadoŋ'íigo dénchó'égo łaa yádaaŋti' da. Hadn bik'isn yí'iltahyúgo, dagohíí bik'isn dénchó'égo yaa yati'yúgo, Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníí yí'iltah ła'íí dénchó'égo yaa yati': Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníí baa yánŋti' lé'eyúgo, begoz'aaníí doo yikísk'eh ánt'ee da, áiná' aayati' ihíí nŋíí. <sup>12</sup>Begoz'aaníí áyílaahíí daŋa'á nŋíí, da'an aŋdó' hasdáhinííhíí yínel'aq, ła'íí da'ílíí yíchiigo yínel'aq: áiná' hat'íí nŋíí nŋzigo aayanáltihíí ádál'íigo nnee ła'ihíí baa yánŋti'go? <sup>13</sup>Sáá'a, nohwíí gádaadoŋííhíí, Díí jii dagohíí iskaq ákú kíh goz'nilyú nkáh, akú daŋa'á nohweŋegodáh, nada'iilnii ła'íí nohwaa nada'iiniigo, áík'ehgo bestso nohwá ígowáh, daadoŋii: <sup>14</sup>Ndi iskaq ágonéhíí doo bídaagonoŋsi daná' ádaadoŋii. Nohwi'ihí'na' hat'íí át'éé? Áád nahinago dé't'ih hiŋtséhgé' da'ádihíí k'ehgo ádaanoŋ't'ee. <sup>15</sup>Áiná' gádaadoŋiiigo nt'éé, NohweBik'ehíí hat'ííyúgo daahii'naa doleŋ, áík'ehgo díí ádaahiidle', dagohíí áí ádaahiidle', daadoŋiiigo. <sup>16</sup>Doo ágádaadoŋii dayúgo ádaa da'odlíígo yádaaŋti': ágát'éégo yá'ti'íí nchó'íí át'éé. <sup>17</sup>Dahadn áígee ách'ít'ééhíí yígósi ndi doo ágát'éé dahn nchó'íí bá hileeh.

**5** Sáá'a, izis da'ot'iiníí, daaŋchag ła'íí daadoŋwosh, iniigodilnéhíí bee nohwiká' ngowáhíí bighá. <sup>2</sup>Bee izis da'ot'iiníí daanŋdzid, ła'íí nohwidiyágéhíí doolé daayiyaa. <sup>3</sup>Nohwi'óodo ła'íí béshŋgai daadichii; áí bidichiihíí nohwaa nagoln'i' doleŋ, áí kó' diltí'híí k'ehgo nohwitsi' yiyaa doleŋ. Dawahá ła'n da'ílííhíí iké'yú náhilkahíí bighá ích'í' nadaasoŋné'.

<sup>4</sup>Sáá'a, daanohwini' biyi' ihigeshgo nnee nada'iziidíí daayólbijíí n'íí t'aazhí' bich'á' daahónolta'íí nohwich'á' daadilwosh: nnee daahigeshíí daachagíí Bik'ehgo'ihí'nañ, nnee doo náhóltagyú biNant'a'íí, yidezts'aq. <sup>5</sup>Ni'godszán biká' ízis da'olt'iiníí la'íí gonedliiníí zhá' bee daahinoŋnaa ni'; ádeenisoŋk'ah, magashi bidinesk'ahgo siideehíí k'ehgo, k'adíí na'itseedíí biká' ngonyáá. <sup>6</sup>Nnee dávik'ehyú át'éehíí zideego bá nadaagoso'aqgo daazesolhij; do nohwidag at'éé dago. <sup>7</sup>Áík'ehgo shik'ííyú, nohweBik'ehñ nadázhij' biba' nohwiŋ nkedagohez'aq le'. Sáá'a, k'edileehíí ni'godszán bich'á'gé' nest'a' lán ílíníí biŋ nkegohen'aqgo yiba' sidaa, da'iltse la'íí iké'zhí'go nanágoŋtaazhí'. <sup>8</sup>Nohwíí ałdó' nohwiŋ nkedagohez'aq le'; nohwijíí nıdzilgo ádaale': nohweBik'ehñ nadáhgee ngowáhíí bigħa. <sup>9</sup>Shik'ííyú, doo lıda'oltah da, doo nohwá ndaago'aah da doleehíí bigħa; sáá'a, ndaago'a'íí ch'é'ıtiingee sizij. <sup>10</sup>Shik'ííyú, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidíí nohweBik'ehñ bizhi' bee yádaaŋtı' n'íí, biniidaagonŋt'éehíí biŋ nkedagohez'aqahíí nohwiŋ ch'ıdaago'aahgo bikısk'eh ádaanoŋt'ee le'. <sup>11</sup>Sáá'a, nıdzilgo nazij n'íí biŋ daagozhóóníí baa natsıdaahiikees. Job holzéhi nıdzilgo sizij n'íí baat'ıdaanoŋsi, biniidaagodelzaahíí bikédé'go nohweBik'ehñ baa nách'ozbaadıí yıdaagoŋsi; nohweBik'ehñ dázhó aatét'ıí la'ıí biŋ goch'oba'hi at'éé. <sup>12</sup>Shik'ííyú,

dıínko bee itisgo ádaanoŋt'ee le', doo yaaká' bee nohwiŋ'ta dahnádaadidoŋniih da, doo ni'godszán bee da, doo la'ihíí bee da; áıná', Ha'aa, daadoŋniigo da'anii ádaadoŋni le'; dahyúgohíí dánko nohwaa yá'ıti' doleel. <sup>13</sup>Nohwitahyú la' biniigonŋt'éé née? Áñ okaqħ le'. La' biŋ gozhóó née? Bik'ehgo'ihí'nañ ya'ahenzigo ido'aal le'. <sup>14</sup>Nohwitahyú la' nezgai née? Ínashood yánazini yıká ádaanii le'; áı nohweBik'ehñ bizhi'ıí binkááyú ik'ah yiŋ yedilnıfıhgo bá da'okaqħ le': <sup>15</sup>Áík'ehgo odláqgo okaqħíí bee nezgaihíí nadzıfıh, áík'ehgo nohweBik'ehñ hadag ánábidoŋlıfı; la'ıí nchó'go adzaa lé'eyúgo, binchó'ıí bá da'izlıné ánádolnıiŋ. <sup>16</sup>Nda'olsiihıí baa hıŋ nadaagoŋni', la'ıí ıldenáágo lada'olkaqħ, áík'ehgo nádaanoŋwi'dilzıiŋ. Nnee dávik'ehyú at'éehíí bijıí dawa bee okaqħgo dázhó bedehıí. <sup>17</sup>Elıas nnee dá nohwıí k'a'at'éhi nıjıı lé'e, án, Doo nagoŋŋıı da le', niigo bijıí dawa bee oskaqad: áík'ehgo ni'godszán biká' dá doo nagoŋŋııhé taadn legodzaagé' gostán dahiıtaq. <sup>18</sup>Áıgé' ná'oskaqadgo yaaká'gé' nkegonŋtáq, áík'ehgo ni'godszán biká' nest'a' nádaagozdlıı. <sup>19</sup>Shik'ííyú, nohwitahyú la' da'anii ágot'eehıí yich'á' nyááyúgo, la' t'aazhı' yiŋ nnat'áazhyúgo; <sup>20</sup>Dıínko yıgoŋsıjıh le', nchó'go at'ıfıhı bi'at'e' nyihesiıhgé' dahadn t'aazhı' yiŋ nnat'áazhı, án da'ıtsaah bich'á'gé' biyi' siziinıí hasdábidolŋteel, áík'ehgo nchó'ıí lıqıgo yılegodıhoziŋ.

## THE FIRST GENERAL EPISTLE OF

## PETER

**1** Shíí Peter, Jesus Christ binal'a'á nshkíni, nnee nanidí' daanlìgo ilts'á'yú Póntus, Galátia, Cappadócia, Asia, la'íí Bithýnia daagolzeeyú odaago-hesle'ihíí bich'í' k'e'eshchii, <sup>2</sup>Nohwíí, Bik'ehgo'ihí'nań nohwíTaa dabíntsé nohwidaagołsigo hanohwiheznil, la'íí Holy Spirit hadaanohwidezlaago, Jesus Christ bikísk'eh ádaanoht'eego, la'íí bidil' bee nohwik'í daidiíta' doleelgo hanohwiheznil: Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí la'íí bits'á'dí' ilch'í'gont'ééhíí dayúwehégo bee nohwá ígohigháh le'. <sup>3</sup>Bik'ehgo'ihí'nań, Jesus Christ nohweBik'ehń biTaa, ba'ihégoł le', áń biłgoch'oba'íí an'odaazliini' bee Jesus Christ daztsaqđí' naadiidzaahíí biláhyú ániidégo nádaagosiidlii, áík'ehgo yaaká'yú gózhóóníí ndaahóndliihíí doo nohwits'á' bech'ígowáh dago biká daadéet'íih. <sup>4</sup>Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' daanoht'íyee doleelí, doo da'ílíí hileeh dahi, doo hichqoh dahi, doo bech'ígonáh dahi, yaaká'yú nohwá nano'níí, <sup>5</sup>Nohwi'odla' golíhíí bigħa Bik'ehgo'ihí'nań binawod bee nht'éégo nohwinádéz'íi, hasdáhiikáhíí aqł łalzaazhí', áí nohwá ilch'í'ılzaago nnágodzaago ch'í'nah ádolniil. <sup>6</sup>Áí bigħa, k'adíí dé't'ihézhí' iltah at'éégo nanohwi'dintaahgo nohwini-idaagonht'éé lék'e ndi dázho nohwil daagozhóq: <sup>7</sup>Nanohwi'dintaahíí bee nohwí'odla' ndzil shíhíí nabí'dintaah; óodo kq' bee bitádil'eeł, óodo da'ílíí hileeh, áídá' nohwí'odla'íí óodo bitisgo ilíí; áík'ehgo nohwí'odla' ndzil bígóziyúgo, Jesus Christ nádzáágo nohwa'ihéndzigo, daanoht'íyee, la'íí nohwits'á'idindláád doleel: <sup>8</sup>Christ doo hwahá daahołséh da

ndi nohwil daanzhoq; k'adíí áń doo daah'íí da ndi daahohdlaago nohwil daagozhóq, nohwil gozhóóníí doo hagot'éégo baa na'goni' dago yaaká'yú idindláádíí k'a'at'éé: <sup>9</sup>Dayúweh nohwí'odla' bee nasozíyúgo nohwi'yí'siziini' hasdakáh. <sup>10</sup>Áí hasdách'igháhíí bee Bik'ehgo'ihí'nań nohwaa ch'oba' doleelí, dabíí binkááyú nada'iziidi n'íí yaa nadaagosni'; áí hasdách'igháhíí yiká na'ódaadiłkid, la'íí dázho yídaagołsigh hádaat'íigo nadaayılkaah lék'e: <sup>11</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí Christ biSpirit daayigoyilini dabíntsedá' Christ biniigodilne'íí yaa nagosni', la'íí bikedí'go bits'á'idindláádíí áldó' yaa nagosni', áík'ehgo hagot'éégo ágodoniłhíí, la'íí da'os'ah ágodoniłhíí yiká na'ódaadiłkid lék'e. <sup>12</sup>Holy Spirit yaa nagosni' n'íí, doo áí goldohíí biyi' áńagot'íił da doleelgo, áídá' díí goldohíí biyi' ágone' doleelgo Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí bich'í' ch'í'nah ágolzaa, áík'ehgo k'adíí da'ái bee nohwil na'goni', nnee Holy Spirit yaaká'dí' nken'a'íí biláhyú yati' baa gozhóni yee nohwich'í' yádaati'íí, da'ái yee nohwil nanádaagolni', áí Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolímíí yídaagołsighgo hádaat'íi. <sup>13</sup>Áí bigħa nohwiini' ładaahle', ídaa daagonohdzaa le', Jesus Christ nádzáágo Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí nohwíyee doleelí dąngont'í'zhí' ndaaholíí; <sup>14</sup>Chagháshé da'dits'agíí k'ehgo ádaanoht'ee le', Bik'ehgo'ihí'nań doo hwahá bídaagonołsigh dadá' nchq'íí zhá hádaat'íi n'íí doo dayúweh be'ádaanoht'ee da le': <sup>15</sup>Áídá' Bik'ehgo'ihí'nań, nohwich'í' ánniidíí, godilzighgo at'ééhíí k'ehgo nohwíí áldó' nohwí'at'e'íí dawa bee daagodinołs le'; <sup>16</sup>Gáníigo bek'e'eshchíihíí bigħa, Shíí dilzinihíí nshíi; áík'ehgo nohwíí áldó'

daagodinolsi le'. <sup>17</sup> Bik'ehgo'ihinaan doo hadin yik'izhi' at'ee'go da, nnee daantijee hagot'ee'go adaat'iidii yee yandaago'a, an nohwiTaa daabildohniigo nadaahohkaahyu bedaaldzidgo daadinolsi le', ni'goszdan biká' daagonohiidá': <sup>18</sup> Díi bidaagonolsi le', doo anidá' daanohwitaa n'ii bi'at'e' nohwił ch'idaiz'aa n'ii doo nt'é da, áidá' áí biyi'dí' nanánohwi'diheznii, Beshligai la'ii odo da'lii hileehi doo bee nanánohwi'diheznii da; <sup>19</sup> Áidá' Christ bidil lan flini bee, an dibelii bizhaazhé doo baa dahgoz'ani da, doo hayu baa daats'idilhił dahii k'a'at'ee'go nlii: <sup>20</sup> An ni'goszdan doo hwahá nni'taa dadá' habi'doltii, áik'ehgo da'iké'yú ngonyáagee nohwá ch'i'nah alzaa, <sup>21</sup> Christ biláhyú Bik'ehgo'ihinaan daahohdlaq; Christ daztsaadí' Bik'ehgo'ihinaan naadiidzaago abíílaa, la'ii bee bits'á'idindlaádii baidin'áq, áik'ehgo Bik'ehgo'ihinaan daahohdlaqago bits'á'dí' nht'éehii ndaahohii doleeł. <sup>22</sup> Doo daazhógo da, áidá' da'aniigo nohwił'isyú nohwił daanzhoq doleełgo Holy Spirit biláhyú da'anii ágot'eehii bikisk'eh ádaanoht'eehii bee nohwił'siziinií nzhóqogo ádaahlaa, áik'ehgo nohwijíidí' dážhó tił daanohjoq le': <sup>23</sup> Da'lii hileehi doo bee anidégo nádaagosohdlii da, áidá' doo da'lii hileeh dahi bee nádaagosohdlii, Bik'ehgo'ihinaan biyati' hináhi la'ii dahazhi' begoldohi bee nádaagosohdlii. <sup>24</sup> Nnee dawa t'oh k'ehgo ádaat'ee, la'ii nnee zhiné'go ízisgo ágot'eehii ch'il dénzhonéhií k'ehgo ádaat'ee. T'ohii daaniné, la'ii ch'il dánzhonéhií n'ii nanihidéh: <sup>25</sup> Áidá' nohweBik'ehni biyati' dahazhi' begoldohi at'ee. Díi yati'ii bee nohwich'i' yaná'itihii, yati' baa gozhóni at'ee.

**2** Da'oh'ni'ii, nadaahch'aahii, nzhóni ádaado'iinií, la' biyéehii idáhádaaht'iinií, la'ii ncho'go yadaahti'ii

dawa k'ihzhi' ndaagodinoh'aahgo, <sup>2</sup> Mé' anii gozlini ibe' yidih daanliihii k'ehgo, Bik'ehgo'ihinaan biyati', ibe' nht'éhi, bidih daanohlii, bee daanooseł doleełhii bigha: <sup>3</sup> NohweBik'ehni bilgoch'oba'ii ilk'idá' daasoliqho. <sup>4</sup> An bich'i' nohkhá, an tsée hinaahii k'ehgo nlii, nnee doo hádaabit'ii da ndi lan lílgo Bik'ehgo'ihinaan habit'ii. <sup>5</sup> Nohwił áldó' tsée hináhi daanohliihii k'ehgo kih godiyini doo hit'ii dahii nohwee ágólne', okáqah yedaabik'ehii daadilzini daahleehgo, Bik'ehgo'ihinaan baa hi'niihii k'ehba'ihédaansigo daahohkaqah, áí Jesus Christ biláhyú Bik'ehgo'ihinaan bil dabik'eh. <sup>6</sup> Bik'ehgo'ihinaan biyati' bek'e'eshchiinií biyi' gánii, Isaa, **Siongee** hágon'áqagee tsée dantsé si'aanii nnish'aah, lan lílgo haktini, áí tséehii **Christ** nlii: áik'ehgo dahadín bosdlaqadi doo hant'é yik'e ídaayándzi da doleeł, nii. <sup>7</sup> Áí bigha an daahohdlaanii nohwich'i' lan líl: áidá' doo da'odlaq dahii bich'i'go tsée kih ádaagole'ii yó'odaisne'i n'ii hágon'áagee dantsé si'aanii silii, <sup>8</sup> Doo da'odlaq dahii ysée bigha nach'igeehii, tsée ts'iztalgo nach'ikaadi silii, Bik'ehgo'ihinaan biyati' doo daach'idits'ag dahii bigha nach'iniidéh; díi yee bángon'qahi ádaach'it'ee. <sup>9</sup> Áidá' Bik'ehgo'ihinaan, godilhidí' dabii bits'á'dí' diyat'ee'go idindlaádzhi' nohwiłá an'iidii, ízisgo ye'at'éehii ch'i'nah ádaanołsi doleełhii bigha nohwił daatinolt'iiłii hanohwi'dihesnilhi ádaanoht'ee; nadaant'an okáqah yedaabik'ehii daanohlii, nohwinant'a' dala'ahii daanohliigo daagodinolsini, Bik'ehgo'ihinaan biyéé daanohlii: <sup>10</sup> Lahn doo Bik'ehgo'ihinaan biyéehii daanohlii da, n'ii k'adii biyéé daanohlii: lahn Bik'ehgo'ihinaan doo nohwaa ch'oba' da, n'ii k'adii nohwaa ch'oba'. <sup>11</sup> Shił daanohshóni, díi

ni'gospdzán biká'zhí' nanidí' nakaihíí ła'íí dé't'ihézhí' kú nakaihíí k'ehgo daanołhııgo, nádaanołwoshkaąą, nohwits'í bich'ı' zhińéégo nchq'ı zhá hádaaht'iiníí bits'á'zhı' ádaanoht'ee, nohwıjıí yune' nıt'éhihıí nchq'ıí bich'ı' nagonłkaad; <sup>12</sup> Doo Jews daanłıjı dahıí binadzahgee nohwi'at'e' nıt'éégo ádaanołsı: áık'ehgo doo bik'ehyú ánádaaht'ıjı da, daanıigo nohwıda'ıltah ndi nıt'éégo ánádaaht'ıjıí daayo'ııgo Bik'ehgo'ihı'nań ya'ihédaanzı doleeł, án baa nyááhıí bijjı. <sup>13</sup> NohweBik'ehń bıyéé daanołhıjıhıí bighą nnee yenagos'aanıí dawa bikısk'eh ádaanoht'ee: ızisgo nant'an, án ızisgo at'éhi nłııgo daadohts'ag; <sup>14</sup> Nant'ančan daanliinıí ałdó' daadohts'ag, áı doo bik'ehyú ánádaat'ıjı dahıí biniidaagodılne'go, ła'ıí dá bik'ehyú ánádaat'ıjıhıí nıt'éégo ánádaaht'ıjı daayıııigo ızisgo nant'an nohwıch'ı' yi'aa. <sup>15</sup> Díı Bik'ehgo'ihı'nań nohwá hát'ıjı, dá bik'ehyú ádaaht'iinıí bee nnee doo daagoyáá dahıí, nt'é yaa yádaaltı'ıí doo yıdaagołsı dahıí, doo nt'é daanı dago ádaahte': <sup>16</sup> Jews bich'ı' begoz'aanıí doo dayúweh bı'isna' daanołhıjı da; da'ágát'éé ndi dawa nohwá bıł ch'ı'otaąhıí doo nohwinchq'ıí bıł yaa nadaasołtsooz da, áıdá' Bik'ehgo'ihı'nań bánada'ohsiidıí daanołhıjıgo daahinołnaa. <sup>17</sup> Nnee dawa daadinołsı le'. Odlą' bee nohwik'ısyú daanliinıí nohwıł daanzhqq le'. Bik'ehgo'ihı'nań daadinołsıgo bé-daalzdıd le'. ızisgo nant'anıhıí daadinołsı le'. <sup>18</sup> Nada'ohsiidıí, nohwinant'a' daanliinıí dawa bee daadinołsıgo daadohts'ag; daanzhoonıí ła'ıí doo hago ádaat'ıjı dahıí doo áı zhá da, áıdá' hadaashkeehıí ałdó' daadohts'ag. <sup>19</sup> Bik'ehgo'ihı'nań binadzahgee nıt'éégo ách'ıdzaago ıdégoch'ılziyúgo, áıdá' doo nchq'go ách'ıdzaa da ndi koniıgodılne'go nye'i ch'idits'ago bidag ách'ıt'ééyúgo, Bik'ehgo'ihı'nań

binadzahgee dá bik'ehyú ách'ıt'éé. <sup>20</sup> Nchq'go ádaahdzaahıí bighą nohwini-godelzaahıí bidag ádaanoht'eyúgo, ya' áı Bik'ehgo'ihı'nań bıł nzhqq nee? Dah. Áıdá' dá bik'ehyú ádaaht'ıjı ndi nohwiniıgodelzaago bidag ádaanoht'eyúgoıjı, áı Bik'ehgo'ihı'nań bıł nzhqq. <sup>21</sup> Ágát'éégo nohwini-ıdaagonıt'ééhıí bighą Bik'ehgo'ihı'nań nohwıch'ı' ánnıid: Christ nohwá biniıgodelzaa, áık'ehgo shedaanoht'ee le', nohwıııı: <sup>22</sup> Áń doo nchq'go adzaa da, nach'aago yá'ıtı'ıí doo bizé'dı' diıts'ag da: <sup>23</sup> Áń nnee yati' bee daabokáał ndi bıı doo t'ąązhı' yati' yee okáał da: án biniıgodelzaa ndi goyéégo nohwıch'ı' godısh'aah doo nıı da; ndihıí Bik'ehgo'ihı'nań dá bik'ehgo aayaltı'ihıí yaa ıdet'ąą lék'e: <sup>24</sup> Áń nohwinchq'ıí dabıí bits'ı ıda'ayıidlaago tsı'ılna'áhi yıká' daztsąą, néé nohwinchq'ıí bich'ı' dasııtsąądá' dá bik'ehyú ágot'eehıí bich'ı' daahın'naa doleełhıí bighą: nohwá habı'dołtsazıı bighą nohwinchq'ıí bits'á'zhı' nádaahdzıı. <sup>25</sup> Dibekıjı ch'a'onalsáąhıí k'ehgo ádaanoht'ee nı'; k'adıı t'ąązhı' dibekıjı Nanyoodihıí baa nánohkai, án Christ nłııgo nohwiyi'siziinıí Yinádéz'iinıí nłıj. **3** Da'ágát'éégo isdzáné daanołhııı, nohwıką' daadohts'ag; áık'ehgo Bik'ehgo'ihı'nań bıyati' doo yıkısk'eh ádaat'ee dayúgo, doo nt'é daabıłdołhııı da ndi, nıt'éégo ádaanoht'eehıí bee da'odłąą daaleehgo daahonołbıjıh doleeł; <sup>2</sup> Nıt'éégo ánádaaht'ıjııgo ła'ıí Bik'ehgo'ihı'nań daadinołsıgo daayo'ıjıhıí bighą da'odłąą daaleeh. <sup>3</sup> Doo nohwıká'yú zhá ıdaadołzhqq da, daazhógo nel'ıjıhıí bighą doo nohwitsızıl ıltah at'éégo daashbizh da le', ła'ıí dawahá óodo ádaaszaahıí doo nohwaa dahnazılgo da, ła'ıí diyágé łań ılıııı doo nohwik'ısilaago da: <sup>4</sup> Áıdá' nohwıjıı yune' nıt'éégo ágot'eehıí bee dénzhońégo ádaahte',



nohwijíi yune' isht'edaagodnt'éégo, ła'íi dant'éheego be'ádaanoht'eego, ái be'ídaadołzhooníi doo da'ílii daaleeh dahi, ła'íi Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee łań ílini. <sup>5</sup>Da'ágát'éégo doo ánídá' isdzáné daagodnłsiníi Bik'ehgo'ihí'nań yaa da'okíhíi ídaadilzhooq lək'e, bikaq daidits'ago: <sup>6</sup>Sarah ágát'éégo Abraham yidits'ag lək'e, shinant'a' yilniigo: da'osodładhíi bigħa ń bich'eke'yú k'ehgo daasolij, nt'éégo ádaanoht'eeyúgo, ła'íi doo nt'é bik'e nadaalyiz dayúgo. <sup>7</sup>Da'ágát'éégo nnee daanołłni, nohwí'aa baa natsídaahkeesgo bił daagonohij, bits'í doo nłdzil dahíi bigħa daadinolįi, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi nohwi'ihí'na' nohwá ágolįiníi da'ánohła nohwíyéehíi bigħa; áik'ehgo da'ohkqahgee doo nohwich'í' nagont'og da. <sup>8</sup>Da'ík'é'yú goz'aaníi, daanohwigha nohwinatsekees dała'á ádaanołįi, łaa daach'ohba' le', odlq' bee ilk'isyú daanołłigo hł daanołhooq le', nohwijíidí' nohwıl daagoch'oba' le', k'édaanołįi le': <sup>9</sup>Ła' doo bik'ehyú ádaanołwizłaa dayúgo doo iké'déńá ágánádaahdle' da, daanołwóch'iid lək'eyúgo doo t'aqzh'í' daahóhch'iid da: áidá' gozhóoníi bá hádaahť'ij; d'íi bigħa Bik'ehgo'ihí'nań nohwich'í' ánniid bídaagonolįi, ła'íi ái bee gozhóoníi nohwíyéé doleeł. <sup>10</sup>Hadíń ihí'ńa bił nzhooníi, ła'íi nt'éégo býołkaal hat'íiníi, ń doo ncho'go yalti' da le', doo lé'ılchoo da le': <sup>11</sup>Áń ncho'íi yits'q'zh'í' anne'go nt'ééhíi ye'at'íi le'; ilch'í'gont'ééhíi yiká hát'íiigo nłdzilgo yikádéz'ij le'. <sup>12</sup>NohweBik'ehń nnee dávik'ehyú ádaat'eehíi yik'idéz'ij, ái bi'okqahíi yíyéstsaq: áidá' nnee doo bik'ehyú ánádaat'ijł dahíi yits'q'zh'í'go dahnot'aał. <sup>13</sup>Nłt'éégo ádaanoht'eedá', hadíńshq' nohwin'í' d'ih'ih? <sup>14</sup>Dánzhooqo zhq' ágot'eehíi bigħa nohwiniidaagonłt'éé

ndi, nohwá gozhóq doo: nnee nohwik'edaannihíi doo bédaaldzid da, doo nohwıl nadaagont'og da le'; <sup>15</sup>Áidá' nohweBik'ehń, Bik'ehgo'ihí'nań nłigo, nohwijíi yune' daadinolįi le': nt'ééhíi nohwádijhyú goz'aaníi nohwijíi biyi' yune' nda'okíhíi nnee ła' yigha nanohwídłkidyúgo, hagog'éégo bich'í' hahdziihíi t'ah bíntsé bídaagonolįi le', tądégo ła'íi daadinolįigo baa nadaagolńi le': <sup>16</sup>Nłt'éégo ánádaahť'ijłgo ídédagosolįigo, Christ biláhyú nohwí'at'e' nt'éé ndi léda'ılchoogo ncho'go ánádaat'ijł daanołwılńihíi ídaa yádaandzi doleeł. <sup>17</sup>Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgoyúgo nt'éégo ánádaahť'ijł ndi nohwiniidaagonłt'ééhíi dávik'eh, áidá' ncho'go ánádaahť'ijł zhin'ééhíi bigħa nohwiniidaagonłt'éeyúgohíi doo nzhooq da. <sup>18</sup>Christ dałahńdi nohwincho'íi bigħa biniigodelzaa, ń dávik'ehyú át'ééhíi doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi yá biniigodelzaa, Bik'ehgo'ihí'nań yaa nnohwiniłłhíi bigħa, bits'í zhq' zesdij, áidá' biyi'sizini doo zesdij da, ái bee naadiidzaa: <sup>19</sup>Ái bee spirits ha'ashijeedyú nyáágo yich'í' yałti'; <sup>20</sup>Ái spirits-híi doo ánídá' dabízhq' daabik'eh ndi Bik'ehgo'ihí'nań bágoho'aał lək'e; Noah hınaadq' tsina'eehíi áile'dá' tsina'eehíi biyi' tsebíi hilt'eego zhq' hasdakai, tú biláhyú. <sup>21</sup>Ái túhíi tú bee baptize ánohwí'delzaago Jesus Christ daztsaqdí' naadiidzaahíi biláhyú hasdahiikaihíi bee nohwıl ch'í'nah ágolzaa, (baptism doo koká' chiníi naił'eelgo ágolzee da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dávik'ehyú ách'ít'éégo ídégoch'ıłįigo ágolzee.) <sup>22</sup>Christ yaaká'yú onádaago Bik'ehgo'ihí'nań bigan dihe'nazhınéégo dahsdaa; Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolıńi, ła'íi yedaabik'ehíi, ła'íi spirits binawodíi dawa daabidits'ago ádaabi'deszaa.

**4** Christ bits'í bee nohwá biniigodelzaahí k'ehgo nohwíí áldó' binatsekeesí k'a'at'éégo nohwinatsekeesí ádaahle'go nohwíí áldó' bá nohwiniigodilne'go dávik'eh: hadín bits'í bee biniigodelzaahí nchó'íí yits'á' nyáá; <sup>2</sup>Áík'ehgo nehena'zhi' kots'í zhinéégo nchó'í ánádaat'ííhíí doo yaa biini' da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań nohwíí'nań hát'ínní zhá ánat'íígo yaa biini' doleel. <sup>3</sup>Bik'ehgo'ihí'nań doo daayokąąh dahíí bíl daanzhóogo ánádaat'ííhíí k'ehgo ánádaaahit'íí n'íí ąął bech'ígóyáá; díínko be'ánadaaahit'íí ni': nchó'íí doo bich'í' t'ąązhi' ádaant'ee da ni', nohwits'í zhinéégo nchó'íí zhá hádaaahit'íí ni', nohwił nádaagodeyis ni', da'iidląągo daagodnlch'aad ni', da'iidląągo nohwił daagonedlji ni', ła'íí da'ílnéhíí daahohiikąąh ni': <sup>4</sup>Bíl nchó'go ánádaahit'íí n'íí, k'adíí nchó'go ánádaat'ííyú doo bíl aanáhkeel dahíí bighá nohwída'íltah: <sup>5</sup>Bik'ehgo'ihí'nań, nnee daahinaahíí hik'e nanezna'íí bílgo ílk'idá' yaa yalti'go siziiníí, bináál áí nneehíí ánádaat'íí n'íí dabíí ídaa nadaagolní' doleel. <sup>6</sup>Nnee nanezna' n'íí t'ah daahinaadá' nt'é bighá yati' baa gozhóni bee bich'í' ya'ífti'? Yati' baa gozhóni daayodląągo biyi'siziiníí Bik'ehgo'ihí'nań yíl daadoleethíí bighá, dabíntsedá' góyéégo bándaaagost'ąą ndí. <sup>7</sup>Ágot'eehíí dawa k'ad bengonáh: áí bighá nohwiini' daagolíigo, ídaa daagonohdzaągo da'ohkąąh le'. <sup>8</sup>Díínko itisgo begoz'áni, dázhó híł daanojhóo le': íp'jóóníí nohwitah begoz'ąayúgo, ła' ni'ílsiih ndi nohwił'íjóóníí áí bee bíl ya'istsooz. <sup>9</sup>Ídenáągo hasta' nahkáh, doo bik'e daasholch'iigo da. <sup>10</sup>Nnee bána'iziidíí nt'é bíyééhíí yá yinádéz'íigo yita'niihíí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bílgoch'oba'íí dała'á daanotíjee nohwaa daizné'íí íltah ádaat'eehíí bee híł ch'odaahníih. <sup>11</sup>Nnee ła' yalti'yúgo, Bik'ehgo'ihí'nań

bits'á'dí'íí zhá yee yalti' le'; nnee ła' ich'oníiyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań nńdzilgo ábłsigo ich'oníi le': Jesus Christ biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégoši doleelgo, án dázhó ba'ihégoši le', ła'íí dawa yebik'eh le', doo ngonel'ąą dayú dahazhi'. Doleelgo at'éé. <sup>12</sup>Shíł daanoahshóni, nohwi'odla' bee bigodzíigo nanohwíntaahi nyé'í bee nohwich'í' godeyaayúgo, dilidgo nniihíí k'ehgo, doo nohwił díyadaagot'ee da le', doo ágondzijiýú bee shich'í' ágodzaa doo daanoahsi da le': <sup>13</sup>Ndi Christ biniigodelzaagee nohwíí áldó' itah daanoahííhíí bighá nohwił daagozhóo le'; áík'ehgo án bits'á'idindláádíí ch'í'nah alzaago dázhó nohwił daagozhóo doleel. <sup>14</sup>Christ bizhi'híí bighá nchó'go nohwaa yádaach'ílti'yúgo, nohwá gózhóni at'éé; Bik'ehgo'ihí'nań biSpirit, bee bits'á'idindláádíí, nohwiká'zhi' nliihíí bighá: nchó'go nohwaa yádaalti'íí Bik'ehgo'ihí'nań nchó'go yaa yádaalti', áidá' nohwich'í' zhinéégo Bik'ehgo'ihí'nań dázhó ba'ihégoši. <sup>15</sup>Áidá' nohwiniidaagonł'éeýúgohíí, nnee naitseedíí doo daanoahíigo da le', in'íihíí dagohíí nchó'go at'ínníí, dagohíí doo bidildoo dahíí nabintł'ogíí áldó' doo daanoahíigo da le'. <sup>16</sup>Áidá' nnee ła' Christ yodląąhíí bighá biniigont'éeýúgo doo yik'e ídaayándzi da le'; áidá' áí bighá Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihénzi le'. <sup>17</sup>Bik'ehgo'ihí'nań nnee yándaago'aah doleelíí biká' ngonyáá, bichągháshéhíí dantsé begodigháh: dantsé nohwegodeyaa lęk'eyúgo, nnee Bik'ehgo'ihí'nań baa nt'éégo na'goni'íí doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí hagot'ée gosha' bendaagonáh doleel? <sup>18</sup>Nnee dávik'ehyú ádaat'éhi nyeego hasdákai lęk'eyúgo, áidá' nnee doo daagodnłsi dahíí ła'íí nchó'go ádaat'iiníí hagoshá' ádaane'? <sup>19</sup>Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań hát'íigo

biniidaagonłt'éeéhíí nzhqogo áná-daadt'ijlgo biyi'siziiníí Bik'ehgo'ihí'nań yaa daide'aahgo binádaadéz'ij le', áń dawa áyílaahíí ła'íí da'ánííyú át'ehi nlii.

**5** Nohwitahyú ínashood yánaziiníí daanohłni, nohwich'í' yashti', shíí ałdó' áí itah nshłij, Christ biniigodelzaahíí hish'ijgo baa nagoshni', ła'íí ízisgo at'éeéhíí ch'f'nah alne' doleehíí shíí itah nshłij doleel; díńko nádaanohwoshkaḡ: <sup>2</sup>Ínashood daanliiníí, Bik'ehgo'ihí'nań bidibełłi daanliijgo bá da'dohné'go binádaadeh'ij, doo bídaanohwi'dindzo'go da, ndi hádaaht'ijgo; doo bestso bigha da, ndi nohwł daanzhqqhíí bigha ánádaaht'ij; <sup>3</sup>Ínashood Bik'ehgo'ihí'nań daanliiníí bedaanohwik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwaa daidez'aaníí doo nant'án ádaadoł'ijgo binádaadeh'ij da, ndi nt'éeego ádaanoht'eego nohwedaalt'ee doleehíí bigha. <sup>4</sup>Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bidibełłi Nanyoodíí itisgo at'ehi ch'f'nah silijgo, yaaká'yú **ch'ah** hobijhíí bits'á'idindláádíí, doo da'łlíí hileeh dahi, nohwaa dot'aal doleel. <sup>5</sup>Da'ágát'éeego áńi nahkaiyehíí, ínashood yánazini daadinotłsigo daadohts'ag le'. Daanohwigha ídaa daagoch'iyolba'go daalidohts'ago łanada'ohsiid le': Bik'ehgo'ihí'nań nnee ídaa da'odlíhíí yits'á'zhí' áyłsi, áídá' bılgoch'oba'íí bee ídaa daagoch'iyolba'íí yich'odaanii. <sup>6</sup>Áík'ehgo ídaa daagoch'iyolba'go ádaadinotłzigo Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí bit'ááhzhí' ádaanoht'ee le', áídí' dabíí hát'ijgee

hadag daanohwidolteel: <sup>7</sup>Nohwich'í' nadaagont'ogíí dawa Bik'ehgo'ihí'nań baa daidenoh'aah; áń zhá nohwaa bıl goyéé. <sup>8</sup>Ncho'go nohwich'í' na'iziidíí, ch'iidn nant'án, ndóicho áńíigo k'azhá iyáágo anál'isíí k'ehgo nohwitahyú łeehidáhíí bigha nohwiini' daagolłi le', ídaa daagonohdzaḡ: <sup>9</sup>Nohwi'odla' ntdzilgo áń bidag ádaanoht'ee, odla' bee nohwik'ííyú ni'gosdzán biká' da'áík'ehgo goyéégo bich'í' nadaagowaa bídaagonotłsigo. <sup>10</sup>Bik'ehgo'ihí'nań, dawa bee nohwaa daach'oba'íí, dahazhi' ízisgo ágot'ehi goz'ayú Christ Jesus biláhyú nohwich'í' ánniid, áík'ehgo det'ihézhí' nohwiniidaagodilne'íí bikedí'go nt'éeego hadaanohwidile', daanołdzilgo ła'íí nohwinawod golłigo doo t'áazhi' nnádotłsh dago ádaanohwile'. <sup>11</sup>Áń doo ngonel'aa dayú dahazhi' ízisgo at'ée le', dahot'éhé yebik'eh le'. Doleelgo at'ée. <sup>12</sup>Silvánus, nohwik'isn begondliidíí bígonsini shich'oniiigo shíí da'ayáhago nohwich'í' k'e'shiłchíí ni', Bik'ehgo'ihí'nań bılgoch'oba'íí da'at'éegee baa nohwł nagoshni', ntdzilgo bee nasozijgo nohwidag yashti'. <sup>13</sup>Bábylongee ínashood ha'ánáłséhíí, Gozhóq, daanohwiłnii, danohwíí Bik'ehgo'ihí'nań hanánohwihesnilhíí k'ehgo bíí ałdó' hanádaabidesnil; ła'íí shiye' **Márcus** holzéhi ałdó', Gozhóq nohwłnii. <sup>14</sup>Lił daanohjqqgo daagodinotłsigo daalotłs'os le'. Christ Jesus bíyéé daanohliiníí ilch'í'gont'éeéhíí bee nohwich'í' goz'aa le'. Doleelgo at'ée.



bek'e'eshchiiníí biyi'dí' yunáásyú ádaagone'íí baa na'gozñi' n'íí doo ła' nnee dabízhá binatsekeesíí bee ch'í'nah áile' at'éé da. <sup>21</sup> Doo áníídá' Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yádaaltí' n'íí doo dabíí hádaat'íyú yádaaltí' da: áídá' nnee hadaabi'deszaahíí Bik'ehgo'ihí'nań yánada'iziidi, Holy Spirit yá daabiyilti'go yádaaltí' ni'.

**2** Áídá' nnee bitahyú Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidíí ádaadil'íigo nakai ni', da'ágát'éégo nnee Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yaa ilch'ídaago'aah ádaadil'íigo nohwitahyú nakai doleeł, ilch'ígót'aahíí nnee da'ílíí daidesnilíí léda'ilchoogo nohwil ch'ídaago'aahgo nakai doleeł, áí nohweBik'ehń bidilíí bee nadaabiheesni ndi án doo bídaagonlzi' da daayilnii doleeł, áík'ehgo biká' ngonyáágee dabíí dagoshchí' da'ílíí daaleehíí yee ách'í' daagodit'aah doleeł. <sup>2</sup> Áík'ehgo ncho'go ánádaat'íííí nnee łaágo yikísk'eh daahikáh doleeł; déncho'go ágádaat'eehíí bighá da'anii ágot'ee zhinéehíí ncho'go yaa yádaaltí' doleeł. <sup>3</sup> Dawahá dayúwehégo idáhádaat'íigo nach'aago yati'íí bee nohwee hádaaldzil daaleeh doleeł: áí doo áníídá' góyéégo bá ndaagost'aq n'íí t'ah íł, ła'íí bił ch'ígodeehíí biba' t'ah bágoz'aq. <sup>4</sup> Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí ncho'go ádaadzaa n'íí biniidaagodilne'íí doo t'aqzhi' yota' da, áídá' ch'iidn biko' dilti' yuyaa obi'dolkaad lək'e, chagotheel dážhó dilhılgo oda'i'án yuyaa bésh hishbizhíí bee bídaast'qogo ígozigo baa yá'iti'zhi' ákúyaa biba' isht'eni'nil; <sup>5</sup> Doo áníídá' ni'gosdzán biká'gee nnee biniidaagodilne'íí Bik'ehgo'ihí'nań doo t'aqzhi' yota' da, ndi ni'gosdzán biká'gee doo daagodnłsi' dahíí bił tú idesjoolgo áyílaadá' Noah, dávik'ehyú ágot'eehíí yaa yahti'ihí biłgo tsebíí hilt'eego hasdáyíinil lək'e; <sup>6</sup> ła'íí

Bik'ehgo'ihí'nań kih goznil, Sódóm ła'íí Gomórrah daaholzéhi, da'ílíí daaleehgo yilch'ígonyíí, ilch'ii zhá silijzhi', áík'ehgo yunáásyú nnee Bik'ehgo'ihí'nań doo daagodnłsi' da doleełíí áí kih goznilíí hagot'éégo bich'í' daagodigháhíí bee bił ídaagozi; <sup>7</sup> Áídá' Lot, nnee dávik'ehyú át'éhi, hasdáyíitíí, án nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí dážhó ncho'go bi'at'e'íí yaa nant'og lək'e: <sup>8</sup> (Lot, dávik'ehyú át'éhi, áí nnee yitahyú gólíídá', begoz'aaníí doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí yo'íigo ła'íí yidits'ago, bits'á'dí' bijíí dážhó bił na'dini' dawa jii;) <sup>9</sup> Áík'ehgo nohweBik'ehń nnee Bik'ehgo'ihí'nań yikísk'eh ádaat'eehíí nabídintaahyúgo, hagot'éégo binkááyú ch'éyíníííí yígółsi, áídá' nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí Bik'ehgo'ihí'nań nnee yándaago'aahíí bijijzhi' biba' ádaayisigo yígółsi, biniidaagodilne' doleełgo: <sup>10</sup> Nnee bits'í ncho'go hádaat'iiníí yikísk'eh daahinaahíí, ła'íí binadaant'a'íí doo daidits'ag dahíí, Bik'ehgo'ihí'nań hagot'éégo itisgo yiniidaagodile'go yígółsi. Áí ídaa da'odlíigo ádaat'íí, ła'íí dabízhá daabik'eh, yaaká'yú daagolíníí daach'idnłsini doo biini' daaháh dago ncho'go yaa yádaaltí'. <sup>11</sup> Áídá' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíni, binawodíí hik'e binldzilíí itisgo ádaat'éhi, doo ła' da'okáałgo nohweBik'ehń binadzahgee baa dahdaago'aah da. <sup>12</sup> Ndi áí nneehíí dzilká'yú gólíiníí k'a'ádaat'ee; áí dzilká'yú gólíiníí doo natsídaakees da, dabínik'eh ánádaat'íííí zhá ye'ádaat'ee, bił nda'dideełgo natseedhíí bighá daagozłji: áí nneehíí doo yídaagotsi' dahíí déncho'go yaa yádaaltí'; áí dabíí ncho'go ánádaat'íííí bighá da'ílíí daaleeh doleeł; <sup>13</sup> Doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí bighá biniidaagonłt'éehíí bich'í' nadaahi'niil, got'íigo daagodnłch'aadíí gonedłji daanzí. Da'ilchoqohíí ła'íí bik'e

ídaa yágosiníí daanlii, bił da'ohsaagee nohwich'i' nadaach'aahíí yee ídaa da'odlíí; <sup>14</sup>Nant'i' na'idahíí zhá hadaadéz'ji, nchq'go ánadaat'jii' doo ádaishji da; biini' doo daanldzil dahíí k'izé'daidihiniíł: dawahá hádaat'iinií ładaile'go dázho yídaagołsi; bił ch'ídaagodeehgo bá ha'odziihi ádaat'ee: <sup>15</sup>Nht'éego ágot'eehíí bits'á'zhi' dahdikaigo ch'a'okai; Bálaam, Bósor biye', ánát'jiihíí k'ehgo yikisk'eh ánadaat'jii, án doo bik'ehyú adzaa dahíí bigha bich'i' nahi'niilíí bił nzhqo léké; <sup>16</sup>Áidá' nchq'go ánát'jiihíí bigha ndzilgo bich'i' ha'odzii: túlgayé doo yałti' da n'íí nnee bizhiihíí bee bich'i' hadziigo Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú na'iziidin'íí doo goyáá dayú ane' n'íí áisjíd. <sup>17</sup>Áí nnee Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' ilch'ídaago'aahgo ádaadil'ini, łeyi'dí' tú hadaazlii n'íígee tú ádihíí k'ehgo ádaat'ee, yaak'os bił nadaagoyolhíí k'ehgo ádaat'ee; áí aad nahinagíí k'ehgo godilhiíí bádihyú dahazh'i' bágóz'aa. <sup>18</sup>Ídaa da'odliigo yati' nchaahíí yee yádaalti'go nnee nda'łsiihgo daahinaahíí bitahd' dánane yits'á'heskaihií k'izébidihiniíł, bits'í nchq'íí zhá hádaat'jigo, łá'íí nchq'íí doo yich'i' t'ąazh'i' ádaat'ee dago k'izébidihiniíł. <sup>19</sup>Dawa bee nohwich'i' bił ch'ída'ntjih daabińii ndi dabíí nchq'íí bi'isna' daanliidá' ádaanii: hant'é nnee bidag hagháhíí, da'ái bi'isna' hileeh. <sup>20</sup>Jesus Christ nohweBik'ehń, Hasdánohwińiihíí, yídaagołsiníí bee ni'gosdzán biká'gee nchq'go ágot'eehíí bits'á'dí' haheskaihií bikédí'go, da'ái nchq'íí bee ák'inanáda'ist'óqo, áí bitis nádaasliiyúgo, ntsédá' ádaat'ee n'íí bitisgo nchq'go ádaat'eego nádaadleeh. <sup>21</sup>Dábik'ehyú ágot'eehíí doo yídaagołsi dago zhineehíí doo bá nht'éé da, ndi yídaagołsiidíí bikédí'go dilzihgo bengot'aanií baa daadest'aa n'íí yits'á'zhi' ádaasdzaa zhińéehíí itisgo

doo bá nht'éé da. <sup>22</sup>Da'aniigo goyáágo yati'íí gáníihíí k'ehgo ádaat'ee, Gósé dabíí bikwih n'íí yaa nadángo néidaa; łá'íí góchi tánásgizih gosht'ish yiyi' nanáhasghal, nii.

**3** Díí nakidn nohwich'i' k'ená'ishchii, shił daanohshóni; díí naltsoos da'ála biyi'dí' ilk'idá' bídaagonołsi n'íí nohwił ch'i'nah ánashdle' ' bínadaańiihgo nht'éégo baa natsídaahkees doleelgo: <sup>2</sup>Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú nada'iziidi daagodniłsi yunáásyú ádaagone'ih'i yaa nadaagolni' n'íí bínadaańiih doleelgo, łá'íí nohweBik'ehń Hasdánohwińiihíí binal'a'á daandliinií nohwinkááyú yegos'aanií addó' bínadaańiih do leelgo nohwich'i' k'ená'ishchii: <sup>3</sup>Díí ntsé bídaagonołsi le', iké'yú yólkaalyú okąah yaa daadlohií dabíí nchq'go hádaat'iinií ye'at'éégo nadaakai doo, <sup>4</sup>Áí gádaanii doo, Da'os'ah ląą Jesus nadáhíí begoz'aa? Doo ániidá' daanohwitaa n'íí nanezna'dí' godezt'i'go dawahá alzaadá' ágot'ee n'íí k'ehgo t'ahágot'ee, daanii doleel. <sup>5</sup>Díínko doo yínadaańiih hádaat'ji da, doo ániidá' yáá Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' bee alzaago golłi ni', ni'gosdzán addó', áí tú bits'á'dí' gólłi, łá'íí tú bee alzaa: <sup>6</sup>Łá'íí áí túhíí bee ni'gosdzán n'íí tú bił idezjoolgo, ni'gosdzán biká' dawahá ásdjíd: <sup>7</sup>Da'ái Bik'ehgo'ih'i'nań biyati'íí bee yáá łá'íí ni'gosdzán biłgo díí jii t'ah golłihíí didlid doleelgo biba' goz'aa, Bik'ehgo'ih'i'nań nnee yándaago'aahíí bijizh'i', łá'íí nnee Bik'ehgo'ih'i'nań doo yikisk'eh ádaat'ee dahíí da'ílií daaleehzhi' biba' goz'aa. <sup>8</sup>Díí dała'á baa yonah hela', shił daanohshóni, nohweBik'ehń dała'á jii, doo náhóltag dayú łegodzaahíí k'ehgo yaa natsekees, łá'íí doo náhóltag dayú łegodzaahíí, dała'á jii k'ehgo yaa natsekees. <sup>9</sup>Nnee łá' nohweBik'ehń yengon'áanií doo łáile' da daanzi ndi da'aniigo łáile'; nzaadyú nohwá goho'aał, doo hadíń

da'ílií hileeh hat'íí da, áidá' nnee dawa bincho'íí yits'á'zhì' ádaane'go hat'íí. <sup>10</sup>In'íihíí t'é'yú nadáhíí k'ehgo nohweBik'ehń ngon'á'á'híí bijíí biká' ngonyáágo, yáá yat'éégo áhiłts'ago bech'ígonáh, ła'íí dawa be'alzaahíí ko' dázho sidogi bits'á'nłdoogo hiyłh, ni'gosdzán ła'íí biká'gee nnee ádaizlaahíí dawa aldó' nnádik'áh. <sup>11</sup>Díí dawa da'áízhì' áđihíí bigħa, nnee hago'at'éhi daanołhíí doleełgo baa natsídaahkees, daagodinolsigo, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań bikísk'eh ádaanoht'eego, <sup>12</sup>Bik'ehgo'ihí'nań ngon'á'á'íí bijíí ndaahohłíigo ła'íí biká-daadeh'íigo, áí bijíí biká' ngonyáágo yáá ditłáádgo, hiyłhgo edłih, ła'íí yáá hik'e ni'gosdzán be'alzaahíí ko' dázho sidooogo bits'á'nłdoogo hiyłh. <sup>13</sup>Áidá' neéhíí, nohwá ngon'ááníí bik'ehgo yáá áníidéhi ła'íí ni'gosdzán áníidéhi bikádaadéet'íí, áí biyi' dávik'ehyú ágot'eehíí zhá begoz'aq doleeł. <sup>14</sup>Áí bigħa, shł daanołshóni, ágát'éehíí bikádaadeh'íigo, dahdaanołdohgo nkegohen'ááníí be'ádaanoht'eego, doo hayú nohwaa daats'idilłihł dago, ła'íí doo nohwaa dahgoz'aq dago

nohweBik'ehń daanołwidoltsééł. <sup>15</sup>Ła'íí nohweBik'ehń dayúweh kágoho'aalłhíí bigħa hasdách'igháhíí ká ch'í'otaq daanołsigo nłt'éé; Paul, nohwik'isn nohwil daanzhóni, aldó' bigoya' baa det'aqahíí bik'ehgo, da'áík'ehgo nohwich'í' k'eda'ashchíí; <sup>16</sup>Binaltsoosí dawa biyi' díí yaa nagolni'; áí biyi' ła' nyeehi ye'aníłhíí doo bígozi da; áí yati'íí nnee doo bil ídaagozi dahíí, bi'odł' doo nłdzil dahíí, nádaayogisgo; ła' Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'eda'ashchiiníí aldó' ágádaayil'íí, ágádaat'íihíí bee dabíí idil ch'ídaagodéeh. <sup>17</sup>Áí bigħa nohwíí, shł daanołshóni, dabíntsé díí bídaagosolsíđhíí bigħa ídaa daagonohdzaq, doo ídaa daagonohdzaq dayúgo, dánko nnee daancho'íí nda'łsiłhíí bee da'anii ágot'eehíí yits'á'zhì' ádaanołwile', áidí' nłdzilgo nasozíí n'íidí' nadohkahi at'éé. <sup>18</sup>Áidá' Jesus Christ nohweBik'ehń, Hasdánohwiłłhíí, dayúweh bídaagonolsigo bilgoch'oba'íí binkááyú daanołseeł le'. K'adíí ła'íí dahazhì' án ba'ihégozi le'. Doleełgo at'éé.

## THE FIRST GENERAL EPISTLE OF

## JOHN

**1** Dantsé godeyaadá' nlni, án daadesiits'aaní, nohwínaá bee daahiit'iiní, daahihiiltsaaní, nohwigan bee nabik'ídaadenlniíhí, án Yati' be'ihí'náhi, Christ nli; <sup>2</sup>(Ihi'naahí ch'í'nah alzaa, án daahihiiltsaa, baa nadaagohiilni', ihi'naa doo ngonel'aá dahí, nohwíTaa yi' nlni, nohwich'í' ch'í'nah alzaahí nohwí baa nadaagohiilni';) <sup>3</sup>Daahihiiltsaaní la'í daadesiits'aaní nohwí baa nadaagohiilni', nohwí aadó' nohwí h'í daanjqo doleehí bigha; nohwíTaa la'í biYe', Jesus Christ, bi' da'anii h'í daandli. <sup>4</sup>Dázhq nohwí daagozhq doleehí bigha díí nohwich'í' baa k'eda'iilchii. <sup>5</sup>Díinko Christ bits'á'dí' daadesiits'aá, álk'ehgo nohwí nadaagohiilni', gádaanohwi'niiigo, Bik'ehgo'ihí'na' idindláádí nli, godiíhí dázho doo la' biyi' golí da. <sup>6</sup>Godiíhí biyi' nahiikaidá', bi' h'í daandli daan'niyúgo léda'ilchoo, da'anii ágot'eehí doo bikísk'eh ádaant'ee da: <sup>7</sup>Ádá' Bik'ehgo'ihí'na' idindláádí yi' nliíhí k'ehgo néé aadó' idindláádí biyi' nahiika'yúgo, h'í daanjqo, álk'ehgo biYe' Jesus Christ bidíí nohwincho'í' dawa nohwá yidiíkoqoh. <sup>8</sup>Nohwincho'í' da'ádh daan'niyúgo, ích'í' nadaahiich'aa, álk'ehgo da'anii ágot'eehí nohwi' da'ádh. <sup>9</sup>Nohwincho'í' baa nanádaagohiilni'yúgo, Bik'ehgo'ihí'na' nohwincho'í' bigha nohwaa nágode'aah, án da'áníyú at'éé, dávik'ehyú at'éé, álk'ehgo doo bik'ehyú ádaasiidzaa dahí dawa nohwá nai'eel. <sup>10</sup>Doo hak'i ncho'go ádaahiidzaa da daan'niyúgo, Bik'ehgo'ihí'na'

lé'í'chóhi nliigo ádaahiidle', álk'ehgo biyati'í' doo nohwi' golí da.

**2** Shichagháshé, díí nohwich'í' k'e'eshchii, doo hak'i ncho'go ádaah'tí' da doleehí bigha. Ndi dahadín ncho'go adzaayúgo, nohwíTaa yich'í' nohwá yati'í' golí, Jesus Christ, dávik'ehyú at'éhi: <sup>2</sup>Án nohwincho'í' bigha bidí' idetzoolí yee na'aznli nli: doo danéé zhá da, ni'godzá' dagoz'aá nt'éégo biká' nnee bincho'í' aadó' bá. <sup>3</sup>Christ yengon'áaní bikísk'eh ádaant'ee'yúgo zhá án bídaagonlzhí bee nohwí' ídaagozi. <sup>4</sup>Dahadín, Shí' án bígonsi, niidá' án yengon'áaní doo bikísk'eh at'éé dahí, lé'í'chóhi nli, da'anii ágot'eehí doo biyi' golí da. <sup>5</sup>Ádá' dahadín Bik'ehgo'ihí'na' biyati' yikísk'eh at'éehí bi' nzhooní dayúweh ndzil hileehí bigha talzaa: díí bee da'anii biyi' daandliigo nohwí' ídaagozi. <sup>6</sup>Dahadín, Christ biyi' nshí, niíhí, higaal n'í k'ehgo higaalgo dávik'eh. <sup>7</sup>Shik'íyú, begoz'aaní doo ánídéhí bee nohwich'í' k'e'eshchii da, ádá' begoz'aaní doo ánídá'hi, doo ánídá' bídaagono'sini. Doo ánídá'hi begoz'aaní, yati' baa gozhóni dantsé daadesots'aad' godezt'i'go daadohts'agi at'éé. <sup>8</sup>Ádá' godiíhí bech'igonyáadá' da'anii idindláádí k'adí' be'idindláádí bigha begoz'aaní ánídéhí at'éé, Christ biláhyú da'anii, nohwí aadó' nohwich'í' da'anii: á' begoz'aaní bee nohwich'í' k'ená'ishchii. <sup>9</sup>Dahadín, Idindláádí biyi' nashaa, niidá' bik'isn yik'enniihyúgo, án t'ah godiíhí yi' nagháhi at'éé. <sup>10</sup>Dahadín bik'isn bi' nzhooní, idindláádí yi' golí, álk'ehgo bigha nach'igeehí da'ádh. <sup>11</sup>Ádá' bik'isn yik'enniihí godiíhí yi' golí, godiíhí yi' nagháhi at'éé, hayú deyaa shíhí doo yígósi da, godiíhí bíná' áyisdídhí bigha. <sup>12</sup>Shichagháshé, Christ bizhi'í biláhyú nohwincho'í'



bigha nohwaa nádaagost'aaahíí bigha nohwich'í' k'e'eshchii. <sup>13</sup>Nnee báyaán daanołhíni, Bik'ehgo'ihí'nań, dantsé godezt'i'go golíńńí, bídaagonołshíí bigha nohwich'í' k'e'eshchii. Nnee áńńi nahkaihíí, ncho'i nłińhń bitis daasoliihíí bigha nohwich'í' k'e'eshchii. Chagháshé daanołhíni, nohwíTaa bídaagonołshíí bigha nohwich'í' k'e'eshchii. <sup>14</sup>Nnee báyaán daanołhíni, dantsé godeyaadí' godezt'i'go golíńńí bídaagonołshíí bigha nohwich'í' k'eshiłchíí ni'. Nnee áńńi nahkaihíí, nadaanołwodíí, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' nohwiyi' golíńhíí, ła'í ncho'i nłińhń bitis daasoliihíí bigha nohwich'í' k'eshiłchíí ni'. <sup>15</sup>Ni'gosdzán biká' ágot'eehíí, dagohíí ni'gosdzán biká' nandeehíí doo nohwił daanzhoo da le'. Dahadńń ni'gosdzán biká' ágot'eehíí bił nzhooýugo, nohwíTaa bił'ijóóníí doo biyi' golíń da. <sup>16</sup>Ni'gosdzán biká' be'ágot'eehíí dawa, kots'í ncho'i hat'íńńí, końáá bee nts'i'ńsiłhíí, koi'na' be'ída'ch'odlíńhíí, díí dawa doo nohwíTaa bits'á'dí' da, ni'gosdzán bits'á'dí'hi ádaat'ee. <sup>17</sup>Ni'gosdzán ła'í ncho'go hách'it'íńńí bech'ígowáh: áídá' hadńń Bik'ehgo'ihí'nań dahát'íyú áńát'íńńí dahazh'í' golíń. <sup>18</sup>Shichagháshé, nnágodzaahíí biká' ngonyáá: Christ yich'í' nagonłkaadíí hináh doleełíí ba'ikodaanołsh; íłk'idá' Christ yich'í' nadaagonłkaadíí łąágo neheskai; áí bee nnágodzaahíí biká' ngonyáá bídaagonłzj. <sup>19</sup>Áí nohwits'á' dahiskai ni', áí doo bił daandlıj dahíí bigha nohwits'á' dahiskai; bił daandlıj lęk'eyúgo, t'ah bił nahiikai doo ni': áídá' nohwits'á' oheskai, áí bee bígózj, doo bił daandlıj dago. <sup>20</sup>Áídá' nohwíí Holy Spirit nohwiyi' golíń, áłk'ehgo dawa nohwił ídaagozj. <sup>21</sup>Da'annii ágot'eehíí doo bídaagonołsh dahíí bigha nohwich'í' k'e'eshchíí da, áídá' bídaagonołshíí bigha, ła'í lé'ichoohíí doo ła' da'annii

ágot'eehíí bits'á'dí' dago bídaagonołsh. <sup>22</sup>Hadńń lé'íłchóhi nłiń? Jesus doo **Christ** nłiń da, niihíí, áń lé'íłchóhi nłiń. Bik'ehgo'ihí'nań doo nohwíTaa at'éé da, niihíí ła'íí, Christ doo Bik'ehgo'ihí'nań biYe' at'éé da, niihíí Christ bich'í' nagonłkaadíí nłni at'éé. <sup>23</sup>Hadńń, Christ doo Bik'ehgo'ihí'nań biYe' at'éé da, niihíí Bik'ehgo'ihí'nań nohwíTaa doo yígółsj da: áídá' hadńń, Christ Bik'ehgo'ihí'nań biYe' at'éé, niihíí Bik'ehgo'ihí'nań nohwíTaa áldó' yígółsj. <sup>24</sup>Yati' baa gozhóni dantsé daadesots'aađí' godezt'i'go daadesots'aaníí dayúweh nohwiyi' golíń le'. Ágádaah't'íyúgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwíTaa ła'íí biYe' dała' bił daanołhıj doleeł. <sup>25</sup>Ihi'naa doo ngonel'aa dahíí yaaká'yú bee daahinołnaa doleeł, nohwiłnniidgo nohwá ngon'áá. <sup>26</sup>Dahadńń k'izénohwidiłteeh hádaat'íńńí díí baa nohwich'í' k'eshiłchíí ni'. <sup>27</sup>Bik'ehgo'ihí'nań Holy Spirit nohwiká'zh'í' áyíłaa, t'ah nohwiyi' golíń, doo hadńń nohwił ch'ídaago'aah da ndi nzhoo: da'án dawa nohwił ch'ígó'aah, áń da'annii, doo lé'gochoo da, dánohwił ch'ígon'ááahíí k'ehgo Christ biyi' daanołhıj le'. <sup>28</sup>Shichagháshé, áń biyi' daanołhıj; áłk'ehgo áń hiltsehíí bijjı doo bédaahıildzid dago nasiidzıj doleeł, nyáágee doo binááł ídaa yádaandzı dago. <sup>29</sup>Bik'ehgo'ihí'nań dávik'ehyú at'éégo bídaagonołsiyúgo, nnee daantıígee da'áígee áńadaat'ıńńí Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé ádaat'eego bídaagonołsh.

**3** Bik'ehgo'ihí'nań nohwíTaa ntsolaą bił daanjoo, bichagháshé daanołhıldi'niigo: ni'gosdzán biká' nnee doo bídaagołsh dahíí bigha néé áldó' doo nohwídaagołsh da. <sup>2</sup>Shıł daanołshóni, k'adíí Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daandlıj, hago ádaant'ee doleełíí doo hwahá bígozıh da: ndi díí bídaagonłzj, áń hiltsehíí bijjı

án ga'adaant'ee dolee; da'át'ééhí k'ehgo daadidiiltséh doleehí bigha. <sup>3</sup>Nnee daantíígee áik'ehgo Jesus yich'i' biini' tédaat'iyúgo, Jesus dázhó nzhoghí k'ehgo nzhoggo ádilzi. <sup>4</sup>Dahadín doo bik'ehyú át'éé dahí, Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaní áldó' doo yee ílsí da: doo bik'ehyú ágot'ee dahí Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaní doo be'ch'ílsí dahí át'éé. <sup>5</sup>Díinko bídaagonósj, Jesus nohwinch'íí yó'oyidi'aahgo nyáá; ła'íí nch'íí doo ła' ye'at'éé da. <sup>6</sup>Dahadín án biyi' nliiní doo nch'ogo at'íí da: ła'íí dahadín nch'ogo at'íiní doo hak'i bíltsaą da, doo bígólzi da. <sup>7</sup>Shichagháshé, hadín nohwich'i' naoch'aa hela': dahadín da'áígee ánát'ííhí dábik'ehyú át'éé, Bik'ehgo'ihí'nañ dábik'ehyú át'ééhí k'ehgo. <sup>8</sup>Dahadín nch'ogo ánát'ííhí ch'iidn nant'án bits'á'dí'hi at'éé; ch'iidn nant'án godeyaad'í godezt'i'go nch'ogo at'íí. Ch'iidn nant'án ánát'ííhí ídołdłíhí bigha Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' nyáá. <sup>9</sup>Dahadín Bik'ehgo'ihí'nañ bizhaazhé nliiní doo nch'ogo at'íí da; Bik'ehgo'ihí'nañ ye'at'éhi biyi' nliihí bigha: doo hago'at'éégo nch'ogo at'íí da, Bik'ehgo'ihí'nañ bizhaazhé nliihí bigha. <sup>10</sup>Díí Bik'ehgo'ihí'nañ bichagháshé dagohí ch'iidn nant'án bichagháshé bee bígózí dolee: dahadín doo dábik'ehyú át'éé dahí, ła'íí doo bik'isn bíl nzhog dahí doo Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí'hi at'éé da. <sup>11</sup>Díí na'gon'íí yati' baa gozhóni dantsé daadesots'aądí' godezt'i'go daadesots'aąhí át'éé, daanohwigha ła'íí daanjoggo dábik'eh. <sup>12</sup>Doo Cain k'ehgo ádaant'ee da, nch'oi nliihí yits'á'dí' nliigo bik'isn náizesdij. Nt'é bigha yizes-híí? Dabíí bi'at'e' nch'odá' bik'isn dábik'ehyú át'ééhí bigha. <sup>13</sup>Shik'íyú, ni'gosdzań biká' nnee nohwik'edaanniihyúgo, doo nohwił díyadaagot'ee da le'. <sup>14</sup>Nohwik'isyú nohwił daanzhoghí

bigha da'itsaah bits'á'dí' ihí'naazhi' daasiikaihí bídaagonlzi. Dahadín doo bik'isn bíl nzhog dahí, da'itsaahí yiyi' golíí. <sup>15</sup>Dahadín bik'isn yik'enniihí ik'idá' nnee yizes-híihí k'ehgo at'éhi at'éé: dahadín nnee yizes-híihí 'ihí'naa doo ngonel'aą dahí doo yee hiına dago bídaagonósj. <sup>16</sup>Jesus bi'ihí'na' nohwá nyinné'íí bee Bik'ehgo'ihí'nañ bí'ijóóní bídaagonlzi: áik'ehgo néé addó' nohwi'ihí'na' nohwik'isyú bá ndaan'né' dábik'eh. <sup>17</sup>Dahadín ni'gosdzań biká' be'ihí'naahí dawa yígoyíídá', bik'isn tét'iyéégo yígólzi ndi doo yaa ch'oba' dayúgo, hagot'éégo Bik'ehgo'ihí'nañ bí'ijóóní bijíí biyi' golíí? <sup>18</sup>Áidá' shichagháshé, da'aniigo ła'íí daanjoggo ílch'odaahi'ni le', doo daazhógo ádaan'niigo da, doo daazhógo baa nadaagohiilni' da. <sup>19</sup>Díí bee da'anii ágot'eehí bits'á'dí' daandliigo bídaagonlzi dolee, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee nohwijí biyi' nkego-hen'áání begoz'aą dolee. <sup>20</sup>Nohwijí yune' doo bik'ehyú ádaant'ee da daandziyúgo, Bik'ehgo'ihí'nañ nohwijí bitisgo at'ééhí dawa yígólzi. <sup>21</sup>Shíł daanohshóni, nohwijí yune' dábik'ehyú ádaant'eehí bídaagonlziyúgo, Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee doo ndaahildzid da. <sup>22</sup>Áik'ehgo nt'éhéta bídaahónkeedí nohwá yiné', ngon'áání bik'isk'eh ádaant'ee, ła'íí dábíł bik'ehyú ádaant'eehí bigha. <sup>23</sup>Díinko ngon'áni at'éé, BiYe', Jesus Christ, daahohdlaą le', ła'íí ła'íí daanohjog le', Bik'ehgo'ihí'nañ nohwá ngon'áahí k'ehgo. <sup>24</sup>Hadín Bik'ehgo'ihí'nañ ngon'áni yik'isk'eh at'ééhí, Bik'ehgo'ihí'nañ biyi' golíí, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nañ yiyi' golíí. Holy Spirit nohwá daizné'íí bee Bik'ehgo'ihí'nañ nohwiyi' golíigo bídaagonlzi.

**4** Shíł daanohshóni, spirits doo dawa daahohdlaą da, áidá' spirits bídaanohtahgo bídaagonósjih,

Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí' daanlii shihíí, dagohíí doo bits'á'dí' daanlii da shihíí: Bik'ehgo'ihinañ binkááyú na'iziidi ádaadil'íni lágágo ni'gospdzán biká' niheskaihíí bighá. <sup>2</sup>Díí bee Bik'ehgo'ihinañ biSpirit bídaagonolsj: Spirit daantíígee, Jesus Christ nnee k'ehgo nyáá, niíhíí Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí' nlníni at'éé: <sup>3</sup>Áídá' spirit daantíígee, Jesus nnee k'ehgo nyáá, doo nií dahíí doo Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí' nlníni at'éé da: díí Christ bich'í' nagonlkaadíí bispirit at'éé, hígháhgo ba'ikodaanohsj n'íí; da'ái ilk'idá' ni'gospdzán yiká' nlii. <sup>4</sup>Shichagháshé, Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí'hi daanohlii, álk'ehgo Bik'ehgo'ihinañ binkááyú na'iziidi ádaadil'íni bitis daasolij: nohwiyi' golííhn ni'gospdzán biyi' golííhn bitisgo at'ééhíí bighá. <sup>5</sup>Ni'gospdzán bits'á'dí' daanlii: áí bighá ni'gospdzán biká' ágot'eehíí yaa yádaalti', álk'ehgo ni'gospdzán biká' nnee daabidits'ag. <sup>6</sup>Néé Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí'hi daandlii: dahadín Bik'ehgo'ihinañ yígóksíníí nohwidits'ag; áídá' dahadín doo Bik'ehgo'ihinañ yits'á'dí'hi nlii dahíí doo nohwidits'ag da. Díí bee spirit da'aniihíí nlii shihíí, dagohíí spirit lé'íkchoohíí nlii shihíí bídaagonlzi. <sup>7</sup>Shií daanohshóni, íí daanjoo le': íí'ijóóníí Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí'hi at'éé; dahadín bí'ijóóníí Bik'ehgo'ihinañ bizhaazhé nlníni at'éé, íí'íí Bik'ehgo'ihinañ yígóksj. <sup>8</sup>Dahadín doo bí'ijoo dahíí, doo Bik'ehgo'ihinañ yígóksj da; Bik'ehgo'ihinañ íí'ijóni nliihíí bighá. <sup>9</sup>Díí k'ehgo Bik'ehgo'ihinañ bí'ijóóníí nohwií ch'í'nah alzaa, Bik'ehgo'ihinañ biYe' dała'áhi ni'gospdzán biká'zhi' nkeyin'a', án bee daahin'naa doleełgo. <sup>10</sup>Díínko íí'ijóóníí át'éé, doo néé Bik'ehgo'ihinañ nohwií daanzhóhíí bighá da, ndi bíí bíí daanjóhíí bighá biYe' nohwá yin'a', bidihíí bee nohwinchó'híí

bighá nohwá nahiniíł doleełgo. <sup>11</sup>Shií daanohshóni, Bik'ehgo'ihinañ dázho bíí daanjóhíí bighá, néé áldó' ííí daanjoo le'. <sup>12</sup>Doo hak'í hadín Bik'ehgo'ihinañ yo'íi da. Néé íí daanjóoyúgo Bik'ehgo'ihinañ nohwiyi' golíí, nohwií nzhooníí dayúweh ndzil hileehíí bighá łalzaa. <sup>13</sup>Díí bee Bik'ehgo'ihinañ biyi' daagondliigo, íí'íí bíí nohwiyi' golíígo bídaagonlzi, dabíí biSpirit nohwá yiné'híí bighá. <sup>14</sup>NohwiTaa biYe' ni'gospdzán biká' nnee hasdáyniíłgo yin'a'íí daahihíłtsaago baa daagohiilni'. <sup>15</sup>Dahadín, Jesus Bik'ehgo'ihinañ biYe' at'éé, niíhíí Bik'ehgo'ihinañ biyi' golíí, bíí áldó' yiyi' golíí. <sup>16</sup>Bik'ehgo'ihinañ bíí daanjooníí bídaagonlzi íí'íí daahohiíłlaq. Bik'ehgo'ihinañ íí'ijóni nlii; álk'ehgo hadín íí'ijóni yiyi' golíínií, Bik'ehgo'ihinañ yiyi' golíí, íí'íí bíí áldó' Bik'ehgo'ihinañ biyi' golíí. <sup>17</sup>Áí bighá nohwií'ijóóníí ndzilgo nohwá łalzaa, Bik'ehgo'ihinañ nnee yándaago'aahíí bijíi doo daasiite' dago nasiidzj doleełgo ni'gospdzán biká' daagondlii ndi án ye'at'ééhíí néé áldó' be'ádaant'eehíí bighá. <sup>18</sup>Hadín bí'ijóóníí doo neildzid da; íí'ijóóníí łalzaahíí bee négodzidíí nain'í: hadín neildzidíí biniigodilne'. Hadín neildzidíí bí'ijóóníí doo łalzaa da. <sup>19</sup>Bik'ehgo'ihinañ dantsé bíí daanjóhíí bighá nohwií daanzhoo. <sup>20</sup>Dahadín, Bik'ehgo'ihinañ shií nzhoo, niídá' bik'isn yik'enniíhyúgo, áí lé'íkchóhi nlii: dahadín bik'isn yo'íni ndi doo bíí nzhoo dadá', hagot'éégo Bik'ehgo'ihinañ, doo yo'íi dahíí, bíí nzhoo doleeł? <sup>21</sup>Díí Bik'ehgo'ihinañ nohwá ngon'áni at'éé, Dahadín Bik'ehgo'ihinañ bíí nzhooníí bik'isn áldó' bíí nzhoo le'.

**5** Nnee daantíígee Jesus, *Christ* nliigo yodlaaníí, Bik'ehgo'ihinañ bizhaazhé nlii: álk'ehgo dahadín nohwiTaa bíí nzhooníí, bizhaazhé áldó'

bił nzhq̄q. <sup>2</sup>Bik'ehgo'ihinañ nohwil daanzhōq̄go, ngon'áání bikísk'eh ádaant'eeyúgo, áí bee Bik'ehgo'ihinañ bichagháshé nohwil daanzhōq̄go bídaagonlzi. <sup>3</sup>Bik'ehgo'ihinañ ngon'áání bikísk'eh ách'ít'ééhíí, án koł nzhóni at'éé: án ngon'áání bikísk'eh ách'ít'ééhíí doo nyee da. <sup>4</sup>Dahadín Bik'ehgo'ihinañ bizhaazhé nliiníí ni'gosdzán biká' ágot'eehíí yitis nlii: nohwi'odla'íí bee ni'gosdzán biká' ágot'eehíí bitis daandlii. <sup>5</sup>Hadín ni'gosdzán biká' ágot'eehíí yitis nlii? Dahadín Jesus Bik'ehgo'ihinañ biYe' nliigo yodlaaníí zhá. <sup>6</sup>Jesus Christ tú hik'e dił biłgo bee nyáá, doo dá tú zhá bee da; tú hik'e dił biłgo bee nyáá. Holy Spirit da'anii nliihíí bigħa da'aniigo baa nagolni'. <sup>7</sup>Taagi yaaká'yú da'aniigo baa nadaagolni', nohwiTaa, hik'e Yati' nliini, ła'íí Holy Spirit: áí taagihíí dała'áhi at'éé. <sup>8</sup>Taagi ni'gosdzán biká' da'aniigo baa nadaagolni', Holy Spirit, hik'e tú, ła'íí dił: díí taagihíí dálet'eego ádaanii. <sup>9</sup>Nnee nadaagolni'íí hodaayélts'aq̄, áídá' Bik'ehgo'ihinañ nagolni'íí itisgo ádaanzigo hodaayélts'aq̄go nt'éé: áí nagolni'íí dabíí biYe' yaa nagolni'híí át'éé. <sup>10</sup>Dahadín Bik'ehgo'ihinañ biYe' yodlaaníí, dabíí da'anii na'goni'go yígótsj: dahadín Bik'ehgo'ihinañ doo yodlaq̄ dahíí, lé'ilchoogo áyíłs; biYe' yaa nagolni'íí doo yodlaq̄ dahíí bigħa. <sup>11</sup>Díínko yaa nagolni'íí át'éé, Bik'ehgo'ihinañ ihinaa doo ngonel'aq̄ dahíí nohwaa daidez'aq̄, díí ihinaahíí biYe' yiyi' golíí. <sup>12</sup>Dahadín Bik'ehgo'ihinañ biYe' yigoyilíí ihinaa doo ngonel'aq̄ dahíí yee hinaa; dahadín Bik'ehgo'ihinañ biYe' doo yigoyilíí dahíí doo áík'ehgo hinaa

da. <sup>13</sup>Díí k'e'eshchiiníí nohwíí, Bik'ehgo'ihinañ biYe' daahohdlaaníí nohwich'í' k'e'eshchij; ihinaa doo ngonel'aq̄ dahíí bee daahinohnaa bídaagonołs; doleelhíí bigħa, ła'íí Bik'ehgo'ihinañ biYe' bizhi' dayúweh daahohdlaq̄ doleelgo. <sup>14</sup>Díínko bee bada'ondlii, nt'éhéta biká' da'ohiikaq̄h, bíí hát'ííníí bik'ehgoyúgo, nohwidits'ag: <sup>15</sup>Nt'éhéta biká' da'ohiikaq̄hgee nohwidits'ago bídaagonlziyúgo, biká' da'ohiikaq̄híí daasiit'ijidgo bídaagonlzi. <sup>16</sup>Dahadín bik'isn nchq'íí doo bigħa da'itsaah dahíí ye'at'íigo yo'iyúgo, yigha okaq̄h le', áík'ehgo nchq'íí doo bigħa da'itsaah dahíí ye'ádaat'iiníí Bik'ehgo'ihinañ ihinaahíí bá baa daide'aah doleel. Nchq'híí bigħa da'itsaahíí gólíí: áí bigħa hadín okaq̄h le' doo dishnii da. <sup>17</sup>Doo bik'ehyú ánách'ot'ijí dahíí dawa nchq'ihíí át'éé: áídá' nchq'íí doo bigħa da'itsaah dahíí gólíí. <sup>18</sup>Dahadín Bik'ehgo'ihinañ bizhaazhé nliiníí doo nchq'go at'íí dago bídaagonlzi; Bik'ehgo'ihinañ biYe' nt'éégo bistij, áík'ehgo nchq'i nliihń doo bihi'náh dago ábłtsj. <sup>19</sup>Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí' daandliigo bídaagonlzi, áídá' ni'gosdzán dágoz'aq̄ nt'éégo nchq'i nliihń yebik'eh. <sup>20</sup>Bik'ehgo'ihinañ biYe' nyáágo nohwil idaagozigo ádaanohwizlaahíí bídaagonlzi, Bik'ehgo'ihinañ da'anii nliini bídaagonlzi doleelgo; dabíí da'anii nliini biyi' daagondlii, biYe', Jesus Christ biyi' daagondlii. Díí Bik'ehgo'ihinañ da'aníhi, ła'íí ihinaa doo ngonel'aq̄ dahíí át'éé. <sup>21</sup>Shichagháshé, nadn'áií bee daach'okaq̄híí bits'á'zhi' ádaanoht'ee. Doleelgo at'éé.

THE SECOND GENERAL EPISTLE OF

JOHN

**1** Shíí, ínashood básízini, isdzán Bik'ehgo'ihí'nań bita'hazlaahíí, bichagháshé bílgo bich'í' k'e'eshchii, áí da'aníigo shíł daanzhóq, doo shí zhá da, nnee da'anii ágot'eehíí yidaagołsiníí dawa addó'; <sup>2</sup>Da'anii ágot'eehíí nohwijíí biyi' golííhíí bighá k'e'eshchii, áí da'anii ágot'eehíí dahazhí' nohwíł nlii doleeł. <sup>3</sup>Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń, nohwiTaa biYe' nlíni, bits'á'dí' aatét'íi ła'íí íłch'ígont'ééhíí bee nohwich'í' goz'aq le', da'anii ágot'eehíí ła'íí íł'ijóóníí bílgo. <sup>4</sup>Nichagháshé ła', nohwiTaa nohwá ngon'áqáhíí k'ehgo da'anii ágot'eehíí yikísk'eh hikahgo baa niyááhíí bighá shíł gozhóq. <sup>5</sup>Shilah, begoz'aaníí doo ánídéhi bee nich'í' k'e'eshchii da, áídá' yati' baa gozhóni dantsé daadesiits'aqadá' bee nohwá ngot'aq n'íí, baa nánoshkaqah, díńko, Łíł daanjóq le'. <sup>6</sup>Díí bee nohwíł'ijóóníí bígózi, Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí bikísk'eh hiikahyúgo. Díńko begoz'áni,

Bił'ijóóníí biyi'zhí'go hohkah le', dantsé daadesots'aq n'íí k'ehgo. <sup>7</sup>K'izé'idilteehíí łąágo ni'gosdzán biká'yú daadeskai, áí Jesus Christ nnee k'ehgo nyáá, doo nii da. Hadín doo áńíí dahíí k'izé'idilteehíí ła'íí Christ bich'í' ngonłkaadíí át'ée. <sup>8</sup>Ídaa daagonohdzaq, nohwitahyú nada'siidziidíí doo da'íłíí daanoł'íi da doleełgo, áídá' áí bighá nohwich'í' nahi'ńíł doleeł. <sup>9</sup>Dahadín, íłch'ígons'h'aah, niidá', Christ áńíyú doo áńíí dayúgo, Bik'ehgo'ihí'nań doo bíł nlii da. Áídá' dahadín Christ áńíyú áńííhíí nohwiTaa hik'e biYe' bílgo yił nlíni at'ée. <sup>10</sup>Hadín nohwaa nyáágo díí íłch'ígot'aahíí doo yee nohwich'í' yałti' dayúgo, nohwigowa yune' nohwíł ha'áowáh hela', doo k'ébilđohńii da: <sup>11</sup>Hadín k'eyiłńiihíí nch'q'go na'iziidíí yich'oníhi at'ée. <sup>12</sup>Łąágo nohwich'í' k'e'eshchii hasht'íi ndihíí doo naltsoos biká' ła'íí bek'e'echíhé bee nohwich'í' k'e'eshchii hasht'íi da, ndi nohwaa nsháhgo daahit'íigo íłch'í' yádaahiłti'íí zhá hásh't'íi, áík'ehgo zhá dawa bee nohwíł daagozhóq doleeł. <sup>13</sup>Nidee Bik'ehgo'ihí'nań bita'hazlaahíí bichagháshé, Gozhóq, daanińii. Doleełgo at'ée.

## THE THIRD GENERAL EPISTLE OF

## JOHN

**1** Shíí, ínashood básízini, Gaius shił nzhóni bich'ì' k'e'eshchii, áń da'aniiigo shił nzhq̄. <sup>2</sup>Shił nzhóni, niyi'siziiní dá nht'éé n̄'éēgo át'éēhí hínááłgo yaa nadaagol̄ni'hí bigh̄a dázh̄o shił gozh̄q̄. <sup>4</sup>Odl̄a' bee shichagháshé daanl̄ini da'anii ágot'eehí yikísk'eh hikaahí ba'ikonsigo dázh̄o shił gozh̄q̄, bitisgo baa shił gozh̄óni she'ád̄ih. <sup>5</sup>Ni, shił nzhóni, nohwik'isyú ła'íí anahdí' nadaakaihí bich'odaanniihí da'anii nht'éēgo ánt'ini at'éé; <sup>6</sup>Hagot'éēgo bich'odaanniihí ha'ánázéh yune' yaa nadaagol̄ni': Bik'ehgo'ihí'nań yá nada'iziidgo nadaakaihí dahnádiikáhgee bich'odaanniigo dawa bá łaadaalégo nht'éēgo ánt'ini at'éé, Bik'ehgo'ihí'nań yánada'iziidíí áí k'ehgo bá ách'ít'íígo nzhq̄. <sup>7</sup>Christ yaa nadaagol̄ni'hí bigh̄a dahiskai, n̄nee Bik'ehgo'ihí'nań doo daayokaq̄ah dahíí doo nt'é yídaayokéedgo da. <sup>8</sup>Bik'ehgo'ihí'nań yánada'iziidíí nht'éēgo

ádaanz̄i le', ágádaahiit'iiyúgo néé áldó' da'anii ágot'eehíí yánada'iziidíí bich'odaahi'nii. <sup>9</sup>Ínashood ha'ánátséhíí bich'ì' k'eshelchíí: ndi Diótrephes, itah nl̄ini, ínashood binant'a' hishłeeh n̄zigo ádest'ini, doo nohwídaayésts'aa da ni'. <sup>10</sup>Áí bigh̄a shíí níyáágo bi'at'e'í bínásh̄niih doleeł, yati' nchq̄'i yee nohwich'ì' yati', daanohwoch'íidgo: áí doo bił hwoi dago, dabíí nohwik'isyú doo yich'onii hát'íí da, ła'íí hadíí hádaat'iiníí, Dah, yiłnii, ádíí' doo itah hileehi yá hát'íí da. <sup>11</sup>Shił nzhóni, nchq̄'íí doo be'í'íí da, nht'éēhíí zh̄a be'í'íí. Hadín nht'éēgo ánát'ííhí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí'hi at'éé: áídá' doo bik'ehyú ánát'ííł dahíí Bik'ehgo'ihí'nań doo yígól̄si da. <sup>12</sup>Demétrius n̄nee dawa nht'éēgo baa yati', da'anii ágot'eehíí ye'at'éhi ch'í'nah áyíłsi, néé áldó' nht'éēgo baa nagohiilni', baa nagohiilni'íí da'anii, bídaagonól̄si. <sup>13</sup>Łáágo k'e'eshchii doleeł ni', ndi bek'e'echíhé doo bee nich'ì' k'e'eshchii da: <sup>14</sup>Áídá' det'ihégo nándestséel ndi at'éé, hihit'íigo ilch'ì' yáhiilti' doleeł. Ilch'ì'gont'éēhíí bee nich'ì' goz'aa le'. Nohwit'ekéhíí, Gozh̄q̄, daaniłnii. Akú nohwit'ekéhíí dała'á daantíígee bizhi' daahónzhiigo, Gozh̄q̄, shá daabiłnii.

## THE GENERAL EPISTLE OF

## JUDE

**1** Shíí Jude, Jesus Christ bána'isiidíí, James bik'isn nshlíni, nnee Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa hadaidezlaahíí bich'í' k'e'eshchii, áí Jesus Christ ídédaaboltá'í ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' ádaanniidi: <sup>2</sup>Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí, ła'íí bits'á'dí' ilch'í'gont'ééhíí ła'íí bił'íjóóníí dayúwehyú bee nohwich'í' ígohigháh le'. <sup>3</sup>Shíí daanohshóni, odlá' bił dała'á da'ohiidlaahíí bee hasdá'iıldéhi dázho hásh't'íígo baa nohwich'í' k'e'eshchíígo ni', áídá' odlá' nnee Bik'ehgo'ihí'nań **báhadaadeszaahíí** baa daadest'aa n'íí bá nadaagonołkaad doleełgo nohwidag yashti' doleełhíí bigha nohwich'í' k'e'eshchii. <sup>4</sup>Nohwitaahyú nnee ła' ha'ádaanihest'íí, áí doo ániídá' díí bigha ch'ídaagodeehgo bá nagoz'aa lék'e, nnee doo daagodnłsı dahíí, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí k'ihzhí' ádaizlaadá' ncho'íí zhá dahot'éhé yaa ídaadest'aa lék'e, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań dała'áhi hik'e Jesus Christ nohweBik'ehń gádaabiłnii, Doo áń zhá da'ch'okáah at'éé da, daanii. <sup>5</sup>Díí ilk'idá' bídaagonołsı ndi bínádaałniih nohwiłdishnii, nohweBik'ehń nnee Egypt golzeed' hayínil n'íí bikéd'ígo, áí bitahyú doo da'odlaa dahíí da'ılıí ádaizlaa lék'e. <sup>6</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á ła' yaaká'yú daagol'í n'íí dantsédá' yedaabik'eh n'íí yits'á'zhí' daaheskai, áík'ehgo godiłhił yuyaa bésh hishbizhíí bee dahazhí' dahdaahest'óógo ígozisgo baa yá'ti'íí bijjizhí' Bik'ehgo'ihí'nań bishnii. <sup>7</sup>Sódom ła'íí Gomórrah ła'íí binaayú kįh nagoznłlí biyi' nnee daagol'ni n'íí da'ágát'éégo nant'í' na'idaahíí yaa ídaadest'aa, ła'íí ilch'í' biini' daama',

áí bich'í' nahi'niilgo dahazhí' ch'iidn biko' dilti'í yee biniidaagodeszaa; díínko bee nnee bił ch'ídaagot'aahi at'éé. <sup>8</sup>Da'ágát'éégo díí nnee ncho'go nadaayeełíí bee bits'ı dailchqoh, yedaabik'ehíí doo daidnłsı da, ła'íí yaaká'yú daagol'ni daach'idnłsini ncho'go yaa yádaałti'. <sup>9</sup>Míkael, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagol'ni dá'tiséyú sit'nihi ndi, ch'iidn nant'án yinagonłkaadgo Moses bits'ı n'íí bigha lahadił'áhdá' biini' háhgo doo yati' ye'okáatgo yaa dahgoz'aa da, áídá' gáyilnii, NohweBik'ehń nił diteh ndi at'éé. <sup>10</sup>Áídá' díí nneehíí, nt'é doo yídaagol'sı dahíí ncho'go yaa yádaałti': ndi dziłká'yú gól'nií doo natsídaakees dahíí k'a'at'éégo dabínik'eh yídaagol'sinií ánádaat'ijł'í zhá ye'ádaat'ee, áí bee ídaadilchqoh. <sup>11</sup>Áí nnee bá góyéé doleeł! Cain holzéhi adzaa n'íí k'ehgo ádaadzaa, Bálaam holzéhi bich'í' nahi'niilhíí bigha nihesíí n'íí k'a'at'éégo zhaali yidáhzhí' ádaane'go ndaahil'siih, ła'íí Córe holzéhi, Bik'ehgo'ihí'nań yich'í' nagonłkaadgo da'ılıí siljiihíí k'ehgo áí da'ılıí daadoleeł. <sup>12</sup>Díí nneehíí Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee ił daanohjooqo náda'ohdijhíí dailchqohgo ádaat'ijh, doo daaste' dago itisgo náda'idijh bił náda'ohdijhgee: yaak'os tú da'ádijhgo bił nagoyolhíí k'ehgo ádaat'ee; ch'il náhásgani binest'á' ádini, nakidn da'ilké' náhásgani, bikeghad dá bił hádodzjizíí k'ehgo ádaat'ee; <sup>13</sup>Túnteel bighán hashkeego nadiidáhíí k'ehgo ádaat'ee, tú bizhol hayi'eełhíí k'ehgo bi'at'e' bik'e ídaayágosinií hit'ij hileeh; ts'ılsqosé da'adzaayú nadaahi'nahgo dahnazniihíí k'ehgo ádaat'ee, chagołheel dázho diłhiłhíí dahazhí' bá begoz'aa. <sup>14</sup>Adamdí' godezt'igo gosts'id ilké' hanáłolchijjee Énoch naghaa lék'e, áń díí nneehíí yunáasyú ágone'íí yaa nagol'ni' lék'e,

gánniidgo, Isaa, nohweBik'ehń nnee báhadaadeszaahíí goneznan doo náhóltag dayú hilt'eego yíł dokah, <sup>15</sup>Nnee dawa yándaago'aahíí bigha hígháh, áí nneehíí bitahyú hadíí doo daagodnłsı dahíí doo daagodnłsı dago ánadaát'jıd n'íí bıl ch'í'nah ádaagole'go, ła'íí Bik'ehgo'ihı'nań daayokaałgo yaa yádaaktı' n'íí ałdó' nda'ıłsıihíí bıl ch'í'nah ádaagole'go hígháh. <sup>16</sup>Díí nneehíí aadaanét'jı, ła'íí dawahá yıda'ıltah, nchq'ı hádaat'iiníí yıkısk'eh daahınaa; ıdaa da'odlııgo yati' dázho nchaahíí yee yádaaktı', daazhógo ádaaniigo yati' baa gozhónı bee nnee yich'ı' yádaaktı', da'ıt'jıhíí bigha. <sup>17</sup>Ndi shıł daanohshónı, Jesus Christ nohweBik'ehń binadaal'a'á yunáásyú ágone'ıí dabıntsédá' yaa nadaagolnı' n'íí bınádaaıııı; <sup>18</sup>Gádaanohwiııı n'íí, Iké'yú goldohíí biyi' aadaadlohíí doo daagodnłsı dago nchq'ıí hádaat'iiníí yıkısk'eh ádaat'eehíí daahıkáh doleeł. <sup>19</sup>Díí nneehíí da'anıı ágot'eehíí yıts'á'zhı' ádaane'ıí daanlıı, ni'gosdzán biká' ágot'eehíí yıkısk'eh ádaat'ee, Holy

Spirit doo biyi' daagolıı da. <sup>20</sup>Áıdá' nohwihíí, shıł daanohshónı, nohwi'odla' dilzini bee nıdzılgo ádaadohdle', Holy Spirit biláhyú da'ohkaqahgo, <sup>21</sup>Bik'ehgo'ihı'nań bi'ıjıónıı biyi' daagonohlııgo ádaadinolzi, Jesus Christ nohweBik'ehń nohwaa ch'oba'go dahazhı' ihı'naahíí nohwaide'aahíí biká daadeh'ıı. <sup>22</sup>Áı nnee nchq'go ánadaat'jıhıí ła' baa daach'ohba'go ıahgo bich'ı' ádaanoht'ee: <sup>23</sup>Ła'ıhıí binchq'ıı baa daagonohsaago, kq' biyi'dı' hadaahohdzıısgo hasdádaahııı; nchq'go ánadaat'jıhıí bigha bidıyágé bits'á' ıkızhgo alzaahıí ndı nohwił daancho' le'. <sup>24</sup>Dánkota nanánohdéh doleełı yıts'á'zhı' Bik'ehgo'ihı'nań ánohwiısgo yınel'aa, ła'ıı doo nohwaa dahgoz'aa dago dabıı bits'á'ıdındláádgee, bidázhı' dázho nohwił gozhógo nasozııgo ádaanohwidolıııgo yınel'aa, <sup>25</sup>Áń Bik'ehgo'ihı'nań dała'á góyáni, Hasdánohwiııııı, ihégosinıı, ızisgo at'ééhıı, dahot'éhé yebik'ehıı, ła'ıı nawodıı bıyéé le', dák'ad, ła'ıı dahazhı'. Doleełgo at'éé.



## THE REVELATION

### OF SAINT JOHN THE DIVINE

**1** Bik'ehgo'ihinañ yunaásyú hago ágonéh shihíí Jesus yil ch'í'nah ágólaa, Jesus bánada'iziidíí bich'í' ch'í'nah áiléhíí bigha; bána'iziidi, John holzéhi, yich'í' na'ágole'go yaaká'dí' binal'a'á John yich'í' oyil'á': <sup>2</sup>John, Bik'ehgo'ihinañ biyati'íí, la'íí Jesus Christ hant'é nii lán shihíí, la'íí hadíí dahot'éhé yo'íí lán shihíí yaa nagosni'. <sup>3</sup>Hadín yunaásyú hago ágonéhi baa na'goni'íí yozhíhíí, la'íí hadín daidezts'aaníí biyaa daagozhóq' doleel, la'íí díí k'e'eshchiiníí daayotá'íí ałdó' biyaa daagozhóq' doleel: ilk'idá' biká' nagowaahíí bigha. <sup>4</sup>Shíí, John nshlíni, Asiyú ínashood ha'ánálséhíí gots'idiyú nagoznili bich'í' k'e'eshchii: Nliiníí, nlij n'íí, dogáhi, án bits'á'dí' ilgoch'oba'íí la'íí ilch'í'gont'ééhíí bee nohwich'í' goz'aq le'; la'íí Spirits gots'idi Bik'ehgo'ihinañ nant'aago dahsdaagee báđih nadaaziiníí bits'á'dí'; <sup>5</sup>La'íí Jesus Christ da'anigo aanagoln'íí, nanezna'íí bitahdí' dantsé nágosdlíni, ni'goszán biká' nnee nadaant'aahíí yá nant'áhi ałdó' bits'á'dí', ilgoch'oba'íí hik'e ilch'í'gont'ééhíí bee nohwich'í' goz'aq le'. án bil daanioogo nohwincho'íí aqł nohwá táyizgiz bidihíí bee, <sup>6</sup>Án nant'án ádaanohwizlaa, la'íí biTaa, Bik'ehgo'ihinañ, bi'okaqah yebik'ehgo ádaanohwizlaa; án dázhó ba'ahégoş le', dawa yebik'eh le', doo ngonel'aq dayú dahazhí'. Doleelgo at'éé. <sup>7</sup>Isaq, yaak'os biyi'dí' nádáh; dakówa daach'iltséh, hadín bighádaach'isgeedíí ałdó': ni'goszán biká' nnee dahot'éhé iltah at'éégo hadaazt'í'íí án yik'e natídaadindlii doleel. Da'anii. Doleelgo at'éé. <sup>8</sup>NohweBik'ehni, nliiníí, nlij n'íí, dogáhi, Dák'a'at'éhi, gáníí, Shíí

Álpha hik'e Oméga, begodeyáhi hik'e bengont'í'í nshlíj. <sup>9</sup>Shíí John, nohwik'isn, Jesus binkááyú nohwil dała' nohwich'í' nadaagont'ogi, hik'e Jesus Christ bilatł'áhgee nohwil daanshíni, la'íí nyee ndi dayúweh bil dahikahi, ni' táyi' dahgoz'aq Pátmos holzeegee sídáá, Bik'ehgo'ihinañ biyati'íí hik'e Jesus baa nagoshni'íí bigha. <sup>10</sup>Godilziníí bijjí Holy Spirit shiká'zhí' adzaago, shine'dí' kozhii dázhó adjid dilwoshgo disiits'áq, bésh dilwoshé ánífhíí k'ehgo, <sup>11</sup>Gáníigo, Shíí Álpha hik'e Oméga nshlíj, dantséyúhi hik'e iké'yúhi: ádí' gánadí'niigo, Hant'é hí'íníí naltsoos biyi' bak'e'ilchíigo Asiyú ha'ánázéhé gots'idiyú nagoznili bich'í' ánléh; Éphesus, Smýrna, Pérgamos, Thyatíra, Sárdis, Philadélphia, Laodicéa, díí dawa bich'í' ádaanle'. <sup>12</sup>Hadínshá' áshilnii nsjgo t'aqzhí' nánishne'. Akú ik'ah kó'íí biká'dahnásilt'áhi óodo be'alzaahi gots'idiyú odaaz'aago hiłtsaq; <sup>13</sup>Ik'ah kó'íí biká' dahnásilt'áhi gots'idiyú odaaz'aahíí ihmí'dí' la' nnee ga'anolini sizij, bidiyágéhíí bikets'inyú nel'aq, bizis óodo be'alzaahi dázhó nteeli bitilyú nel'aqgo bínást'í'. <sup>14</sup>Bitsits'in hik'e bitsizil ligai, dibelíí bighaa dázhó ligai lehíí k'ehgo, zas k'ehgo ligai; binááhíí kó' yaadiinahíí k'ehgo at'éé. <sup>15</sup>Bikeehíí bésh brass holzéhi, kó' biyi' hibeeshgo dázhó bik'ena'didlaadhíí k'ehgo at'éé; bizihíí tú dázhó lúqago dits'ag lehíí k'ehgo ailt'sag. <sup>16</sup>Bigan dihe'nazhinéego ts'ılsqosé gots'idi dahyonil: bésh be'idiltshé dá'ilch'izhinéé deníni bizé'dí' há'áá; la'íí binii'íí ya'ái dázhó bits'á'idindláad lehíí k'ehgo at'éé. <sup>17</sup>Hiłtsaqadá' biyahzhí' nágo' dasiitsaqahíí k'ehgo. Ádí' bigan dihe'nazhinéé bee shiká' ndelniih, gáníigo, Doo néndzid da; shíí dantseyúhi hik'e iké'yúhi nshlíj: <sup>18</sup>Shíí dasiitsaq n'íí naahi'naahíí nshlíj; saq, dahazhí' hinshnaa, Doleelgo at'éé;

ch'iidntahíí ła'íí da'itsaahíí bá be'igeęsé nashnil. <sup>19</sup>Hant'é hí'íiníí hik'e hago ágót'íí shíhíí, ła'íí kodí' godezt'i'go hago ágóne' shíhíí bak'e'íłchíí; <sup>20</sup>Ts'íłsqósé gosts'idi shigan dihe'nazhinéégo dahishnıłgo hintsaaníí, hik'e ik'ah kq'íí biká'dahnásíłt'áhi óodo be'alzaahi gosts'idyú odaaz'aahíí, doo baa nił ígózi dahíí bígosínłsıjıh. Ts'íłsqósé gosts'idihíí Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á ha'ánázéh gosts'idi yánazini ádaat'ee: ik'ah kq'íí biká'dahnásíłt'áhi gosts'idihíí ha'ánázéh gosts'idihíí ádaat'ee.

**2** Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á Éphesugsee ha'ánázéhíí yásizini bich'ı' k'e'íłchíí gánniihgo: Ts'íłsqósé gosts'idi bigan dihe'nazhinéégo dahyonıłíí, ik'ah kq'íí biká'dahnásíłt'áhi óodo be'alzaahi gosts'idi yitah naghaahi gáníí, <sup>2</sup>Ánánt'ıjıhíí, nyeego na'izíidíí, nyee ndi bidag ánt'ééhíí bígonsı, nnee nchq'go ádaat'eehíí nił daanchq': ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á daandlıj, daanii ndi doo áí daanlıj dahíí, léda'ıłchoogo ádaaniigo bídaagosínłsıjıdgo bígonsı áłdó: <sup>3</sup>Nyee ndi bínen'áá, ła'íí bidag ánt'ee, ła'íí shizhi'híí bighą nyeego na'izíid ni', t'ah doo hwahá baa nakaad dago bígonsı. <sup>4</sup>Da'ágát'éé ndi díí dała'a be'ánt'ééhíí doo shıł nzhqo da, dantsédá' nił'ıjıq n'íí bits'á' nnyaahíí bighą. <sup>5</sup>Hadı' gódah ch'ínkaad lán shı bínánłıhgo t'ąązhı' nádndáhgo, dantsédá' ánt'ee n'íí k'ehgo ánándléh; dahyúgohíí dagoshch'ı' naa nsháhgo, ni'ik'ah kq'íí biká'dahnásíłt'áhi naadıshıjıh, doo t'ąązhı' nádndzaa dayúgo. <sup>6</sup>Áída' díí zhá nłt'éhi be'ánt'ee, Nicoláitans daanlíni bi'at'e' nił daanchq', shıí áłdó' shıł nchq'. <sup>7</sup>Hadıń bijeyi' golíiníí, Spirit ha'ánázéh nagoznılıí hant'é yıłniihíí yıyésts'ąą le'; Hadıń dawa yitis siliiníí Bik'ehgo'ihí'nań bidázhq' gózhq' goz'ąą yune' ch'ıl be'ihí'náhi sikaadíí baa dahnaznılıí yıyaągo baa godidish'aal.

<sup>8</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á Smýrnagee ha'ánázéhíí yásizini bich'ı' k'e'íłchíí gánniihgo; Dantséyúhi hik'e iké'yúhi nłni, daztsąą ndi naahí'na'ı nłni gánıí; <sup>9</sup>Ánánt'ıjıhíí, nich'ı' nadaagont'og, ła'íí tént'iyégo bígonsı, (ndi hánłdzil); ła', Jews daandlıj, daanii ndi doo áí daanlıj da, daazhógo ádaadıl'ıjıgo bígonsı, áí Satan yá ála'ánát'ıjıhı daanlıj. <sup>10</sup>K'ad bee niniigodılne'ıí doo béłldzid da: nohwıí ła' ch'iidn nant'án ha'ánohwıłkaad, nanohwıdaantaago; goneznan iskaązhı' goyéé'go nohwıch'ı' nagowaa doleeł: ni'odłá'ıí bee sínzıjı dasínłsıąązhı', áık'ehgo dahazhı' ihı'ná naa dish'aal, gonneegee **ch'ah** hobıjıhı k'ehgo. <sup>11</sup>Hadıń bijeyi' golíiníí, Spirit ha'ánázéh nagoznılıí hant'é yıłniihíí yıyésts'ąą le'; Hadıń dawa yitis siliiníí nakidngee danáá'itsaahíí doo bee baa gowáh da. <sup>12</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á Pérgamosgee ha'ánázéhíí yásizini bich'ı' k'e'íłchíí gánniihgo; Bibéshbe'idılłtışhé dá ıłch'izhinéé denini golíiníí gánıí; <sup>13</sup>Ánánt'ıjıhı, hayú gonłínıí bígonsı, Satan nant'áago dahsdaayú: shizhi'ıí nłt'éégo hóntą'go bee nanńaa ni', Ántipas, nłt'éégo shá át'éhihi, nohwıtahyú, Satan golııyú, zesdıđá' ndi shondlaanıí doo yó'ogodıń'ąą da ni'. <sup>14</sup>Da'ágát'éé ndi díí zhá be'ánt'ééhíí doo shıł nzhqo da, aigee ła' Bálaam ıłch'ıgon'áni bıł daanzhqqo daayotą', án Bálak Israel hat'ı'ı nchq'go ádaane'go doleełı yıł ch'ıgó'aahgo da'okąąhgo hidán nadn'ái yaa hasnıł n'ıí daayıyaą doleełgo, ła'íí nant'ı' nadaakaigo yıł ch'ıgon'áá. <sup>15</sup>Aigee áłdó' ła' Nicoláitans bıł ch'ıdaagos'áni bıł daanzhqqo daayotą', áí dázhq' shıł nchq'ı. <sup>16</sup>Ninchq'ıí bits'á'zhı' ádıłne'; dahyúgohíí dagoshch'ı' naa nsháhgo sizé'dı' béshbe'idılłtışhé bee bıł nadaagonskaad. <sup>17</sup>Hadıń bijeyi' golíiníí, Spirit ha'ánázéh nagoznılıí hant'é yıłniihíí yıyésts'ąą le'; Hadıń

dawa yitis siliiníí báń, máńna holzéhi, nanl'i' n'íí ła' bá daadi'dishné', tséé ligai bizhi' áńidéhi biká' dahgoz'áni baa dish'aał, áí dahgoz'aaníí baa hit'áaníí zhá yígósj. <sup>18</sup> Bik'ehgo'ihí'ńań binal'a'á Thyatíragee ha'ánázéhií yásizíni bich'i' k'e'ılchíí gáńńiihgo; Bik'ehgo'ihí'ńań biYe', bináá kq' yaadińahíí k'ehgo at'éhi, bikeehíí bésh, brass holzéhi, dázho bik'ena'didlaadhíí k'ehgo at'éhi gáńńí; <sup>19</sup> Áńánt'įjłíí bígonsj, ni'įjóóníí, shána'izíidíí, ni'odłq'íí, nyee ndi bidag áńt'ééhií; ntsedá' áńánt'įjđíí bitisgo áńánt'įjłgo nígonsj. <sup>20</sup> Da'ágát'éé ndi díí zhá be'ánt'ééhií doo shił nzhqo da, isdzán, Jézebel holzéhi, Bik'ehgo'ihí'ńań binkááyú na'iziidíí ádiłdi'ńihi, shánada'iziidi nant'i' nadaakaigo yił ch'ígó'aah ndi doo nt'é biłńii da, ła'íí shánada'iziidíí da'okąąhgo hidáń nadn'ái yaa hasńilíí daayiyąą doleełgo yił ch'ígó'aah ndi doo nt'é biłńii da. <sup>21</sup> Nant'i' naghaahíí yits'ągháhgo baa godini'ąą; ndi doo yits'ąnyáá da. <sup>22</sup> Áí bighą áń dińiłhgo ashłe', ła'íí hadíí yił nant'i' naskaihií dázho góyéé'go bich'i' nagowaago ashłe', nant'i' nakaihií doo yits'ąkáh da lęk'eyúgo. <sup>23</sup> Bichągháshé nadaanne'go ashłe'; ła'íí ha'ánálséhíí dawa shídaagósj doleeł, shíí konatsekees yígósiníí hik'e kojíí yune' go'iiníí nshłj: dała'á notjigo hant'é ádaasolaahíí dávik'ehyú nohwich'i' nada'ishńił doleeł. <sup>24</sup> Áídá' nohwihíí hik'e Thyatíragee daagonohłiiníí ła'ihíí, áí ilch'ígót'aahíí doo bikísk'eh ádaanoht'ee dahíí, Satan bi'at'e' k'ehgo áń'ol'įjłíí dázho nchq'go daalch'iniihíí, nohwí ła' t'ah doo hwaa bídaagonoł'aah dahíí, doo nt'é be'ánadaahne' nohwildishńii da. <sup>25</sup> Díí zhá, hant'é bee nohwíł ch'ígót'aaníí nđzilgo daahohtą', náńsdzaazh'i'. <sup>26</sup> Hadíń dawahá yitis siliiníí, ła'íí nnágódzáázhi' hago áńásht'įjłíí bikísk'eh at'ééhií, nnee

binant'a' dała'áhíí il'aniyú nazńilíí yebik'ehgo baa godidish'aał: <sup>27</sup> ShiTaa shaa godin'ąąhíí k'ehgo yá nant'aa doo, bésh ihíí bee; gosht'ish idee daasits'ıłgo ts'ıltaąhíí k'ehgo ts'idohtjł. <sup>28</sup> Ts'ıłsqósecho baa dish'aał. <sup>29</sup> Hadíń bijeyi' gollíníí, Spirit ha'ánázéh nagozńilíí hant'é yiłńiihíí yíyésts'ąą le'. **3** Bik'ehgo'ihí'ńań binal'a'á Sárdisgee ha'ánázéhií yásizíni bich'i' k'e'ılchíí gáńńiihgo; Bik'ehgo'ihí'ńań Spirits gosts'idi ła'íí ts'ıłsqóse gosts'idi yegoyiłńiníí gáńńí; Áńánt'įjłíí bígonsj, hıńńáago daanılch'inii ndi dasıńtsáni áńt'ee. <sup>2</sup> Ch'ınándzııđgo, hadíí nádaagodziihíí dák'azhá nanne'íí nalwodgo áńandle': hago áńánt'įjłíí Bik'ehgo'ihí'ńań binadzahgee doo nzhqo da łaą bígosıłsjđ. <sup>3</sup> Áık'ehgo hant'é naa hi'ne' ła'íí dasıńts'ąą łaą shıhíí bınánłńił, áí bikísk'eh áńt'ee, ninchq'íí bits'ą'zh'i' áńán'ne'. Doo ch'ınándzııđ dayúgohíí, in'įjhi higháh łehíí k'ehgo nsháh, hagee hokosíí biyi' nsháhíí doo bígonłsj da doo. <sup>4</sup> Sárdisgee nnee da'akwíyé godziih, doo hwahá bidiyágé chjł ádaile' da: áí dá ligai nt'éégo bik'enada'izlaago bił hishkah doo: áí yik'e shijeedhíí bighą. <sup>5</sup> Hadíń dawahá yitis siliiníí dá ligai nt'éégo bik'e'izlaa doo; ihí'ńa naltsoosíí biká' bizhi' doo k'ená'ishdéh da doo, shiTaa hik'e binal'a'á yaaká'yú daagollíníí binadzahgee bizhi'íí hodishił. <sup>6</sup> Hadíń bijeyi' gollíníí, Spirit ha'ánázéh nagozńilíí hant'é yiłńiihíí yíyésts'ąą le'. <sup>7</sup> Bik'ehgo'ihí'ńań binal'a'á Philadélphiagee ha'ánázéhií yásizíni bich'i' k'e'ılchíí gáńńiihgo; Godiyłhgo at'éhi, da'ąńiigo at'éhi, be'ohigęęsé David bíyéé n'íí naitjłhi, ch'ıntąáyúgo doo hadíń dená'ditjłhi da; dagohíí de'dintąáyúgo doo hadíń ch'ıná'ıtjłhi da, áń gáńńí, <sup>8</sup> Áńánt'įjłíí bígonsj: isąą, dáádıtłh ch'ı'otaągo ná áshłaa, doo hadíń da'dinótjłhi at'éé da:

doo nńldzil da ndi shiyati'íi hónťa', ła'íi, Áń doo bígonsi da, doo hak'i shíldńniid da. <sup>9</sup>Satan yá ńła'ánađaat'íińi, Jews daandlii, daanii ndi doo ái daanlii dago ńeda'ńchoogo ádaaniińi; niyahzhi' hayaa ádaane'go, shiń nzhonńi yídaagońsińho ádaashte' doo. <sup>10</sup>Nyee ndi bidag áńt'ee, nińdńniidíi bikísk'eh áńt'éeńi bigha ni'gosdzań dahot'ehé biká' nakída'dintaahíi begowáhíi bits'á'zhi' áńinsj doo, ni'gosdzań biká' nnee nabída'dintaahíi. <sup>11</sup>Isaa, dák'adégo nánshdaak: nńt'éeđo áńt'éeńi nńdzilgo hónťa', yaaká'yú **ch'ah** hobijhíi niba' si'aaníi doo hadńi nits'á' náidí'aah da doleeńi bigha. <sup>12</sup>Hadńi dawahá yitis silińi Bik'ehgohinshnaahíi bikijh biyi' da'ch'okaańi yune' bíyahdahn'aahíi k'ehgo ashłéh, dahazhi' doo ch'ńnádahgo da: áń Bik'ehgohinshnaahíi bizhi'íi biká' ágoshłe', Bik'ehgohinshnaahíi kijh nagozńi bíyéhi n't'é holzee shijhíi áldó' biká' ágoshłe', ái Jerúsalem áńidéhi holzee, yaaká'dí'go bee kegonáhi, Bik'ehgohinshnaahíi bits'á'dí'; dashíi shizhi' áńidéhi ndi biká' ágoshłe' áldó'. <sup>13</sup>Hadńi bijeyi' golíńi, Spirit ha'ánázeh nagozńilíi hant'é yíńińi yíyéstsa' le'. <sup>14</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á Laodicéagee ha'ánázehíi yásizńi bich'i' k'e'ńchíi gánńińho: Doleeđo at'éeńi nlińi, nńt'éeđo da'aniigo nagolńi'íi, Bik'ehgo'ihí'nań dawahá áyílaahíi begodeyáhi gánńi; <sup>15</sup>Ánánt'ijli' bígonsi, doo síńk'az da, doo síńdog da: dážhó síńk'az le'at'éhi, dagohíi dážhó síńdog le'at'éhi. <sup>16</sup>Da'ákugo síńdog, doo síńk'az da, doo síńdog dahíi bigha hanídidishkoh. <sup>17</sup>Shíi hásdzil, shíyéehíi ńáá, doo n't'é bńshđih da, áđiń'ńi; ndi díyaant'ée, naa goch'oba'á, tén'tiyé, nińáá áđođih, dá hńchíi doo áđigonzi dahíi bigha: <sup>18</sup>Óodo kq' be'alzaahi shaa nahíńi, hánłdzil doleeńi bigha; diyáđe ńigaińi

ák'ihidleeh doleeđo shaa nahíńi, dáńchíi'íi bik'e ńdaa yágonđzini doo hit'ij da doleeńi bigha; ik'ah nińáá bńzhish, nńt'éeđo go'ńi doleeńi bigha, nińđshńi. <sup>19</sup>Shiń daanzhooníi biń daadishteh, ła'íi biniidaagodishłe', biń ch'ńgonsh'aahgo: áńk'ehgo dahńldohgo ninchq'íi bits'á'zhi' áńne'. <sup>20</sup>Isaa, dáádítłhđi' sézńgo nńnst'si: hadńi shizhii yidezts'aago shá ch'ńntáqyúgo, ha'ádishaalgo biń idishijł, bíi áldó' shiń idoyijł. <sup>21</sup>Shíi dawa bitis síńńgo shiTaa biń nansht'aahíi k'ehgo hadńi dawa yitis silińi biń nansht'aa doleeđo baa godinsh'aah. <sup>22</sup>Hadńi bijeyi' golíńi, Spirit ha'ánázeh nagozńilíi hant'é yíńińi yíyéstsa' le'.

**4** Díi bikédí'go dé'iid, yaaká'yú dáádítłh ch'ńotaa ńáágo hiłtsaa: dantsé kozhii bésh dilwoshíi k'ehgo aniigo disiits'áá n'íi shich'i' hananadzii gáshíńiigo, Yushde' shich'i' hasína, kodí' godezt'i'go hago ágonéh shijhíi nich'i' ch'ńnah ashłéh. <sup>2</sup>Dagoshch'i' Holy Spirit shiká'zhi' adzaago nant'án biká'dahsdáhi yaaká'yú dahs'aago hiłtsaa, ła' yiká' dahsdaago. <sup>3</sup>Áń dahsdaahń tséeńi ńi, jasper hik'e sardine holzéhi, ga'anolih: nant'án biká'dahsdáhi ńtsáq'ńl tséeńi ńi, émerald holzéhi, ga'anolihgo binazt'i'. <sup>4</sup>Ái nant'án biká'dahsdáhi si'aaníi binaayú nadindí'íi biká'dahsdáhi ńdńt'i': áígee bádaayányú nadindí'íi ńigaigo bik'e nadaahzlaago dahnaháztaa; ch'ah óodo be'alzaahi bik'e daadez'aago. <sup>5</sup>Nant'án biká'dahsdáhi bits'á'dí' hada'didla' hik'e idí'ńi ła'íi kozhii daadits'ag: ła'íi bidáhgee gosts'idgo daadilt'i', ái Bik'ehgo'ihí'nań biSpirits gosts'idíi ádaat'ee. <sup>6</sup>Nant'án biká'dahsdáhi bidáhgee dolyíni, crystal ga'at'éhi, sikaa: ła'íi binaayú dí'ńi n't'éshj hínaahi nadaazi, bitíłđi' hik'e bighánt'aadí' dá binaa zháhi. <sup>7</sup>Ái daahínaahi ntséhińi ndóicho ga'anolih,

nakigeehíí magashi bizhaazhé ga'anoljĥ, taagigeehíí nĥee binii'híí binii'hi, díí'igeehíí itsaa na'niihíí ga'anoljĥ. <sup>8</sup>Áí díí'i daahináhíhíí dawa bit'á' gostán daagolĥíí: dá bináá zhá naz'áni: jijĥee, t'é'gee, Dilzini, dilzini, dilzini, daanii nt'ée, Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń Dák'a'at'éhi, nĥii n'íí, nĥiiníí, dogáli. <sup>9</sup>Dahagee daahináhíhíí nant'an biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń, doo ngonel'ąą dayú, dahazĥi' ĥináhi, Ízigo ánt'ee, yihniigo, daidnĥsigo, yich'i' ihédaanzigo, <sup>10</sup>Bádaayányú nadindíí'i nant'an biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń yiyahzhí' hayaa ánadaat'ii, án doo ngonel'ąą dayú dahazĥi' ĥinaahíí daayosbaąĥíí yiyahzhí' hayaa ánadaail'jĥ gádaaniigo, <sup>11</sup>NohweBik'ehń, Ízigo ánt'ee, daanĥ'ch'iniigo bik'e sántĥi, daanĥ'ch'ínĥsigo, ła'íí dawa nebík'eh daanĥ'ch'iniigo bik'e sántĥi: dawa ánlaa, hánt'jĥíí bighą dawa daagolĥíí, hánt'jĥíí bighą dawa alzaa.

**5** Nant'an biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń bigan dihe'nazĥinéhi naltsoos yisdisi dahyo'algo ĥiĥtsąą, biyi' ĥik'e biká'dí'go k'e'eshchíni, gosts'idíyú bidá'doljéég. <sup>2</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á dážĥó nalwodíhi ĥiĥtsąą, án ádjĥid dilwoshgo gáníí, Hadín ląą naltsoos bidá'doljeegíí ch'í'ízóqósgo ĥts'á' áile'go yik'e sitĥi? <sup>3</sup>Áidá' yaaká'yú, ni' biká'yú, dagohíí ni' bit'ááhyú ndi doo hadín naltsoosíí ĥts'á' áile'íí dagohíí yineĥ'íí ndi yik'e sitĥi da. <sup>4</sup>Doo hadín naltsoos ĥts'á' áile'go yozhíhíí, dagohíí yineĥ'íí ndi yik'e sitĥi dahíí bighą yat'éégo ĥishchag ni'. <sup>5</sup>Bádaayányúhíí dała'á gáshĥii, Doo nchag da: dín'jĥi, Juda hat'i'íí bits'á'dí' Ndóicho, án David Bikeghadi, dawa yitis silĥihíí bighą, án zhá naltsoos bidá'doljeegíí gosts'idi ch'í'ízóqósgo ĥts'á' áile'íí yik'e sitĥi. <sup>6</sup>Akú dé'jĥidgo nant'an biká'dahsdáhi ĥik'e nt'éshĥi daahináhi ĥnĥ'gee,

bádaayányú bitahdí' dibelĥíí **biZhaazhé** nĥíni zesdĥi n'íí ga'anolini sizĥigo ĥiĥtsąą, án biyeshdee gosts'idíhi, bináá gosts'idíhi, áí Bik'ehgo'ihí'nań biSpirits gosts'idíhi ni'gosdzán dágoz'ąą nt'éégo biká'zhí' odaas'a'í. <sup>7</sup>Áń nant'an biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń bigan dihe'nazĥinédí'go naltsoosíí náidnné'. <sup>8</sup>Naltsoos náidnné'dá' díí'i daahináhi ła'íí bádaayányú nadindíí'i dibelĥíí biZhaazhé nĥíni biyahzhí' hayaa ádaasdzaa; daantĥĥee tsĥbe'idot'ále dahdaayotĥĥi, ła'íí its'aa óodo be'alzaahi, diltĥi'go ĥkągolchínihi bee ĥalk'ĥgo dah daayokaak, áí nĥee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahi bi'okąĥíí ádaat'ee. <sup>9</sup>Sĥi áníidéhi daido'aak gádaaniigo, Naltsoosíí nádnné'go bidá'doljeegíí ch'í'ínzqóqósfí bik'e sántĥi: nĥee iĥ'aniyú hadaazt'i'íí, ĥĥah at'éégo yádaatĥi'íí, nĥee daanĥiiníí, ła'íí nĥee binant'a' dała'áhíí iĥ'aniyú naznĥíí biyi'dí' nidi'zesdĥigo nidĥíí bee Bik'ehgo'ihí'nań bá hanánohwihén'nil. <sup>10</sup>Nant'an daandĥiigo, ła'íí okąĥ yebik'ehi daandĥiigo Bik'ehgo'ihí'nań daahohiikąĥń bich'ĥi' ádaanohwínlaa: áĥk'ehgo ni'gosdzán biká' nadaant'aa doo. <sup>11</sup>Dé'jĥidgo nant'an biká'dahsdáhi ĥik'e nt'éshĥi daahináhi ła'íí bádaayányú binayú Bik'ehgo'ihí'nań binadaal'a'á ląągo: goneznadn doo náhóĥtagyú dá'ágánáĥoĥąągo goneznadn, doo náhóĥtagyú áídí' doo náhóĥtagyú yúweh doo náhóĥtagyú daabizĥii daasiĥts'ąą; <sup>12</sup>Dibelĥíí biZhaazhé nĥíni bidi'zesdĥi n'íí dawa yebik'ehi, há'ĥdzili, góyáni, nalwodi, dilzini, ba'ihégosini, ła'íí biyaa gozhóóníí baa ĥi'né'híí yik'e sitĥi at'éé. <sup>13</sup>Áidí' yaaká'yú, ni'gosdzán biká'yú, ni'gosdzán biyi'yú, túnteel biyi'yú dahot'éhé daahinaahíí, da'adzaayú dawa daagolĥíí gádaaniigo disĥts'ąą, Nant'an biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń ła'íí dibelĥíí biZhaazhé nĥíni doo ngonel'ąą dayú dahazĥi' biyaa gozhóq

le', dilzi le', ba'ihégoši le', la'íi dawa yebik'eh le'. <sup>14</sup> Díf'i nt'éshj daahinaahíi, Doleelgo at'éé, daanii. Bádaayányú nadindí'i hadín doo ngonel'aq dayú dahazhí' hínaahíi yiyahzhí' ádaaszaago daayokaqah.

**6** Dibelíi biZhaazhé nlíni naltsoos bidá'doljeegíi gosts'idihhi dała'á ch'ínzózqzgo hiłtsaa, áidá' díi'i nt'éshj daahinaahíi dała'á bizhiihíi idi'niihíi ga'áhiłts'ago, Yushdé' dín'íi, shiłniigo disiiits'áq. <sup>2</sup> Áidí' dé'íidgo híłłgai hiłtsaa: ái yiká' dahsdaahn íłtíih dahyotíi; la'íi nant'án bich'ah baa hit'aq: án gonolneelgo gonłneehgo híi bíł dahiswod. <sup>3</sup> Nakigee idá'doljeegíi ch'íná'ńzózqzdá' nakigee nt'éshj hínáhihíi, Yushdé' dín'íi, shiłniigo disiiits'áq. <sup>4</sup> Áidí' híi lichíi'i ch'ínánálwod: ái yiká' dahsdaahn ni'gosdzán biká' íłch'í'gont'éé n'íi náidiiné'go baa godet'aq, nnee nanáhiłtseed doleelgo: la'íi bésh be'idilłtish dážhó nchaahi baa hitaa. <sup>5</sup> Taagigee idá'doljeegíi ch'íná'ńzózqzdá' taagigee nt'éshj hínáhihíi, Yushdé' dín'íi, shiłniigo didiits'áq. Dé'íidgo híi diłhiłi hiłtsaa; ái yiká' dahsdaahn bedahnádidlohé dahyo'áál. <sup>6</sup> Díf'i nt'éshj daahinaahíi ihí'dí' kozhii disiiits'áq gáníigo, T'oh naghái dałáhn ha'okaqago penny íłíi, t'oh naghái diwozhé taadn ha'okaqago **penny** íłíi; áidá' ik'ah hik'e wine nadaanohníi. <sup>7</sup> Díidnggee idá'doljeegíi ch'íná'ńzózqzdá' díidnggee nt'éshj hínáhihíi, Yushdé' dín'íi, shiłniigo disiiits'áq. <sup>8</sup> Dé'íidgo híi déhibáhé hiłtsaa: ái yiká' dahsdaahn Da'itsaahíi holzee, áidí' Ch'iidntahíi biké' begogáál. Ni'gosdzán díi'yú íłk'é'nilgo dała'á biyi' bésh be'idilłtishé, shiná' góyéégo nagowaahíi, yóiyahgo ch'inniihíi, hik'e ni'gosdzán biká' tsétahgo daagolíni bédaagodzidíi bee nnee nadaayiltseed doleelgo binawod baa daagodest'aq. <sup>9</sup> Ashdladnggee

idá'doljeegíi ch'íná'ńzózqzdá', be'okaqahi biká' dahnási'niłíi bit'ááhgee nnee Bik'ehgo'ihí'nań biyati'híi hik'e yaa nadaagolni'híi bigħa nadaabi'distseedíi biyi'sizíni hiłtsaa: <sup>10</sup> Adíid daadilwoshgo gádaanii, NohweBik'ehń, nidilzini, da'aniihii íłlíni, da'os'ah láqá nnee ni'gosdzán biká' daagolni nohwidilłhíi bigħa baa yánłti'go nohwá ik'enán'ni'? <sup>11</sup> Áidí' daantíigege íłłgai bitaadaas'niigo gádaabi'ido'niid, Dé't'ihézhí' hanádaal-soł, bíł nadaad'a'íi hik'e nohwik'isyú nohwíi nanaohwi'distseedhíi k'ehgo nabi'ditseed doleelíi nabi'distseedgo zhá. <sup>12</sup> Gostángee idá'doljeegíi ch'íná'ńzózqzdá', dé'íidgo ízisgo ni'godes'naa; ya'áhiłi tsiigha diłhiłi nanest'oolhíi k'ehgo diłhił silíi, t'é'gona'áhiłi dił ga'anolih silíi; <sup>13</sup> Ch'il, fig holzéhi, bich'í' deylgo doo hwahá nt'áq dahíi nanihezdeehíi k'ehgo ts'íłsoqsé yaadí' ni'gosdzán biká'zhí' náłtáq. <sup>14</sup> Yáá naltsoos hisdisíi k'ehgo hisdis silíigo esdíid; la'íi dził hik'e ni' táyi' dahnagozníli dawa łahyúgo naznil daasilíi. <sup>15</sup> La'íi ni'gosdzán biká' nadaant'aahi, nnee itisyú nadaandeehi, hádaaldzili, siláada itisgo nadaant'aahi, nnee nadaalwodi, la'íi daakówa, daako'desnaahíi hik'e doo daako'desnaa dahíi ndi, dził binída'i'án yuńe', tséyaa nadaach'int'í'go; <sup>16</sup> Dził hik'e tséé bich'í' gádaach'inii, Nohwiká'zhí' ts'íyaa ánnéhgo nádaanohwin'íi, nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahn hik'e dibelíi **biZhaazhé** nlíni bihashkeehíi bits'á' nádaanohwin'íi, <sup>17</sup> Bihashke'híi begodeyaahíi bigħa; áik'ehgo hadín zhá shá' sizíi doleel'?

**7** Ái bikédí'go Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a ni'gosdzánzhí' díi'yú nadaaziigo hiłtsaa, ni'gosdzán biká' díi'yú nyolíi t'aazhí' daayot'aq, ni'gosdzán, túnteel, hik'e ch'il doo bich'í' nyol da doleelíi bigħa. <sup>2</sup> Áidí' ya'ái hanadáhdí'go Bik'ehgo'ihí'nań

binal'a'á, Bik'ehgo'ihinañ hináhi bibe'idinidíde yonégo naahitsaq: án díí'i Bik'ehgo'ihinañ binal'a'á ni'gosdzán hik'e túnteel daayit'choghgo baa daagodest'aaní ádíid yich'i' nádidilghaazhgo, <sup>3</sup>Gáníí, Ni'gosdzán, túnteel, hik'e ch'ilhíí daot'chogh hela', Bik'ehgo'ihinañ yánada'iziidíí bitá'gee bídaadinihidlidgo zhá. <sup>4</sup>Da'kwíí bídaadiniidlid shihíí disiits'áq: Israel biye'ke bits'á'dí' nnee hadaazt'i'íí bitahdí' da'á gonenadín iká'yú díí'i doo náhóltagyú hilt'éégo bídaadiniidlid. <sup>5</sup>Juda hat'i'íí bitahdí' nakits'adah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Reuben hat'i'íí bitahdí' nakits'adah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Gad hat'i'íí bitahdí' nakits'adah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. <sup>6</sup>Áser hat'i'íí bitahdí' nakits'adah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Néphthalim hat'i'íí bitahdí' nakits'adah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. **Manásses** hat'i'íí bitahdí' nakits'adah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. <sup>7</sup>Símeon hat'i'íí bitahdí' nakits'adah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Levi hat'i'íí bitahdí' nakits'adah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Íssakar hat'i'íí bitahdí' nakits'adah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. <sup>8</sup>Zábulon hat'i'íí bitahdí' nakits'adah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Joseph hat'i'íí bitahdí' nakits'adah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Benjamin hat'i'íí bitahdí' nakits'adah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. <sup>9</sup>Díí bikédí'go dé'íidgo nnee doo la' díí nnee láni yóltagyúhi daahitsaq, binant'a' da'á'áhíí i'anyíú naznilií, nnee i'anyíú hadaazt'i'íí, nnee daanliinií, hik'e itah at'éégo yádaati'íí dawa bitahdí', nant'án biká'dahsdáhi hik'e dibelíí **biZhaazhé** nlíni yidáhgee nadaazjii, dá ligai nt'éégo bik'eda'izlaa, ch'il, palm holzéhi, bits'adaaz'aahíí dahdaayinííftgo; <sup>10</sup>Adíid daadilwosh

gádaaniigo, Hasdách'igháhíí Bik'ehgo'ihinañ daahohiikaqahñ, nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahñ, hik'e dibelíí **biZhaazhé** nlíni bitgo bits'á'dí' begoz'aa. <sup>11</sup>Bik'ehgo'ihinañ binadaal'a'á nant'an biká'dahsdáhi, bádaayányú, hik'e díí'i nt'éshj daahinaahíí binaayú tédnt'i'igo nant'án biká'dahsdáhi biyahzhí' hayaa ánádaat'íigo Bik'ehgo'ihinañ daayokaqah, <sup>12</sup>Gádaaniigo, Doleelgo at'éé: Bik'ehgo'ihinañ daahohiikaqahñ doo ngonel'aa dayú dahazhí' biyaa gozhóq le', ba'ihégošj le', góyáq le', bich'i' ihégošj le', dilzj le', dawa yebik'eh le', la'íí dák'a'at'éé le'. Doleelgo at'éé. <sup>13</sup>Bádaayányú da'á shich'i' gánniid, Díí bidiyagé daahigaihií, hadín ádaat'íí? Hadí' hikaihi? <sup>14</sup>Gábíldéniid, Ni la' bígonłsł. Gánáshiido'niid, Góyéégo nagoyaahíí yitis ch'ékaihi ádaat'íí: dibelíí **biZhaazhé** nlíni bidilíí bee bidiyagé tadaizgizgo ligaiigo ádaizlaa. <sup>15</sup>Áí bigha Bik'ehgo'ihinañ biká'dahsdáhi yidáhgee nán'áá, áí daabich'okaqah goz'aa yune' dawa jii, dawa t'é' daabokaqah nt'éé: nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahñ bitahyú nlij doleeł. <sup>16</sup>Doo shiná' naadaadleeh at'éé da, doo dibá' naadaadleeh at'éé da; ya'ái doo daabidilid da doleeł, la'íí doo dant'éhéta bich'i' sidog da doleeł. <sup>17</sup>Dibelíí **biZhaazhé** nlíni nant'án biká'dahsdáhi itní'dí' dahsdaahñ bá da'diné' doleeł, tú hináhi halííyú yádih higaalgo yił onakáh doleeł: la'íí bináá túhíí dawa Bik'ehgo'ihinañ bá k'eda'yildéh doleeł.

**8** Dibelíí **biZhaazhé** nlíni gosts'idngee idá'doljeegíí ch'íná'ńzqóqsdá' yaaká'yú doo nt'é hiiłts'ag dago biní'yú hak'e nehenkééz. <sup>2</sup>Áídí' Bik'ehgo'ihinañ binal'a'á yaaká'yú daagolíinií gosts'idi Bik'ehgo'ihinañ yidáhgee nadaazjigo bésh dilwoshé bitaas'niigo hiłtsaq. <sup>3</sup>Áígee binal'a'á

la'ihíí naanádzaa, án be'okaqahi biká' dahnási'nili goz'aagee hizi', its'aa oodo be'alzaahi biyi' dilidgo hikagolchiní dahyo'aalgo; hikagolchiní lágago baa hi'né', nnee Bik'ehgo'ihina' báhadaadeszaahíí dawa daabi'okaqahíí bił dała' álñehgo, nant'an biká'dahsdáhi bádihgee, be'okaqahi biká' dahnási'nili yiká' dilti' doleelgo. <sup>4</sup> Áík'ehgo hikagolchiní bits'á'dí' hidíí, hik'e nnee Bik'ehgo'ihina' báhadaadeszaahíí daabi'okaqahíí bił dała' Bik'ehgo'ihina' yich'i' hadag adzaa, Bik'ehgo'ihina' binal'a'á bilakt'áhdí'. <sup>5</sup> Áídí' Bik'ehgo'ihina' binal'a'á kọ' be'okaqahi biká' dahnási'nili yiká' dilidíí la' its'aa biyi' ha'disbigho ni'gospdzán yiká'zhi' yaa yinil; áí dábiłgo yáhiilts'ag, idi'nii, hada'didla', la'íí ni' nagohi'naa. <sup>6</sup> Bik'ehgo'ihina' binadaal'a'á gots'idihíi besh dilwoshé dahdaayoniíí k'ad ádaayilniigo nadaazji. <sup>7</sup> Bik'ehgo'ihina' binal'a'á dantséhihíí bibeshdilwoshé áyilniiidíí dábiłgo hilóí hik'e kọ', dił bił nadesgeedgo ni'yú náłtáá: ni'gospdzán biká' ch'il nadaan'aahíí dawa tááyú ilk'é'nilgo dała'ágoihíí aqł daanlíd, t'oh daadot'izhíí ałdó' aqł nlıd. <sup>8</sup> Bik'ehgo'ihina' binal'a'á nakigeehíí bibeshdilwoshé áyilniiidíí dábiłgo nt'éhéta dził nchaahíí ga'anolini dilti'go túnteel biyi' olgo': áík'ehgo túnteel tááyú ilk'é'nilgo dała'ágoihíí dá dił zhá silji. <sup>9</sup> Túnteel biyi' daagolíníí dawago tááyú ilk'é'nilgo dała'ágoihíí aqł nanezna'; tsina'eehíí dawago tááyú ilk'é'nilgo dała'ágoihíí doo nt'é da silji. <sup>10</sup> Bik'ehgo'ihina' binal'a'á taagigeehíí bibeshdilwoshé áyilniiidíí dábiłgo ts'isqosé nchaahi yaaká'dí' naltọ', kọ' k'ehgo dilti'go, áí tú daanlíníí dawago tááyú ilk'é'nilgo dała'ágoihíí niká' naltọ', la'íí tú hadaazliiníí ałdó' biká' naltọ'. <sup>11</sup> Ts'isqoséhíí Ikóhi holzee: tú dawago tááyú ilk'é'daasziidgo

dała'ágoihíí dé'ilkó silji; áík'ehgo tú dé'ilkó silji'ihíí bigha nnee lágago nanezna'. <sup>12</sup> Bik'ehgo'ihina' binal'a'á díí'igeehíí bibeshdilwoshé áyilniiidíí dábiłgo ya'ái, t'égona'ái, la'íí ts'isqosé tááyú ilk'é'nilgo dała'ágoihíí hagoshíí ádaaszaago, bits'á'daadesdiiníí tááyú ilk'é'nilgo dała'ágoihíí diłhił silji, áík'ehgo jjiigo idindláadíí tááyú ilk'é'nilgo dała'ágoihíí doo got'ij da silji, t'é'gohíí ałdó' ágát'ée lék'e. <sup>13</sup> Áídí' dé'jidgo Bik'ehgo'ihina' binal'a'á yáa ilni'yú na'dezniigo ádiid dilwoshgo gáníigo hiłtsaa, Ni'gospdzán biká' daagolíníí bá góyéé doleel, bá góyéé doleel, bá góyéé doleel, Bik'ehgo'ihina' binadaal'a'á taagihíí bibeshdilwoshé k'ad ánadaayildi'niihíí bigha!

**9** Bik'ehgo'ihina' binal'a'á ashdla'igeehíí bibeshdilwoshé áyilniiidíí dábiłgo yaaká'dí' ni'gospdzán biká'zhi' ts'isqosé naltọ'go hiłtsaa: o'i'án doo ni'i'ánihi dá bich'ígót'igee bá be'igeesé baa hitaa. <sup>2</sup> O'i'án doo ni'i'án dahíí ch'i'íntáá, áídí' hid yat'éégo hago', kọ' yat'éégo dilti'íí bits'á'dí' k'ehgo; áík'ehgo ha'i'ándí' hidíí bee ya'ái doo hit'ij da silji, dahot'éhého godiłhił silji. <sup>3</sup> Lidíí biyi'dí' na'ishchagi ni'gospdzán biká' hanatsáá: ni'gospdzán biká' tsédag histasíí binawodhíí k'ehgo binawod daagolíigo baa daagodes'taa. <sup>4</sup> Ni'gospdzán biká' t'ohíí hik'e dant'éhéta daadot'izhíí la'íí ch'ilta dao'chqoh hela', bi'ido'niid; nnee Bik'ehgo'ihina' bi'idinidíí doo bitá'gee dahgoz'aa dahíí zhá. <sup>5</sup> Da'ágát'ée ndi doo nadaitseedgo baa godet'aa da, daazhógo bił nada'dinii'go ádaile'go ashdladn dahitaaqzhi': tsédag histas dilshish ləhíí k'ehgo nniihgo. <sup>6</sup> Áí benagowaadá' nnee da'itsaahíí yiká daadéz'ij doo, ndi doo datsaah da doo; daostsa hadó' daanzidá' dats'itsaahíí doo hak'i da doo. <sup>7</sup> Na'ishchagi hii nagonłkaadyú nádesaqhíí k'ehgo



ilch'i' daasdlaa ga'adaanolih; nant'an bich'ah óodo be'alzaahi ga'anolini bik'edaadez'aq, daabinii'íi nnee binii'íi ga'adaanolih. <sup>8</sup> Daabitsizlíi isdzáné bitsizlíi k'ehgo ádaat'ee, daabiwoo'íi ndóicho biwoo'íi ga'adaat'ee. <sup>9</sup> Besh bitíl naztaaníi ga'at'éé; daabit'a' ádaanihiítsinagháhi bijád nakihí yat'éégo hilwoł, hii ląągo badahsnilgo nagonlkaadyú dezkił kehíi ga'ahilts'ag. <sup>10</sup> Daabitsee'íi tsédag histas bitsee'íi ga'adaat'eehíi yee daadilshish: ashdladn dahitaqzhi' nnee yin'da'dilni'go binawod golíi. <sup>11</sup> Binant'a' golíi, án o'i'án doo ni'i'ánihi yebik'ehi, Hebrew k'ehgo Abáddon holzee, Greek k'ehgo Apóllyon holzee. <sup>12</sup> Dantsé góyéégo godeyaahíi bech'igonyáá; isaq, nakigo t'ah góyéégo bee nohwich'i' naagoldoh. <sup>13</sup> Áidí' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gostángeehíi bibéshdilwoshé áyilniiidíi dábiłgo Bik'ehgo'ihí'nań bádiłhgee be'okaqahi biká' dahnási'nihí óodo be'alzaahi biká'dí' iyeshdee díi' its'ádaaz'aahíi bits'á'dí' kozhii disii's'áq, <sup>14</sup> Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gostángeehíi béshdilwoshé dahyotíłhíi yich'i' gáníigo, Tú ląągo nlińni' Euphrátes golzeegee díi' Bik'ehgo'ihí'nań binadaal'a'á dahdaahist'ooníi k'eda'i'ád. <sup>15</sup> Áfk'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á díi' k'enádaabi'dost'ah, ái nnee dawa tááyú ilk'é'nilgo dał'ágohíi dawa nadaiłtseedgo da'ái bik'ehenkéézgo, da'ái bijii, da'ái bee dahitaa, da'ái lęgodzaa ilch'i' ilzaahi. <sup>16</sup> Siláada hii yiká'dí' nadaagonlkaadíi nakidn goneznádn doo náhóltagyú da'ágánáhołaaqo goneznádn doo náhóltagyú hilt'ee: ái hilt'eego disii's'áq. <sup>17</sup> Díi k'ehgo hii daahiltsaq shich'i' ch'i'nah ágolzaago; hii yiká' dahnaháztaaníi besh bitíl naztaaníi kq' hik'e tséé ilíni, jácynth holzéhi, la'íi tséliko'i ga'anolíhi' k'ehgo anolíh: hii bitsits'iníi ndóicho bitsits'iníi ga'anolíh;

áidá' daabizé'dí' kq' hik'e hid la'íi tséliko'i hanádinah. <sup>18</sup> Díi taagihíi ilk'é'nilgo dał'ágohíi bee nabi'destseed, kq', hid, la'íi tséliko'i, hii bizé'dí' hanádinahíi bee. <sup>19</sup> Lii bizé'dí' hik'e bitsee'yú binawod golíi: bitsee'íi ch'osh bik'asda' daagolíni' ga'at'éé, bitsits'in daagolíigo ái bee koniidaagodile'. <sup>20</sup> Nnee la'ihíi, díi góyéégo bich'i' godes'taaníi doo bee nadaabistseed dahíi, bigan bee nchq'go ádaaszaahíi doo yits'á'kai da, la'íi ch'iidn hik'e óodo, béshligai, béshlitsog, tséé, tsj bee nadn'ái ádaaszaahíi daayokaqahíi doo yits'á'kai da; ái nadn'áfhi' doo daago'ii da, doo da'dits'ag da, la'íi doo nadaakai dadá': <sup>21</sup> La'íi nada'iltseedíi, inlgashíi, nant'i'go nakaihi, da'in'iihi' aldo' doo yits'á'kai da.

**10** Áidí' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á ízigo at'éhi yaaká'dí' bił nkegonyáágo naahiltsaq, yaak'os bee bik'e'izlaago: iltsáqt'ól bitsits'in binazt'i'go, binii'íi ya'ái ga'at'éégo, bijádíi kq' k'ehgo nazijgo: <sup>2</sup> Án naltsoos hisdisi alts'iséli ilts'aa at'éégo dahyone': bikee dihe'nazhineéhíi túnteel yiká' dés'eez, áidá' lahzhineégohíi ni' yiká' dés'eezgo, <sup>3</sup> Ndóicho aníhi' k'ehgo ádiid nádidilghaazh: nádidilghaazhíi dábiłgo gosts'idn ididesni'. <sup>4</sup> Gosts'idn ididesni'dá, k'ad ágoshle' nt'éégo yaaká'dí' kozhii gáshilniigo disii's'áq, Gosts'idn ididesni'íi anniidíi bidá'nłjah, ágoléh hela'. <sup>5</sup> Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á túnteel hik'e ni' biká' sizijgo hiłtsaaníi, hadag yaa delnihdá, <sup>6</sup> Gánniid, Doo ngonel'aa dayú dahazhi' hinaahn, yaaká'yú la'íi biyi' daagolíni', ni'gosdzán la'íi biyi' daagolíni', túnteel la'íi biyi' daagolíni' ádaayilaahíi binkááyú shit'a dahdidishniilgo gádishni, Doo dá t'aaqzhi' at'éégo da: <sup>7</sup> Áidá' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gosts'idngeehíi bibéshdilwoshé áyil-donihi' bengonyáágo, Bik'ehgo'ihí'nań

bits'á'dí'go doo bígózi da n'íí, yánada'iziidíí, binkááyú nada'iziidi bich'i' ánniid n'íí begolne'. <sup>8</sup>Yaaká'dí' kozhiihíí disiiits'áá n'íí shich'i' hananádzii gáníígo, Ti'i, naltsoos hisdisi ilt's'aa at'éehíí Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á túnteel hik'e ni' biká' siziiníí dah yoné'ihíí nádnné'. <sup>9</sup>Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á baa niyáágo gáldéniid, Naltsoos hisdisíí shaa nné'. Ádí' gáshíłnniid, Nádnné', nnáá, nibid biyi' dé'ílkó doleeł, áídá' nize' yune'híí shúgé gosnih k'ehgo golnii doleeł. <sup>10</sup>Ádí' naltsoos hisdisíí Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á bigan biyi'dí' nádiné'go hiyáá': size' yune' shúgé gosnih k'ehgo golnii: onágdí' shibid yuyaa dé'ílkó silíí. <sup>11</sup>Ádí' gáshíłnniid, Nnee daanliiníí, nnee binant'a' dała'áhíí ił'aniyú naznilíí, iltah at'éégo yádaalti'íí, ła'íí nant'an daanliiníí ląágo, áđihyú ágodoniihíí bee bił nanágolni' doo.

**11** Ádí' gish be'ídaanel'aqahíí lók'aa ga'anolini shaa hitáágo áshíłdo'niid, Nádnáh, kłh biyi' Bik'ehgo'ihí'nañ daach'okaqahíí bínén'aa, be'okaqahi biká' dahnási'níli, hik'e nnee áígee da'okaqahíí alđó'. <sup>2</sup>Áídá' kłh biyi' da'ch'okaqahíí dadányú tséé łédn'aahíí binoł'áa hela', áí dah nzhqo, doo Jews daanlii dahi baa hi'né'híí bigha: áí kłh godiyini goznili dizdin naki dahnáhitqazhí' yiká' nakai doleeł. <sup>3</sup>Naki shánagolni'i tsiigha nanest'óól bik'edaasilaago shá nadaagolni'go baa godish'aał, dała'á doo náhółtagyú iká'yú naki gonenadínhíí iká'yú gostádin iskaqzhí'. <sup>4</sup>Díí naki ch'il, olives holzéhi, ła'íí naki ik'ah kq'íí biká' dahnásił'áhíí ni'gosdzán yeBik'ehñ bádihgee nadaaziihíí ádaat'ee. <sup>5</sup>Hadín yiniíđihnyúgo, kq' bizé'dí' yaadináhíí bee bidilid goz'aa: hadín yiniíđihnyúgo, da'áík'ehgo bidizideego goz'aa. <sup>6</sup>Bidáhyú hago ágonéhíí yaa nadaagolni'go goldohdá' yáá

yida'detiłhgo doo nanágołtłi dago baa godet'aa: ła'íí tú dıłgo ánádaidle', ła'íí dabíí hádaat'łłgee ni'gosdzán biká' iltah at'éégo góyéégo nágodidahgo ádał'łłgo baa godet'aa alđó'. <sup>7</sup>Ałł nadaagosni'íí bikédí'go nt'éshı bégodzidi, o'í'án doo ni'i'ánidí' hayáhi, yił nagonłkaadgo bitis hileehgo nadaabiłtseed doleeł. <sup>8</sup>Bits'łhíí łziso kłh goznili biyi' intínyú shiteezh doleeł, áí łziso kłh gozniliłhíí Sodom hik'e Egypt daazhgo ágágołzéhi, áígee nohweBik'ehñ tsj'ılna'áhi biká' zesđjini'. <sup>9</sup>Nnee daanliiníí, iltah at'éégo hadaazt'i'íí, iltah at'éégo yádaalti'íí, ła'íí nnee binant'a' dała'áhíí ił'aniyú naznilíí bitahdí', taagidí' biní'yú iskaqgo nneehíí bits'łhíí daanel'łłgo, doo hadín łehdainíł dago daagos'aa doleeł. <sup>10</sup>Nnee ni'gosdzán biká'gee daagolni áí naki shánagolni'íí góyéégo bich'i' nadaagoz'aqahíí bigha bił daagozhógo dawahá łaadaayinił doleeł. <sup>11</sup>Taagidí' biní'yúhíí bijii beNádidzołł Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí'go biyi' nágosdłłgo hınaa nádaasdłłgo daahizí'; áík'ehgo hadín bináál náadiit'aazhíí tsídaadesyız lėk'e. <sup>12</sup>Yaaká'dí'go kozhii áđjıd gáníígo daidezts'aa, Yushdé' hashoh'aash. Ádí' bik'edaanniihíí daabineł'jıdá' yaak'os biyi' yaaká'yú bił odaagoyaa. <sup>13</sup>Díí ágodzaahíí dábiłgo, yat'éégo ni'godihes'naago, kłh goznili gonenányú ilk'é'nilyúgo dała'ázhinéé nagozgo', ni' godihes'naago gots'idn doo náhółtagyú nnee nabi'destseed: nnee ła'íí yat'éégo tsídaadezyızgo Bik'ehgo'ihí'nañ yaaká'yú dahsdaahñ bich'i'go bił daagodnyjıd. <sup>14</sup>Nakidn góyéégo godeyaahíí bech'ıgonyáá; isaa, taadn góyéégo goz'aaníí k'ad benágodidáh. <sup>15</sup>Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gots'idngeehíí bibéshdilwoshé áyılłniidíí dábiłgo yaaká'yú kozhii yat'éégo daadilwosh gáníígo, Ni'gosdzán biká' nnee ił'aniyú binant'a' daagolniíí, nohweBik'ehñ hik'e biChrist

yá nant'a' silij; doo ngonel'aq dayú dahazhí' yá nant'aa doo. <sup>16</sup> Bádaayányú nadindí'í Bik'ehgo'ihina' bádihgee dah naháztaaní hayaa ádaasdzaa go Bik'ehgo'ihina' daayoskaqad. <sup>17</sup> Gádaaniigo, Bik'ehgo'ihina' nohweBik'ehí, Dák'a'ánt'éhi, nliiní, níí n'í, dínáhi; ilk'idá' ízigo ninawod golíigo dawa binant'a' sífílihi bigha nich'i' ihédaandzi. <sup>18</sup> Nnee binant'a' da'áhi' í'anigo naznilihí nich'i' hadaashkee ndi nihashkeehí begonyáago, nanezna'íi baa yá'iti'go, nánada'iziidí náyadaakti'hi, nnee ná hadaadeszaahi, í'í nizhi' daidn'sini doo ízigo ádaat'ee dahi hik'e ízigo ádaat'éhi bígo bich'i' na'iniigo biká' ngonyáa; í'í ni'godzán biká' na'itseedí naitseedgo biká' ngonyáa. <sup>19</sup> Áídí' yaaká'yú k'ih biyi' Bik'ehgo'ihina' daach'okahí ch'i'ótáq l'ek'e, áígee Bik'ehgo'ihina' nohwá yengon'áni biká' dahgoz'aaní biyi' sí'áni hit'íi l'ek'e: áídá' hada'didla', kozhii dits'ag, idi'nii, ni' nagohi'naa í'í nlóí yat'éego náltáq.

**12** Nt'éshí ígozigo at'éhi yaaká'yú ch'i'nah silij; isdzán ya'ái bik'esilaago, t'égoná'áhi' yiká' siziigo, ts'isqosé nakits'ádahi bitsits'inyú názt'i' alzaa l'ek'e: <sup>2</sup> Án hiltsaq, k'azhá íchihí bigha nniihgo natíindli'. <sup>3</sup> Nt'éshí ígozigo at'éhi yaaká'yú ch'i'nah nánásdí; t'iishcho híh'i, gots'idi bitsits'ini, gonenán iyeshdeehi, gots'idi nant'án bich'ah bik'edaadez'aago. <sup>4</sup> Yáayú ts'isqosé táayú ilk'énilgo da'á'agohí ni'zhí' bitsee yee nayílkáad: t'iishchohí isdzán k'azhá íchihí binásgee hizí', mé'hí gozliiyúgo hishaq nziigo. <sup>5</sup> Isdzánhí ishkiini yishchí l'ek'e, án bésh dahyotíigo nnee binant'a' da'á'ahí í'anigo naznilihí yá nant'aa hileehi: áídá' ishkiinhí Bik'ehgo'ihina' hik'e biká'dahsdáhi yiká'dí' nant'aahí

dagoshch'i' bich'i' hadag bí ogoyáa. <sup>6</sup> Isdzánhí da'igolíyú Bik'ehgo'ihina' nt'éego bá ágolaayú ot'ag l'ek'e, ákú da'á' doo náhóltagyú iká'yú naki gonenadín iká'yú gostádin iskaayú bá di'né' dolee'go. <sup>7</sup> Yaaká'yú hagonolkaad l'ek'e: Míkael hik'e binadaal'a' t'aqzhi' t'iishcho yí nadaagonkaad; t'iishcho hik'e binadaal'a' t'aqzhi' nanágonkaad, <sup>8</sup> Áídá' baa daagoneznaa l'ek'e; áídí' yaaká'yú doo hayú bá nágot'aq da. <sup>9</sup> Áídí' t'iishcho gódah ch'ílt'e', doo ánídá' t'iish n'í, Ch'iidn nant'án, da'ái Satan holzéhi, ni'godzán biká'zhí' nalgo', binadaal'a' bígo gódah ch'élkaad. <sup>10</sup> Yaaká'yú ádíid kozhiihí disiits'áq gáníigo, K'adíí Bik'ehgo'ihina' bits'á'dí' hasdách'igháhi, konawod golíni, hik'e Bik'ehgo'ihina' daahohikaqhn, í'í **biChrist** yenant'aagohí bengonyáa: hadín nohwik'isyú yaa dahdaago'a' n'í gódah ch'ílt'e'go, Bik'ehgo'ihina' bináal dawa jii, dawa t'é' yaa dahgoz'aq n'í. <sup>11</sup> Dibelíí **biZhaazhé** níni bidíhí hik'e Bik'ehgo'ihina' yaa nadaagolni'íi bee yitis daasilij; Bik'ehgo'ihina' yá datsaah ndi bi'ihina' doo yaa bí goyé da ni'. <sup>12</sup> Áík'ehgo yaaká'yúhí hik'e biyi' yune' daagonohini' nohwí daagozhóq le'. Ni'godzán hik'e túnteel nohwá góyé le'! Ch'iidn nant'án dázhó hashkeego nohwich'i' nkenyáa, da'anahzhi' nágodzii yígólsihí bigha. <sup>13</sup> Áídí' t'iishchohí ni'godzán biká'zhí' gódah ch'ílt'e' yígólsidá' isdzán ishkiin yishchiiní yí nádndeeh. <sup>14</sup> Áídá' isdzánhí itsaacho bit'a' k'ehgo bit'a' naki baa hi'nil, t'iishcho bits'á' da'igolíyú nádííhí dolee'go, ákú dé't'ihézhí' áídí' yúwehyú da'anahzhi', áídí' yúwehyú da'ihni'zhí' bá di'né' dolee'go. <sup>15</sup> T'iishchohí bizé'dí' tú yat'éego ha'ijool isdzán biké', tú yat'éego idezjoolí k'ehgo, isdzán bí ch'ígonó'ée' nzihí bigha.

<sup>16</sup>Da'ágát'ée ndi ni'gosdzán isdzhánhíi yich'ozni'go bizé' ílts'á' ágólaago tú t'iishcho bizé'dí' ha'ijool n'íi aqloyi'nág. <sup>17</sup>Áídí' t'iishcho n'íi isdzán bich'i' bágóchiidgo bichagháshé la'ihíi yich'i' nágodilkaadyú óyáá, hadíi Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníi daayotá'híi hik'e Jesus yaa yádaalti'híi.

**13** Áídí' tábaayú sái biyi' hizí'go, nt'éshí bégodzidi túnteel biyi'dí' hagaalgo hiłtsaa, bitsits'in gosts'idnhi, biyeshdeehíi gonenánihi, biyeshdeehíi biká'gee nant'án bich'ah bik'edaadez'aa, áídí' daabitsits'in Bik'ehgo'ihí'nañ doo daidnłs dahíi bizhi' dahnagoz'aa. <sup>2</sup>Nt'éshí bégodzidi hiłtsaa'híi gidicho biká' daats'idilhihíi, leopard holzéhi, ga'anolini, bikeehíi shash bikee ga'at'éhi, bizé'íi ndóicho bizé' ga'at'éhi: t'iishchohíi dabíi binawod n'íi, nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaa n'íi, la'íi dahot'éhé yebik'eh n'íi baa yidin'áá. <sup>3</sup>Dała'á bitsits'iníi biní'dolnih datsaah ngolníi n'íi násdzı'go hiłtsaa: ni'gosdzán biká' nneehíi dawa nt'éshí bégodzidihíi bił díyadaagot'eego yiké' onatsáá. <sup>4</sup>Nnee t'iishcho daayokaah, binawod n'íi nt'éshí bégodzidi yaa din'áni: la'íi nnee nt'éshí bégodzidi daayokaah gádaaniigo, Hadíińsha' nt'éshí bégodzidi ga'at'ée? Hadíińsha' yil nagonłkaadgo yinel'aa? <sup>5</sup>Nt'éshí bégodzidi bizé'dí' yati' ye'dilkaahíi, la'íi Bik'ehgo'ihí'nañ nchq'go yaa yałti'go baa godet'aa; la'íi dizdin naki dahitaaayú nant'aago ałdó' baa godet'aa. <sup>6</sup>Áłk'ehgo hadzii, Bik'ehgo'ihí'nañ yich'i' nchq'go hadziigo, bizhi'íi nchq'go yaa yałti'go, hik'e kih biyi' daach'okaahíi la'íi yaaká'yú daagolíníi ałdó' nchq'go yaa yałti'go hadzii nkegonyaa. <sup>7</sup>Áídí' nnee Bik'ehgo'ihí'nañ báhadaadeszaahíi yich'i' nagonłkaad' bitisgo hileehgo ałdó' baa godet'aa: la'íi nnee iltah at'éégo hadaazt'íi, iltah at'éégo yádaalti'íi, nnee binant'a'

dała'áhíi il'aniyú naznilíi yá nant'a' hileehgo baa godet'aa. <sup>8</sup>Dawa ni'gosdzán biká' daagolíníi dała'á daantı'gee, ni'gosdzán nnit'aadá' dibelíi **biZhaazhé** nłni zesdiiníi binaltsoos be'ihí'náhi doo hak'e bizhi' bá ágolzaa dahíi daayokaah doleel. <sup>9</sup>Dahadín bijeyi' golíníi íyests'aa le'. <sup>10</sup>Dahadín yisná áyi'iiníi isná ábidolnıil doleel: dahadín bésh yee izilhiiníi bésh bee bidizodeel. Ái bigha nnee Bik'ehgo'ihí'nañ báhadaadeszaahíi nyee ndi dahıldqh le', la'íi da'odlaa le'. <sup>11</sup>Áídí' ni'gosdzán biyi'dí' nt'éshí bégodzidi la'ihíi hananádzaago hiłtsaa; dibelíi bizhaazhé biyeshdeehíi k'ehgo biyeshdee naki golíni, t'iishcho k'ehgo yałti'hi. <sup>12</sup>Dantsé nt'éshí bégodzidi dá bináál yee nant'aa n'íi yee naná'idziid, la'íi ni'gosdzán hik'e ni'gosdzán biká' daagolíníi nt'éshí bégodzidi biní'dolnih datsaah ngolníi n'íi nádziihíi daayokaahgo ábi'dilzaa. <sup>13</sup>Igozisgo be'ígózini anáyol'ıil, nnee bináál yaaká'dí' kq' gódah ch'ínáłtq'go áil'ıi, ni'gosdzán biká'zhí'. <sup>14</sup>Dantsé nt'éshí bégodzidi bináál godiyıhgo anáyol'ıihíi baa godet'aa n'íi bee ni'gosdzán biká' daagolíníi ch'a'oyinıil gáyıniigo, Nt'éshí bégodzidi bésh bee biní'dolnih ndi t'ah hınaahíi be'ilzaago ádaahle'. <sup>15</sup>Ái be'ilzaahíi náhi'naad' yałti'go áiléhgo baa godet'aa, la'íi be'ilzaahíi doo daayokaah dahíi nabi'ditseedgo ałdó' baa godet'aa. <sup>16</sup>Nnee dawa, doo ízisgo ádaat'ee dahíi hik'e ízisgo ádaat'eehíi, hádaałdzilíi hik'e tédaat'iyéhíi, doo isná daanlıi dahíi hik'e isná daanliiníi, bigan dihe'nazhinéégo dagohíi bitá'yú bídaadinidlıdgo áile': <sup>17</sup>Doo hadín baa na'ıniihgo dagohíi na'ıniihgo bá goz'aa da, nnee bídaadinidlıdíi zhá, dagohíi nt'éshí bégodzidi bizhi' dagohíi bizhi' behotagıi biká' dahgoz'aaníi. <sup>18</sup>Dıınko goch'iyáayúgo zhá bígoch'ıksıih.

Hadín yígólsiníí, nt'eshi bégodzidi behotagíí yóltag le': nnee behotagi at'éé, behotagíí gostádn gonenadín iká'yú gostádn gostán.

**14** Áídá' dé'jídgo dibeñí **biZhaazhé** nlní dзил **Sion** holzéhi yiká' dahsziigo hihtsaq, dała'á gonenadín doo náhóltagyú áíd' iká'yú dizdin dí'í doo náhóltagyú yil nadaazij, dibeñí biZhaazhé nlní biTaa bizhi'íí daabitá'gee dahnagoz'ąągo. <sup>2</sup>Yaaká'dí' kozhiihíí disiihts'ąą, tú nalííhíí k'ehgo, ádjíd idi'niihíí k'ehgo: nnee tsjbe'idot'ále yee da'do'aalíí áhihts'ago disiihts'ąą: <sup>3</sup>Nant'an biká'dahsdáhi, dí'í nt'eshi daahinaahíí hik'e nnee bádaayányúhíí bádjhgee nadaazijgo sį ániidéhi daido'aat: gonenadín doo náhóltagyú áíd' iká'yú dizdin dí'í doo náhóltagyú ni'gosdzán biká' nnee bitahdí' hanáhaz'nííí zhá' áí sįhíí yígo'aa. <sup>4</sup>Díínko doo isdzáné nant'įgo yil naskai da: doo nt'é bee baa dahdaagost'ąą da. Áí dibeñí **biZhaazhé** nlní dáhayú anádaayú yiké' anákaihíí ádaat'ee. Áí nnee bitahdí' hanáhaz'níí, Bik'ehgo'ihí'nań hik'e dibeñí **biZhaazhé** nlní bá ntsé nest'ąąhíí k'ehgo hanáhaz'níí. <sup>5</sup>Doo nadaach'aago yádaalti' da: Bik'ehgo'ihí'nań nant'aago dahsdaahíí bádjhgee nadaazijgo doo hayú baa dahdaagost'áni da. <sup>6</sup>Ła' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yá'fni' ts'fnan oniihgo naahíhtsaq, nnee ni'gosdzán yiká' daagolíníí yati' baa gozhóni doo ngonel'ąą dahíí yee yil nagolni'go, nnee binant'a' dała'áhíí i'anigo naznilií, nnee iltah at'éégo hadaazt'ííí, nnee iltah at'éégo yádaalti'íí, łá'íí nnee daanliiníí yil nagolni'go, <sup>7</sup>Ádjíd yich'į' gáníí, Bik'ehgo'ihí'nań daadinoksigo ba'ihédaanohtsį, aayałti'gee biká' ngonyaahíí bighą: yáá hik'e ni'gosdzán łá'íí túnteel hik'e tú hadaazliiníí dawa áyíłlaahń daahohkąąh. <sup>8</sup>Ła'

Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á iké' ná'oniih gáníígo, Bábylon, ízigo kįh goznilií, nágo', nágo', áí nant'į' na'idaahíí hách'it'įigo ákoléhi, nnee iltah at'éégo hadaazt'ííí daayidłąągo áyíłlaahíí bighą. <sup>9</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á taadngee iké' ná'oniihgo adjid gáníí, Dahadńta nt'eshi bégodzidi, dagohíí be'ılzaahíí yokaąhíí, áí bibe'ídinidlidé bitá' dagohíí biganyú bee idinidlidíí, <sup>10</sup>Bik'ehgo'ihí'nań bits'ą'dí'go koni-idaagodilne'íí, doo nt'é bil nadiszdiidgo bihashke'íí idee biyi' yaa hidziidíí yidodłij; Bik'ehgo'ihí'nań binadaal'a'á dilzini hik'e dibeñí **biZhaazhé** nlní binaát kq' hik'e tsétikq'í bee dázhq biniigodidolniił. <sup>11</sup>Biniidaagodilne'íí bits'ą'dí' łidíí hadag odihinéh, doo ngonel'ąą dayú dahazį': doo hadaayot da, jįįgee, t'é'gee ndi, díí nt'eshi bégodzidi hik'e be'ılzaahi daayokaąhíí, hadńń áí bizhi'íí bee bídinidlidíí. <sup>12</sup>Díínko nnee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahíí nyee ndi dahńłdqhgo bígózi: áí Bik'ehgo'ihí'nań yengon'áanıí daayotá'íí, łá'íí Jesus daayodlaanıí ádaat'ee. <sup>13</sup>Áíd' kozhii yaaká'dí' gáshilńiigo disiihts'ąą, Díí ágóle', Kodí' godezt'įgo nohweBik'ehń daayodłąągo nanezna'íí biyaa gozhqó doleeł: Da'anii biyaa gozhqó doleeł, nii, Holy Spirit, doo nanádaadziid dago hádaayot; ánadaat'įil n'íí biké' bil ogoyáá. <sup>14</sup>Áíd' dé'jídgo yaak'os łigai hihtsaq, yaak'os yiká' dahsdaahíí nnee ga'ánolini, nant'an bich'ah, óodo be'alzaahi, bik'edn'ąą, łá'íí t'oh bená'iltishé denini dahyotįįgo. <sup>15</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á łá'í da'ch'okaąh goz'ąadı' ch'ínyáá, yaak'os yiká' dahsdaahń ádjíd yich'į' dilwosh gáníígo, Nibená'iltishé bee ni'igéesh: ná'igeeshíí ilk'idá' biká' ngonyáá; ni'gosdzán biká' nest'ą'íí ilk'idá' daanest'ąą. <sup>16</sup>Áík'ehgo yaak'os yiká' dahsdaahń bibená'iltishíí yee ideshłtzhgo ni'gosdzán yiká' ąął

ná'igizh. <sup>17</sup> Áídí' ła' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú da'ch'okaqah goz'aqadı' ch'inánádzaa, bíí ałdó' t'oh bená'iltishé deníni dahyotijł. <sup>18</sup> Áídí' ła' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á be'okaqahi biká' dahnási'nihí goz'aqadı' ch'inánádzaa, án kq' yebik'ehíí; án t'oh bená'iltishé deníni dahyotijłí yich'í' áđjíd gánniid, Nibená'iltishé deníni bee ni'igéesh, ni'gosdzán biká' dahts'aa nanesdzíí bits'á'dí' dahts'aahíí nahilgéesh, bidahts'aa daanest'aqahíí bigħa. <sup>19</sup> Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á bibená'iltishé yee ideshtizhgo ni'gosdzán biká' dahts'aahíí nayiheshgizhdí' łańáyiheszlaago dahts'aa hahigeęsi gochaa'i goz'aqayune' oyihiskaad, Bik'ehgo'ihí'nań bihashke' bengonyáago ágodonłi. <sup>20</sup> Kih goznłíí da'anahyú dahts'aa hahigeęs goz'aqagee dahts'aa biká' nakai, áí bits'á'dí' dił halłí, łłí biza'áh nel'aaníí ga'áhosahgo dił nel'aq, nanigohíí dała'á doo náhóltagyú áídí' iká'yú gostán gonenadín *furlongs* ga'áhosahgo nehenkáq.

**15** Áídá' be'ígóziníí, dážhó ízigo at'ehi, koł díyadaagot'ehi, yaaká'yú naahiltsaq, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gosts'idihí, góyéego nagowaahíí gosts'idyú át'ehi, da'iké'yúhi; Bik'ehgo'ihí'nań bihashke'íí bee nnágódáhi dahdaayokaał. <sup>2</sup> Áídí' dolyiini náhenkáání kq' bił nadisdziidi ga'ánolihgo hiłtsaq: nt'éshj bégodzidi hik'e be'ilzaahíí ła'íí bizhi'íí be'isdzohíí ła'íí behotagíí yaa daagonesnaahíí Bik'ehgo'ihí'nań bibe'idot'ále dahdaayotijłgo dolyiini náhenkáání yiká'yú nadaazjı. <sup>3</sup> Bik'ehgo'ihí'nań yána'iziidi n'íí, Moses holzéhi, hik'e dibelłí *biZhaazhé* nłini biyini daido'áál, gádaaniigo, Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń, Dák'a'ánt'ehi, ánánt'ijłí ízigo at'éé; nnee ná hadaadeszaahíí bá Nant'ááhíí, gosíń'aaníí da'áígee

hik'e da'anii. <sup>4</sup> Hadíńshq' doo nidńłsi da, nohweBik'ehń, hadíńshq' nizhi' doo ya'ihénzi da? Ni zhá dilzini nłłí: nnee iltah at'éégo hadaazt'íí dawa nich'í' níkáhgo daanokaqah doleet; nnee hagot'éégo bá ngon'aq n'íí bee íńlaahíí bigħa. <sup>5</sup> Díí bikédí'go dé'jıdgo, yaaká'yú gowa golgai Bik'ehgo'ihí'nań koł nłjigo bee bígoch'ılsiníí biyi' yune' da'ch'okaqah goz'aaníí ıłts'á' adzaa: <sup>6</sup> Áí biyi'dí' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gosts'idihí góyéego nagowaahíí yıł hikai, nak'a'łigai nzhqogo bik'etádnłáádíí bik'enda'izlaago, ła'íí bitłyú óodo bizisgo binast'ı'. <sup>7</sup> Áídí' nt'éshj daahinaahíí dıł'ı dała'á Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gosts'idihí, gosts'idn idee óodo be'alzaahi bitaadaasnil, áí ideehíí Bik'ehgo'ihí'nań doo ngonel'aq dayú dahazhi' hińaahíí bihashke' halk'ıłhi. <sup>8</sup> Da'ch'okaqah goz'aaníí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'ıdındłáádíí hik'e binawodíí bits'á'dí' łidi bee hadezbj; nnee doo ła' ha'agháhgo yinel'aq da, gosts'idn góyéego benagowaahíí Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gosts'idi yıł hikai n'íí aqł yeda'ıláago zhá.

**16** Áídí' kih biyi' da'ch'okaqahíí biyi'dí' kozhiłhíí dilwoshgo disiits'áq, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gáyıłniigo, Ti'ı, idee gosts'idi Bik'ehgo'ihí'nań bihashke' halk'ıli biyi' siziidíí ni'gosdzán biká'zhi' yadaahohkaah. <sup>2</sup> Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á dantséhihíí bi'idee biyi' siziidíí ni'gosdzán biká'zhi' yayiziidíí dábiłgo dahadín nt'éshj bégodzidi bee bídinıdłidíí hik'e be'ilzaahíí daayokaqahíí łqód nchq'ı dážhó nıiıhi biká'zhi' ádaadzaa. <sup>3</sup> Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á nakidngeehíí bi'idee biyi' siziidíí túnteel biká'zhi' yayiziidíí dábiłgo nnee daztsaqahíí bidıł ga'ánolihgo silłı: áídí' túnteel biyi'yú daagolłı n'íí dawa nanezna'.

<sup>4</sup> Bik'ehgo'ihinañ binal'a'á taadngeehíí bi'idee biyi' siziidíí tú daanliiníí hik'e tú hádaazliiníí biká'zhí' yayiziidíí dábiłgo dił daasilíí. <sup>5</sup> Bik'ehgo'ihinañ binal'a'á tú yebik'ehi gáníigo disii's'áá, Da'áígee ánt'ée, Bik'ehgo'ihinañ, níłni, níłí n'íí, níłí doleełí, áí k'ehgo bá ngón'ááhíí bigha. <sup>6</sup> Nnee ná hadaadeszaahíí ła'íí binkááyú na'izidí n'íí nadaazseedgo bidíł da'dezjool, áí bigha dił daahidłago ánádaasíndlaa; da'ái bich'i' goldoh ni'. <sup>7</sup> Áídí' ła'íí, be'okaqahi biká' dahnási'níłi biyi'dí dilwoshgo, gáníigo nádisiits'áá, Da'anii gánni, Bik'ehgo'ihinañ nohweBik'ehń, Dák'a'ánt'ehi, kándaago'áahíí da'anii, da'áígee at'ée. <sup>8</sup> Bik'ehgo'ihinañ binal'a'á díídngeehíí bi'idee biyi' siziidíí ya'ái biká'zhí' yayiziidgo dábiłgo, nnee ko' bee daadidliidgo baa godet'aa. <sup>9</sup> Ko' dázhó sidogi bee nnee daanlid lək'e, Bik'ehgo'ihinañ, díí góyéego nagowaahíí yebik'ehíí, bizhi'íí ncho'go ádaayilnii: áídí' daabincho'íí doo yits'á'zhí' ánádaasdzaa da, ła'íí Bik'ehgo'ihinañ doo daidntsi da. <sup>10</sup> Bik'ehgo'ihinañ binal'a'á ashdladngeehíí bi'idee biyi' siziidíí nt'eshi begodzidi biká'dahsdáhi yiká'dí' nant'aahíí biká'zhí' yayiziidíí dábiłgo yebik'ehíí dawa diłhił silíí; nnee dázhó nniihíí bigha bizaa daayi'aal, <sup>11</sup> Lóód hik'e bił nada'dini'híí bigha Bik'ehgo'ihinañ yaaká'yú gólíiníí ncho'go ádaayilnii: ła'íí ncho'go ánádaat'íłíí doo yits'á'zhí' ánádaasdzaa da. <sup>12</sup> Bik'ehgo'ihinañ binal'a'á gostádngeehíí bi'idee biyi' siziidíí tú łaągo nliiníí, Euphrátes holzéhi, biká'zhí' yayiziidíí dábiłgo náhisga, ya'ái hanadáhdí'go nant'án daanliiníí bá ich'i'golne'go. <sup>13</sup> Áídí' t'íishcho bizé'dí', nt'eshi begodzidi bizé'dí', ła'íí Bik'ehgo'ihinañ binkááyú na'iziidi ádil'ini bizé'dí' taagi spirits ncho'i tústłohé ga'anolini hahikángo

hiłtsaa. <sup>14</sup> Áí spirits-híí ch'iidn daanlii, godiyihgo ánýol'íł, áí ni'godzán dágoz'aa nt'éego ízigo nant'án daanliiníí yich'i' okaigo dawa ła'ánáidle'go, Bik'ehgo'ihinañ Dák'a'at'éhihíí ízigo na'diziidíí bijii nadaagondłkaadgo. <sup>15</sup> In'íihíí k'ehgo nánsháh. Hadín déz'inií, bidiyagé gólíigo, doo dálichiiigo hidołteel dahíí bigha, án biyaa gozhó doleeł. <sup>16</sup> Hebrew biyati'íí k'ehgo Armageddon golzeegee ła'áyíłlaa. <sup>17</sup> Bik'ehgo'ihinañ binal'a'á gosts'idngeehíí bi'idee biyi' siziidíí ts'ídag náidezníłí dábiłgo yaaká'yú kih biyi' da'ch'okaqahdí' nant'án biká'dahsdáhi bits'á'dí' kozhii ádíidgo gánniid, Aał begolzaa. <sup>18</sup> Áí dábiłgo kozhii adíid áłts'ag, idi'nii, hada'didla'; ni' yat'éego nagohi'naa, nnee ni'godzán biká'gee daagolíigo godeyaadí' yushdí' godezt'i'go ni' yat'éego godiis'naa k'ehgo at'éego doo hwaa ágone'i da. <sup>19</sup> Ízigo kih gozníłí taagiyú ilk'é'nil, áídí' nnee íłtah at'éego hadaazt'i'íí bikih nagoznlií nadaagozgo: ízigo kih goznlií Bábylon holzéhi, Bik'ehgo'ihinañ yínálniigo idee yat'éego bihashke'íí halk'ihí biyi'dí' aał yidłago áyíłlaa. <sup>20</sup> Ni' táyi' dahnagoznlií dawa hayúshí ch'adaagoyáá, ła'íí dziłíí doo ła' hit'íí da silíí. <sup>21</sup> Áídí' hilóí dázhó nchaahi, dała'á gonenadín dahdidleegohíí, yaaká'dí' nnee biká' náłtáá: hilóí náłtáá nagont'og dázhó begodzidihíí bigha nnee Bik'ehgo'ihinañ ncho'go ádaayilnii lək'e.

**17** Bik'ehgo'ihinañ binal'a'á gosts'idi, idee gosts'idi dahdaayoníłí dała'á shich'i' nyáágo gáshilniiid, Yushdé' kú nnáh; bizhaan ízigo nant'i' nagháhi, tú łaągo íłtah at'éeyú nazkaaníí yiká' dahsdaahíí, baa ya'iti'íí nił ch'í'nah ashle'; <sup>2</sup> Áń ni'godzán biká' nnee bánadaant'aahíí yil nant'i' nadaaskaihi,

nant'i' na'idaahíí hách'it'iiníí bich'i' ch'idlaqahíí bee bił nádaagodizyis. <sup>3</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'áhíí, Holy Spirit shiká'zhí' adzaago, da'igolííyú oshiltíí; áígee isdzán hiłtsaa, nt'éshí bégodzidi dážhó lichí'i yiká' dahsdaago, Bik'ehgo'ihí'nań ádaadil'iiníí dahot'éhé biká' dá bizhi' zháhi dahnagoz'áni, bitsits'in gosts'idihidá' biyeshdee gonenaní. <sup>4</sup>Isdzánhíí lichii dot'izhi hik'e dážhó lichii bik'esilaa, ódo hik'e tséé dénzhónéhi ła'íí dilkqohé baa dahnaznil, ła'íí ódo ideehíí, nchq'i hik'e nant'i' na'idaahi nchq'i dawa yee halk'ilgo, dahyokaak: <sup>5</sup>Bizhi'hi bitá'gee dahgoz'aa, NT'ÉSHÍ DOO BÍGÓZINÍÍ, BÁBYLON ÍZISGO AT'ÉHI, NANT'I' NAKAIHÍÍ HIK'E NI'GOSDZÁN BIKÁ' NCHQ'GO ÁGOT'EEHÍÍ BĀĀ NLÍNI. <sup>6</sup>Nnee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahi daabidihíí, hik'e ínashood Jesus bigħa nabi'distseedi daabidihíí bee isdzán bił nágodizyisgo hiłtsaa: hiłtsaadá' dážhó shił díyagodzaa. <sup>7</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gáshilniiid, Hant'é bigħa nił díyagodzaa? Díí doo bígózi dahíí isdzán, ła'íí nt'éshí bégodzidi dahbogheehíí bitsits'in gosts'idi ła'íí biyeshdee gonenanhi, baa nił nagoshni'. <sup>8</sup>Áí nt'éshí bégodzidi hinłtsaa n'íí, nlii n'íí, k'adíí da'ádíhi: o'i'án doo ni'i'ánhi dadí' hagháhi, da'ilíí hileehzhí': ni'gosdzán biká' daagolíiníí, ni'gosdzán nnił'aadá' naltsoos be'ihí'náhi biká' daabizhi' doo hak'i dahnagoz'aa dahíí, nt'éshí bégodzidi daayiltsaago yaa bił díyadaagot'ee doo, áí nlii n'íí, k'adíí da'ádíhi, ndi nanádáhi. <sup>9</sup>Goyááníí bee natsekeesíí díí bił ígoziłh. Bitsits'in gosts'idihíí dziłgosts'idi ádaat'ee, áí isdzán yiká' dahsdáhi. <sup>10</sup>Ła'íí ízisgo nadaant'aahíí gosts'idi ádaat'ee: ashdla'ihíí nandee, dała'á t'ah nant'aa, ła'íí doo hwaá higháh da; án nýáágo déł'ihézhí' nant'aa

doo. <sup>11</sup>Nt'éshí bégodzidi nlii n'íí, k'adíí da'ádíhi, tsebídngée nant'aahíí át'ée, ndihíí gosts'idi itah nlíni. da'ilíí hileeh yune' diyaa. <sup>12</sup>Ła'íí biyeshdee gonenaní hinłtsaaníí, ízisgo nant'an ádaat'ee, ndi doo hwhá nant'an daaleeh da; áídá' dała'á łedihikeezzhí' nt'éshí bégodzidi yil nant'aago baa daagodest'aa. <sup>13</sup>Daabiini'íí dała'á nádleehgo daabinawodíí hik'e yedaabik'ehíí nt'éshí bégodzidi yaa daayiné' doleel. <sup>14</sup>Áí dibelíí **biZhaazhé** nlíni yil nadaagodilkaad, ndihíí dibelíí **biZhaazhé** nlínihií bitis hileeh: án nant'an daanliiníí yeBik'ehń, ízisgo nant'an daanliiníí biNant'a': án yil nakaihií daabi'dokéed, habi'do'nil, nt'éégo yiké' nakai. <sup>15</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gánashiłdo'niid, Tú iłtah at'éégo nazkaqahi hinłtsaahíí, bizhaan biká' dahsdaahíí, áí túhíí nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí, nnee łáni, nnee binant'a' dała'áhíí ił'aniyú naznilíí, ła'íí nnee iłtah at'éégo yádaalti'íí ádaat'ee. <sup>16</sup>Nt'éshí bégodzidi biyeshdee gonenanhi hinłtsaahíí, áí bizhaaníí yik'edaanniih doo, yó'odaayit'e'go dáłichiigo ádaile', bitsi'íí daayiyaa ła'íí kq' bee daayidihid doo. <sup>17</sup>Bik'ehgo'ihí'nań hát'íiníí da'ádaane'go bijíí yune' hádaat'ijigo áyíłlaa, daabiini'íí dała'á ánádaidle'go, yedaabik'ehíí nt'éshí bégodzidi yaa daidi'aahgo, Bik'ehgo'ihí'nań biyati'íí dá begolzaazhi'. <sup>18</sup>Isdzán hinłtsaaníí ízisgo kłh goznili at'ée, áí ni'gosdzán biká' ízisgo nadaant'aahíí yá nant'áhi at'ée.

**18** Díí bikédí'go Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á ła'i yaaká'dí'hayaa higaałgo hiłtsaa, dážhó binawod golínihi; bits'á'idindláádíí bee ni'gosdzán biká' got'ij silij. <sup>2</sup>Áđijid dilwoshgo gáníí, Bábylon, dážhó ízisgo at'ée n'íí nágo', nágo', áígee ch'iidn daagolij silij, spirits daancho'i



dawa áígee ndaagozle', dló' daanchó'i hik'e dló' bik'e daach'isch'ii'íí áígee ndaagozle' áldó'. <sup>3</sup>Bizhaan biwine bich'i' nant'i' na'idah há'it'íihíí bee nnee iltah at'éégo hadaazt'íí bíl nádaagodizyis, nnee ízigo nadaant'aahíí bizhaaníí yíl nant'i' nadaaskai, la'íí ni'godszań biká' nnee dawahá baa nada'iníihíí bizhaan dázhó háldzilíí bits'á'dí' hádaaldzil daasilíí. <sup>4</sup>Áídí' la' yaaká'dí'go kozhii nádisits'áá gáníígo, Shik'ííyú, bizhaan bits'á' nohkáh, dahyúgohíí nohwíí áldó' binchó'íí be'ádaanoht'ee, la'íí bich'i' góyéégo nagowaahíí nohwíí áldó' itah doo. <sup>5</sup>Binchó'íí yaaká'yú nel'aągo yaa hi'aa, Bik'ehgo'ihí'nań án binchó'íí yénálníí. <sup>6</sup>Hago ánát'íidíí k'ehgo bíí áldó' ágánádaahdle', hago ánát'íidíí da'ágánáhołąągo nakidn bich'i' nanáda'omíí: idee biyi' ha'desbíhíí da'ágánáhołąągo nakidn bá hanáda'dołbíh. <sup>7</sup>Ída'odlíígo dawahá yee bíl gonedlííhíí k'ehgo da'ágánáhołąągo koniigodilne' hik'e chaal na'idaahíí baa daadohné': bijíí yune' gáidíí'níí, Shíí ízigo isdzán nant'áhi dahsdaahíí nshíí, doo itsaa nshíí da, chaal na'idaahíí áshoqod bee shaa godogaalgo. <sup>8</sup>Áí bighą dála' jíígo iltah at'éégo góyéégo nagowaahíí bee baa godogaal, da'itsaahíí, chaal na'idaahíí, la'íí shiná' góyéhi; kó' bee bidí'dodlíí: Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń baa yatti'íí ízigo at'ééhíí bighą. <sup>9</sup>Ni'godszań biká' ízigo nadaant'aahíí yíl nant'i' naskai n'íí, hik'e yíl bíl daagonedlíí n'íí, dilidíí bits'á'dí' hidíí daayo'íidá' baa daachag doo, la'íí natídaadindlí'go daachag doo. <sup>10</sup>Biniigodolne'íí yédaaldzidgo ańahdí' nadaazíí doo, gádaanıigo, Doo gozhóq da, doo gozhóq da, ízigo kįh gozńil n'íí, Bábýlon, dáka'at'éé n'íí! Dala'á łedihikeezíí biyi' naa yá'iti'íí ilk'idá' bengonyáá. <sup>11</sup>Ni'godszań biká'

nnee dawahá baa nada'iníihíí baa daachag doo, la'íí chaal nakai doo; nnee doo la' baa naná'ihíihíí dahíí bighą: <sup>12</sup>Óodo, béshligai, tséé ílíni, dilkoqhé, nak'ą'ligai nłt'éhi, hichii dot'izhi, masgágo, dázhó hichii'íí, tsį iltah at'éhi ilka daagolchiníí, bichįh yee da'dilo'íí biwoo' ivory holzéhi be'ádaaszaahíí, tsį lán ílíni be'ádaaszaahíí, bésh, brass holzéhi, hik'e iron holzéhi, la'íí tséé marble holzéhi be'ádaaszaahíí, <sup>13</sup>Cínnamon holzéhi, kįkałolchini, ch'ıl bik'ah lán ílíni, jeeh didlidgo kįkałolchini, wine, ik'ah, ik'áan nłt'éhi, t'oh naghái, magashi, dibetíí, kį, tsinagháhi bijád nakihí, daabi'des'náhi, la'íí nnee daanliiníí. <sup>14</sup>La'íí nest'ą' dázhó hánt'įí n'íí nits'ą'zhį' bengonyáá, la'íí dázhó itisgo nłt'ééhíí hik'e bee ízigo ánt'ééhíí nits'ą' da'ílíí silíí, dahazhį' doo nahinłtséhgo da. <sup>15</sup>Nnee áí baa nada'iníihíí isdzánhíí bits'á'dí' hádaaldzil daasiliiníí, isdzánhíí biniigodilne'íí yédaaldzidgo, daachago natídaadindlí'go da'anahyú nadaazíí doo, <sup>16</sup>Gádaanıigo, Doo gozhóq da, doo gozhóq da, ízigo kįh gozńil n'íí, nak'ą'ligai dázhó nłt'éhi, hik'e dot'izhgo hichii'íí, la'íí dázhó hichii'íí bee bik'e'izlaa ni', óodo, la'íí tséé ílíníí, la'íí dilkoqhé bee bik'esinil ni'. <sup>17</sup>Dawahá bee há'ıldzil n'íí dala'á łedihikeezhį' doo nt'é da silíí laą. Tsina'eełíí yiká' nadaant'aahíí, dawa bíl nada'í'eełíí, nada'ıl'eełíí, la'íí dahayú nada'ıl'eełyú baa nada'iníih la'íí nada'ihíihíí da'anahyú nadaazíí. <sup>18</sup>Dilidíí bits'á'dí' hidíí daayo'íigo nádaadilghaazhgo gádaanıi, Díí ízigo kįh gozńilíí doo la' ga'at'éé da ni'! <sup>19</sup>Daachago natídaadindlí'go bitsits'in biká'zhį' łeezh daiłke' gádaanıigo, Doo gozhóq da, doo gozhóq da, ízigo kįh gozńil n'íí, yee hádaaldzili bitsina'eełíí daagolímíí yee hádaaldzil n'íí! Dala'á łedihikeezhį' doo nt'é da silíí.

<sup>20</sup>Yaaká'yú daagonohlíni, nadaal'a'á dilzini daanohlíni, ła'íi Bik'ehgo'ihí'nań nohwinkááyú nada'iziidi, nohwił daagozhóq le'; Bik'ehgo'ihí'nań íziso kįh goznıl n'íi nohwił nohwiłha t'áazhı' bich'ı' nanáhesnil. <sup>21</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á íziso at'éhi tséé be'ik'áhé ga'at'éhi nchaahi náidn'aago túnteel yiyi' oyiné' gánııgo, Da'ágát'éégo íziso kįh goznılı, Bábylon holzėhi, ts'iltąago doo hagee nát'ıı da doleel. <sup>22</sup>Tsıbe'idot'ále yee da'do'aalıf, bee dot'ále yıdaagoısinıf, tsısól yee da'do'aalıf, hik'e bėshdilwoshé yee da'do'aalıf dawa niyi'yú doo hagee naadiits'ıh da doleel; nıee dawahá áilėhi, hagog'éégo áilėhi daanliinıf, nitahyú doo hagee nát'ıı da doleel; nitahyú tséé ik'aago áhiłts'agıf doo hagee naadits'ag da doleel; <sup>23</sup>Nitahyú ik'ah kọ'ıi bits'á'ıidindıinıf da'ádıh doleel; nıee niinėhıf hik'e isdzán niinėhıf bizhii doo hagee naadiits'ıh da doleel; nıee nitahyú baa na'niinıf íziso nandee ni', ni'gosdzán biká'; nitahyú iyónzinıf nıee iltah at'éégo hadaazt'i'ıf dawa ch'a'ónıl ni'. <sup>24</sup>Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziid n'ıi bidıl, nıee Bik'ehgo'ihí'nań bá hadaadeszaa n'ıi bidıl, ła'ıi nıee ni'gosdzán biká' nadaastseedıf dawa bidıl íziso kįh goznılıf bitahyú hit'ıı.

**19** Dıf bikéd'ıgo nıee dązhó łąni yaaká'yú daadilwoshgo gádaanıigo disıits'áá, Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń ba'ihėgosı le'; Hasdách'ıgháhıf, ba'ihėgondzinıf, goch'idnısinıf, ła'ıi dawa yebik'ehıf bıyéhi at'éé. <sup>2</sup>Da'aniigo ła'ıi dązhó nt'éégo aayałti'; bizhaan, íziso nant'ı' nagháhi yee ni'gosdzán yılchọqdi, yaa yałti', ła'ıi bánada'iziidi naistseedhıf bigħa yá t'aazhı' nanáhesnil. <sup>3</sup>Áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihėgosı le', ánadaado'niid. Áıdı' kíd kįh goznılıf bits'á'dı'hi doo ngonel'aą dayú

hahıtıf doleel. <sup>4</sup>Nt'éégo bádaayányú nadındıfıi ła'ıi nt'ėshı daahınaahıf dıfıi biyahzhı' hayaa ádaasdaago Bik'ehgo'ihí'nań nant'aago dahsdaayú daayokaąh, gádaanıigo, Doleelgo at'éé; Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihėgosı le'. <sup>5</sup>Áıdı' nant'án biká'dahsdáhi bits'á'dı' kozhii dıts'ag gánııgo, Bik'ehgo'ihí'nań daahohiikaąhń ba'ihėdaanoħsı le', daanohwiłha bánada'ohsiidıf, daanohwiłha daabinısinıf, doo íziso ádaanoht'ee dahıf ła'ıi íziso ádaanoht'eehıf. <sup>6</sup>Nıee dązhó łąni ádaanıi ga'áhiłts'ago, tú dązhó yat'éégo yaahılını ga'áhiłts'ago, yat'éégo idi'niinıf k'ehgo áhiłts'ago disıits'áá, gádaanıigo, Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihėgosı le': Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń dawa yebik'ehń yee nant'aa. <sup>7</sup>Haląą nohwił daagozhóq le', nohwił daagonedlıı le', án daadınłı le': dibelıf **biZhaazhé** nlıni niinėhıf biká' ngonyáago bi'aa hileehıf ılch'ı'ádedlaa. <sup>8</sup>Áı nak'a'ıigai dązhó nt'ėhi, doo chı dahi, dązhó ıigai bik'esılaa doleelgo baa godet'aą: dıf nak'a'ıigaihıf nıee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahıf bi'at'e' nzhóni at'éé. <sup>9</sup>Nt'éégo ágáshılńıi, Dıf bee ágóle', Hadın dibelıf biZhaazhé nlıni nińáago bá da'ıdaayú daabidokėedıf biyaa daagozhóq doleel. Ágánáshılđo'niid, Dıf Bik'ehgo'ihí'nań da'anıi ánıhi. <sup>10</sup>Áik'ehgo biyahzhı' hayaa asdaago hosıkąadıf gáshılńıid, Doo ágánt'ıı da: ni hik'e nik'ısyú Jesus baa nadaagolńı'go dała' nada'idziidi ádaant'ee: Bik'ehgo'ihí'nań zhá honkaąh: Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yádaałti'ıf Jesus baa nagolńı'hi dązhó itısyú yaa nagolńı' n'ıi át'éé. <sup>11</sup>Yáá ılıts'á' ádaago ııııgai hiłtsaą; áı yıká' dahsdaahń Badach'olıhi hik'e Da'anıhi holzee, án da'áıgee ná'áyalı' ła'ıi nt'éégo ágot'eehıf bigħa nagonłkaad. <sup>12</sup>Bınaahıf kọ' yadiinahıf ga'at'éé, bitsits'in biká' nant'án bich'ah łąągo

dahnaznil; bizhi' dahgoz'aa, áí nnee doo la' yígólsj da, bíí zhá yígólsj. <sup>13</sup>Íhíí dił biyi' nastsoozi bik'esilaa: án Bik'ehgo'ihinañ biYati' holzee. <sup>14</sup>Áík'ehgo yaaká'yú nadaagonkaadíf kífłgai bił hilwołíf biké' nátséeł, nak'a'łigai dážhó nht'éhi, dážhó ligaihi, doo chih dahi bik'enzalaa. <sup>15</sup>Bizé'dí' bésh be'idiltishé deníni há'áá, áí nnee iltah at'éégo hadaazt'i'íi yee yihiltiish doo; bésh dahyotijłgo nant'aa doo: la'íi dahts'aa bitoo yiká' naghaago hayigęęsí k'ehgo Bik'ehgo'ihinañ Dák'a'at'éhi bihashke' bęgodzidi nnee yich'i' gode'aah. <sup>16</sup>Bi'íi la'íi bik'aizhi' bizhi' bek'e'eshchij, áí dii k'ehgo dahgoz'aa, ÍZISGO NANT'ÁN DAANLIINIÍ BINANT'A', NANT'ÁN DAANLIINIÍ YEBIK'EHN. <sup>17</sup>Nt'éégo Bik'ehgo'ihinañ binal'a'a ya'ái yiyi' sizijgo hiłtsaa; án dló' yáá ihń'yú nada'iniihíi dawa yich'i' nadidilghaazh gánįgo, Yushdé', Bik'ehgo'ihinañ ízisgo at'éhi bá da'idaqahíi baa íła'ádaahne'; <sup>18</sup>Ízisgo nant'an daabitsi', siláada binant'a' daanłini daabitsi', nnee ndaalwodi daabitsi', kíf daabitsi', yiká' dahnaháztaaní daabitsi', la'íi nnee dawa doo isná daanłij dahíi hik'e isná daanłinií, doo ízisgo ádaat'ee dahíi hik'e ízisgo ádaat'eehíi daabitsi' daahsaa doleehíi bigha. <sup>19</sup>Áidí' nt'éshj bęgodzidi hiłtsaa, la'íi ni'goszán biká' ízisgo nant'an daanłinií bisiláada biłgo íła'ádaasdaa, kíf yiká' dahsdaahn bisiláada biłgo yił nagonkaad doleęgo. <sup>20</sup>Nt'éshj bęgodzidi yisnáh silij, la'íi Bik'ehgo'ihinañ binkááyú na'iziidi ádil'ini ałdó' yisnáh silij, nt'éshj bęgodzidi bináál godiyihgo áná'ol'ijłgo nnee nt'éshj bęgodzidi be'ídinidłidé bee bídi'nidłidihíi, la'íi bíi át'éégo be'ilzaahíi daayokaqahíi yich'i' nazch'a'i. Dií da'ála dá daahinaago tséłkó'i bił dilti'go sikáni biyi' yuyaa oldeę. <sup>21</sup>La'ihíi kíf yiká' dahsdaahn bésh

be'idiltishé bizé'dí' há'ááhíi yee nadaistseed: áík'ehgo dló' iltah at'ééhíi áí daabitsi'íi yee náda'isdjíd.

**20** Áidí' Bik'ehgo'ihinañ binal'a'a yaaká'dí' hayaa higaalgo, o'í'án doo ni'í'ánihi bá be'igęęsé hik'e bésh hishbizhi' nchaahi dahyoniłgo hiłtsaa. <sup>2</sup>Án t'íishcho, doo áni' da t'íishíi, ch'iidn nant'áni, Satan holzéhi, yił ndéelgo dała'a doo náhółtagyú łegodzaazhi' íyist'qoqo, <sup>3</sup>O'í'án yune' yó'olt'e' da'dentáqđí' o'ígęęz, nnee iltah at'éégo hadaazt'i'íi yúwehyú doo ch'a'onayinił dahíi bigha, dała'a doo náhółtagyú łegodzaazhi': áí bikédí'go dé't'ihézhj' nanánt'ih doleę. <sup>4</sup>Áidí' nadaant'áhi yiká' dahnaháztaaní hiłtsaago yiká' dahnaháztaaní aayádaati'go baa daagodest'aa: Jesus yaa nagolni'íi hik'e Bik'ehgo'ihinañ biyati'híi bigha bik'os nadaahisk'i n'íi biyi' nazij n'íi hiłtsaa, áí nt'éshj bęgodzidi dagohíi be'ilzaahíi doo daayoskaqđ dahíi, daabitá' dagohíi daabigan bebídaanidłidé doo bee bídaanidłid dahíi; áí daahinaa násdłįgo, dała'a doo náhółtagyú łegodzaazhi' Christ yił nádaant'aah. <sup>5</sup>Łahzhj' nanezna'íi doo daahinaa násdłį da, dała'a doo náhółtagyú łegodzaahíi aqłgo zhá. Dínko dantsé nanezna'íi naadikáhgee. <sup>6</sup>Dantsé nanezna'íi naadikáhgee hadín yitah naadiidzaahíi biyaa gozhóq hik'e bił godiyini at'éé: iké'gee daná'itsaahíi doo hago ábile' da doo, ndi Bik'ehgo'ihinañ hik'e Christ bi'okaqah yebik'ehíi daanłij doleę, dała'a doo náhółtagyú łegodzaazhi' yił nadaant'aah doo. <sup>7</sup>Dała'a doo náhółtagyú łegodzaahíi aqłgo Satan ha'ásitijđí' ch'ínálteeh. <sup>8</sup>Áidí' dií'yú ni'goszán biká' goz'aayú iltah at'éégo hadaazt'i'íi, Gog hik'e Magog daagolzeehíi, ch'ayiniłyú nagonkaad doleehíi bigha íła'ánalne'yú hagháh: áí túnteel tábaq sálhíi k'ehgo da'áhołaq

doo. <sup>9</sup>Ni'gosdzán nteelí biká' dahnádnáa, nnee Bik'ehgo'ihina' báhadaadeszaahí daagolígíe binaa, hik'e k̄h goznili koł daanzhóni binaa lédnt'i' silij: áídá' yaaká'dí' kq' nkednnágo aqł daabi'nkíd. <sup>10</sup>Áídí' ch'iidn nant'án bich'i' nazhch'a'íi kq' hik'e tsélikq'i bił dilti'go sikáni biyi' yuyaa olt'e', hayú nt'eshi' bégodzidi hik'e Bik'ehgo'ihina' binkááyú na'iziidi ádil'fnihí naháztayú, áígee jii hik'e t'é'go goyéé bich'i' nagowaa doo, doo ngonel'aq dayú dahazhí'. <sup>11</sup>Áídí' nant'án biká'dahsdáhi łigaihi nchaahi, hik'e yiká' dahsdaahn hiłtsaa, án bits'á'dí' ni'gosdzán hik'e yáa bił ogoyáa; áídí' doo hayú goz'aq da lék'e. <sup>12</sup>Nanezna'íi doo ízigo ádaat'ee dahíi hik'e ízigo ádaat'eehíi Bik'ehgo'ihina' bidáhdí' nadaazi'go hiłtsaa; áídí' naltsoos iłts'á' ádaadzaa: łai' naltsoos iłts'á' nanádzaa, ái naltsoos be'ihina'hi: nanezna' n'íi hant'é ádaaszaahí naltsoos biyi' k'e'eshchiini' bee baa yáda'iti'. <sup>13</sup>Túnteel biyi' nanezna' n'íi naadiikaigo áyíłaa: da'itsaahdí' hik'e Ch'iidntahdí' nanezna' n'íi nanaadiikai: áídí' dawa hant'é ádaaszaa shihíi bigha baa yáda'iti'. <sup>14</sup>Áídí' da'itsaahíi hik'e Ch'iidntahíi kq' dilti'go sikáni biyi' yuyaa oldeel. Díńko nakidnee daná'itsaahi at'éé. <sup>15</sup>Áídá' dahadín naltsoos be'ihina'hi doo hak'i bizhi' biyi' dahgoz'aq dayúgo kq' dilti'go sikaaníi biyi' yuyaa olt'e'.

**21** Áídí' yaaká' ánídēhi hik'e ni'gosdzán ánídēhi hiłtsaa: dantsé yaaká'híi hik'e dantsé ni'gosdzánhíi bech'ígonyáa; áídí' túnteel ésdjíd. <sup>2</sup>Shíi, John, Jerúsalem ánídēhi, k̄h godiyini goznili, yaaká'dí' Bik'ehgo'ihina' bits'á'dí' hayaa goldohgo hiłtsaa, na'ilíhn k'ad nniéngo bika' hileehíi yiba' iłch'i'ádodlaahíi ga'at'éégo. <sup>3</sup>Yaaká'dí' kozhii ádjíd áiłts'ago disiiłts'áq gáníigo, Isaa,

da'ch'okaqah goz'aaníi Bik'ehgo'ihina' yiyi' gollíni' nnee bitahyú goz'aq, án bił daagolígígo nneehíi bichagháshé daanlii doleel, Bik'ehgo'ihina' dabíi yil daagolígígo, bíi Bik'ehgo'ihina' daayokaqah doleel. <sup>4</sup>Bik'ehgo'ihina' binaa tú bá k'eda'ildéh doleel; da'itsaahíi da'adjh doleel, doo koł gozhóq dahíi, daach'ichagíi, daach'innihíi ndi da'adjh doleel: dantsé ái begoz'aq n'íi bech'ígoyáahíi bigha. <sup>5</sup>Nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahn gánniid, Isaa, dawahá ánídēgo ánáshdléh. Áídá' shíi gáshinniid, K'e'ılchíi: díi yati'íi da'anii łai' ba'olnhi at'éé. <sup>6</sup>Gánáshido'niid, Aqł łalzaa. Shíi Álpha hik'e Oméga, begodeyáhi hik'e bengont'i' nshhíi. Hadín dibá' nliini' tú hináhi halıłhíi bá ná'isih, doo bigha nahi'niil dago. <sup>7</sup>Hadín dawahá yitis siliini' dawa bíyéé doleel; Bik'ehgo'ihina' yokaqah nshhíi doleel, shiye' nlii doleel. <sup>8</sup>Áídá' dawa yee nádaaldzidíi, doo da'odlaq dahíi, ncho'go ádaat'eehíi, nnee nadaitseedíi, nant'i' nakaihíi, iyodaanzihíi, nadn'ái daayokaqahíi, łai' léda'ılchoohíi dawa tsélikq'i bił dilti'go sikáni biyi' yuyaa bá goz'aq: ái nakidnee daná'itsaahi at'éé. <sup>9</sup>Áígee Bik'ehgo'ihina' binadaal'a'á gots'idihíi dał'a'a, its'aa gots'idi gots'idn góyéégo banagowaahíi bee halk'ılıi, yee dahikáti shaa nyáago, shich'i' hadzii gáníigo, Yushd'é, isdzán áni' nna'hi, dibelji' **biZhaazhé** nlii bi'aahíi nił ch'í'nah ashłe'. <sup>10</sup>Áídí' Holy Spirit shiká'zhí' adzaago Bik'ehgo'ihina' binal'a'áhíi dził dázho nchaahi yúdahyúhi biká' oshıłtíi, áígee ízigo k̄h goznili, Jerúsalem godiyini, yaaká'dí' Bik'ehgo'ihina' bits'á'dí' bił nkegonyáago shıł ch'í'nah áyíłaa, <sup>11</sup>Bik'ehgo'ihina' bits'á'idindláadíi bee bits'á'idindláad: bits'á'idindláadíi tséé dázho łán ilni, jasper holzēhi, déntónégo binkááyú got'ıłhíi ga'at'éé;

12 Áí k̄ih gozn̄ilíí b̄inaayú lé'dit'íhíí dázhó nteel ádí' dázhó yúdahgo alzaa lék'e, nakits'adahgo dáádít̄h, áí da wago Bik'ehgo'ihí'nañ binadaal'a'á nadaaz̄ij, Israel nakits'adahyú hat'í'í daabizhi' dahnaqoz'aq̄, dáádít̄híí biká'gee. 13 Ya'ái hanadáhdí'go taadí' dáádít̄h; nahokosé dahstaq̄dí'go taadí' dáádít̄h; na'idi'ahdí'go taadí' dáádít̄h; ya'ái onadáhdí'go áldó' taadí' dáádít̄h. 14 K̄ih gozn̄ilíí b̄inaayú lé'dit'íhíí bit'áq̄hgo nakits'adahgo ist'ihgo légodnt'í, dibel̄íí **biZhaazhé** nl̄ni binal'a'á nakits'adah daabizhi' áí biká' dahgoz'aq̄. 15 Shich'í' ya'tí'í be'ída'nel'aq̄hé óodo be'alzaahi naitiuh, áí k̄ih gozn̄ilíí hik'e bidáádít̄híí, la'íí b̄inaayú lé'dit'íhíí yee y'ída'nel'aq̄hgo. 16 K̄ih gozn̄ilíí dí'zhí' hágodn'áá, naniigo dáne'niiyú dále't'ee: k̄ih gozn̄ilíí be'ída'nel'aq̄hé yee y'ída'nel'aq̄dgo nakits'adah doo náhóltagyú **furlongs** ga'áhosah. Naniigohíí, dáne'niiyúhíí, hik'e ts'ídagíí bílgo dále't'ee. 17 Ádí' b̄inaayú lé'dit'íhíí áldó' y'ínes'aq̄dgo da'áá gonenadín iká'yú dizdin dí'í n̄nee bigan ihhadit'aq̄dí' biganlataházhí' ngont'í'go, áí Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú gólíníí k'ehgo at'éé. 18 B̄inaayú lé'dit'íhíí tséé lán íl̄ni, jásper holzéhi, be'ágoz̄aa: k̄ih gozn̄ilíí dá óodo zhá, dolyiini binkááyú got'íhíí ga'at'éhi, be'ágoz̄aa. 19 B̄inaayú lé'dit'íhíí bit'l'ááh ist'íníí tséé íltah at'éhi lán da'ilíníí bee dénzhónégo alzaa. Da'itségee it'l'ááh ist'íníí jásper holzéhi be'ágoz̄aa; nakigeehíí sápphire holzéhi; taadngeehíí chálcedony holzéhi; dí'ígeehíí émerald holzéhi; 20 Ashdladngeehíí sárdonyx holzéhi; gostángeehíí sárdius holzéhi; gosts'idigeehíí chrýsolite holzéhi; tsebígeehíí béryl holzéhi; ngost'áígeehíí tópoz holzéhi; gonenangeehíí chrýsoprasus holzéhi; lats'adahgeehíí jácinth holzéhi; la'íí

nakits'adahgeehíí ámethyst holzéhi be'ágoz̄aa. 21 Dáádít̄híí nakits'adahíí dílkqohé lán íl̄ni, pearl holzéhi, nakits'adahgo be'alzaa: da'áá ntáq̄go pearl da'áá bíl ádaaszaa: k̄ih gozn̄ilíí biyi' intínhíí dá óodo zhá dolyiini binkááyú got'íhíí k'ehgo alzaa. 22 Áígee da'ch'okq̄ah goz'aaníí doo hish'íí da: Bik'ehgo'ihí'nañ nohweBik'ehñ Dák'a'at'éhi hik'e dibel̄íí **biZhaazhé** nl̄ni bílgo dabíí da'ch'okq̄ah goz'aaníí daanl̄ij. 23 K̄ih gozn̄ilgee ya'ái la'íí t'é'gona'ái da'ád̄ih ndí doo daat'éé da: Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'idindláádíí bee got'íí, la'íí dibel̄íí **biZhaazhé** nl̄ni bee got'íhíí nl̄ij. 24 N̄nee íltah at'éégo hadaazt'í'í hadíí hasdákaihíí, áí k̄ih gozn̄ilíí bits'á'idindláádíí yee nakai doo: la'íí ní'gosdzán biká' ízigo nadaant'aahíí ízigo ye'adaat'eehíí hik'e daagodn̄siníí yíł nihikáh dolee't. 25 Bidáádít̄híí j̄ijgo doo daná'det'ih da: akú t'é' ánágod̄ih. 26 N̄nee íltah at'éégo hadaazt'í'í ízigo ye'adaat'eehíí hik'e daagodn̄siníí yíł nihikáh dolee't. 27 Hadíí daanq̄'íí doo hagot'éégo ha'akáh da, nq̄'go at'éégo ánát'íhíí, la'íí hadín lé'ílchoohíí áldó' doo hagot'éégo ha'akáh da: hadín dibel̄íí biZhaazhé nl̄ni binaltsoos be'ihí'náhi bizhi' dahgoz'aaníí zhá ha'akáh dolee't. **22** Ádí' tú be'ihí'náhi dolyiini ga'at'éégo binkááyú got'íígo, Bik'ehgo'ihí'nañ hik'e dibel̄íí **biZhaazhé** nl̄ni nadaant'aago dahskeedí' hál̄íígo, Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á shíł ch'í'nah áyíflaa. 2 K̄ih gozn̄ilíí ch'í'tinyú íh̄n'íyú, la'íí tú n̄líníí da'alch'izhinéé nel'aq̄go ts̄j'nt'áni be'ihí'náhi nádihikáad, áí nakits'adahyú at'éégo nánt'ih, dádaanánt̄hgee nest'a' da'ááyú at'éhi dahnándah: bit'aq̄híí n̄nee íltah at'éégo hadaazt'í'í yee nádaadziihi. 3 Áígee dénq̄'go ágot'eehíí ánád̄ih doo: ádí' Bik'ehgo'ihí'nañ hik'e dibel̄íí **biZhaazhé** nl̄ni nadaant'aago dahskee

doo; bánada'iziidíí daabokaqah doleel: <sup>4</sup>Binii daayo'íí doo; bizhi'íí bitá'gee dahnagoz'aa doo. <sup>5</sup>T'é' anádih doleel; ik'ah kə'íí ła'íí ya'ái be'idindláádíí doo hagot'íí da; Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń dabíí bá idindládi nlii doleel: ła'íí doo ngonel'aa dayú dahazhi' nadaant'aa doo. <sup>6</sup>Áídí' gánáshildo'niid, Díí yati'íí ba'olnhi hik'e da'anfhi at'éé: Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń binkááyú nada'iziidi n'íí daadilzini daayokaqahń, k'ad ágonéhíí bánada'iziidíí yil ch'í'nah ágole'híí bigha binal'a'á yaaká'dí'hi bich'í' daades'a'. <sup>7</sup>Isaa, dák'adégo nánshdaa: díí naltsoos hagot'éégo ágolnéhgo benet'aaníí hadín yikísk'eh at'ééhíí biyaa gozhóq doleel. <sup>8</sup>Shíí, John, díí ágot'eehíí disiits'áq ła'íí hiłtsaa. Áík'ehgo disiits'aađ' hiłtsaago, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á áí shil ch'í'nah áyíılaahi biyahzhi' hayaa asdzaago hoshkaqah nkegonyaa. <sup>9</sup>Nt'éégo gáshilniiid, Doo ágánt'íí da: shíí, ni, nik'isyú, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi, hik'e díí naltsoos biyi'dí' yati'íí yikísk'eh ádaat'eehíí bilgo dała' nada'idziid. Bik'ehgo'ihí'nań zhá onkqah. <sup>10</sup>Gánáshildo'niid, Díí naltsoos hagot'éégo ágonéhgo benet'aaníí bida'denljéeh hela', biká' ngonyááhíí bigha. <sup>11</sup>Hadín doo dávik'ehyú át'íí dahíí, án dayúweh ye'at'íí le': hadín dénch'égo at'ííhíí, án dayúweh ye'at'íí le': hadín nt'éégo at'ééhíí, án dayúweh nt'éégo at'éé le': ła'íí hadín dilzinií, dayúweh dilzi le'. <sup>12</sup>Isaa, dák'adégo nánshdaa; koch'í' nada'ishniihíí bil nánshdáh, nnee dała'á ntíigo hagot'éégo anánt'íídhíí bigha bich'í' na'ishniiłgo. <sup>13</sup>Shíí Álpha

hik'e Oméga nshíí, begodeyáhi hik'e bengont'íí, dantséyúhi hik'e iké'yúhi. <sup>14</sup>Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí yikísk'eh ádaat'eehíí biyaa daagozhóq doleel, áí tsj'nt'áni be'ihí'náhi yaa dokaahgo bá goz'aa, ła'íí kłh goznilií ch'íná'itihyú ch'idokaahgo ałdó' bá goz'aa. <sup>15</sup>Áídá' gósé, ídaanlgashi, nant'í' nakaihi, nnee nadaitseedi, nnee nadn'ái daayokaqah, ła'íí dahadín lé'ichoohíí bil nzhógo dayúweh lé'ichoohi doo ha'ádokaah da. <sup>16</sup>Shíí, Jesus, shinal'a'á yaaká'dí'hi ha'anázéh nagoznilyú díí bee nohwił nagolni'go deła'. David bikeghad nshíí, hik'e David bits'á'dí'hi nshíí, ts'ısqosécho bits'á'idindini nshíí. <sup>17</sup>Holy Spirit hik'e isdzán ninéhi, Yushdé', daanii. Hadín idits'agi ałdó', Yushdé', nii le'. Hadín dibá' nliihíí hígháh le'. Hadín hát'íníí tú be'ihí'náhi yodlaq, doo bigha nahi'niił dago. <sup>18</sup>Nnee dała'á ntíigo díí naltsoos hagot'éégo ágonéhgo benet'aaníí daidits'agíí gádaabiłdishnii, Dahadín díí inágodn'aqahíí, góyéégo ágot'eehíí díí naltsoos biyi' k'e'eshchiinií, Bik'ehgo'ihí'nań góyéégo godigháhíí bich'í' inágado'aa: <sup>19</sup>Dahadín díí naltsoos hagot'éégo ágonéhgo benet'aaníí ła' hayiné'yúgo, Bik'ehgo'ihí'nań ałdó' naltsoos be'ihí'náhi biyi'dí', kłh godiyini goznilií biyi'dí', ła'íí díí naltsoos biyi' bek'e'eshchiinií biyi'dí' bíyéé zhinééhíí bits'á' hayiné' doleel. <sup>20</sup>Díí yaa nagosni'íí gáníí, Da'anii shíí dák'adégo nánshdaa: Doleelgo at'éé. Da'anii Jesus, nohweBik'ehń, de'nnań. <sup>21</sup>Jesus Christ nohweBik'ehń bilgoch'oba'íí daanohwigha nohwich'í' begoz'aa le'. Doleelgo at'éé.